

Adang: Bible for 1 Corinthians, 1 John, 1 Peter, 1 Thessalonians, 1 Timothy, 2
Corinthians, 2 John, 2 Peter, 2 Thessalonians, 2 Timothy, 3 John, Acts, Colossians,
Ephesians, Galatians, Hebrews, James, John, Jude, Luke, Mark, Matthew,
Philemon, Philippians, Revelation, Romans, Titus
Formatted for Translators

©2022 Wycliffe Associates

Released under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

Bible Text: The English Unlocked Literal Bible (ULB)

©2017 Wycliffe Associates

Available at <https://bibleineverylanguage.org/translations>

The English Unlocked Literal Bible is based on the unfoldingWord® Literal Text, CC BY-SA 4.0. The original work of the unfoldingWord® Literal Text is available at <https://unfoldingword.bible/ult/>.

The ULB is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

Notes: English ULB Translation Notes

©2017 Wycliffe Associates

Available at <https://bibleineverylanguage.org/translations>

The English ULB Translation Notes is based on the unfoldingWord translationNotes, under CC BY-SA 4.0. The original unfoldingWord work is available at <https://unfoldingword.bible/utn>.

The ULB Notes is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

To view a copy of the CC BY-SA 4.0 license visit <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Below is a human-readable summary of (and not a substitute for) the license.

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format. Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.

The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.

Under the following conditions:

Attribution — You must attribute the work as follows: "Original work available at <https://BibleInEveryLanguage.org>."

Attribution statements in derivative works should not in any way suggest that we endorse you or your use of this work.

ShareAlike — If you remix, transform, or build upon the material, you must distribute your contributions under the same license as the original. No additional restrictions — You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Notices:

You do not have to comply with the license for elements of the material in the public domain or where your use is permitted by an applicable exception or limitation.

No warranties are given. The license may not give you all of the permissions necessary for your intended use. For example, other rights such as publicity, privacy, or moral rights may limit how you use the material.

Matthew

Chapter 1 Safain Sahel Umateng totoh tohmow sam Yesus Kristus mimeng

¹ sura' Yesus Kristus, Daud O'ai, Abraham O'ai, a'fain a'hel ho umateng to'toh tohmow. ² Abraham ho, Ishak o'mang, Ishak ho, Yakob O'mang, Yakob ho, Yahuda med O' diaillbar ho O'mang ³ Yahuda ho, Peres med Zerah ho O'mang, supi O'foho Tamar. Peres ho, Hesron Omang, Hesron ho, Ram Omang. ⁴ Ram ho, Aminadab Omang, Aminadab ho, Nahason Omang, Nahason ho, Salmon Omang ⁵ Salmon ho Boas Omang, Ofo ho Rahab, Boas ho, Obed Omang, Ofo ho Rut, Obed ho, Isai Omang. ⁶ Isai ho, afen Daud ho Omang, Daud ho, Salomo Omang, Ofo ho Uria O Ob alofe ⁷ Salomo ho, Rehabeam Omang, Rehabeam ho, Abia Omang, Abia ho, Asa Omang ⁸ Asa ho, Yosafat Omang, Yosafat Ho, Yoram Omang, Yoram ho, Uzia Omang. ⁹ Uzia Ho, Yotam Omang, Yotam ho, Ahas Omang, Ahas ho, Hizkia ¹⁰ Hizkiaho, Manasye Omang, Manasye ho, Amon Omang, Amon ho Yosia Omang,

¹¹ Yosia ho, Yokhonya Omang, med o'diaill bar ara, ho araham name few Babel leam. ¹² Name few Babel leam no'honi he'e, Yekhonya, Sealtiel Omang, Sealtiel ho, Zerubabel Omang. ¹³ Zerubabel ho, Abihud Omang, Abihud ho, Elyakim Omang, Elyakim ho, Azor Omang ¹⁴ Azhor ho, Zadok Omang, Zadok ho, akhim Omang, Akhim ho, Eliud Omang. ¹⁵ Eliud ho, Eleasar Omang, Eleasar ho, Matan Omang, Matan ho, Yakub Omang, ¹⁶ Yakub ho, Yusuf Omang, sari Yusuf ho'oro Maria O lote. Maria Ho'oro Yesus afain, horo O'bit ho Kristus ¹⁷ Honife fol heb, Abraham homi sam Daud ho homimeng samang ernu falngut, Daud homi sam few alil Babel leam ho, samang ernu falngut, few Babel leam sam Kristus homimeng ho, samang ernu falngut. Yesus Kristus Afain ¹⁸ Yesus Kristus Afain ho, ho'oni sel ho araham, Maria Yesus O'foho, Yusuf ho a'taain eh, sobo supi e' sari med, sara ham - ham fetang day, sobo a'hol he'e, sa Roh bolang mi sari puin, afah alo am ¹⁹ sobo Yusuf ba, Maria O lote ho name abul - abul, honi'e sa Maria ho med tofang apong a'dang homi a'no' mala maniang ho, sa saain, horo he'e Yusuf ei omho, sa por - por Maria ho a'no' il fe ²⁰ Sobo Yusuf sarina ho'o dai u som atan eh honi he'e, sa apai mi a'hol Lahtal O Malaikat a'ramateng ubang ho; Yusuf Daud o'ai Maria ho a'med a'no o ob ho, haai baroc e; fe'de Ai ba a'ra afah mi ho Roh bolang so. ²¹ Sa ai lote nu a'fain, honie a ani bit Yesus, fe'de sariso, so nameno', tofang ba doc om miho, a'no' il, a'no' luling ²² Barpi ho'o ara honi puin Lahtal O'mateng pa' ba o Nabi ubang a'no' an' ²³ E'dun ai lafat om ilnu sari puin, no' he'e, sa ai lote nu a'fain, supi a'ni bit Imanuel, O'lel honi he'e, Lahtal tara tohuil ²⁴ Yusuf tareh mi sahirtot, nabafe Lahtal O'malaikat utara mateng ho Sa panen, sa Maria med a'no' so ob, ²⁵ sobo sa Maria ho e ara tar nene sam sa so ailote a'fain. No' he'e Yusuf ani ubang Yesus

Chapter 2

MATIUS O'SURA' ASEL MATE ALO BAANG KAAI NU SAM ERNU FALING ALO MIMENG IBING TEP O' NAME YESUS U ADA A'HOL ¹ Fed Yesus a'fain Betlehem mi, mong Yudea pali' mi, e'dun, ibing tep o' name tong fed po' lol ho' Yerusalem mi. ² Supi ta'ainy, "Yahudi hinung o'afen ba dai a'fain ho a'ra taromi? Fede' o' ibing ho a'ra fed po' mi ni a'hol, honife ni ho' u ada a'hol soba ho'o." ³ Afen Herodes mang naho ma'eh horo he'e o' tanut sari buir, med nameba Yerusalem miho sobarpi. ⁴ Horo he'e, sa imam o' kapal ernu med Sura' Taurat o' name na' hol ernu Sa ta unung. Sa Kristus a'fain elemeho u name na' hor ernuho fara ain. ⁵ Name na'hol ernu a'ra mateng, "Mong Betlehem mi, Yudea pali' mi, fede' nabi o' sura' mi hul ubang ho: ⁶ 'Ari Betlehem Yudea pali' mi, ariho e mi kaka ai name ba parenta puin Yudea pali' miho o' a'naimi nene, fede ari horo mi name parenta puin nu a'ra, honie sariso no nameno' ernuho e'puin a' tang puin. ⁷ No' horo he'e, Herodes por-por name ibing tepho o'lofe a'tan, sel taromi a'raham he'e, ibing mateho a'ra lel. ⁸ No' he'e, sa supi a'how Betlehem leam, sa ubang ho, "Sam ai ka ai ho lap e'dun no'-no'. Mang fede i sam a'holam, honi he'e ho' nara mateng honie naridi sam u ada a'hol." ⁹ Supi afen ei ma eh no' horo he'e supi sam. E'dun! ibing mateba fed po' mi supi a'hol ho supi o' sepuin sam elemeba ai kaai miho mitoh. ¹⁰ Ibingho supi mang dun a'hol he'e, supi apano' o'sah. ¹¹ Supi mid bang om lemid he'e, ai med o'fo Maria a'ra homi. Horo he'e, supi spongfa' a'dimbut u ada a'hol. Na ernuba supi fisam ho during med puin u ada a'hol sariho: ab'ah, ti manem, fa lofang hir. ¹² Sobo apai mi name supi a'ra mateng honie, ha ai sam Herodes a'bung e', horo he'e supi sabor sobang so pali' leamho supi sebangfe lol sam. PARENTA MED, TE ENG MESIR LEAM ¹³ Name ibing tepho mang sabor honi he'e, apai om mi Lahtal o' malaikat sari Yusup o' petang no' he'e a'ramateng ubangho, "Ahir toh honie, ai ka ai ho med o'fo ho a'ra honie te eng Mesir leam. Sam dai hemo mi sam Na a'ra mateng amfe, fede' Herodes om ho' Aiho lap honie amine ubang eh." ¹⁴ Horo he'e paka puin Yusup toh Aiho, med o'fo a'ra, supi sam let mong Mesir mi, ¹⁵ supi dai hemomi sam Herodes min, honie sa fom pa'ba Lahtal bit nabi a'laiho ano' an. Sari ubangho: "Na No Ai mong Mesir miho o'lofe sabor." AIKABAR LOTEBA BETLEHEM MIHO, NAME A'MINE OH ¹⁶ Herodes a'hol he'e, name ibing tep ho a'ra kalufe am, horo he'e sa a'ri ing empir, sa parenta honie aikabar mong Betlehem miba o' ur tun alo e'far name ibing tep sel bit ho a'ta ain ho amine ano' oh. ¹⁷ Ho'o a'ra puin nabi Yermia o' matengpa' ho a'no' an : ¹⁸ "Name a'mang mong Rama miho ma eh, a'hain a'fe' susa lala a'titino. Rahel so aibar u a'hain por lap sah, name a'hen a'moned med nene fede' supi suhuin am a'ai am." PARENTA MED SABOR ISRAEL LE HO' ¹⁹ Herodes min horo he'e, apai om mi Lahtal o' malaikat sari Yusup e'tub mong Mesir mi, ²⁰ a'ra mateng ubangho, "Toh, honie aiho med o'fo a'ra honie ibor Israel leam fede' nameba aiho o' se'bur lap amine bit eh ho minam." ²¹ Horo he'e, sa toh aiho med o'fo a'ra supi sabor Israel leam. ²² Sobo ma eh he'e, Arkhelaus so foil parenta puin somang eleme mi, horo Yusuf baroc sam hemo leam. sobo apai mi name a'ra mateng horo, sa sam mong Galilea fe leam. ²³ Yusup sam Galilea mi, no' he'e bang mate lelang lainu a'ni Nazaret homi mih tar; honi puin nabi o'

mateng pa' a'no' an, sari ubangho, "Name aiho umateng, aiho Nazaret hinung'."

Chapter 3YOHANIS NAME AFOI EIHO FOM PA' UMATENG

¹ Sel ho araham Yohanes name afoi eiho, ara mong Yodea pali' o la mate la lai mi fom pa' u mateng. ² Sa ubang ho : sono' iom afom, fede'sorga bang bolang ara fanangam. ³ fede' sari horo Nabi Yesaya umateng eh, ubang ho : ainu mong la mate la lai mi lofe id eh, se'bur utaro' med Lahtal ere'eng, o se'bur ho ano' mulang. ⁴ Yohanis o fen ho Unta o beng, o sapiuil ho ti fah, o na'ade o seina ho kafe med fain sei. ⁵ No' he e, Yerusalem o name, Yudea ei name med name ba Yordan fading tar eh ho, supi barpi Yohanis olap ho,

⁶ Horo he'e, Yohanes sa Yordan mol mi supi afoil, horo he'e supi so doc tofang u mateng. ⁷ Sobo Yohanes edun he'e, Farisi med Saduki hinung di ho' iafoh bi' e sa afoi, horo Sa sipi ara hu'tang ubang ho, " Iri mon o di'ing o bap, ano so ino' na umang fe i Lahtal o bune hala ba ho' eh ma eh ho el te'eng ? ⁸ Hunin fe pir tofang tom afom araham horo fe i panen, ⁹ I ha'ai tanut mi iraham ubang ho ni bap horo ani Abraham, fede' na ira mateng ubang ho, foi bung om ho'omi, Lahtal eka'bar tofang ano' fetang med Abraham ere'eng no ! ¹⁰ hunin sobo Fed ho'o, baling ti abo'oy ei ho name med ti asel arian meng oham, hunin ti ba opir eno' nene ho, name abo'oi hunie feww afail leam. ¹¹ Nari ho'o atino' sei fe puin ifoil hunin e iom afom, sobo ai ba nari tiling ho' ma ho, mi tutung kufa' nemota, o sendal puin di na panen sah. Sari ho sa roh med afai fe puin ifoil. ¹² Ba' puin na afe' atote ei ara atang mi, sa na poil eleme mi ala pa' u afe' u atote, o bolang sa med parah mi. Sobo o fah ho sa afai bang mi apeuw. ¹³ YOHANES PEMBAPTIS SA YESUS AFOIL

¹⁴ Sobo Yohanes ehap ubang ho : o'abulta nari ho o' ang so nafoil fe, naba ei fe nolap ho ?" ¹⁵ Horo Yesus ubang ho, "Fed ho'oro sei hunin, fede' na horo ara taraham, huni sa na o no' ano' an."fe, Yohanes mang u abole. ¹⁶ Mang afoil no' Yesus sei om mi sahirtoh hunin he'e, Sorga bang bolang sari during, Lahtal o Roh sano' mang fede' u'lo hunin hel Yesus tahel. ¹⁷ No' he'e name amang pa' tong sorga bang bolang mi ubang ho, "Ho'oro no' ai na nona u'karang empir, med-Araham horo na u inung."

Chapter 4SETANG YESUS APATE

¹ Horo he e Roh bolang Yesus e puin atang puin sam mong la mate la lai mi, hunin e setang a'ri pate. ² Sa atep dil lel mi erut dipaka mi erut, Sa soalepang he'e Sa malihingam. ³ Homi setang ho' Ari pate ubang ho:" Mang fede' ari ho Lahtal ai so hunin he e, foi nun ho'o A parenta ano' roti." ⁴ Sobo Yesus o mateng pa' abor ubang ho," ara hul ol meng, roti horo solo nameno' u fetang nene, huni sobo fom pa' Lahtal at afu' mi hel horo nameno' u fetang." ⁵ No' horo he e setang arasam Yerusalem o bang ado ta, ⁶ no' aramateng ubang ho," Ari ho Lahtal ai so he' e, A mujhel fed' ara hul meng, Lahtal so malaikat ernu parenta supi satang pep hunine e'fa haai ufit e ⁷ Yesus aramateng ubang ho," foi minuta ara hul olmeng, a ha'ai o Lahtal pate e." ⁸ Setang foi ara sam tong doi lafining ta, no' he e pali' mate o mura rame airnu ahow edun, ⁹ no' aramateng ubang ho," barpi na meden, sobo A ne'fa fan nani utarain afoh atel fe." ¹⁰ horo he'e Yesus aramateng ubang ho," Nelet nelihing setang! Ara hul olmeng, ari di o Lahtal hora E'fa fan afoh atel, fe fa horo araham E'fa fan afoh atel." ¹¹ Mang horto he'e setang elet elihing, edun ema, malaikat-malaikat ernu ho' edun ah afoil YESUS GALILEA MI SO KARASANG BALETA ANO' LAME ¹² Ho' araham Yesus maeh he'e Yohanes name apuin am, so horo he e sa saluil Galilea leam. ¹³ Sa Nazaret mi sabor ho' Kapernaum mi, mong Zebulon med Naftali o sara ha' homi tut adita seleme med, ¹⁴ hunin e' sa naba fe Nabi Yesaya u'mateng am ho ano' an : ¹⁵ Zebulon med Naftali o" pali' Tiberias o se'bur mong Yordan mol den, Galilea pali' name Yahudi nene o pali' mi, ¹⁶ pali' mate ba dai paka om mi satining ho, dun lel mate ahol, name bang pali' mi, med min malot o lalaman om mi ho lel mate ta po'. ¹⁷ Ho araham ho, Yesus fom pa' a'ainang bit ubang ho," Iom afom fede' Sorga bang bolang ara fanang am. YESUS SEKOLA AIBAR PIRUT SOTUR OLOFE ¹⁸ ho araham Yesus pong Galilea tut ta lame eh, Sa dun he'e name di'ail pir alo sariho Simon name ubang Petrus, med o di'ail Anderias, dalang few eh fede' supi ho dalang few o name. ¹⁹ Hore he'e Yesus supi aramateng : " Mae nata'ain Na ino' nameno' o dalang few." ²⁰ Mang horo supi so dalang med meng supi fa Ata'ain. ²¹ Supi foi lame faeh sa dun he'e, name diail beng pir alo, sariho Yakobus, Zabedeus o'ail med o di'ail Yohanes supi somang Zabedeus ho ara pelang om mi so dalang nun ho ano' no' eh. Horo sa supi olofe. ²² So horo he'e supi so pelang med somang atayin supi fa Yesus ata'ain. YESUS NAME GUR PEL MED NAME TOFANG ANO' BIRANG ²³ Horo he'e Yesus lame Galilea pali' ho fading, aome bang arian mi, name gur pel, sura' bolang u mateng, med name mode ma'ar afang-afang, om sah dor palel mi ho' ho ano' birang, med name lafoh o'anai homi. ²⁴ Sariho O hamoi lamail te'eng Siria pali' homi'pir. Horo he'e supi name mode ma'ar, name setang tamang, name abib min, name tu'ung doh, barpi araho' horo he'e Sa supi ano' birang parpi. ²⁵ Name tofang lubang sariho Galilea, Dekapolis, Yerusalem, Yudea, med Yordan molden oname barpi a'taain

Chapter 5

¹ Dun nameno' tofang bi' horo he'e Yesus mid tabu'ta mid sa mih no' he'e, o'sakola ai bar ho' o' lap ho' ² Sa sat a'be horo he'e sa supi a'fom a'pahang ubang ho'oni ³ Name ba Roh bolang u lahal untu med, fe'de suoi horofe sorga bang bolangho u sei a'no' ⁴ Name ba a'hain a'fe' ahol ho untu araham fe'de supi horofe om senang apano' ho med ⁵ Nameba om bala amoneho untu a'raham, fe'de pali' mate ho u sei ano' ⁶ Name ba fom Pa' ho u malihing doru u ta'at ho untu med fede supi a'to in doru alel ho med ⁷ Nameba o'ukarang mate ho untu a'hol, fede supi horofe ukarang o'mimateho med ⁸ Name ba om

bolangho untu a'raham, fede supi horofe dun Lah'tal a'hol⁹ Name ba tining talaj fitho' ho, untu a'raham, fede supi horofe name ubang Lah'tal o' aikabar¹⁰ Name ba ma'ar mahib a'hol asel fomp'a' ei a'raham ho, untu a'raham fede supi horofe sorga bang bolang ho med u sei a'no¹¹ Iri ho untu iraham, mangfede name iebit ieng el, name iribeh iripar name matengpa' sah bit iraham asel nari¹² I loil asal bad herang fede iei o'abor o'den tong sorga bang bolang moho' so mimate, fede horo ei a'raham homi iri e'a'ra dai honi he'e supi nabi ernu beh par, amine a'tubing BAANG KAAI ERNU FALING TOW SAM ERNU FALING TALANG MIMENG Ahei Med Lel Pali' Mateta¹³ Iri horo pali' mate o'ahei sobo mang fede aheih o aboleam honi he'ema'a nabafe puin a'no ator? sariho e'no' neneam honife a'helfew honie sa nameno' tatoh talame¹⁴ Iriho pali'mate ho o'lel. Bang mate lelang laynu tong doyta ho tafuning tapai sah.¹⁵ Name lampu ka'ai a'no failam honi he'e name u'tel nene sobo, med o'epa'ta a'mihing honie sa tofang bang om miho ulel¹⁶ Iei lel hodi a'no lel mangfede sari honi, honie supidi ipanen a'ten no'ho ahol, honie sa supi imang sorga miho utarain Sura Taurat Med Nabi Ernu Ei Sura Ano'An¹⁷ ha ai tanut ubangho, na ho ho'o sara taurat med nabi tofang o'sura ho a'no suhuin nene honi sobo a'no'an¹⁸ Na o'abul ho u ira mateng. selnumi burang med pali' mate ho suhuin honi sobo, sura taurat om miho laan pite' di e'suhuin nene sam barpiho a'no' an¹⁹ Honife anoso parenta ka ai nun ho'o sa pa'nu a'suhuin, no' he'e sa name beng a'fom a'pahang a'how na o'ham panen, honi he'e sariho sari ho name ubang sa somi kaai tong sorga bang bolang mi²⁰ na ira mateng sari ho mang fede' iei abul ernuho e'mino nene fa sura, taurat o'nama na'hol ernu med farisi hinung ei ho a'raham nene, honi he'e sorga bang bolang om miho i e'mid lemid nene Name Ba So Diall E'riing Ho Ei Araham²¹ Pi diing pi bap name a'aramatengho, iridi maeh am. haai name a'mine Anoso name amine honi he'e name arasam ari hu' a'ri timba²² Sobo na ira mateng; ano so dial e'ring honi he'e, sa hukung om mi, med anoso soa diall ara mateng ubangho; ari ho kamuke bi' honi he'e sa ara mong agama ei name hu, timba puin araham tufeh, med anoso ubang ho; ari ho bodo honi he'e, sa ara afail bang mi.²³ Honife mangfede, i sam o'dorta mahen few, sobo hemomi i mi mauma sariho, i diall o'nanu ara ira ham honin he'e i ei mahen few einaho²⁴ Day med dorsel mimeng, no' he'e sam o'diall ho a'tang mi puin amfe abor ho' honie mahen few²⁵ Name ari kala'ho mangfede ara seham mi lame eh he'e a'hano'anga'ra no' atang mipuin honie sa ha'ai ara sam name hu'timba puin ho' abung no' he'e name hu' timba puin ari med so pegawe en honie pegawe ari med sapiri mi e.²⁶ Na o'abulho u ira mateng; i sapiri om homi lel nene sam i tuping eme i ut ho i so mana oh.²⁷ Matengpa ubang ho; ha ai ob bar o'ahal e' honiho i maeh am²⁸ Honi sobo na ira mateng; name ba ob nu edun honie om umanbi' honi he'e sa som mi sari ob ho o'ahal ama²⁹ Mang fede e'fail aralol horo ano' doc honi he'e doke few. Fede o'mino ho bo' mate u'toh ho nu sei suhuin, sobo' bo'mate so an - an name med afail mi few ei³⁰ Mang fede atng habuden ara horo ano' doc he'e tato' few, o'mini ho bo' utoh nu a'ai sobo bo' mate so an - an name few afailbang leam e³¹ Umatengam; anoso so ob ad honi he'e sura' sad satain ho panen med so ob en³² sobo na ira matengho; anoso so ob ad mangfede ob ho lote beng ara ahal panen. Sobo ob e'ahal panen nene bo sa ad honi he'e sari so ob ho ahow ahal panen, no' honi he'e anoso ai ob ba o'lote ad ho ara nika, honi he'e saridi ahal panen.³³ foil minuta, na o'ba ubang bap bale e'maring am ho iridi maeh sariho pur ha' belbasa mantanai ubang nene honi sobo pur ha' belbasa ho ubang an' an med Lahtal e maring³⁴ sobo na iramateng ha'ai menunu iepur ieha'nene. Sorga bang puin iepur nene, fede sorga ho Lahtal eleme e'lafeng³⁵ pali' mate di puin iepur nene fede pali' mateho Lahtal e'pating, atng ba' Yerusalem di seseh `fede Yerusalem ho afen mate o'bang mate lelang lay³⁶ Ha'ai ielafungdi puin iepur nene fede, ielafung ari' nemangho pa'nu di i e'anoafel sah eme i e'ano' laan sah.³⁷ sobo i mateng pa' ho ya so he'e ya, a'ai so he'e a'ai, fede o' mi alihing ho stang darah ei.³⁸ Iri di maeh am nabafe name ubang ho; e'fail sari tiling med a'fihing sari tiling³⁹ sobo na iramateng; ha'ai na o'sah lafang e sobo anoso idung tanilol honi he'e, idung fiing lol ho foil med en⁴⁰ Anoso o'kod bang he'e , o'kod lay hodi med en⁴¹ Anoso ari paksa lame da ribnu honi he'e med en ara ham - ham lame da rib alo⁴² Name abang honi he'e med en, name abang natuping maduul honi he'e ha'ai apang sah nene⁴³ Fom pa' i maeh ubang ho; nameno' tofang u'karang, sobo falefangho e' ri ing e'fail⁴⁴ Sobo na ira mateng; falefang tofang ho ukarang no' he'e name ba i no' sah - sah iri beh iri parho, aome a'raham.⁴⁵ Honie ino' imang tong sorga mi ho o'aibar fede sa fed ano' madong med no' sah barpi e're'eng, sa noy ano' her med o' abul eme o'ahal barpi ere'eng.⁴⁶ mang fede name ba iri ukarang horo solo i ukarang, honi he'e o'fali ho ma'nabfe i med? name ba lafung fali med ei hodi supi naho supi naho panen eme a'ai?⁴⁷ Mang fede i ada mahen ubangho med i diailbar solo araham, honi he'e i panen aten mi alihing ho naba? nama Lahtal ahol nene di na honi ho panen eme a'ai?⁴⁸ Honife ino'pir tabuir mangfede imang pir tabuirba ara tong sorga bang bolang mi honi.

Chapter 6UKARANG EI ARAHAM O GUR PEL

¹ I Lahtal ata'ain bo i' panen fa nameno' araham ho i'na uma no'-no', h'ai panen aten ho name ahow edun nene. Mangfed' hunin so he'e, Imang tong sorga mi ho e' o' abor o' den med ien nene. ² Huninfe, mangfede' i name ukarang so, honi he'e, i' ha'ai huling mate ta amang mang fed' name aba kalufe panen mong a'ome bang arian, mong se pahi' arian hunin sa name beng ahow supi utarain huni e'. Na o'abul ho u iramateng, sariho o' abor o' den supi medam. ³ Honi sobo i' name ukarang huni he'e, i'tang fi'ing ha'ai nabafe i'tang tani panenam ho ta ahol e, ⁴ hunie sa i' ukarang ho tafuning, e'sa Imang ba na tafuning di ahol ho, sa o' abor, oden med ien. ⁵ GUR PEL A'OME EI ARAHAM

⁶ Sobo iri ho a'ome honi he'e, mid i bangom lemid o' sear tel, no'am fe a'ome Imang tong eleme tafuning mi ho aramateng, hunie sa Imang ba tafuning ernu ahol ho o' abor o' den med ien. ⁷ Mang fed' i' a'ome honi he'e mateng pa' ba ohir opa' ha'ai ho bit e, mang fede' name ba Lahtal ahol nene sei panen eh honi e, fede' supi o' tanut he'e, mateng pa' ubang tofang honi e name supi u'alepang. ⁸ Honi fe, ha'ai panen supi ei honi e', fede' naba fe iom iuma i' e ubang dai honi he'e I'mang a'holam.

⁹ a'ome ho'oni : Nimang tong sorgami, Ani' ho ati'tino' so bolang bi'. ¹⁰ o'bang bolang ahou ho'ma, om taro'ni pali'mate ta honi he'e sorga mi di honi. ¹¹ Sei namej sel fed ei ho A' ano' an med nien. ¹² med ni doc ahal u ampo, mang fede' niri di name o panen aten ahal ma niraham ho u ampo huni. ¹³ Ha'ai nira fa goda pate om ho lefa e, sobo nino' il luling fa ari'ing fail araham fede' ari horo so mi mate so mi lafining, lel madal sam em so em ho a'meng. Atino'. ¹⁴ Fede' i name beng o'ahal u'ampo hunin he'e , Imang sorgami hodi iri u ampo. ¹⁵ Honi sobo i' namebeng oahal u'ampo nene honin he'e, Imang di e' i'ahal u'ampo nene. ¹⁶ PANEN ATEN SEL A'TEP EH OM MI ¹⁷ Honi sobo iriho mang fede' i atep om mi huni he'e, i'elafung ho iping med mi luh, i'pongfa' harang. ¹⁸ Honi e i'atep ho namebeng ahol e, sobo I'mang ba ara eleme tafuning mi horo ahol. Hunie i'panen tafuning ho Imang o abor o denn med ien. ¹⁹ SORGA BANG BOLANG FE MI KAFAC TARO' ²⁰ Sobo tong sorga femi o kafac taro', eleme hetomi ho haliw e ade nene, name tau di e tau nene. ²¹ Fede' i taromi na taro' honi he'e, iom di ara horo mi. ²² Te'fai ho, bo'mate o lampu ai. Honife mang fede' ie'fail hono' huni he'e, i'bo'mate barpi lel. ²³ Sobo mang fede' ie'fail ho sah hunin he'e, i bo'mate ho barpi paka. Honife mang fede' lel o abul ba ara ibung ho paka, huni he'e paka ho so atino' paka empir. ²⁴ Name den e Tuang alo ata'ain nene, fede' sa pirnu sompuin ata'ain, sobo nuho sa ukarang, ha'ai honi he'e sa pirnu ale alol ata'ain sobo nu ho sa teteng hasu ara'ham. I Lahtal e med kafac pali'mate ta ho ham-ham u baleta sah. ²⁵ I HAAI BAROC E ²⁶ Edun! Hiu luling ham ho e nate' muding nene, e na atuir med parah mi nene, sobo Imang sorga miho namej supi en ade. Iriho i'fali e supi ho e'mota nene? ²⁷ Inai homi anoso baroc horo he'e sa sour ho fangga nu foilta? ²⁸ Med fen ei araham ho i naba u baroc? Bunga bakung mong la ham mi i'dai edun, supi abow ho taro'ni, supi di e na'dew na harot nene. ²⁹ sobo Na iramateng Salomo ho kafac bung lehel sobo, fen puin e sari bunga ho araham nene. ³⁰ Hunin fe banang ba fed abow, dillel he'e name apeuw sobo Lahtal alelang abubung ba meng ho, iri ho mi emota nene iri i' u'dume bol? ³¹ Hunife i ha'ai baroc ubang ho : Naba fe ma' ni ade? nabafe ma' ni na? eme nabafe ma' ni tew puin? ³² Fede' bang ernu na'nun ho so barpi lap, no' he'e Imang sorgami Sa ahol iridi na ho'oro lap te'eng empir. ³³ Honi sobo bang no' bang ham, med na o abul horo fe sotur lap honie Sa sobarpi mned i'eita. ³⁴ Hunife dil lel nu ei araham ho u'baroc e , fede' dillel nu ei baroc banibungho, sari dillel horo solo ere'eng. Susa dillel arian ho e saraham nene.

Chapter 7

¹ HA AI ABUL LAP AHAL LAP E

² Fede' i name o abul ahal lap taro'ni he'e name di i abul ahal lap orupa honi, med hu' dap ba i puin name hu' dap horo fe name puin iri hu' dap. ³ Taro'ni fe bitang o diail e'fail miho adun ahol, sobo tibo' mate ba e'fail mi ho a e ahol nene? ⁴ em'e taro'ni fe i'diail aramateng ubang ho : Kilange na bitang e'failmiho med huni no'sobo edun he'e tibo' mate e'faimi eh ho? ⁵ Hoi aba kalufe o name, tibo' mate e'failmi ho arahel am fe, bitang ba o'diail e'faimi ho med. ⁶ Ha'ai na bolang med bel en e, ha,ai mutiara few boi fo lehel honi e supi ta'toh ta'lame no' honi he'e supi sadimang iri rat bahite. ⁷ BANG, LAP AFAW ⁸ Fede' nameba na bang ho name en' , name ba na lap ho sa med, nameba na afauw ho name during ere'eng. ⁹ Eme inai homi anoso o'ai roti bang sa foi med en? ¹⁰ Eme mang fede' o'ai abb' bang e sa mon med en? ¹¹ Honi fe mang fede' iri sah karang sobo i ahol na no' fe med i ail bar en, mi ta-ta honi he'e Imang tong sorga mi ho, Sa na no' fe med nameba a'bang h o en. HUKUNG O ASEL ¹² Hunife na'ernuba i u'inung name panen i'raham ho, horo i foi panen supi araham, fede' sari horo sura' taurat med Nabi ernu o sura' om mi. ¹³ FETANG U TALEL O SE'BUR ¹⁴ fede' sear ka'ai med sekapuh horofe fetang u'talel, fe name kurangale ho ahol. NABI LADIMANG LABOR ARAHAM PI NAUMAN ¹⁵ Sobo Nabi ladimang labor araham ho, iri u buang. fede' supi sano' nub ai huniamfe i'olap ho'sobo, o abulta supi binangta ari'ing so. ¹⁶ Opir homi huni he'e i supi ahol. Name anggur o pa' ho mong banang o mangta om mi med taunung no' eme name a'ong pa' ho mong ti'mang ta mi'med? ¹⁷ Honife ti' no' ho o pir di no'sobo ti sah ho o pir sah. ¹⁸ Ti no' ho pir sah puin hil nene, ti sah ho pir no' puin hil nene. ¹⁹ Ti ba o pir e no' ne-ne ho name uil abo'oi honie few afail leam. ²⁰ Honife opir ernu homi honi he'e i supi ahol. ²¹ Nameno' tofang ba naramateng ubang Tuhan, Tuhan, honi ho e barpi sorga bang bolang ho lemid nene, honi sobo ai ba Nimang tong sorga mi ho ei inung ata'ain horo sorga med. ²² Sel ho araham he e, name tofang Naramateng Tuhan, Tuhan niridi Ani fe puin roh sah atetel, mukjizat lafoh akala eh so? ²³ Horo Na supi aramateng ubang ho : Na e ihol nene ba nelet, fede' iriso na o'sah panen aten! U'ALEPANG MED ALOL PANEN ²⁴ Honi fe name tofang ba No mateng pa'ho'o u alepang med alol panen ho. ²⁵ No'honi he'e noi mate her, afemate ma, hamoimate bang ho leho' odang, sobo bang ho ol nene fede' foi ta'toh. ²⁶ Med name ba No mateng pa' ho ualepang sobo e alol panen nene ho, sano name bodo ba sobang med fec ta atuhuin honi. ²⁷ horo he'e noi mate her afe mate ma, hamoi mate bang ho leho' odang horo he'e bang ho ol, tari' taberang mate. ²⁸ Yesus na'nun ho mang u'mateng no' honi he'e , name tofang O mateng pa' ho usahoir, ²⁹ fade' sa supi au atangta gur pel ho sari ho mi tutung, e'mangfede' supi o name ba sura' Taurat o name na ahol honi n ene.

Chapter 8YESUS NAME HAPE BURANG ANO' BIRANG

¹ Yesus mangtong doita hel horo he'e nameno' lubung mate ata'ain. ² Sa edun he'e name hape burang nu ho' abung ap'pong adang mi sefaur muding,aramateng : "Tuang A inung huni he'e nano' birang. ³ Horo he'e Yesus satang ahirfa ator no' horo he'e ubang ho : Na'inung ba a birang, mang ho araham he'e sari ai o hape burang suhuin. ⁴ No' yesus aramateng ubang ho : Alepang, ha'ai name ara hu'tang e', mang ano di ara hu'tang e, sobo sam o bah ho med Imam etub, no' he'e mahen few o rupa Musa parenta arahel maring tub med supi araham huni SOLDAJ ROMAWI OARAMIHNU ANO' BIRANG ⁵ Yesus sam Kapernaum lemid he'e, soldaj omate nu ho' abung, ⁶ sa abang ubang ho : "Tuang no naramih nu tu'ung mong bang mi tar eh, sa rac maeh". ⁷ Yesus aramateng ubang ho : "Na sam honi he'e na ano'birang am". ⁸ Sobo soldaj o mate

ubang ho : Tuang a sam nobangom lemid sobo, na e no' nene e ham nene, honi sobo a mateng pite'le ubang di no nara mih ho sa birang no'.⁹ Fede' naridi name efar, no'he e,soldaj o nefar di ara. na nu aramateng ahow sam he'e sa sam, med beng nun na ahow ho' honi he supi ho', no naramih na ahow nanu panen he'e sa panen.¹⁰ Yesus naho maeh sa sahoir, no' name tofang ba ata'ain ho sa supi aramateng ubang ho : Na abul iramateng, udume mate ho'oniho, Israel tofang anai homi na e den ahol dai.¹¹ Na iramateng : Sariho tofang fed po' fed muj lol ho no' honi he'e Abraham' Isak med Yakob ara sorgami ham-ham mih na'de,¹² sobo bang pali' ho ei eka'barho, name med paka rumpa' mi few, hemomi ho ahain afe' med safihing irr so ara.¹³ Yesus soldaj o kapal ho aramateng ubang ho : Abraham fede' o udume ho, ara araham aholdang am. Sel ho araham o aramih ho birang. PETRUS O OB OFO, MED NAME TOFANG BIRANG MED¹⁴ Yesus sam petrus obang mi, sa edun he'e, petrus o ob ofo taso' mate tar eh.¹⁵ Yesus obtumo' atang ho ator horo he'e, taso' mate ho suhuin. Horo he'e sa toh baleta Yesus ere'eng.¹⁶ Dlpaka supi name tofang ba roh sah om tamang ho ara ho' abung horo he'e sa mateng pa'nu puin roh sah nun ho atetel ahin alol, med name mode ano' birang,¹⁷ honi sa naba ba Nabi Yesaya ubang ho ano' an : Sariso pi moleng bol med pi mode mahip tofang ho, fit fan med tere'eng. TANO' YESUS O ATA'AIN¹⁸ Yesus dun honi he 'e, nameno' efading homi tofang bi', horo sa ubang ho pi mong tang den leam.¹⁹ Horo he'e, Taurat sura' o' name omara nu ho' aramateng ubang ho," Guru a lame tarolol sam huni he'e naridi ara tohuil.²⁰ Yesus aramateng ubang ho," binangta mate ho o leng baun ara, honi sobo nameno' ai ho, eleme elafeng selafung mimeng ei di ha'ai".²¹ O sekola aibar nu ho aramateng ubang ho," Lahtal, na abang honie na dai sam nimang apotam fe na ata'ain."²² honi sobo Yesus aramateng ubang ho," Mae nata'ain sohonie, name min so name mi apot." YESUS BOB HAMOI ANO' TINING²³ Yesus mid eiyta horo he'e, O sakola aibar di Ata'ain.²⁴ Edun ema, seh-seh he'e, tang homi hamoi mate, bob mate, supi o pelang bob utel pir. Sobo Yesus tareh.²⁵ Horo he'e sakola aibar fa Yesus amuh toh ubang ho,"Lahtal nino' il fe! Pi tabang eh'ham!"²⁶ No' Yesus supi aramateng," I naba u'baroc , i udume bol bi'? no' sa sahirtoho horo he'e , sa bob hamoi ho ehap, horo he'e bob hamoi tining²⁷ rameng. name tofang sahoir ubang ho : " ai ho o name naba honi so fe bob hamoi di ei maeh ei alepang. GADARA O NAME PIRALO ROH SAH SUPI TAMANG²⁸ Yesus sam mong tang den mi tut pa'ta Gadara hinung o pali'mi, name piralo roh sah tamang ho ho' ahol . supi dere lelang mi'hel , supi ari'ing bi'fe name den e se'bur ho lolo nene.²⁹ idai edun supi beat ubang ho," Ari med niriho nabanu ara tanaihomi Lahtal Ai? Ehoni e eoselmi dai A ho' nari asara soba'ho? ³⁰ Supi abung homi ho, boi barmatenu nalap ade eh.³¹ Setang nun ho abang ubang ho, mangfede' A ni'tetel so honi he'e, nihouta fa boi bung horo om lemid.³² Yesus ubang ho," Hemoleam!" horo supi fa boi barmate om lemid horo he'e, boi barmate ho te'eng sam pe' ado tamuj sei mate lehel min oh.³³ Name boi buang ho te'eng sam bangmi, supi na'ernuho barpi ubang, med name piralo ba setang tamang hodi supi u name tofang aramateng.³⁴ No' idai edun, bang mate lelang lai o name barpi hel sam Yesus olap. supi mang sam dun Yesus ahol horo he'e, supi Abang huni sa supi o pali' ad atain e, foi beng leam.

Chapter 9YESUS NAME TU'UNG NU U AMPO, NO'

¹ Yesus mid pelangta tang lol sam sobang so pali' mi. ² No' dun he'e, name ai tu'ung nu med de'ta tefang ho' a'bung. Yesus supi o' udume a'hol horo he'e, Sa name tu'ung ho a'ramateng, "No Ai, om ano' dume, odoc tofang ho uampo am. ³ Mang horo he'e, Taurat Sura' o' name oinu som mi ubangho, "ai ho Lahtal e'bit!"⁴ Sobo Yesus supi o' tanutho a'hol, Sa supi a'ra mateng, "Naba ei sofe inasah iom mi utanut?"⁵ O' taroso mino' ubangho, 'odoc tofang uampo am,' horo mino' eme, ubangho, "Tohe lame horo mino'?"⁶ Sobo honie i a'hol, Sariho pali' mate ho' taho, Nameno' Ai somi tutung kufa, Sa puin doc tofang uampo." No horo he'e, Sa name tu'ungho a'ramateng, "Toh, ode'ho tefange, abor!"⁷ Horo, satoh sabor sam.⁸ Sobo, name tofang naho a'hol horo he'e, supi sahoir no' supi Lahtal utarain, fede' Sari tutung kafa'ho Lahtalso med nameho' en. MATIUS BA LAFUNG FALI MED O' NAME HO, FA YESUS ATA AIN⁹ Yesus hel lame Sa dun he'e, a'inu a'ni Matius ho mong lafung fali med eleme mimieh. Horo Sa a'ramateng, "Ma Na ta ain." Matius sahirtoho horo he'e fa Yesus a'taain.¹⁰ Yesus bang homi mih na'de eh honi he'e, lafungfali med o' name sotofang med name doc tofang ho' horo he'e, supi Yesus med o' sakola a'ra ham-ham mih na'de.¹¹ Farisi hinung mang dun naho a'hol, supi Yesus o' sakola aibar a'ramateng ubangho, "Taro' nisofo iguruho Sa name lafungfali med o' name med name doc a'hal a'ra ham-ham mih na' de?"¹² Sobo, Yesus naho ma'eh horo he'e, Sa supi a'ramateng, "Name birangho e' lafurung lap nene sobo name medoso lafurung lap.¹³ Sobo, sam honie na ho'o o' lel lap, fede' Na ho' ho'o, Na e' name a'bul o'lofe o'id nene sobo, name doc a'hal fe Na o'lofe o'id." TA'ANY PANEP FA A'TEP EI A'RAHAM¹⁴ Seh-seh he'e, Yohanis o' sakola aibar ho' Yesus a'tan, "Taro' nife niri med Farisi hinung a'tep panen, sobo sakola aibarho e' a'tep panen nene?"¹⁵ Yesus supi a'ramateng ubangho, "nameba ob lote a'ra sam a'tain eiho, mang fede ai lote dai supi ara ham-ham eh honi he'e supi susa lala no'? sobo o' selmi name ai lote ho supi a'bung med honi he'e supi a'tep am."¹⁶ Nameden e nahabar puin napah bulang nene, fede' nahabar puin bulangho sa napah ho a'peh mang mateta.¹⁷ No' he'e, nameden e' anggur sei habar med tanib pah mi aw nene. Mang fede honiso, ho he'e, tanib pah ho peh, anggur sei hufa' parat, tanib hodi ta ma ain. Honi sobo, anggurho supi med tanib habarfe mi aw, honie sa soal ugariang." YESUS NAME A'NO' FETANG MED NAME A'NO' BIRANG¹⁸ Yesus na ernuho usupi a'ramateng eh honi he'e, a' o'me bang o' kapalnu ho' Yesus uada a'hol no' a'ramateng ubangho, "No ai ob dai min. Sobo sam A'tang tameng, honie sa sofetang."¹⁹ Mang honi, Yesus med O'sakola aibar sahirtoho aiho a'taain.²⁰ Ai ob nuho, ob mode e'tan tun ernu falingalo am, sa Yesus a'mot lol ho' a'bung, sa Yesus o'kod mate o' tapor ho a'tor,²¹ fede' sa som mi tanut ubangho, "Na o'kod mate horo a'tordi, na birang no'."²² Sobo, Yesus sadimang ai obho e'dun a'ramateng, "Om a'no dume no ai, oudumeho ano' birangam." Mang homi ai obho birang.²³ Yesus sam a' o'me bang o'kapal eibanghomi, dun

he'e name huling a'pu med name lubung mate susa lala eh,²⁴ Sa name lubung mateho a'ramateng, "Sam barpi, fede' aika ob ho'o e' min nene sobo tar nopeh so." Horo he'e supi Yesus o' asal.²⁵ Sobo name tofangho a'tetel luling lehel no; Yesus mid aika a'tangho mipuin no' horo he'e, aika obho toh.²⁶ Sarina ho'o, o' mateng lil pali' homipir. YESUS NAME ENGSAH PIRALO A'NO' BIRANG²⁷ Yesus homi hel lame he'e, name engsah piralo a' taain o'lofe o' id ubangho, "Niri ukarang Daud o' Ai."²⁸ Sa mid bang om homi he'e, name engsah piralo ho' a'bang horo he'e, sa a'tan ubangho, "Na ho'o napanen io' a'tino' ubangem a'ai?" Sanangalo ubangho, "Ya, Tuhan!"²⁹ Yesus supi e'fail ho ta a'puin no' ubangho, "I udumeho ei a'lol, naho'o a'ra iraham."³⁰ No' honi he'e supi e'fail sari during. Yesus supi e'hap ubangho, "Uma no'-no', name pirnudi haai naho' a'hol e'."³¹ Honi sobo, supi hel horo he'e, supi Yesus ei a'ramatengho umateng pali' homipir. YESUS NAME A'MANG SAH A'NO' BIRANG³² Name piralo mang hel honi he'e, name foil ainu setang halup a'mangsahho a'ra ho' Yesus a'bung.³³ Setangho sa a'tetel horo he'e, aiho mateng no'. Name tofang sahoir ubangho, "Na ho'oniho, Israel pali' mi pi a'hol dai."³⁴ Sobo, Farisi hinung ubangho, "Sa roh sahfe puin roh sah nunho a'tetel ehso." TEN TA'AT TOFANG SOBO O'UKARESANG A'PITE³⁵ Yesus lame bang mate lelang lai med bang kaai serang kurangho mipir, mong a' o'me bang a'rian pali' bolang sura' habar om miho umateng med mode tofang a'no' suhuin.³⁶ Yesus name tofangho e'dun om muj empir, fede' supi moleng malaj, mangtanai o' lame eh, mang fede' nub aibar o' bu'ang o' aneng a'ai honi.³⁷ Horo Sa sakola aibar a'ra mateng, "So a'tino' ten la'at tofang sobo, o' ukaresang eiho a'pite'le."³⁸ Honife Lahtal horo o' na a'fail, honife a'bang sa name o' ukaresang eiho tahow sona a'fail ten ta'atamho leho."

Chapter 10 Yesus So sakola Aibar Tahow

¹ Yesus so sakola pir ernu falang alo o'lofe, tutung kufa' puin roh sah o'tetel eiho med supi en, honie supi roh sah nun ho atetel mode ma'ar ernu ano' birang² sanang ernu falangalo sariho; Simon name ubang Petrus, Andreas o'di'ail, Yakobus sariho Zebedeus o'ai, Yohanes o'di'ail³ Filipus med Bertolomeus, Tomas med Matius lafungfali med o' name, Yakobus, Alfeus o'ai, med Tadeus.⁴ Simon Selot o' name, med Yudas Iskariot ba Yesus Fail.⁵ Yesus supi tahow sa supi ara mateng; ha'ai sam bang pali' beng o'se'bur lol lame nene soeme Samaria hinung o'bang pali' leam nene.⁶ sobo sam nub se' ahal mong Israel o'anai horofe i'lap⁷ I ara hemomi araham ho', sorga bang ara fananng am horo umateng.⁸ O'mode ano' birang, o'min ano' fetang, o'hepeburang ano' bolang, roh sah tofang ara lil, i med ho o'fali nene, honife med supi en di o'fali bang e⁹ I ha'ai mas puin nene, lahang afel lahang baoil med isapi uilmi nene,¹⁰ Tas puin nene, kod alo puin nene, sendal puin nene, dopang puin nene, fede name kerasang ho na'de.¹¹ Bang mate lelang lai soem, bang ka'ai lelang kurang taroso i sam lemid, paresa edun no' - no', ano so no' ham sarihomi, i ara homi mih tar sam i so hel lame¹² I sam bang om lemid honi he'e ada mahen ubang¹³ Mang fede bang ho no' honi he'e, sei honi sa i no' ham hel bang ho ta', honi sobo a'ai honi he'e i no' sam sabor iri mi¹⁴ Anoso iri usa'an i mateng pa' alepang nene honi he'e, i bang pali' ho mi hel lame he'e, i e'fa o'maru a'tote.¹⁵ na iramateng abul, sel abul ahal lap mi honi he'e sari bang pali' so mi sah sodom gamora e'mota, Karak Tofang Ma'a Sakolah Aibar Arupa' Aholdang¹⁶ Edun, na i how sam mangfede mong binanta a'ri'img o'ham mi honi. honife i kalufe ahal mangfede mon honi, med i buj no' mangfede u'lo honi¹⁷ honi sobo name tofang araham homi iri bu'ang no' - no'¹⁸ Name i'rasam afen mate ernu abung asel nari, sano' u'mateng, u'lurung med supi e're'eng foil med bang ernu e're'eng.¹⁹ Sobo supi i'lorang med name en'am honi he'e, i'ha'ai baroc; taroni'fe no', eme nabafe na ubang e'honi nene²⁰ Fede iri so e'mateng nene sobo, imang o'roh so i'omi honie sari horo mateng.²¹ Diailnu so di'ail nu a'lorang min tabang en, med omang panen honife ai araham; med aikabar sofo somang lafang no' he'e supi sofo somang amine.²² Name tofang ira sah asel nani ho ei, sobo name ba tahang toh sam o'o'muj mi il luling med.²³ Bang nu mi pali' nu mi supi i'no' ma'ar mahib honi he'e ite'eng foil pali beng leam. Na abul ira mateng; sari ho i israel o'bang o'pali' e' a'lai oh day honi he'e namono' ai ho'am²⁴ Sakola ainu sa soguru e'mota sah, name o' aramihdi e so tuang e mota nene,²⁵ No' ham mangfede sakola ai sobo sano' o'guru honi med name o'ara mih sobo sano' tuang honi, mangfede supi ubang bang aneng ho setang so honi he'e, ob ai bang om miho foil mi sah. "Lahtalfe U'baroc Ha'ai Nameno' U'Baroc E'²⁶ Honife i'ha'ai supi, u'baroc nene fede na tel meng den during sah nene, eme na tafuning lap sah den e'ara nene.²⁷ Nabafe na paka mi u'ira mateng honi he'e, i bang a'dofe ta u'lofe u'id²⁸ Ha'ai supi ba bo'mate solo amine no'ho u'baroc e', honi sobo sari ba bo'mate med laman barpi ano' suhuin mong afail bang mi horo u'baroc²⁹ Pati ai pir alo name fail seng pa'nu ei no'? med supi anai homi pirnu muj fa'ai tahel mangfede imang u'inung³⁰ O'mitata ho, iela'fung a'ri'nemang hodi ta'an barpi am³¹ Honife Ha'ai baroc, iri ho i'fali mimate pati ai ho e'mota. "Name Beng A' Dang Homi Yesus O'A tino' Bit"³² Honife nameba nameno' a'dang homo no', atino' bit ho, naridi sari ai'ho o'a'tino' bit nimang tong sorgami eng'adang a'pong a'dang homi.³³ honi sobo anoso nameno' a'pong a'dang homi Nari u'kalufe honi he'e, sari ai ho Naridi u'kalufe, Nimang tong sorgami eng'adang a'pong a'dang homi, " Nabafe Yesus Uho' "³⁴ Ha'ai tanut ubang ho, na no'ham puin ho pali' mate e're'eng. na ho ho'o e no'ham puin ma nene sobo nei a'rab³⁵ Fede na ho', ho'o ai lote med omang let, ai ob med o'fo e'let, ai lote o'ob med ai loteho o'fo e'let³⁶ Med name nunu o'falefangho, name bang om horo mi³⁷ Anoso sa sofo somangfe u'karang mitofang, sobo ma naraham ho e'nene, honi he'e naraham homi aiho no'ham nene. med anoso so ai lote med so ai obfe ukarang mitofang, sobo ma naraham ho a'ai honi he'e naraham homi sari aiho no'ham nene.³⁸ Med anoso o'heltiho e'tefang nene sobo nataain honi he'e sari aiho naraham ho'mi sa e'no' e'ham nene.³⁹ Anoso so a'eng ukarang honi he'e o'a'eng ho suhuin, med anoso a'engho suhuin med nere'eng honi he'e a'eng ho sa sona med. " Aborden Lahtal Miho' "⁴⁰ Anoso i'sah apang iri u'no' honi he'e, naridi sa nesah apang naari uno'. Anoso nesah apang nari uno' honi he'e, aiba nahow ho' hodi sa esah apang uno'.⁴¹ Anoso nabi esah apang uno', nabi ani mi honi he'e, sa nabi ei aborden ho sa med. Med anoso name

abul animi name name abul esah apangno' honi he'e name abul ei aborden sa med. ⁴² Med anoso name ka'aibar anai ho'omi sano' sakolah ainu ani mi, sei ma'ab sangker nu med aikabarho pirnu en na, na abul iramateng, sari ai ho ei o'aborden ho e'suhuin nene.

Chapter 11

¹ Yesus parenta med sosakola pir ernu faling alo en no' horo he'e, so sam mong supi o'bang o'pali' a'rian fom pa' umateng. YESUS MED YOHANIS NAME A'FOIL EI ² Fed, Yohanis mong sapirimiho, sa Kristus o' karesang ernuho ma'eh horo he'e, sa so sakola aibar a'how sam, ³ Yesus atan ubangho, "Ari horoba ho' ma ubang eh ho eme, ni uil-uil foil name bengfe a'danang?" ⁴ Yesus supi ei a'bor ubangho, "Ibor sam, honie nabafe i a'hol, ma'eham ho'o ubang Yohanis a'ramateng, ⁵ name engsah dun na'hol, name min sofetang, name sah lahal sura' habar o' pa' ma 'eh. ⁶ Med nameba Nari u u'fit neneho, untu ada a'raham." ⁷ Supi mang savor he'e, Yesus Sa Yohanis ei a'raham ho u name tofang a'ramateng, "Mong dil oh paling tining hemomi iom naba fe e'dun uma? ulbo' nuso hamoi odang eh? ⁸ Isam naba edun? Ainu fen bala dul muj puin horo? supi ba fen bala dul muj puin ho a'ra mong afen eleme elafeng mi. ⁹ Isam naba fe e'dun? Name nabi nu? iya, Na iramateng, sariho so mimate name nabidi e'mota. ¹⁰ Fede' sari horo ei a'raham ba a'ra hul olmeng ubangho: 'Edun! Na No name tahow misotur med e're 'eng. Sariso se'bur utaro' ualap med aholdang.' ¹¹ Na a'bul iramateng, supiba ob bar a'fain o' a'nai homiho, den e' mimate Yohanisba name a'foil eiho e'mota nene. Honi sobo oba somi kaai tong sorgami horofe somimate e'mota. ¹² Yohanis name a'foil ei o' samang homi sam fed ho' mimeng ho, Sorga Bang Bolang sah karang a'hol, med name tofang ba a'riing fail so om afeng horo ei panen. ¹³ Fede' nabi tofang med Sura' Taurat umateng sam Yohanis ei samangho mimeng. ¹⁴ Mang fede' sari horo Elia ba ho' eham honiho, iridi u inung ipang u no'. ¹⁵ Anoso a'fel a'ra puin ualepang, honi he'e sa ualepang! ¹⁶ Sobo, ma'a na nabafe puin name fed ho'mi fetang eh ho Sara men? Supi mang fede' ai kabar mong lubang tofang eleme mih sotenang el bar o'lofe, ¹⁷ no' ubangho, 'Ni huling a'pu iere eng, hoe i e sabea nene. Ni dal a'hain a'fe' puin dal hoe, i e' a'hain nene.' ¹⁸ Fede' Yohanis ho' sa e' na'de sein a nene, supi ubangho, 'Aiho setang tamang.' ¹⁹ Honi sobo, Nameno' Ai ho'e na' de sein a honi he'e supi ubangho, 'E'dun, sari a'iho maro' makakang, hufang tabur, name lafung fali med ei o' tenang el, med name doc a'hal o' tenang el.' Honi sobo, na' hol dil ma eh ho o' a'tino bitho, mong panen aten mi." NAMEBA O' A'TINO' BIT NENEHO A'HOW NA' UMA ²⁰ No' he'e Yesus puj a'ome med bang pali'ba sami natahoir tofang panen ho a'raham, fede supi e' som a'fom nene. ²¹ "Khorazim, sah karang iraham! Betsaida, sah karang iraham! fede' na utahoir tofang ba a'ra inai homi latel hodi, a'ra mong Tirus med Sidon dimi latel, honie e supi som a'fom lufangam, sariho supi fen laan puin, supi hel maru mimih. ²² Sobo Na iramateng, sariho mong a'bul a'hal lap o' selmi honi he'e, Tirus med Sidon eiho mifilung, sobo ieiho mi tarofe. ²³ Med iri Kapernaum, ma'a denfe name ino' lafining sam burang a'tor? A'ai, iriho name irahel sam pong name minam o' pali' lehel, fede' na utahoir tofang ba a'ra inai mi latelho, mong Sodom dimi a'ra, sari bang pali' ho sodai a'ra sam fed ho' mimeng. ²⁴ Sobo Na iramateng sariho, a'bul a'hal lap o' selmi honi he'e, Sodom eiho mifilung, ieiho mi tarofe." NAMEBA YESUS O'LAP HO' HO, O' TAROFE HING ²⁵ Selho a'raham Yesus ubang ho, "Na Ani utarain Nimang Lahtal, burang fa'ai o' Lahtal, fede' barpi ho'o A' med name na' hol dil ma'eh el tafuning, sobo a' med ai kabar kaai e'tub e'dam. ²⁶ O, Nimang, sari ho'oni horofe omtamuj Adang homi. ²⁷ Ernu turlo ho Nimang med Nenam. Name nudi e' Ai a'hol nene, seilalho Omang; name nudi e' O'mang a'hol nene, seilalho Ai, med nameba Ai u i'nung horofe utanut med no'. ²⁸ Ma Nalapma, iriba moleng malaj med tarofe pahem fit fan, ma honie Na itarofe hing, no' ham ien. ²⁹ Naba Na ibare tamengam horo tefang honie Nabung usakola, fede Nariho bala amone, kaai lamang, no' he'e ilaman tining talaj med. ³⁰ Fede, Na ibare taho o' karak a'ai, med na o'ba natefang ho filung.

Chapter 12YESUS HORO HAIR SAH O' LAHTAL

¹ selhomi, yesus lame aladil a'lai, sariho hairsah om mi, honie o'sakola aibar malihing, horo he,e supi alapa' ho hi'ade. ² Sobo farisi hinung a'hol horo he'e, supi yesus a'ra mateng, "E'dun, o'sakola aibar naba hair sah ommi panen he'e a'hal horofe supi hair sah om mi panen." ³ Sobo Yesus supi a'ramateng, "Nabafe daud med o'a'taan ernu a'ra supi malihinge supi panen ie'ta'an dai, ⁴ taro'nife samid Lahtal O'bang om mi, no'he'e rotiba name puin med name a'ra tohuil hodi a'de, seilalho imam e'reeng horo a'ai? ⁵ Eme, i Taurat Sura' miho i e'taan dai, sariho hair Sah a'raham honin he'e, imam ernu hair sah ho lafang sobo supi e'ahal nene? ⁶ Honin sobo, Na ira mateng; o'mimate Lahtal O'bang e'motaho a'ra ho'omi. ⁷ Sobo, mang fede' i o'lel a'holam; Nei inungho ukarang e'sah, sobo e'dang pew nene, o' a'hal neneho i e'hukung dai. ⁸ Fede', Nameno' Ai horofe hairsah ho o'Lahtal." YESUS HAIR SAH MI NAME A'NO'BIRANG ⁹ Yesus hemomi hel lame sam supi o'aome bangmi. ¹⁰ Edun, name lote ho, a'tang denle sah. supi Yesus a'tan ubangho, "Hairsah om mi name a'no birangho as'bulem a'ai?" honinsa supi Yesus a'no' a'hal no. ¹¹ Horo, he'e supi A'ra mateng ubangho, "Inaihom i namenu o'nub pirnu, sari nub ho hairsah a'raham muj lafo lehel, ma' sa sona ataa in lafo lehel med a'ra madong em a'ai? ¹² Nameno' ho eifali so mi mate nub ho e'mota! honife, hairsah om mi nano' panen ho a'bul." ¹³ No horo he'e, Yesus Sari Ailoteba atang minho, "A'how satang a'hir." sa anono' ano'birang, mangfede' atang denle honin. ¹⁴ Sobo, Farisi hinung homi sahirto h sam, supi sara pec honie A'ri lafang, taro'nife ma' supi Yesus ho a'mine no. YESUSHO, LAHTAL SONA U A'LE A'HOW A'TITING ¹⁵ Sobo, Yesus, supi o'tanutho a'hol horo he'e, saladimang a'hal sam. Name tofang a'taain sam horo he'e, sa a'no' birang barpi. ¹⁶ no sa supi a'ar mateng honie, supi ha'ai A'ri ubang lame name a'how a'hol e. ¹⁷ Sarina ho' a'ra honie, nabafe Nabi Yesaya umatengho a'no' an: ¹⁸ "E'dun, name A'how atiting ei na u a'le' u tara, na ukarang ei a'rahamho no lamandi u inung. Na no roh med a'rita, honie sa na a'bul umateng bang ernu e'maring. ¹⁹ Sa e' name lafang nene, sa e'beat nene, name selolho

pirnudi e' a'mang ma eh nene.²⁰ Falo hid sa e' a'hi' med nene, sumbuba min eham sa e' a'no' min nene, sam sa o' a'bul ho a'no' somitale,²¹ med bang ernu pali' ernu ei a'nifemi udume." Yesaya 42:1-4 YESUS O'TUTUNG KUFA'HO, LAHTAL O'ROH BOLANGFEMI

²³ Name tofang sahoir, no' he'e utaa'in, " Sari horo ma'a Daud o'Ai?" ²⁴ Sobo, farisi hinung ma eh horo he'e supi ubangho, "Ai ho' setang o'afen beelzebulho a'ra tohuil nene honi he'e, sa setang a'tetel sah." ²⁵ "Yesus supi o'tanutho a'hol horo he'e sa supi a'ra mateng, " Bang pali, a'ri'an parentanu om mi, sobo sobobom sari lafange tabite honi he'e, med meng. mede, bang mate serang tofang, eme bang om nu, sobobom sari lafang tabite honi he'e, supi tahangsah. ²⁶ Mangfede' setangso setang a'tetel, honi he'e supi tabite fede' supi sobobom sari lafang, mangfede honiso, ho he'e supi o'bang pali' parentanu e'far ho ma' sa tahang no' eme a'ai? ²⁷ Honife, mang fede' Na Beelzebulfe puin setang a'tetel, honi he'e i aibar ma'a anofe a'ra setang a'tetel? honife setang horofe i ahal abul e'dun o'name. ²⁸ Honi sobo, mangfede' na Lahtal o'Roh bolangfe puin setang a'tetel, honi he'e Lahtal o'parenta bang ho' iri taam. ²⁹ Soeme, namenu omho sasam name kufa' o'bang om lemid tot kalaping sobo sa aiho a'pec a'mihing dai honi he'e, ma'a sa o'tot o'kalapingno? sadai nameho a'pec a'mihingamfe, sa o'bang omho utot ukalaping. ³⁰ Anoso nara tohuil nene he'e, sa nari lafang. med anoso nara abuil ta'unung nene, honi he'e, sa a'bite a'dakang. ³¹ Honife na iramateng, doc med e'bit e'ng el nameno a'rahamho uampo no, honi sobo e'bit e'ng el fa Roh a'raham e' uampo nene. ³² Med, anoso mateng lurung Nameno' Ai lafang honi he'e uampo no, sobo anoso mateng lurung Roh lafang, honi he'e e' uampo nene, sariho fed ho'omi sam mong sel maeh ho a'meng." TIHO, O'PIRFEMI A'HOL ³³ Mang fede' tiho no, honi he'e o'pirhodi no, Sobo mangfede' tiho sah, honi he'e o'pirhodi sah. fede', tiho o'pirfemi pi a'hol. ³⁴ Hoi, mon arofang o'diing bap, iri a'riingfail o'nameho ma'a i na o'no' ham ubang no? fede' iom mimadong, iatmihele. ³⁵ Name oba no'ho, sa sei kafac no'femi nano'tofang a'rahel, sobo name o'sah ho, sa sei kafac sah horomi nasah tofang a'rahel. ³⁶ Sobo Na iramateng, mateng pa'oh fawba name ubangho, mong a'bui a'hal lap o'selmi honi he'e supi sona umateng ulurung. ³⁷ Fede' imatengpa mi, honi he'e i abul, med imatengpa' fe mi honi he'e i hukung salang med. FARISI HINUNG MED TAURAT O'NAME NA'HOL UTUB UDAM NU BANG ³⁸ No' honi he'e, Taurat o'name na'hol med Farisi hinung supi Yesus a'ra mateng, Guru, a utub nu panen honie ni e'dun. ³⁹ Sobo Yesus supi a'ra mateng. Iriba a'riing fail med ob bar o'a'hal o'name, i nahow utubnu panennu. utub den napanen supi e'reeng ei ho a'ai, sei lallo Nabi Yunus horo sano' utub. ⁴⁰ Fede, Yunusho mong abmate a'to'mi dil lel mitow, dilpaka mitow, Nameno Ai di o'rupa honi, sa ma' a'ra pali' mate a'to' om mi paka tow lel tow. ⁴¹ Niniwe hinung ma' name fed ho'mi ho a'ra ham-ham hukung salang fede' supi Yunus o'fompahang ma ehamfe supi som a'fom. E'dun, o'mimate Yunus e'mota ho a'ra ho'omi. ⁴² Afen ob pong fi'ing lol ho' sahirtah name fedho' a'ra mong a'bul a'hal lap o'selmi honie supi hukung, fede' sa pong pali' taportami ho' Salomo ei na'hol dilmaeh ho ualepang. E'dun o'mimate Salomo e'motah a'ra ho'omi. OH A'AIHO EI SAH EI KARANG ⁴³ Setangho sa name no' om mi hel horo he'e, sa lame pali' lairang tofang a'lai, sa ti uh airlah lap sobo e' a'hol nene. ⁴⁴ Horo he'e sa ubangho, no bangba namihel horofe, nafoil samleam. sa sam he'e, bang ho so oh, parin bolang, taro' alap rupa rac. ⁴⁵ Horo he'e, setangho safoil sam so tenang el pir itito sobo mi a'riing bi' ho' horo he'e supi homi mih mitar. Horo he'e sar aiho o'fetang mang sahta, turho so mino. Nameba fed ho'miho, selnumi honin he'e na ho' a'rupa' a'holdang. YESUS O'FO O'MANG, MED O'DI' O'MATU O'A'BUL ⁴⁶ Yesus name tofangho dai a'ra mateng eh he'e, o'fo med o'diailbar ho' lulingmi tifeh, supi panen taro'nie a'ra matengfe. ⁴⁷ Namenu a'ra mateng, Adai dun, ife med o'diailbar pong liling mi tufeh, supi a'ra hu'tang uma. ⁴⁸ Sobo Yesus sari aiho a'ramateng ubangho, Ano soba nifeho, med ano soba no diailbar? ⁴⁹ No' horo he'e, sa satang so sakola aibarho utub sa ubangho, ong ho'oro nife med no diailbar! ⁵⁰ Fede' name anoso nimang sorgamiho, ei i'nungho panen, honi he'e, sari horo no diail lotebar, sari horo no u'dingbar, med sari harofe nife.

Chapter 13NAME FIN BAHITE A'NO' UPAPAIN

¹ Selho a'raham Yesus bangmi helsam mong tut pa'tamih. ² Name tofang ho' o'lubung. Horo he'e samid pelngtamid mih, med name tofangho tut pa' tatoh. ³ Sa natofang umateng sobo, sa a'no' upapain, sa ubangho, "Ainu sam fin bahite, ⁴ safin bahiteho, den muj se adi lehel, honie hiw lelang er nu hel a'de oh. ⁵ Na A'failho den muj foibung lehel, honie fa'ai kurang. na a'failho a'bow sobo o'alimang e'te'eng nene fede' fa'ai tapah nene. ⁶ Honi sobo fed bune tahoro he'e taat oh, fede o'alimang a'ai. ⁷ Na A'failho den muj mong namang bung lehel, honie a'bow sobo namang a'pec. ⁸ Na A'failho den muj fa'ai bala lehel, honie a'bow o'pirta, den pir ratnu, den pir ertalang, den pir ertow. ⁹ A'noso a'fel a'ra honi he'e sa ualepang." YESUS SA UPAPAINHO UMATENG ¹⁰ Yesus o'sakola aibar ho' a' tan, "taro'nife na upapainfe ubang supi a'ra mateng?" ¹¹ Yesus supi a'ra mateng, na ahol dil ma eh puin Sorga bang bolang o'natafuning a'hol eiho na med "Ienam, honi sobo supiho na e'med supi en nene. ¹² Fede nameba ei a'ra, honi he'e, med en honie sa a'lihing a'ban. Sobo nameba ei a'ai, honi he'e, nabaso a'ra, a'bung name barpi med. ¹³ Horoba, na o'upapainfe puin supi a'ra mateng, honiesa supi duneh sobo dun a'hol nene, supi alepang eh sobo ma eh nene med o'lendi supi a'hol nene. ¹⁴ Supi ei a'rahamho, Yesaya o'matengpa' a'no' an, sariho ubangho, supi safel puin ma eh sobo o'lel a'hol nene, supi se'fail puin dun a'hol honi sobo e' pahang nene. ¹⁵ Fede' bang pali' ho'o ah adobe, supi alepang maeh ulahun, med supi se'fail tapai. mang fede' a'ai honi he'e supi se'fail puin dun a'hol, supi safel puin alepang, med o'lel ho a'hol fede supi om ah bala amone, honie supi sabor nolapma birang bu'uin med. Yesaya 6:9-10 ¹⁶ Honi sobo e'fail no'ham med fede dun a'hol, med afelho no' ham med fede' sa alepang ma eh. ¹⁷ Na iramateng, nabi med name om a'bul tofangho, i nabafe dun a'hol supi om e'dun uma, sobo dun e'a'hol nene, i nabafe ma eh supi om alepang sobo e' ma eh nene." NAME FIN BAHITEHO O'LEL ¹⁸ "Honife name fin bahite o'lelho ualepang. ¹⁹ Nameba fom pa'ho ualepang sobo e'pahang nene, horo he'e nabafe sa alepang med a'ra om mi eh ho, setang ho' utot med

parat. sari name honi horoba, na a'fail muj mong se a'di lehelho. ²⁰ Na a'fail muj toi bung lehelho, nameba fom pa'ho ualepang som sanang sapano'puin med, ²¹ sobo o'alimang e' a'ra a'fahmi nene, satahang e'lufang nene. seh-seh he'e sa sah karang a'hol, maar mahip a'hol horo he'e sa muj ol. ²² Na A'fail muj name bung lehelho, nameba fompah'o alepang no he'e, pali'mate sokafac puin om a'dimang a'pong a'bor puin fom pa'ho arap kombai horo he'e o'pir a'ai. ²³ Sobo, na a'failba muj fa ai bala lehelho, sari ho'o nameba fom pa'ho ualepang, no' he'e o'lel a'hol. sari horo a'bul-a'bul o'pir a'ra, o'hir o'pa'ho den pir ratnu, den pir ertalang, den pir ertow. MEN MED ALA SANO' UPAPAIN ²⁴ Yesus foil upapain beng usupi a'ra mateng ubangho, "Sorga Bang o'upapainho, mang fede' namenu so na a'fail no'med so dil om mi te' muding honi. ²⁵ Sobo, name tar oh horo he'e, falefang ho'men a'fail med alaho mi bahite no'horo he'e samam. ²⁶ Sam o'selmi alaho bulingta pa' ba oir honin he'e, mendi a'ra tufeh. ²⁷ Horo he'e dil anengho o'name karesang ho'a'tan,Tuang! a e' na a'fail no'fe med dilmi te'nene so? No' he'e men ho taro lol ho?' ²⁸ Sa supi a'ra mateng ubangho, falefangnuso naho panen. horo he'e o'name karesang ubnggho, Taro,ni a i'nung ni sam fet ta unung no? ²⁹ Honin sobo tuangba dil aneng ho sa ubnggho, 'Seseh! Mangfede' menho ifet taunung honin he'e, aladi imenho a'rafetam. ³⁰ sei honi supi sara ham-ham fetang sam ala atuir o'selmi. ala atuir o'selmi honi he'e, na name na te' a'ra mateng honie, menho sotur fet a'pec taring alo honie a'pew. "Sobo alaho atuir honie taunung med parahmi, a'ra mid no esel mi taro. "" LAHTAL O'BANG HO, MANGFEDE SINA FALEI A'FAIL HONI ³¹ No'he'e Yesus foil upapain beng usupi a'ramateng ubangho, "Sorga Bangho mangfede' sina falei a'fail honi, name med so dilmi bahite. ³² Sari sina falei o' a'failho somi katibi' sobo sa abow honi he'e, sa somi mate falei beng e'mota o'mitata honi he'e, sa sano ti mate horo he'e hiw lelang ernu ho' o' a' baleta so barang pec. ³³ No he'e, Yesus foil upapain beng supi a'ra mateng, "Sorga Bangho mangfede' na a'fail kakaiba roti a'ra a'bal ei honi, ai obnu med tarigu kilo tow ta a'bal, sam sari na a'failho misel barpi. ³⁴ An tofangho Yesus upapainfe mi name tofang a'ra mateng, sobo supiba O'sakola aibarho sa e' upapain mi supi a'ra mateng nene. ³⁵ Honiesa, nabafe nabi umatengho a'no' an, "Na nat a'be' honi he'e upapain ernuso laher, pali mate a'ra honi he'e, natafuning tofang na umateng ulurung." Mazmur 78:2 BANANG FALEFANG DIL BUTMI A'NO' UPAPAIN ³⁶ No he'e, Yesus name tofang a'dmeng samid bang om lemid. Horo he'e o'sakola aibar ho' a'bung a'ramateng, men mong dil butmiba a'no' upapainho "O'lel unira matengfe. ³⁷ Sa ubangho, "Nameba na a'fail no'te'ho nameno'ai, ³⁸ dil but ho, pali' mate ho'o. Na A'fail o'no'ho, Sorga bang bolang o'aikabar, menho faletang o'aikabar, ³⁹ faletangba men a'fail bahiteho setang darah, sel tapeng horlap ho, zamang o' a'mujmi, nameba na a'fail horolapho, malaikat tofang. ⁴⁰ Honife mangfede' menho ta'unung a'pew, sari horo mong zamang o'amujmi honi he'e, a'ra latel. ⁴¹ Nameno' ai so malaikat ernu a'how, honie supi doc tofang med name sah panen tofangho, ta'unung o'bang o'pali'mi, ⁴² honie sa few mong a'fail bang leam. Hemomiho a'hain a'fe' safihing ir sat bac so a'ra. ⁴³ No' honi he'e, name a'bul ernu somang o'bangmi, lel madal mangfede' fed honi. Anoso a'fel a'ra honi he'e, sa ualepang. SORGA BANGHO MANGFEDE' KAFAC TAFUNING MENG HONI, MED MUTIARA HONI. ⁴⁴ " Sorga bangho mangfede' kafac mong dil butmi tafuning meng honi, name sam a'hol horo he'e foil med a'bor tafuning. fede' apano' o'sah horo sa sam so na an-an fail a'no'oh, sa dilbutho fel. ⁴⁵ Folinu honi he'e, Sorga bangho, mangfede' name dagangn nu mutiara lap honi. ⁴⁶ Sa mutiara o'fali matenu a'hol horo he'e, sasam so na an-an fail a'no'oh, no' horo he'e sa mutiaraho fel." SORGA BANGHO MANGFEDE' DALANGBA AB AFENG HONI ⁴⁷ " Sorga banghodi, mangfede dalangba name tangmi few, ab a'fang-a'fang mihil honi. ⁴⁸ Dalangho mang afeng horo he'e, supi baring sam tut pa' ta, supi mih, ab o'no'ho supi ta unung med laatang mate mi, sobo o'sah ho supi a'hel few. ⁴⁹ Honife, sari horo mong zamang o'amujmi honi he'e a'ra latel. Malaikat ernu hel a'bang name sah panen ho sei, name no' panenho sei, ⁵⁰ no' he'e name sah panenho few mong a'failbang leam. hemomiho, a'hain a'fe' safihing ir satbacso ara. ⁵¹ Barpi ho'o i a'hol pahangam eme dai? supi ubangho "Iya". ⁵² Yesus supi a'ra mateng, "Honife Turat sura' o'name om a'raba sano' Sorga bang o'sakola amho, sarho mangfede bang anengba so kafac o'em soeme o'balol a'ra hel honi." NAME MONG YESUS O'BANG ASELMIHO, YESUSHO USAAIN. ⁵³ Yesus sa upapain ernuho umateng no'horo he'e, sa homi hel sam. ⁵⁴ Sa sam sobang aselmi horo he'e, sa supi o'aome bang a'ri an supi a'ra sakola, supi sahoir ubangho, ai ho'o "Taromi na ahol dil maeh med na utahoir ernu ho'o med? ⁵⁵ Horo he'e omangba bang a'ten a'home eh ho eme a'ai? o'fo horo name ubang Maria ho, med o'diailbar horoba Yakobus, Yusuf, Simon mrd Yudasho? ⁵⁶ Sari horo o' u'dingbar a'ra tanai ho'miho? No' he'e ai ho'o sa taromi ernu turlo ho'o med?." ⁵⁷ Horo he'e supi om a'riing a'pangsah. Sobo Yesus supi a'ra mateng ubangho, Nabinu name uada ahol, honi sobo o'bang oselmi, o'pali mi, med o'bang om lah om miho", name e'uada a'hol nene. ⁵⁸ Sa sobang oselhomni natahoir tofang panen, fede name e'o'a'tino' bit nene.

Chapter 14YESUS A'FAINHO HERODES MAEH

¹ Selnu mi, Herodes, pali' ho o'afen, sa Yesus o'hamoi ma'eh. ² Sa so name karesang eyho a'ra mateng, Sari horo Yohanis ba name a'foil eh ho. sa name min o'a'nai homi sofetang am horoba, na utahoir ernu sa o'om homi panen. PANEN MED YOHANIS NAME A'FOIL EIHO A'RAHAM SAM SO A' MINE ³ Herodes, sa Yohanis ho a'puin a'pec med sapiri mi fede' Herodias, Filipus o'obho, Herodes o'u'ding. ⁴ Fede' Yohanis sa a'ra mateng ubangho, Herodias a med a'no' eyho e'a'bul nene. ⁵ Horofe", Herodes om Yohanis ho a'mine sobo, sa name tofang e'l baroc, fede' Yohanis ho Lahtal ubaleta. ⁶ Sobo, Herodes a'fain o'selmi sa diang panen, Herodias o'ai ob sipi a'pong a'dang homi sabea Herodes apa no' empir, ⁷ horo he'e, Herodes so ki so a'rooin min ubangho, nabafe ai lafat ho ubang he'e, sa med en. ⁸ Mang horo he,e o'fo om lehel mang no' he'e, aika ob ubangho, "Yohanis ba name a'foil eh ho' e' lafung med ping mate mi, honie med nen". ⁹ Afen om muj empir siobo, sa soki so a'ro oin minam, med name tofangba a'ra ham-ham naade ho e'ile horo he'e, sa name a'how honie naho so med en. ¹⁰ Sa name a'how sam sapiri mi Yohanis e'lafung hor med. ¹¹ Horo Yohanis e'lafung name med ping matem, med

ai ob ho en, no' he'e, aika ob fisam sofo en.¹² No' he'e, Yohanis o'sakola aibar ho' o'bo'ho med a'pot, No' honi he'e, sipi sam Yesus a'ra mateng. ROTI PA' IFIHING' AB PA' ALO MED NAME NO' RIB IFIHING E'RE ENG¹³ Yesus naho ma eh horo he'e, sa mid einuta sei solo sam pali' oh nu leam. sobo name tofang ma eh horo he'e, sipi se'fa puin a'taain bang a'ri an, pali'a'ri an.

¹⁴ Yesus hel, sa dun honi he'e, name tofang lubang eh. Om nameho ususa, no' horo he'e sa nameno o'mode a'no' birang.¹⁵ sam dil paka o'selmi, sakola ai bar ho' Yesus a'ra mateng, "Pali ho'o so ohe, dilpaka eham.name tofangho a'how sam bang lap, honie namej fel sere eng".¹⁶ Sobo, Yesus sipi a'ra mateng "Sipi sam nene. I namej lap sipi en ade".¹⁷ Sipi A'ra mateng ubangho, "Naden e'ara nene, sei lal ho roti pa' ifing med ab pa'alo".¹⁸ Yesus ubangho, "Fit ho'o lema med nen".¹⁹ No' he'e Sa name tofangho a'how mih barpi, Sa roti pa'ifing ab pa'alo ho a'hi'a'her. No' horo he'e sa med so sakola aibar en sipi a'how med name tofangho midalam.²⁰ supi so barpi a'de sam a'to'in. No' supi o'ameh eme o'a'lihing supi med honi he'e, la atang pa' ernu falingalo afeng.²¹ Name ba na adeho lotebar ma' pir rib ifihing, sobo obbar med eikabar e' tadai. YESUS SEITA LAME²² Yesus so sakola aibar a'how mid eyta hano'ang mong tangden leam, Sariho name tofangho a'how savor.²³ Yesus name tofang a'how savor no'he'e, sa solo mid doe ta mid ao'me. sam dil paka honi he'e, sa solo hemo mi.²⁴ Sobo, eyho ta at e'letam, bob a'doil ipeh mideh, fede hamoi lafang.²⁵ Od ut dilel maeh he'e Sa seita lame ho' sipi o'lapho.²⁶ sakola aibar mang dun a'hol sa sita lame eh horo he'e, supi baroc empir, sipi lofe ubangho, "Hemo gor-gor sol". sipi lofe id fede' sipi baroc.²⁷ Mang hom, Yesus sipi a'ra mateng, ubangho, "iom a'no'Dume!, ho'o Narisoba, baroc e."²⁸ Petrus a'ra mateng, Tuhan, mang fede' ariso honi he'e, nahow sei ta lame olapfa²⁹ Yesus ubangho,"Soba ma!" horo he'e Petrus ey om mihel seita lamefa Yesus o'lapfa.³⁰ sobo mang dun hamoi a'hol he'e sa baroc horo he'e sa dele hol. Sa lofe, "Tuhan, Nano'il!"³¹ Yesus satang a'hirfa Petrus a'puin no' a'ra mateng, ari udume bol, taro'nife om a'ba ang.³² Sipi mang mid eyta he'e, hmoi di tining.³³ Horo he'e, sipi ey om miho, Yesus uada a'hol ubangho, "So A'ti no' Ariho Lahtal Ai!" YESUS NAME MODE A'NO' BIRANG³⁴ Sipi sam tang den mi, sam Genesaret pali'mi.³⁵ Name pali' homi A'hol horo he'e, sipi sam ubang pali' ho mipir, sipi name mode ho barpi a'ra ho' Yesus o'lap ho.³⁶ Sipi Yesus a'bang o' kod mate taporho a'tor, horo he'e, nameba o' kod tapor a'torho birang.

Chapter 15LAHTAL O' PARENTA MED NAMENO' EI ASALA

¹ O' a'taai, Farisi hinung Taurat o'name na a'hol oinu tong Yerusalem mi ho' Yesus a'bung a'ra mateng, ² "Naba e'sofe, O sakola aibar bap bale o'asalaho lafang? fede' sipi roti ade sobo e' satang hafo' nene!"³ Yesus sipi a'ra mateng ubangho,"Taro'ni sofe iridi i asalaho puin Lahtal O'parenta lafang?"⁴ Fede' Lahtal ubangho, ife imangho u ada a'hol, med mang ano horo sa sofo somang e'puir, u'il-u'il minoho med.⁵ Sobo, i ubangho, "Ano horodi sa sofo somangho a'ramateng, na o'ba ien eyho, med Lahtal enam",⁶ sa sofo somang u ada a'hol nenedi no. honi he'e, iey asalaho puin Lahtal o'fompa'ho luh fewam.⁷ I'riho, ladimang labor o'name, so a'bul Yesaya iri bit,⁸ Bang pali' ho'o, supi sat fe puin Nari u ada a'hol sobo, om ah ho Nelet.⁹

¹⁰ No' Yesus name tofangho o'lofe a'ra mateng, A'lepang a'hol!.¹¹ Ha ai naba tat om lemid horo name a'no' sah nene sobo, nabaso at om mihel horofe name a'no' sah".¹² Horo he'e, Yesus o'sakola aibar a' tan,"O matengpa' ho Farisi hinung ma eh, supi om a'ri ing A a'hol emaa?"¹³ Sobo, Yesus ubangho, "Te' muding tofangba, Nimang tong sorga bang bolang miho e'te' e' muding neneho, o'selmi he'e, sariho fet sam o'alimangdi baling med.¹⁴ sipi ho sey honi. sipiho name eng sah baring lame o'nameso. mang fede' name engsah nuso name engsah a'tang puin a'ra lame, sonangalo barpi lafomi muj.¹⁵ Petrus a'ra mateng, upapain ho'o A "Bit a'no' lel niramatengfe".¹⁶ Yesus ubangho, I e' pahang dai?"¹⁷ Na ernuba tat lemidho sa hel tato' lehel, no' honi he'e, pui fisam fah lafo mi few ho, i e' a'hol dai?"¹⁸ Honi sobo naba so tat mihel, sariho tom mi madong, sari horofe name a'sahain.¹⁹ Fede' tom mi madongho tanut sah ernu, name a'mine, bul ta'u, doc panen fa ai lafat a'raham, ta'u dur, ladimang labor, name e'bit eng el.²⁰ Na honi horo name med sah karang mifew, sobo tatang lam bolang nene na adeho, e' name med sah karang mifew nene. YESUS SA KANAAN OBNU UKARANG²¹ No' he'e, Yesus sa hemomi saluil Tirus med Sidon leam.²² No, kanaan obnu a'ra pali' homi ho' o'lofe o'id ubangho, nari u'karangfe Tuhan, Daud o'ai! No ai ob ho roh sah tamang e, sah empir.²³ Sobo Yesus, e' o' matengho a'bor pa'nudi a'ai, o'sakola aibar a'ra mateng, a'how sam! fede sa tamot mi lofe id sei masing.²⁴ Yesus ubang ho, Na ho' ho'o, Israel o'nub suhuin fe o'lap ho.²⁵ Seh-seh, he'e obtumo 'ho ho' Yesus a'pong a'dang homi fa'ur muding amfe ubangho, Tuhan nari ukarang fe!²⁶ Yesus a'ra mateng ubangho, Aikabar o' roti med puin bel tofang en adeho e'no'nene.²⁷ Ob tumo 'ubangho, A'bul Tuhan, honi sobo, bel tofangho, so aneng o'ameh mejata laher hel horofe sipi ade.²⁸ No'Yesus a'ra mateng ubangho, obtumo, oudume mate! Ey om uma taro'ni he'e, mimengam. Sel ho a'raham o'ai ob birang. YESUS NAME TOFANG A'NO' BIRANG²⁹ Sari homi, Yesus sa Galilea tut lol.No'sa du'hil sam doita sa homi mih.³⁰ No'he'e, name tofang ho'o'lubung, name e'sah a'tang sah, tu ung doh, engsah,name a'mang sah beng foil ta.Sipi nameho med Yesus e'fasel mi a'tarang no'he'e, Yesus sipi a'no' birang.name tofang sahoir,fede supi e'dun he'e, name a'mang sah mateng no', name e'sah a'tang sah birang, name tuung doh lame no',name engsah dun na ahol.Homi sipi Israel o'Lahtal ani utarain. YESUS NAMEJ MED NAME PIR RI'BUT A'LIHING EN ADE³² Horo he' Yesus so sakola aibar o'lofe a'ramateng, Name ho'nom e'sah empir, fede'sipi nara tareng towam, supi o'amej a'ai. Na sipi a'how malihing puin savor sah, honie sipi savor selai lolho, den tasibung e'.³³ Sakola aibar a'ra mateng ubangho, pali'oh ho'mi pitaromi roti tofang med puin name tofang ho'en ade sa a'to'in!³⁴ Yesus sipi a'tan, Iroti puin ho tofang den? Sipi ubangho pa'itito med ab pa'nu,alo.³⁵ Horo he' Yesus name tofangho a'how mih.³⁶ Mang no'he'e, Yesus roti pa'itito med abho ara samed. Sa mahen few no' horo he'e, sa a'hid a'her, sa med sakola aibar

en, sakola aibar med name tofanghomi da'lam. ³⁷ Sipi a'de sam a'to'in. No'sipi o'ameh a'lihing ho ta'unung honi he'e, la atang itito a'feng. ³⁸ Nameba na adeho, lotebar pir rib'ut, sobo ob bar med aikabar e taan da'i. ³⁹ Sa name tofangho a'how sabor no'horo he'e, Yesus mid ey'ta, sam mong Magadan pali' leam.

Chapter 16 FARISI HINUNG MED SADUKI HINUNG YESUS APATE

¹ O'ataain Farisi med Saduki oname ho Yesus A'pate, supi Yesus abang honi sa Yesus sorga o utub udam nu med supi etub. ² Sobo Yesus ubang : " Dilpaka honi he'e iubang ho pali'om luling, burang om ten." ³ Lalami honi he'e, Fed ho'o hanoi mate toh aselba burang om la'anten, taro'ni sofe burang om oasala i'ahol sobo, utub udam samang ei ho i ale'sah. ⁴ samang nu oname Ari'ing fail med labuil la'ete ho'o, supi utub udam nu bang, sobo utub udam nu di foi supi en nene, seilal ho, Yesus ei utub udam. No'horo he'e, sa supi med ad meng sa sam. FARISI MED SADUKI HINUNG EI ROTI O NA'FAIL HO OLEL PA' ⁵ Sakola aibar sam tang den mi he'e, supi roti usibung e puin nene. ⁶ Horo Yesus supi aramateng ubangho, " Farisi med Saduki hinung ei roti ona'failho, i e'dun no'-no', u iribuang. ⁷ Horo he'e supi solo sanai homi usarahu'tang ubangho, " Ho'o aselba pi e roti puin ho' nene horoba. " ⁸ Honi sobo Yesus supi o hu'tang ho ahol horo Saubang ho, " Hoi, name ba o udume kurangbol, mitaro'ni ei fe ilo i'na'i mi roti a'ai ho u hu'tang? ⁹ A hal i' e pahang dai so? roti pa' ifihing name rib ifihing ade, oameh i'taunung ho latang den i sibung am? ¹⁰ Eme', roti pa'itito name rib ut ade, o ameh i taunung ho latang den? ¹¹ Taro'ni sofe i' e pahang dai, sari ho na e roti horo u iramateng eh nene. Honi sobo, Farisi med Saduki hinung ei roti o na'fail horofe, u iri buang. ¹² Homi he'e supi ahol ho, Yesus e roti o na'afai horo u'supi ara hu'tang e, u saribuang nene sobo, Fa Farisi med Saduki hinung o gur pel horofe supi u'sari buang. YESUS HORO MESIAS ¹³ Yesus sam mong Kaisarea Filipi pali'mi, Sa Sosakola aibar atan ubang ho, " Name omateng ata'ain, anosoba Nameno' Ai ho? " ¹⁴ Supi ubang ho, " Nameden ubangho, Yohanes ba name afoil eh ho, den ubang he'e Elia, den foi ubang he'e bite Yermia, eme Lahtal o fomp'a' bit ei namenu so. ¹⁵ Horo he'e Yesus supi atan, " honin sobo iraham he'e, Nari ho'o ano faleng? ¹⁶ Simon Petrus ubang ho, " Ari horo Mesias, Lahtal O Ai fetang. ¹⁷ Yesus aramateng ubang ho, " Simon Yunus o'ai, hal tafoil arupa' araham, fede' hir med fui so naho u aramateng nene, honi sobo Nimang tong sorga bang bolang mi horo uara mateng. ¹⁸ Med naridi u'aramateng, ari horo Petrus. Na no jumaat med alang foi ho ta atuhuin, hunie sa Hades o sear nun ano' sei sah. ¹⁹ Na sorga bang pali' o salo'nun during ei ho, na med en. honi sa naba fe i pali' mate ho ta u ira pec eh he'e, tong sorga bang mi di saripec orupa honi. Med naba fe i pali'mate ho ta afetang honi he'e, tong sorga bang bolang mi hodi tafetang. ²⁰ Horo Yesus so sekola aibar ho ano'naumang honi e, supi ha'ai neme nun ho aramateng ubang ho Sari horo Mesias huni e. YESUS SO MIN HO U MATENG ²¹ Sel homi, Yesus So sakola aibar ho etub ara mateng ubang ho, sa uil-uil sam Yerusalem leam e sa, tumo'bar a'omebang buang o aneng, med taurat sura' o name, supi ma'ar mahip tofang panen araham, supi amine atubing, no'he'e tareng tou om mi Sa sofetang. ²² Horo he Petrus Yesus baring satote'lol, ehap, aramateng ubang ho, " Tuhan, musti Lahtal sari na ho med elet-elihing! na ho'o e arupa' araham nene. ²³ Honin sobo, Yesus sadimang Petrus aramateng ubang ho, " Nelet nelihing ha'ai Napong'dang homi toh e, hoi setang! Ariho ano' foi na u ufit e, fede' o tanut ho ano'tining med an tofang Lahtal ei horo araham nene sobo, nameno' ei fe mi ho'. " ²⁴ No' he'e Yesus so sakola aibar aramateng, " Anoso Nataain sa uil solo sara kalufe, so salib tefang huni fe ma Nataain. ²⁵ Aselba anoso so laman ho ano' il luling he'e, o laman ho sa suhuin. Honin sobo, anoso o laman suhuin asel Nari, honi he'e sa solaman ho sona med. ²⁶ O untu naba, namenu pali'mate ho med ano' sei sobo o laman suhuin? Eme ano namenu so nanu puin aeng tiling no'? ²⁷ Fede' Nameno' Ai ho' sa ho'ma he'e, Somang o lel bolang fe om mi ho' med So malaikat nun ho ara tohuil, no' hunin he'e Sa nameno' o panen aten ho o'abor, o den med en, orupa panen aten ba supi akala huni. ²⁸ Na o abul fe u'ira mateng, name pirnu alo ho'omi tufeh ho e min malot ho ahol nene, sam sipi Lahtal ai so parenta bang mi ho' ma so ta' ahol

Chapter 17 MUSA MED ELIA YESUS ARA HAM SARIPETANG

¹ Mi'alai tareng talang, Yesus sa Petrus, Yakobus med Yohanes ba Yakobus o diail ho, supi sei solo arasam doi lafining ta. ² Horo Yesus supi apongfa' araham homi, Safah sahir ano' bengnu, Apongfa' lel madal mang fede' fed honi, O fen ho afel lel madal. ³ Sonangtau dun huni he'e, Musa med Elia Yesus ara hu'tang eh. ⁴ Petrus sa Yesus aramateng, " Tuhan, pi ho'omi so mino', na hob pa'tow dod ho'omi, nu ho Eiy, nu ho Musa eiy, med nu ho Elia eiy. ⁵ Petrus dai mateng eh honi he'e, tafi'ing bo'lel madal hel supi baloil, horo he'e name amangpa' tafi'ing om mi hel ubang ho, " ho'oro Noai Na Nona ukarang, Sari horofe na u'inung. Eiy alepang. " ⁶ Sakola aibar sari matengpa' ho maeh araham ho, supi gulu hel apongfa' sam fa'ai ator, fede' supi baroc empir. ⁷ Sobo Yesus ma supi ator no' he'e, sa supi aramateng ubang ho, " I'hirtoh ha'ai baroc e. " ⁸ Supi seng atel honi he'e, name den e homi nene, Yesus solo homi. ⁹ Supi doi ta sabor hel honi he'e, Yesus supi aramateng honi e, supi ha'ai naba supi edun aholam ho, bit lame nene sam nameno' Ai ho name min o'anai homi sofetang sahirtoh. ¹⁰ No' sekola aibar foi atan, " Honi e, taro'ni fe taurat sura' o name om ara nun ubang ho, Elia uil sotur ho? " ¹¹ Yesus ubang ho, " Elia sotur ho' ho abul hunie sa an tofang ho ano' no' ano' mahen. ¹² Sobo Na iramateng Elia ho'am sobo supi e' apmong ahol nene, med supi aralelang sei inung fe ata'ain. ¹³ Honiam fe, sakola aibar di ahol, sa Yohanis name afoil eiy horofe sa umateng eh. AI KA'AI NU ROH SAH TAMANG HO ILMIMUJ ¹⁴ Yesus med sakola aibar mang sam name tofang homi he'e, name lote nu ho Yesus apong adang homi sefaur muding no' aramateng ubang ho, ¹⁵ " Tuhan no'ai ukarang fe fede' sa mode abib min etan, sa sorac maeh. Sa afail di mi ol, sei di mimuj seimasing. ¹⁶ na arasam O sakola aibar abungam sobo, supi ano' birang sah. " ¹⁷ Yesus o mateng abor ubang ho, " Hoi iri nameno' o tatoh tohmou ba e o atino' bit nene se o sah fe lol ho! na ira ham-ham ho ma' lufang denam? Na nom ho'o tahang iraham lufang den fe? Eka'ai arama Nolap ma. " ¹⁸ Yesus roh sah ho asiud horo

he'e, roh sah eka afah homi hel, sel homi eka lote ho birang.¹⁹ No' he'e, sakola aibar ho' Yesus abung, ho araham supi solo supi Yesus atan," Taro'ni fe niri ho roh sah alol sah?²⁰ Yesus supi aramateng ubang ho," Fede' i udume ka'ai. Na o abul ho u'iramateng, mang fede' iudume ara omate sesawi afai honi, i doey ho'o aramateng ubang, a eleme ho'omi aluil mong hemo lefa! Honin he'e doey ho sasaluil. Naden iom ano' upir ei ho a'ai.²¹ [Honi sobo roh sah o' ho'oni ho, seilal a'ome med atep fe puin atetel no'] YESUS SOMIN U MATENG²² Yesus med So sakola aibar ara, supi taunung mong Galilea pali'mi araham, Sa supi aramateng, Nameno' Ai ho ma' name alorang med nameno' atang om mi,²³ supi ma' amine, tareng tow he'e Sa sofetang. Horo, Osakola aibar om susa empir. LAFUNG FALI MANA O UGURU EI²⁴ Supi sam Kapernaum mi honi he'e, lafung fali pa'alo taunung o name ho, ho' Petrus abung horo sa ta'ain ubang ho,"ahal o guru seng hir pa'alo puin lafung fali mana nene?²⁵ Petrus ubang ho," engko" Sobo samid bangom mi he'e, Yesus sotur aramateng, eiy tanut ho taro'ni Simon? Afen nun pali'mate ta ho'o, supi ano fe abang lafung fali med don bea u tiling eh? supi o'aibar fe abung so eme, namebeng fe abung so?²⁶ Petrus mateng abor ubang ho," Namebeng fe abung," Yesus aramateng ubang ho," Hunin he'e supi oaiabar ho il.²⁷ Honisobo pi ha'ai supi om asahain e'ba, a'sam barimate leam manepuin. Ab o somitur latel ho a'med, at ho a during he'e ma' seng hir pa'nu sobo o'tofang seng hir pa'ut ara at om mi. A seng ho med honie med supi en, ma neiy araham fa eiy araham."

Chapter 18ANOSO SOMIMATE TONG SORGA BANG BOLANGMI

¹ Sel homi sakola aibar ho' Yesus atan, " Anoso mi mate tong sorga bang bolang mi? ² Mang horo Yesus ai ka kaainu olofema sabung, Sa aka'ai homed supi o ham mi amihinh,³ no' Saubang ho," Na' o'abul ho u'iramateng, seilalho i iom a'fom i no' aikabar, i e sorga bang bolang ho med nene. ⁴ Anoso sano' ka'ai sano' lamang mang fede' ai kaai ho'oni, sari so so mi mate tong sorga bang bolang mi. ⁵ Ano so Nanipuin ai ka'ai mang fede' nu ho'oni, sa med ano' seiy huni he'e sa naridi narimed seiy ano'." TANO'UMANG EI ASALA FA DOC ARAHAM ⁶ "Honi sobo anoso akabar ba no atino'bit ho nu ara se ahal lol, mino' he'e foi mate nu med a'fa u haleng hunie arasam tang o mi'ul bi ho mi ahol. ⁷ Pali'mate sah karang mi muj ho, aselba name o sah karang akala so ara om mi! honin sobo na osah hodi musti ara fe, bo min tabang ho sa name o fito' horo mi. ⁸ Honi bo atang em e'fa so ano' doc, sariho tato' med few. O mino' ho atang pol e'fa sah puin fetang lefa, sobo atang alo med e'fa no' sobo name ari few afai soem leam ho sah. ⁹ Mang fede' e'fail so ano' doc, sariho doke few. mino' ho e'fai denle puin fetang lefa, sobo e'fail no' so barpi, name ahal few afail so'em leam ho sah. ¹⁰ "Edun fe, i ha'ai ekabar ho nu ano' na mangtanai fa ekabar beng araham e, asel na u iara hu'tang ubang ho, malaikat nun sorga mi ho, Nimang tong sorga mi apongfa' ahir edun seimasing. ¹¹ [Asel, Lahtal Ai Sa hoam, ho'e nameno' ba o suhuin am ho ano' il luling.] O U PAPA'IN FA NUB SUHUIN ARAHAM ¹² Taro'ni araham ho? mang fede' namenu ho o Nub pir ratnu, sobo o anai homi pirnu se'hal, Sa pir ertieinu faling tieinu ho med doita ad meng, honi sa sam pirnu se'hal am ho lap em e'nene? ¹³ Mang fede' sa sam ahol, Na nom abul'bul puin aramateng, Sa Sapano' so mi empir, sobo sapano' med pir ertieinu faling tieinu araham ho somibol. ¹⁴ Honin fe Imang tong sorgami hodi eiy Om, honi fede' aka'bar ho'o o anai homi pirnu sah karang mimuj Sa u sa'ain. NAME DOC AHAL PANEN AFOM ¹⁵ Mang fede' o diail doc panen, same' o'ahal ho etub, ari e'med sari ilo ira mateng i'anaihomi. mang fede' sa i'eiy maeh honi he'e, i diail ho i medam sobaho. ¹⁶ hunin Sobo, mang fede' sa e eiy alepang nene, honi he'e name pirnu alo adaiy ira honie sa name pirnu alo eiy atmi hel ho sano' ta ahol ta ma'eh, puin matengpa' ba umateng nunho o atino' ubang. ¹⁷ Honi sobo name aramateng hodi sa sa'ain honi he'e, o sa'ain ho bit e sa juma'at di maeh. Mang fede' Juma'at o mateng pa' hodi sa e u'alepang nene honi he'e, sei honie sariho sano' bang beng pali' beng, sano' lafung fali med o name. ¹⁸ Na na'o abul ho u'iramateng sariho, nabafe i pali'mate ho ta apec he'e tong sorga mi'di to'pec. Med nabafe i pali'mate ho ta afetang honi he'e, tong sorga mi hodi sa tafetang. ¹⁹ Foil minuuta na iramateng ho, mang fede' i'anai homi name alo som nu supi nanu bang, honi he'e Nimang sorgami ho sari naho ano' ara med supi en. ²⁰ Fede' name pirnu alo taromi taunung mih nani ubang eh honi he'e, na ara supi o ham homi. AMPO HO O U PAPA'IN ²¹ No' he'e Petrus ho' Yesus atan," Tuhan no diail nu ho doc panen naraham, honife na o doc ho u ampo ma' miden? Sam mi itito? ²² Yesus aramateng," Na e aramateng ubang ho sam mi itito honi nene sobo, mi eritito ta'an mi itito. ²³ Horoba sorga ano' u papain mang fede' afen nu sa so aramih nun ho ara uta'an eh honi. ²⁴ Selnumi, sa uta'an eh honi he'e, name ba oseng tuping juta er talang ho, ho' olap ho'. ²⁵ Fede' sa seng ho mana sah horo he'e, afen parenta honie, sari aiho, o ob ai med ernu turlo ba eiy ho fitsam fail ano' oh, honie puin o uthomana. ²⁶ Horo he'e sari ai ho so afen e'fa selho mi faur muding e'fa fan, sa ubang ho, a dai om tahang med naraham, na no tuping ho barpi mana ona enso. ²⁷ Mang homi, afen ho om muj, o ukarang fa ai ho araham, sa ari ampo o tuping ho sa barpi luh few. ²⁸ Honi sobo sari ai ba afen ari ukarang o tuping luh fewho mang hel honi he'e, o diail nu ba oseng tuping rib ratnu ho, ara homi mang horo he'e, sa apuin o doro apap sa ubang ho, no seng ba a tuping ho mana med nen. ²⁹ Mang horo o di'ail ho sefaur muding pe' bang ubangho, adaiy om tahang naraham honie, na no tupingho mana barpi med ona'en. ³⁰ Sobo sari aiho sa'ain, sa so diail ho ara sapiri leam, sam aiho sa sotuping ho mana so'oh. ³¹ Mang homi afen o name baleta beng o panen ho ahol horo he'e, supi om muj empir, supi ho' afen aramateng. ³² Mang horo he'e, afen sari ai ho olofe aramateng ubang ho, ari ho om sah. Na ari ukarang o tuping luh few fede' a nabang. ³³ Aridi uil-uil ho om muj med o ukarang arafa o bengbar araham mang fede' na panen araham honife, naba eiy fe ha'aiy? ³⁴ Afen ari'ing fail empir, sari aiho sa med name lamuil en, name asara sam sa so tuping ho mana so oh med afen en. ³⁵ Nimang sorgami hodi sa naho panen iraham, mangfede' i diailbar uampoho, iom mi madong nene.

Chapter 19SAD SATAIN O FOM PAHANG

¹ Yesus mateng pa' nun ho ano' an oh, Sa Galilea mi lame sam Yudea pali' mi, mong Yordan mol den mi. ² Name tofang ata'ain sam hemomi, sa hemomi supi ano' birang. ³ Farisi hinung ho' abung Aripate ubang ho," lotebar se'bur ernu lap puin so ob ad ho abul em ha'ai?" ⁴ Yesus ubang ho," I e ta'an dai so, sariso aten ahome, mong a'ainang mi, tapping mi lote mi ob, ⁵ No' he e afom apahang ubang ho, honife lotebar ho sa uil-uil somang med sofo ho ad atain, hunie sam so ob ara pirnu pa'nu, honie sonang alo sano' bo'nu, honi ho i e ta'an dai? ⁶ Fe supi e piralo nene sobo bo'nu. Honife nabafe Lahtal ano' nu am, nameno' afatang ad sah. ⁷ Supi Yesus aramateng," Naba eiy fe Musa u'parenta honie sura' sad satain eiy panen honi ob ad? ⁸ Yesus supi aramateng," Fede' iom adobe horoba, Musa u inung honi i, i' ob ad. Sobo turmi e honi nene. ⁹ E, Na iramateng ano so so ob ad seilal ho ahal panen, no' sa foi ob beng ara nika, honi he'e sa bul ta'u." ¹⁰ Sakola aibar aramateng, " Mang fede' honi so ob e med lote ho nika e." ¹¹ Sobo Yesus ubang ho, nameno' e barpi matengpa' ho med nene, seilal ho supi ba name med en. ¹² Aselba, name den e nika nene sariho ofo afain so honi ofo om mi ho', den e nika nene bo, fede' namebeng ano' im am, den he'e sobo bom sano' im, asel sorga bang eiy araham. Anoso naho med seihoni sa med. YESUS MED EKA'BAR KA'AIBAR ¹³ Seh-seh honi he'e, name eka'bar, ka'aibar oin'nu araham, honie Sa Satang tameng supi u'aome. Sobo sakola aibar name ho ehap. ¹⁴ Sobo Yesus ubang ho," Eka'bar ho sei honi. Supi ma nolap ma ho ha'ai atelang e, fede' sorga ho, eka'bar honi horo uaneng." ¹⁵ Yesus satang eka'bar ho tameng no' he'e, sa homi lame sam. TARO'NI FE FETANG EM HO MED ¹⁶ No' he'e ainu ho Yesus olap ho' atan," Guru nano' o taro'ni horofe ma' na panen fe fetang em ho med?" ¹⁷ Yesus ai ho ara'mateng," naba eiy sofe a Natan naba so no', ho u natan? Na nu'le so no'. Sobo mang fede' om fetang ho lefa so parenta ernu ho ata'ain." ¹⁸ Aiho foil Yesus atan," Parenta taro?" Yesus ubang ho," Ha'ai name amine e, ha'ai name o ob ara bul ta'u, ha'ai na ta'u, ha'ai ladimang labor, ¹⁹ i'fe imeng uada a'hol, no' honi he'e nameno' ernu ukarang, mang fede' a obo' ukarang eh honi." ²⁰ Ai afor ho foi Aramateng," Na ernu na barpi ata'ain panen oh ham, nabaso dai eh. ²¹ Yesus aramateng," Mangfede' a no' ham feso honi he'e, sam o kafac tofang ho fail, no' he'e med name sah lahal edalam, honi e sorga o kafac ho uey ano' ma nata'ain." ²² Sobo ai afor ho matengpa' ho maeh he'e om moleng empir, fede' sa kafac empir. ²³ Yesus So sakola aibar aramateng ubang ho," Na o' abul u iramateng, name kafac sorga leam fe ho karak. ²⁴ Na iramateng minuta sariho, Unta mate sa bating boi lolfa no' sobo name kafac sorga leam ho karak o'sah. ²⁵ Sakola aibar mateng ho ma'eh horo supi sahoir, supi ubang ho, honi he'e ano so ma' il luling ho med? ²⁶ Yesus supi edun aramateng," Nameno' araham honi he'e na ho'o om upir, sobo Lahtal Araham'mi na ho'o arano'. ²⁷ Horo he'e Petrus Ara mateng ubang ho," Edun ema niri ho an tofang barpi ni med meng, ni Ata'in am. Honife naba so ma' ni med? ²⁸ Horo Yesus supi aramateng," Na o'abul ubang, sariho iriba pali' habar ta na'taain ho, osel mi Nameno' Ai So kadere mate ta mih honi he'e, iri di kadere mate ernu faling alo ta'mih, Israel lelang ernu faling alo ho i' parenta. ²⁹ Med name ba sobang med meng, so diail lotebar med ad, so uding bar med ad meng, sofo somang, so aibar bar med ad, sodil sobut med meng asel Nani'ho, honi he'e sa med rat alihing no' honi he'e fetang em samed usei ano'. ³⁰ Honi sobo name tofang sotur ho foil sofe', name ba o sofe' ho foi sotur.

Chapter 20NAME ANGGUR DIL MI KARASANG ANO' O UPAPAIN

¹ Fede' sorga bang ho mang fede' dil aneng honi, mang lalami sa sam name karasang eiy lap ara'ho' so anggur dil mi ad. ² Dil aneng e med name karasang sara afat ho, karasang fed nu he'e seng rib ertalang, horo he'e, dil aneng supi ahow sam so anggur dil leam. ³ Od o mitow mi, sa sam sa dun he'e, name beng oin nu mong lubang la'ol tofang eleme homi mang tanai o toh lame eh. ⁴ Horo sa supi aramateng, iridi sam mong no anggur dil leam, hunife naba fe na ien no' he'e na med ien. horo he'e supi so sam. ⁵ Foi nuho, od ernu faling alo, med od tow fed hel, sa foil name ahow sam. ⁶ Od ifihing honi he'e, sa foil sam lame toh lame eh oin'nu ahol, sa supi aramateng,' Naba eiysofe i ho'omi mangtanai o toh lame eh sam so fed hel? ⁷ Supi ubang ho, fede' name den e niri med nihow karasang daiy. Dil aneng ubang ho, iridi sam no anggur dil leam. ⁸ Dil dele paka he'e, dil aneng so mandor aramateng,' Name karasang nun ho olofe honi e, supi o seng mana, sariho name sofe' ho' homi mana sam name sotur ho' homi meng. ⁹ Name ba od od o ernu faling nu fe mi supi ahow ho' karasang ho sarian rupia nu med. ¹⁰ ho araham sipi ba o sotur ho' karasang supi ei ombite name supi ei mi lafoh med supi en so. Sobo supi di sarian rupia nu med. ¹¹ Supi seng med supi dil aneng ho ara tetang. ¹² Supi ubang ho, 'Name ba sofe' ho' karasang od nu hoe, a supi o seng mana ho niriba karasang fed poil ara fed hel ho araham? ¹³ Honisobo dil aneng supi ho nu ara'mateng,' No di'ail na e ahal ira'ham nene. Ahal mi i'nara afat ubang ho rupia nu? ¹⁴ O eiy horo med e sam, sobo name so'fe'eiy hodi na mana eiy ho araham. ¹⁵ Na nona, hunie na panen neiy nom ho ata'ain ho na ahal? Eme, ahal na no', horofe, a ari'ing puin nedun so? ¹⁶ Honife, o sofe' ho foil sotur, o sotur ho foil sofe'. YESUS FOI SO MIN HO UMATENG ¹⁷ Yesus sam Yerusalem leam araham, sa So sakola pir ernu falin alo hodi arasam supi saba'ang lame. lame eh om homi sa supi ara'mateng, ¹⁸ " Edun pi Yerusalem utalel, med nameno' ai ho name alorang med dor buang o kapal ernu, med taurat sura' o name na ahol ernu en. Supi ari hukung amine. ¹⁹ no' he'e supi med bang beng ernu en, honie supi ebit eng el beh par med arap ti ta'haleng. Sobo alai tareng tow he'e sa sofetang. ZABEDEUS O'AIBAR OFO PE'BANG ²⁰ Horo he'e. Zabedeus o aibar sofo araho' Yesus abung sefaur muding na'nu u abang. ²¹ Yesus ubang ho," Nabafe iom uma?" obtumo' ubang ho," A uparenta honie sa no'ai piralo ho Ara ham-ham tong Obang bolang mate om ho mi'mih, sari nu O tani lol med nu ho O fi'ing lol." ²² Honi sobo Yesus ubang ho," Na ba i Nabang eh ho, i e pahang nene. Iridi ma' nara seiy tu'ai ba na'na fe ho, i na no' ema'ai?" Supi Yesus aramateng," Engko niridi na no'." ²³ Yesus supi ara mateng," Iridi ma' Nara No sei tu'ai ho na no', honi sobo No fi'ing mimih meed No tani mimih ho, Na utaro' ien sah, sobo nameba Nimang utaro' med supi ere'eng meng

horo med." ²⁴ Hoaraham he'e sakola pir ernu di maeh, supi name di'ail pir alo ho e'ri'ing ²⁵ Sono Yesus supi olofe aramateng," I ahol sariho bang beng o parenta aneng so supi parenta, med supi o mate-mate ernu so solang om mi toh supi u baleta. ²⁶ O'abulta ho, inaimi e'honi nene, sobo anoso om inai homi mate puin uma, sa musti ari u baleta fe. ²⁷ Med inai homi anoso om sotur fe, honi he'e sa sano' name iramih fe, ²⁸ Mang fede' Nameno' Ai ho' hoihow ari ubaleta nene sobo, sari so baleta iere'eng med So laman alorang fa name tofang araham. NAME E'FAI SAH PIRALO BIRANG MED ²⁹ Ho araham supi Yeriko mi sabor, name bar mate ata'ain. ³⁰ Name e'fai sah piralo ara se'adi mi mieh, ma'eh he'e Yesus supi alaiam horo supi lofe," Tuhan Daud o'ai niri ukarang. ³¹ Name tofang supi e'hap hunie supi ahow por. sobo supi lofe mang kufa'ta," Tuhan Daud o'ai, niri ukarang!" ³² Horo Yesus se'palig toh, supi olofe," Naba fe iom uma na panen iraham?" ³³ Supi Aramateng ubangho," Tuhan, niom ho nie'fai ho'o during." ³⁴ Yesus om farufing, Om esah fa supi araham, Yesus supi e'fail ho satang tameng, mang homi supi dun na'ahol, horo he'e supi Yesus ata'ain.

Chapter 21YESUS NAME ARI MED MANG FEDE' AFEN NU HONI

¹ Supi sam Yerusalem a'bung, supi a'ra Betfage pali' mi, sariho Zaitun doyta, Yesus so sakola piralo utub; ² Sa supi a'ramateng ubangho, "Isam mong bang kaai ihoi mi o'leh hemo leam, isam honi he'e, Keledainu nod meng, med o' ai ara. I a'fetang honie soal o fitho nolap ho. ³ Mangfede' name den iramateng he'e, iubangho, Tuhan om naho' uma, no' he'e sa uil hano ang tahow sabor. ⁴ Na ho'o sey a'ra honie, nabafe Nabi ubangho ano'an: ⁵ "Sion ob a'ramateng, 'Edun, oAfen ho' olapho, om lamang, sa keledai nu ta, keledai bow nudi a'ra, sariho keledai fit fan o'ai. ⁶ Sakola aibar sam, nabafe Yesus ubang horo supi a'lol panen. ⁷ Supi keledai med o'aiho sara a'ra ho', horo he' Yesus mid tamih. ⁸ Name tofangho den so kod mate hing med se'bur mi pep, den ti beh hor med se' bur mi bahite. ⁹ Name tofang sotur a'pong a'dang homi, supi lofe id ubangho, "Daud o'ai il luling nien! 'Sariha Lahtal a'ni puin ho' ho tofang lu'ung, 'Il luling a'ra eleme lafining mi!" ¹⁰ Yesus sam Yerusalem mi he'e, bang mate lelang tofangho' mitanobah. Supi taain, "Aiho anoso?" ¹¹ No' name tofang ubngho, "Sari horoba Nabi Yesus, Nazaret mong Galilea pali' mi homi ho." YESUS SA LAHTAL O'BANG A'NO' BOLANG ¹² No' he'e, Yesus mid Lahtal o'bang om lemid, sa name don lang eh ho a tetel, meja ta seng tiling ey nunho sa bakung e'dod alaifew, name u'lo fail o'bangku nunhodi sobarpi. ¹³ Sa nameho a'ramateng, "Ara hul meng, 'No bangho a'o'me bang, 'sobo i a'no' tot kalaping barang." ¹⁴ No' he'e, name engsah, med name tuung doh O'lap ho' Sa a'no' birang. ¹⁵ Sobo dor buang o' kapal med Taurat o'om ara nunho, supi natahoir Yesus panen ho e'dun, med aikabar ba Lahtal O'bang om miho orangbat ubangho, "Daud o'Ai, il luling nien," horo supi a'riing. ¹⁶ Horo supi Yesus a'tan, "Aikabar orangbat eh A e' ma'eh nene?" Yesus supi a'ramateng, "Iya. I e' taan dai, 'Ai teten med aikabar tona eh at mihel, Adal orang u taro' med obo' e're'eng am.?" ¹⁷ No' horo he'e, Yesus supi ad meng, Sa pali' homi hel sam mong Betania leam, Sa hemomi tar. YESUS NAME DOR BU'ANG O'TUTUNG KUFA UTUB ¹⁸ Fed lalami, Yesus sabor bang mate lelang tofang leam, Sa malihing am. ¹⁹ No' sadun he'e, aong elnu se adi ta tufeh, Sa sam o'selmi he'e, Sa e' naden med nene, seilal aong beh so a'ra. Sa aongho a'ramateng, "Ariho foil hil nene sam em so emho a'meng!" Selhomi aongho ta'at. ²⁰ Sakola aibar naho a'hol, supi sahoir, supi taany ubangho, "Taro' ni fe sari tiho mang horo he'e ta'at?" ²¹ Yesus supi a'ramateng, "Na a'bul iramateng, mang fede' udume imed a'ra ibung, med iom odnene, nabafe panen aong ho' araham horo solo ipanen no' nene sobo, mang fede' doy ho' iubang ho, 'Ari fet few tang leam, 'honi he'e sari naho a'ra no' ²² Med, na ernuba i a' o'me puny bangho, o' atino' bit, i uil-uil med." YESUS O' TUTUNG KUFA'HO, YAHUDI O' NAMETUR U SOM A'TAN ²³ Yesus mid Lahtal O'bang om lemid a'raham, dor buang o'lafung med Yahudi o' tumo' ernu Yesus lapho' ho a'raham Sa name a'ra sakola eh, supi atan, "Anoso tutung kufa' ho' en?" ²⁴ Yesus ubangho, "Naridi nanu uitan fe, sariho maa ia'bor no', Na ira mateng, naba ey tutung kufa' fe Na puny na ernu ho' panen. ²⁵ Yohanis name a'foil ho taromi ho'? Sorgami ho' eme, nameno' miho'?" Mang homi, supi solo sara naho umateng, "Mang fede' pi ubangho, 'Sorga miho, 'Honi he'e, Sa ubangho, 'Honi he'e, naba eysofe i e' Yohanis o' atino' bit nene?" ²⁶ Sobo, mang fede' pi ubangho, 'Nameno' miho.' Honi he'e pi name tofang elbaroc fede' supi barpi ubangho, Yohanis nabi." ²⁷ Supi Yesus a'ramateng, "Ni e' a'hol nene." No' Yesus ubangho, "Honi he'e, naba tutung kufa'fe Na puny na ernu ho panen so he'e, Na e' uira mateng nene." AI PIRALO ANO' UPAPAIN ²⁸ Sobo, iey tanut taro' ni? Ai tumo' nuho o' ai lote piralo, sa ho matuho a'ra mateng, 'No ai, fed ho' asam anggur dil leam karesang. ²⁹ Sa ubang, 'Iya Nimang, 'sobo no' honi he'e sa e'sam nene. ³⁰ No' he'e sa foil sam ai di' ho ara mateng, sari fede' horo sa foil bit. O' aihho ubang, 'Napang sah, 'sobo sa sahoir horo he'e, sa sam. ³¹ Sanang alo ho, anoso somang ey a'lol?" Supi ubangho, "O' a'muj mi." Horo Yesus supi a'ramateng, "Na a'bul ira mateng sariho, name lafung fali med, med ong name bul ta'u nunho, mi sotur Lahtal O'bang lelang om lemid, iriho ife'. ³² Fede', Yohanis iolap ho' ho, se a'bul lol ho', i e' o'atino' bit nene, sobo name lafung fali med ey, med name bul ta'u nun ho o'atino' bit. Med iriho, inaho dun a'hol sobo i e' iom pe' nene, no' amfe i o' a'tino' bit." ANGGUR DIL ANENG, MED NAMEBA SA SENG EN A'HOW BU'ANGHO A'NO' UPAPAIN ³³ "Foil upapainy beng ho' ualepang. Anggur dil o'aneng nu, saso anggur dilho te' muding, o'fo pec, o'pir ding eleme arung, o'bang aten. Honi no', sa name mana seng en supi a'how dil bu'ang, sasam pali' let leam. ³⁴ Anggur hil o'selmi, saso name baleta eyho a'how ho' name dil bu'ang o'lap ho' anggur o'pir med. ³⁵ Horo he'e, name dil bu'ang supi a'puny supi beh, pirnu supi a'mine, bengho supi foi puny od. ³⁶ Foil minuta, dil anengho foil soname baleta eyho ahow ho', so mi tofang. Horo he'e, name dil bu'angho foil pane a'ainang horo panen nameho a'raham. ³⁷ O' a'mujmi honi he'e, dil aneng sa so aife a'how ho' supi o'lap ho, o'tanut ho, 'No ai ma'a supi uada a'hol. ³⁸ Honi sobo, name dil bu'ang dun he'e dil aneng o'ai so, horo he'e supi sara mateng ubangho, 'Sang so mi pane'ta he'e sa dil ho' uanengba, mapi a'mine, honie, o'dil ho' pi uaneng. ³⁹ Horo he'e, supi dil aneng o' aihho a'puny, few fo a'mot lehel, supi a'mine. ⁴⁰ Honife o'selmi dil aneng ho' honi he'e, ma'a nabafe sa panen name dil bu'angho a'raham?" ⁴¹ Supi

a'ramateng ubangho, "Sa a'riing fail a'tino' puin name ariing ho a'mine, no' he'e sa so anggur dil ho foil name beng en a'how bu'ang sa seng supi en, honie anggur hil honi he'e supi o'pir med dil aneng en." ⁴² Yesus supi a'ramateng, "I Sura' Bolang e' taan dai: 'Foiba name a'tang molang bang a'ten eyho a'hel fewho, sano' alang foi am. Na ho' Lahtal ey a'raham mi a'ra, med naho' pi utahoir te'fail araham homi'?" ⁴³ Honife, Na ira mateng, Lahtal O'dil ho name iputang med, no' honi he'e, med name ba o'pir hilho en. ⁴⁴ Med, anoso foi ho' tamuj he'e sa po' tabite; foi ho' anofe tamuj hel honi he'e sa halal bobo." ⁴⁵ Dor bu'ang o'name, med Farisi inung sari upapain ho' ma'eh, supi a'hol sariho Yesus supife umateng eh. ⁴⁶ Honi sobo, supi se'bur lap Yesusho a'puny, sobo supi name tofang elbaroc, fede' name tofang ubangho, Yesusho nabi.

Chapter 22NAME SAM NIKAA O'DIANG LEAM,ANO'UPAPAIN.

¹ Yesus foil upapain ernu usupi a'ra mateng. ² "Sorga ho o'upapain ho,mangfede' afen nu o'ai lote nika, sata diang puin honi. ³ Sa soname katesang baleta ey a'how sam nameba sa e'maringamho a'how diang leho'sobo supi a'pang sah. ⁴ Horo afen foil name karesang beng a'how, ubang ho, Edun, na na'de seina ho, nausadia oham Ho' nodiang ho'leho. ⁵ Honi sobo supi e'ho' nene supi sam, nusam sodil sobut leam, nusm sodon salang panen, ⁶ beng nun ho supi afen o'name tigu ho, a'puny ano' maar den supi a'mine. ⁷ Horo he'e afen a'riing, so bel lamuil ernu tahow sam nameho a'mine barpi, no'he'e o'bang o'paliho tub a'pew. ⁸ Afen foil somname baleta nunho a'ramateng, Nika o'diangho utaro' no'am sobo,nameba pi e'maringho, diang ho'o leho' sah. ⁹ Honife isam semate a'rian,nameno'tofang den ia'hol hioni he'e,supi a'ra ho'diang ho'o leho. ¹⁰ Horo he'e, name ba a'howho,supi sam swmate a'rian nameba supi a'hol ho,name om sah eme om no' supi barpi ta unung. Horo he'e nika o'diangho, elemeho name afeng tahut. ¹¹ Honi sobo afen bang om lemadong soname ho'nunho a'hol, sadun he'e, ainuho diang o'afen puny nene. ¹² Sa aihho aramateng,diail, taro'nife a'how diang leho'sobo,a e'diang o'fen puny nene?med sari aihho poram. ¹³ Horo afen soname baleta nunho a'ra mateng,sari aihho i e'apec a'tanng a'pec, honie few mong paka luling mi ho leam. sa hemomi a'hain a'fe' safingir. ¹⁴ fede'tofang o'lofe honi sobo a'pite utara." YAHUDI O'NAME TUR SE'BUR MENG PUIN ¹⁵ O'ataany, Farisi hinung sam ara pec honie,Yesus o'matengpa'ho supi puin a'behangfe. ¹⁶ No'supi so sakola aibar med Herodian o'name a'ra supi sam Yesus a'bung. Supi ubangho, "Guru,ni a'hol Ariho name a'bul, med na a'bul fe puny Lahtal o'se'bur ho uname e'tub. A e'name den e'l baroc nene, fede' A e'name a'le'nene. ¹⁷ Honife otanutho uniramateng. Lafung fali mana Kaisar enho a'bul eme a'ai?" ¹⁸ Sobo Yesus supi o'a'ri ing a'hol,Jesus supi a'ra mateng,"Hoi! ladimang labor,naba eysofe inapate? ¹⁹ Seng puin lafung fali mana eyho med netub. Horo supi sen hirnu med en. ²⁰ No' Yesus supi a'ra mateng, "Lalaman med nahul ho'ano eyso?" ²¹ Supi ubangho; "Kaisar ey." Horo, Yesus Supi a'ra mateng, "honi so he'e, an tofangba Kaisar eyho med Kaisar en, med an tofangba Lahtal ey ho med Lahtal en." ²² Supi mang maeh horo he'e, supi sahoir empir, supi sam. SADUKI HINUNG SE'BUR MENG PUIN YESUS A'MUJ LAP ²³ Sel nu mi, Saduki hinungba, ubangho name min e'sofetang neneho, ho' Yesus abung. ²⁴ Supi ubangho, "Guru, Musa ubangho mangfede' name Lotenu min, o'ai a'ai honi he'e, o'diail lotenu foil o'obho med honie ai a'fain med so diail minamho en." ²⁵ Fed ho'o, niri diail pir itito. o aainangho nika, no' he'e min sobo ai a'ai, sa so obho ad meng meng med so diail e'reeng. ²⁶ O'mialo, med o'mitow, sam o'mi ititoho mimeng, barpi honin mamang. ²⁷ O'a mujmi honi he'e sari ob hodi min. ²⁸ Name min sofetang o'selmi he'e, lote diail pir itito o'anaihomi ob ho'o ano ano o'ob? fede' sonang ititoho barpi ai obho medam." ²⁹ Sobo Yesus supi aramateng, "ise a'hal, sura' bolang med Lahtal o'kufa' i e' pahang nene. ³⁰ Fede', name min sofetang o'selmi honi he'e, supi e' lote med nene soem lote e supi med nene, sobo mangfede Malaikat nun Sorgami honi. ³¹ Sobo,name min ernu sofetang ey a'rahamho,nabafe Lahtal iramateng ho, ie' taan dai? ³² Nari horofe,Abraham o'Lahtal nene sobo, name fetang o'Lahtal." ³³ Name tofangba na ho'o,supi Yesus o'matengho usahoir empir. PANEN A'TEN A'LOL TAROSO MI ATINO ³⁴ Sobo Farisi ma eh he'e, Yesus Saduki o'name a'no'par oh,horo he'e supi sara ta unung. ³⁵ No' he'e, supi ho Taurat sura' o'name om hulnu Yesus a'tan a'pate, ³⁶ "Guru, parenta taro so mi a'tino Taurat sura om homi?" ³⁷ Yesus a'ra mateng ubang ho, I uil-uil i Lahtal ukarang, iom a'bul puin sobarpi i'lamandi so barpi med itanutdi sobarpi. ³⁸ Ho oro parenta somi mate, med honiho o'aainang. ³⁹ O'mialo honi he'e, I uil-uil nameno' o'rupa iri honiho, iukarang mangfede ibo'mate ukarang eh honi. ⁴⁰ Parenta ba ang alo ho'orofe, Taurat sura med nabi o'sura'om mi sano' asel honiamfe beng ernu uhel." MESIAS EY A'RAHAMHO O' TA ANY

⁴² "Kristus ey a'rahamho iey tanut taro'ni?Sari ano o'ai? Supi Yesus a'ra mateng ubang, Daud o'ai". ⁴³ Sa supi ara mateng,"Mangfede' honiso, naba eysofe Daud Rohmi o'lofe ubang Tuang, ⁴⁴ Lahtal no Tuang ara mateng. matang tani lol ho mimih,sam o'falefgang ernuho named e'fa selo mimeng? Mazmur 110:1 ⁴⁵ Mangfede' Daud sa Kristus o'lofe Tuang, honi he'e taro'nife saiho Daud o'ai?" ⁴⁶ Name pirnu di foil mateng pa'nu puin Yesus ey abor sah. Sari selhomi so fasam nameden foil Yesus a'tan di aai.

Chapter 23YESUS SA AGAMA O'NAME TUR E'RIING

¹ O'ataain, Yesus sa sakola aibar med name tofang a'ra mateng, ² "Taurat om a'hol o'name med Farisi hinung supi Musa o'kadere tamih. ³ Honife, antofangba supi uira matengho, ipanen med i edun. Honi sobo, supi o'panen ernuho i haai panen nene,fede'supi ubang sobo, e'panen nene. ⁴ Supi natarofe sara apec med namebeng abare tameng. Honi sobo supi satang puin atel beng mimeng supi saain. ⁵ Supi so panen tofangho panen,honie sa name beng edun. supi so aome o'hei a'no' berang,mede sokod lai o'tapor ano'mate. ⁶ Perjamuan om mi he'e supi ada ahol o'leme horo lap mimih, aome bang mi he'e supi kadere aainang horo lap tamih, ⁷ mong lubang tofang mi he'e ada ahol name tahow,supi ho name ubangho Guru. ⁸ Honin sobo iriho name haai ubang Guru honie fede' Guruho nu'le, iriho diail. ⁹ Pali mate ho'ta, mang ano horo di

ano' imang nene,fede' imangho pirnu,sariho a'ra Sorgami. ¹⁰ Name haai ino' name tur nene,fede'iname tur ho pirnu'le sariho Kristus. ¹¹ Sobo somimate inai homife,honi he'e Sa iri u baleta fe. ¹² Anoso sano' lafining he'e name ano' lamang,anoso sano lamang he'e name ano lafining. ¹³ Sura Taurat o'name om hul, Farisi hinung med name kalufe aba nun sah karang iraham! Iname apong adang homi ZSorga o'sear tel, fede' iriho om lemid nene, med nameba Sorga om lemidfeho, i e'u'inung nene. ¹⁴ Iriba sura Taurat o'name om hul, Farisi hinung med iriba kalufe aba o'name, min tabang iholdang! Iob a'lofe obang u maro iaba-aba aome lai-lai. Honife hukung salang o'mitarofeho imed, ¹⁵ Iriba sura Taurat o'name omhlu,iri Farisi hinung med iriba kalufe aba o'name , mintabang iholdang! Itang lol taatlol puin name nun arama ilubung laolho lema. Med, i a'rama ano' iname nuam,honi he'e i ano afaillang o'ai pahi mialo ieyho emota. ¹⁶ Hoi,engsah o'name tur, min tabang iholdang, iubangho, Anoso Lahtal o'bang puin sepur, sari naho o'naden aai. Sobo anoso mas Lahtal o' bang mi puin sepur honi he'e, aiho o'purho apec. ¹⁷ Iri bodo iri ieng sah! Taro somi mate, mas horo eme, Lahtal o'bang masho a'no' bolang so em horo? ¹⁸ Med anoso Lahtal o'hemang bo'puin sepur honi he'e, sariho enaden nene, Honi sobo, anoso Lahtal ukarang fisam o'dor tamengho puin sepur, honi he'e purho aiho a'pec. ¹⁹ Hoi,iri iengsah! Tarso mimate, ukaranga dorta oleh horo eme, dorba ukarang ho ano bolang horo? ²⁰ Honife, anoso dor puin sepur, antofang dortaho puin sepur. ²¹ Med anoso Lahtal o'bang puin sepur, Lahtal o'bang med Aibang om homi puin sepur. ²² Med ano Sorga puin sepur, Lahtal o'kadere mate med aiba kadere tamiehho puin sepur. ²³ Iriba Taurat o'name omhul, iri Farisi hinung, iriba kalufe o'name, min tabang iraham! Ina te'namuding, ihabude fito Lahtal en, sobo na oba mitarofe mong sura'Taurat om miho, isibung sariho, a'bul-a'bul,ukarang esah med udume. Nahoni horo ipanen sotur, sobo o,beng ernu hodi sibung nene. ²⁴ Iriba name engsah o'name tur iriho inhail med unta uj! ²⁵ Iriba Taurat o'name omhul iri Farisi hinung med iriba kalufe aba o'name, sah karang iraham! fede iping med isangkereho, O'amtfe i ano bolang sobo o'omho tot kalipang med maro makakangso afeng. ²⁶ Iri Farisi hinung engsah! Iping med isangkere omho sotur a'no'bolang, honi he'e om hodi bolang no. ²⁷ Taurat o'name omhul Farisi hinung med aba kalufe o'name sah karang iraham! fede iriho o'rupa dereba cet afel honi, o'taleho pi edun rupa rac, sobo om heleho, name min o'tarop med nasah nabone so afeng. ²⁸ Iridi honi,ibo' taleho abul panen name a'raham. Honi sobo iomho ladimang labor a'riing fail so afeng. ²⁹ Iri Taurat sura o'name omhul Farisi hinung med kalufe aba o'name sah karang iraham! fede i nabi tofang o'dere aten, med name om abul o'dere ano tengmino. ³⁰ iubangho, mangfede bap bale o 'samang mi niridi ara fetang, honi he'e nabi ernu o'foi ni e' supi ara ham-ham tefang nene. ³¹ Honi he'e, ibo'ho iumateng ubangho, supiba nabi ernu amineho, niri ho'o e'supi o'aibar nene. ³² Honife ibap bale o' hu'dapho ano' an. ³³ Iriba mon maar buir o'ai bap, taro'nife maa ibo'ho afail o'hungung bangho mihel no? ³⁴ Honife i edun nabi ernu name om no med Turat sura o'name omhul, natahow ien. Supi ho pirnu alo i amine den i med arapti tahaleng isupi beh par ara bang numi sam bang numi, ³⁵ Honie, name a'bul ey foiba pali mateho' ta herho ho'iolapho, sariho Habel name om a'bul ey foi sam zakharia ba Berkhya o'aiho ey foi, i Lahtal o'bang med o'dor a'nai mi amineho ei foi sam homi meng. ³⁶ Na a'bul iramateng, nanun ho' sobarpi uil ho' bow aranu ho'o tahel. YERUSALEM HUKUNG SALANG MED ³⁷ O'Yerusalem,Yerusalem, nabi tofang a a'mine, foi puin od, supiho name utub a'how iolap ho. Nomho o aibarho taunung ham-ham feho nimumang sei masing,mangfede'hiw ow so ai taunung safitang far honi, sobo ipangsah. ³⁸ E'dun, obangho med emeng eatuahuin tining rameng. ³⁹ Fede'Na iramateng,sariho fed ho'mi idun e'nahol neneam, sam iubangho, sariba Lahtal ani mi ho' maho, tofang luung abung.

Chapter 24ZAMANG O'AMUJMI EY ARAHAMHO YESUS UMATENG

¹ Yesus sa Lahtal o'bang mihel lame ho a'raham, o'sakola aibar ho Lahtal o'bang bo, med u e'tub. ² Horo sa supi a'tan, Na ernu ho'o "i e' a'hol nene? Na abul iramateng, foi ho'miho, pa'nu e'med foi bengho ta a'mihing nene, barpiho ari' bahite." SAH KARANG O' AAINANG ³ Yesus tong Zaitun doy tamih a'raham, o'sakola aibar ho' atan, sobo supi solo, supi ubangho, "an tofangho denfe ara, o'ho oma, med Zamang o'amujmiho, o'utub ho naba?" ⁴ Yesus supi ey abor, "Edun, honisa maa nameden ira se ahal lol e'reeng. ⁵ Fede' tofang maa nani puin ho, ubang ho, nari ho'oro Kristus, med supi name tofang ara se ahal lol. ⁶ I maa mali tale' med mali tale o'hamoi tofang maeh. Edun no' no' honie ihaai baroc nene, fede na honiho sa uil ara, honi sobo e' o' a'muj mi dai. ⁷ Fede bang pali satel toh sari lafang afen ernu sara sah, pali ernu hil malihing med tafufui toh. ⁸ Na ho sobarpi sano name safain o' na maar aainang. ⁹ O'ataain honi he'e supi iri med name ariing fail a'tang om mi supi imine med bang ernu irasah fede Nani ho e'ile. ¹⁰ Selho araham tofang u'fit, med sarasah nufa e'bit numa nu e'bit. ¹¹ a'bul nene tofang ara,supi name tofang ara sesah lol. ¹² Fede, tetang hasu mang tofangta,name tofang o'ukarang maru maab. ¹³ Honi sobo nameba tahang sam o'mujmiho il luling med. ¹⁴ Med sura om bang bolang ey utameng pali mate mipir, sano' mateng o'a'tino med bang pali so barpi ereeng, honife o'amujmi ho'ma. MAAR MAHIP O'MIMATE MED KRISTUS TOFANG A'BUL NENE ¹⁵ "Honife, idun name ariing karang a'hol, mangfede nabi Daniel ubangho mong e'leme bolang mitoh, honi he'e iri na taanho, a'hol maeh, ¹⁶ Horo he'e supi mong Yudea pali'mi teeng doi tamid. ¹⁷ Anoso tong bangta he'e sa haai hel nabaso a'ra bang om miho med nene. ¹⁸ mong dil butmi he'e sahaai sabor kod mate med nene. ¹⁹ Honi sobo, supiba a'fooi med to ai en naeh ho, selho araham supi sah karang a'hol. ²⁰ Aome honie,iteengho pali maab o'selmi e'med Gareja o'sel a'raham e. ²¹ Fede, sari ho'o no honi he'e sah karang o'mimate foil ara, mang fede so e ara dai mong pali aainang homi sam fedeho mimeng med foil ara neneam ²² Mang fede sel honi e' ano' to'ang nene, honi he'e tetangho e'il luling med nene. Sobo supiba u'ale' u'tara ho ei a'raham horoba sari sel numiho ano to'ang. ²³ O'ataain, mangfede nameden ira mateng ,ubangho, idai dun Kristus ara ho'mi eme sa a'ra hemomi ihaai o'otino bit nene. ²⁴ Fede Kristus a'bul nene, med Nabi a'bul nene tofang sahirtoh supi o'utub mate med natahoir tofang panen puin se'bur sah

during mangfede so' atino o'mita med nameba ua'le u'tara amho e'meng e'aol.²⁵ Edun rupa, fede dai ehta Na ira mateng am.²⁶ Honife mangfede, supi ira mateng Edun, sa ara mong lapetang mi,haai sam hemo leam e edun sa kamara om mieh ihaai o'atino bit nene.²⁷ Fede, o'rupa mangfede dil mer honi, mong fedmi lel sam fed muj mimeng, honi he'e Nameno ai o'ho o'ma hodi o'rupa honi.²⁸ Namin den taromi ara, honi he'e elmate homi lubung eh. NAMENO AI O'HO O'MA²⁹ Maar mahip o'selho mang no' honi he'e fed eng paka, uldi e'lel nene, ibing burangtadi laher, burang ei kufa' ernudi name odang. Yesay 13:10; 34:4³⁰ Horo he'e, Name ai o'utub ara burangta latel, lelung tofang pali mateho a'hain a'fe supi dun honi he'e Nameno ai tafiing mate om miho tutung kufa lel madaldai a'ra tohuil.³¹ Med saso malaikat tofang tahow huling mate ta amang, supi soname a'le tara'amho taunung pali mate ho'omi olbeng afutu lol, burang aselnumi sam o'alomang beng mimeng.³² Fed ho'o aongba ano upapainho iedun mangfede a'bale kaaibo bala o'beh a'bowam i ahol fed bune fanangam.³³ Ho'odi honi, naernu barpi a'ra i aholam, i aholho sa ara fanang sear o'bang bang tatoham.³⁴ Na a'bul ira matyeng, fangnu ho'e'alai nene sam an tofang ho' so ara.³⁵ Burang med pali mateho, suhuin no, honi sobo No fom pa bolang ho e'suhuin nene. NAMENO AI HO O'SELMI³⁶ "Honi sobo sel hairho ei araham, namenudi e'ahol nene,malaikat tofang Sorga mi hodi aai, Nari ai hodi a'ai, sobo o'mang solo.³⁷ Mang fede' naba a'ra Nuh o'samangmi ho, Nameno ai o'ho' hodi rupa honi.³⁸ Mangfede' sei tang pali' lafang dai he'e, supi na'de seina, sari med sari puin sam Nuh kapala mate om lemid homimeng.³⁹ Med supi e'ahol nene sam sei tang supi lafang barpi, Nameno ai ho' hodi sa naho' ara o'rupa honi.⁴⁰ Med name pir alo mong dilbut mi, pirnu name med pirnu a'mihing meng.⁴¹ Name ob pir alo bate bahenang eh he'e name pirnu med, pirnu a'mihing meng.⁴² Honife bung no'no' fede sel taromi i Lahtal ho' i e' a'hol nene.⁴³ Sobu ho'o i a'hol, sariho mangfede,' bang aneng sa ahol sel taromi, dilpaka puin, name ta'u ho' sa buang no'no' sa sobangho mang edun eh e'ne ari' bahite nene.⁴⁴ Honife iridi buang no'no' fede' Nameno' ai ho' o'selho, itep sah. BALETE O'NAME OM NO MED BALETA O'NAME OM SAH⁴⁵ "No'he'e ano honi horo baleta om no' alol ataain, omhulfe o'tuang atel med sobang om e're eng, supi ah afoli ho o'selhomu a'bul?⁴⁶ No'ham ai baletaho araham, mangfede'o'tuang ho' a'hol sa karesang somin sofetang eh.⁴⁷ Na abul ira mateng, sari tuanghosa name baletaho atel, honie name baleta ho, o'na ernu tofangho ubang.⁴⁸ Sobu mangfede' name baleta om sah som mi ubangho, No tuang sa so ho' o'sel foil uta am,⁴⁹ Horo sa name baleta bengho beh par, no' he'e sa name seina hufang tabur ara seina.⁵⁰ o'tuang ho'o'sel sa utanut nene, o'mita sa e'ahol nene.⁵¹ tuang afa med, no'he'e afen med name ladimang labor araham ham ad. Sari eleme homi,ahain a'fe' med safihing ir sa bac.

Chapter 25LAFAT BODO E LAFAT OM ARA

¹ No'he'e, Sorgabang ho o'araham mang fe'de name lafat pir airnu lampu sarian sam ai afor olap. ² Supi o anai humihu pirifihing hu bodo huni sobo pirifihing hu om ara. ³ Pirifihing bodohu so lampu hu arahuil, sobo mina tana o alolang puin arahuil nene. ⁴ Sobu o om arahu mina tana o alolng puin hu med butiling mi arhuil. ⁵ Selhumi, ai aforhu soho' oiselhu aluil am, horo lafatbarhu tar nop oh. ⁶ Honi sobo,tunham hee name beateh, 'Ai afor hu hoam! Hanoang hel adang ara madong!' ⁷ Horo, lafatbarhu sahirtah sarian so lampu tub. ⁸ Ob bodohu o omara hu abang, 'I mina tana hu den ni lampu mife fe'de ni lampu min eh am'. ⁹ Honi sobo, o om arahu supi aramteng ubang, 'Enene, pi abaang puin sah mino', i sam name mina tana fail olap e fel iraham'. ¹⁰ Supi mang lame sam mina tana fel hee, ai afor hu ho', horo supi ba sari utaro' so lampu tub no' u hel ai afor hu ara ham ham bang om lefa sari med o naade, horo seair di sam tel am. ¹¹ Mangno' hee, lafat bodo pirifihing hu ho' lofe, 'Tuang-tuang! Ni seair duringfe. ¹² Honi sobo, ai afor supi ey abor, 'so atilino na ira mateng, na e i hol nene.'¹³ Honin fe, i ubuangheh fe'de osel ohairhu i e ahol nene."¹⁴ "Fe'de, Sorgabang o araham ho ainu sam pali' beng leam huni, sa soname baleta o lofe ho, so kafait dalam supi en. ¹⁵ Namenu hu sa seng pa' ifihing en, nuhu sa seng paalo en, fael nu huni hee sa seng pa'nu en. sa supi o kufafe olol dalam. No' hee supi sam. ¹⁶ Aiba seng pa'ifihing med hu so abul sam, senghu ano'lame, odor fail pa'ifihing med ta. ¹⁷ Honi di ai ba seng pa alo med, sa ano'lame,fail odor alo med ta. ¹⁸ Honi sobo, aiba seng pa'nu medhu sam, sa lafo arung, sa tuang o seng hu med om mi tafuning. ¹⁹ Mi lufang hee, supi otuang ho' e supi ara nataan. ²⁰ Aiba seng pa'ifihing med nu ho,seng hu puin ho' emed odor pa'ifihing hudi ara. sa ubang, tuang. a seng pa'ifihing nen, edun,na ano'lame sam odor pa'ifihing. ²¹ Otuang ara mateng, no'bi', name baletano' pa'bala. A om abul puin na o kaa panen, sobo na atel med o mi tofang emota, a med Tuang o bad herang hu lefa. ²² No' hee, ai ba seng paalo med hudi ho' Tuang abung ubang, Tuang, a seng paalo nen hu na puin sam ola am, Edun, napuin ola ba fail paalo med taam. ²³ O Tuang ara mateng, no'bi', name baletano' pa'bala puin. A om abul puin na o kakai hu panen honife na atel med na o mi tofang emota, amid Tuang o bad herang hu om lefa. ²⁴ No' horo, ai ba seng pa'nu med hu ho' tuang abung, abang, Tuang, na a hol hu arihu ariing karang, a e na le' nen, ena muding nene di a opir med. a e na afai te' nene di a o pir o pa'med taunung. ²⁵ Horofe na baroit, na oseng hu puin sam faai arung mi tafuning edun, naba horo ei hee horo med. ²⁶ Sobu,otuang ara mateng ubang, Arihu ari sah name lahun, a ahol hu na na afail aher nene di na o hir opa' med, na e te'muding nene di na o hir o pa'taunung. ²⁷ Honife, o abul hu noseng hu a puin sam bank mitaro honin e na ho' hee na nona odor di ara med. ²⁸ I abung seng pa'nu hu med, honin e arafa ai ba, seng pa'airnu puin hu ei ta. ²⁹ Fe'de, anoso naara name fail eita, huni e sa na ara tofang. ³⁰ Ai sah hoo apuin e few mong pana o lefa. Emelehumu hu ahain afe' safihingir sat bait so ara. NAMENO AI HU DAP PUIN ³¹ Sel humi nameno Aiho' o amalang ta, o malaikat rai di ara, no' hee sa mid so kadere amalang hu tamid. ³² Bang airnu taunung apong adanh humi, sa name nu abang, mang fe'de name nub buang nub e abib abaang huni. ³³ No'hee, Sa nub hu ebang satang tani lol atuhuin, abib hu satang fiing lol ato hoin. ³⁴ Horo Afen supi atang tani lol hu ara mateng. ma, iri ba Nimang iri u hal tafail hu, e mele ba Nimang meds iereeng mong pali' habar tahu med iei ano. ³⁵ Fe'de, sel hu araham Na malihing om mi hee inah, na doro taat hee i sei nen na, na name empir

hee, i nadail bang mo lefa. ³⁶ Na a'boi tangho fen nen puin, Namode adi om mi inedun, Na sapiri bangmi inolap. ³⁷ Horo, name abul hu ei abor ubang, Tuhan, ni taro mi ahol A'malihing fe ni ah, eme doro taat fe ni sei en na? ³⁸ O tarengden mi ni ahol A'ame engpir ni adail bang om lefa, eme A a'boi e ni fen en puin? ³⁹ Seltaro mi ni ahol A'mode eh eme sapiri bangmi e ni sam edun? ⁴⁰ Afen supi ara mateng, Na, na o abulfe bit ira mateng, mang fe'de i na no' panen no diail bar sam o mi kakai di araham, sari horo i panen ma Nara ham eh hunin. ⁴¹ No'hee safoil name atang fiing lol hu ara mateng. I sam nelet, iri ba futung pauij medhu, sam mong afail bang soem ba med setang e o malaikat ereeng hulefa. ⁴² Fe'de, Namalihing i enah nene, No doro taat' esei nen na nene. ⁴³ Na name engpir huni i nadail bang om lefanene, Na a'boi tang oh, e fen nen puin nene, Na mode om mi mong sapiri bangmi i e sam nedun nene. ⁴⁴ Horo supi ei abor. Tuhan, sel taromi Amalihing eme doro taat, eme name engpir, eme mode. eme a'boi, eme sapiri mi, huni e ni esam edun nene? ⁴⁵ Sa supi e'abor "Na na o abul fe u ira mateng. mang fe'de i panen fa no di ailbar sam ai ka'bar hu araham nene, i panen Naraham nene horo i epanen naraham nene honi. ⁴⁶ Fe, supi hoo sam hukung bang so em hu mi, honi sobo name na ono' panen hu mong fetang so em hu lefa.

Chapter 26GAHAIN YESUS AMINE LAP

¹ Yesus somatengpa' nun ho ano' an oh, Sa so sakola aibar aramateng, ² " I ahol tareng alo ta Paskah osel, no' he'e Nameno' Ai ho alorang honie name med helti ta haleng. ³ No' he'e imam o kapal med bang pali' o tumo'bar ta'unung barpi Imam Mate obang mi, sariho ani Kayafas. ⁴ Supi somnu ladimang labor fe puin, supi Yesus apuin amine. ⁵ Honi sobo supi ubang ho," ha'ai hair mate om homi e, honiesa name tofang anai homi loil amain ara e." NAME OB NU YESUS URAPI ⁶ Fed ho'o, ho araham Yesus Betania mi, mong Simon ba hapeburang etan ho obang mi, ⁷ name ob nu sei manem ofali mate bi', butiling ka'ai nu sa puin ho', Yesus mih na'ade eh sa med Elafung ta uhuin. ⁸ Sakola aibar dun ahol horo supi ari'ing, supi ubangho," Nabaei sofe seimanem ho asa'hain? ⁹ asel sei manem ho faiy ofali ano' mate no', honie med name sah lahal edalam. ¹⁰ Sobo Yesus na'ho ahol sa supi ara'mateng," Naba ei sofe i ai ob ho ano susa? Asel sa nano' panen naraham. ¹¹ Fede' iri ho name sah lahal ara ira seimasing, Na e ira seimasing nene. ¹² Sobo ai ob sei manem nari ta'uhuin ho, sa akala utaro' fa Napot ei ho araham. ¹³ Na na o abul feu ira hu'tang, fe mangtaromi name Injil ho u hu'tang pali'mate ho mi pir, na ba name ob akala am ho'o name musti ubang puin ari uma." SAH PANEN FA YESUS ARAHAM HO U GAHAIN ¹⁴ Horo he'e sakola pir ernu faling alo om miho, pirnu ani Yudas iskariot, sam imam-imam o kapal abung, ¹⁵ sa ubang ho," I ma' nabafe nen, mang fede' na ai ho alorang ien? horo supi seng hir ertow med en. ¹⁶ Mang homi sa sel no' lap, honie sa yesus med supi en. PASKAH O NA'ADE ¹⁷ Fed ho'o Yahudi hinung o heir mate, sariho heir a'ainang, sakola aibar ho' Yesus abung supi atan, " Ey Om uma ho, ni tarofemi Paskah o na'de amihiing med ere'eng?" ¹⁸ Yesus ubang ho," sam bang mate lelang tofang mi, namenu aramateng ubang ho," Guru ubang Osel fanangam. Sa so sakola aibar ara Paskah obang mi panen." ¹⁹ Sakola aibar nun Paska o sadia panen, orupa Yesus supi au honi. ²⁰ Dele dil paka horo he'e Yesus so sakola aibar pir ernu faling alo ho ara ham-ham mih na'ade. ²¹ Supi na'ade eh om mi Sa ubang ho," Na na' ho'o abul'bul so ira mateng fe, i'anai homi namenu om sah Naraham. ²² Supi om susa empir, supi sarian Yesus atan," O abulta fe e nari nene, Tuhan?" ²³ Horo Sa ubang ho," Ai ba Nara ham-ham satang med mok nu lehel horo fe, om sah naraham. ²⁴ Nameno' AI sa uil sam mangfede' ei araham ba hul olmeng honi. Sobo ai ba om sah Nameno' Ai araham ho, fa min tabang om mi ho! Omino' honi he'e sari ai name mang afain eh e." ²⁵ Horo he'e Yudas ba om sah fa Yesus araham ho aramateng," Sobo nari nene Guru?" Horo Yesus foi aramateng," Naba a ubang am." KRISTUS O HIR MED O FUI HO SO UMANG EH ²⁶ Supi na'de eh he'e, Yesus roti med. U aome mahen no' bit no' horo he'e, Yarus ahi' ama'ain no, dalam So sakola aibar en, Sa ubang ho," Med e ade, ho'oro no bo'. " ²⁷ No' sa foil mako med, u aome, Samed supi en, sa ubang ho," i barpi mako ho mi seina. ²⁸ Fede' horo no fuil, fuil ba u paha'am, horo hufa' puin name tofang o doc ulam u hafo. ²⁹ Na u iramateng sariho, fede' homi na anggur sei ho'o na e na nene sam o'sel homi, honin fe o sel homi he'e, anggur o habar no' ham horo, Na tong Nimang O'parenta eleme mi Na homi ira ham-ham na. ³⁰ Supi mang dal nu puin dal no' he'e, supi Zaitun doi ta mid. PETRUS SA YESUS ARAKALUFE ³¹ No' Yesus So sakola aibar aramateng," Fed dilpaka ho'o i barpi ufit dorang doi. Aselba hul olmeng,' na name nub buang ho beh, honie sa o nub lubang mate ho tabite lil. ³² honi sobo na nofetang am honi he'e, Na mi ietur mong Galilea leam." ³³ Petrus ubang ho," Masiki Ei araham ho beng ufit, bo nari ho'o e ufit nene." ³⁴ Yesus aramateng ubang ho," Na abul aramateng sariho, fed dilpaka ho'o hui u'ie daihe'e, a Narakalufe mitow am." ³⁵ Petrus aramateng," masiki taro'ni di na aramin ham-ham, na e ara kalufe nene!" Sakola aibar beng di mateng horo ubang. YESUS MONG GETSEMANI MI AOME ³⁶ Horo he'e Yesus So sakola aibar ara mong eleme nu ba ani Getsemani mi homi, Sa so sakola aibar ara'mateng," Homi mih Na hemolefa aome." ³⁷ Sa Petrus med Zabedeus o'ai ara ham-ham fa, Om ho susa empir. ³⁸ No' Sa supi aramateng, Nom susa empir, mang fede' min eham honi. Ho'o mi mih, Nara buang no'-no'. " ³⁹ No' Sa supi elet apite' sa faur muding Apongfa' sam fa'ai ator, no' Sa aome ubang ho," Nimang mangfede' A inung honi he'e, mako ho'o sa Nalai. Honi sobo e Nei Nom nene sobo Eiy Om so." ⁴⁰ No Sa sabor ma So sakola aibar abung he'e supi tareh. Horo Sa Petrus aramateng," Honife i Nara bu'ang od nu om mi di sah? ⁴¹ Buang no'-no' med aome, honi i ha'ai goda pate mi muj e'. Roh ho sa alol ata'ain sobo bo' moleng." ⁴² Yesus foi fa o mialo mi, Sa aome ubang ho," O Nimang mangfede' na ho'o Nalai masiki Na naam fe, honi sobo Ei Om fe alol. ⁴³ Sa foi ma he'e supi tar eh, asel ba supi e'fai tarofeam. ⁴⁴ Horo Sa supi a'tayin meng, Sa foi sam a'ome o mitow mi, a'ome pa' ho ham. ⁴⁵ No' Yesus sabor ho' sakola aibar abung, Sa ubang ho," I tar eh i nop eh. Edun, osel mang fanag bi'am, Nameno' Ai name alorang name doc ahal atang om mi. ⁴⁶ Toh ema, mae pi sam. Edun, name ba Nalorang ho ara fanangam." NAME YESUS APUIN ⁴⁷ Yesus dai mateng eh honi he'e, Yudas ba sakola pir ernu faling alo

o nu ho ho'. Name ara tohuil ho', supi imam o kapal ernu med bang leleng ho o tumo'bar o bardong med nei aba puin.⁴⁸ Ai ba Yesus alorang ho, sa o utub panen, sa ubang ho," anoso na amuning honi he'e, horo Sariha apuin."⁴⁹ Yudas hod Yesus abung sa ubang ho," Ada mahen Guru! " no' Yudas amuning.⁵⁰ Yesus aramateng," Dialil o tanut ho' ma ho mang akala." Horo he'e name tofang ho hod Abung, satang tameng horo he'e apuin.⁵¹ Edun, supi o pirnu Yesus araho, sa satang ahir, nei bara' imam mate o name baleta ho ta'hel afel hor ahi' med.⁵² Hro Yesus aramateng ubang ho," O neiy ho med tep mi, fede' name ba neiy puin lamuil ho, sa neiy fe u min.⁵³ Eme i tanut ho, Na Nimang abang honi e Sa fed ho'o malaikat lubung mate tahow nen sah?⁵⁴ Sobo taro'ni honie sa sura' bolang ubang ho, ano'an fe sa musti ara honi fe?⁵⁵ Sel ho araham Yesus name tofang ho aramateng, " taro'ni fe i tibo', bardong' nei arab am fe ho' napuin, orupa name tot kalipang apuin honi? Dil lel arian Na Lahtal obang mi name gur pel eh ho i e Napuin nene.⁵⁶ Sobo seiy honi e sa ernu turlo ba ara latel ho'o, puin nabi o sura' om ho ano' an." Horohe'e sakola aibar barpi el te'eng oh. YAHUDI O LAFUNG NUN YESUS ARA PARAKARA⁵⁷ Supi ba Yesus apuin ho, supi ara sam Kayafas imam mate ho abung, sari ho tayrat o name om hul, med tumo'bar sara taunung eleme.⁵⁸ Horo Petrus di ata'ain sobo, sa let-let lame, sam imam mate o hemang bo' mi. Petrus mid name buang nun ara mih, honie, o amuj miho taro'ni saridi edun.⁵⁹ Fed imam o kapal nun med majelis so barpi ladimang labor puin Yesus o ahal lap, honie sa, supi' hukung Amine no'.⁶⁰ Honi sobo supi e'den ahol nene, masiki ladimang labor tofang ara. No' name pir alo satel toh,⁶¹ ubang ho," Ai ho'oro mateng ubangho, Lahtal obang ho, na aberang fed nu, Na aten tareng tow he'e pir."⁶² Horo he'e imam mate toh Yesus atan," O mateng pa' puin o abur eiy ha'ai so? Name tofang Eiy Ara'ham u mateng eh ho'o?⁶³ Sobo Yesus so por eh. Horo imam mate foi Yesus aramateng," Na Lahtal fetang puin epur honie a unira'mateng, ahal ari ho'oro Mesias Lahtal Ai?⁶⁴ Yesus aramateng ubang ho," Na ba i ubang am. Honi sobo na ara mateng, fed ho'o araham, i dun he'e, Nameno' Ai mong So Mi Tutung Kufa' Atang tani a'lol mieh, ho' tong tafi'ing burang ta ho tamieh."⁶⁵ Horo imam mate Ofen apeh no' ubang ho," Sa Lahtal ebit am! Pi foi o ta'ahol ei ho umaeh nene am? edun, fed i o ebit efaleng i maeh ham.⁶⁶ Iey tanut taro'ni?" Yahudi o name tur ernu ubang ho," Sari hukung amine."⁶⁷ Horo he'e supi malei o'pahur, ari tinju med beng nun ho eng ba' afel ba'.⁶⁸ Supi ubang ho, " Adai nikala hoi Mesias; anoso aribeh eh? PETRUS YESUS U KALA FE⁶⁹ Sobo Petrus luling mi hemang bo' mi mi'eh, name baleta ei, name ob nu ho' abung ubang ho," Aridi Yesus Galelea hinung ho ara ham-ahm."⁷⁰ Sobo Petrus supi apongfa' araham homi kalufe ubang ho," Nabafe i bit eh ho na e'ahol nene."⁷¹ Petrus hel sam sear mate mi he'e, name ob nu foil ahol horo he'e sa name homi aramateng," Ai hodi sa Yesus Nazaret oname ho hra ham-ahm so."⁷² Petrus sepur puin kalufe minuta ubang ho," Na e Name ho ahol nene."⁷³ Lufang nene he'e, nam,e homi toh pir eh ho, hod Petrus abung horo ubang ho," Ari ho'o di supi o name nu so aselba, amang der femi he'e ni ahol lel."⁷⁴ horo he'e Petrus sepur, seha' ubang ho," Na e name ho ahol nene." Mi se-seh huni he'e hui u'le.⁷⁵ Petrus sa Yesus O mateng pa' uma," Hiuw lote e u'le dai honi he'e, a nara kalufe mi tow am." Horo he'e Petrus luling le'hel som susa puin a'hain osah.

Chapter 27YESUS GUBERNUR PONTIUS PILATUS ADAG MITOH

¹ Sel nu araham mang lalami' imam-imam o name med bang o tuimo'bar somnu' Yesus hukung Amine bit. ² No' he'e supi Yesus apec, arasam Gubernur Pilatus en. YUDAS SO BOBOM SAMINE ³ No' he'e Yudas ba Yesus alorang ho, sa edun he'e Yesus o hukung name amuj, sa sompe' sa seng ertow ho fitsam holong med imam-imam o mate, bang o tumo'bar ona en. ⁴ oubang ho," Na doic panenam fede' name ahal nene ofuil alorang am." honi sobo, supi aramateng," Nabaso dai niri ta eh? Sariho a ona fan. ⁵ Horo Yudas seng rai ho few bahite Lahtal O bangom lehel, no' sa sabor sa sam sari hel haleng. ⁶ Honi sobo, imam-imam o mate seng ho taunung supi ubang," Seng ho'o med taro'sah fede' ho'o fuil her ofali. ⁷ horo supi barpi som nu seng araham, supi name dong panen eh ho o fa'ai bo'nu fel ano' name bang beng mi ho' eiy, o dere eleme. ⁸ Horo eiy fe, fa'ai ho supi ani aden ' Fa'ai Fui,' sam fed ho'o mi meng. ⁹ Honi'e naba fe Nabi Yermia o mateng hu' mi ap: " Horo supi seng ertow ho med. sari horo O bo' ofali mang fede' Israel hinung bit eh honi. ¹⁰ Supi seng ertow ho puin name dong panen eh ho o fa'ai bo' nu fel, fede' Tuhan u nahow am. YESUS MED GUBERNUR PILATUS ¹¹ Fed ho'o, Yesus mong Gubernur adang toh, Gubernur Atan," Ahal Ari horo Yahudi hinung o Afen?" Yesus ubang ho," Engko orupa abit eh honi." ¹² Honi sobo, imam-imam o mate med bang o tumo'bar o'ahal lap, honi sobo sa e supi o mateng pa'nu abor nene. ¹³ Horo Pilatus Ara'mateng," Ahal A e maeh nene name tofang o ahal lap eh ho?" ¹⁴ Sobo Yesus e Pilatus o mateng abor nene, masiki name ahal med tameng sei masing, horo Gubernur di sahoir. PILATUS YESUS ANO' IL SAH ¹⁵ Fed, sel hair mate arian ho, Gubernur o asala sa name tofang ano' il fe, name sapiri mi so taro so om araham he'e sa ano' il fe. ¹⁶ Hoaraham ho, supi oname nu tahang sapiri mi, sari ai ho na'atino name ari'ing sariho ani Barabas. ¹⁷ Honife, ho'araham name tofang taunung, Pilatus supi atan ubang ho," Ianofe u inung na ano' il, Barabas em Yesus ba name anibit Kristus eh ho?" ¹⁸ Fede' Pilatus ahol ho' aselba supi om ata'ain, supi Yesus alorang en am. ¹⁹ Ho'araham Pilatus pengadilan o kadere tamieh, o ob samang pa' tahaow ubang ho," Ha'ai na afang-afang panen name abul ho araham e. Fede' Ai ho ei araham dilpana na' apai o malo medam." ²⁰ Honi sobo, imam-imam o mate med bang o tumo'bar name tofang ho om bang honie Barabas ano' il Yesus ho hukung amine. ²¹ Gubernur supi atan," Name alo ho'o i tarofe u inung na ano' il iere'eng! Horo supi ubang ho, " Barabas!" ²² Pilatus supi atan," Honife na naba fe panen Yesus ba name ano' Kristus ho araham?" Supi barpi ubang ho," hel haleng amine!" ²³ Pilatus uta'ain,"Taro'ni? Sa naba ari'ing fail fe akala am?" Honin sobo supi foi ati'tino' o beat," Ai ho hel haleng " ²⁴ Ho araham Pilatus o se lap saham, sa dun he'e tabarangbo' so latelam, horo sa sei med satang hafo' name tofang adang homi saubang," Na e ahal fa Name ho'o o fuil araham nene. sariho i ina fan!" ²⁵ Horo name tofang ei abor ubang," Ofui ho ni nina fan sam ni'aibar mi meng!" ²⁶ Horo he'e Pilatus Barabas ano' il supi ere'eng no' he'e supi Yesus beh

par, Pilatus Yesus alorang supi en haleng amine. PILATUS O SOLD AJ YESUS EBIT ANO' SAH-SAH ²⁷ Horo he'e Gubernur o soldaj Yesus ara Gubernur o taunung bang leam, homi supi Romawi o soldaj rai ho olofe ta'unung Yesus fading toh. ²⁸ Supi Yesus o fen hing no' he'e kod ungu lai ho med en teuw. ²⁹ supi ham-ham namang hanang ano' hide no' he'e, supi med Yesus lafung tamang, ul bo' nu Atang tani mi, nao' he'e supi u ada'hol, ano' sah-sah ebit eng el, supi ubang ho," Ada' ahol Yahudi o afen araham!" ³⁰ Supi malei o pahur, ul bo' ho med elafung mi beh. ³¹ Supi ebit eng el no' he'e, kod ungu lai ba Yesus tamang eh ho supi hing med, no' he supi foi ofen horo med en mang, horo' he'e supi arasam hel haleng. YESUS HEL HALENG ³² Sel homi soldaj rai ho hel, supi Kirene lote nu ahol sari ani simon supi atiting ahow e yesus o helti tefang. ³³ supi sam eleme nu ani Golgota homi, olel he'e," Lafung kotong eleme," ³⁴ supi anggur med en na bo ma'ai ara'gau am horo Sa pate he'e Sa enea nene. ³⁵ Selhomi supi Yesus hel haleng, supi undi feu honi e ofen ho se dalam-dalam. ³⁶ horo he'e, supi mih supi homi Alol dun. ³⁷ Elafung mota ho supi O ahal pada' " HO'ORO YESUS, YAHUDI O AFEN." ³⁸ Sel ho araham name ari'ing alo di supi hel haleng Yesus ara ham-ham hil. Nu atang tani lol nu atang fi'ing lol. ³⁹ Name ba lame alai ho ebit efaleng selafung odang, ⁴⁰ ubang ho," Arihoro Lahtal obang ari'e tareng touw e a aten pirb faleng ho, olo o bo'bom ano' ill mang fede' ari Lahtal Ai so, adai hel ti ho tahel!" ⁴¹ Honin sobo imam-imam omate med name taurat om mi fetang, bang o tumo'bnar, Yesus ebit eng el, supi ubang ho, ⁴² " Sa namebeng ano' il no', honi sobo sa so bobom sano' il sah. So atino' Sariho Israel o Afen so, so honie sa helti ho ta hel e pi o atino' bit. ⁴³ Sa Lahtal o atino' bit ba, kilang sa Lahtal fed ho' Ano' il, mang fede' Lahtal u'inung. Asel ba sa sobo bom ubang ho," Nari ho'oro Lahtal Ai." ⁴⁴ Name ari'ing ba name ara ham-ham haleng hodi Ebit Eng el. YESUS MIN ⁴⁵ Fed ho'o, od talang, na'pana pali' ho mi'pir, sam od tieinu. ⁴⁶ Ma' od tieinu he'e, Yesus beat ubang," Eli, Eli, lama sabakhtani?" horo o lel he'e , " No Lahtal-no Lahtal,taro'ni fe A nolo nad?" ⁴⁷ e'pirden ba supiu ara hemomi tufeh ho, mang na ho ma'eh he'e, supi ubang ho," Name ho'o Elia olofe eh." ⁴⁸ Mi se'seh supi o nu ho te'eng, bunga pe' ta med, anggur aruhuin puin ano' har, ul nu ara apec, no'horo he'e med Yesus en'na. ⁴⁹ Honi sobo, omi emota ubang ho," Ma pi edun, ahal Elia so ho', Ano' il luling so." ⁵⁰ Yesus foi beat minu tahe'e Sa, so Roh alorang. ⁵¹ Fe edun napah mate Lahtal o bang o m mi ho peh kalung o'alo, lafini mi sam lama lehel, pali'mate di od, foi bung di po' kalung. ⁵² dere nun ho sari during, med name om bolang nun ba minam ho so fetang am. ⁵³ Yesus dai sofetang am oh fe, Supi dere om homi satel madong barpi, supi sam bang bolang mi sari med name lafoh o petang. ⁵⁴ Ho araham soldaj o mate med name ba ara ham-ham Yesus buang, supi tafufui mate toh ho edun med na an-an ernu mang latel oh, supi so baroc bi horo supi ubang," Atino' Ai ho Lahtal Ai" ⁵⁵ Hemomi, obar tofang let fe mi dun ho', supi ba Yesus ata'ain ho Galelia mi Sari u baleta ei. ⁵⁶ Supi o'anai mi ho Maria Makdalena di ara, Maria ba Yakobus ofo ho, med Ofo mong Zebedeus aibar mi ho. YESUS APOT ⁵⁷ Dele dilpana eh'ham, ai kafac nu ho Arimatia mi ho ani Yusuf, sari ho di Yesus o sakola ai nu am so. ⁵⁸ Sa Pilatus abung Yesus o bo' bang, horo Pilatus parenta arahel Yesus o bo' ho med Yusuf en. ⁵⁹ Horo Yusuf Yesus o bo', ho med, horo he'e sa napah afel bolang puin O bo' ho baloi, ⁶⁰ Sa arasam dere habar fe mi atarang, na ona so, sa foi doi fe arung. No' he'e sa foiy mate nu aol puin lafo sear ho tel no' he'e sa sabor. ⁶¹ Hemomi ho Maria Makdalena med maria beng di, lafo araham ho mi-mi eh. YESUS O LAFO BUANG ⁶² Hair o ata'ain, sariho name sari u'taro' Sabat ere'eng ei heir, imam-imam o mate e farisi hinung ho Pilatus adang ho mi taunung. ⁶³ Supi ubang," Tuhan, ni dai umang eh, ai aba karang ho dai fetang eh ta, sa ubang,' Sobo mi tareng tow he'e na foi no fetang.' ⁶⁴ Honi fe, nname ahow lafo ho buang sam tareng tow ho mi fe, ahal-ahal O sakola aibar ahal ho'e tau, hunie name tofang ara hu'tang,' Ai sofetang am min tofang anai ho mi.' No' he'e kalufe amuij mi ho foi mi sah o a'ainang ho emota." ⁶⁵ Pilatus supi aramateng," Iri di name buang ara. Sam, buang mang fede' i ahol eh honi." ⁶⁶ Horo supi name buang ara sam lafo ho buang, supi foi lafo at utel eh ho salo' haleng.

Chapter 28YESUS SOFETANG

¹ Fed ho'o, Sabat ho tado' dele fed po' hair a'ainang don om homi, Maria Makdalena med Maria beng sam dere ho edun. ² Edun tafufi mate toh, Fede' Lahtal o malaikat tong sorga mi hel, foi mate ho a'ol meng mid tamiheh. ³ Apongfa' mang fede' dil mer honi, mded ofen ho afel mang fede' salju honi. ⁴ Fede' baroc fa araham, supi ba o buang eh ho ladiidin mang fede' name min honi. ⁵ No' malaikat ob bar nun ho aramateng," ha'ai baroc e fede' na ahol ho, i Yesus ba name helti ta haleng horo lap eh. ⁶ Sa e a'ra homi nene, fede' sa so fetang am mang fede' Sa umateng am honi. Ma e eleme sa mitar ho edun. ⁷ Hanoang e sam O sakola aibar ara mateng ubang ho Sa name min anai ho mi sofetang am, edun ema Sa mi sotur mong Galelia leamam. Hemomi he'e i aholam. Edu-dun eh, na uara matengem." ⁸ Horo he'e supi ha no-noang dere ho elet, supi baroc di bo apa'no' bad herang di ara om mi, supi mang te'eng sam O sakola aibar aramateng. ⁹ Edun Yesus ho' supi ahol, sa ubang ho," Salam!" horo supi ma Yesus abung, e'fa mi puin, uada'ahol. ¹⁰ Horo Yesus supi aramateng," Baroc e, asam no diaillbar nun ho aramateng honie, sam Galilea leam hemomo honi he'e supi Naholam. NAME DERE BUANG HO NAME MANA, HONIE SUPI KALUFE ¹¹ upi sam ara'ham he'e, name dere buang nun sam imam o kapal nun ho abung, an tofang ba ara deremi ho u supi ara'mateng. ¹² Ho araham supi tumo'bar ara taunung. Supi ga'hain no' he'e, supi seng tofang med name dere buang en, ¹³ no' ubang ho," Dilpana puin ni tar o'ham fe Yesus O sakola aibar ho' ta'uam honi." ¹⁴ Mang fede' Gubernur na ho'o maeh, ni ara hu'tang om ano' dume honie ino' baroc e." ¹⁵ Horo he'e supi seng ho med, honie nabafe supi ma'eh ham horo supi alol panen, fe sari mateng ho, te'eng Yahudi hinung ho mi'pir sam fed ho'o mimeng. YESUS AMANG PA' BOLANG ¹⁶ Horo he'e, sakola pir ernu falang nu Galilea leam, doey ba Yesus supi etub ho tamid. ¹⁷ Supi dun Ahol horo he'e, supi U ada'ahol. Sobo supi den dai som atan eh. ¹⁸ Horo Yesus ma supi ara'mateng, " Tu'tung kufa' ernu Name med Nenam, surga mi med pali'mate ta. ¹⁹ honife, sam bang airnu pali' airnu ano' No sakola aibar, supi afoi, Omang

ani puin, Ai ani puin, med Roh bolang ani puin, ²⁰ Supi gur pel honie, parenta ba Na ienam ho, supi alol ata'ain, no' he'e edun, Na ira tohuil sei masing sam Zamang o amuj mi.

Mark

Chapter 1

(Yohanis Pembaptis Okarisang) ¹ Hooro mateng fetan oa ai nang med Yesus Kristus ba, lahtal ai ho ei araham. ² Orupaba, hul mong nabi Yesaya o kitap ommi honi: "Nedun, nanome ba na ahou ey ho nasotur tahau samam, sari horofe masak sekbur panen med ereeng; Maleakhi 3:1 ³ Ainu mong laboknu ani gurun nomi toh lofe eh: sekbur panen med lahtal ereeng, sekbur anak mulang med araham." Yesaya 40:3 ⁴ Okmudmi honin hee, Yohanis ba name ofail anak sarani ho, ara mong gurun hami horo hee, salofe iomfom e ma na ifail, haninfe lahtal idot uampo. ⁵ Selfo araham ho, nameba ara mong Yudea med Yerusalem mi ho, hok sobarpi Yohanis abung sodot sokahal ubang nok horo hee, Yohanis sipi afail mong Yordan mol mi. ⁶ Yohanis ofenho, unta o uil fe, name obeng ho gar anak bolang amfe, anak kod mate, sama. O sapu uil ho tifah, o named ho, fain sey med kafe. ⁷ Yohanis saneme tofang ara huktang, mipanekta honim hee ainuba minak tinok nemotaho hok malik hel okalom hei horo afetangdi sah. ⁸ Nariho na seyfe puin ifoil, sobo sariho, saroh bolang fe puin ifail. (Yohanis Yesus Afoil) ⁹ Selho araham ho, Yesus mong natsaret mo hok, Galelia mi, nak horo hee Yohanis Yesus med Yordan sei mol homi afoil. ¹⁰ Mangsei mi hel nok hee, Yesus dan honi hee burang sariduring, a med Roh ho orupa aiu uklo honi hel Yesus arita. ¹¹ Nok horo hee saalepang honi hee amang pak nu sorga mi hok, Arihoro no ai nomhel, na ari u karang." (Setang Yesus Pate) ¹² Mangnok horo he Roh Yesus arasam gurun palik mi Yesus ara mong labok gurun homi ho olufang tareng erut, setang ari. ¹³ Mong labok gurun miho Yesus ara eleme ho mi olufangho tereng erut, seta ari pate. Yesus ara monghemomiho binanta falefang tofang o anai med mala ikat hok sana ubaleta. (Yesus ara mong Galelia Mi) ¹⁴ Yohanis nem mangapain hee Yesus hok Galelia mi mateng fetang ba lah tal mi ho saumateng. ¹⁵ Saubang: sel anam lalital obang soem ho fanangam iomfoni mateng fetang udume." (Yesus sosakola Aibar Olofe oa ai Nanang) ¹⁶ Selmu mi ho Yesus lame-lame mong danau Galelia tut ho ta, Yesus sa Simon med odiail, Anderias, Ahol, Sipi danau homi puko feu eh feduk sipiho name ablap oname. ¹⁷ Nok horohee, Yesus sipi ara mateng, mae nataain honie naihou namenok fe puku tafeu. ¹⁸ Simon med Anderias hano noang sopuko meng horo hee fa ata ain. ¹⁹ Sel ho mi sa lame miu lelet apitek hee, Yesus dan Yakobus bo Sebedius o ai, med adiail Yohanis ho ahol, ara ei ta sopuko ano noke. ²⁰ Sohoromi hee, Yesus ha nonoang sipi olofe manghoro sipi somang Zebedeus med name sipi ara mih ho med homi eita amihing horo hee sipi sam Yesus ata ain. (Kuasa Yesus ommi Afom Apahang) ²¹ Horo hee sipi Kapernaum mio heir horo sel palol asel mi, sohoroohe Yesus med aome bang omle med name afom apahang. ²² Name omupir o fompak mateng pak maeh fedek sa name a fom ho, arupa mangfedek name okti ti nok honi e mang fedek ahli taurat honi nene. ²³ Selho arahamho, mong kumpulan banghomi ailote mu setang ari tamang horo hee sabeat, ²⁴ samateng, "Yesus ariho natsaret hinung habaso sah piknai ho mi? Ahal a hok ho ahok nimine soti? Na ihol ari horo bolang lahtal mihoki!" ²⁵ Sobo, Yesus asiud, ara mateng, por! haraain aihom ommihel!" ²⁶ Selhomi Roh ariingho aihom odang beat hel teeng. ²⁷ Namenok tofang om upir horohee sipi satan hooni, naba soe? Fompak habar nu bo okuasa ra! Yesus roh sah ho ahoul roh sah ho ata ain." ²⁸ Sohoromiho hamoi lamail mitoh horoba Yesus ani ho lil Galelia palikho mipir. Simon oobofo med name tofang anak Birang ²⁹ Sipi mong kumpulanbang homihel Yesus med Yohanis sammong Simon e Andrias o bang mi. ³⁰ Simon o ob ofoho tareh ho asel mode tasok. Sipi sohoroo hee obto opan atanho a Yesus ara mateng. ³¹ Yesus sammong abto emele abung homi sohoroo he sa obto ho saatang mi puin bakungto, horo hee otasokho suhuin - sohoroohe obtoho sipi u baleta. ³² Fed mud dil pana honi hee, sipi name mode med name setang tamaho arahok Yesus abung. ³³ Sohomi horo hee name tofang sipi o lubang ara sear homi. ³⁴ Yesus name mode tofang-tofang ho anak birang nok horo hee sasetang ara lil; sasetang nun ho ehap haai mateng, fedek sipi ahol. (Yesus Saaome nokhe sa Fompak Umatang) ³⁵ Lalami ba dilsel tabarung Yesus satel toh sam emele oh nu mi, horo hee sa hemomi a ome. ³⁶ Sahoro hee Simon med o bengta ho sam Yesus lap. ³⁷ Sipi manglap ahol horo hee sipi Yesus ara mateng, name tofang arilapeh. ³⁸ Sohomi ho, Yesus sipi aramateng, mapi sam bang palik o fanang homi honie na, fom pak ho med sipi di ara mateng fe, fedek hooro eife nahok. ³⁹ Mang horo hee Yesus sammong lame Galelia ho mipir. Yesus fompak ho ubang mong name o kumpulan bangha mi nok hee, sa setang ara lil. (Nape hape Burang anak Birang) ⁴⁰ Ai nuba mode hape burang anak ho hok Yesus olap-sari ainuho sasefaur muding Yesus ekfa selmi nok he sa Yesus abang ara mateng, mang fedek a inungso, a nohape burangho anak suhun. ⁴¹ Mang horo he Yesus odamur farufing asel ommud, horo he Yesus satang ahodfa, aihom ator nokhe Yesus aino aramateng: Na inung, noamba ohape burangho suhun. ⁴² Sosel horomi he ai modeho ohepe burangho suhun. ⁴³ Yesus aihom ahou hanoang sam bo daiehho Yesus aihom ehap. Yesus aihom ehon hanoangsam bo daiehho Yesus aihom ehap. ⁴⁴ Na aramateng, nahoo eiho mangano horodi naden u sipi ara mateng nene. Sobo, sam afah ahirho imam etub nok hani he onaba so ara apeu med obirangho arahan mang fedek Musa uparenta eh honi anak utub umaring sipi ahou hol. ⁴⁵ Honin sobo, aihom sam horo he sasarinaho bit nok horo he samang umatang lame eleme arian. Horo eife, Yesus epetan petang sam kota leam nene, sabo samong lulingmi, mong eme ohfe mi, name tofang-tofang mong emele arian araho solame hok Abung.

Chapter 2

(Yesus Doit uampo Med name tuung ano Birang) ¹ Sawi Selho mangmi alai, Yesus saborho Kapernaum mi, name maeh

bite. ² Sari ara mong bang miam. Nang horo he'e name to fangho lubang bang om homi afeng alihing sam mong sear adilefa, horo he'e sa fompia ho u name ara mateng. ³ Horo he'e name pirut aitu unghod nu ho supi tefang olapho. ⁴ Hunin sobo supi olap fa sah fe'de name sari buir mang horo he'e supi Yesus emota ho mi bang ado ari, mang during horaham ho supi arahel atarang. ⁵ Sari ho arahan ho, Yesus dun supi oudume ara, sa ai tuung hod ho ara mateng, o no ai o done ho na uampo am. ⁶ Hunin sobo Ahli Taurat aynu ho mih som mi tanut, ⁷ Minaba e fe sa mateng ho nin u bang? Sasano lahtal solo ano hunin horo fe doie nunho nampo no? ⁸ Yesus supi om aho o hamoy bokang fe alay. Sa supi ara mateng minaba e fe tanut hunin ho ara iom mi? ⁹ O taro ro horo mino, mateng med name tu ung hod ho ara ham, ro doie nonho na uampo, em na ubang ho toh, eme ho tefang e lame? ¹⁰ Hunin e i ahol name no ay ho o kuasa ara palile mate mi puin doic nun ho uampo." Yesus ai tuung ho ara mateng, ¹¹ Na ara mateng : toh, o buh med, abor obang leam. ¹² Ai tuung hod he meng horo hee sahir toh. Sa sobuh med no sa hel luling lehel name tofang arahan homi. Name homiko barpi lahtal o tino ahel horo hee supi lahtal ani utarain, hero hee supi ubang ho na honim ho niday ahol. (Lewi Yesus Ataan) ¹³ Yesus foil sam mong Danau adileam, horo he e name ho barpi ulubung lubang horo he e Yesus name he afom apahang. ¹⁴ Yesus lame fa eh, sa dun Lewi ahol, Alfius o ay, mong pajak mana emele mimieh. Horo, hee Yesus ara mateng, maeh nataain, mang horo hee Lewi sahirtoh mang ataain. ¹⁵ Yesus mong name Lewi o bang mirah naade eh, o om mi ho name pajak u falihiing di ara lafoh emeid name do'e e ahal panen di ara, bang homi am fe supi ham-ham Yesus ara naade med. O sakola aibar nun ara. Asel ho name tofang di ara, mang horo he supi Yesus atain. ¹⁶ Sari sel ho aura ham ho Ahli Taurat oy nu ho supi ho Farisi hinu dun sam hunin hee Yesus, name doit ahal panen e'med name pajale utalihiing. Sara ham mih navade eh, supi Yesus e sakola aibar num atan. Mitarale nin fe sa name pajak talihiing e med name doie panel ho ara ham-ham Naade? ¹⁷ Ho ara ham ho Yesus supi o mateng maeh sa o, aborho, namebirang ho elafurung lap nene hunin sobo naime ba omade horo name lho, e name abul nonho na ho olofe nene, sobo name doie ahal nun horo. (Puait Utaain) ¹⁸ Yohanis o sakola aibar e med Farisi hinung supi malihiing atep. Name oynu ho atan minaba e fe Yohanis asakola aibar e med name Farisi o sakola aibar sara malihiing atep, honinbo osakola ai bar ho emalihiing atep mene? ¹⁹ Horo hee Yesus supi omateng abor, abul em alay pengantin lote tenang elbar ho puae ataam honimsobo pengantin lote ho dai ham-ham supiara? Pengantin lote ho supi dai sara ham-ham e, supi ho pau ade nene. ²⁰ Hunin sobo o hain maeh pangan lote ho name med, sari hair huni horo supi cuil puae hene. ²¹ Fen habar ho puin fen pah ba peh am ho bulang ho name e panen eh nene. Asel ho fen habar ba puin fen pah peh bulang ko sa uilpeh, no he o'peh ho sa mang mate ta. ²² No hee name Anggor baru ho e med kantong kukit ba paham ho e mi ahuin eh nene. So atino ahol fe hee. Anggor ho sauit kantoni med kantong kulit homi hee sa uilpeh hunin fe Anggor e med. Kantong ho so alo sah foil o bor mi anggor habar ho med kantong kulit habur ommi taro." (Yesus ho Tuhan hair palolsa Emota) ²³ Hair sabat nu arahan Yesus aha dil mi lame, alai salame om ho miho o sakolah aibar tabubul ala atir. ²⁴ Horo hee Farisi hinu atan, aday edun, minaba e fe supi naho panen naho hair sabat alahaun?" ²⁵ Horo hee sa supi o mateng abor i sura bolang ho taam am emday, naba hunin horo fe daut panenam ho, rarahan sari med, o name nun ara fetang ho kurang bo med malihiing? ²⁶ Mitaroknife sa lahtal o bang om ke mid. Sel ho arahan ho abiata mate puin sari ho imam mate horo hee roti ba persembahan ho imam-imam so adeno hunin sobo roti ho supi foil med name nonun ba supi abung hoen?" ²⁷ O'ataan hunin hee Yesus, Farisi himung arama teng hari sabat ho sa panen med name no arahan, e med heir sabat ho arahan nene sa emola. ²⁸ Huninfe, nameno, ai horoba Tuhan, hunin fe, hair sabat ho sa emota.

Chapter 3YESUS HAIR PALOL MI NAME ANO BIRANG

¹ Sel nu mi Yesus sam A'ome bang leam, sari o Sinagoge, om le'mid he e name mode nu ho atang habuden min. ² Sipi Yesus ho edun, Ai ho ma atino name mode ho' anok birang nok em ha'aimi ho name mode atang den le min. Hemo mi ho name Yesus o ahal ho edumeh fe de hair ho hair bolang. mang fe'de Yesus name mode ho ano birang. Honi e sipi Yesus ho o se'bur lap. ³ Yesus name mode ho olofe. so nok Ahritoh nameno tofang o anai homi. ⁴ Yesus ubang ho Hair Bolang om homiho Pi nanok panen horo abuleme, "Nasah panen horo abul? name ano illuling eme name amine?" horo he'e, sipi por. ⁵ Mang horo hee Yesus ai ba atang den'le min ho o love, Sono atang ahir. horo hee ai mode ho satang air birang med. ⁶ Sel ho araham ho name Farisi sahir toh sam Herodian ara som nu honi sipi Yesus o'sebur lap amine. NAMENO TOFANG YESUS O'LAP MA ⁷ Yesus sahir toh so sakola aibar ho let mong sei a'lofe honi sobo name tofang ba Galilea om mi ho barpi Sari ve ata'ain sari ho name Yudea mi, ⁸ Yerusalem mi, Idumea, med mong vale Yerusalem mol, Tirus med Sidon, name tofang ho barpi Yesus omateng pa ata'ain lap ma. ⁹ Fekde name no tofang bi, horo Yesus so sakola ai'bar aramateng hi ey nu med ere'eng honi supi ha'ay Sari amu'muin e. ¹⁰ Fekde Yesus name no tofang anok birang, honi sobo name no' tofang ba mode om mi'ho dai mateng eh uil-uil sipi di Yesus ho o'lap ma ator honi e sipi birang ho ahol. ¹¹ Sobo name oba roh sah om mi hodi ma,u'ada' ahol med araham, honi sipi di ahol, "Ari horo so atino Lahtal ai!" ¹² Horo he'e, Yesus sipi e,hap' ha'ay ubang ho Nari so honi e. YESUS SAKOLA AI BAR AIRNU FALING ALO U TUB ¹³ Mang horo e Yesus doe ta mid name o lofe barpi ma o inung ata'ain ho so barpi ara olap ma. ¹⁴ Sa so sakola pir air'nu faling alo barpi ara tohuil honin e sa sipi ahou name afom apahang, ¹⁵ honin am fe o kufa med sipi en, honin sipi puin setang-setang nu ate'tel. ¹⁶ Yesus sakola ai bar airnu faling alo u tub: sari ho Simon Petrus, ¹⁷ Yakobus, Zebedeus o ai, med Yohanis, o di ail Yakobus. sari horo Yesus ani den Boanerges, o lel he'e "Guruh o ai," ¹⁸ Anderias, Filipus, Bartolomeus, Matius, Tomas, Yakobus, Alfeus o ai, Tadeus, Simon name Zelot, ¹⁹ med Yudas Iskariot, A hu sah. YESUS O KUFA HO LAHTAL MI HO. ²⁰ Mang horo he'e, Yesus sam bang nu lemid, horo he'e name no tofang ho o lubang, horo he'e Yesus e med O sakola ai bar ara na'ade sah. ²¹ Horo fe Yesus O

keluarga ma eh ho sari u tanut e no nene, sipi om ho Yesus ho sipi uil ara sam ubang hani arasam.²² horo he'e Ahli-ahli Taurat ba Yerusalem mi ho sipi ubang ho, "sari ho Beelzebul om mi am!" med "Sa setang o kufa puin setang ate-tel."²³ Mang horo he'e Yesus sipi o lofe barpi ho' honi am fe Sa apapail puin, "sari ho taroni fe setang puin setang ate-tel?"²⁴ Mang fekde bang nu pali nu tari butung sa e sobo-bom sara mali.²⁵ Med, mang fekde bang nu tari taberang sobo-bom, bang pali ho tari sah.²⁶ Mang fekde setang sahir toh sobo-bom tari taberang, sa e sari tahang nene, honi sobo o mateng o lurung ho o amuid mi.²⁷ Name nu di e berani nene, sam name kufa o bang le'am, obit kawaic ho u tot, asala o a'ainang ho sa name kufa ho apeid, e honi am fe sa obang ho ad no."²⁸ "Na na,o'tino ho ubang i'ramateng, name no air'nu ba doic ahal panen fani med at mi hel ho u ampo no."²⁹ Honi sobo, ano sari so Hamoi Bolang ho ara kalufe sari ho o ampo a'ay, honi sobo sa ahal fekde doic so em.³⁰ Fekde, Taurat o'om hul sipi ubang ho, "hamoi sah om mi. YESUS O LELANG ABUL"³¹ O ata'ain honin he'e, Yesus ofo med o uding bar ho luling mi toh, sipi ahou Yesus o lofe.³² Ho araham ho name no tofang Yesus e fading efalofe mi mih, honi'am fe sipi mateng, "Edun, i'fe med o uding bar luling mi ari lap eh."³³ Horo he'e Yesus sipi o mateng abor, "Anohoro nife med no uding bar?"³⁴ Honi am fe Sa mateng Ne dun, i'ri mih eh horo nife, med i'ri mih eh horo No uding bar!³⁵ Fekde, ano name nu so Lahtal o parenta ho alol ata'ain nono sari horo No uding lote bar, med No uding ob bar, honi sari horo Nife."

Chapter 4TUA NU SO FIN BAHITE

¹ Fed, Yesus Sa name ajar mong danau o aloma mi name nok tofang ta'unung Yesus olap hok lafok bik horo fe Sa ey tabid om mimih mong danau. Mi panek'ta name tofang ho ara mong ta'at ta, mong danau mi. ² Fed, Sa name nok tofang ara huktang med name lafo araham honin sobo apapay mateng. ona ara huktang sa ubang med name tofang araham,³ "Ale pang! name nu ho sam fin bahite. ⁴ Sam so fin bahite honin fe naba so ara, e lufang nene hee sa fin bahite. Den muj sekbur adi lehel, sobo hiw hok, e adeam. ⁵ Den muj mong foy karang lehel bo taai apitek nak'afay ho hara'ain abow bo taay e ulnene. ⁶ Mi panekta fed bune nak'afay ho tama'ain fekde o alimang haai, nak'afay ho malot. ⁷ Habuden muj mong namang'atang hel honin e namang ara abow namang nak'fay arap horo hee min, honin he nak'fay ho abung opir haay. ⁸ Honin sobo, opitek muj faay onok lehel abow bung'ta pir'ara, abow, sa lafo mate, honin e o lafo ho hey ertow alihiing, hey ertalang alihiing, med hey ratnu alihiing." ⁹ Honin fe, Yesus Sa ubang, "Ariano so afel ara honin hee ale pang, se honin sa ale pang!" ¹⁰ Sel nu mi Yesus solo, name e fading ho, barpi med o aykabar pir ernu faling alo, ta'ain pak med en o pak ho apapay mateng horo. ¹¹ Horo hee, Sa foy supi ara huk'tang, natafuning kerajaan Allah hodi name di en am. Honin sobo, med name nok ray araham. Ernu turlo u huk'tang om mi ho appay mateng, ¹² Honin e supi barpi edun, supi edun sobo ahol nene; med supi ale pang sobo supi ahol nene. honin hee supi haay som afom med u ampo." TUA NU SAM FOM MATENG HO MED APAPAIL MI ¹³ Honin fe Yesus supi aramateng, "Mateng apapail ho i ahol so'em a'ay so? Taronin fe i'ri hara'ain ahol barpi apapail mateng ho ahol em a'ay?" ¹⁴ Fin bahite u hu'tang he ho sari ho fom'pak mateng'pak. ¹⁵ Supi ho mang fe'dek nameno ba muj se adi le'hel, eleme ho fom'pak horo se u'mateng he fe'dek supi ma'eh honin hara'ain setang hok u tot med. Fom'pak ba supi a'le pang honin sobo supi u'hutang. ¹⁶ Honin sobo, supi ba muj mong foy fa'ay sara tolol ho le hel ho fom'pak u'ale pang apano honin e med som mi meng. ¹⁷ Honin sobo, supi o hu dume ha'ay honin fe se'lal o u'dume o mangtanai supi mi paneta ho susah em name hasara. fedek fom'pak alol nene, supi hara'ain muj. ¹⁸ Honin fe name beng mang fedek horo muj mong namang araham mi. Supi mang fedek name tofang ba fom'pak u'ale pang, ¹⁹ sobo om'bol ong pali mate ho mi honin fe ari'ing fai horo ano kafac honin fe u mama horo panen aten ba madong aratanay fom'pak horo honin fe karang lapeit horo fe sa e hil nene. ²⁰ Taronin fe, supi ba mong fa'ay o no le'hel horo fe supi ba fom'pak u'ale pang med som mi honin fe ano fedek ho ertow alihiing, ertalang alihiing, med ratnu alihiing." APAPAIL HO LAMPU HO ARAHAM ²¹ Horo hee Yesus sa ubang med supi, "Mitaroknin fe lampu ho arahui med ekfa mi meng em med dek efar meng? Taroknin lampu ho abul hee med lampu ekfatak atuhin?" ²² Taronin fe ara mang fedek natafuning fedek ha'ay u'hutang e. honin sobo, na haay natafuning ho, haay honin fek a'ubang. ²³ sobo ari ano so fedek afel ara, honin hee, u'ale pang honin fe sa se'ale pang!" ²⁴ Honin fe, Yesus supi aramateng dun fe naba so supi a'le pang hu ba supi puin ho puin ari huk sobo ho honinfe. dai ara eh o' horo puin med ei'ta. ²⁵ Honin fe ano so e ara, sa uy med en so. honi sobo ano so e haai naba so e ara horo pi abung med." APPAIL HO MED NAAFAY ARAHAM ²⁶ Honin fe, Yesus ubang Kerajaan Allah horo fe mang fekde name nu ba fin bahite ong faay ta. ²⁷ Fin bahite ho so tar eh med toh dil'lel med dil'pana, honi fe nakafac ho sahel hee o'dor honin fe abow. tek sobo ahol tarok, ninfe ara. ²⁸ Faai ho untu opir sobo sobobom o a'ainang o'dor, honin fe obuling med namej o afai-afai mong o'om mi ²⁹ Honin sobo, namej afai-afai ho adobe, name so hara'ain tareng, horo fe ul o med mi ho ara eh am." APAPAIL HO SAMED SINA FALEY HO ARAHAM ³⁰ Honin fe, Yesus ubang ho, "i,naba akala fe i med o araham Kerajaan Allah? em, ubang apay mateng tarok nin pi ahol he'e?" ³¹ Kerajaan Allah ho mang fekde na afai ho di bahite faai ta honin sobo na afay ho mang fekde mateng apapail ho pali mate ta, ³² sobo sel nu mi sabahite, na afai ho sa abow, honin fe mak mi mate bik. honin fe hui ernu tong lulingham ahol, so barang aten hel lama efar mi." ³³ Naba mang lafo apapail honin ho Yesus mateng bolang med supi araham naba fe ahol supi ma'eh. ³⁴ Sa haai mateng med supi ahol nene. apail mateng ho sa ubang barpiam, mitata o sakola aibar. YESUS SA HAMOY MATE HO ANOK TINING ³⁵ Fed, mak sel horo, mang noam hel, Yesus so sakola aibar, a'u mae pi sam eleme nu, danau." ³⁶ Mi panek ta name lafo horo, supi naba puin Yesus araham supi hel ey om lehel, eleme so. Yesus ara honin fe ey nun barpi ara ham-ham sari ara. ³⁷ Horo he'e, hamoi mate horo okarang fed bob mate ey ahel few, horo hee ey horo fe sey afeng. ³⁸ Honin sobo Yesus ara por omtining, ey amot mi honin fe supi amuh. ³⁹ Honin fe, Yesus toh fe si'ud. hamoy horo he'e sa tang e hap, "por! Tining e

ma!" horo, he'e hamoy sonok, fed so abul-abul tining. ⁴⁰ Honin fe, sa foy mateng med supi en, tarok nin i baroit? i u dume aai? ⁴¹ Supi baroit bik-bik fed sabit name nu araham ano so ba ho? mang fekde hamoi mate fed tang honin fe alol atain!"

Chapter 5NAMENU GADARA HO HAMOY SAH ANOK SUHUIN

¹ Supi sam tang ho alai, gadara palik homi. ² Yesus hey ta'hel. name nu ho hano no'ang be'in dere ta' sari o name tabur Yesus a'hol. ³ Sari o dere fe ta'tar name apuin sah, apec di sah. ⁴ sari e,va apec sah sa'mang a'hi name e ku'fa nene. ⁵ di'lel dil'pana sa doy ta am'ma sa voy puin sa no bamed. ⁶ day let sa dun Yesus ahol sa teeng sam Yesus e'va sel mi'mih. ⁷ so atino sa bit naba so pi anay fe ha o Yesus na aramateng ha'ay nano sah e!" ⁸ sobo Yesus aramateng name no om ho mi hell!" ⁹ Honin Yesus atan "hani naba?" horo, sa bit, "nani Legion nani tofang." ¹⁰ sa Yesus abang ni ha'ay sam e se pali ho'omi. ¹¹ tong doy ho buy tofang, doy abung na'ade he. ¹² setang ho Yesus abang, Yesus inung horo setang ho hel sam." ¹³ buy o om'mi tofang rib alo te'eng pe ta muj, den te'eng tang le'hel. ¹⁴ mang horo name buy bu'ang ho name ahol naba so araham' ¹⁵ horo name ho Yesus name tabur ho no birang horo name baroic. ¹⁶ supi na ho ahol supi med name aramateng fekde taronin ey fe na'ho ara. ¹⁷ horo fe name Yesus aramateng toh bang ho e'let. ¹⁸ horo Yesus mid hey ta ai'tabur ho bit no he'e sang di Yesus ara lame. ¹⁹ horo Yesus e u'inung nene habor sam ho name aramateng Yesus o u'karang. ²⁰ horo name sam o mateng name ba na om' u'pir fekde Yesus na panen name u'sahoir. YAERUS O'AI HO ANO FETANG MED OB NU HO O'FUY ANO TA'AT ²¹ Ho araham Yesus hey ta sam danau adi ta name tofang abung sa danau adi ta. ²² Gereja o mate e ani Yairus samang ho Yesus e fa sel mi'mih. ²³ so ati'tino Yesus abang ho'oni no ai'ob ka'ay nu ho eday min fe ma Hatang ta'puin honin he sa birang so fetang. ²⁴ Yesus med Yairus arasam name tofang Yesus ata'ain ari fading. ²⁵ name ob nu ho o'fuy her tun ernu faling alo. ²⁶ sa susah ho ahol lufang lafurung tofang abung kafac di hel oh' sobo name ob ho e no nene mang sah. ²⁷ sa Yesus ani ma'eh name ob o Yesus o lap ho amod fe lol. name o anay o kod ator. ²⁸ name ob ho na o kod ator he'e na birang. ²⁹ so horo he e o fuy di ta'at avah senang. ³⁰ Yesus mang sa hol u kufa ara, Sa sadimang name atan hano so no kod ator. ³¹ horo o sakola atan ha naba fe edun ha name lubung ari paksa hano so nator. ³² Yesus dun e fading hano so na ho panen. ³³ mang horo ai ob baroic bi'bil sa ho Yesus e'va sel mi. ³⁴ Yesus ai ob ho aramateng ho iman hano birang. il'luling puin habor sam. ³⁵ Yesus day mateng he, name piralo tow Gereja mi "ho' ai minam ha naba fe Guru ho ariko?" ³⁶ horo fe Yesus e a'lepang nene naba fe bit sa Gereja o mate ho aramateng baroic e hu dume. ³⁷ Yesus e u'inung nene o ata'ain ho Petrus, Yakobus, Yohanes, med Yakobus. ³⁸ horo supi sam Gereja o haneng o bang mi name lo'il den ahain den sahoir ama mate. ³⁹ horo Yesus mid supi aramateng naba ey fe i loy den ahaian eka ho emin nene sa nop so." ⁴⁰ sobo supi Yesus o hasal, Yesus supi aramateng i'barpi hel Yesus omang ofo ho med ai ho name bang mi ai ho ara. ⁴¹ horo he'e sa ai ka'ay ho atang apuin, sa bit ho'oni. ⁴² ai ob ho toh horo he'e sa lame o hur ho tun ernu faling halo horo name tofang o atino bit. ⁴³ Yesus supi ahou ati'tino naho'o ho name nu di e'ahol nene ai ho ahou na'ade.

Chapter 6YESUS MONG O BANG ASEL MI NAME BAHUT

¹ Yesus sa abul sam sobang so pali le'am. O sakola ai'bar ata'ain sam obang asel le'am. hair ho araham Yesus name afom apahang a,o'mebang. ² Hair o mitalang mi, Yesus samid Gereja bang mi name afom apahang, name tofang ma'eh Yesus o fom'pa, "mateng pak name so u sahoir mang homi name utaa'in ai ho na ho, sataromi med' na,hol dil,ma'eh ho ano fe mi ho? mitaro ni fe sa na o tahoir ho panen. satang puin aten. ³ Sari o e Maria o ai nene, o dialil horo ba Yakobus, Yoses, Yudas med Simon? ahal horo o'uding obbar ba ara tara ho?" mang honi, sipi somnu honi am fe sipi Yesus ho sipi bahut. ⁴ Mang homi, Yesus sipi ara mateng, "taro-taro mi name ba Lahtal o mateng pak fetang u na me afom apahang homi name u dala ahol. honi sobo o bang o pali mi ho name e u ada ahol nene." ⁵ Mong o bang o lelang mi Yesus sa e na ba pi uta hoir e ho panen nene sobo samang satang atel med name mode ho tapuin honi name birang. ⁶ Sa sahoir, asel name e'o,tino bit nene o'om mi sa hel bang arian name afom apahang. YESUS SAKOLA AI'BAR HO SA U SUPI AHOU ⁷ Yesus sa so sakola pir airnu faling alo sa olofe sa dalam alo sa u,a'hou sam hamoi sah ho a suhuin. ⁸ Sa u sipi ahou, u,au i lame toh om mi ho i dob fe puin na mej di e puin nene e seng di med napah mi med i heng apeit nene, honi so bo supi, ⁹ i e om pilang horo puin haai kod alo mang e. ¹⁰ Yesus sipi ahou, aramateng, i sam taromi name o bang om ho lemid ho ni he'e homi sam ibor name e i'ri. ¹¹ Sobo name e i'ri med nene, i e fa omaru ho med bang bang ho ta, atote sipi o baleta om mi ¹² Supi fom mateng pak fetang ho puin nameno afom apahang supi som afom. sobo supi som afom . ¹³ Homi supi setang supi ahin alol, honi sobo name mode tofang, hodi iping puin arum sam sobirang. HERODES SA YESUS O MATENG MA'EH ¹⁴ Afen Herodes sa Yesus ho ani ahol ani ma'eh am sobo name ubang ho Yohanis name afoil e sofetang sahir toh, name min o ani homi safatang sahir toh om mi sa name no, om upir horo sa panen o fetang om ho mi. ¹⁵ Den bita, "sariho Elia." honi sobo den bita "Ai ho name nabi u a hou e." ¹⁶ Herodes ma'eh sa hubang ho, "Yohanis na lafung med horo so fetang am!" YOHANIS NAME AFOIL E HO NAME AMINE

¹⁸ Yohanis sa Herodes aramateng ulang-ulang, "ho o,pa,e no nene pa, sah fe sa u Herodes aramateng i di'ail o,ob fe med." ¹⁹ Herodias som puin Yohanis ataain, om, ho Yohanes ho amine honin sobo sa amine sah fekde Herodes sa Yohanes ho el baroic. sa ahol honin he'e name om abul, om bolang. ²⁰ Herodes o atino, bit Herodes ma'eh Yohanis om, u'pir sobo Herodes sa Yohanes o,mateng alepang apano. ²¹ Ho, araham Herodes afain sel o hair mi afain o sel ho mi Perjemuan panen, sa name pangka puin mate-mate, air'nu mong Galilea mi. ²² Herodias sa sabea honi e Herodes om ano sanang apang ano no, afen ai ob lafat ho, "Abang naba fe u i'nung e named en." ²³ Herodes sa som mi a'hi, som mi a'muj. ana bafe

u'bang honi, named en. "sobo na mate puin ho o di na a'bang, ha den med en." ²⁴ Lafat ob ho sa sabor, sa sofo ara mateng, "na, naba nu fe bang?" ofo o mateng abor, "Yohanes Pembaptis e lafung horo." ²⁵ med, mang ho mi ai ob lafat ho, afen atan a'naba fe u'inung named en mang homi, ai lafat afen o'mateng abor, Yohanes name afoil "elafung horo med dulang mi nen." ²⁶ Afen om muj fekde sumpa ho ataaen name ba'ara na'ade sei'na o mi'ta o ai ob lafat sa e bahut nene. ²⁷ Afen sa so name ari'ing ahou u parenta honi e Yohanes e lafung med dulang mi fit sam ai ob lafat ho en. honi e sa med sofo en. name ari'ing afen ahou sam mong hukung bang Yohanes lafung med. ²⁸ Mang homi Yohanes elafung sa atel med dulang mi sa med ai lafat ho en honi e ai lafatfit sam sofo en. ²⁹ Yohanes o'tenang el'bar ma'eh sopi sam o' bo ho med apot. YESUS SA NAME RIB IVIHING AH ROTI MEDE ADE ³⁰ Sel ho araham, Yesus sakola ai'bar ara ta'u'nung sa supi atan i naba fe panenam em i naba fe e'u supi aramateng am. ³¹ Yesus sa supi o lofe aramateng, "i barpi ma honi e pi sam pali o tining fe le'am pi homi a'ir api'te." fekde, name tofang sam e ho e, pi nakde di e tom tining nene. ³² Yesus med o sakola, ara mid eyta supi sam pali o tining o leam. ³³ Tofang sadail teeng taat lol sam bang pali ari'an, sam, supi mi sotur sam'am fe Yesus o sakola ho fo'il sam. ³⁴ Yesus sam mol adi, ho tatoh sa dun nameno tofang, homi om'muj, sa e'dun honi Nub ba o'bu'ang a'ai honi manghomi Yesus natofang u supi aramateng. ³⁵ Dil'pana e ham, Yesus o sakola ai'bar ho Yesus aramateng, "eleme ho, o eleme oh homi e dil'pana lufang am. ³⁶ Sakola ai'bar Yesus aramateng, name tofang ho, ahou sabor sam bang pali ari'an, namej lap fel e ade." ³⁷ Yesus supi aramateng ingso namej med supi en ade. sakola ai'bar Yesus atan e honi fe ning so seng rat alo hofit sam na mej fel med supi en ade?" ³⁸ Yesus supi atan Roti pa, 'den ara ira i dai sam e dun fe so, atino sam edun "roti pa, ifihing ab pa' alo." ³⁹ Yesus supi ahou saba'ang mih den bana lew ho ta mih. ⁴⁰ name tofang ho saba'ang mih. den pir ratnu den a'ir ifihing. ⁴¹ Mang homi Yesus roti pa ifihing ab pa alo, Sa atel puin saburang e dun sa o'tanai no bit. honi am fe Sa roti ho ahi kari-kari honi am fe sakola ai'bar puin name tofang ho ah. ⁴² Name no, barpi ade sam ato in doro alel. ⁴³ Lote bar pir rib ifihing roti ho ade sobo, o alihing so ara. ⁴⁴ Botang a'ir nu faling alo. SEL H'AIH HO ARAHAM YESUS SA SEI' TA TOH LAME. ⁴⁵ Mang homi, Yesus so sakola ai'bar parenta supi ahou barpi mid ey ta sam mong Betsaida bang ho leam, mang homi saname tofang, ho ahou sabor. ⁴⁶ Sa supi ahou sabor, honi e sa sam doita a'o'me. ⁴⁷ Sel ho araham dil'pana, supi o' ey ara mol o ham ham ho mi, Yesus solo taat ho tatu fe ⁴⁸ Sa so sakola ai'bar ho edun, supi ey ta, susa malo a'hol fekde hamoy ho, e mele ari'an ho lol ho sariputang e dai ey dod. supi u'kuru honi bu'ang dil'pana o, miut mi. Yesus supi adang ho, sobo om supi alai ano. ⁴⁹ Homi supi dun honi, he'e Yesus mol adung ta lame eh. sobo supi e'tanut so. mang homi sakola ai bar o'lofe. ⁵⁰ supi barpi dun Yesus ahol supi baroc. sobo, Yesus supi aramateng, "Tining. Ho o Nari! Baroc E." ⁵¹ Mang ho mi Sa mid supi ara ey' om'mi, horo hamoy tining, mang homi supi so u'sahoir. ⁵² Fekde, supi e o'a'sala dai fekde kufa, roti pa ifihing sobo supi om ho dai ado beeh. YESUS SA NAME TOFANG ANO, BIRANG ⁵³ Yesus med o sakola ai'bar ara, mang ho alai supi mid Genesaret o fa'ai ta do tong. ⁵⁴ supi mang ey om ho mi hel, name sari'an ho Yesus ahol, ⁵⁵ sel ho araham, sari'an te'eng bang pali ari'an name mode med buh mi balo'il fetang ho fekde Yesus o nen supi ahol am. ⁵⁶ Homi Yesus Sa hel pa'li ari'an Desa ari'an kota-kota ari'an, name mang ma'eh, name mode name fit sam ho mi atarang emele ba name tofang ara homi. honi sobo Sa supi e'fa'fan, ano namenu so no Jubah o' alomang ho mi puin em Jubah o alomang, ho mang ator di sa birang no.

Chapter 7HUKUM ALLAH MED USULU ASALA NAMENOK

¹ Name Farisi nunho sari taunung supihok Yesus med Ahli Taurat pirden sara mong Yerusalem mi hok. ² Honinfe, supi edun hee Yesus o sakola aibar atang sokome, elamnene mangpuin roti ade eh. ³ Honinfe, name Farisi e med Yahudi sobarpi ui satang hafok sam atang afel lol fe supi nakde fedek supi o bapbale o usulu asalaho supi puin. ⁴ Emed, Yahudi hinung ho mong emeletaunung ho mi hok supi e nakde dai fedek supi satang hafok dai. E honin sobo usulu asala bengtofang fe supi med puin mangfedek pembasuhan cawan-cawan, kendi-kendi, bejana- bejana tembaga. ⁵ Name Farisi med ahli-ahli Taurat supi Yesus atan mi naba eife o sakola aibar ho o fetang ho r bapbale o usulu asala ho e ataaen nene honin am fe atang so komeeh supi puin roti ade? ⁶ Yesus supi aramateng, "Yesaya omateng ho abul fairaham iri ho aba kalufe, fedek ara hul oleh: 'Bangpalik o name ho zatfe puin nariu ada ahol, honin sobo om heleho nelet.' ⁷ Supi nariuada ahol sobo e abul nene, fedekparentaba puin fom pahang ho namenok ei panen. ⁸ lahtal o perentah ho imed umat mimeng inamenok o usulu asala horofe ia puin dume." ⁹ Yesus di bala-bala supi ara mateng lahtal o perenta ho iebang honine i usulu asala horofe ia puin dume. ¹⁰ Musa ubang ho, 'imang ife ho uada ahol u hormat, 'ano name nuso purhak belbasa med somang sofo araham o hukung ho min.' ¹¹ Ano name nuso, sofo somang naba o untufe ana bung medam, sari ho sanok korban persembahan, ¹² honi sobo i esam ubangnene imang naba horo med imang ife araham di, ¹³ mangfekde Lahtal omateng bolang ho anak aai'fekde usulu asala ho ipuin mong diing bab emeng. Ho nin amfe bengtofang i foil parenta mangfedek honi. ¹⁴ Horofe Yesus name tofang ho olofe ara amteng, "iri ho barpi nei alepang honine i ahol. ¹⁵ Mang naba nuso hok namenok umlehel sariho esah nene, mang naba nuso mong namenok umnihel horosah." ¹⁶ Ano name nuso afel boi ara hohee samaeh alepang! ¹⁷ Horo hee Yesus mang bang om lema name tofang e ut sakola aibar ma perumpamaan ho u ta ain. ¹⁸ Yesus supi ara mateng e honife iri di e ahol nene? Iri di ahol naba hofe namemok um lehel ho e sah nene? ¹⁹ fekde o madong ho e madong namenok um mihoni sobo atokfemi o sabor honihe mongfahlafomi. ²⁰ Horo hee sa u bang ho "naba so namenok om mihelhorosah. ²¹ Mong namenok om mi hotanut o sah doch ahal, tau dur, name amine, ²² name ooblap, name ona esah, na o sah panen, name adimang abor, tanut toang, sompuin name ataaen, name e bit eng el, sanok karang karang, bodokamuke. ²³ Na o sah karang ho barpi mong nanemok om mi hel horo nasah." AI OBOB NUHO O UDUME HO ARA MONG SIROFENISIA MI ²⁴ Emele homi, Yesus sahirtoh sam mongbang ani tirus, sidon.

sabang om lemid e honi e haai nameden ahol e honi sobo name o.²⁵ Maeh he e Yesus ara, horofe ai obnuho o ai ob ho setang halup horofe o fo ho'k Yesus e'fa sel mimih.²⁶ Ai obho name Yunani Siro-Fenisia mi a fain. Sahok Yesus abang honi e setang ho ai ho mi e setang ho ai ho mi helsam.²⁷ Yesus ai obho ara mateng ubang ho no ai kabar ho sotur na ade eh. Fe'de e rupa neneho no ai ka'bar o roti ho emed bel en nene.²⁸ E honi sobu ai obho sa Yesus ara mateng abul Tuhan, bel aibar ho sa mejafar o ai kabar o namej a meh mejataher ho sa ade.²⁹ Yesus ai obho ara mateng fe'de anaho ubangan a sam honi he e satang ho ai aden.³⁰ Ai obho ara sabor bangmi he e o ai ho toh sobo setang ho sam am. NAME AFEL PALA' ANO'LEL³¹ No' horo hee, Yesus Tirus mi hel sam Sidon alay mong Galilea, mi sari ho Dekapolis bang mi.³² No amfe supi ay nu afel pala' hu' tang sah. Ara ho' Yesus o lap ho' supi Yesus abang honi e satang med ay ho tameng.³³ No' horo hee, Yesus ay ho ara sam name tofang elet. Honin amfe sa satang pa' med ay ho afel boy mi', nok honi hee sa maley ano', honin amfe sa alibung di ator.³⁴ Horo hee, Yesus saponng fa' atel burang tadun sa a englay baling nok am fe sa u bang, "Efata!", olel hee "Sari during!"³⁵ Horo mi honin hee ay afel ho lelam, alibung ba mid afu' abir ho salalung horo hee ay ho mateng no' am.³⁶ No' hee, Yesus supi ehap sari naho u bang e med name beng ara mateng e. Sa u hap eh sobo name so u bang eh.³⁷ Name no' air nu sahoir supi u bang ho ay ho na ono' panen. Fede' sa name afel pala' ano' lel, name amang sah ano' mateng no'.

Chapter 8 ROTI PA'ITITO, NAME PIR RIBUT ADE ALI HING

¹ Mi nu mi honi hee, name tofang ray taunung sobo namej haay Yesus so sakola ay bar o lofe a ra mateng.² "Name no' tofang hoo nom esah bik fede' supi nara tareng tou om mi am sobo namej haay.³ Supi malihing om mi honi e na supi ahow sabor so bang el ari an ahal sam seham naden supi ano' fe'de supi let ho'." ⁴ Horo o sakola ay bar o mateng a bor pitaromi roti med puin supi ah? fe'de pi pali' taimang mi.⁵ Horo hee, Yesus supi atan, "i roti pa' den? Supi o mateng a bor, "pak itito."⁶ No' horo hee Yesus name tofang ho parenta supi ahow faay ta mih, no' horo hee sa roti pak itito ho med u mahen sah bang, no' honi hee sa afeh kari-kari honi am fe med so sakola ay bar en honi e puin supi ah.⁷ Sakolah ay bar di oab kari' pite' ara. Yesus o mahen sah bang, honi amfe med sakola ay bar a how med name tofang ho e dalam.⁸ Supi na'de sam a to' in, horo hee o ameh-ameh ho supi taunung barpi honi hee botang i tito afeng.⁹ Name na'de ho raham ho ma o tofang pir ribut. Nok hee Yesus supi ahow sabor sam.¹⁰ No' horo hee Yesus med sakola ay bar mid ey ta sam Dalmanuta mi. YESUS ABANG SURGA O TANDA U TUB¹¹ Med Farisi nun ho ho' Yesus ara tutul, sam Yesus abang surga o tanda utub honie puin Yesus a pate.¹² No' horo hee yesus Roh mi a englay batin, no am fe sa hu' tang, "Taro' ni fe sel ho om mi ho o tanda fe bang? na i ra hu' tang abul fe ho fed sel ho o om mi ho tanda pa' nu di e i etub nene."¹³ No' heni hee Yesus sabor mid eyta sam nuh nu ta am. NAME FARISI EMED HERODES OM SAH¹⁴ Sakolah ay bar roti sibung, pite' le ara ey om mi eh.¹⁵ Horo Yesus supi a uw, iri u taro' no' name om sah ho uma-maeh! Name Farisi nun med Herodes om sah."¹⁶ No' horo hee supi mih sara gahain nu-nu som a her med oba e roti ara huil nene ho ara mateng.¹⁷ Horo, Yesus na ho ahol horo sa supi ara mateng, Taro' nife iri ba e roti puin nene ho i u i ra hu'tang? i e maeh e ahol day so? em i i om ano' a dobe am?¹⁸ Em i e' fail ara sobo, i e dun no' ahol nene? eme i i fel ara bo, i e maeh nene? i si bung am so.¹⁹ Ho' raham ba na roti pak i fihing afeh kari-kari med name pir rib i fihing ah ba, ameh-ameh ba i taunung ho botang den a feng? supi o'bor botang air nu faling alo.²⁰ "No' honi hee, roti pak i tito med name pir ribut ho, ameh-ameh ba i taunung ho botang den afeng?" supi o' bor botang i tito.²¹ Horo hee sa supi ara mateng, "Taro' nife i e maeh day? YESUS BETSAIDA MI NAME E' FAIL SAH ANO' BIRANG²² No' hee, Yesus med o sakola ay bar sam mong Betsaida pali mi. Eseseh honi hee, name oy nu ay e' fail sah ara ho' Yesus abang honie sa ator.²³ Yesus name e' fail sah ho a tang puin hel desa ho e let. No am fe, Yesus sat maley puin e' fail ho luh Satang med tameng, honi am fe sa atan, "A ahal na den ahol?"²⁴ No' honi hee, ay e' fail sah ho dun lafining mid no' fe sa hu'tang, na dun name ahol sobo mang fe'de tinuntoh ba la me eh honi.²⁵ Horo yesus foil sateng med e fail ho tameng, sa se' fail alel sa birang am sa dun na' ahol hee lelam.²⁶ Horo hee Yesus a how sabor sobang leam, "sobo haay desa homie." YESUS HO KRISTUS²⁷ Horo hee, Yesus med so sakola aybar ara, sam mong Kaisaria Filipi o desa- desa mi. Sam seham mi Yesus supi a tan, "Name tofang ubang ho, nari hoo ano so?"²⁸ Supi o' bor, "Yohanes Pembabtis, den honi hee Elia, o' mi tofang hee nabi-nabi nun horo o nu."²⁹ Yesus foil supi atan, "i ahol hee nari hoo Ano so?" Horo Petrus o' Bor Ari ho Kristus.³⁰ Yesus supi ano' na uma. Nari hoo haay name den ara mateng e. YESUS SO MAAR AHOL ITO MED NAME EMARING³¹ Horo hee, Yesus so sakola ay bar ajar Lahtal ay ho sa maar mahip ahol mong yahudi o tumo mi, imam-imam o lafung mi, med ahli-ahli Taurat, supi a do do fa a do do ma sam so amine, honi sobo mi tareng tou honi hee sa so fetang.³² Yesus sari na ho ubang lel-lel horo Petrus sa Yesus baring sa hoy mi am fe sa ehap.³³ Sobo Yesus so sakola ay bar edun am fe sa Petrus ara mateng, "Setang! hel sam fe'de o tanut ho e lahtal ey tanut nene, sobo na me' no' fe' ey' tanut."³⁴ No' horo hee Yesus name tofang med sakolah aybar olo fe sa supi ara mateng, A' no nu so om ho nataain.³⁵ Fe'de ano nu so sobo so laman ho esah honi hee sa uil suhuin. honi sobo ano nu so sobo saloman ho esah nene, fe'de nari med injil honi hee sa fetang so em ho med.³⁶ Fe'de o untu ho naba palik mate ho o ano sey sobo minumi suhu in? ³⁷ Naba fe med puin sobo saloman ho abor? ³⁸ Fe'de ano nu so pali' mate ho ota ho nari med fom pak mateng pak ho u mala fed sel daic ahal ho om mi he minu mi Lahtal aiy med so mang med malaikat ara kemuliaan puin ho' he Lahtal ay di mala ani bit.

Chapter 9<<<<<<< HEAD

¹ Honive, Yesus supi ara mateng, fed na atino ira mateng, "Name pirden tureh ho o, supi e min nene sam Lahtal ai so ho. MUSA MED ELIA YESUS ARA HAM-HAM² ved o, tareng talang ta honi Yesus, Petrus, Yakobus, Yohanes, adail sam

doelavining taeno Yesus Supi ahoi mi suhuin am. ³ Juba afel puin am ns afel palita o araham a ai. ===== ¹ Honi fe Yesus sipi aramateng, "fed Na ati'tino i'ramateng name pirden tufe ho'o sipi e min nene am sam Lahtal Ai so ho." YESUS MUSA MED ELIA ² Fed o tareng talang ta honi he'e Yesus, Petrus, Yakobus, Yohanis Sa aday sam doy lafining ta' no he'e Yesus sipi ahoy mi suhuin am. ³ Jubah hafel puin am na hafel pali tah o araham ha'ai. >>>>>> f0c09632215e784e60ca7856337eb34f9f9c3879 <<<<<< HEAD ⁴ Miseh-seh Musa med Elisa supi araham homi Yesus ara mateng. ⁵ Mang homi, Petrus, Yesus ara mateng, "Rabi, elemehoc no' mak pireleme tou aten nu Yesus nu Musa, nu Elia. ⁶ Fe'de, Petrus ahol nene i naba ubang fe'de barpi haroit. ===== ⁴ Mise seh, Musa med Elia sipi araham homi Yesus aramateng he. ⁵ horo he'e Petrus Yesus aramateng, "Rabi teleme ho'o no ma pi teleme tou aten fe' nu Hey nu Musa ey nu Elia ey." ⁶ fekde Petrus ahol nene sa naba hubang, fekde sipi barpi baroic. >>>>>> f0c09632215e784e60ca7856337eb34f9f9c3879 <<<<<< HEAD ⁷ Homi taiving hel supi baloi mateng pak tong taviing bokta ubang ho, ho oro noai nona esah emaeh. ⁸ Mateng no' suhuin am Yesus so ara. ===== ⁷ homi he'e tafi'ing hel sipi baloy pir mateng pa tong tafi'ing bo ta ata'ain hel hubang ho, "ho'oro No Ai Na no na Esah Ey ma'eh ey Halepang!" ⁸ So homi sipi dun lame he'e, a ai am sey lahal Yesus solo. >>>>>> f0c09632215e784e60ca7856337eb34f9f9c3879 <<<<<< HEAD ⁹ Supi doetahel Yesus ubang laholam ano horo di ubang sam Lahtal ai fetang name min anai homi sahirto. ¹⁰ Mateng pak ho u satan-satan min fetang taroniso ===== ⁹ Sipi doy ta sabor hel horo he'e, Yesus sipi aramateng hubang ho' naba i'ahol am, name aramateng nene sa Lahtal Ai sofetang name min o anay homi Sahir toh. ¹⁰ Horo he'e, mateng pa ho sipi u apuin no he'e sipi u satan-satan name min o nay fetang ho taroni? >>>>>> f0c09632215e784e60ca7856337eb34f9f9c3879 <<<<<< HEAD ^{13 11} Horo Supi Yesus atan Eliauil-uil hok. ¹² Yesus name om ara-ara mateng, Elia sa uil sotur ho fe naernu ho sa atiling no. Sobo Lahtal ay ho taromi fe'de sa uil-uil malo tofang alai med anak sah sah di. ===== ¹¹ Horo he'e, sipi Yesus atan, "ahli Taurat ubang ho Elia somitur ho so?" ¹² Horo he'e, Yesus sipi aramateng hubang ho, "Elia ui sotur ho fe na airnu sa atiling no. med, Lahtal Ai ho taronin fekde Sa uil-uil malo tofang alay med Ano sah-sah di?" ¹³ Honi bo, Na i'ramateng fekde Elia ho am so horo pi ano tanut he ho, honi fe sipi o tanut ano an fekde o araham ho hul ol meng. >>>>>> f0c09632215e784e60ca7856337eb34f9f9c3879 ¹⁴ Minu mi Yesus, Petrus, Yakobus, med Yohanis, sabor so sakola aibar o'lap sipi edun, name tofang sakola aibar ho fading e. ahli Taurat sakola aibar ara sara tetang e. ¹⁵ Name barpi seng atel dun he'e Yesus so ma'e' ¹⁶ Horo Yesus sipi atan, "naba ey fe ahli Taurat airnu i'ra tenang e?" ¹⁷ Nu tofang anay homi O ta'ain ho, "habor Guru, na no ai lote fito A'bung fekde hamoi sah arami horo sa amang sah. ¹⁸ Honi fe hamoi sah ara o'bo mi'am, honi he'e, sa sari foh few fa'ay ta hel horo he'e at malei her safing hir, horo he'e e adobe atang adobe. na O sakola aibar ahow am hamoi sah o ahin, honi sobo sipi emota sah." ¹⁹ Med, Yesus sipi o mateng abor u'bang ho, "a'ri ho o udume a'ai! o lufang tareng den ta na ara i'ra fe? ai arama Nolap ma!" ²⁰ Horo he'e sipi ai arama Yesus o lap. so horo mi hamoi sah Yesus edun ahol, horo he'e sa eka'ai ho hodang afe'fa. horo he'e sa ol fa'ai ta sat malei ara hel. ²¹ Mang horo he'e, Yesus ai o mang atan, "tareng den ani'am so eka'ai ho hamoi sah mi ho?" o mang o'abor, "dai kaai ta so. ²² Honin he'e, hamoi sah ho minunu he'e few afail le hel den sey le hel sam hamoi mang suin. honi sobo, mang fekde a naden panen so honi he'e, nari u'karang nari tulung nari muling." ²³ Yesus aramateng u'bang o, "mang fekde a ahol med? ho he'e name Yesus ho o atino bit," ²⁴ Honi he'e ai ho o'mang ahain lofe, "u'bang ho! nari u'karang fe, honi e na o'tino bit!" ²⁵ Yesus edun honi he'e name tofang-tofang ho lubang eh, horo he'e Yesus hamoi sah ho asi'ud hubang ho, "i'ri ho'omi sah Na hi'hin ha'ai foi om'mi nene!" ²⁶ Horo he'e Yesus hamoi sah ho ahoy luling le hel ha'ai foi ai om'mi eh. ai mang fekde name min ham honin honi no name no tofang ho u'bang ho, "ai minam!" ²⁷ Horo he'e, Yesus ai ho atang apuin ahoy toh, homi he'e ai toh ham. ²⁸ Honi Yesus madong bang om, sakola aibar ata'ain mid bang om sipi Yesus aramateng, "taroni fe ni naho ahin sah?" ²⁹ No Na i'ramateng, "sari ho hel sah honi sobo ha a'ome puin he'e no." YESUS SO MIN HO U APAIL MATENG ³⁰ Tur mi Yesus so sakola aibar ara lame sobo Galilea o lang alay honi. lame he sobo Ei tanut name ahol sa u sa'ain. ³¹ Fekde, Sa sosakola aibar aday sipi saramateng, "u'bang ho Namenok Ai uil-uil med namenok atang mi meng, honi he sipi amine honi. sobo, name mang amine no, min tareng tou sofetang sahir toh name min o anay homi." ³² Honi sobo, Yesus sipi aramateng u'bang ho, ho sakola aibar o mateng ho, o lel ho sipi e ahol nene honi he sipi baroic Atan. YESUS O SAKOLA AIBAR MATE FE HONI U'TU-TUL ³³ Minu mi, Yesus so sakola aibar aday arasam Kapernaum leam. mang sam horo he'e Sa bang om le mid am, Yesus sipi atan, "se lay lol ho o i'naba fe u'bang he?" ³⁴ Honi sobo, sipi mang por fekde se lay lol ho sipi saramateng ma hano honi horo pi lafung. ³⁵ Mang horo he'e, Yesus mih So sakola aibar pir airnu faling alo ho Sa sipi o lofe. aramateng u'bang ho, "ano honi horo fe om sano name tur fe, honi he'e sa sano name so'fe fe an-an ernu turlo ho sa barpi u so'fe fe tofang u'karang tofang esah." ³⁶ Honin no he'e, Yesus ai ka'ay nu olofe med sipi abung homi afa toh. Sa sipi aramateng u'bang ho, ³⁷ "Hano honi horo Nani puin ai ka'ay ho'o med u sey ano, honi he'e o rupa sa Nari med ano sey honi am, hano honi horo Nani med u sey ano'am. ho he'e sa e Nari med nene sobo, aiba Na hou ho horo fe sa med'am soba ho." NAME HAMOI SAH AHIN YESUS ANI PUIN ³⁸ Yohanis Yesus aramateng, "u'bang ho Yesus fed ni edun name ba Ani puin sing setang alol he ho, fed ong ho'omi ni ahin alol fekde sari ho eta'tain nene ho e." ³⁹ Honi sobo, Yesus sipi a'uw, "ha'ay sipi ahin eh fekde sipi e Nani puin na sah panen nene, honi sobo sipi na sah panen e sipi Ne bit. ⁴⁰ Fekde, ano honi horo e tari lafang nene, sa ma tara toh. ⁴¹ Fekde, Na Na abul bit i'raham soba ho, mang ano horo sey tu'ay nu med en fekde i'ri ho Kristus ata'ain, soba ho o fali e suhuin ey nene." DOIC HO O RUPA TARONIN ⁴² "Ano honi horo soba ai'kabar ba sa u dume med Yesus u'ab atuhuin sa osah bit sari name honi ho foi hel afah hu leng hini e fitsam tang mi fev. ⁴³ Hitang ho sa doic panen bo ho arahamam, honin he i'tang ho tato fev. mino bi i'tang deden le puin sam surga bang le'am homino, honi sobo so i'tang alo ho he'e hafail bang ey soba ho. ⁴⁴ Emele ho hip di min nene hafail di emin nene. ⁴⁵ Med, i'efa ho sa doic panen bo ho araham, honin he i'efa ho tato fev, mino bi i'efa deden le puin sam surga bang le'am ho mino, honi sobo i'efa

alo ho he'e afail bang ei soba ho, ⁴⁶ Emele ho hip di min nene hafail di emin nene. ⁴⁷ Med, i'efai ho sa doic panen bo ho araham, honin he'e i'efai ho doke fev, mino bi i'efai deden le puin sam Lahtal O Bang Bolang le'am ho mino, honi sobo i'efai alo ho he'e afail bang ei soba ho, ⁴⁸ Emele ho hip di min nene hafail di emin nene. ⁴⁹ Fekde, namenok ho barpi ho o rupa ha'hey e'med lel honi fe. ⁵⁰ Ha'hey ho nok, sobo ha'hey ho abole'am, anok taroni fe sa ator? piri horo tanok ha'hey tom ho mi namenok ho barpi aranok."

Chapter 10SEL'HIC SELET E ARAHAM

¹ Nok hee Yesus emele honi hellame, mong Yudea palik med Yordan mol hoso alay fa, homi name tofang taunu foil o lubung, nok hee biasa ho safoy supi ajar. ² Nok hee Farisi hinu foil olaphok taain puin ari pate, "lotenu soob atain fe honi ho mak nok em aay?" ³ Yesus supi o taain pak abor, "Musa naba parenta fe u ira huk tang?" ⁴ Supi ubang ho, anolote nuso soob atain he e surak satain e panen am fe satain. ⁵ Honi sobo Yesus supi ara mateng ubang ho asel iom mi tetang horo ele, Musa parentah ho hul ien. ⁶ Honi sobo mong aai nang homi Lahtal name nok aten ho den lote den ob. ⁷ Horo ele, lote fe honi ho uil-uil sofo soma atain. ⁸ Nok hee aloho sanok hirnu, horo hee supi ho ealo neneam, honi sobo hir nu. ⁹ Honi fe naba so Lahtal anak nu am, name nok haai asak e. ¹⁰ Nok hee bang ommi ho osakola aybar foil na ho utain. ¹¹ Horo hee sasupi ara mateng ubang ho, "mang ano haro soob atain he'e fai beng ara nika he'e sa ahal panen so ob araham. ¹² Sobo ob taro so lote atain e foil beng ara nika di sa so ahal panen." YESUS AYKABAR U BERKAT ¹³ Name tofang e kabar ara hok Yesus olap hok ho o sakola aybar u hab. ¹⁴ Yesus sakola aybar o hap ho mang maeh horo he e sa ariing, nok he e saubang ho, ekabar ho senolap ma! Supi tahang nene fe'de e il luling ho ekabar honi horo ona. ¹⁵ Mang ano horo il luling med fe so he e, sanok ekabar kaay honi fe. ¹⁶ Nok hee Yesus ekabar afoh satang taahir supiu berkat. NAME KAFACH YESUS ATAAIN U SAAIN ¹⁷ Yesus sari utarok lame bit honi he e, namenu te eng hok abung ekfahan nok he e atan, "naba honi horo napanenfe na il luling so em ho na med?" ¹⁸ Horo hee Yesus ara mateng ubang ho, "Naba e fe iu bang ho nari ho nok?" Nameden enok nene, selal Lahtal solo. ¹⁹ Iri ho hukung ahol: "Name amine e, ahal panen e, taudur e, ladima labor e, aba kalufe e, adahol med ife iman araham. ²⁰ Horo he e name ho arahuk tang ubang ho, "Guru, naday bouw kaay ta honi he e, barpi ho naalol atain oham." ²¹ Honin bo, Yesus aforayho edun he e sa om esah nok he e saaramateng ubang ho, "Nanu day okurang, aborsam e okafach ho fail e med name sasah en. ²² Honi bo mateng pak ho puin um anuk susah sapuin, savor, fede e satanut so kafaich tofang ahol. ²³ Nok he e, Yesus dun safading sefalofe e sa so sakola aybar are mateng ubang ho, "Name kafach il luling soen ho med fe honi ho susabik! ²⁴ Sakola aybar o mateng pak usiud, sobo Yesus foi supi ara mateng ubang ho, "O no aybar, surga lefa fe ho so susabik. ²⁵ Unta nu bating bay lolfa ho mi nok, sobo name kafach sorga lefa fe ho susabik." ²⁶ Sakola aybar mang siud ta, e usara huktang ubang ho anoso mak sorga ho med? ²⁷ Yesus supi edun e ubang ho, "piri name nok tetaraham he e, tom upir honibo Lahtal e araham he e tom o upir aay. YESUS ATAAIN O UNTU ²⁸ Petrus Yesus ara mateng ubang ho, "Edun, ninaernu ho meng oh e ni atain!" ²⁹ Yesus ubang ho, "Na ubang abul uara mateng, mateng den e ara day, nameba sobang atain, eme souding lote bar, eme sauding ob bar, eme sofo, eme soma, eme ay, eme but, asel nari e med surak bolang, ³⁰ Ba fed masa ho omi foy nanu med diaay ho, bang e med uding lote, med uding ob, med ofo med ay, med but, e med susa malo, e med sama mong maeh ho, fetang so em. ³¹ Ehonisobo name tofang ba oa aynangmi ui-ui sofek, oba mong o amuij mi sotur. YESUS VOY SO MIN UBANG ³² Supi selol mid Yerusalem leam, Yesus supi ahoy milame supi apa nok, name ba supi atain ho baroch, Yesus supi ara savor osakola aybar pir ernu faling alo ara, naba so mipanekta sa adangtoho ho sa u supi ara mateng, O ³³ mateng, "E dun pi Yerusalem lemid eh, name nok ay ui med iman-iman e, ahli Taurat en, supi hukung sam min med name ba e Yahudi nene araham. ³⁴ Supi uil anak sah-sah, maley o puich beh par, amine, honibo tareng o mitow mi sasahirtoh. YAKOBUS E YOHANES PEKBANG ³⁵ Honiamfe, Yakobus e Yohanes, Zebedeus o aybar, Yesus olap hok, "Supi ubang ho, Guru niom ho a nanu panen niraham nabafe ni bang." ³⁶ Yesus supi ara mateng ubang ho, "Nabaso iom uma naakala ien?" ³⁷ Supi ara mateng ubang ho, niri ho o anu tub mong atang tani lol mih e nuho mong atang fiing lol mih, mong omura rame om mi. ³⁸ Honisobo, Yesus supi ara mateng ubang ho nabafe ibang, ie ahol nene, imak nok em aay cawan ba nauil na feho isona soeme iri baptis, sobo baptisan ba puin nari baptis horo? ³⁹ Supi ubang ho, "Ni kufak toh! Horo he e Yesus supi ara mateng ubang ho, cawan banana ho ina, baptisan ba puin bari baptis ho puin iri baptis. ⁴⁰ ehoni sobo, mong fiing lol mih med tani lol mih fe ho named iensah, sobo nameba Lahtal utarak horo eleme. ⁴¹ Mang maeh horo he e, sakolah aybar pir ernu Yakobus e Yohanes e ariing. ⁴² Horo he e Yesus supi olofe e ara mateng ubang ho, i ahol supi ba parenta o aneng bo e Yahudi nene ho, o panen o rupa supi semota, mede parenta omate nun kaer aden semo mota lap. ⁴³ Sobo iri ho e honin nene. Honinfe ano so om mate uma fe, iri ho so uil-uil inok kaay lama. ⁴⁴ Nok he e mang ano horo om sanok e otur anak inai ho mi fe he e, uil-uil kaai lam beng ho anai. ⁴⁵ Fe'de e name no ai di hok hobo e esah ukarang bang nene honibo esah ukarang puin hok, e solaman ho med name tofang ereeng. BARTIMEUS EKFAIL SAH YESUS ANOK BIRANG ⁴⁶ Yesus med osakolah aybar, emed name tofang ara sam Yerikho mi. Yesus e sakolah aybar med name tofang Yerikho mi hel lame bit he e name nababang nu ekfail sah sari ho Bartimeus, Timeus o ay, sekdi tamieh. ⁴⁷ Samaeh he e Yesus Nazaret mi ho am, salofe samateng, "Yesus Daud o ay, nari ukarang!" ⁴⁸ Name tofang ehap ahow por, honi bo samang beat ta, "Daud o ay nari ukarang." ⁴⁹ Yesus aer horo he e, saubang ho, "O lofe e ara mateng ubang ho, om anak dume! ahirtoh sa o lofe." ⁵⁰ Name e fail sah ho toh jubah hing Yesus olap ma. ⁵¹ Yesus ara mateng ubang ho, "Naba fe om uma napanen araham?" Name ek fai sah ho o abor ubang ho, "Rabi nase dun nak ahol." ⁵² Horo he e Yesus ara mateng, "Lame o ndume so anak birang, so sel homi horo hee sa dun nak ahol horo he e sa Yesus atain selai-lai lol.

Chapter 11YESUS YERUSALEM LAAM

¹ Minu mi, supi eday sam Yerusalem ba Betfage e Betania abung sari ho tong Zaitun doy ta Yesus sakola aybar pir alo olofe ahou. ² Horo he e sasakola aybar ara mateng isam desa honi noni he e Keledai nu ha na unod eh, name nu e tamih di day afateng e ara ho. ³ Name den i tan naba ey ve i na ho panen? ubang ho Tuhan so puin honi amfe sa holong ho'. ⁴ Horo supi sam honi he e Keledai muda ho sear mi nod eh, horo he e supi afatang ⁵ Name pir den ba honi tufeh ho supi atan mi naba ey fe keledai ha i a afateng? ⁶ Yesus o mateng horo supi puin abor, "Horo he e name ho mang supi e dun oh horo he supi lame am. ⁷ Horo he e, supi keledai ho ara ho Yesus abung, so ven ho hing med keledai ho tameng no am fe Yesus mid tamih. ⁸ Horo he e name tofang so fen ho med se' bur mi pep den he e tibeh med se'bur mi meng. ⁹ Name tofang ho lame den so fe' den so tur no' he e supi lofe "A ni u tarain! illuling med en ari ba Tuhan ani puin ho'. ¹⁰ Illuling med Daud o bap bale! En fe'de na ono' o ham ho fito Ani u tarain emele lafining mi." ¹¹ Horo he e Yesus sam Yerusalem mi sa mid Lahtal o bang om mi sa airnu turlo ho edun no' he e sa so sakola aybar pir air nu faling alo ho ara sam Bethania mi he e fed hel am. YESUS A ONG EPUJ E A O ME ¹² Horo he e mi dilel supi Bethania mi sabor Yesus so a le pang he e sa malihing am. ¹³ Horosa a ong sel nuho let edun he e beh mamang. Sa foil sam a ong ho edun ahal na den ara a ong ho ta sam ti ho abung he e saedun na den a hol nene, honi sobo o beh so ara. ¹⁴ Horo Yesus a ong ho ara mateng, "Ari ho name den e o pir ade nene sam so em." Sakola ay bar di madi. YESUS SAM A O ME NBANG MI ¹⁵ Om mi saname homi ho sa ahin alol fe'de name Lahtal obang om mi nafeil eh horofe sa name seng tiling o meja bakung edod alaifeu med korsi-korsi, nameba hui uklo fail e ho.w ¹⁶ sa name ehap i ha ai foil barang fito bang bolang ho alai nene. ¹⁷ Mang horo he e, Yesus sipi sakola hubang, "Ho sura pa' ho e ahol nene? No bang ho a o me bang honin sobo i ano' ta u bang." ¹⁸ Horo he e, imam-imam o lafong tumo' bar air nu ahli Taurat sipi mateng maeh horo sipi se bur lap taro nin e sipi amine. Sobo sipi baroit Fe'de name no tofang o mateng pa ho sipi am dai upir. ¹⁹ Fe'de dil pana am Yesus so sakolah aybar ara bang ho elet. UDUME LAHTAL MI MED IEY A NO ²⁰ Lala mi, ho alai a ong sel ho e dun taat am ta sam tarubing le hel lam. ²¹ Petrus sami um ma sa Yesus atan, "Rabi, e dun! A ong sel nu ba a e pur e ho taat am!" ²² Horo, Yesus sa abor, "O u du me ho Lahtal fe mi. ²³ Na abul-abul ira mateng a no name nu so ubang ho doi, 'Ho tefang aluil pong tang mino', ha ai i om upir e honi sobo o tino bit, naba horo fe sabit he e sa ara masa uil-uil ara taraham. ²⁴ Honin fe na ira mateng, naba honin horo fe i u a o me nabang o ti no'bit he e i med am. ²⁵ Honin fe i to aome iri u ampo honin sobo iom ho a i nu ho day ataian ehso he e imang tong surga miho di e iri u ampo nene. ²⁶ Honin fe, i e sipi o doyt u ampo nene, pi mang Lahtal di pi doyt u ampo nene." YAHUDI O' LATUNG YESUS O' KUFA U TAAIN ²⁷ Horo sipi foil ho Yerusalem mi Yesus Bait Allah, mi lame eh he e, imam-iman o lafung, ahli Taurat, Yahudi, o tu mobar, sipi ho o lap. ²⁸ Mang horo he e sipi a tan, naba kufa fe a puin baleta eh e me a no so med en fe a ano' lame eh. ²⁹ Yesus sipi ara mateng nataain pa nu med u i tan no mateng abor, honin amfe na ira mateng, nan di naba kufa fe na puin, na ho panen eh na u ira mateng. ³⁰ Baptisan Yohanes ho o surga mi ho e me name no' mi ho amba? No mateng ho abor!" ³¹ Horo he e sipi ta unung sara gahain nufanu atan numanu atan ubang ho mang fe'de pi abor surga, mi he e sa uil abor taro ninfe i e o tino bit nene?" ³² E honin, sobo pi abor, 'Name no' femi'? Lafung air nu name tofang u baroit fe'de sipi ahol barpi Yohanes ho so atiti no' nabi. ³³ Honinfe sipi Yesus ho mateng abor ni e ahol nene, horo he e Yesus sipi ara mateng ubang ho, ho o ni nari di honin na e ira mateng nene, naba kufa fe na puin na ahol nene.

Chapter 12APAPAI HO MED ANGGUR DIL SA HO MANANG

¹ Horo he'e Yesus apapai nu'u sipiara valeng. Name nu nu anggur dil u karasang. Sa o vo peie vadingtovew, lavo a rung ho mi anggur ding. Bang aten dil om ham mi atuhuin. Anggur maliley no' he'e sa talal den manang, no' he'e sa sam pali' beng taam. ² Hid lap o sel sa namenu tahow talal den abung, anggur o untu med. ³ Honin sobo, sipi sari aiy ho apuin no' he'e beh no' he'e ara lil, satang oh sabor ⁴ Horo he'e sa voi so name nu tahaow sipi en sobo sipi elavung mi beh'no he'e ari panen ano mala,maniang. ⁵ Savoi name nu tahaow,sobo sipi amine.na ho,o ara name tovang araham, den beh, den amine. ⁶ Dil aneng ho, Aiy pir nu,sa sona u karang b'i.Sa voi sona tahaow,sam sipi o, lap, n'o sa bita sipi uiy no,ay ho uada ahol. ⁷ Honin sobo talal den ho sipi sara hu'tang horo dil a,neng ba pi mang amine,honin e,o kavaic ho pi mang an'o tey. ⁸ Ho ro he'e sipi apuin no' he'e amine.No'he'e tevang anggur dil amot mi vew. ⁹ Naba ve anggur dil aneng panen? sa ho' sa talal den amine,no'he'e sa anggur dil ho med name beng e'n. ¹⁰ I vom pa'mateng pa'ho'o ta'an am em day.Voi ba,atang molang o sah bit e vew am ho, sano' voi asel. ¹¹ Ong'ho'oro Tuhan o panen o aten.panen aten ho'o so mi eng pir.pi day ahol. ¹² Horo he'e sipi o se'bur lap e' apuin sobo,sipi name tovang el baroic.Yesus apapai valeng eh'ho sipi ve bit eh.horo he'e sipi Yesus el te'eng sam. ¹³ Horo he;e sipi name Farisi pir den den,name Herodian ahow ho'Yesus o lap, honin e sipi somateng puin Yesus o ahal lap. ¹⁴ Sip i ho'horo he'esipi Yesus aramateng,Guru ni ahol a ri so atino. Name beng mateng a e alepang nene, o,panen a' ahol nene. ho'e aLahtal o se'bur atino ba a puin name gur eh.Lavung vali med kaisar ve en em a'ai? ¹⁵ Ni so manang em ni so e manang nene? Honin sobo Yesus sipi o kaluve ahol am, sa sipi aramateng taronin ve i napate?Dinar nu med nen e' na e dun ve. ¹⁶ 16 Horo he'e sipi vit ho'horo he'e Yesus sipi ara mateng,ano'o gambar, ano'o nahul so ba ho'o? sipi o'abor bita kaisar o gambar e,o nahul. ¹⁷ Horo he'e Yesus sipi aramateng,na o'ba kaisar ei ho med kaisar en,Lahtal ei ho med Lahtal en.Sipi saher med Yesus araham. ¹⁸ Horo he'e,name Saduki u bangbita name min e sovetang nene.sipi ho'Yesus abung sipi Yesus atan,sipi bita ¹⁹ "Guru,Musa nahul bita name ba o u'ding lote min ob solo ad meng,sobo ai a'ay.uding lote ho uiy uiy o'b alove ho med e ai a'vainmed so uding e'mele mi. ²⁰ Name pir itito sara di'ai,di'ai a'ainang ho,ob nu med sobo sa min o

vol o heb a'ai. ²¹ No he'e di'ai o mi alo mi voi ob ho med bo min o vol o heb a'ay, honi sobo di'ai o mi tow mi. ²² Di'ai pir itito ho, o vol, o heb a'ay, o, a'muij mi ob hodi min. ²³ Name minso vetang sahirto, o'sel, ob ho ano, o'ob horo abul? ved'e di'ai pir itito barpi ob ho med an'o so, ob. ²⁴ Yesus sipi o mateng, abor ho oro i puin e i no nату e fe'de su ra bolang i om upir o naba Lahtal o atino? ²⁵ fe'de sipi name nim o, anay ho mi so fetang, sa hir toh sipi o anai ho mi den sari med nene sobo, sipi o rupa mang fe'de malaikat sorga mi honi. ²⁶ Ong name min ba so fetang sahirto, fom pa mateng pa ba musa o sur a mi ho i taan am em day, namang na huding, Lahtal ara mateng nari ho oro, "Abraham o Lahtal, Ishak o Lahtal Yakub o Lahtal?" ²⁷ Sari e name min o Lahtal nene, sobo name fetang Lahtal. ²⁸ No hee ahli Taurat o anai homi nu ho sipi o tutul u a leping sa edun Yesus sipi o mateng abor hoo a hala aiy sa Yesus ataan hulung e parenta taro ro mi a tino? ²⁹ Yesus o abor hukung o a ai nanang ho u alepang Israel hinu pi Tuhan Lahtal ho so pi Tuhan. ³⁰ No hee u karang esah med Tuhan Lahtal araham om abel puin e med o laman e med o tanut e med o ku'fa. ³¹ Med o mi alo mi Esah u karang med, name beng a raham o rupa mang fe'de a raham eh honi. ³² Horo hee, ahli Taurat, ara mateng ari so a tino Guru! A natino, febit eh a bit eh ho na sara nu. Na beng aai seilal sari horo. ³³ E med esah u karang tom abul puin e med o moa puin e med ku'fa ara puin o rupa mang fe'de o bo ara ham eh honi. so, mi a tino o rupa korban persembahan apew eh honi. ³⁴ No Yesus edun hee ay ho so om ra puin mateng abor eh sa ubang Lahtal o bang ho a e'let nene. ³⁵ Sa Lahtal o bang mi name Gureh hee Yesus u bang ho ahli-ahli Taurat taroninfe i ubang ho Kristus ho Daud oai? ³⁶ Roh bolang alay Daud ubang ho, 'Tuhan nodiing nobab ara mateng: Natangtani alol mih, na falefang nun med e'fagar.' ³⁷ Daud solo bu saubang Kristus ho 'Tuhan.' Honin sobo ma' taroni, Kristus ho soaai? Horo, name tofang apa no u alepang. PANEN MED AHLI TAURAT ARAHAM ³⁸ Yesus name gur pel eh ho, "Saubang ho naumang ahli Taurat kod lai mang e lameh ho, sipi ey tanut ho, sipi u ada ahol ara e mele tofang mi, ³⁹ no he e sipi e mele mi mate ara Aomebang mi emed, emele mi mate milafining ara nak ade seyna emele mi. ⁴⁰ Sipi ob alofe o bang u tot, aome pa ano lai bi sipi o hukung salang tarovebi." ⁴¹ Horo he e, Yesus mih ahoy pati persembahan en, name so persembahan med pati om mi amuij ho sa e dun, name kafaic e so mi tofangso oersembahan o mi tofang med pati om mi amuij. ⁴² No horo he eob alofe lahal nu eiy persembahan ho seng hir paalo o tofang ho seng nu araham. ⁴³ Horo he e Yesus so sakolah aybar olofe ara mateng, nana o mi ati no bit uiramateng obalofe lahal nu ho o eip persembahan ho so mi tofang bi sa, med pati persembahan om mi amuij, name beng ey alahain. ⁴⁴ fe'de sipi beng ey ho sipi so tofang ey araham meng sobo ob alofe lahal ey ho sa sosah so lahal e med fetang e med o karasang.

Chapter 13YESUS SEL O'MUIJ MI HO', U' FOM PAHANG Lahtal O Bang Ho' Ari' Eham

¹ Horo, hee Yesus Lahtal o bang homi hel sam, horo hee o' sakola ay nu atan ubang ho, "Om hul, edun foe nun e' med bang nun hoo' no' no' ² Horo Yesus o'bor, i bang no'no, hoo edun eh em a'ay? Foi pa' nu di uil-uil e ara foi beng ta seh nene barpi ho sa uil taru tung." Mode maar O A'aynang ³ Horo hee, ongo Yesus ara tong Zaiton doe ba ahoy Lahtal o bang palol en ho tamih eeh, Petrus, Yakobus, Yohanes e' med Anderias ho' Yesus solo'le fe Atan. ⁴ A' niemaring fe' den fe afang-afang ho uil-uil ara, ma' naba honin horo sano' o utub honin fe nanun ho hanoang o' a muij mi? ⁵ Mang horo hee Yesus homi sipi ara mateng, "Umama honie name den ho' ira fa sesah lol e'. ⁶ Fede' name tofang uil Nani puin ho' ubang ho 'Nari horo ba Sari, honie sipi name tofang med sesah felol. ⁷ Mang fe'de i mali tale' mae'h med e mali tale' o'moi, i ha'ay baroch' e fe'de barpi-pi ho, ara fe sobo barpi ho e o sel o'muij mi dai. ⁸ Asel bang pali' uil-uil setoh sara mali, mede afenbang e afenbang uil setoh sara mali, Pali'ladidin eleme ri'an, uil-uil hilmalihing, horo mangfede' name safain o modemaar a'ainang honi. ⁹ Ho nin sobo ari u'buang, fede' ma' sipi iri med botang dasing ap o' sear mi, mede name ira sam mong sobang palol mi iri beh, i uil-uil Sanhedrin, med afen nun ho e'dang apong'dang toh, asel Nari, sipi ino' ahal o mateng pa' ahol med sipi araham. ¹⁰ Honin fe, sura' bolang o'pa ho hanoang sotur puin bang ernu emaring. ¹¹ Med, mangfede' sipi ira sam med name en am di, ha'ai iom upir e; ma' nabafe i ubang, honin sobo, o se'l homi nabaso ara Haltafoil iraham horo ubang, fede' hu'tang eh ho e iri nene, hunin sobo, hamoy bolang soba. ¹² Name sara di' matu di uil-uil sari med min o tapuil, mede Omang e ai, di. aikabar sofo-somang ra'toh, sam so amine. ¹³ mede Name om halimang name barpi uil-uil ira sah, asel Nani ho'e. honin sobo, ai ba sa som tahang sam o' muij mi, il'luling fetang soem uil samed." NA SAHKARANG HORO ASAHAINABITE ASEL ¹⁴ Sobo, mang fede' i edun, name ri'ing kabesar-kaerlal ho ara seleme fe sa e mi toh nene, ho hee Sipi ba ara mong Yudea mi ho uil-uil teeng tong doe' taam. ¹⁵ Name ba ara tong bang ado ta ho ha'ai hel e, soem om bang om le mid so na aernu ho arahel luling lehel disah. ¹⁶ Mede, name ba ara mong but mi, ho ha'ai savor so kod lay ho med e. ¹⁷ Sam sel haer homi sipi tabang am, sipi ba ongo dai afo'oy eh, med o ba dai ai te'ten to en naeh ho. ¹⁸ U aome, honi e sah karak ho'o, ha'ai maab sah ovang fe mi ara e. ¹⁹ Asel sel haer homi ho, modemaar mate uil ara o sel, mode maar mate hoo e' ara day, mong o a'ai nang ta Lahtal naaernu aten pali' ho ta, sam fed ho'o mimeng, horo sari modemaar ho foi ara nene sama emeng. ²⁰ Honi fe mang fede' Lahtal sel haer ho e'toang nene, hee nameno' nun ho pir nu di e' il luling med di ha'ai. honin sobo asel Sa u tara' horo ei fe oba sa u tara' am, horo Sa sel haer ho ano toang. ²¹ Horo hee, ahal name den ira mateng 'edun, Yesus ara ho'omi! Soem 'Sa ara hemo mi! Sari ho i o atino' bit e. ²² Fe'de name sari upapain, nabi upapain, di ara satel toh so afang-afang akala puin sesah med name Sa u'tara am ho ereeng. ²³ U'ma Ubuang! barpipi ho dai eh ta hee, Na u ie maring am. ²⁴ Sobo, sel haer ho araham, mode maar mate ho, mang alai, 'Fed lel ho sano' pana e, ul di e lel nene. ²⁵ Ibing nun ho di tong burang ta muij hel, emed ho nie na' o atino' nun ba ara burang ta di sari o'dang. LAHTAL AI OHO' OMA ²⁶ Horo he'e, sipi uil-uil Lahtal Nameno' ai, tafiing bo' tahel ba' lel madal ho edun. ²⁷ Horo hee Sa Malaikat ho ahoy o name ba sa utara' mong hamo'y eng ut el mitoh, mong pali'mol asel mi, sam pali' o taporta mi, burang o' tapor lol. ²⁸ Gurpel ara mong Aong bo' o u papain: mang fe'de o'bale nun ho bala am hee o beh nun ho upuin am, ho hee i ahol bite fed bune o sel fanang am.

²⁹ Iri di ba orupa honin,i edun mang fede'naaernu ho ara am, ho hee i mang ahol Sa ho fanang am, ara ong sear mi. ³⁰ Na o abul'bul Na ira mateng, toto'htohmou hoo e sam amuij dai hee, naaernu ho ara so. ³¹ Pali' mol e burang uil suhuin, sobo No fom pa' bolang e suhuin ei nene." UMAMA MEDE UBUBU'ANG

³³ Umama'o, iri u'bubuang. asel osel den Sa uil ho i e'hol nene. ³⁴ Na ho'o mang fede' Name nu senu u'lame eh honi, bang mi hel sam horo he' naba so ara bang mi ho mede O'ramih atangmi, ubu'ang, karesang sipi ri'an puin, e mede' Name sear buang ahou uma, so bubuang eh. ³⁵ Honin fe, ububu'ang asel se'l den bang aneng sabor ho' Fed hel, soem dilpana, soem tunham hui u'le, soem mang lalami, ³⁶ Ahal-aha, seh-seh Sa ho' Ihol he'e i nop eh ereeng. ³⁷ Naba fe Na u ira mateng hoo, Na uil med name barpi ara mateng: 'iri u'bubuang!"

Chapter 14Yesus Amine O Se'burlap

¹ Hair mate Paskah med hair mate namej o hanir a'ai o sel ho halo day ham, Yahudi o nametur o tumo'bar sari lap ta unung se'bur lap taro'nife Yesus u pain amine fe. ² Sipi saragahain u, pi ha'ai hair mate , om ho mi panene ma'le serang aernu tabarang bo'. Lamanem Tarubing o iping Puin Yesus Adule ³ Selnu araham Yesus Betania mi, ara Simon hapeburang ade obang om mi mih na'ade eh, ai ob nu sei manem butiling nu puin ho, sa butiling otel ho apo' horo o iping ho med Yesus elafung ta uhuin luh, ⁴ Honin bo, name oinu ubang, tarunin fe i iping o fali mate ho mang tanai aburat urusa ho ni ? ⁵ fe' de iping ho mino' bi' hee fail seng rat tow med e oseng ho med name sah lahal fe e dalam nene, horo sipi ai ob hu e'riing. ⁶ Honin sobo Yesus sipi ara mateng ubang ho, se honi, i naba u e' riing om ano' muij, sa na o no' fe panen ma naraham so ba ho, ⁷ name lahal ho ara ira se masing, i om sel taro mi fe i ukarang hee o no' fe panen puin sipi araham, honin sobo Na e ira se masing nene. ⁸ ai ob hoo sa na o no' fe panen, ai ob hoo sotur iping manem puin nahop, sari ho puin no min o sel adang. ⁹ Na atitino' ira mateng mang taro taro mi ong pali' mate ta name sura' bolang o pa' ho bit umateng, naba fe sa panen naraham am hoo name uil bit puin ari uma." Yudas Yesus o se lap ¹⁰ Yudas Iskariot, sarihudi sakola pir airnu faleng alo hu om mi, sa sam Yahudi otumo' bar name om ara airnu abung Yesus alorang supien. ¹¹ Yudas mang supi ara mateng horo hee supi apang mino' horo supi ara paha' hu seng med en, hore hee Yudas Yesus o se'bur lab. Hair Mate Onameij ¹² Hair o' a'nang, hair namej o hanir aai, sel ho name paska o nub ai amine, sakola aibar ho' Yesus atan, e mele taro fe Auinung e nizam paska o sei nameij utaro'e pi ade na'. ¹³ Yesus supi au ubang, i sam bang hemo leam, ma a i name lote nu sei dong tefang eh ahol. ¹⁴ Sari ai horo i ataain sam bang tarofe sa om lemid, i bang aneng hu atan, ni tung u bang hu, emele tarofe na mi no sakola aibar ara Paskah o naade. ¹⁵ Hunin hee maa sa e mele hu utub, sari emele hu tong lafeni, mate berang, i huni sei na mej utaro' amihing." ¹⁶ Sakola aibar alo hu lame sam bang hu mi hee name fe Yesus bit hu so mi ap' supi sei na mej utaro, amihing no' horo hee supi sabor ¹⁷ Sam dil pane he Yesus med o sekola aibar pirairnu faleng alo ara ho'. ¹⁸ Supi mih na'de eh, Yesus ubang, Na atitino' ira mateng, pinade ham ham sobo i nei ho mihu name nu om sah ma nara ham. ¹⁹ Sekola ai bar mid oh, supi Yesus atan, maa e nari nene tih'. Yesus ubang ho, inang airnu faleng alo horo ano so satang no mako om lehel hee horo. ²¹ Name no' sa uil sabor sam, sura' bolang u bang huni, sobo ai ba ei panen fe name no' Ai name a no' sah sah hu, o mi no'bi sari ai hu na me afain e. Yesus O bo' ano' uma ma ei ²² Sari sel hu raham supi mih na'de Yesus karepo med, sa satang taahir hal tafoil medta, sa ahid med sekola aibar en sau bang, med, ho'ro no bo'. ²³ No' horo, sa fail mako atel, omahen no' bit, samed supi en na. ²⁴ Yesus supi ara mateng, hooro Nofui her name tofang e reeng. ²⁵ Na ira mateng, fed ho' mi Na anggur hoa na nene am, sam sel numi fe Na anggur o no' hu na, tong bang bolang Lahtal emele mi. ²⁶ Naade no' hee supi dal o rang no' hee supi sam Zaitun doi ta. Yesus o sakola ai bar ma a el teeng fe ²⁷ Yesus supi ara mateng, sam sel nu mi, maa i barpi nel teeng oh, ara sura' bolang mi u bang eh. Na nub o buang hu aminefe, sobo onub rai hu tabite oh. Zakharia 13:7 ²⁸ Honin sobo, Na nofetang nahertoh am, Na notur mong Galilea leam am. ²⁹ Sobo, Petrus Ara mateng bite,"Masiki sipi barpi e'l teeng di, na so Ara tohuil eh." ³⁰ Horo, Yesus ei'bor bite, Na aramateng petang, fed pana hoo, hiulote di e u'le mi alo dai, a uil Nara kalufe mi tou am." ³¹ Honi sobo, Petrus tetangtoh foil o'bor, "Masiki na ara ham-ham min di, na foil Ara kalufe di a'ai!" Sakola ai'bar beng di ubang honi. YESUS GETSEMANI MI ³² Horo hee, Sipi sam emele nu ani Getsemani ho mi, Sa so sakola ai'bar ra'mateng, " i hoo mi mih eh, e Na fa aome fe." ³³ Horo Sa Petrus, Yakobus mede Yohanis Ara sam, sipi baroic afah mi, e sipi hah. ³⁴ Horo Sa sipi ra'mateng, "No laman pe ' bi' sam edai Na mang u min. honin fe i so hoo mi eh, iri ubu'buang." ³⁵ Horo hee, Sa sipi elet pite' Sa faai ta faur muding, aome, ahal mangfede' sel sah ho elet. ³⁶ Horo, Sa aome, opa' ho, " Abba, Nimang, naaernu barpi A 'hol, o no'bit. maarmahip hoo atel med Naraham. sobo haai Nei nom alol e' sobo Ei om fe alol." ³⁷ Horo hee,Ai sabor ma sakola aibar olap, edun hee aibar nop oh, horo Sa Petrus ara mateng, "Simon, taro'ni fe anop ? i taro'ni fe nari buang od nu om mi disah? ³⁸ Iri u bu'buang e aome, honie falefang ho iri mi muij e. Roh ho e'lol, sobo bo'mate moleng." ³⁹ Horo hee, Sa fol sam semele mi aome, aome pa' o aai nang horo Sa foil ulamelol. ⁴⁰ Horo, Sa foil ma sipi edun hee, sipi nop oh, asel e'fai tarofe, ma'a naba fe puin O mateng abor. ⁴¹ Mang honi horo hee, Yesus foil fa sabor ma o mitou mi, horo sipi ara mateng, " E i dai nop suhuin eh, noam ba toh, osel an am. i daidun, Nameno' Ai, name alorang med name doch'al atangmi meng am. ⁴² Ihertoh, mae pi sam. edun, name nari fail ho ara fanang am." NAME YESUS APUIN ⁴³ Mang horo, Yesus dai ong hu'tang eh hee, O sakola ainu, Yudas ho reala nun ara ho' sipi ney'rab sarian, fede' Yahudi bang ho o name mate, torat o om hul dilmaeh, tumo' bar nun so sipi ahou. ⁴⁴ Aiba Yesus fail name en ho utub nu med name tofang ho aramateng, bite, "Ano fe na amuning hee horo Sari. i horo apuin e, ara sam na iedun eh. ⁴⁵ Yudas mang ho' horo hee, sa rak mong Yesus abung toh, ubang ho, "Rabi!" sa Yesus amuning. ⁴⁶ Mang horo hee, name Yesus apuin. ⁴⁷ Sobo sakola ai nu toh, ney bara' name O tumo' nu afel hor 'hi'. ⁴⁸ Horo, Yesus name tofang ho aramateng, "Minaba ei fe i ney'rab fe ho' napuin, mang fede' nari name tau

honi ? ⁴⁹ E dilel ri'an Na ira mong Lahtal obang mi, ifom ipahang eh ho e, i e napuin nene. Sobo sei honi e, Sura' bolang om no' an." ⁵⁰ Horo'le hee, sipi barpi Elet el' teeng oh. ⁵¹ Afor ai nu di ara Yesus atain lame eh, ai ho sabo fe puin sow, name edai apuin. ⁵² Sobo, sa sari bara' a'boi teeng am, o sabo ho muij so ol'eh. YAHUDI O'BAAY OM'RA YESUS O'HAL LAP ⁵³ No' horo, sipi Yesus ara sam Yahudi o name mate olap. hoe, abaay kapal, Tumo nun, mede Torat o omhul nun barpi taunung am. ⁵⁴ Ho e, Petrus ho let-let lame Yesus atain ho'o Name mate o hemang mi am, mongo name buang fe ara gau mih, afail pau' eh. ⁵⁵ Abaay kapal, hu' ap dasing afel o name, Yesus o atan afel o'hal lap, o se lap, taro' nin fe sipi amine no', sobo sipi e O ahal ahol nene. ⁵⁶ Asel, name tofang ho kalufe med kalufe ta, Yesus ara toh o se lap, sobo sipi o kalufe ho e sari nene mamang. ⁵⁷ Mang horo, name lubang oi'nu toh, hu'tang ladimang puin Yesus aratoh, sipi ubang ho, ⁵⁸ "Ni maeh Sa hu'tang, 'Na Lahtal obang ba name no' satang puin aten ho, ari' bahite, honi sobo, tareng tou le' hee, Na foil beng aten no' sari bang name e satang puin aten nene. ⁵⁹ Sobo, sari O mateng hoo ei araham, sipi o kalufe ladimang ho, e saraham nene. ⁶⁰ Mang maeh horo, mate nu ham mi sahertoh, Yesus atan, 'A taro'ni fe name nun ho o taan pa' ba ara toh eh ho e o'bor nene ? ⁶¹ Honin di Yesus mang poram e o'bor nene. horo aba'ay mate ho foil atan, "Ari so ti'no' Mesias, Lahtal Ai ba name oti'no' bit?" ⁶² Horo, Yesus o mateng abor, "Nari horo ba hoo, sel nu mi, i uil ahol Nameno' Ai ara tong Mate lafining atang tani lol mih, honin am fe ham-ham ho' tafiing bo'ta." ⁶³ Horo hee, aba'ay mate sahertoh so kod karang ho apeh, ubang ho, "Naba ei fe pi foil o sah lap eh ? ⁶⁴ O mateng pa' sah ba i maeh ham. honin ba i u hu' dasing ap ema? horo hee sipi Ai ho hukung amine fe med en. ⁶⁵ Name oi'nu malei o pahur, E'fai apec, beh par, horo hee ara mateng ubang ho, No amba adai tahaaer pa' nu ubang." Horo name buang nun med beh par'. PETRUS YESUS U KALUFE ⁶⁶ No'horo, Petrus dai name mate o bang hemang ho mitoh eh hee, o'ramih ob nu ho. ⁶⁷ O'ramih ob ho dun hee Petrus dai afail pau eh, horo sa Petrus atan, "Ari di Yesus ba Nasaret hinung atain eh em haai." ⁶⁸ Sobo, Petrus ta aba u'bang ho, "Na Sari ai ho e' hol nene, mede a'naba fe bit eh na e pahang nene." horo e satoh sam sear mi hee, hiulote di u'le. ⁶⁹ O'ramih ob ho Petrus edun, horo hee, sa foi name rai hu ara mateng, sari ai hoo, ai fale hu o ara bang nu so. ⁷⁰ Honin bo Petrus dai kalufe eh, dai eh hee name nun ba homi tufeh ho foil atan, "ari ho di Ai tale hu obeng so, fekke di'ri hu Galilea hinung ho." ⁷¹ Sobo, Petrus futung pauj, sepur se ha' bite, "Ai ba ibit eh ho, na e ahol nene. ⁷² Mang horo hee, hiulote di u'le omi alomi horo Petrus Yesus o mateng pa' ba otareng u aramateng am ho sa uma, "hiu lote e u'le mialo dai hee, a uil nara kalufe mitow am, mang horo Petrus ahain emari mang tafoil.

Chapter 15YESUS PILATUS O SEAR MI

¹ Mang lalami, name mate, tumo' bar, torat o omhul nun, om'ra aeru, mede soldaij sipi barpi taunung sara gahain. horo hee sipi Yesus apec, ara sam Pilatus O sear mi. ² Horo, Pilatus Atan, "Ari horo Yahudi hinung o Afen ho? Horo, Ai o'bor, "ari so na ubang eh." ³ Mang horo hee, mate nun, om'ra aernu, Yesus o ahal bit ta'foi foi. ⁴ Horo, Pilatus foil atan, "Nabai e fe a e'bor nene? edun, sipi o'hal lap mang tofang bi puin Aratoh Oselap." ⁵ Honin sobo, Yesus e'bor nene horo ei fe Pilatus di saher. YESUS MED BARABAS ⁶ Haer mate Paskah araham, Pilatus o asala panen serang bar ei lol, name sapiri mi ho nu ano' il. ⁷ Ai nu ani Barabas sapiri mi name riing nun ho ara asel sipi name amine, na asain karang ohaer nu mi. ⁸ Name tofang ho' Pilatus abang, honin e sa so asala foil panen sipi araham. ⁹ Horo, Pilatus sipi ara mateng ubang ho, "I inung em haai, na Yahudi o afen hoo ro ano' il ie reeng?" ¹⁰ Asel sa ahol tumo' om'ra nun Yesus ara ho o searmi asel sipi om atain. ¹¹ Honin sobo, mate nun, om'ra aernu ho serang om med honin sipi Pilatus abang, Barabas fe ano' il. ¹² Horo hee, Pilatus foil serang nun atan, "Naba honin horo na uil panen ai ba i ubang Yahudi o afen hoo araham?" ¹³ Horo hee, sipi mang beat, "Ari hel haleng!" ¹⁴ Horo hee, Pilatus sipi ara mateng, "Taroni fe ? nasah otaroro Sa panen am?" Sobo, sipi mang beat biing-biing ta, "Ari hel haleng!" ¹⁵ Asel name tofang om anono' Pilatus Barabas fe ad ano' il sipi ereeng, horo Yesus ho heifi' puin par no' med sipi en arasam hel haleng. YESUS ELELE' MED ARIASARA ¹⁶ No' horo hee, soldaij nun Yesus ara sam afenbang, ong Hu'botang dasing ap obang mi, soldaij nun solofe taunung. ¹⁷ Horo, sipi Nofang duilou med en mang, no' hee sipi hide mang nu di hanang med Yesus en putang. ¹⁸ No' horo hee, sipi aba-aba u ada'hol ubang ho, "Adamahen, Name Yahudi o afen!" ¹⁹ Horo hee, sipi ul bo' nu puin Elafung mi beh, malei o pahur, E'fa fan. ²⁰ Sipi Yesus elele' no horo hee, Nofan duilou ho hing, ofen fede' foil en mang. horo sipi arahel luling mi arasam hel haleng. YESUS HELTI TAHIL ²¹ Horo hee, sipi name selol amumuin taten-ten Kirine hinung ani Simon hodi mong so lelang mi ho' Alexander Rufus omang, ahou helti ho tefang. ²² Horo hee, sipi arasam eleme nu ani Golgota mi, olel he bite "lafung tarop eleme" ²³ sipi araka mur sei gau med en, sobo sa e med nene. ²⁴ Horo, sipi hel haleng, no' hee, Sipi ofen med sedalam, o kara feu ano so fen o taroni' ho med sarian. ²⁵ Sel ho'raham, od tou hee, sipi hel haleng. ²⁶ Horo hee, sipi nahul puin o'hal lap o pa' ho, "Yahudi Hinung o afen" ²⁷ horo hee, sipi name tau alo di hel ara haleng, name tau nu tani 'lol e name tau nu ho fiing 'lol. ²⁸ Honin fe, Sura' bolang ho ano' an. ba ubang bite, "Sari ai ho name taudur ara taan." ²⁹ Horo hee, name selol eh ho eng el, sipi safel feu ubang ho, "Hoi! ari horo Lahtal obang ho ari'bahite, bo tareng tou le hee a aten pir faleng, ³⁰ Adai obobom ano' il, e helti ho ta hel. ³¹ Name mate, om'ra aernu di Yesus eng el, u sara hu'tang bite, "Sa name beng ho ano' il no' hoe, sobobom sano' il sah! ³² Se honi sa Mesias ba Israel o afen ho helti ta hel honin e pi o tino' bit." Name tau alo ba Yesus alol hel haleng hodi ebit eng el. YESUS O MIN ³³ Ho'raham ho, od o mitalang mi pali'mate pana sam od o mi tieinu mi. ³⁴ Mang od o tieinu ho mi hee, Yesus lofe biing-biing "Eloi, Eloi, Lama sabakhtani." o lel hee, "No Lahtal, No Lahtal minaba ei fe a nari feu? ³⁵ Mang maeh horo hee, Name oinu homi tufeh ho sara hu'tang bite, "Edun, Sa Elia o lofe eh," ³⁶ Horo, ai nu teeng li bung med araka aruhin mi bal, ul bo' nu mi te' atel med Yesus en ahou na, sa ubang ho, "Sei honi pi mang edun ahal Elia ho' sona arahel." ³⁷ Horo hee, Yesus aheu mate-mate horo hee aeng muij. ³⁸ Mang horo hee, Nofang mate ba ara tong

Lahtal obang palol mi ho peh talaang o alo, tong lafining homi sam pong lama ho lehel.³⁹ So horo hee, Soldaij nun ho o lafung, fa Yesus ahoi ho mitoh Yesus O aeng ta'hol ho, ubang bite, "Atino' Ai ho Lahtal ai"⁴⁰ Ho araham ho, ob bar oinu, ara homi, let-let dun ho eh, sipi ho, Maria Makdalena, Maria Yakobus afor Ofo, Yoses med Salome.⁴¹ Ho araham Yesus mong Galilea mi, sipi atain, u baleta. hemo mi ho ob bar beng tofang ho Yesus ara sam Yerusalem. YESUS APOT⁴² Sari ho'raha dilpana am, asel haer sadia tining rameng fa haer Sabat ho lefa,⁴³ Yusuf Arimatea ho, sari name mate, name u ada'hol, bo sari di Lahtal o bang bolang oho' oma ho adanang eh, Som ano' dume sam Pilatus Abung, Yesus o bein ho bang.⁴⁴ Pilatus so mi siud asel Yesus o min ho maeh. Horo hee, sa soldaij nun o lafung olofe atan, "Atino' Yesus ho so min am?"⁴⁵ Pilatus mang soldaij nun o lafung abung maeh, horo he sa Bein ho med Yusuf en.⁴⁶ Horo, Yusuf sabo afel fel, Yesus o bein ho arahel sabo afel ho puin baloi, med derelafo ba foi doe fe aping ho om mi atarang. horo sa foi mate aol ma derelafo sear ho atelang.⁴⁷ Maria Magdalena, med Maria Yoses ofo, sipi Yesus eleme mi atarang ho ahol.

Chapter 16

(Yesus Min So Fetang O Hamoi)¹ Ho araham sel palol mang tadoo, Maria Magdalena, Maria, Yakobus ofo, me de Salome Na manem Fell am horo sipi om sam Yesus o be'in Ahop.² Mang lalami, selo'ainang, don ho araham, Fed mang po' sipi hoo, dere lafo mi.³ Sipi satan, "Ano so ma'a Foi ba dere lafo at atelang eh ho aol?"⁴ Sobo, E ara fe'du nene honin hee sipi dun mid hee, sipi dun hee foi mate bi-bi ho laolam.⁵ Horo hee sipi mid dere lafo, om homi he, sipi seng atel dun hee name lote mate nu sabo afel so muij ara tani lol mi e'h, horo sipi u siud.⁶ Horo hee name lote ho sipi aramateng, "haay siud e, Yesus Nazaret hinung ba hel ti tahl min horo i lap? sa min sobo fetang am, sa e ara hoo mi nene, edun ema eleme mi meng ba oo..⁷ Honin sobo, na ihow, i sam mong o sakola ai bar ho ara mateng mi tata Petrus bite, Sa mi so tur ara mong Galilea mi am, i sam mong hee i a holam, o rupa ba sa i ra mateng am honin."⁸ Horo hee, sipi tabite teeng luling lehel dere lafo ho elet asel sipi baroich bibil, u saher sipi om upir huu mang ano ahol di sipi hu'tang sah asel sipi baroich, (Fe na ernu turlo ba u sipi ahow am ho, med Petrus e otenang el bar ho aramateng toang, horo hee Yesus so sobobom sipi ahow atiting mong fed po' le lol sam pong fed muij le lol honi e Hamoi Bolang e med e u min so em nene sobo fetang so em sam so em. So'tino.) Yesus Sobo' Med So Sakola Aibar O Petang⁹ Yesus min so fetang ho araham lalami sel o aainang, don om homi, Ai sobo mi so tur med Maria Magdalena o petang. Maria horo ba hamoi sah itito tamang ho Yesus so ano birang.¹⁰ Horo he e, sasam name o ba Yesus atain ho aramateng asel sipi day ara ahain ave' om mi.¹¹ Sipi mang maeh bite Yesus ho sofetang am, orupa ba sa ahol honin sobo sipi e o atino ubang nene.¹² Sari ho no' hee, Yesus foi sobo' med name o petang mi beng nu sari ho name pir alo sam so bang em leam faleng horo day seham hee Yesus ho sobo' med sipi o petang am.¹³ Horo hee, sipi savor ho sobeng sovar aramateng sobo o beng o var di e o tino u bang nene. Yesus So Sakola Ai Bar Aramateng¹⁴ Ho' horo hee, Sa foil' so bobom sobo' apatang o sakola aibar pir ernufalingnu ho etub. Sari o araham sipi barpi ta'unung mih naade eh, horo he e sa sipi aramateng asel sipi ho som abaang ho ey mede sipi om ah adobe kongbay ho e, osel ba Yesus min sovetang sobo' med sipi e petang edun ba u hu'tang eh ho sipi den e o tino' ubang nene.¹⁵ Horo hee Sa sipi aramateng, "i sam pali mate ho mi pir fom pa' bolang ho mede nabave na aten ahome ho aramateng so barpi.¹⁶ honin e o ba maeh o tino bit ho sey bolang puin afoil honin e sa fetang soem ho sa med, sobo o ba e o tino bit nene ho hukung salang.¹⁷ Sipi ba o tino bit ho naernu ba o rupa honin ho ma' sipi atain: sipi Yesus ani ve puin hamoi sah ahin alol; sipi uil-uil mateng habar puin hu'tang;¹⁸ sipi mon apuin di e naden nene, mede mang so dafang sah ve na di sipi e u min nene, sipi satang med name mode ta'ahir ator hee name birang." Yesus Savohlil Bang Bolang Leam¹⁹ Yesus Lahtal Ai sipi aramateng no horo hee, Sa savohlil Bang Bolang leam ara tong Lahtal o tani lol mi mih.²⁰ Horo he sipi sam fom pa' u name ara hu' tang mang taro-taro mi asel Lahtal sipi ey ta baleta, sipi fom pa bolang ano dume mede o tub maring ara sipi ta.

Luke

Chapter 1

MATENG O A'AINANG¹ Name tofang se'bur lap fa ernu turlo ba, ara piham mi latel ho supi hul meng,² O araham nmang fede' hul pitang-pitang ba med tenam, asariho oa'ainang ta name ba se'fail puin dun naho ta'ahol, med name ba fompau mateng ei horo atang pa'.³ Fede' sariho na'taan alomang mi sam o amuj mi, mino' honi he'e na hul alomang lol med en, Kai Tofilus mate lafining,⁴ honie an tofang ba uara matengamho, aridi o abul ho ahol. YOHANES PEMBAPTIS O MARING PA'⁵ Sari sel ho araham afen Herodes parenta puin mong Yodea mi, imam nu ani Zakaria, sari ho imam abia eiy taunung om mi. O ob ho Harun o'fol, o'heb sariho ani Elisabet.⁶ Zakaria med Elisabet ho, name om abul Lahtal eng adang mi. Supi o fetang mi o'sah den a'ai, supi Lahtal o baleta med o hap maring horo ata'ain no'-no'.⁷ Honi sobo supi ai a'ai, fede' Elisabet im pol, no' he'e sonanglo tuma' uil balingam.⁸ Sam osel homi, sari med eiy name ba ara taunung karasang, Zakaria karasang med, asariho sano' imam Lahtal apong adang homi.⁹ Udume o asala ata'ain, Zakaria so lot med honie, mid Lahtal o bangom lemid, honie namanem apew Lahtal araham.¹⁰ Namanem ho apew eh he'e, Lahtal o reiala nun luling mi a'ome.¹¹ Seh-seh he'e, Lahtal o malaikat sarimed Zakaria o petang, honi e mong dor tani lol mi tufeh.¹² Mang dun malaikat ahol he'e Zakaria baroc bibil.¹³ Honi sobo malaikat ara mateng, "Baroc e Zakaria, fede' o aome o pe' bang mid ho, alepang ma'eham. O ob Elisabet sa uil-uil ai lote nu afain med ere'eng, i ani' aden Yohanes.¹⁴ Ma' i bad herang i'pano' osah, sam afain he'e nameno' tofang di ira bad herang loil asal.¹⁵ Sa Lahtal apong adang mi mateng madong, sa

araka med o beng, sa e na nene. Dai mong sofo om mi fani' fah mi tar eh he'e, Roh bolang ari mi afengam. ¹⁶ Sa ma' panen aten honie, Israel hinung sabor so Lahtal olap ma. ¹⁷ Sa lame Lahtal etur honi sobo roh med Elia o kufa' om mi, honi puin omang ernu ahow sabor aikabar olap ma. Sa panen honie name ba alol ata'ain nene ho sabor name abul o dil maeh lema. Honie sa reiala ernu u taro' u'alap med Lahtal en. ¹⁸ Zakaria malaikat ho aramateng, "Taro'ni fe na sari na ho ahol no? Fede' nari med no ob ni'nanglo ho'o tumo' uil balingam." ¹⁹ Malaikat ei abor, "Nari ho'o Gabriel, malaikat Lahtal apong adang toh eiy, Lahtal nahow ho' honie aramateng, med hamoi no' u aramateng. ²⁰ Sobo fed ho'o alepang! Alibung toang a'mateng sah sam ernu turlo bit eh ho so ara, Fede' no mateng pa' ho'o a e' o atino' bit nene, sel homi ano'an. ²¹ Reiala ernu Zakaria adanang, supi satan araip aramid taro'nife Zakaria Lahtal obang omi lufangam. ²² Mang bang om mi hel he'e, Zakaria supi aramateng sah'ham. Supi di ahol ho, Zakaria bangom mi nanu u aholam, fede' sa mang setub satang tub supi edun, sobo hu'tang sah. ²³ Karasang imam ei o sel an, Zakaria sabor beng leam. ²⁴ Sari na'ho no'he'e, Elisabet af'o'iy, sari tafuning ul ifi'hing om mi. ²⁵ "Horo Lahtal panen naraham. Sa nedun nefal, no sah karang sa hafo' name tofang anai ho mi. YESUS KRISTUS O MARING PA' ²⁶ Elisabet afo'oiy ul talang he'eLahtal malaikat Gabriel ahow Bang ani Nazaret mong Galelia pali'mi ho le'he. ²⁷ Lahtal ahow ho' lafat om il nu, salote nu ani Yusup ho ara supi sa'ta ain eh, sari lote ho Daut o fol o heb. Lafat om mil ho ani Maria. ²⁸ Malaikat ho' Maria aramateng, "Salam ari Lahtal ari Lahtal Satang ari ta puin no' ham ara'ham! Lahtal ara to'huil." ²⁹ Mang mateng ho maeh Maria sahoir. Sa som mi ta'aiyin na ho o'lel naba. ³⁰ Malaikat ara'mateng, ha'ai baroc, Maria, fede' Lahtal so ukarang no' med en. ³¹ Alepang! A a'fo'oi honie ai lote nu afain, no' he'e a ani aden Yesus. ³² Sa mate madong, name Ani bit Lahtal O'Ai Mate Lafining. Tuhan Lahtal Sa o di'ing bap Daud O eleme parenta puin ei med en. ³³ Sa parenta puin med Yakob o fol o heb araham em so em, med O serang bu'uin amuj lap sah." ³⁴ Maria malaikat ho ara'mateng, taro'ni fe sa na'ho ara'no, fede' nari no' lote ara dai?" ³⁵ Malaikat ei abor ubang ho, Roh bolang hel ari ta, Lahtal mate lafining O' Kufa' ari buang. Honife Ai ba afain ho Ai bolang o ubangho Lahtal Ai. ³⁶ Honi aridi ahol fe ho, o diail Elisabet ho tumo' uil baling am sobo, afo'oiy am. Saridi turmi im pol, fed ho'o sa afo'oiy ul talang am. ³⁷ Fede' naden e, Lahtal Om e upir nene. ³⁸ Horo Maria ubang ho, "Ati'tino' nari ho'o Lahtal o u'baleta ei so he'e, nabafe a biteh ho, sei narupa' nahol dang. No' horo he'e malaikat sabor, Maria ata'in. MARIA SAM ELISABET O LELANG LOL ³⁹ Sel heir om ho mi, Maria na' taro' hanoang sam bang nu leam, sari bang ho doi nu ta Yahuda pali' mi. ⁴⁰ Sa sam Zakaria o bangom lemid, sa ada mahen bit Elisabet araham. ⁴¹ Elisabet mang Maria amang ma'eh he'e, ai om mi do' muj, Roh bolang Elisabet afeng. ⁴² Mang horo he'e, Elisabet atino' o beat amang mid, hal tafoil arita ob'bar tofang anai ho'mi, hal tafoi ai om mi eh ho ta. ⁴³ Nari ho'o ano sofe no Lahtal ofo ho' nolap ho? ⁴⁴ Soatino', amang pa' no' ham bit naraham ho na mang maeh he'e, ai nato' mi ho do' muj okarang, fede' apang no' okarang. ⁴⁵ No' ham ai ba o' atino' bit ho araham, honie nabafe Lahtal uara'matengam ho ano' an." MARIA SA LAHTAL U'TARAIN ⁴⁶ No' horo he'e Maria ubang ho, "No laman Lahtal u'tarain, ⁴⁷ med no roh bad herang Lahtal om mi, no il luling o asel. ⁴⁸ Fede', Lahtal so'karasang baleta o name sah lalah ho u'ta'an am. Alepan fed ho'omi so sam fa, eka'bar o utoh u hamow ho naribit no' ham narita. ⁴⁹ Fede' sariba mi Mate mi Lafining ho, an tofang mate panen naraham, med ani Ho bolang manep. ⁵⁰ Buj no' sam bow rapo' en sei masing, med name ba ari u baroc hodi. ⁵¹ O Tutung Kufa' ho Sa satang puin utub udam. Sa name som mi sarabad ho abite few. ⁵² Pali' aneng nun sa o de' o lip ta arahel, med o om lamang ernu sa ano' lafining. ⁵³ Name hil malihing Sa ato' ano' in, no' ham fe puin, sobo name kafac sa aralil atatel supi se ho satang oh puin sabor. ⁵⁴ Sa so ukarang med So name Israel hinung en, fede' sa so buj no' utanut. ⁵⁵ Mang fede' Saubang med pi bap Abraham aramatengam honi, med o fol o heb hodi em sam so em." ⁵⁶ Maria sa Elisabet ara homi ma' ul tow om mi, noam fe sa sabor sam sobang leam. YOHANIS PEMBAPTIS AFAIN ⁵⁷ Elisabet safain osel an, ssa ai lote nu afain. ⁵⁸ Obeng bar, o'diail, o'matu maeh he'e Lahtal so bujno' mimate med Eluisabet en horo he'e supi di ho' Elisabet ara bad herang. ⁵⁹ Mi tareng turlo he'e supi ho ai afoi. supi om ho' ai ho ani aden Zakaria, omang ani mi. ⁶⁰ Honi sobo ofo ubang ho, "Enene, ai ho ni ani'den Yohanis so." ⁶¹ Name nun ho Elisabet aramateng ubang ho, "O uding bar nun ho den ai ani aden orupa honi dai." ⁶² Horo he'e supi satang ano' farufing puin Zakaria atan ai ani uta'ain, ai ho ma' ani naba. ⁶³ Zakaria papang mi nahul ei bang, no' he'e sa nahul ho'oni." Ani Yohanes." Horo he'e name tofang sahoir. ⁶⁴ Mang horo he'e, Zakaria at be' alibung farufing. Sa mateng lurung Lahtal u'tarain O no' bit. ⁶⁵ O bengbar, o'di, o'matu ara homi ho, baroc empir, no' he'e sari na' ho'o sano' supi o mateng asel, supi u'mateng Yudea pali' ho mipir. ⁶⁶ Nameno' ernu Yodea pali'mi ho, som mi ta'ain iph'eh mid'eh, selnu mi he'e, ai ka'ai ho'o sano' naba? Fede' Lahtal e'puin atang puin. ZAKARIA SA LAHTAL U'TARAIN ANO' MATE, ANO' LAFINING ⁶⁷ Zakaria, Yohanis omang ho, Roh Bolang om afeng ah afeng, sa mateng lurung, sari o' tarain pa' ubang ho'oni, ⁶⁸ "Lahtal, Israel o Lahtal, na ani u tarain fede' sa so nameno' ernu sa edun o'malil, Sona u tuling medem. ⁶⁹ Sa ano' fetang kufa' ara med ten, Daud Lahtal o name aramih aratoh o fol o heb lol ho' lol ma, ⁷⁰ mang fede' Sa umateng So nabi om abul nun alai mong a'ai nangta, ⁷¹ hunie falefang ernu ho, pi uil mimuj, med name te'riing tefail di atang tari med nene, ⁷² Sa naho panen ano' buj no' ho utub med pi bap bale etub, fed' sa so paha' bolang sibung nene, ⁷³ sari ho Sa So ki So aro'oin min, Sa ubang med pi bap Abraham aramateng, ⁷⁴ Sa pi falefang atang mi tano' il tano' luling, honie pi ariubaleta ho, baroc ara tafah mi e, ⁷⁵ bolang manep med abul lang om pi ara mi, Eng A'dang Apong A'dang mi, pi ur ba pi puin fetang om ho mi. ⁷⁶ Med ari no'ai ho name ubang nabi, Lahtal so mi Lafining, fede' lame toh a'mi otur am fe Tuhan, honie a o'se'bur u taro' med Ere'eng. ⁷⁷ Honie puin il luling ho u'mateng ano' lel med reiala ho emaring fa supi o doc nun ho u ampo eiy. ⁷⁸ Fede' pi Lahtal o buj no pa' bala ho sa tong lafining mi tari u'alel, ⁷⁹ med supi paka mi hodi u'alel, med supi ba ara mong lafo paka adi ta, sa puin te'puin ta'tang puin ma se'bur no' ham lol. ⁸⁰ Horo aika' ho mate mid, kufa' ara roh om mi, sa mong men om labo' femi, sam o'selmi sa safah sahir med Israel hinung e'tub.

Chapter 2SERANG ANI HUL MED YESUS KRISTUS A'FAIN

¹ Sari sel ho araham, Kaiser Agustus parenta ara'hel honie, nameno' ernu pali'mate ta ho ani hul. ² Sari ho' o serang ani hul o a'ainang, ho ara'ham Kirenus Gubernur sira mi. ³ Horo he'e nameno' sarian so bang asel u' te'eng sam sanihul. ⁴ Yusuf di Nazaret, kota Galilea mi ho, sami sabor Yudea kota Daud obang ani Betlehem ho leam, fede' sariho Daut o'fol o'heb, ⁵ o ob maria ba tarofe puin ho ara sanihul. ⁶ Ho araham Yusuf med Maria ara Betlehem mi, Maria o sel an honi sa safain. ⁷ Maria safain Ai lote nu, sariho ai matu, sa napah peh-peh puin baloi no' he'e med parak mi atarang. NAME NUB BU'ANG SAM YESUS DAI TETEN EDUN ⁸ Pali' homi name nub buang pir den ara lapang mi, di paka puin so nub aibar buang eh. ⁹ Seh-seh honi he'e, Lahtal o malaikat supi apong fa' araham ho mi tufeh, Lahtal o'lel o'madal supi fading kom horo supi baroc empir. ¹⁰ Honi sobo malaikat supi ara'mateng ubang ho, " Ha'ai baroc e, alepang, Na hamoi nu ho'o u iramateng, sariho, bad herang mate med iri e bang ernu en. ¹¹ Fed ho'o afen balao afain ahel med iere'eng, sari ho Kristus Tuhan mong daud o bang o lelang mi. ¹² Ho'oro o utub iraham: I sam ahol honi he'e name napah peh-peh puin baloi med parak om mi atarang meng." ¹³ Seh-seh supi dun he'e, sorga o soldaj lubang mate malaikat ho ara ham-ham, dal orang Lahtal araham ubang ho, ¹⁴ " mate lafining lel madal fa Lahtal eleme lafining mi araham, med no' ham pali' mate ta, nameno' nun ba Lahtal u'inung ho o anai mi. ¹⁵ Malaikat nun mang name nub buang ho ad sabor sorga leam he'e, name nub buang ho sa'daiy fa nu'araham ma nu'araham ubang ho," Ma pisam Betlehem leam na an-an ba ara Lahtal u'taramateng ho edun. ¹⁶ Horo su pi ha no-noang sam he'e, Yusup e med Maria a'hol, Aiy ho parak mi tar eh. ¹⁷ Name nub buang Ai ho edun no' he'e, matengpa' Ai ho eiy araham supi ma'eh ho supi u Yusup Maria aramateng. ¹⁸ Nameno' ernu sari naho ma'eh sahoir fa afang rat ba name nu buang u mateng eh ho araham. ¹⁹ Honi sobo Maria taro' honi e som mi u tanut u afatang. ²⁰ No' he'e name nub buang sabor so nub aibar olap sam, supi dal orang Lahtal araham, fede' ernu turlo ba supi maeh sam dun ahol ho, mang fede' naba u sipi aramateng am honi. ²¹ Tareng turlo an he'e Ai ho name sunat, ani ho Yesus, mang fede' ani ba malaikat med en ho araham e e'fo'oiy daiy ta. YESUS TETEN ARASAM LAHTAL O BANG OM LEAM ²² Mang fede' hair bolang ernu Musa o sura' ata'ain ho mang no' honi he'e, Maria med Yusuf supi Yesus arasam Yerusalem leam, honi med Lahtal en, ²³ mang fede' Lahtal o hukun sura' mi hul meng honi, " Aikabar lote matu ho, uil-uil ano' bolang med Lahtal en, ²⁴ med tatang pilang puin Lahtal o no' bit ho meng, honie nabafe taurat sura' ubang eh ho ano' an, sariho bauin ouw nu lotw nua'ai he'e u'lo bow piralo. SIMEON MED HANA DUN YESUS AHOL ²⁵ Acumo' nu ara mong Yerusalem mi ani Simeon. Sariho name om abul med bolang manep, sa Lahtal o no' o ham fa Israel ta fe ho, sa adanang dun sel ta'naap, sariho Roh Bolang ara tohuil sei masing. ²⁶ Roh Bolang ara'mateng ubang ho, sa e min dai mang fede' Kristus ba Lahtal satang ta baring ho, sa e dun ahol dai. ²⁷ Horo Simeon Roh Bolang epuin atang puin ho' Lahtal o bang mi, honie Yusuf med Maria Yesus ara Lahtal o bang ho lemid med en, honie sa Taurat sura' nabafe ubang ho ano' an. ²⁸ No' horo he'e Simeon Ai ho afoh, sa Lahtal u'tarain ho'oni, ²⁹ " Fed ho'o Lahtal a inung honie nari ba O baleta ho'o, no' ham puin sam, mang fede' o fom pa' bolang ho ata'ain honi; ³⁰ fede' ne' fai dun O'il O'luling a'holam, ³¹ sariho A utaro' bang ernu araham, ³² sano' lel med bang ernu ba A'hol dai ho o'alel, no' he'e sano' lel mate med o serang Israel ere'eng." ³³ Yusuf med Ai ho ofo sahoir nabafe Simeon bit fa Ai eiy araham ho. ³⁴ Horo he'e, Simeon satang supi ta'habu sa Maria Yesus ofo ara'mateng, " Alepang Ai ho'o Lahtal utub a'tining, puin Israel tofang amuj a'her med Israel tofang ano' fetang, sano' uil manang nameno' tofang a'ra sah. ³⁵ (Med, nei nu o' laman te') honie name tofang om ah lel." ³⁶ Hemomi ho nabi ob nu di ara sariho ani Hana, Fanuel o'ai Asyer o lelang om mi ho'. Sa tumo' biam. sa solote ara nika no' supi sara fetang tun itito om mi am, ³⁷ no' he'e sa alofe, sam o ur ho tun er turlo faling ut am. Sa Lahtal o bang e ad eh nene, sa Lahtal u'tarain dil lel dil pana, na'de seina nene a'ome fe panen. ³⁸ Sel ho araham Hana di ho' sa mahen few Lahtal o no' bit, sa Yesus ho u name tofang ara'mateng, sariho nameba Yerusalem o il luling adanang eh ho. YUSUP MED MARIA SABOR NAZARET LEAM ³⁹ Yusup med Maria supi ernu turlo ba Lahtal o sura' mi ho panen no' supi sabor Galilea leam, sam bang asel Nazaret ho leam. ⁴⁰ Aka'ai ho mate mid, kufa' ara, na'ahol dilma'eh, Lahtal sona hal tabaring. YESUS TONG LAHTAL O BANG OM MI ⁴¹ Tun a'rian ho Yesus ofo omang Yerusalem leam hair mate ani paskah ho ata'ain. ⁴² Ho araham Yesus o ur tun ernu faling alo he'e supi sam her mate ho leam. ⁴³ Hair mate tafal supi sabor. Sobo Yesus so mong Yerusalem mi, ofo omang ahol nene. ⁴⁴ Asel ofo omang ei tanut he'e Yesus ara mong name tofang anai mi, supi lame fed nu om mi. No' horo he'e supi Yesus lap, mong so name nun homi, mong name ba supi ahol nun homi lap. ⁴⁵ Supi Yesus lap sah, e ahol nene horo he'e, supi sabor Yerusalem leam lap. ⁴⁶ Lap tareng touw om mi he'e sam ahol, sa mong Lahtal o'bang om mi, fom mateng o'gur pel ernu o'ham mi, sa mih alepang sa name' atan araip ara mid eh. ⁴⁷ Name ba Eiy maeh ho sahoir, fa o na' ahol dil maeh puin ta'ain ernu u'abor homi ⁴⁸ Ofo omang dun ahol horo supi di sahoir. No' ofo atan, " No'ai taro'ni fe a panen ho'oni niraham? Imang ninang alo Ari lap sam niom upir." ⁴⁹ Yesus supi o mateng abor u'bang ho, " Mitaro'ni ei fe i narilap? I e ahol nene so Na ara Nimang obang mi?" ⁵⁰ Honi sobo nabafe Yesus ubang ho ofo omang e pahang nene. ⁵¹ No' he'e Yesus supi ei alol sabor supi ara ham-ham Nazaret leam. Sobo mateng pa' ho ofo med som mi taro' meng. ⁵² Yesus afor mate, om po' at petang mangta. Lahtal sona esah, nameno' di esah

Chapter 3YOHANIS KARASANG BALETA NAME AFOIL

¹ Tun o ernu fali'ifihing mi, Kaisar Tiberius parenta puin, ho araham Pontius Pilatus Yudea o Gubernur, Herodes afen Galilea mi; Filipus Herodes o dialil ho, Iturea med Trakhonitis; med Lisania ho, ho Abilene o afen, ² Hanas med Kayafas ho araham, Lahtal amang pa' ho' Yohanes ohir, Zakarias o ai lote mong labo' miho aramateng. ³ Horo he'e Yohanes sam

mong bang pali' ba Yordan efading seh ho mi, sa sei tuling tow puin som afom honie, doc ahal u hafo' u lam sa u mateng u lurung, ⁴ mang fede' nabi Yesaya o sura' mi honi." Ho'oro name amang pa' mong la' mate la' l ai mi lofe ideh, Lahtal o se'bur u taro; ano' mulang med ere'eng, se'bur o lakiling labor ano' mulang, se'bur o haloi ne'ne ano' haloi. ⁵ Padung ernu fa'ai mi u'huin, doi bin ernu ano' haloi, ⁶ honie sa Lahtal o il o luling name tofang dun ahol!"" ⁷ Horo he'e name tofang ba ho' olap ho sei tuling tow med feho, Yohanes aramateng," Hoi iri ba mon lakiling lafelang o aibar! Anoso ino' nauma fe i Lahtal o ari'ing fail ho el te'eng? ⁸ Honife, i'om afom o'pir no' horofe u tub u dam sano' orupa a om afom am honi. Ha'ai ibobom iramateng ubang ho,' Abraham ho ni bap ni bale so! Na iramateng, so ati'tino' hoLahtal foi bung ho'o ano' fetang, ano' Abraham o aibar no'! ⁹ Honi sobo, fed ho'omi ho baling ara mong ti alimang ta'seh ham. Ti el arian ba o pir eno' nene ho, abo'oi feu'w afai leam." ¹⁰ Name tofang Yohanes atan, " Honie ma' naba fe ni panen? ¹¹ Sa ubang ho," Name ba o kod pa' alo sa uil-uil dalam, sa uil-uil dalam med name kod a'ai en. Med name ba o namej ara, hodi akala orupa honi." ¹² Name lafung fali med ei di piralo tow hodi ho' sei tuling tow med. Supi Yohanes atan; Guru naba honi horo ma' ni panen? ¹³ Yohanes supi aramateng," Lafung fali med ha'ai mi'alihing e." ¹⁴ Soldaj pirden Yohanes atan," E honi e niri ho'o taro'ni? Naba honi horo fe ni panen?" Yohanes supi ara'mateng; Ha'ai ari'ing fail puin name abang seng med e, eme aba-aba hu'tang name amuj. I latutung o fali horo puin i fetang uta." ¹⁵ Name nun ba Yesus o ho' ma adanang eh ho, barpi som mi Yohanis panep, ma' sari ho'oro Kristus em ene'ne? ¹⁶ Yohanes supi ara'mateng ubang ho," Nari ho'o sei fe puin ifoil. ho ni sobo Ainu ho mi tutung, mi kofa', mid nemota dai ho'eh. O sendal heiy afetang horo di na panen sah. sari Ai ho Roh e med afail fe puin ifoi. ¹⁷ Ba' ara atang mi am, sapuin u'afe' u hor, ala pa' o no' ho sa taunung esel om mi, honi sobo o fah o hapap hosa apew mong afail om lefa." ¹⁸ Fom pahang beng, med sura' habar, Yohanes u'mateng u lurung med name tofang aramateng. YOHANES PEMBAPTIS NAME MED SAPIRI MI ¹⁹ Honi sobo Yohanes sa afen Herodes ho afom, sari ho Herodes panen aten fa herodias araham, aselba panen aten osah fe sa panen, ²⁰ horo he'e Herodes na ho'o med ta, beng tofang foil ta no' horo he'e sa Yohanes tahow sapiri leam. YESUS AFOIL ²¹ Ho araham nameno' barpi so foi, Yesus di sofoi. Sa a'ome eh he'e, burang sari during, ²² horo Roh Bolang hel Ari tahel mang fede' u'lo honi. No' he'e name amang pa' burang ta hel ubang ho," Ari ho'oro no ai lote. Ari ho'oro Na u'inung."YESUS O ASALA USULU ²³ Ho araham Yesus karasang baleta ano' lame ho, O ur ho ma' tun ertow. Nameno' tofang sei tanut he,e, Yesus ho Yusuf o ai. Yusuf Eli o ai. ²⁴ Eli matat o ai. Matat Lewi o ai. Lewi Malkhi o ai. Malkhi Yani o ai. Yani Yusuf o ai. ²⁵ Yusuf Matica o ai. Matica Amos o ai. Amos Nahum o ai. Nahum Hesli o ai. Hesli Nagai o ai. ²⁶ Nagai Maat o ai. Maat Matica o ai. Matica Sime'i o ai. Sime'i Yosekh o ai. Yosekh Yoda o ai. ²⁷ Yoda ho Yohanan o ai. Yohanan Resa o ai. Resa Zerubabel o ai. Zerubabel seltiel o ai. seltiel Neri o ai. ²⁸ Neri Malki o ai. Malki Adi o ai. Adi Kosam o ai. Kosam Elmadam o ai. Elmadam Er o ai. ²⁹ Er Yesua o ai. Yesua Eliezer o ai. Eliezer Yorim o ai. Yorim Matat o ai. Matat Lewi o ai. ³⁰ Lewi ho Simeon o ai. Simeon Yehuda o ai. Yehuda Yusuf o ai. Yusuf Yonam o ai. Yonam Elyakim o ai. ³¹ Elyakim Melea o ai. Melea Mina o ai. Mina Matata o ai. Matata Natan o ai. Natan Daud o ai. ³² Daud Isai o ai. Isai Obed o ai. Obed Boas o ai. Boas Salmon o ai. Salmon Nahason o ai. ³³ Nahaso ho Aminadab o ai. Aminadab Admin o ai. Admin Ari o ai. Ari Hezron o ai. Hesron Peres o ai. Peres Yehuda o ai. ³⁴ Yehuda Yakub o ai. Yakub Ishak o ai. Ishak Abram o ai. Abram Terah o ai. Terah Nahor o ai. ³⁵ Nahor Serug o ai. Serug Rehu o ai. Rehu Peleg o ai. Peleg Eber o ai. Eber Salmon o ai. ³⁶ Salmon ho Kenan o ai. Kenan Arpaksad o ai. Arpaksad Sem o ai. Sem Nuh o ai. Nuh Lamekh o ai. ³⁷ Lamekh Metusalah o ai. Metusalah Henokh o ai. Henokh Yared o ai. Yared Mahalaleel o ai. Mahalaleel Kenan o ai. ³⁸ Kenan Enos o ai. Enos set o ai. set Adam o ai. Adam horo Lahtal o ai

Chapter 4YESUS APATE

¹ Yesus ba Roh Bolang afeng ho Yordan mi savor. Horo he'e Roh Bolang Arasam la bo' mate mi ² tareng erut om mi setang ho pate. Sa e naden di ade nene sel om homi. dele sel an om ho mi he'e Sa So malihing ma'eh ham. ³ Horo, setang aramateng," Ari Lahtal Ai so honi he'e foi ho'o ano' roti." ⁴ Yesus eiy abor ubang ho," Ara hul olmeng, nameno' e roti fe u fetang nene." ⁵ No' he'e setang foi Arasam doi lafining ta, setang pali' mate o kafac mang u Etub. ⁶ horo setang Ara'mateng ubang ho," Lel madal ernu eleme arian hele ho'o na med En A u'aneng, fede' sobarpi alorang med nenam. honi fe mang ano so di nom m umang he'e na med en. ⁷ Mang fede' a nari u ada' ahol ne'fa fan, barpi ho A ano' o na." ⁸ Horo yesus o mateng abo ubang ho," Ara hul olmeng,' Ariso uil-uil Tuhan Lahtal u ada' hol, Fa horo araham a u afoh u atel." ⁹ no' setang foi Arasam Yerusalem mi, Ara tong bang ado ta, setang ara'mateng, Ari Lahtal Ai so he'e A muj hel, ¹⁰ fed' ara hul olmeng,' sariho Eiy araham Lahtal so Malaikat nun ahow Ari buang.' ¹¹ Med supi satang E'pep, honi E'fa ha'ai foi fa'ai ator e." ¹² Yesus setang ara'mateng ubang ho," Ara hul olmeng, ha'ai o Lahtal ho apate'e. ¹³ Setang mang Yesus apate no' horo he'e, sa Yesus atain sa sam foi sel beng adanang. YESUS BALETA O AAINANG MONG GALILEA MI ¹⁴ Yesus savor Galilea mi Roh o tutung kufa' om afeng, hamoi fa ei araham ho mi te'eng Galilea pali' ho mi pir. ¹⁵ No' he'e Sa mong Yahudi hinung o a'ome bang ari'an, fom pa' mateng pa' bolang u mateng. SO BANG ASEL MI NAME ATETEL ¹⁶ No' horo Yesus sa Nazaret E'mele Sa mi mate ho leam. Ei asala, sel sabat araham, Yesus sam a'ome bang mi satoh sura' ta'an. ¹⁷ Yesaya o sura' name En, Sa during ba'ang nu ahol, o' hul ubang ho'oni, ¹⁸ "Tuhan O Roh ara nara, asel Sa Satang Nari u baring honie, Na na'no' na sah ubang name sah lahal ernun ara mateng, Sa u Nahow hunie il luling u mateng mong name tahang bang mi ara'mateng, name e'fei sah ano no' sa dun na' ahol, name tarofe pahi' om mi ano' il, ¹⁹ Med tun Lahtal O ukarang ho'am ho u mateng u lurung." ²⁰ Yesus sura' ho utel med name ba bang ho u buang ho en, no' horo he'e sa hel mih. Name a'ome bang ho mi barpi, e'fai ari mi toh. ²¹ Horo he'e Yesus sa supi ara hu'tang," Fed ho'o mi, naba fe sura' bolang om mi hul i maeh ham ho'o, ano' an am. ²² Nameno' homi so barpi o abul ubang, supi sahoir fa mateng pa' hir male ang ba At mi hel ho

araham. supi ta'ain ubang ho," Ahal Sari e Yusuf o ai nene?"²³ Horo he'e, Yesus supi ara'mateng," I uil-uil a'papai ho u naramateng,' Lafurung o'bobom ano' birang! Ni maeh , ernu turlo A mong Kapernaum mi panen ho, foil o ng o bang asel ho mi panen.²⁴ No' Sa ubang ho," Na ira mateng, so atino' nabi nu sa sobang asel mi name e u ada' ahol nene.²⁵ Na o abul om mi Na u iramateng, Elia o Zamang mi ho ob alofe lafoh Israel mi, sariho araham burang saritel o lufang tun tow ul talang, ho araham malihing mate hel pali' arian.²⁶ Honni sobo, Elia Lahtal e ahow sam ano horodi olap sam nene, seilal ho, ob alofe nu mong Sarfat mi, sariho Sidon pali' mi.²⁷ Med Nabi elisa o samang mi, name habeburang Israel mi di tofang, honi sobo o anai ho mi pir nudi birang nene, seilal ho Naaman Sira o name horo solo."²⁸ Mang na'ho maeh horo he'e, name ba a'ome bangmi barpi ari'ing oh.²⁹ Horo he'e supi toh Yesus baring luling lehel bang pali' ho elet sam pe' ado ta, supi om ho darut med pe' sah ta'amuj.³⁰ Honi sobo Yesus supi o anai lol hel sam. AI LOTE NU SETANG O ROH OM HALUP HO ANO' IL³¹ Yesus sam Kapernaum leam sari bang ho Galilea o pali' mi, hair bolang araham, Sa name tofang gur pel au atang ta.³² Supi o matengpa' ho, u sahoir, fede' O mateng pa' ho tutung kufa' ara om mi.³³ A'ome bang ho, ai lote nu roh setang ei ho om tamang, ai ho atino' o beat.³⁴ "sohait ta ni sei nilo' le! A nabanu panen niraham, hoi Yesus name Nazaret? Ahal A ho' nisaha hain ere'eng so? Na ahol Ari ho Anoso, Ari ho Bolang Manep Lahtal mi ho!"³⁵ Honi sobo, Yesus roh setang ho o'rang, ubang ho," Por! Sari ai ho'o mi hel!" Setang mang name ho foh fa'ai ta' par no' he'e, name'lafoh apongfa' araham ho mi, sa name o bo' homi hel sobo sa e'ano' ma'ar nene.³⁶ Name tofang ba ara homi eh ho atino' o sahoir,supi u'satan ho," Naba mateng pa' soba ho'o? Aselba malang mate med tutung kufa', Sa puin roh sah nun ho ahin alol supi hel."³⁷ Horo he'e Yesus o panen aten ho, O hamoi lil pali' mipir. PETRUS O' OB OFO MED NAME TOFANG BIRANG MED³⁸ Mang no' horo he'e, Yesus a'ome bang, homi hel sam Simon o bang leam. Sariho araham Simon o' ob ofo taso' mate, horo he'e supi Yesus abang honie, Yesus ano' birang.³⁹ Horo Yesus Sa Simon ofo abung homi toh, taso' mate ho Sa e'hap, mang horo he'e taso'mate ho suhuin. So horo he'e Simon o' ob ofo toh supi u baleta.⁴⁰ Fed dele muj he'e, name barpi so ob so ai ba mode afang-afang tamuj ho ara ho' Yesus olap ho'. Yesus Satang supi tameng arian, med supi ano' birang.⁴¹ Setang ernu di name tofang om homi hel, supi beat ati'tino' ubang ho," Ari ho'o Lahtal Ai!" Honi sobo Yesus supi orang, Sa e supi ahow mateng nene, fede' supi ahol sariho Kristus. YESUS BANG PALI' BENG NUN DI MI FOM PA' U MATENG LURUNG⁴² Mi dil lel lalami he'e, Yesus sam solo afaling pali' oh nu mi. name tofang Ari lap, ho'araham supi mang Ahol he'e, supi satiting O se'dang toh honie, Sa ha'ai supi e'let e.⁴³ Honi sobo Sa supi ara'mateng," Na musti Lahtal o mateng pa' Sorga Bang bolang ei ho, foi fit sam bang pali' beng mi u mateng, u lurung, fede' horo ei fe Sa u Nahow."⁴⁴ Horo he'e, Yesus mong Yudea mi a'ome bang arian fom pa' mateng pa' u mateng, u lurung.

Chapter 5LOFE PA' HONIE NAMENO' O' PUKO PUIN

¹ Selnu mi, name tofang Yesus o'lubung e'fading e'falofe honie Lahtal o'fom pa' u alepang. Sel homi, Yesus pong Genesaret o'tut adi mi toh, ² dun he'e, ei alo mong tang adi mi ted eh, o'aneng ei tahel so dalang hafo' eh. ³ Yesus mid ei nu ta, sariho Simon o'ei, no' Sa Simon a'how ei ho ufa' tutho e'let apite. No' Yesus ei ho tamih name tofangho fomp'a' matengpa' puin supi gur pel. ⁴ Sa mateng no, Sa Simon a'ramateng, "Sam lew leam o' dalangho few honie ab med."⁵ Simon u'bangho, "Guru, ni atitino' o' karesang pakanu om mi sobo ni e naden med nene! Sobo, A unahow amba, nasam dalang few."⁶ Supi sam dalang few he'e, ab tofang supi o' dalang om mi, supi o' dalang e'dai peh. ⁷ Supi tenangbar mong ei beng ta supi o' lofe ho' supi eita horo tenang el bar ho' supi eita ab hur med ei alo ho mi afeng, ei aloho e'dai hol. ⁸ Simon Petrus mang naho a'hol horo he'e, sa Yesus ahoi mi fa'ur muding sa u'bangho, "Asam nelet tuang, fede' nari ho'o doc a'hal o' name!"⁹ Petrus u'bang honi fede', sari med namenoba ara homi eh ho sahoir, fede' ab tofang bi' supi med. ¹⁰ Yakobus med Yohanis, Zebedeus o' aibar Simon a'ra tenang el di honi. Yesus Sa Simon a'ramateng, "Ha'ai baroc e. Fed ho'mi, i namenofe foil puko e' few."¹¹ Supi so ei nunho baring taat tamid no' he'e, supi an-an tofangho med meng, supi Yesus a'ta'ain. NAME HAPE BURANG ANO' BIRANG¹² Selnu mi, Yesus a'ra pali' nu mi. Name nu a'ra homi, o'bo a'fah a'hir hape burang afeng. Sari aiho mang dun Yesus a'hol he'e, sa fa'ur muding, lafung a'dimbut apongfa' sam faai ator, sa Yesus a'bang, "Tuang, mangfede' A U'inung he'e, A nano' birang."¹³ Mang horo, Yesus Satang a'hir aiho a'tor. Ubangho, "Na inungba, a'birang." Mang horo he'e, aiho o' hape burang suhuin. ¹⁴ Sobo, Yesus aiho parenta, honie sa a'ai mang anodi, naho u a'ramateng nene, "A sam o'bo' ho med imam ernu e'tub. Birang-bu uin ho a o' mahen few, mangfede' Musa ubang eh honi, sano' o'hir o'pa' med supi e're eng."¹⁵ Yesus o'mateng lil ted mangta, horo name tofang ho' ta unung A'ri u'alepang, honie supi o' mode ernuho, supi ubirang. ¹⁶ Honi sobo, e seh-seh he'e Yesus tafuning sam pali' tining leam a o'me. NAME TU'UNG DOH ANO' BIRANG¹⁷ Selnumi, Yesus name afom apahang eh, Farisisi hinung, Taurat o bengfal ernu, supi bang lelang Galilea pali' mi ho a'ri an ho' Yudea o' name, med Yerusalem, ara homi mi eh. Lahtal o'tutung kufa' Yesus a'ra to huil, Sa name tofang ano' birang.¹⁸ No', name pirnu alo, supi ai tu'ung nu med o'de ta ara ho', supi panen taroni e, supi a'ra bang om lemid med Yesus a'pong a'dang mimeng. ¹⁹ Sobo, supi aiho a'ra bang om lemid sah fede', nameno' lubung tofang bi', supi a'ra bang a'do tamid, supi ai tu'ung ba de' taho alorang hel ham-ham lehel Yesus a'pong a'dang mi ²⁰ Homi Yesus supi o' udume a'hol, Yesus ubangho, "Hoi, No di'ail, o' docho u'ampo am."²¹ Taurat o'bengfal ernu, med Farisi hinung ta'ain ara ip ara mid, "Aiho' A'nosofe Lahtal e'bit? A'nosofe name o'doc u'ampo no? Lahtal so no!"²² Yesus supi o'tanut mang a'hol, Sa ubangho, "Naba ei fe i iom mi ta'ain honi?"²³ Taro horo somino, 'O'doc ernu u'ampo am' eme "Toh e lame?"²⁴ Honi sobo, i'ridi a'hol Sariho, name no' o'Ai'di o'kufa ara pali' mate ta puin name o'doc u'ampo," Yesus ai tu'ung ho a'ramateng, "Na a'ramateng: Toh, o'de' ho tefag e, abor."²⁵ Mang horo he'e, ai ho sahirtoho name tofang a'pong a'dang homi, so de' tatar eh ho tefang, lame sabor, sa Lahtal ani u tarain. ²⁶ Name bu'ang ho barpi sahoir, supi Lahtal u tarain. Baroc banibung supi a'fah mi fa Lahtal o' tutung kufa'ho

a'raham, supi ubangho, "Fed ho' mi ni na o empir a'titino ni dun a'hol!" LEWI FA YESUS A'TA AIN ²⁷ Mang no' Yesus hel, Sa dun he'e, ai lafung fali med ei ani Lewi ho, mong lafung fali med eleme mi mi eh. Yesus a'ramateng, "Ma e Nata'ain." ²⁸ Horo he'e Lewi sahirto, an tofang ho med meng, sa fa Yesus a'ta'ain. ²⁹ O' hamow ho, Lewi sobangmi diang panen med Yesus a'raham. Lafung fali o' name tofang, med name beng, supi barpi A'ra na' de seina. ³⁰ Honi sobo, Farisi hinung med Taurat o'bengfal ernu, supi Yesus o'sakola aibar abung Yesus O' a'hal lap, "Naba ei sofe i name lafung fali med ei, med name doc a'hal ara na'de seina?" ³¹ Yesus abor u'bangho, "Name birang e lafurung lap nene, name modeso lafurung lap. ³² Na ho' ho'o, e name a'bul o'lofe nene sobo, name doc a'halfe Na o'lofe, honie supi som a'fom." FARISI HINUNG SUPI YOHANIS EI SAKOLA AIBAR MED YESUS EI SAKOLA AIBAR SARA A'LE" ³³ Supi Yesus a'ramateng, "Yohanis Pembaptis ei sakola ai'bar ho, supi puac med a'ome sei masing, Farisi hinung eidi. Honi sobo, Ei sakola aibar ho, na'de sei'na sei masing." ³⁴ Yesus supi a'ramateng u'bangho, "Mang fede' name lotenu nika honie o'ata'ain ho i'a'how puac, sobo ai loteba nikafe ho dai sari ho a'ra ham-ham eh ho no' em a'ai?" ³⁵ Sobo, sel ho a'rafanang, honie ai loteho name supi a'bung med, sari selho a'raham horo i'puac." ³⁶ Yesus na upapain u supi a'ramateng, "Name nudi e so fen habar apite' afeh puin fen pah bulang nene. Mang fede' honi, ho he'e, sari aifo fen habar asahain, no' he'e, napah bulang habar ho, fen pah ho a'ra salahain. ³⁷ O' a'raham honi he'e, name nudi ei anggurba dai no' eho, med tanib tiing peh-peh am ho mi aw eh nene. Pane'ta he'e sari tanib ho peh anggur hufa' asel tanib ta ma ain. ³⁸ Anggur dai no' dai rupa eh ho, med tanib habarfe mi taro'. ³⁹ Ano name sa anggur em na'am, om foil anggur no' anggur habar na, supi u'bangho, 'Anggur em so mino'."

Chapter 6LAHTAL HO HAIR BOLANGHO O' LAHTAL

¹ Sel nu miho, hair Bolang a'raham, Yesus lame ala dil nu a'lai. Sariho a'raham, O'sakola aibar ala pa' oinu hi', supi satang puin luh ano' bolang supi ade. ² Farisi hinung pir nu alo ta'ain, "Naba ei sofe naba hair Bolang a'raham panen e' ho i' panen?" ³ Yesus supi ei abor u'bangho, "Nabafe Daud panen ho i' e taan dai, selnu mi name ara tohuil ho malihing, ⁴ sariho taro'ni sa Lahtal O'bang om lemid, imam ernu o'roti sa med, rotiho sa a'de, sa den med so name ara tohuil ho en, supi roti a'de sah sei lal ho imam ernu so ade no?" ⁵ No he'e, Yesus Farisi hinung ho a'ramateng ubangho, "Namen o' Ai' ho hair Bolang ho o' Lahtal." YESUS HAIR BOLANG OM MI NAME ANO' BIRANG ⁶ Hair Bolang o' a'taain, Yesus sam a o me bang mi name sakola. Sari homi ai nu di a'ra, atang ara ho moleng. ⁷ Taurat o'bengfal ernu med Farisi hinung, supi Yesus se'fail ta baring, supi edun ma'a Sa hair bolang homi name ano' birangem e'nene, honie sa supi o'pulang a'ra, supi Yesusho o' a'hal lap. ⁸ Honi sobo, Yesus supi o' tanutho a'hol. Sa ai a'tang min ho a'ramateng, "Toh fa ham mi toh." No' horo he'e, ai ho sahir toh fa ham mitoh. ⁹ Yesus supi a'ramateng, "Na itan fe, taro' ni horofe hair Bolang mi panen sah: no' panen eme, sah panen? A eng ano' il eme, a eng ho amine?" ¹⁰ Supi e' fadingho Sa midun no' horo he'e, Yesus aiba a'tang minho a'ramateng, "Atangho a'hir." Horo he'e, ai ho satang a'hir, horo he' a'tang no' ¹¹ Honi sobo, Farisi hinung med Taurat o' name na' hol nun a'riing empir, supi sara gahain honie, nabafe supi ma' panen Yesus a'raham. SAKOLA PIR ERNU FALING ALO TARA' ¹² Sel ho a'raham, Yesus doi tamid a o me, doi ho ta Sa a o me Lahtal a'ramateng sam dil talel. ¹³ Midilel lalami, Sa so sakola aibar o'lofe, supi o' anai mi, Sa pir ernu faling alo tara' sariho o' ubang he'e fomp'a' bit o' name. ¹⁴ Simon sobo ano' "Petrus", Andreas sariho Petrus o' diail, Yakobus, Yohanis, Filipus, Bartolomeus, ¹⁵ Matius, Tomas, Yakobus, Alfeus o' ai, Simon, o' ubangho selot o' name, ¹⁶ Yudas, Yakobus o' ai, Yudas Iskariot ba Ari failho. YESUS O' AJARAN ¹⁷ Mang no' Yesus med o' sakola nunho hel, Sa buir bo' nu mitoh. Sakola lubang mate, med name tofang Yudea pali' mi ho', Yerusalem o' name, foil med name ba Tirus med Sidon tut ta, barpi o' lap ho'. ¹⁸ Supi barpi ho' honie Yesus o' matengpa' u'alepang, med mode adi' ernu supi o' birang med. No' he'e, supiba roh sah om mi nun hodi birang bu'uin med. ¹⁹ Supi barpi se'bur lap honie Yesus a'torfe, fede' tutung kufa' Yesus mi hel ho', supi ano' birang sobarpi. ²⁰ Yesus sakola aibar a'ramateng, "untu ada i'ri sah lahal i'raham fede' Lahtal O' bang Bolang ho' i'na. ²¹ Untu ada i'ri hil malihing om mi i'raham ede' selnu mi, ata'ain doro alel i' med. Untu ada iri ba fed a'hain a'fe' eh i'raham fede' selnu mi loil asal i' med. ²² Untu ada i'riba name om ita'ain, i'no sah mareh, i'ebit i'eng el, med a'ni no' ho asahain fede' Namen o' o' Ai. ²³ Selnu mi sari ho'o i'holdang i'rupa', i'loil asal, bad herang, do' muj, fede' ei umung baang so mi mate ara bang Bolang mi; fede' horo eileba, supi o' bap bale nabi ernu ano' karang. ²⁴ Honi sobo, i'ri kafac ho, sah karang i'raham, fede' fetang no ham i' medam. ²⁵ Sah karang i'ri fedba i'to in doro alelho i'raham fede' sel nu i' hil malihing doro taat sah karang i'ri fedba asal eh ho i'raham fede' sel nu mi he'e, susa lala i' med. ²⁶ Sah karang i'raham, mang fede' na an an o'no' name tofang bit med i' ho' mate a'raham fede' honi horoba, supi o' bap bale nabi aba kalufe ernu u'mateng." U'KARANG MED O FALEFANG A'RAHAM ²⁷ "Honi sobo, i'riba Nei ma'eh Nei a'lepang ho, Na i'ramateng. U'karang med o falefang eme name ara sah a'raham, no' panen med name ara sah a'raham. ²⁸ Untu ada bang med name i'futungho ta, a o me med nameba i'no' ma'ar mahip ho a'raham. ²⁹ Name i'dung habuden mi beh he'e, i'dung habuden foil med en. Name anoso o' kod mate utot, o' kod ka'ai hodi med eita. ³⁰ Name i'bang nabafe bang he'e i' med en, name ara i'nanu med honin he'e, i' a'ai foil bang eh. ³¹ Panen aten med name beng a'raham, mang fede' supi panen i'raham honi. ³² Mang fede' i' u'karang med name ba i'ri u'karang horo solo a'raham, naba tarain pa' honi horo name med i' en Fede', name doc a'hal u'karang med nameba supi u'karangho a'raham. ³³ Mang fede' i' no' panen med nameba i'ri no' panen i'raham horo solo a'raham, no' em a'ai i'tarain pa' med? Fede', name doc a'hal sobo sa naho panen. ³⁴ Mang fede' i' nanu med name en tuping, i' o'abor o'den bit, naba tarain pa' honi horo i' med? Fede', name doc di na an-an med name doc beng en tuping, o' abor o'den supi medho e' mi a'lihing nene. ³⁵ Honi sobo, u'karang fa i' falefang a'raham, med no' ham fe panen, i' na an-an med name beng en tuping, ha ai o' uta u' pot bang. Honie sa, i' o umung mate med, no' he'e i'riho i'no' aikabar so mi Lafining, fede' Lahtal Sa no'

panen med nameba mahen no' bit sah, med na sah panen hodi a'raham.³⁶ Honife, i'ri u'karang fa nu a'raham ma nu a'raham, mang fede' i'Mangba u'karang o' asel honi." HA AI NAME O' A'HAL LAP³⁷ "Ha' ai name o' a'hal lap, honie i'ridi name i' a'hal lap e. Ha'ai name hukung, honie i'ridi name ha'ai i'ri hukung. Name u ampo, honie name i'ridi u ampo.³⁸ Med name en, honie, i'ri di med: hu' no' nu, ano' afeng aodang, sam afeng her, ma'a uil ipot ta hufa'. Fede', sari hu' ba i'puin name hu' horofe name foil puin i'ri hu'." ³⁹ Yesus upapain ho'o puin supi a'ramateng, "Name e'fail sah nu, sa name e'fail sah atang puin lame no'? Sanang alo ma'a e lafo boi mi muj nene? ⁴⁰ Sakola ai nu sa so guru e' mota sah. Honi sobo, ano name so gur pel medam, supi di mang fede' supi o guru honi. ⁴¹ Naba eife bitang mong i' di'ail miho i'dun a'hol, sobo tibalok mate i' e'fail miho i' e'ahol nene? ⁴² Nabafe ma'a i'puin di'ailho a'ramateng, 'No di'ail, sei lame eh ba kilang e na bitang e'fail miho med, ho e, tibalok i' e'fail miho i' e'ahol nene? Hoi name pule pale! Tibalok e'fail mi ho sotur med a'ra hel. Honi sa e'fail lel dun bitangba o' di'ail e'fail miho a'hol, honi amfe med a'ra hel." TI NO' HO, O' PIRDI NO' ⁴³ "Ti no' ho, sa e pir sah puin hil nene, ti sah ho, sa e pir no' puin hil nene. ⁴⁴ Ti ho sel a'rian pi o' pir fe mi a'hol. Name a'ong pa' ta'unungho, e namang bung mi nene, med name anggor pa hi' ho e' burang om mi nene. ⁴⁵ Nameba no' ho, na o'no'fe som mi a'ra hel, sobo nameba sah ho, na o'sah fe som mi a'ra hel. Nabafe name nunu at mihel, honi he'e sari nahoro a'ra om afang." PILANG A'FANG ALO ⁴⁶ "Naba ei sofe i'Nolofe 'Tuhan, Tuhan,' sobo nabafe Na u' i'ramatengho i' e panen nene? ⁴⁷ Na ma'a u i'etub, mang fede' naba honi, nameba Nolap ho' No mateng pa' alepang, no' he'e a'lol panen. ⁴⁸ Sariho mang fede' name bang bakug honi, sa fa'ai arung ul-ul, o' pilang ho foi ta a'tuhuin. Selnu mi afe mate ma bangho putang sobo, bangho e od farufing nene, fede' bangho atuhuin dume bi. ⁴⁹ Sobo, nameba No mateng pa' ho a'lepang no' e a'lol a'ta ain nene, sariho mang fede' name bang bakung, o' pilang a'ai, bangho med fa'ai fe ta a'tuhuin. Selnu mi afe mate ma bangho putang honi he'e, bang ho ol tari' taberang mate bi'."

Chapter 7 Yesus oldaj mate o' a'ra mih nu a' no' birang.

¹ Yesus name tofang a'raham homi So mateng a'no' an no' Sa Kapernaum leam.

²⁷ Sari name horoba aihoh, Ei a'raham horoba hul ubangho: "Alepang! Adai eh, Na No name tahow mi sotur sam. Sariso se'bur utar' med araham homi meng." Maleakhi 3:1 ²⁸ Na ira mateng, nameno' ba barpi ob bar a'fainho, o'a'nai homi den e'mimate Yohanis e'mota nene. Honi sobo o'mi ka'ai tong bang bolang mi horofe, somi mate aihoh e'mota. ⁴⁶ A e'iping med Nelafung miluh nene sobo, sa Ne'fa sei manem med ne'fa ta u'huin. ⁴⁷ Honife Na ara mateng, o'doc tofangho uampo am, fede'ukarang mimateho sa utub am. Honi sobo nameba uampo o'kurang honi hee, o'ukarangdi o'kurang.

Chapter 8 OB BAR OINU SUPI YESUS UKARANG

¹ Mi'dillel Yesus bang mate med bang kaai nun arian, sa sura' habar Lahtal O bang em so em ho u mateng, o sakola pir ernu faling alo di ara ham-ham, ² ob bar oinu ara, sari ob bar ho Yesus ano' birang, o ba roh sah ernu om mi ho, Sa atetel, oba mode sa ano' birang. Supi anani mi ho, Maria sariho name ubang Magdalena, ai ob Maria ho roh sah itito felang om mi sobo yesus ano' il luling. ³ Foil nu ho Yohana sariho Khuza o ob, herodes o na taro' ei, Susana med obar beng foi ta, Supi so kafac ernu horo arahel med Yesus o karasang atuei. FIN BAHITE HO SANO' OUPAPAIN ⁴ Name tofang bang arian taunung ho' Yesus olap, Yesus apapail nu puin supi aramateng: ⁵ "Name ma'ad eiy nu sam fin bahite. hoaraham sa fin bahite ho, den mong se adi lehel, name tatoh talame, hiw lelang ernu hel ade oham. ⁶ Den mong foi bung lehel ho, abow madong sobo ta'at min fede' sei a'ai. ⁷ Den mong namang bung lehel, abow madong sobo namang apec. ⁸ Fin o ameh ho muj mong fa'ai bala fa'ai no' lehel o pir ta o tofang ho pir ratnu." sari upapain ho Sa ubang sam amuj, Yesus lofe ubang ho, "sari anoso afel ara alepang, mino' alepang no'-no'!" ⁹ Mang no' he'e, Yesus osakola aibar atan upapain ho o lel uta'ain. ¹⁰ Sa ubang ho, "Iri ho Lahtal o parenta bang eiy araham ho u ira mateng am, honi sobo name beng ho, o upapain fe puin supi aramateng honie sa, 'masiki edun am sobo edun ahol nene, masiki maeh am sobo e pahang nene.'" YESUS SA FIN ANO' O UPAPAIN HO O'LEL BIT ¹¹ Ho'oro oupapain ho o lel: "Fin ho Lahtal o fom pa' ¹² Fin ba muj se adi lehel ho, supi ba Lahtal O fom pa' ho alepang am sobo, setang ho supi om mi fom pa' ho med, honie swupi e o atino' bit nene, honie il luling ho supi e med nene. ¹³ Fin ba muj foi bung lehel ho, name ba fom pa' ho u alepang, sapang no' puin med sobo alimang a'ai. Supi o atino' bit mi pane' le, sobo karang lapec ho supi arupa' araham horo he'e, supi samot Lahtal en ¹⁴ Finn ba muj namang bung lehel ho, supi ba fom pa' ho alepang, sobo supi abow mid om mi ho, tanut bol bi' supi apec, kafac supi apec, fetang no' senang supi ahol, horo he'e ohir opa' mej ho e ara supi abung nene. ¹⁵ Fin ba muj fa'ai no' lehel ho, name ba Lahtal o fomp'a u alepang, med som mi meng, som abul som no' puin, opir o pa' ho udume u ab toh." O LEL HO UTUB ¹⁶ "Mang ano horo di, sa lampu ka'ai tub no' horo he'e, sa e balek puin u'dod nene, sa e med de' far amihing nene. Honi sobo sa med lampu epa' ta amihing hoinie, name bang om lemadong ho dun o lel ahol. ¹⁷ Fede' naden e tafuning nene, alel puin sah, naden e tapai pir nene, lap ahol nene, fit lel leho' sah nene. ¹⁸ Honife, edun taro'ni i ma'eh, fede' anoso med, foil en mi tofang ta. Honi sobo ano e med nene, honi he'e ara abung ho name sona med, foil o uta ho, naba fe sa utanut med fe honiho." YESUS OFO OMANG, ODI' O MATU ABUL ¹⁹ No' he'e, Yesus ofo med o diali bar ho' ahol, sobo supi ho' abung sah, fede' name tofang sari u lubang. ²⁰ Honife name emaring, "Ife med O diali bar hele luling mi tufeh, supi om A'hol uma." ²¹ Honi sobo Yesus ubang ho, "Nife med No diali bar ho supi ba Lahtal O fomp'a alepang, no' he'e alol panen horo nife med no diali bar." YESUS HAMOI MATE ANO' TINING ²² Minumi, Yesus med o sakola aibar mid pelang ta, no' Sa ubang ho, 'Ma e pi tang ho lol eleme beng leam." Horo supi lame mong denle leam. ²³ sobo supi pelang ta fa tang ham he'e, yesus tar nopam. Horo, hamoi mate toh tang ho leho' supi o pelang tang om lemid, supi dele hol dalim. ²⁴ Horo he'e, sakola

aibar fa Yesus olofe ahow toh, supi ubang ho, "Guru! Guru! Pi seiy min eham!" Mang horo Yesus sahirto, hamoi mate med bob mate ba la'ol ho' sata'ain ho eari'ing ehap. Hamoi mate ho tining med tang hodi tining.²⁵ No' Sa supi aramateng, "I udume ara taromi?" Supi baroc empir, supi sahoir, supi sara mateng ara ip ara mid ubang ho, "ai ho ano soba ho'o? Sa hamoi mate bob mate ho, Sa parenta, hamoi bob ei ata'ain." GERSA O NEMNU ROH SAH MI IL²⁶ no' he'e, Yesus med O sakola aibar sam Garsa hinung o pali' mong galilea o tang den mi leam.²⁷ Yesus mang hel ta'at ta honi he'e, pali' ho o name lote nu ho' ahol, sari ai ho roh sah om tamang. Ai ho e fen puin nene lufang am no' he'e e bang di mi nene, eiy eleme ho mong dere bung fe mi.²⁸ Sari ai ho mang dun Yesus ahol, sa beat no' he'e, sa Yesus apong adang mi sefaur muding. Sa samang bolang puin sa ubang ho, "Naba nu ara pinanglo tanai homi, hoi Yesus Lahtal ai so mi lafining? Na abang ha'ai neari'ing nefai e!"²⁹ Sari na ho ara fede' yesus roh sah ho ahin alol sari ai ho om mi helam. setang sei aiy ho abi'ing arai aramid seiy masing horofe, name rante heiy puin nod, atang hodi name med lahung mate om mi, name buang sobo sa rante heiy ho ahi' no' he'e, setang arasam pali' oh fe mi.³⁰ Horo he'e Yesus ai ho atan, "Ani naba so?" ai ho ubang ho, "Legion" fede' setang tofang om tamang.³¹ Setang bungpir ho Yesus abang honie, yeswus ha'a supi ahow sam pe' sah leam ta muj min e.³² Eleme ho mi ho, boiy bar mate nu doiy ta na'de lame eh. setang nun ho Yesus abang honie, supi boiy bar mate horo om lemid, horo Yesus di u'inung.³³ Horo, setang nun ho, ai lote om homi hel mid boy bar mate ho om lemid, horo he'e boiy bung ho te'eng amen lol hel muj pong tang ul lehel, horo he'e hol dalim oh.³⁴ Name boiy buang mang dun naho ahol horo he'e, supi te'eng sam sari naho u mateng bang pali' ho mipir.³⁵ Horo name tofang sari na ba ara am ho edun. Supi ho' yesus olap ho' supi dun he'e ai ba setang om tamang ho birang am, sa Yesusa e'fa sel ho mimieh, fen puin rupa, o tanut di rupa am. sari na ho' o supi u baroc empir.³⁶ Supi ba ho' dun ahol ho, supi sam name beng aramateng mang taro' ni fe ai setang tamang ho birang med.³⁷ horo he'e, name ba Gerasa mi med beng ta ho supi Yesus abanghonie, yesus supi ad meng fede' baroc banibung mate ara supi afah mi. horo fe yesus mid pelang ta hunie sabor Galilea leam.³⁸ Honi sobo ai ba setang tofang u il am ho yesus abang honie saridi Yesus ara ham-ham lame. Sobo Yesus ahow sabor, ubang ho,³⁹ "Abor sam bang mi honie, panen aten mate ba Lahtal med araham am ho u mateng u lurung." Sari ai ho so sam pali' arian, fe naba fe Yesus panen araham ho, sa u mateng u lurung. YAIRUS O AI ANO' FETANG, MED AI OB NU ANO' BIRANG⁴⁰ Yesus sabor ho' galilea mi he'e, name tofang ari u bad empir, fede' supi barpi adanang eh.⁴¹ Mang homi, ainu ani Yairus ho, ho' Olap ho', sari ai ho aome bang o kapal. Sa Yesus e'fa sel mi faur muding, Yairus abang honie Yesus ho' obang leho' fe,⁴² Fede' sa ai ob pir nu'ale, o ur ho ma' tun ernu faling alo, honie aika ob ho min eham. Yesus sam seham he'e, name tofang sari putang efading homi.⁴³ sari homi ho, ai ob nu rac ma'eh, o fuyi tafoiy tun ernu faling alo am, no' he'e name pirnu di ano' birang sah.⁴⁴ Ai ob ho sa Yesus amot lol sam abung, sa o kod mate o tapor ho ator, mang homi o fuyi tafoiy eh ho suhuin.⁴⁵ Horo, Yesus u ta'ain, "Ano so nator?" Ase name tofang kalufe, Petrus ubang ho, "Guru, name tofang ta'unung Ari fading, honie sado-do ip eh mid eh sam ari tu'e!"⁴⁶ Sobo, Yesus ubang ho, "Namenu nator, fede' na u alepang he'e, kufa' nafah mi den helam."⁴⁷ ai ob ho mang na ho ahol, no' he'e sa tafuning sah, horo he'e sa baroc bibil sa ma Yesus abung faur muding. Name tofang apong adang mi, sa u mateng naba eiy fe sa Yesus ator, mang no' he'e taro'ni fe sa birang ho, sa ubang.⁴⁸ Horo he'e, Yesus aramateng, "No ai o udume ano' birang am. No' ham om fe mi puin abor."⁴⁹ Yesus dai mateng eh he'e, namenu mong a'ome bang mi ho Yairus aramateng ubang ho, "O ai ob minam. Honi fe Guru ano' pusing e."⁵⁰ Honi sobo, mang na ho maeh he'e, Yesus sadimang Yairus aramateng, "Ha'ai baroc e, o atino' bit honie, o ai ho no' ham ahol."⁵¹ Ho araham Yesus sam Yairus o bang mi, name tofang ara bang om lemid Sa sa'ain, seilal ho Petrus, yohanes, Yakobus, med ai ho ofo omang.⁵² Name tofang aika ob ho u morang, sobo Yesus ubang ho, "Ha'ai morang e, sa e min nene, sobo sa nop."⁵³ Name tofang o asal, fede' supi ahol aika ob ho minam.⁵⁴ Sobo Yesus aika atang ho mipuin, no' he'e o lofe, "Toh' no'ai!"⁵⁵ Mang horo, aika o roh sabor, mang no' he'e aika sahirto. Yesus parenta honie, aika ho nanu med en ade.⁵⁶ Ofo omang sahoir, sobo Yesus supi ehap honie sari na ba dun aholam ho, mang ano horo di ara mateng e.

Chapter 9YESUS SO SAKOLA AIBAR AHOW LAME

¹ O' ataain, Yesus So sakola pir ernu faling alo o'lofe, malang mate med kufa ara supi en, honie puin roh sah ernu aralil, puin mode ano' suhuin.² Sa supi ahow sam Lahtal O'bang Bolang umateng, ano' no'.³ Sa ubangho, "Isam sobo itang oh, dopang di puin e', tas, roti, seng, kod pa'alo, honi nunho ipuin nene."⁴ Isam bang taro miam, homi mih tar sam ifoil eleme homi helsam.⁵ Supi oba iri medho usaain, pali'ho imed olmeng, ie'fa o'maru tote a'no' uma ma honi med supi en."⁶ No' horo he'e, sakola aibar sam bang arian pali' arian Sura' habar umateng, med name mode taro taromi supi ano' birang. YESUS EI ARAHAMHO, HERODES OMUPIR⁷ Herodes, pali' molho o'afen, natofagba ara latelam ho sa ma eh, horo he'e, omupir, fede' name den ubangho, Yohanis name a'foil eh ho, name min anai mi sofetangam,⁸ den ubangho Elia foil ho' am, den ubangho, nabi tofang zamang turmi, nu sofetangam.⁹ Herodes ubangho, "Yohanisho Na a'fa medam. Honife, Ai taro soba na o' hamoi maeh ba o'rupa hooni?" Horo, Herodes om sa ho' Yesus a'holfe omuma o'sah. NAME PIR RIB IFIHING O' NAMEJ¹⁰ Sakola aibar sabor ho', na an anba supi panenam ho, supi u Yesus a'ramateng, no' Sa supi a'dail honie supi sam bang ani Betsaida holeam.¹¹ Honi sobo, name tofang ahol horo, name tofang hodi supi ataain. Horo Yesus supi med, no' he'e Lahtal O'bang Bolang usupi a'ramateng, no' he'e o'mode ho, sa ano' birang.¹² Dil dele paka, Yesus o'sakola aibar ho' A'bung a'ramateng, "Name tofang ho' ahow sam bangba ara pali' ho' abungho lap, mitar mi na'de, fede' pali' ho' pali' oh."¹³ Sobo, Yesus supi a'ramateng, "Iriso supi ah." Sakola aibar ubangho, "Ni ab pa'alo, roti pa'ifing puin, honife ni sam namej felta puin name ho' ah hee no'."¹⁴ Sari homi name lotebarso maa pir rib ifing. Yesus sakola aibar a'ramateng, "Supi ahow sabaang mih, baang nu hee pir erifing."¹⁵ Horo he'e sakola aibar nameho ahow mih, mang fede'

Yesus ubang eh honi. ¹⁶ No' Yesus roti pa'ifihing ab pa'alo ho med, saburang edun, tofang luung bang, Sa a'hid a'kalung med sakola aibar en, supi ahow med nameho en ade. ¹⁷ Supi barpi na'de sam a'to' in. No' o' ameh ho ta'unung he'e la atang ernu faling alo afeng. PETRUS O' ATINO' BIT, YESUS HORO KRISTUS ¹⁸ Minumi, Yesus solo aome eh, sobo O'sakola aibar A'ra. No' Sa supi atan, "Name tofang ei ataa'in honi hee, Nariho ano?" ¹⁹ Supi ubangho, "Yohanis name afoil ei, den ubang Elia, den ubang Ariho nabi nun zamang turmi ei namenu sofetangam." ²⁰ No', Yesus supi a'ramateng, "Sobo, iei ataa'in, Nari hoo ano?" Petrus ubangho, "Ari horoba Kristus, Lahtal mi ho'." ²¹ Sobo, Yesus supi a'ramateng ahow nauma, honie sarinaho ano horodi ubang en ma eh nene. YESUS SOMIN UMATENG ²² O' ataa'in Yesus ubangho, "Namen'o' Ai sa maar mahip tofang ahol, tumo' ernu, imam o'kapal ernu, med Taurat o'name omhul ernu apang Ari usah, name beh bahut, no' hee amine, sobo tareng tow Sa sofetang." ²³ Yesus supi barpi a'ramateng, "Mang fede' namenu Nataa'in omuma, sa uil-uil sara kalufe, tabang ba' tefang sel tenaap, honiamfe Na taain. ²⁴ Fede', ano horo se'bur lap sa o'aeng so ara eh, honi he'e o'aeng suhuin. Sobo, anoso o'aeng suhuin Naraham, honi he'e o'aeng il luling mimuj. ²⁵ Mang fede' namenu sa pali' mate hoo uaneng barpi', sobo samin eme o'aeng suhuin, o' untu ma' naba? ²⁶ Nameba Nari med Nomatengpa' umala, honi he'e selnumi Namen'o' Ai lel mate ommi ho' honi he'e Sa aih'o o'atino' bit Sa umala umaniang. ²⁷ Na o'abul u i'ramateng, name pinu aloara iham hoo mitufeh, supi Lahtal O'bang Bolang a'hol dai, honi hee supi emin dai." YESUS, MUSA MED ELIA, HAM-HAM SARA EH ²⁸ Yesus Sa somateng pa' nun umateng no', maa mitareng turlo he'e, Sa Petrus, Yohanes med Yakobus a'dail doita mid aome. ²⁹ Yesus aome eh honi he'e, Apongfa' foil bengnu, O'fenho afel huring. ³⁰ O' ataa'in, dun he'e, name alo Ara mateng eh. Name piraloho, Musa med Elia, ³¹ lel mate mi sari petang Yesus ara o'minho ubang eh, maa ano' anfeho tong Yerusalem mi. ³² Selho araham, Petrus med o'dialbarho e'fail nop empir, sobo supi lel no' dun he'e, Yesus lel mate om mi, name piral'o' Ara ham-ham tufeh. ³³ Musa med Elia mang lame Yesus elet he'e, Petrus ubangho, "Guru, Pi sei hooromi. Ni hob tow panen, nu E'i, nu Musa ei, nu Elia ei." Honi sobo, Petrus sanabafe ubang eh sa e' ahol nene. ³⁴ Petrus sarinaho biteh hee, tafiing hel supi baloil, horofe Petrus, Yohanes med Yakobus tafiing om homi baroc empir. ³⁵ No' name amangpa' tafiing om mi ubangho, "Horo No Ai, Sari horo Natara', Ari alepang." ³⁶ Name amangpa'ho aai hee, supi ahol Yesus solo'le. Supi naho tafuning, nabafe supi aholamho, namenudi supi uaramateng nene. AI KAAI LOTENU ROH SAH TAMANGHO IL LULING MED ³⁷ Midilel supi doitahel hee, name tofang Yesus o'lap ho'. ³⁸ Namenu tofang anai homi lofe, "Guru, na abang, no ai ho' edunfe, fede' sarihoo no ai pirnu'le so. ³⁹ Edun, roh sah ari tamang, esese he'e sa beat. Roh sah ho ari adang a'feng, sei masing, at farabai her, sa ano' maar adsah. ⁴⁰ Na O'sakola aibar abang, supi ahow aralil sobo supi panen sah." ⁴¹ Yesus ubangho, "Hoi, iri o' atino' bit nene med se ahal! Na iralame, iratoh, bala amone iraham o' lafang denfe? O aih'o ara ho' lema." ⁴² Aikaho mangma Yesus abung hee, roh sah ari med faai ba', ari adang afefa'. Sobo, Yesus roh sah ho a'siud, Sa aikaho ano' birang, med omang ona en. YESUS SOMIN UMATENG ⁴³ Name barpi Lahtal o' kufa' usahoir, sobo nabafe Yesus panen supi dai usahoir eh he'e, Sa So sakola aibar a'ramateng, ⁴⁴ "No mateng hoo, ualepang no' no': Namen'o' Ai ho maa alorang med namen'o' atang mi." ⁴⁵ Honi sobo mateng pa' ho, sakola aibar o'lel ahol nene, med naho natafuning honie supi e' pahang nene. Sobo, supi Yesus atan o'lel utaa'in supi baroc. ANOSO SO MI MID ⁴⁶ Selnumi, Yesus o'sakola aibar sara tutul, sariho anoso supi anai homi maa somimidho ei araham. ⁴⁷ Sobo, Yesus supi o'tanut ahol, no' Sa ai kaainu ahow Sa'tote mitoh. ⁴⁸ No', Sa sosakola aibar a'ramateng, "Nameba Nei Nanife om mi aikaai hoo apang uno' honi he'e, Naridi apang uno', Med, anoso apang Nari uno' honi he'e, Aiba Nahow ho' hodi, sari aih'o apang uno'. Fede', o'sah bi' inai homi, sari horo somimid." SARI HODI HAM ⁴⁹ Yohanis ubangho, "Guru, ainu Ani puin roh sah atetel ni ahol, ni ahow sono' fede' sariho e tara taan nene." ⁵⁰ Sobo, Yesus a'ramateng, "Haai ahow sono' e', fede', ano horo e iri lafang nene, honi he'e sa ieita." YESUS MONG SAMARIA MI NAME SAKING ⁵¹ Yesus ano' lafining o'sel fanang, Sa som ano' dume, Sa Yerusalem leam. ⁵² Sa soname oinu ahow sotur. No', O' nameho sam pali' ani Samaria homi, naernu utaro' med E'reeng. ⁵³ Sobo, nameba pali' homi supi Yesus medfeho usaking, fede' Sa lame Yerusalem leam. ⁵⁴ Yesus o' sakola sariho, Yohanes med Yakobus sarinaho ahol, supi ubangho, "Tuhan, ni uparenta honie sa afail burang tahel nameho ano' fail tipung A uinung?" ⁵⁵ Sobo, Yesus sadimang samot midun supi e'hap. ⁵⁶ No' horo, Yesus med O'sakola aibar sam beng leam. NAME YESUS ATAAINHO O' KARAK ⁵⁷ Supi selai lol omhomi, namenu Yesus ara mateng, "A mang tarofe lol sam so he'e, naridi A'taa'in." ⁵⁸ Yesus a'ramateng, "Binanta o'leng baun ara samitar, hiw lelang ernu o'barang ara samitar. Honi sobo, Namen'o' Aih'o eleme sa mimih mitarfeho, e' ara nene." ⁵⁹ Yesus name beng nu a'ramateng, "Ma Nataa'in!" Sobo, aih'o ubang, "Tuhan, na Abang honie nasam nimang apot soturfe." ⁶⁰ Sobo, Yesus aramateng, "Seihoni sa name min supi ei name minho apot, sobo ariho sam Lahtal O'bang umateng." ⁶¹ No', namenu foil Ara mateng, "Tuhan, na Ataa'in sobo, nadai sam nife nimang, nodi' nomatu, e'maringfe." ⁶² Yesus ara mateng, "Anoso satang bingku potang apuin am sobo sadimang samot midun, Lahtal O'bang bolang samed nene."

Chapter 10NAMEBA YESUS ATAAIN AMHO, PIR ERITITO SA AHOW HEL LAME

¹ No' he'e Yesus Sa name beng nunba Ataa'inamho, pir eritito Sa utub, piral'o' ahow sotur sam bang pali' ba Saleamfeho leam. ² Sa supi a'ramateng, "Na afail hor lap eiho tofang, sobo, name ukaresang eiho kurang'le. Honife, o'aneng abang na afail ho bang, honie i naafail ho ta'unung." ³ "Lame! Na ihow sam, mangfede' nub ainu honi, mong binanta a riing o'ham leam honi. ⁴ Ihaai seng puin nene, tas, sendal haai puin. Sam seham name ahol he'e, ara amang nene, poram. ⁵ Isam bang taro lemid, honi he'e aaing, 'No'ham bit bangho araham.' ⁶ Mang fede' nameba ara bang homi ukarang e'sah ara, honi he'e, iei ukarang e'sah ara supita. Honi sobo aai, iei ukarang esah sabor iolapho'. ⁷ Ibang ho mimih mitar. Nabafe supi usadia med iereeng, ade na, fede name karesangho, o'abor samed. Haai sam bangnumi, ho' bangnumi e' ⁸ Isam bang

numie, name homi iri ubad, naba mejso supi iraham a'mihing hee ade.⁹ Name mode ernu homi, i ano' birang, no' supi ara mateng, 'Sorga Bang ara ibungam.'¹⁰ Sobo mangfede' isam bang numi name iri ubad nene honi he'e, sam bangho o'se'bur ariane mateng,¹¹ 'O' mitata i ubangho, ibang ipali' o' maru nie'fa abir ho'o, ni tote par med ina ien. Honi sobo, uma! Sorga Bang ara fanang.'¹² Na iramateng: Selho araham, Sodom o'tarofe mifilung, supi eiho somi tarofe." NAMEBA YESUS USAKINGHO SA NAUMA¹³ "Khorazim med Betsaida, sah karang iraham! Mangfede' natahoir ham mong Tirus med Sidon mi Napanenho, supi som a'fom, honi he'e supi fen laan puin hel maru mimih.¹⁴ Honi sobo, hi' timba o' selmi, Tirus med Sidon ei tarofe mifilung, ieiho somi tarofe.¹⁵ Med iri Kapernaum, maa name itel sorga leam? Aai, iriho name few pong name min o' pali' ta am!¹⁶ Ano horo iei alepang, Naridi supi ualepang. Honi sobo, anoso iri bahut, Naridi sa Nari bahut. Med, anoso Nari bahut, Aiba unahow hodi sa bahut." YESUS O' ATAAIN NUNHO, SETANG ERNU LI' EFAR¹⁷ Horo he'e, Yesus o' name ataa in pir eritotoho, bad herang puin savor, supi ubangho, "Tuhan, Ei Ani om mi, setang tofang li' niefar."¹⁸ Yesus supi a'ramateng, "Nadun he'e, setang burangta muj hel mangfede' laai muj honi.¹⁹ I ahol, sariho, kufa Na ien, honie puin mon tatoh, puin pail tatoh, med ifalefang tofang ei kufa'ho, ipuin abade. Den e ino' maar neneam.²⁰ Honi sobo, roh sah tofang li' iefaramho i ubad nene, sobo ibad herang fede' iei ianiho tong sorgami hulam." YESUS AOME SOMANG EN²¹ Selhomi, Yesusdi Sa Roh om mi bad herang o'sah, Sa ubangho, "Nimang burang aneng faai aeng, Na ono' ubang, fede' na an an hoo, A med name om'ra dil maeh el tafuning. Honi sobo, Amed ai teten etub. Nimang, Eng adangmi sari hooro A uinung.²² Nimang, na an an, Amed Nenam, no' he'e namenudi e' Ai ahol nene, seilal Omang. Med namenudi e' Omang ahol nene, seilalho Ai, med nameba Ai uinung honie usupi aramateng."²³ No' Yesus So sakola aibar edun a'ramateng, "Nabafe idun aholam ho, e'fail taroso dun ahol, honi hee bad herang med,²⁴ fede' Na iramateng: nabi tofang med afen ernu om dun ahol uma sobo dun ahol nene. Supi om alepang uma, sobo ma eh nene." SAMARIA O'NAME OM NO'²⁵ O' ataa in, Taurat sura' o' name omhul nu sahirtoh Yesus pate ubangho, "Guru, nabafe na panen honife na fetang so em med?"²⁶ Yesus ei abor ubangho, "Nabaso sura' Taurat om mihul ol meng? Itaan nabaso ara om mi eh?"²⁷ Aiho o' abor ubangho, "O Lahtal a ukarang, om pirnu puin, olaman sobarpi, o kufa, med o'panen aten sobarpi. Med nameno ernu ukarang mangfede' a obo' ukarang eh honi."²⁸ Yesus aramateng, "A Nei aborho abul. Horo panen honie fetang med."²⁹ Sobo aiho so abul lap, sa Yesus aramateng, "Ano horo nei nameno?"³⁰ Yesus ei abor ubangho, "Ainu Yerusalem mihel Yeriko lehel, sasam name tot kalaping at mitoh, name o'fen utot med, name beh edai min med homi ol minge samam.³¹ Seh seh hee, imam nu se'burho lol ho'. Sadun aiho ahol horo hee, sa e'dun nene, salidamang se'di beng lol samam.³² Lewi ei namenudi honi, sadun aiho ahol horo hee, sa e'horang se'di beng lol samam.³³ Honi sobo, Samaria o' namenudi se'burho lol ho'. Sa mang dun aiho ahol he'e, om e'sah empir.³⁴ Horo hee Samaria o' nameho ma a'bung, o'bamed nunho dafan. Sa dafang miluh, sa aramid so keledai ta, sa arasam bangnumi, sa udafang utarubing.³⁵ Midilel, Samaria o' nameho seng dinar alo med bang aneng en, sa ubangho, 'Ai bamed hoo dafan. Seng den a a'no' oh med aihoo ereeng hee, nanaborfe na elemi mi."³⁶ No' Yesus ubangho, "Ei ataa in he'e, name pirtow o' anai homi, anoso sano' nameno ham ham med aiba name tot kalaping beh ho araham?"³⁷ Taurat o' name omhul ubangho, "Nameba aiho ukarang horo." No' Yesus ubangho, "Sam honie sarina horo panen." MARIA MED MARTA³⁸ Yesus med o sakola aibar supi seham lame eh hee, Yesus sam bang numi, ai obnu ani Marta, sa Yesus ubad arasam sobangmi.³⁹ Marta o' diail ob ani Mariaho, sa Yesus e'fa abung ho mimih, Yesus o'fompa' ho ualepang.⁴⁰ Sobo Martaho tabubul empir, na ernu ukaresang sa no'fe. Marta ma Yesus abung aramateng, "Tuhan, taro'nife no diallobho A mang edun nariso nanun hoo barpi ukaresang? Ahow sa neita feho!"⁴¹ Sobo Yesus ubangho, "Marta, Marta, ariho natofang omupir honie elafung med apongfa' umaar.⁴² Seilal baang nu solo mi atino'. Maria sei baang omino' medam, no hee, ei baangho name aputang med sah."

Chapter 11AOME USAKOLA

¹ Selnumi, Yesus eleme numi aome. Sa aome no' hee, o'sakola ainu A'ramateng, "Tuhan, aome uira sakola, mangfede' Yohanes so sakola aibar ara sakola honife."² No' Yesus supi aramateng, "I aome honi hee, ubang hooni: 'Nimang, Aniho ano' bolang. O'parenta Bang ho' eham.³ Na'de seina A utaro' ano'an med nien sel a'rian,⁴ med ni doc ernu A uampo honie name panen ahal niraham ni uampo. Haai nira sah karang lefa e'." BANG, LAP, MED A'FAW⁵ No' Yesus supi ara mateng, "Mangfede' iriho itenang elnu ara, no' hee tunham lalaham isam itenang elho o'bang mi, i aramateng, 'tenang el, na o' roti pa' tow tupingfe,⁶ Fede' no tenang elnu seham lame ho' nobangmi erambo, naden na a'no' mej med araham eiho so aai.'⁷ O' tenang el maa sa bang om mi ubangho, 'Nareko' e! Na se ar utelam, No aibar ara nitaram. Na toh naden med ensah.'⁸ Na ira mateng, masiki otenang el etoh naden en nene fede' ari o' tenang el, sobo i abang sei masing, sa uil toh nabafe ibang sa med ien.⁹ Honife, Na iramateng, Bangfe imed. Lapfe ahol, afawfe se'ar during iereeng.¹⁰ Fede' anoso bang sa med. Anoso lap sa ahol. Med anoso a'faw, se'ar sari during e'reeng.¹¹ Inai homi omang taroso o'ai ab bang sa mon med en?¹² Eme o'ai hiwdo bange sa pail ariing med en?¹³ Mang fede' iriho ariing fail o' name, sobo i ahol nano'ba taro' ni horo, imed iaibar en, nabafe Imang tong sorgami. Nameba abangho Sa Roh bolang med en." YESUS SA LAHTAL O'TUTUNG KUFA' PUIN¹⁴ Selnumi, Yesus aika lote amang sahnu o'setang atetel. Setangho mang hel teeng hee, aika amangsah ho mateng no', horo hee name tofang sahoir.¹⁵ Sobo, name ainu ubangho, "Setang o'kapal Beelzebul horo o' kufa' puin setang atetel so."¹⁶ Name oinu om Yesus apate, supi Yesus abange Sa sorga o' utubnu med supi e'tub.¹⁷ Sobo, Yesus supi o' tanut ahol Sa ubangho, "Bang nu sabaange sari mimuj, honi hee tari' tabite. Med Bang om numi, o' name sara sah, honi hee tabite.¹⁸ Honife mangfede' setangdi sabange sari lafang, honi hee supi ei bang lelangho maa tahang toh eme aai? Na ubang hooni fede' iubangho, Na Beelzebul o' kufa' puin setang atetel.¹⁹ Mang fede Na setang atetelho Beelzebul puin, ho

hee i aibarho ano o' kufa' puin supi atetel? Honife supi horo i hu' botang puin, med i dasing ap puin.²⁰ Honi sobo, mangfede' Na Lahtal ei tutung kufa' puin setang tofang atetel, honi hee, Lahtal O' Parenta Bang iolap ho'am.²¹ Mang fede' name kufa'nu nei balep puin sobang sona buang, honi hee, o' kafac tofangho tining talaj om mi.²² Sobo mang fede', namenu somi kufa' emota ho' ari lafang ano' bol, honi hee, aiba somi kufa'ho, sa o'balep udumeho sa utot med, no' hee o'naernuba sa utot med sadalam.²³ Anoso e'ara No lang om mi nene, sa Nari lafang. Med anoso Nara abuil taunung nene, sari horofe a'bite a'dakang." ROH SAH SABOR²⁴ "Mang fede' roh sah namenu om mihel, roh ho lame ipih mideh, eleme taat tofang lap a'no' so airlah sobo lap sam aai. Horo sa ubangho, 'Na nabor sam bangba na ad lufangam ho leam.'²⁵ Sasabor ho' honi hee, bangho name parin bolang, utaro o'rupa.²⁶ Horo, roh sah ho sam roh mi a'riing pir itito adail honie sui ho' bangho lemid mimih mitar, horo hee sari aih o'panen aten foil misah mong aainang e'mota." NAME TOFANG APANGNO'²⁷ Yesus mateng hoo ubang hee, ai obnu mong name o'ham ham mi beat ubangho, "Ai lafengba Amitarho untu ada araham, med toba Anahodi untu ada araham."²⁸ Sobo, Yesus ubangho, "Namen o' ernuba Lahtal o'fom pa' alepange alol panen, horofe untu ada araham." YUNUS EI UTUB²⁹ Selnumi name tofang taunung mang tofangta, Yesus ubangho, "Fangnu hoo ariing fail o' name; supi o' utub nu bang, sobo utub med supi e tub feho, pa'nudi aai, seillaho Yunus ei utub.³⁰ Mang fede' Yunusho sano' utub med Niniwe hinung e'reeng, Namen o' Ai hodi sano' utub med supi ereeng.³¹ "Pali' butung o'selmi, Afen ob pong Fiing mi sahir toh name fed ho' ara, sa supi hukung fede' sa pali' o'tapor miho' honie Salomo ei na' hol dil ma eh ho alepang, sobo nameba somi mate Salomo e'mota nu ara hoomi.³² Pali' butung o'selmi hee, Niniwe hinung sahir toh name fangnu ho' ara honie supi hukung, fede' Niniwe hinung som afom, ho a'raham Yunus fom pa' supi apong adangmi umateng, sobo namenu somi mate Yunus e'mota ara hoomi." TE'FAIL HO BO' MATE O'LEL³³ "Mang ano horodi, sa lampu tubam hee, sa e'tafuning nene, eme sa e naden med a'telang nene. Sobo, supi med lampu e'fa ta amihing, honie sa name ho' madong dun o'lel ahol.³⁴ Te' fail ho, bo' mateho lampu. Mang fede' e'fail no', bo' mateho barpi lel. Sobo e'fail sah, bo'mate barpi paka.³⁵ Honife uma no'no', honie lel o'bo' miho paka e'.³⁶ Mangfede bo' mate lel barpi den e'paka nene, obo' mateho lel amuj mangfede lampunu so lel med o a'lel ehoni." YESUS SA FARISI HINUNG MED TAURAT O'NAME OM HUL E'HAP³⁷ Yesus mateng no' honi hee', Farisi o'namena a'dail na'de. Sa ho' mih na'de.³⁸ Sobo, name Farisiho sahoir, asel Yesus na'deho satang lam nene.³⁹ Sobo, Tuhan a'ramateng, "Farisi hinungba ari honiho, supi sang kere med ping o' amot fe ano' bolang; sobo i o' mateho maro' makakang med ariing fail so afeng.⁴⁰ Hoi, name bodo ernu! Aiba amot aten horo omdo atenem aai?⁴¹ Honife, nabaso ara obo' mi hee, dalam ano' ei ukarang. Honiesa, i atitino' bolang.⁴² Honi sobo, iri Farisi hinung, sah karang iraham! Fede', i te' muding ernu i pite' habuden med Lahtal en, sobo Lahtal o' abul-abul med o' ukarangho isibung. O'abul taho, na an anho i barpi panen den sibung nene.⁴³ Iri Farisi hinung, sah karang iraham fede' aome beng mi hee, mih eleme no'fe ilap, don om mi hee, ada aholfe ilap teeng.⁴⁴ Sah karang iraham fede' iriho mang fede' lafo dul mate name tatoh talame honi."⁴⁵ No' Taurat o' name omhul nu Yesus a'ramateng, "Guru, A nahoo ubangho, A niridi niebit nieng el."⁴⁶ Sobo Yesus ubangho, "Hoi, iriba Taurat o' name omhul nun, iridi sah karang iraham! Fede', natarofe inamebeng ahow tefang, sobo itang pa' pa'nudi e' natarofeho a'tor nene.⁴⁷ Sah karang iraham fede, nabi ernu ibap bale amineho i o'dere a'ten.⁴⁸ O' mitata iname tofang aramateng ibap bale o' panenho io' atino' bit ubangho; supiso nabi tofang amine, sobo iriso o'dere a'ten.⁴⁹ Horo eiba, Lahtal So dil maeh mi ubangho, 'Na no nabi med rasul tofang tahow supi en, sobo nameba Na tahow oinu min, med maar ahol,'⁵⁰ honie sa nabi ernu o'foiba pali' mate ara honi hee taherho, supi hoomi name ataain teeng,⁵¹ aainang Habel o'foi sam Zakharia ei foi mimeng, sari ho' Lahtal O'bang med O' hemang anai mimin. Ya, Na iramateng, supi fangnu hoo, sarina hoo fit fan, med o' mateng bit.⁵² Hoi, Taurat o' omhul ernu, sah karang iraham! Fede i na ahol o' salo' during ei imedam, sobo i om lemid uma nene, no' hee, name beng om lemid umaho, i atelang toh."⁵³ Yesus sari eleme homi hel, Taurat o' omhul ernu, med Farisi hinung A'ra sah, med supi taain tofang puin bal.⁵⁴ Supi somnu honie, Yesus o' mateng pa' ernu horo puin A'puin supi omuma.

Chapter 12YAHUDI O' KAPAL O' LADIMANG LABOR

¹ Sel numi name rib taunung, sadodo ipih mideh araham, Yesus sa so sakola aibar aainang aramateng Farisi hinung om sah i uiri buang no'no sariho kalufe ladimang.² Fede' na tel meng uil sari during, natafuning sa uil sari during.³ Honife, nabafe i pakami ubang honi he'e mong lelmi maeh, nabafe i kamara mi utama honi hee, bang adota ulofe uid. LAHTAL UBAROC⁴ No tenang elbar, Na iramateng i haai nameba bo'matefe amine no' ho ubaroc e sobo sariho no'honi hee o'beng foli panen saham.⁵ Sobo Na ino, nauma sariho, ano horofe i ubaroc Ai ba i ubarocfeho, Sa amine no hee, sa foil so kufa puin iri few lafo paka leam. Ya, Sari horofe i ubarocfe.⁶ Seng ba oil hir pa' alo name puin hiw ani pipit pir ifihing o'fali no? Sobo sari hiwho, pirnudi Lahtal araham e'sibung nene.⁷ O'mitata ho, ielafung ari' nemang hodi taan barpi. Haai baroc, iei faliho, hiw pipit eiho alihing. O'BA YESUS UKALUFE ANO' NAUMA⁸ Na iramateng nameba name beng ahoimi No atino'bit, Namen o'Aidi, Lahtal o'malaikat tofang ahoimi o'atino,bit.⁹ Honi sobo nameba namebeng ahoimi Nari ukalufe Lahatal o'malaikat tofang ahoimi Nameho ukalufe.¹⁰ Med ano horo nanubit Namen o'Ai lafang, honi hee ampo med no, sobo ano horo Roh bolang e'bit sa ampo med nene.¹¹ Mangfede' supi irasam aome bangmi med mate ernu ahoi mi, maa taro'nife ibo'utola, eme maa nabafe iubang honiho ihaai ubaroc.¹² Fede selho arahamho, nabafe ibitfeho, Roh bolang uiramateng. AI KAFACNU ANO' UPAPAIN¹³ Name tofang anaihom i namenu Yesus aramateng Guru, no diaillo aramateng honie sa naernuho nara dalam.¹⁴ Honi sobo Yesus aramateng, "Diaill, anoso Natel Nano' iname ham mi?"¹⁵ No' Yesus foil supi aramateng, maro'makakang tofang iubang no'no fede name nu ei fetangho, o'naernu tofangfe sa fetang nene.¹⁶ No' Yesus na upapain nu med supi aramateng Ai kafac nuho, o'faai tofang o'sah, o'na'fail di lafo latel.¹⁷ Horo aih o

som mi tanut, Nabafe maa napanen? fede' No na'fail taro alap eleme aaiam. ¹⁸ No' sa ubang maa hooro Na panenfe. Na no eselnu ho a'berang ano'ho, o'mi matefe foil a'ten. Na ala nobate med beng ernutaho, nafoil med horo mitaro. ¹⁹ No' hee' Na nolaman ara mateng, Hoi, nolaman, ariho o'naernu tofang o'sah lafoh latel, taro'olap mi atun oer, ona'den oseina, oloil oasal, obad oherang. ²⁰ Sobo Lahtal aihō aramateng, Hoi, name bodo! Fed dilpaka hoo, olaman Na obo' homi med. No' o na an tofang taro' mengho maa anoso ubang? ²¹ Name na tofang taro' sobo' mate e'reengho o'rupa honi sobo Lahtal araham homi sa e kafac nene. HAAI BAROC E ²² Yesus so sakola ariabar aramateng, Honife Na iramateng ifelang haai ubaroc, naba fe maa i ade. Eme ibo'mateho ubaroc e' maa nabafe itew puin. ²³ Fede' feteng horo mi atino'sei namej emota,med bo'mate horo mi atino' few puin, fen lelung ho e'mota. ²⁴ A'folangho e'dun e'nate' nene, hor lapdi e'nene, supi o'seldi aai, o'parahdi aai, sobo Lahtal supi o'afoil, Iriho ifali somi mate hiw lelung ernu e'mota. ²⁵ Anoso inai homi sofetang ubaroc sa sourho foil danu ta? ²⁶ Mangfede ina o'kaai hooni panen sah, naba eife nabeng tofang iu baroc? ²⁷ Bunga bakunghon e'dun, sa a'bow taro'ni. Bunga nunho e'karesang nene, e'ap baling nene, sobo Na ira mateng, Salomo kafac bung lehel, sobo safen puin ho e'teng mino' bunga honi nene. ²⁸ Banang mong dil but, fed abow, dilel few afail leam sobo, Lahtal a'lelang a'bubung, iriho maa sa e' ileleang ibubung banangho emota nene? Hoi iriba o'atino bit uhaleng meng! ²⁹ Honife, nabafe maa iade na, haai lap e'med iom ubol e. ³⁰ Fede, bang ernu pali mate ta sarina hoo lap, sobo Imang ahol sarina hoo iudume o'sah. ³¹ O'taden honi he'e, Lahtal ei bang horo sotur lap honi hee, natofang sobarpi samed ieita." SORGA EI KAFACFE TARO ³² "Hoi, taunung kaai, haai baroc, fede bang pali'ho Imang uinung med ien. ³³ Naernuba itang om miho, fail ano'oh med a'lofe ala en. Seng kadefa sah nene horofe panen iereeng, sariho kafac Sorgami, suhuin sah, name ta'u e'med nene, haliwdi e'ade nene. ³⁴ Fede' ikafac ara taromi, iomdi ara horomi. NAME BALETABA A'LOL A'TAAINHO SO KARESANG PANEN ³⁵ Honife iheng sei pec meng, ilampuho sei fail eh. ³⁶ Ino' mangfede nameba o'tuang nika o'lubung mi savor a'danang eh honi, honie supi se ar during tuang ereeng no' mangfede tuangho ho' sear afaw. ³⁷ Name baleta nuba, o'tuang ho' honi hee a'danang eh ho untu ada med. Na iramateng, sa saheng pec, sabaleta, sa soname baleta nunho a'how mih honie na'de. Sa ma horo hee, sa supi ubaleta. ³⁸ Mangfede tuangho tun ham puin ho'soeme, dilel maehfe ho'so, saho' ahol supi panen honi, untu ada supi araham. ³⁹ Siobo iahol, mangfede bangnu o'aneng sa ahol, o'd den name ta'u obang leho, o'bang name a'berang samang edun eh nene. ⁴⁰ Honife iridi uil-uil buang no'no', fede nameno Ai o'ho' maho i ahol nene. ⁴¹ No Petrus Atan, "Tuhan, upapain ba ubanghoo, nilo nien soeme, nameno' sobarpi?" ⁴² Yesus ubangho, Name baleta o'kapal taroso a'lol ataaen med om no, o'tuang udume, a'how name baleta beng e'dun, o'selmi hee sa supi ah a'foil? ⁴³ Sari aihō untu ada araham, fede o'tuang ho' honi hee, sabaleta ano' lame eh. ⁴⁴ Na iramateng, so atino' tuang aihō foil med a'how sona ernu barpi buang. ⁴⁵ Sobo name baleta som mi ubang, No tuang e'hano ang ho' nene, horo hee sa name baleta beng mi ob mi lote sa beh par, no' sa na'de seina sam tabur labow, ⁴⁶ tuang ho' o'sel ahol nene, ai hodi shol nene, tuang aihō amine med name a'lol a'taaen nene ho o'ad. ⁴⁷ Name baletanu sa so tuang ei omuma ho ahol sobo, sa ubang nene soeme o'tuang ei inung sapanen nene, beh par tofang med. ⁴⁸ Sobo name baletaba so tuang ei inung ahol nene, sobo nabafe tuang om araham horo sa panen, beh par o'mikutrang le' sa med. Name o'ba med mi tofang, name bang di tofang, Nameba med mi alihing, name bang di mi alihing. YESUS A'BAANG PANEN ⁴⁹ Na ho' hoo afail med pali mate tafew e'ho med Na udume afail ho failam.

⁵⁰ Honi sobo sei tuling tow ara Na a'laife, med Na ualepang nadingbut sam naho so ano'an. ⁵¹ I ukuru Na ho' bad herang fito' ho pali mate taho? Aai, Na ira mateng, a'bite a'dakangfe Na fit ho! Name pirtow, alo lafang, name piralo, tow lafang. ⁵² Fed ho'mi, name pir ifihing bangom nuho a'baang. ⁵³ Supi a'baang Omang so ai lote lafang, ai lote somang lafang. O'fo so ai ob lafang, med ai ob sofo lafang. o'ai lote o'ob solote ofo lafang, o'ai ob o'lote so ob o'fo lafang. ZAMANG UTEP ⁵⁴ No' Yesus name tofangho a'ramateng idunfe, tafiing fed muj mi tapah mate am, iubangho, noi her eham, med noi atino soher. ⁵⁵ I ualepang fe hamoi pong tang a'raham mitoham, i ubang ho selfed hoo, fed bune empir, honie sari naho atitino' ara. ⁵⁶ Iriba aba kalufe o'ame! burang med pali mate o'asala itep no'sobo, naba eife Zamang hoo itep sah? ⁵⁷ "Naba eife na o'abulho e'uinung nene? ⁵⁸ Mangfede inameba iom e'riing ho, ara ham-ham sam parenta o'ame olap sah, seham lame eh ho, iom salahain ho ara ubang ano tining honie sa haai iri med para kara hu o'ame en, no'hee, para kara hu o'ame iri so ubang en, no'hee o'buang iri med sapiri sear buang en, sapiri sear buang iri few sapiri leam e. ⁵⁹ Na ira mateng, ituping e'ame oh dai, name hemomi iad dai.

Chapter 13LOFE ID HONIE SOM AFOM

¹ Name pir nu alo ara homi, supi Yesus ara mateng sariho, Galilea hinung o foi Pilatus med supi o'naernu fitho' Lahtal en eiho, ara taunung ei araham ho ubang. ² Yesus supi aramateng; i utanut ho, Galilea hinung hoo, o doc mimate Galilea hinung beng ei emota, fede supi maar mahip a,hol hooni? ³ Na iramateng; aai. sobo mangfede ie iom afom nene, iridi barpi min. ⁴ Eme, name pir ernu faling turlo ei araham, supi min asel bang ai lebang mong sei bari siloam abung ho ol supi tahel, i utanut ho, supi o, doc somisah name mong Yerusalem miho, o, doc mi emota? ⁵ Na ira mateng; aai. sobo i iom afom nene, i barpi min. TI BA E HIL NENE ⁶ Yesus foil upapain hoo ubang; Ainu a, ong sel nu med so anggur dil mi muding. Sobo o selmi sa ho'aong ho o'pir lap he, pir aai. ⁷ Horo sa name dil bu'ang ara mateng; na ho ti hoo o'pir lap tun towam, sobo pir nu di Na e ahol nene. Ti ho abooi few! Taro'ni faai ho ano'na mangtanai med ti'ho e'reeng? ⁸ Honi sobo, name dil buang u'bangho; Tuang, ti'ho u'ad foil tun'nu ta honi e sa hil. Dai sei honi, na faai efading ho arung e dafang mi, ⁹ maa tun'nu he'e,ti ho hila. Sobo foil hil nene he'e, Tuang a'booi. HAIR SAH ARAHAM,YESUS NAME ANO'BIRANG ¹⁰ Minumi hair sah araham, Yesus a'ome bang mi name afom' apahang. ¹¹ Name ob nu homi,roh sah tamang horo'fe,sa mode

tun ernu faling turlo am. Ai ob ho amot turung sa abul toh sah. ¹² Yesus dun ahol horo sa o'lofe ara mateng, "Hoi, name ob, o mode ho a u ilam". ¹³ No' Yesus satang arita puin, mang homi ai ob ho a'bultoh, sa Lahtal ani utarain. ¹⁴ Honi sobo, a'ome bang o'buang a'ring, asel Yesus hair sahmi name ano' birang. Sa name tofang ara mateng; Tareng talang om mi horo karesang. Honife, sari tareng talang ommi horo name ano'birang, haai hair sah ommi e'. ¹⁵ Sobo Yesus aiho aramateng; Iriho name ladimang labor o'name. Isapi eme, inub fomi, hair sah om mi isam baring hel a'rasam sei en na eme aai? ¹⁶ Ai ob hoo Abrahan o'bap o'bale, setang apec tun ernu faling turlo ommi am, honie sari hei hoo hair sah ommi afatang few sah? ¹⁷ Yesus mang u'bang honi he'e, o'Ari lafang barpi mala, name tofang bad'herang, a'sel Yesus natahoir tofang panen. SINA FALEI A'FAIL MED ROTI O'NA A'FAIL A'NO U'PAPAIN ¹⁸ N'o Yesus u'bang ho; sorga bang ho mang fe'de naba honi? Naba honi horo ma'a na med a'no u'papain? ¹⁹ Sorga bang ho mang fe'de sina falei a'fail honin, name med so but mi te;sa abouw madong sa'no'ti mate, hiw lelang aer'nu abale ta so barang pec. ²⁰ Sa foil u'bang; naba fe Na a'no bang bolang o'upapain? ²¹ Lah'tal O'bang bolang ho, mang fe'de'roti o'na'fail honi, name ob nu med tarigu kilo tow ara a'bal, sam tarigu so'barpi latel. KURANG'ALE IL'LULING MED ²² Yesus lame bang mate lelanglai, med bang ka'ai lelang kurang, Sa barpi mihul mihanang, Sa fom pa bolang u matenglame, sam yerusalem u talel. ²³ Horo name nu Atan; Tuhan, name il'luling med ho o'kurang'le? Yesus supi aramateng barpi u bang ho; ²⁴ Atino' lap honi'e se'ar kapuh ho lol mid'no; honi'fe Na i'ramateng, name tofang sari s'ar ho lap te'eng honi sobo supi med sah. ²⁵ Mang fe'de bang a'neng toh so se'ar tel, sobo i'ri ho luling mi toh, se'ar afaw u bang ho; Tuang, niri u'karang se'ar during ni'en. Sa u'bang ho; i taromi ho'so fe, Na e'ihol nene. ²⁶ No' iu bang honi A'ra ham-ham na'de sei'na. A ni'no na'ahol mong ni bang o'se'bur a'rian. ²⁷ Honi sobo Sa u'bang ho; Na e'ihol nene, no' i taromi ho'Na e'ahol nene. Na'pong fa'araham homi toh'e'ba sam, i'ri barpi na'sah fe panen! ²⁸ I'dun Abraham, Isak, Yakob med nabi ar'nu so barpi ahol, supi ara Lahtal o bang bolang mi'eh honi' he'e, i ahain i'fing'ir, name i'ri few luling le'hel. ²⁹ No' honi he'e, name'no tofang fed'po' fed'muj, f'ing lol tani lol'ho; supi Lahtal o'bang bolang om mi'mih na ade. ³⁰ So ati'no; name so'fe' foil so tur, name so'tur'ho foil so'fe; YESUS UIL SAM YERUSALEM LEAM ³¹ Selhomi, Farisi hinung oi'nu ho' Yesus Abung Ara'mateng; A'sam pa'li ho'o e let, fe'de Herodes A'mine u bang eh. ³² Yesus u'bang ho; A'sam, ai'ba sah karang fe panen o'mame'ho aramateng; Fed med dil'lel ho, Na roh sah tofang atetel, med name mode a'no birang, med hair o'mi tow mi'ho, Na No karesang an'o an. ³³ Honi sobo, fed, dil'lel, med a'lo, Na'no lame u'hamow, fe'de nabi'nu, sa yerusalem a'mot mi'min nene. ³⁴ Yerusalem, yerusalem! Nabi ernu i'amine, med name ba tahow i'en ho i'od! o'ai bar Na ta'unung nom u'ma ta'lame'lol, mang fe'de hiw ow so ai med safitang far honi. ³⁵ Fed i'bang so'oh tining rameng. Na ira'mateng; i foil dun Nahol nene, sam o'sel mi, i'ma'a ubang ho; Ai'ba Lahtal ani miho' ma'ho, untu ara arham.

Chapter 14HAIR SAH MI NAME A'NO BIRANG

¹ Hair sah'nu araham, Yesus ho'Farisi hinung o'name tur'nu o'bang mi ara roti ade, supi barpi edun. ² Sel ho araham, ai buang'bu nu Ahoi araham mih. ³ Yesus Farisi hinung Taurat o'name om'hul nun aramateng; hair sah om'mi name a'no'birang no' em sah? ⁴ Sobo supi a' bor nene. Horo Yesus ai'mode a'puin a'no birang, no' ahow sam. ⁵ Yesus supi ara'mateng; I'nai homi, a'no so mang'fe'de' o'ai so'em'e o sapi lote hair sah mi muj sei lafo leam sa e'hano'ang sam barig med nene? ⁶ Horo supi di O'mateng pa'ho abor nene. U'ADA AHOL ELEME ⁷ No' he'e, Yesus sa u'papain nu u'mateng, med name ba'maring med, honi'e ho'na'ade sei'na eh'ho, Sa ahol name ho ho' meja na'de ei'fading mih he'e, supi kadere ba'ma'a tamih he'e, name supi u' ada a'hol ei horo lap. Sa supi a'ramateng; ⁸ Mang fe'de name'nu emaring sam nika o'diang leam, i'haai mih e'leme ba ma'a i'mimih he'e, name i'ri u'ada a'hol fe horo lap e;fe'de bang a'neng ma'a name o' mi iemota hodi e'maring am. ⁹ no' honi he'e, bang a'neng ma o'lap ma ara'mateng; o kadereho med ai ho'oro en sa tamih! Horo he'e, a'mala maniang puin toh sam eleme ka'ai lamang mi'mih. ¹⁰ Sobo mang fe'de name ie'maringam, i'sam name amot mi'mih, honi sa name maring a'hol he'e, sa u'bang ho; nodial, a'tohsam e'leme no' hemoro mimih. Honi'e name a'ra na'ade apong a'dang mi, a'ada ahol med. ¹¹ Fe'de' name ba sa'no' lafining ho name a'no' lamang, sobo ai sa'no ka'ai lamang ho, name an'o lafining. MARING SAM NA'ADE SOBO FOIL UA'BOR ¹² No' name ba Yesus emaring sam na'ade ho aramateng; A'foil na'ade panen, sari ho'fed sah o'na'ade e'me, dil paka o na'ade so honi he'e, o tenangel, o diallbar, o name bang om mi, name o'abung, name kafac, honi nun ho, ha'ai emaring ho'na'de e.-fe'de supi uil-uil u' abor, supi foil e'maring sam supi ara ham-ham na'ade ¹³ Honi sobo ifoil diangso honi hee, name sah lahal, name falu falu, name tuung doh, name eng sah, honi horo i e'maring. ¹⁴ Sari horo ipanen honie, i untu ada med, fede' name honiho, supi iei o a'bor sah, i o abor medho, name abul tofang sofetang o'selmife, i o a'bor o'den med. LOFE SAM NA'DE ANO' UPAPAIN ¹⁵ Sari aiba ara na'de eho'ho matengpa'ho ma'eh, sa Yesus ara mateng; Nameba sel maeh tong Lahtal o'bang ommi roti adeho, untu ada med. ¹⁶ Sobo Yesus aiho aramateng; Ainu sa dilpaka o'na'de mate panen, sa name tofang o'lofe, ¹⁷ sam dilpaka ei na'de o'selmi, aiho soname baleta ahow sam name maring medho ara mateng; ho'ma, fede' barpi ara mejata a'mihing oham. ¹⁸ Sobo name maring med nunho, nubit alobit. Name aainang ubang; nadai dilmatenu felba, nasam e'dunfe. Honife haai ne'ring e'. ¹⁹ Den ubang, nadai sapi pasang ifihing felba, nasam malilfe. honiba haai ne'ring. ²⁰ Den ubang, nadai nika tafalfe, nasam sah. ²¹ Horo hee name baleta savor sam sari na hoo barpi usotuang ara mateng. Horo o'tuang a'ring, sa soname baleta ara mateng; Hano ang! Bang ho' miteeng, sam se'bur a'ri'an, seta' omang; name sah lahal, name esah atang sah, name tu'ung doh, name engsah afel pala' barpi ara nolap ho'. ²² Horo name baleta aramateng; tuang nabafe bit, nabarpi panen oham sobo, eleme so oh dai ara eh, ²³ Tuang foil soname baleta ho ara mateng; Sam semate a'ri'an, seta'omang ari an. Name homi nun barpi a'dail ho'honie, sa nobang afeng. ²⁴ Na iramateng; nameba dai ehta Nomaringpa' med ho,

pirnudi e'nonamejba usadia hoo, ade nene. YESUS A'TAAIN EI A'RAHAM ²⁵ Name tofang Yesus ara ham ham lame eh. No'Yesus sadimang supi e'dun aramateng; ²⁶ Namenu om Nolapma sobo, sofo somang ara sah nene, sodiail lote bar ob bar ara sah nene, mitata sofetang sa ugariang, honi hee, sasano' Nosakola sah. ²⁷ Mang ano horo, sa tabang bo' e'tefang nene sa Nata'ain, sasano' Nosakola sah. ²⁸ Anoso inai homi om bang aten uma, maa mi aaynang samih o'seng tofang denfe, puin bangho aten pir honiho, sa taan eme aai? ²⁹ Mangfede' sa e'panen honi nene, sa bangho fanderen no' e'a'ten pir nene, name o'asal.

³¹ Eme, afen taroso sam afen beng ara mali, sobo sa e'mih utaan sotur, o'bel lamuil rib ernu maa puin afen ari lafang ei bel lamuil ba rib eraloho hadomang no' eme aai? ³² Mang fede'sa afen beng hadomang toh sah, honi hee, ai ari lafang ho dai let hee, saso name tahow sam, honie supi mang sara no'feho, o'asala uta'ain. ³³ Iridi honi sobarpi, name pirnudi sano' Nosakola sah, mangfde' sa sona an anba eiho, sa abole sah. AHEIBA ABOLEAMHO NO'NENE ³⁴ Aheihho no, sobo o'ator suhuinam honi hee, nabafe puin akalafe, sa foil ator? ³⁵ Sari aheihho nanu ano' saham, fisam dil but leamdi sah, puin nate' namuding udafangdi sah, horo hee name ahel few. Ano a'fel ara ualepang, sei honi sa alepang.

Chapter 15NUB SUHUIN ANO' UPAPAIN

¹ Name lafung fali med ei, med name doc ho' Yesus abung O' mateng alepang. ² Horo hee, Farisi hinung med Taurat o' name omhul nun ma' urung manac, "Ai hoo name doc ahal ara taunung, o' mitata ara na'de." ³ Horo Yesus upapain hoo usupi aramateng, Sa ubang ho, ⁴ "I nai homi ano so o'nub pir ratnu, honie pirnu suhuin, sa pir ertieinu faling tieinuho med admeng nene? Honie sam pirnuho lap sam aholem aai? ⁵ No sasam ahol honi hee, sa sonub ho a'foh sabareta, apa no' empir. ⁶ Sasam bangmi, sa sodiail bar, nameba o'bang abung nun ho sa emaring, ubangho, 'Tho' nara loil asal, bad herang, fede' no nub suhuin ho nalap aholam. ⁷ Na iramateng, name doc pirnu, sa pir ertieinu faling tieinu o'anai homi som afom, honie hee, bad herang somimate ara sorgami. SENG HIR PA'NU SUHUIN ANO' UPAPAIN ⁸ Eme ob bar taroso o'seng hir pa' ernu, mangfede pa'nu suhuin, maa sa lampu a'lel, bang omho sona parin honiamfe sa kilang-kilang sengho lap sam aholem aai? ⁹ Salap ahol horo hee, sa sodiailbar med name o'bang abung nun sa aramateng, 'Tho' nara bad herang fede, noseng hir suhuin ho, nalap aholam. ¹⁰ Na iramateng, name doc pirnu som afom honi hee, malaikat tofang bad herang empir." AI LOTE PIR ALO ANO' UPAPAIN Aidi' Somang Admeng ¹¹ Yesus foil ubangho, "Ai tumo'nu o'ai lote piralo. ¹² O'ai di'ho somang aramateng, 'Nimang, kafacba o'neiho dalam nen.' Horo, omang kafac ho dalam sonalo en. ¹³ Lufang nene hee, ai di' sei naernuho taunung, safisam pali' let leam homi puin bahite sanang-sanag. ¹⁴ Sahemomi so naernu med dilbang mibahite oh honi hee, pali'ba samiho malihing mate hel, honie safasah masaham. ¹⁵ Horo, sasam name homi nu o'karesang, sari aiho ahow sam but leam soboi ah. ¹⁶ Tipir boi en eiho, om ade uma sobo, nameden e'med en nene. Aidi' Sabor Somang O'lap ¹⁷ Ai di'ho om midil uma, sa ubangho, 'Nameba nimang o'karesangho tofang o'sah, supi na'de seina a'lihing a'ban, sobo na ho'omi dele malihing min. ¹⁸ Natoh, nabor nimang olap sam. Sam na nimang aramateng ubangho: Nimang, na doc panen sorga bang, med araham homi am. ¹⁹ A nolofe o aiho, e sari neneam, honiba A nano' oname baleta ei namenu. ²⁰ Horo satoh, sa sam somang o'lap. Sobo sa sam dai let hee, omang dun ahol, omang om esah empir, omang teeng sam afakok amuning. ²¹ Horo, aikaho somang aramateng, 'Nimang, na doc panen sorga araham med Aridi araham. Anolofe oai fehoniho, e tamuj neneam. ²² Sobo, omang soname baleta nunho aramateng, 'Hano ang! Kod mate o'no' horo med en mang. Il med atangpa' mi, sendal med e'fa tamang. ²³ Sapi o'ai ma un ho amine. Mae pi bad herang, ²⁴ fede, no aiho minam sobo sofetangam! Sa suhuinam sobo, fed aholam! Horo hee, supi bad herang." Ai Matu Somang E' ri'ing ²⁵ Selhomi, ai matu mong dirmi, horo sa ho' bang abung, sa alepang hee, na amang-amang ernu, med name sabea honiho o'amang o' ba ab sa maeh. ²⁶ Horo sa name baletaho nu o'lofe atan, nabaso ara bangmiho utaaen. ²⁷ Name baleta aramateng ubangho, 'Odi' ho'am, no' imang sapi ai maun amine, fede sa no' ham puin sabor. ²⁸ Sobo ai matu ariing bang om lemid nene, horo omang hel a'hen a'mone. ²⁹ Sobo, sa somang aramateng, 'Na okaresang tun arian, oparenta na e'den lafang nene, sobo a abib ainudi e' nen napuin no tenang el bar ara diang puin dai. ³⁰ Sobo, oai sei naernu fisam obbar ara sah panen oh, sabor honi hee, asapi ai maun dang med ereeng. ³¹ Horo, omang aramateng ubangho, 'No ai, ariho nara sel ari an, no kafac ernu na ona. ³² Sobo, fed hoo pi sodiang, pi sobad herang, fede odi'ho minam, sobo sofetangam; sa suhuin am, sobo fed aholam.'"

Chapter 16PI TUANG ALO O' BALETA SAH

¹ Yesus so sakola aibar aramateng, "Ai kafac nuho, o'name baleta ei kapal ara. Ai kafac ho name aramateng ubangho, oname baleta ho, sa okafac nun sa mang tanai o' iphel midhel eh. ² Horo, ai kafac soname baleta o'kapal o'lofe aramateng, 'Ei araham ho nabafe apanen? Ei karesang ei arahamho, ubang na maeh, fede na ahow nona taro' saham. ³ Name baleta o' kapalho tanut, 'Nabafe maa napanen, meng fede' name no karesang homi nadam? Na faai bingku sah, na nano name nabang lame hee, na mala. ⁴ Na aholam, nabafe maa napanen honie, nataro' o' nameho namiholong honi hee, name beng foil nari med sobangmi. ⁵ Horo hee, nameba o' tuang o' natupingho sa olofe barpi. Name aainangho sa atan, 'A notuang o'natupingho tofang den?' ⁶ Aiho ubangho, 'Iping zaitun butiling ratnu. O' tuping o' 'Sura' hoo med, hanoang mih honie hul ano' butiling erifing. ⁷ No name baleta o' kapalho foil name tuping bengnu atan, 'Ei tupingho tofang den?' Aiho ubang, 'Ala balek ratnu. No' ai nataroho aramateng, 'O' tuping o' sura' hoo med, hul ubang balek erturlo. ⁸ Horo hee, ai kafacho, sa soname baleta o' kapal e' abul neneho utarain, fede' o' ladimang femi. Fede', pali' mate ei aibar o' ladimang fa namebeng arahamho, somi lafining lel aibar eiho emota. ⁹ Na iramateng, maro' makakang a'bul neneho ara tenang el,

honie maro' makakangho, oh honi hee, name iri med bang em mi ad.¹⁰ Mang ano horo sa na o' kaai alol ataa'in honi hee, na o' mimatedi sa alol ataa'in. Med, mang ano horo sa na o'kaai mi e'abul nene, honi hee, na o' mimatedi sa mi abul nene.¹¹ Honife, mangfede' name iri udume ihow pali' mate o'kafac taro', honi hee, maa ano kafac so em ho med ien?¹² No mangfede' name beng o' kafac name ihow a'dimang sobo, name e'iri udume nene, anoso maa naba o' ieiho med ien?¹³ Name baletanu sa tuang piralo o' baleta sah, fede sanu e'ara no' nene, sobo nuho sa esah. Eme, nuho sa ei alol, sobo, nuho sa e' ei alol nene. I Lahtal med maro' makakang sobarpi u baleta sah." FARISI HINUNG AHOW NAUMA¹⁴ Farisi hinungba seng e'sah ho, sarina hoo maeh horo hee, supi Yesus e'bit.¹⁵ Yesus supi aramateng, "Iriho, ibobom iabul bit nameno' araham homi, sobo Lahtal iom o' abultaho ahol, fede' nameno' anaimi a'foh a'tel eho, Lahtal afah aloil araham homi.¹⁶ Sura' Taurat med nabi ernu o'sura' mi, umateng ulurung sam Yohanis ho mimeng; Yohanis homi, Lahtal O'bang Bolang, o' Hamoi No' barpi ubang oh, nameno' tofang u salolom honie om lemid.¹⁷ Sobo, o' abulta, burang faai suhuin no', sobo Taurat sura' om miho, laan pite'di suhuin sah. NAME SAD HO EI ARAHAM¹⁸ "Nameba so ob ad, foil ob beng ara nikaho, sa ob bar o' a'hal. Med nameba sa obbarba o'lote adho ara nika, saridi obbar o' ahalho sa panen." NAME KAFAC MED LAZARUS¹⁹ "Ai kafac nuho, fen duil ow med napah lel madal horo puin sei masing, sa kafac mi bad herang sel arian.²⁰ Ai kafac o' sear matehomi, ai sah lahalnu ani Lazarus homi tareh, a'fah a'hir eme o' bo' mateho bah panaking afeng.²¹ Sa udumeho, naba namej horo ai kafac o' meja hota laher hel honi hee, sa ade; no' hee bel tofangdi ho' o'bah ho laleng.²² Selnumi, ai lahalho min, malaikat tofang ara sam Abraham apot ta amihing. Name kafac hodi min, name apot.²³ Pong lafo pakami, name ari asara, ai kafac dun mid hee, Abraham mong letsah mieh, Lazarus a'pot tamieh.²⁴ Horo, ai kafacho lofe, 'Nimang Abraham, nari ukarangfe, Lazarus a'how satang pa' med sei mie, med nalibung ano' harfe, fede na afail huring om hoomi na rac ma eh.'²⁵ Sobo, Abraham ubangho, 'No ai, adai fetang om mi ho uma, na o' no' ham amed, sobo Lazarus sah karang tofang med; fed hoo, Lazarus bad herang, sobo ariho maar mahip.²⁶ No' hee, mol ulnu ara tanaihom, satabaang, honie name hoomi, molho lefa elemeho, lefa feho, fa sah, med name eleme homi ma niolap mafe honi ho, sa molho la ma sah.'²⁷ No' ai kafacho ubang, 'Ho hee, na abang Nimang, Lazarus ahow sam nimang o' bang leam,²⁸ fede' no diail lotebar pir ifihing dai. Honie Lazarus supi ano' uma, honie sel maeh supi haai maar mahip eleme hoo leho' nene.'²⁹ Sobo, Abraham ubangho, 'Supiho Musa o' sura' bolang med nabi tofang o' sura' ara, barpi maa supi homi e'dun a'holam.'³⁰ Ai kafac foil ubang, 'Aai, Nimag Abraham. Mang fede name min nuso ho' supi abung, honi hee supi som afom.'³¹ Abraham ai kafacho aramateng, 'Mang fede o'dia'il nunho Musa o' Sura' bolang med nabi tofang o' sura' ho supi alepang nene, supi o' atino' bit nene, name min anai homi pirnu sofetangdi supi e' o' a'tino' bit nene.'"

Chapter 17DOC MED O' UAMPO

¹ O'ataain Yesus sosakola aibar aramateng, "Foi u u'fit uil ara, honi sobo, nameba foiho ano' araho, sah karang araham.² Mino' honi hee, baneha foi med a'fa hel, honie fitsam tangmi few, honie sahai sano' foi u'fit med aikabar kaai hoo ere'eng e'.³ Nauma! Mangfede' idia'il nu doc panen iraham honi hee, a'fom; mang fede' sa sodocho asom abole, honi hee ari uampo.⁴ Mitata mang fede' hair nu om mi sa doc panen araham mi itito, no sabor olap ho' mi itito sa ubangho, 'Na nom abole,' honi hee, ari uampo." UDUME HO O' KUFA⁵ Sakola aibar Tuhan aramateng, "Ni udume foil tafe!"⁶ Tuhan supi ara mateng, "Mangfede' iudume ho o'mate sina falei a'fail honi, itimate tufeh ho aramateng, 'Afaai homi arifet, foil sam tang mitoh,' honi hee, ti ho sa iei ataa'in." NAME BALETA SOTUANG EI A'LOL⁷ "Inai homi anoso o' name karesang ei ara, sa faai bingku eh soeme, sa binangta edun eh, no' name karesangho mang butmi ho' hee, sa ara mateng, 'Ma mihe, na'de?'⁸ Eme, sa so name karesangho aramateng ubangho, 'No namej usadia, fen puin rupa, na na'de seina eh hee, nari ubaleta. No' honi amfe a'foil na'de?'⁹ Sa maa mahen sah ubang so name karesangho araham eme aai? fede nabafe sa u ahow hee sa panen.¹⁰ Iridai honi. Mangfede' nabafe u ihow ipanen oham, iubangho, 'Nirihoo name karesang o'fail aai. Niriho seilal nabafe sano' ni karesang, horo nipanen.'" NAME HAPE BURANG PIR ERNU BIRANG¹¹ Salame selailol Yerusalem leamho, Yesus Sa Samaria med Galilea o tohafa lol.¹² Sasam bang kaai numi, name hape burang pir ernu mong, elelet tufeh Sa ahol,¹³ no, supi lofe, "Yesus, Guru, niri ukarang!"¹⁴ Yesus dun supi ahol, Sa supi aramateng, "Isam ibo' med imam ernu e'tub." Supi seham lame eh hee, supi birang so oh.¹⁵ Sanang ernu om miho, nusedun hee, sabirangam, horo, sasabor sa Lahtal Ani utaraain,¹⁶ sa Yesus e'fa selmi fa ur muding sa mahen sah' ubang araham. Aiho Samaria hinung.¹⁷ No', Yesus aiho aramateng, "Inang ernu birang em aai? Sanang tieinu taromi?"¹⁸ Supi anai homi den e sabor Lahtal ani utarain nene? seilalho name empir hoo?¹⁹ No, Yesus ara mateng, "Toh! honie aborsam, o' udume ano' birangam." LAHTAL O'BANG BOLANG HO' O'SEL²⁰ Farisi hinung Atan, sariho Lahtal o'bang bolang denfe ho', Yesus supi ara mateng, "Lahtal O'bang Bolang o'selho, o' utub tofang dun ahol nene,²¹ name den e ubang, 'Edun! Lahtal O'bang ara hoomi!' eme, 'Lahtal O'bang ara hemomi!' fede' o'abultaho, Lahtal O'bang ara i ham-ham homi eh."²² No', Yesus So sakola aibar aramateng, "Sam sel homi, sel tofang anai homi, i Nameno' Ai o'selho iom edun uma empir, sobo idun ahol nene."²³ Name tofang maa iramateng, 'Hemo mi edun!' hoomi edun! Sobo, i haai sam, name tofang o' matengho ataa'in e'." NAMENO' AI HO'²⁴ "Sobo mangfede' laai muj, o huring burang o'tapor numi, sam burang o'tapor beng lehel, ho hee, Nameno' Ai o'sel hodi o' rupa honi.²⁵ Honi sobo, Nameno' Ai maar mahip tofang sotur ahol, med tofang fed ei beh bahut.²⁶ No' mang fede' selba Nuh ei zamang mi araamhoni, Nameno' Ai o'sel hodi orupa honi.²⁷ Nameno' tofang na'de seina, sari med sari puin, sam Nuh kapala mate om lemid o'selmi, afe mate hel, sei tang lafoh supi amine bolang.²⁸ Na an anba ara mong Lot ei zamangmi ho saraham, sel homi, name tofang na'de seina, nafel nafail, nate' na muding bang aten lelang ahome.²⁹ Sobo, Lot mang Sodom bang homi hel lame ho araham hee, afail med tafiing bune burang muj mangfede noi mate her honie supi min

bolang.³⁰ Nameno' Ai o'ho o'ma ei sel hodi o'rupa honi.³¹ Selho araham, ano so bang adotae, o' naernu sobang om mi, sahaai hel so naernu med nene; ano mong dil butmi hee, savor nene.³² Nabaso Lot o'ob araham, uma no' no!³³ Ano panen puin so aeng ugariang hee, o'aeng suhuin. Med ano panen puin o'aeng suhuin, honi hee, o'aeng ilmimuj.³⁴ Na aramateng, dil paka om homi name piralo de'nu tatar. Honi sobo, nu name ara sam, nu sotar eh.³⁵ Ob pir alo sara ala banehang eh. Name nu ara sam, nu somieh.³⁶ [Name pir alo mong dil but mi karesang eh di honi, name nu ara sam, nu somieh."] No' sakola aibar Yesus atan, "Taromi, Tuhan?" Yesus supi aramateng ubangho, "Nahar tamaain ara taromi, honi hee, e'l mate marubain homi lubungeh."³⁷ Horo sakola aibar Yesus atan, "Tuhan, taromi?" Yesus supi o mateng abor, "taromi na har bone ara, homi he'e el fiu sara ta'unung."

Chapter 18HAKIM MED OB ALOFE NU ANO' U'PAPAIN

¹ No' Yesus upapain nu u' sakola aibar ara mateng honie, supi au, aome sei masing med som ano' ka'ai e.² Sa ubang bite, "Kota nu mi ho, hakim mate nu sa Lahtal di u baroc nene, name beng di sa u ada ahol nene."³ Kota ho mi ho, ob alofe nu sa hakim olap ho' sei masing, sa ara mateng, 'Na o abul nu med nen fa name nari lafang araham.'⁴ Sel o mi den-den om ho mi ho, sari hakim apainsah ob alofe ho eita nene. Honi sobo, o ata'ain he'e, hakim som mi ubang ho, 'masiki na Lahtal u baroc nene, med mang ano horo di na u ada ahol nene sobo,⁵ ob alofe ho'o sa ho' natutu' nalolom sei masing fe, na ano' abul honie sa ha'ai ho' nana' susa sei masing e."⁶ No', Tuhan ubang ho, "Nabafe hakim ba abul nene ubang eh ho u'alepang."⁷ Iom bite Lahtal e na o'abul med supi ba Sa Sona u'tara' supi u O lofe dil lel dil paka ho en nene? Ahal sa ma' sel ho aluil fe sa supi ukarang?⁸ Na ira mateng, Sa uil hanoang na o abul med supi en. honi sobo Nameno' Ai ho' ho araham he'e, sa ahol udume ara pali' mate ho'o ta em a'ai?" FARISI HINUNG MED LAFUNG FALI TAUNUNG O NAME ANO' UPAPAIN⁹ Yesus Sa upapain ho'o foi ubang name oinu aramateng, name ba sano' orupa name abul honi med name beng supi edun he'e lamang.¹⁰ "Ara name piralo sam Lahtal o bang om mi a'ome. O nu ho Farisi hinung med foi o beng ho lafung fali ta'unung o name."¹¹ Farisi hinung ho toh a'ome saraham ubang ho, 'O, Lahtal, na ada mahen ubang Arahm asel nari ho e name beng honi nene; orupa name o na an-an u alang med, ladimang labor, labui la'ete, ha'ai honi he'e name lafung fali ta'unung honi.¹² Don nu om mi na puac mi alo, nei adi'mang o untu ho nu o habuden ernu na med en."¹³ Honi sobo, ai lafung fali taunung eiy ho mi let toh, sobo e burang di edun nene. mi te' bor, sa sadel ho mi beh-beh no' ubang ho, ' O, Lahtal. O ukarang ho ma nari doc ahal ho'o araham.'¹⁴ Na iramateng, lafung fali ta'unung o name ho'o sa sam sobang mi, sano' name ba mi abul fa farisi hinung ho emota asel name ba sano' lafining ho name ano' lamang, med name ba sano' lamang ho name ano' lafining." YESUS MED AIKABAR¹⁵ Horo, namenun so aiy bar ba dai ka-ka ai eh ho ara ho' Yesus abung honie Sa supi ator. Honi sobo, ho'araham sakola aibar ta' ahol, supi name nun ho foi e'ariing.¹⁶ sobo, Yesus aikabar ho olefe Solap ma Sa ubang ho, "So honie sa aikabar ma nolap ma, ha'ai supi ehap atelang e asel Lahtal O Bang Bolang ho supi honi horo ona'.¹⁷ Na abul-bul ira hu'tang, ano so om e Lahtal O bang Bolang ho med umang nene mang fede' aikabar ka'ai ho oni, sa e o om lemid nene." NAME KAFAC MED LHTAL O BANG BOLANG¹⁸ Supi o kapal nu Yesus atan, "Guru om no', naba fe musti na panen honi e fetang so em ho med no'?"¹⁹ Yesus omateng abor ubang ho, "Naba ei fe a ubang nariho no'? Name pirnu di taro di e no' nene seiylal ho Lahtal solo.²⁰ I hukung nun ho'o ahol: "Ha'ai labuiy laete e, ha'ai name amine, ha'ai na ta'u e, ha'ai hu'tang aba kalufe e, med imang ife u ada' ahol."²¹ Name ho o mateng abor ubang ho, "Afagrat ho na dai aforta alol ata'ain oh ham."²² Ho araham Yesus na ho mang ma'eh, Sa ai ho ara'mateng, "Nanu daiy kurangbo' eh. O na an-an nun ho faiy ano' oh honie med name sah lahal ho edalam, he'e o kafac ara sorgami; honiam fe, ma e nat'ain."²³ Ho araham sa mang Yesus o hu'tang ho ma'eh, om susa bi asel sari kafac bi.²⁴ no' Yesus ai ho edun horo he'e ara hu'tang, "Name kafac nun supi Lahtal O Bang Bolang med feho karak empir!²⁵ O mi no' bi', unta nu batig o boiy lol fa, so bo mi karak empir bite name kafac nun fa Lahtal O Bang Bolang ho lefa." NAME YESUS ATAAIN NUN HO FATENG SO EM MED²⁶ Name tofang ba mateg pa' ma'eh ho ubang bite, "Honie, anoso il luling ho med no'?"²⁷ Yesus ubang ho, "Naba nameno' om upir ho Lahtal Om e upir nene."²⁸ Horo, Petrus ubang ho, "Edun ema, ni nina an-an tofang ho meng oh ham fe ma Ata'ain so."²⁹ Yesus supi ara mateng, "Na na o abul u ara hu'tang, namenu di e' so bang, so ob, so diailbar, sofo somang, eme so aibar med ad meng, fede' Lahtal O Bang Bolang eiy araham,³⁰ ba e na afang rat ho med nene alihing aban fed ho'o mi, sobo sel ma'eh ho' o, sariho fetang soem med." YESUS MIN MED FETANG O MARING PA'³¹ Horo, Yesus So sakola aibar ernu faling alo ho taunung ara hu'tang, "Alempang, Pi sam Yerusalem leam honie afangrat ba nabi nun hul olmeng fa Nameno' Ai eiy araham ho ano' an.³² Sari name alorang med name ba e Lahtal ahol nene ho en. Sari name saming o adu' sat o a'horang, name ano' maar ano' mahip, med malei o pahur.³³ Med name beh par no' he'e name Amine. Honi sobo, mi tareng tow he'e Sa foi Sofetang."³⁴ Sobo, sakola aibar foi nanu di pahang nene fa afangrat ho eiy araham. Mateng pa' ho o lel supi el tafuning meng, horofe nabafe Yesus ubang eh ho supi e pahang nene. YESUS NAME ENGSAAH ANO' BIRANG³⁵ Ho araham Yesus edai sam Yeriko bang mi he'e, name engsah nu se'bur adi mimih na bang eh.³⁶ Hoaraham name engsah alempang he'e name tofang lame alai, sa u'ta'ain nabaso ara am.³⁷ Horo name tofang ho aramateng, "Yesus Nazaret mi ho' fa eh."³⁸ Horo, ai engsah ho beat, "Yesus, Daud o ai nariu karang!"³⁹ Name nun ba barmate mi lame sotur ho, ai engsah ho e'ari'ing, ahow por. Honi sobo, Sa foi beat mi kufa'ta, "Daud o ai nariu karang!"⁴⁰ Horo yesus toh, Sa name ahow ai engsah ho ara olap ma. Ho araham ai engsah ho mang ma Olap ma, Sa atan⁴¹ "Om naba umang e na panen ara'ham?" Ai engsah ho ubang ho, "Tuhan neiy inung ho ne'fai foi dun na'ahol."⁴² Yesus ara mateng ubang ho, "Dun ema, o udume ano' birang am."⁴³ So horo he'e, sa dun na'ahol, sa Yesus ata'ain, Lahtal ani utarain. Ho araham name tofang di dun na ho ahol horo he'e, supi di Lahtal ani utarain

Chapter 19YESUS MED ZAKHEUS

¹ Horo, Yesus lame madong Yeriko bang alai. ² Hemomi ai lote nu ani Zakheus, ai ho lafung fali med o kapal sari name kafac nu. ³ Sa panen taro'ni Yesus edun faleng bo so sah name tofang atelang; asel o bo' toang. ⁴ Horo, Zakheus te'eng sotur name tofang alai fa a'ong el nu lol honi e Yesus edun no' fede' Yesus se'bur horo lolfa. ⁵ Ho araham Yesus mang sam Zakheus eleme homi, Sa seng atel dun mid Sa ara mateng, "Zakheus, hanoang hel, fed ho'o na musti omeng mi aer." ⁶ Horo, Zakheus ber-ber hel sapang no' puin Yesus med. ⁷ Sobo, ho araham name barpi dun na ho ahol, supi maurung med ubang ho, "Sa name doc ahal obang fe mi aer am." ⁸ Horo, Zakheus sahirtoho sa Tuhan aramateng, "Tuhan, edun ema, no kafac ho'o na den med name sah lahal en, no' mang fede' na name den o na' an-an utetel am so honi he'e, na ona holong alihing mi ut." ⁹ Horo, Yesus Zakheus aramateng, "Fed ho'omi, il luling ho' bang ho'o ta am asel ai ho'o di Abraham o ai." ¹⁰ Honife, Nameno Ai ho' ma name su huin lap med ano' il luling." BALETA O NAME BALA AMONE ALOL ATA'AIN MED BALETA O NAME ARI'ING FAIL TETANG HASU ¹¹ Supi na ernu ho barpi u alepang eh he'e, Yesus foil u hamouw, sariho sa u papain nufe u mateng asel sa ho' Yerusalem abung am med asel supi eiy ombite Lahtal O Bang Bolang hanoang ho' ma so. ¹² Horofe Sa ubang ho, "Name anita nu sam pali' let leam honie name afoh ano' afen, mang no' honi he'e sa sabor. ¹³ No horo he'e, tuang ho, so name baleta pir ernu ta'unung med sa seng o tofang rupia ernu supi edalam. Sa supi aramateng, seng ho' o' puin dagang sam na so nabor," ¹⁴ Honi sobo, name ba ara bang pali' nu ho, om e bune, horo sa mang lame supi name nu ahow tangfal sam ubang ho, 'Nipang sah name ho'o sano' ni afen. ¹⁵ Name afoh ano' afen no' horo he'e sa sabor, sa so name baleta pirden ba sa seng en ho olofe ho' solap ho' honie sa seng ba supi en puin dagang ho o untu ahol. ¹⁶ Name baleta a'ainang ho' ubanh ho, 'Tuang o seng rupia nu ho, o untu foi rupia ernu. ¹⁷ Afen ho aramateng, 'No' bi', kae ari name baleta no'! Fede' a karasang ka'ai homi alol ata'ain rupa honi fe, a bang ernu o parenta puin. ¹⁸ Name baleta o mialo di ho' ubang ho, 'Tuang, o seng rupia nu ho o untu rupia ifihing. ¹⁹ Horo, sari afen name baleta ho aramateng, 'A bang ifihing u aneng. ²⁰ Horo he'e, name baleta nu foi ho' ubang ho, 'Tuang, ho'o o seng rupia nu ba na tatang luh o napah om mi taro ho. ²¹ Na el baroc asel ari ho ari'ing karang. A na ba e taro' nene bo a med, a na ba e te' muding nene di hor lap. ²² Horo he'e, afen ho ara mateng, 'na o mateng pa' ho ata'ain ara parakara, hoi ari name baleta bo tetang karang! honie, a ahol bite nari ho'o name ari'ing karang, fe na ba na e taro' emed te' nene ho di na med? ²³ Mang fede' honi so, taro' ni a e noseng ho med name seng ano' lame eh ho mi meng nene, honie ho araham na nabor he'e, na no seng ho o untu sara med? ²⁴ Horo, afen name homi toh pir ho ara mateng, 'Seng ho abung med honi e name rupia ernu puin ho en. ²⁵ Sobo, supi sari afen ho ara mateng, 'Tuang sari name baleta ho o seng rupia ernu ara am. ²⁶ Afen mateng abor bite, 'Na ira hu'tang, name ba na ara ho foi med en mi lafoh, sobo name ba nanu di e ara nene, o na an-an abung ho musti med. ²⁷ Honi sobo, fa no falefang nun ba na supi o afen faleng u sa'ain ho, supi ara ho' ma napong fa' araham homi supi amine.'" YESUS NAME U BAD ARI MED ANO' AFEN ²⁸ Yesus naer nun ho mang u hu'tang no' he'e, sa mi sotur lame fa Yerusalem leam. ²⁹ ho araham Sa mang sam fanang Desa Betfage med Betania, doiy abung ani doiy Zaitun, Sa so sakola ai pir alo tahow. ³⁰ sa supi aramateng ubang ho, "Fa mong desa ba iraham hemo ho mi. Fe i sam hemo mi am he'e, i ma' keledai ai nu nod meng ho edun am, sari ho name den e mid ta di dai. Keledai o aiy ho o heiy afetang e fit ma ho'o lema. ³¹ Mang fede' name den itan, 'Naba eiy fe i keledai ho fit sam?', Ubang ho'oni: Tuhan keledai ho perlo." ³² Horo, sakola ai piralo ba Sa ahow ho sam, supi na an-an ho ahol mang fede' ba u supi ara hu'tang am honi. ³³ Supi dai keledai o ai ho o heiy afetang eh he'e, o aneng supi atan ubang ho, "Taro'ni fe i' keledai o aiy ho oh heiy afetang?" ³⁴ Supi di mateng abor ubang ho, "Tuhan keledai ho'o perlo." ³⁵ Horo, keledai o aiy ho fitsam Yesus en no' ofen ho med amot sel tameng, no' he'e supi yesus ara mid ta' amihing. ³⁶ Ho araham Yesus se'bur ho lol lame, name lafoh so fen med se'bur mi pep. ³⁷ Med ho araham dele Yesus ho' yerusalem abung, sari ho se' bur Zaitun doiy lol hel, o Ataain nun ho barpi bad herang puin Lahtal ani u tarain tale lil. Supi Lahtal o no' bit ani u tarain fa Mukjizat barpi ba supi aholam ho araham. ³⁸ Supi lofe id ubang ho, "Untu ada Arahm fa Ai ba ho' sano' afen Tuhan ani om mi, tining talaj no' ham ara sorga mi, lel madal ara eleme so mi lafining mi!" ³⁹ Farisi hinung pirden name tofang lubang o anai homi Yesus aramateng ubang ho, "Guru O sakola aibar ho e hap." ⁴⁰ Honi sobo Yesus o'abor ubang ho, "Na iramateng, mangfede' supi por, foy nun ho'o ro lofe id." YESUS YERUSALEM U MORANG ⁴¹ Ho araham Yesus ho kota Yerusalem ho abung am, sa kota ho edun, Sa u ahain. ⁴² Sa ubang, "Mang fede' sel fed ho'o nabaso no' ham fito' irita. honi sobo, fed na ho'o dai ie'fai el tafuning. ⁴³ fede' sel nu ma eh honi he'e i falefang ernu fo mate pec iri fading, supi eleme barpi ari'an lol ho' iri mimuj. ⁴⁴ Ari e med o'ai bar nun ba i fo pec puin i telang ho, Supi a tari' aberang ano' butung bala. med supi e foi pa'nu di med foi beng ara taping meng nene iom homi, asel i e Lahtal o ho' ma iri malil ho, o sel ahol nene." YESUS NAME LAHTAL O BANG OM MI DON LANG EH HO ARALIL ⁴⁵ Horo he'e, Yesus mid Lahtal O bang Om lemid, name don lang eh ho ara lil luling lehel. ⁴⁶ Sa supi aramateng ubang ho, "hul olmeng: No bang ho'o aome bang, sobo i ano' tot kalipang barang am!" ⁴⁷ Horo, Yesus Lahtal obang om mi name gur pel dil lel arian. Sobo, imam-imam okapal, taurat o name om hul ernu med bang pali' ho olafung, se'bur lap honie Amine bit. ⁴⁸ Honi sobo, taro'ni panen fe ho supi e ahol nene, fede' name tofang Yesus o mateng pa' ho apuin dume.

Chapter 20YESUS O' KUFA' NAME UTAAIN

¹ Selnumi, Yesus Lahtal O'bang om mi fomp'a, med Sura' habar om, uname tofang ara mateng eh he'e, imam hinung o'kapal, Taurat o'nama omhul, med tumo'bar ara, supi Yesus olapho'. ² Supi Yesus A'ramateng, "A niramateng, naba o'kufa'fe Apuin nanun hoo panen? Eme, ano so kufa' hoo med En?" ³ Yesus supi aramateng, "Naridi nanu uitanfe. Nei

abor, ⁴ Yohanis name a'foilho taromi ho? Sorga miho' eme, nameno' miho?" ⁵ Naho supi usara gahain, supi ubang, "Mang fede pi ubang, 'Sorga miho', ho he'e, Sa ubang, 'Honi so he'e, inaba eife, Yohanis o' atino' bit nene?" ⁶ Honi sobo, mang fede' pi ubang, 'Namenon' miho', honi hee, nameno' tofang tod tamine fede' supi o' atino' bit, sari Yohanisho, nabi nu." ⁷ Horo supi ubang, sari name afoilho, taromi ho'so he'e, ni a'hol nene. ⁸ No', Yesus supi aramateng, "Mang fede' honi he'e, naba o'kufa'fe Napuin na ernu hoo panen hodi, Na e' ubang ien maeh nene." NAMEBA ANGGUR DIL SEFAHO ANO' UPAPAIN ⁹ No', Yesus upapain hoo, puin name tofang ara mateng, "Ai nuho, sa so anggur dil muding te' no', samed maad o' name oinu en sefa, sasam pali' let leam lufang. ¹⁰ Anggur hil ten o'selmi, sa soname baleta ahow sam, name maad ho olap sam, honie anggur dil o' na'fail habuden ba eiho, fit ho' en. Sobo, maad o' nameho, supi name baleta eiho beh bala, aralil ahow sam, horo sari aiho sotang oh sam. ¹¹ No' safoil name baleta beng ahow sam, sobo name maad foil aiho beh, ano' sah-sah, ara ril ahow sotang oh sam. ¹² No' dil anengho foil soname baleta omitow ahow sam, sobo name maad aiho ano' bamed no', aralil ahow hel. ¹³ Dil aneng ubang, 'Maa nabafe napanen? No ai na ukarang empir horo na ahow sam honi hee, maa supi uada ahol.' ¹⁴ Name maad mang dun dil aneng o' aiho ahol, supi sara gahain, 'Sang so den dai hee, dil hoo uaneng, mapi amine honie o'dil hoo pi ano' teil!' ¹⁵ Horo hee, supi aikaho a'hel few fo amot lehel, supi amine. No', naba honi horo dil aneng panen supi araham? ¹⁶ Sa ho' name maadho amine, no' hee, sa sodilho foil med name maad beng en. "Name tofang upapain hoo maeh, supi ubang, "Seseh, sari na hoo haai ara!" ¹⁷ Sobo, Yesus supi edun ara mateng, "Mang fede' honi, baang kaai hoo o'lel taro'ni?: 'Foiba name bang aten ei a'hel few'amho, sano' alang foi?' ¹⁸ Nameba foiho ta olho, po' tamaain kari' kari', nameba sari foi hoo muj tahel, honi hee halal botang!" ¹⁹ Taurat o' name med imam o'kapal ahol, sari upapain hoo supi ei arahamfe ubang eh horo, supi om selhomi Yesus apuin. Honi sobo, supi name tofang elbaroc. LAFUNG FALI MANA O' UTAAIN ²⁰ O' atain, Taurat o' name omhul, supi se'fail Yesus tabaring, supi name pirnu alo ahow sam, supi aba-aba sano' om no', honie supi taain pa' puin Yesus o'se'bur lap, honie Yesus apuin arasam Gubernur atang om mi. ²¹ Nameba name a'howho, supi Yesus atan, "Guru, ni ahol, A mateng o'abulfe bit, na o' abulfe u name etub. A e' name a'le' nene sobo, Lahtal o'se'bur abul horofe usupi etub. ²² Honife maa ni lafung fali mana med Kaisar en no' eme sah?" ²³ Honi sobo, Yesus supi o' ladimang ahol horo hee, Sa supi aramateng, ²⁴ "Idai seng hirnu med Netub. Ano o'gambar med nahulso ara sengho ta oleh?" supi ubang, "Kaisar o'gambar med Kaisar o'nahul." ²⁵ Horo, Yesus supi aramateng, "Honiso hee, Nabaso Kaisar ei med ona en, nabaso Lahtal ei hee, med Lahtal ona en." ²⁶ Mang honi hee, sari nameho, supi Yesus o'matengpa' ano' asel, honi puin Yesus o' ahal lap tofang apong adang homi sah; sobo supi Yesus o' abor pa' ho usahoir, supi por tining no'. SADUKI HINUNG O' TAAIN PA' ²⁷ No' hee, Saduki hinung ho' Yesus olapho'. Name min sofetang ho, sari name hoo, e' o' atino' bit nene, supi Yesus atan, ²⁸ "Guru, Musa hul med tere engho, name lotenu min, o'obho ai aai, honie lote minamho o' diall lote sofoil obho medfe, honie ai afain med sodiall minam e'reeng. ²⁹ Hooni, name diall pir itito. Matu nikano' ai aai minam. ³⁰ O'diall o'mialo foil obho ara nika sobo, ai aai minam. ³¹ No' diall o'mitow obho foil ara nika sobo, hodi ai aai, minam. Sarina hoo, name diall pir itito panen sam, diall o' mi ititoho mimeng sobo, barpi ai aai. ³² O'amujmi, ai ob hodi min. ³³ Honie, sam hu'botang dasing ap o'selmi hee, anoso ai obho o' lote horo abul? fede' supi diall pir ititoho, barpi ai obho ara nika am." ³⁴ Yesus supi ei abor ubang, "Zamang fed hoomi, nameno' nika, med sara nika, ³⁵ sobo nameba mong pali' maeh ho med no', med name min anaime sofetangho, nika, med sara nikaho panen sah. ³⁶ Supi e' min neneam fede' supi malaikat araham. Supiho Lahtal o'aibar fede' min om homi Lahtal supi ano' fetangam. ³⁷ Musa name min sofetang ho utubam, sariho mong banang som alol fail eh om mi. Sari hoomi, Tuhanho o'ubang, 'Abraham o' Lahtal, Isak o' Lahtal, med Yakob o' Lahtal. ³⁸ Sariho e' name min o' Lahtal nene, sobo name fetang o' Lahtal, fede' name fetang ernu ara Apong adangmi. ³⁹ Horo, Taurat o' name omhul ubangho, "Guru, O aborpa' ho abul." ⁴⁰ No' horo, name den foil Atan neneam. KRISTUS HORO TUHAN ⁴¹ No', Yesus supi aramateng, "Taro'nisofe, name ubang Kristus ho, Daud o'ai no'? ⁴² Honi faleng, Daud o'dal pa' Mazmur mi Daud ubangho, Lahtal no Tuang ara mateng, "Natang tani lol mih, ⁴³ sam ofalefang tofang Na med E'fasel mi meng." ⁴⁴ Mang fede' Daud sa Kristusho ubang ano' 'Tuang,' honi hee mang taro'nife Kristusho Daud o'ai?" TAURAT O'NAME OMHULHO, UBUANG NO' NO' ⁴⁵ Name tofang alepang eh hee, Yesus so sakola aibar ara mateng, ⁴⁶ "Taurat o' name omhulho uiri buang no'no', lame hee kod lai mang horo supi apano', don mi name supi uada ahol horo apano', aome bang a'rian mih eleme milafining horo lap, diang den honi hee, name supi uada ahol lap. ⁴⁷ Supi a'lofebar o'bang utot ukalaping, supi aome lai-lai honie name supi e'dun. Name hooni hukung salang mitarofe med."

Chapter 21JANDA NU O PERSEMBAHAN

¹ Ho araham Yesus dun heto lemid, Sa edun name kafac pirde'den so persembahan med persembahan eleme mi. ² Saridi name alofe lahal nu edun he'e seng tembaga keping alo med om mi ³ Yesus ubang ho, "Na na'o abul fe bit iraham, alofe lahal ho'o sa sei mi lafoh med en name kafac nun eiy ho emota. ⁴ Asel, supi so kafac o lafoh ata'ain persembahan med en, sobo alofe ho'o sa kurang bo' fe puin persembahan med en, mang fede' o na an-an ba puin so fetang u'hamou eiy." PALI' DOD O USULU ASALA ⁵ Ho araham sakola aibar oin nu Lahtal O Bang ba foi o rupa bi nun fe puin pasagi, med Persembahan nun ho supi u hu'tang eh honi he'e, Yesus ubang ho, ⁶ "Sam osel mi honi he'e, na barpi ba i edun eh ho'o tama'ain oh. Foi nun ba sari ta tuh-tu feh ho ha ai bite e tarutung nene." ⁷ Horo, Sakola aibar Atan, "Guru den fe naho ara? med naba usulu-asala so sano se'bur nu fe naho ara?" ⁸ Yesus o abor, "Uma-ma eh honie i ha'ai osah mi muj e asel name lafoh ho' nani puin e ubang ho, 'Nari horo Sari, med 'osel fanang am,' ha'ai i supi ata'ain e. ⁹ honi sobo, ho araham i maeh he'e bite mali eh med so harofan eh, i ha'ai baroc e asel usulu-asala horo musti sotur ara fe, sobo o noam ho e hanoang

ma daiy." ¹⁰ Horo he'e Yesus supi ara hu'tang, "Pali' mate sahirtoh sari lafang med bang pali' sahirtoh sari lafang. ¹¹ Pali' mate di musti ladi'din empir', malihing sah, med mode afang-afang pali' arian. Sobo na o empir nun ba tano' baroc tafah u'aloiy eiy ho med usulu-asala mate tong burang ta hodi musti ara. ¹² Sobo, na' ho'o barpi e ara daiy he'e, name no' nun musti i'puin iri beh par. Supi musti ilorang med a'ome bang arian no' iri med hukung bang nun arian. Supi di iri med fisam afen mate nun med afen ka'ai abung asel ba Nani ho. ¹³ Sobo, sari na ho,o sano' se'bur nu honi ea'u hu'tang ei. ¹⁴ Honin fe, om ho ano' tining ha'ai na'an-an ba u tanut e bit ari u alang fe ho utanut e, ¹⁵ asel Na ma' mateng, med no' ham ba name lafang sah med o falefang nun u tetang sah ho med en ¹⁶ Iri ho ife imang, diail lote bar, lelang bar med i tenang el bar musti ira sah, med supi pasti i nai homi, iname nun hodi amine. ¹⁷ Name barpi musti ira sah asel ba Nani. ¹⁸ Honi sobo, o ari' nemang pa'nu di e elafung homi muj nene. ¹⁹ A om tahang fe mi, a musti o fetang ho med am." YERUSALEM BUTUNG BALA O MARING PA' ²⁰ "Honi sobo, ho araham I Yerusalem o kota edun soldaj lubang-lubung ho' fading, i musti ahol o butung bala ma' fanang am. ²¹ Ho araham, name nun ba Yudea pali' mi supi musti te'eng doiy tamid, name nun ba kota om mi supi musti kota homi hel luling lehel, med name nun ba desa ari'an ha'ai kota Yerusalem lemid e. ²² horo haer hukung o sel honie na an-an ba hulam ho ano' an. ²³ Ob bar nun ba afo'oi eh med to ai en na eh ho ma'ar mahip med sel ho mi, asel susa malo mate ara pali' ho'o ta, med ari'ing fail mate bang pali' ho'o ta. ²⁴ supi ho name neiy puin amine med bang pali' nun supi tahang. Yerusalem bang pali' ho bang pali' beng so ho' ano' seiy sam supi o rupa senang ho so lamouw." NAMENO' AI LEL MADAL MI HO' ²⁵ "O usulu asala ara mong fed mi, ul mi, med ibing nun mi. Pali' mate mi, bang pali' baroc banibung om mi fa tang o ari'ing fail med bob mate araham. ²⁶ Nameno' nun tasibung asel baroc fa afang rat ba ara pali' ho'o ta, asel malang ernu ba burang mi barpi od farufing. ²⁷ horo he'e, supi Nameno' Ai edun ho'ma malang med lel mate ara tafi'ing om mi ho'. ²⁸ mang fede' afang rat ho'o ara am, toh e elafung atel, asel sel ano' il eiy ho ho' fanang am." TI ARA O UPAPAIN ²⁹ Horo he'e Yesus o u papain nu u supi ara hu'tang: "Edun ema ti ara med ti beng nun barpi. ³⁰ Mang fede' ti nun ho obeh nun abow am, i pahang no' fede' i ahol he'e fed dang osel fanang am. ³¹ honin di mang fede' i edun barpi ho ara am, i musti ahol bite Lahtal eleme elafeng ho' fanang am. ³² O abulta ho Na u ira hu'tang, eka'bar fed ho'o e min nene sam afang rat ho'o barpi ara. ³³ Burang med pali mate sa suhuin no', sobo No mateng pa' ho'o e sam suhuin nene." BUANG SADIA HORO SEI MASING ³⁴ "U bu-buang honie, om ho ha'ai afang rat ba o om uma ei fa diang mi, tabur labow mi, med om panep fa fetang mi, ha'ai om ho afeng e. Asel sel ho, ho' ma' orupa behang meng honi. ³⁵ Asel, sel ho ho' ma afang rat ho ta med oba pali' mate ta fetang eh ho' o mi. ³⁶ U bubu'ang sei masing sel arian med a'ome horo bit honie i kufa' med ino' il luling fa afang rat osah barpi ba ma' ara fe ho, med Nameno' Ai apong adang toh." ³⁷ Dil lel om mi, Yesus nameno lafoh gur pel Lahtal o Bang om mi, sobo dilpana he'e Sa kota elet sam Zaitun doiy ta. ³⁸ Med, lalami, nameno' barpi ho' Abung ma Bang bolang om mi O hu'tang alepang.

Chapter 22GAHAIN YESUS AMINE O SE'BUR LAP

¹ Hair mate Roti o ragi ha'ai o ubang sel Paskah fanang am. ² Imam - imam o lafung med Taurat o na'ahol nun Yesus amine o se'bur lap, ase supi baroc fa namelafoh araham. YUDAS OM'SAH ³ Horo he'e, Setang Yudas ba name ubang Iskariot eh ho om lemid. Sari ho he'e sakola pir ernu faling alo ho o nu. ⁴ Horo, Yudas sam imam-imam med name Lahtal obang buang eh ho ara gahain honie taro'ni fe sa Yesus ho alorang supi en no'. ⁵ Supi apa'no' bi', supi som nu seng med en bit. ⁶ Horo, Yudas u'inung sa Yesus o se'bur lap alorang supi en sobo dai name lafoh ha'ai fe. PASKAH O NA'DE SADIA AMIHING ⁷ Horo he'e, her mate Roti o Ragi ha'ai do' ma', horo sel nub ai med Paskah ere'eng ei. ⁸ Ho araham, Yesus Petrus med Yohanes ahow ubang ho, "Sam e Paskah o na'ade ei sadia amihing honie pi ade." ⁹ Supi Yesus ara hu'tang, "A u' inung ni taro fe mi sadia?" ¹⁰ Yesus supi o'omateng abor ubang ho, "O'araham i bang pali' ho lefa, i musti name lote nu kendi puin eh ho ahol; a ta'ain sam obang ba sa lemid homi, ¹¹ honie bang aneng ho ara hu'tang, 'Guru ari uta'ain eh: Name ho' ma eleme o taro ro mi, Na mi no sakola aibar ara mih Paskah o na'de no'?" ¹² He'e, sa bang om mate nu tong lafi ning homi u ie tub, o na' an-an di ara sadia tining. Na o ade ei hemomi sadia amihing honie pi ade." ¹³ Horo, Petrus e med Yohanes sam, supi ahol arupa' orupa Yesus ubang honi, horo supi na o ade eiy ho sadia amihing. PASKAH O PERJAMUAN ¹⁴ Ho araham oselmi am, Yesus med rasul nun meja fading mih na'ade. ¹⁵ horo he'e, Yesus supi ara hu'tang ubang ho, "Nom na o ade ei ba sadia amihing Paskah ere'eng ei ho'o ira ade umang bi, Na e malo mate med dai ho'o ro ta. ¹⁶ Fe na ira mateng, Na e na ho'o ade nene am sam na ho' o, so Lahtal O Bang om mi ano' an." ¹⁷ Horo, Yesus sakere ba anggur mi ho med no' o mahan few Lahtal araham, horo he'e sa ubang ho, " Sakere ho'o med e i'hir toh. ¹⁸ O asel, Na ira hu'tang fed sel ho'o mi na e anggur na nene am sam Lahtal O Bang Pali' so ho' ma ¹⁹ Horo he'e, Yesus roti med e o mahan few, Sa roti ho ahi' ama'tung no' med supi en ubang ho, "Roti ho'o no bo' fe na med ien; na ho'o akala e sano' Nari umang honi." ²⁰ no' horo he'e, supi ade no, Yesus sakere anggur ei ho med no' ubang ho, "Sakere ba na med mi en ho' o sano' paha' habar honi, fa No fuil om mi. NAME YESUS BA ALORANG O U MARING ²¹ Honi sobo, edunema, name atang ba Nalorang ei ho ara ham-ham Nara meja ho'o mi. ²² Fe, Nameno' Ai ma' sam fe ho o asala orupa ho' oni, bo name ba Alorang ho sa min tabang no!" ²³ O sakola ai bar mi satan-satan eh ano so supi o anai homi na ho akala e'ham. SANO' NAME KARASANG BALETA ²⁴ Rasul nun di sara tetang mang fede' ano so supi o anai homi mi mate. ²⁵ honi sobo, Yesus supi ara mateng, "Bang pali' o afen nun ba e Tuhan ahol nene ho, o malang mate fa so serang araham, med name nun ba o malang mate fa afen nun araham ho o ubang he'e 'Serang ualang ei.' ²⁶ Sobo, iri o rupa honi e. O mino' ho, mang fede' i nai homi anoso mi mate he'e panen orupa name mi afor honi, fe kapal musti sano' karasang baleta o name honi. ²⁷ Anoso mi mate, name ba mih e na'ade em name ba karasang baleta? em'e name ba mih na'ade eh? Sobo, Na i ham-ham homi nano' karasang baleta o name. ²⁸ Iri ho he'e

name ba so nara eh mong goda pate ma naraham ho om mi. ²⁹ honi fe, Na afen eleme elafen nu med en, mangfede' Nimang med Nen honi, ³⁰ honie iri di Neleme Nelafen om homi Nara meja nu mi na'de seina. Med iri di afen o kadere tamih Israel lelang ernu faling alo ho o hu' puin o abul oahal ho bit no'." PETRUS SA YESUS ARA KALUFE ³¹ Simon, Simon Nari u alepang. Setang ari duke afe' orupa agandum honi, ³² sobo na a'ome ara'ham am honie o udume ha'ai min e. fe a om a'fom am honi he'e o di'ail bar nun om ano' dume." ³³ Sobo Petrus Yesus ara hu'tang, "Tuhan, na sadia hukung bang lefa ha ai he'e na Ara ham-ham min!" ³⁴ Yesus o mateng abor ubang ho, "Na ara mateng, Petrus, fed ho'o hiw lote e u'le nene, mang fede' a e nara kalufe mitow dai bite a Nahol." MALO MATE HO LEFA O U TARO' ³⁵ Horo he'e Yesus So sakola aibar atan, "Ho araham na ihow ho seng kantong,seng tas, em sendal, Na e ien nene, ahal i na an-an den kurang?" Supi ubang ho, "Ha'ai." ³⁶ Sa supi ara mateng, " Sobo fed, mang ano horo seng kantong, em tas ara, puin ma. Med anoso o neiy ha'ai he'e, so honie sa so kod lai fai puin neiy fel. ³⁷ Asel, Na ira hu'tang honi fe na ba Sura' Bolang mi hul am ho'o musti Nari mi ano' an, 'Sa ma' name doc ahal fe ara ta'an.' Asel, o ba hul olmeng ma naraham ho, fed ho'o ara'am." ³⁸ Horo supi ubang ho, "Edun ema Tuhan, ho'omi, neiy alo ara." Horo, Yesus supi ara'mateng ubang ho, "Ho no'am." YESUS TAMAN GETSEMANI MI A'OME ³⁹ Horo he'e, Yesus hel orupa sam Zaitun doiy leam mang fede' Sa akala eh honi; horo O sakola aibar di ata'ain. ⁴⁰ Ho'araham Yesus sam eleme homi, sa supi ara'mateng ubang ho, "A'ome hunie i ha'ai goda pate om lefa e." ⁴¹ Horo he'e, Yesus supi e let orupa foie few honi, horo he'e parih muding a'ome, ⁴² "Nimang, mangfede' a u'inung, cawan ho'o Nabung med. Honi sobo, hai'ai Nei nom e, sobo Eiy om fe mi." ⁴³ Horo he'e, malaikat nu tong surga mi sari med O'petang med Ano' kufa ara. ⁴⁴ Honie, Sa ma'ar mahip om mi, Sa foi Som a'bul-a'bul puin a'ome; O latutung ho sano' mang fede' fuiy te'-te' her fa'ai ta honi. ⁴⁵ Ho' araham Yesus a'ome no', Sa sam So sakola aibar abung edun he'e supi tar eh asel supi om susa. ⁴⁶ Yesus supi ara hu'tang, "Mi taro'ni ei fe i'tar? Toh e a'ome honie i ha'ai goda pate om mi muj e." YESUS APUIN ⁴⁷ Ho araham Yesus dai hu'tang eh, name bar mate nu ho; med ai ba name ani bit Yudas, sakola aibar pir ernu faling alo ho o nu, supi epuin atang puin. Horo Yudas Yesus abung ma honie Amuning. ⁴⁸ Honi sobo, Yesus ara hu'tang ubang ho, "Yudas, ahal a nameno' Ai alorang ho amuning fe puin so?" ⁴⁹ Ho' araham sakola aibar nun ba E'fading tufeh ho edun he'e nanu ma' ara supi o'anai ho mi fe so, supi ubang ho, "Tuhan, ahal ni neiy puin lafang fe so?" ⁵⁰ Horo he'e, sakola aibar o nu ho Imam agung o u'baleta eiy ho lafang sam afel tani ho hor ahi. ⁵¹ Honi sobo Yesus ubang ho, "Noam, sono'!" Horo, Yesus name baleta eiy ho afel ator ano' birang. ⁵² Horo he'e, Yesus hu'tang fa imam-imam o'lafung, Lahtal o bang buang ei o'lafung, med tumo' bar nun baho' Apuin eiy ho, araham, "Mitaro'ni ei fe i barpi ho' ma' ho neiy med pana kolong puin o rupa i ho' name tau'sah apuin honi? ⁵³ Ho araham Na ira Lahtal O Bang om mi dil lel arian, i e Napuin nene. sobo, fed ho'oro i sel med fa malang pana ei ho araham." PETRUS YESUS ARA KALUFE ⁵⁴ Mang Apuin no' horo he'e, name nun ho ara te'eng fitsam imam mate obang mi. Honi sobo, Petrus let-let supi ata'ain. ⁵⁵ Name nun ho bang ham mi afail apeu no' sara mih-mieh, Petrus di supi o anai homi ham-ham mih. ⁵⁶ Sobo, name baleta ob nu ba petrus edun afai abung mi eh sa petrus ho afah alol dun no' ubang ho, "Name ho'o di Ara ham-ham so." ⁵⁷ Honi sobo, Petrus kalufe, ubang ho, "Hoi ob bar, na e Ai ho ahol nene." ⁵⁸ E em nene honi he'e, name beng di edun horo ubang ho, "Ari ho'o di supi o beng nun soba ho!" Sobo Petrus ubang ho, "ha'ai, nari ho'o e name ho o beng den nene!" ⁵⁹ mi od nu honi he'e, name beng nu di som abul puin foi ubang ho, "Ma' name ho'o di Ara ham-ham, asel saridi Galilea hinung." ⁶⁰ Honi sobo, Petrus ubang ho, "Na' e ahol nene naba fe i ubang eh ho!" So sel homi horo, Petrus dai hu'tang eh honi he'e, hiuw lote u'le. ⁶¹ Horo, Yesus sadimang e Petrus edun. Petrus Yesus o mateng pa' ho uma, bite sa ara hu'tang, "Fed ho'o hiuw lote e u'le dai he'e a nara kalufe mitow am." ⁶² Horo he'e Petrus luling lehel a'hain om susah bi. NAME BUANG YESUS BEH ⁶³ Name nun ba Yesus tahang supi Ano' sah-sah horo he'e beh. ⁶⁴ Supi E'fai utel no' ubang ho, "Bit ema anoso Aribeh eh?" ⁶⁵ Supi di na lafoh ahal osah beng bit fa Araham med Ano' sah-sah. YESUS YAHUDI HINUNG O KAPAL APONG DANG ⁶⁶ Mi dil lel he'e, Yahudi hinung o tumo' bar bang kapal, Imam-imam o lafung, med Taurat o na'ahol nun tau'nung horo he'e Yesus arasam Supi o Mahkama Agama abung. ⁶⁷ Supi ubang ho, "Bite ari Mesias so honi he'e, Adai nira mateng." Sobo Yesus supi ara mateng, "Mang fede' Na iramateng fe, i e o atino' bit nene ma naraham. ⁶⁸ Med oh fe Na itan he'e, i ma' e o'bor nene. ⁶⁹ Honi sobo, fed ho'o mi, Nameno' Ai musti Lahtal Ba Mate Lafining ho atang tani alol mih." ⁷⁰ Supi barpi ubang ho, "honi he'e, ahal ariho Lahtal Ai so?" Yesus supi o mateng abor ubang ho, "Iri so ubang Nari horo Sari." ⁷¹ Horo he'e supi ubang ho, "Foi naba mateng pa' fe pi perlo? O matengpa' solo at'mi hel horo pi ma'eh ham!"

Chapter 23YESUS ARASAM PILATUS OLAP

¹ Horo he'e, nameno' ho barpi toh Yesus arasam Pilatus olap. ² Horo supi yesus ano' ahal ubang ho, "Name ho'o ni ahol, ni bang pali' ano' sah med nie'hap e ha'ai bea mana Kaisar en e, foi bit bite Sari ho Kristus hodi Afen nu so." ³ Pilatus Yesus atan, "Ahal Ari ho Yahudi hinung o Afen so?" Yesus mateng abor ubang ho, "Horo i biteh ho." ⁴ Horo he'e, Pilatus imam-imam o lafung med name lafoh ara hu'tang ubang ho, "Na e Name ho'o O ahal ahol nene." ⁵ Honi sobo supi om duke neat ubang ho, "Sa nameno' nun ho hasu ma o mateng pa' ata'ain mong Yodea pali' mi, o a'ai nang Galilea mi ho' ho'o mi!" YESUS ARASAM HERODES OLAP ⁶ Hoaraham Pilatus mang na ho ma'eh he'e, sa u ta'ain ahal Yesus ho Galilea hinung so. ⁷ Samang ahol bite Herodes mi bang pali' puin eh horo Yesus mi ho', Pilatus Yesus tahow sam Herodes en, ho araham Herodes mong Yerusalem o bang pali' mi. ⁸ Ho araham Herodes Yesus edun, Herodes apano' bi. Om Ai ho ahol fe ho sa u t anut emam, aselba na an-an lafoh fa Yesus ei araham sa maeh ham, om uma ho Yesus mukjizat nu akala e sa so edun fe. ⁹ Horo, Herodes na lafoh puin Yesus atan, sobo Yesus nanu di puin o mateng ho abor fa araham nene. ¹⁰ Imam-imam o lafung med Taurat o na' ahol nun ba hemomi tufeh ho supi Yesus ano' ahal empir. ¹¹ Herodes med o soldaj nun horo di

Yesus ano' lamag ebit ano' sah-sah. no' horo he'e, supi juba o rupa senang nu med En mang no' tahow sabor¹² Pilatus en. Miturmi, Pilatus med Herodes senang mi sah, sobo sel ho ara'ham sonanglo sara tenang el. PILATUS YESUS ANO' IL SAH¹³ Horo he'e, Pilatus imam-imam o lafung, Yahudi hinung o kapal nun, med namelafoh ho ta'unung,¹⁴ honie sa supi ara mateng ubang ho, "I Name ho'o ara ho' nabung ano' mang fede' Name ba name lafoh arama na o sah ata'ain honi. honi sobo, ho araham na iraham homi Adili sobo, na e O'ahal ahol mang fede' i Ano' ahal eh honi nene.¹⁵ Herodes di e o Ahal ahol nene horofe sa foi Name ho o tahow ho' ten so. Edun ema, na o ahal ba Sa akala e u hukung amine fe ho Sa e akala nene.¹⁶ Honife na Ai ho beh par no'am he'e, na A'tain."¹⁷ [Sel heyir mate Paska arian he'e, Pilatus musti name nu ano' bebas fa name lafoh araham.]¹⁸ Honi sobo, name lafoh ho beat ham-ham, "ai ho'o baring sam! Barabas ho alorang med niraham!"¹⁹ [Barabas hukung bang mi ho asel ba saridi arin'ing fai fa bang pali' araham med name amine di.]²⁰ Asel ba Pilatus ei om ho Yesus ano' il, horo he'e sa foi name lafoh ho' atan minu ta.²¹ Honi sobo, supi foi beat ubang ho, "Sariho hel haleng! Sariho hel haleng!"²² Foi o mitow mi Pilatus supi atan, "Taroni? Naba ari'ing fai fe sari Ai ho'o akala am? Na o ahal ba Sa panen e, u hukung amine fe ho na e den ahol nene. honi fe na Ai ho beh par no'am he'e, Ata'in."²³ Sobo, supi so tetang eh, supi beat fe puin pe'bang honie Yesus ho hel haleng. supi amang pa' ho so mimuj.²⁴ o'amuj mi, Pilatus samang amuj supi o pe' bang eh horo ata'ain.²⁵ Sa il med name ba mong hukung bang mi asel ari'ing fail no' name amine horo en, fede' name tofang horo u pe' bang. honi sobo supi Yesus ho alorang so tanut fe ata'ain. YESUS HEL HALENG²⁶ Haraham soldaj nun Yesus ara sam, supi name nu di tahang, sari ho Simon Kirene hinung, dai mong desa mi ho'. Soldaj nun Yesus o tabang bo' med abare ta meng, u' ahow Yesus amot mi tefang.²⁷ Name lafoh ba yesus ata'ain, med o anai mi obar nun u a'hain o'pa' ta'an fa Araham.²⁸ honi sobo, Yesus sadiman supi edun horo ubang ho, "Hoi Yerusalem ob bar nun, ha'ai Nari u'ahin e. Iri fe iri u ahain med i aibar nun."²⁹ Osel mi honi he'e name ubang ho, 'Ob bar nun ba im pol ho, med o ba e ai ara eh nene, med o ba e to ai en na eh nene ho bad herang fa supi araham.'³⁰ Ho'araham supi doi nun ara hu'tang ubang ho, 'Tarutung niri ta hel!' med tabu' nun niri u ladurung!'³¹ Asel, honin oh fe, supi na an-an ho akala araham honi he'e, ti dai fetang eh, naba so ma' arupa' ho araham ti ho ta'at?"³² Name ari'ing pir alo di name arasam Yesus ara ha-ham hukung amine.³³ Ho araham supi sam eleme nu ba ani "Kotongpir," homi, Soldaj nun Yesus e med name ari'ing pir alo ho hel haleng, nu ho atang tani alol med foi nu ho atang fi'ing alol.³⁴ Horo he'e Yesus ubang, "O Nimang, supi u ampo, asel ho supi e ahol nene naba fe supi akala eh." Horo soldaj nun undi few hunie O fen ho supi se dalam-dalam.³⁵ Name lafoh ba hemomi tufeh ho ta'ahol barpi, sobo Yahudi o kapal nun Yesus o asal o le'-le'. Supi ubang ho, "Sa namebeng ano' il, honife so honie Sa sobo-bom Sano' il mangfede' sari horo Kristus, ba Lahtal tara' ho!"³⁶ Soldaj nun di O le'-le', no' horo he'e supi anggur aruhuin fit ma En tafara,³⁷ horo ubang ho, "Mang fed' Ariho Yahudi hinung o Afen so, Adai O bo-bom Ano' il!"³⁸ Med nahul e denle hetomi: "HO' ORO YAHUDI HINUNG O AFEN."³⁹ Name' ari'ing nu ba hemo mi hil eh ho sa Yesus o le'-le', ubang ho, "Bite Ari horo Kristus? Adai Ano' il med nino' il!"⁴⁰ Honi sobo name' ari'ing nu ho e'hap ubang ho, "A e Lahtal el baroc nene so fede' aridi hukung ham horo med?"⁴¹ Piri ho o'abulta na ho'o med orupa na ba pi' akala am ei araham honi soba ho, sobo name ho'o, na' o'hal nu di e akala nene."⁴² Horo Sa Yesus ara hu'tang, "O Yesus, naridi uma' mang fede' A sam O bang bolang leam."⁴³ Horo he'e Yesus ara hu'tang, "Na na abul fe u ara hu'tang, fed ho'oro mi a Nara ham-ham tong firdaus mi." YESUS MIN⁴⁴ Ho araham od ernu faling alo dil lel, na pana pali' ho barpi utel sam od tow fed hel⁴⁵ asel ba fed sano' pana med napah mate Lahtal o bang om mi peh saba'ang o alo.⁴⁶ Horo Yesus lofe amang lil, "O Nimang, Atang om fe mi Na No laman alorang." mang na ho u hu'tang no' he'e, Yesus so a'eng o amuj mi ho ahi'⁴⁷ Ho araham pasukan o lafung na o karang ba ara am ho edun. sa Lahtal ani u'tarain ubang ho, "abul, name ho'o e'ahal nene!"⁴⁸ ho'araham name lafoh ba ho' ham-ham na'okarang ba ara am ho edun, supi sadel mi beh-beh ham fe sabor.⁴⁹ Barpi ba Yesus ahol hoe med ob bar pir den ba Galilea mi ata'ain ho let-let toh na okarang ba ara am ho dun at'ain. YESUS APOT⁵⁰ Namelote nu ho ani Yusuf, fom pa'hang o name no' nu, name no' abul nu so.⁵¹ (Saridi e supi o u'sofe med o panen ho u inung nene). Yusuf mong bang pali' Arimatea mi ho' yahudi hinung o kota nu. Saridi Lahtal o bang pali' horo adanag eh.⁵² Sa sm Pilatus abung Yesus o bo' min bang.⁵³ horo sa Lahtal o bo' min tabang bo' mi ara hel no' sa napah linen puin baloi. Mang no horo he'e, sa med dere nu ba name foi doiy fe abah ho mi atarang. Hemomi, name pirnu di e homi atarang dai.⁵⁴ Sel ho araham se sari taro' ei, sel sabat dele ano' lame.⁵⁵ Ob bar nun ba Yesus ata'ain ho' Galilea mi ho, Yusuf ata'ain. Supi dere ho med Yesus o bo' min atarang o rupa taro'ni eh ho edun.⁵⁶ no' horo he'e, supi sabor supi rempah-rempah med iping sadia med Yesus o bo' min mi luh. Sel Sabat om mi supi so aer o rupa hukung Taurat Musa honi.

Chapter 24YESUS SO FETANG O MARING PA'

¹ Sel a'ainang don nu om mi ho, ho araham dai lalami bi, ob bar nun sam Yesus o dere leam, supi rempah-rempah sadia am hodi fitsam. ² Supi foi mate dere mi lagolongam ho ah ol. ³ Honin sobo, ho araham supi mid na om mi honi he'e, supi e Yesus o'bo' min ho, ahol nene. ⁴ Ho araham na ho ei araham supi dai u sahoir-sahoir eh huni he'e, mi se-seh name pir alo fen lel madal pake supi eden ho mi tufeh. ⁵ Ob bar nun ho baroc bi horo supi mang li', sobo name pir aloh umang ho, "Mitaro'ni ei fe i name fetang ho name min o'anai mi lap?" ⁶ Yesus e ho'omi nene, Sa Sofetang am. I dai umag eh em ha'ai, ho araham Sa Galilea mi naba fe u iramateng. ⁷ Sa ubang bite Nameno' Oai ho musti name ebang name doc ahl atang om mi, hel haleng, med sofetang sabor tareng o mitow mi."⁸ horo, ob bar nun ho Yesus O mateng pa' ho uma. ⁹ Supi Yesus O dere mi sabor no' he'e, supi afang rat ho u rasul ernu faling nu med Yesus o ata'ain beng nun ho ara hu'tang.¹⁰ Ob bar nun ba afang rat u rasul nun ara hu'tang ho Maria Magdalena, Yohana yakobus ofo, med ob bar beng oin nu. ¹¹ Honi sobo, ob bar nun o mateng pa' ho rasul nun ubang ho aba kalufe, supi e ob bar nun ho o'tino' bit nene. ¹² honi sobo, Petrus toh

te'eng Yesus o dere leam. Sa li' na,om mi dun, sobo sa napah linen o'bo min baloi ei horo edun. No' horo he'e Petrus sahoir empir puin savor fa na ba so ara am ho ara ham. YESUS SARI PETANG MED O ATA' AIN ARAHAM, MONG SE'BUR FA EMAUS LEFA HO MI ¹³ Sel om ho mi horo, name pir alo ba Yesus ata'ain ho sam desa nu ani Emaus ho leam, o l et ho e'ahal nene huni he'e sa meter er talang. ¹⁴ Name piralo ho na afang rat ba sipi ahol am ho u'hutang. ¹⁵ Ho araham supi dai sara hu' tang tanut to tiling eh he'e, Yesus solo ho' supi abung ara ham-ham lame. ¹⁶ honi sobo, nanu supi e'fai atelang horo supi e Ahol bi' nene ¹⁷ Yesus supi ara hu'tang, "Naba fe i'nglo u'hutang eh lame eh?" Name pir alo ho a'er, supi apongfa' ho mang susa bi'. ¹⁸ Supi o nu ani Kelopas sa Ara mateng ho, "Ahal Ari ho'o name mong ho, tong ho, yerusalem ho'omi so, horo ba na afang rat so baru hemomi ara di A e'ahol nene?" ¹⁹ Yesus ubang ho, "Naba eiy araham?" Supi di ara hu'tang, "Yesus Nazaret hinung ei araham. Sari ho di nabi nu sobo malang afeng, fa O hu'tang med O panen aten ma Lahtal apong dang med ni bang pali barpi apong dang. ²⁰ Honi sobo, imam-imam lafung med parenta nun Ai ho alorang med hukung amine, supi Ai ho hel haleng. ²¹ O'bulta ni udume ho Sari so pali'mate Israel ho ano' il l uling. Sobo her ho'o her o tareng tow fa afang rat ara am ho mi. ²² honi sobo, ob nbar pir den ni'o'nai mi ho nino' siud am. ho araham lalami supi mong deremi, ²³ supi e Yesus o bo' min am ho ahol nene. Horo, supi savor ubang bite, supi malaikat nun sari petang fe ahol, malaikat nun ubaang bite Sa fetang. ²⁴ Horo he'e, niri pirden sam dere leam, niri di ahol orupa ob bar nun sei ubang eh honi. Honi sobo supi e Yesus ahol nene." ²⁵ Horo he'e Yesus supi ara hu'tang, "O, iri ho so bodo bi, i'om moleng fa afang rat ba nabi nun ubang am ho o'atino' bit nene. ²⁶ Ahal den Kristus ho malo mate med fe fa mong Lahtal O lel madal ho l efa." ²⁷ Horo, Yesus na' an-an ba mong Lahtal O Sura' bolang mi hulam ho o lele bit ma Saraham, fa Sura' Musa ei mi, sam Sura' nabi nun ei homi meng. ²⁸ Ho araham dele supi desa Emaus abung, Yesus lame horo bit o rupa Sa mang abul lame honi. ²⁹ Honi sobo, supi Ari tahang ubang h o, "Dai nira ham-ham ho'omi, asel ho dil dele pana, fed di dele muj eh ham." horo, Yesus di mid supi ara ham-ham homi. ³⁰ ho araham Sa supi ara taunung ham-ham na'de o meja ta, Yesus roti med horo he e' hal tafoil bang ta. Sa ahi' amatung, no'he'e med supi en. ³¹ So horo he'e, supi e'fai sari during supi Yesus ho ahol. Sobo, mi se-seh Yesus supi e'fai araham homi su'huin. ³² No' horo he'e supi u sara hu'tang ubang ho, "Sobo tom hele ho mang lil esa-sah, ho araham ba Sa tara hu'tang se lai-lai lol, Sura' Bolang o lel ho bit taraham?" ³³ So sell horo mi, supi toh savor sam Yerusalem leam. Supi ho' sakola aibar pir ernu falingnu med name nun ba supi ara taunung ham-ham ho abung. ³⁴ sakola aibar nun sonang lo ara hu'tang bite, "Tuhan abul-abul so fetang am, sa sari med simon o petang!" ³⁵ Name pir alo ba ata'ain hodi, afang rat ba supi lame toh om mi ahol ho, u supi ara hu'tang. supi ubang ho, ho araham Sa roti ahi' amatung am fe supi Yesus ahol. YESUS SARI PETANG MED O ATA'AIN NUN ETUB ³⁶ Ho araham name pir alo dai na ho u hu'tang eh honi he'e, Yesus supi o ham-ham homi toh e ubang ho, "No' ham arita." ³⁷ Honi sobo, supi siud e mang baroc. Supi eiy ombite supi laman sah fe edun eh so. ³⁸ Horo he'e Yesus supi aramateng, "Mi taro'ni ei fe i siud e, tanut tarofe-tarofe ara iom mi?" ³⁹ Edun ema Natang e med Ne'fa. Ho'o abul-bul Nari. Nator e e'dun ema. Laman sah ho hir med tarop ha'ai, mang fede' i Nedun honi." ⁴⁰ Yesus mang na ho ubang no' he'e, Sa Satang e Se'fa med supi etub. ⁴¹ fede' Supi e o abul bit dai aselba apano' e mi sahoir-sahoir, yesus supi atan, "Ahal ho'omi i na an-an ba o ade no' ei ho ara?" ⁴² horo supi abb he', ha buden med En. ⁴³ Yesus abb ho med horo he'e, supi araham ho mi ade. ⁴⁴ Horo he'e, Yesus supi ara hu'tang, "Ho'oro No mateng pa' ba, Na u'ira mateng, ho' araham na dai ira ham-ahm eh. Na an-an ba hul olmeng ma naraham mong hukung Taurat Musa, nabi nun o'sura', med Mazmur, ho musti ano' an fe." ⁴⁵ Horo he'e Yesus supi o tanut ho during honie, supi Sura' Bolang ho pahang no'. ⁴⁶ Yesus foiy supi ara hu'tang, "Hul olmeng bite Kristus ho so malo mate med fe, honie mi tareng tow om mi, name min o'anai homi sofetang. ⁴⁷ Med, Som afom fa doc uampo ei araham ho, Ani fe mi bit fa pali'mate nun araham, o a'ainang Yerusalem fe mi. ⁴⁸ Iri ho'o he'e, na'barpi ho'o, o ta'ahol ta'maeh eiy. ⁴⁹ Aholfe ho, Na Nimang O paha' tahow ien. Honi sobo, Yerusalem bang horo mi mih-mi tar sam malang tong lafning mi ho iri afeng ino' an." YESUS LATEL TONG SORGA MI ⁵⁰ Horo he'e, Yesus So ata'ain nun ho adai bang pali' o mate ho mi hel sam Betania mi. Hemomi, Sa Satang atel hal tafoi med supi tahel. ⁵¹ ho'araham Yesus hal tafoi supi ta eh, Sa supi ad atain Sa latel sorga leam. ⁵² Horo, supi parih muding Ani afoh atel no' he'e, supi sapano', som senang puin savor Yerusalem leam. ⁵³ Supi Lahtal O bang om mi Lahtal Ani u tarain sei masing.

John

Chapter 1LEL SO EM HO' PALI' MATE TA HO' AM

¹ Mi a'ainang Fom pa', Fom pa' ho Lahtal a'ra tohuil, med sari Fompa' horor fe Lahtal. ² Sari fom pa' ho mong a' ainang ta honi hee Lahtal a' ra ham ham a' ra am. ³ Lelang ernu a' ten a' home sari horo a' lai. Mang fede' Sari a' ai hee, lelang ernu hodi e' a' ra nene. ⁴ Fetang a' ra sari Ai homi, med sari fetang horo nameno' O' Lel. ⁵ Sari Lel ho mong paka om mi lel, med paka sari lel ho uaneng sah eme e'mota sah. ⁶ Lahtal namenu tahow, sari aiho ani Yohanis. ⁷ Sa ho' sano' name ta'hol ta ma eh, sa lel ho umateng honie, sari aiho mi name tofang o' a' tino' ubang. ⁸ Yohanis hoo, e' Lel ho nene, sobo sa ho' honie sa Lel ho umateng ei. ⁹ Lel so em ba nameno' tofang ulul eiho, ho' pali' mate taho' eham. ¹⁰ Lel ho a' ra pali' mate hoo ta am, med pali' mate hoo Sariso a' ten a' home, honi sobo pali' mate e' a'pong a' hol nene. ¹¹ Sa Sei nafe o'lap ho', sobo na O' Na ho e' satang E'pep A' ri med nene. ¹² Sobo, nameba satang E' pep A' ri medho, Sa kufa' en a' no' Lahtal O' Aibar, sariho nameba Aiho a'ni o' a' tino' bit. ¹³ Supi a' fain ho, e' foi eme, bo'mate eme, lote bar ei omfe lol ho' nene sobo, Lahtal Ei Om fe lol ho'. ¹⁴ Fom pa' ho sano' hir honie a' ra tanai homi mih mitar eh. Pi O'Lel O' madal ho dun a' hol am, sariho O'mang O' Ai pirnu o' lel madal, no' ham med na o' a' bul so afeng. ¹⁵ Yohanis sari Ai hoo ei a' raham sa umateng, sa ulofe ubang ho, "Sari Ai hoo ro ba na bit eh, na ubang ho, Nari no' hee, Aiba mi sotur a'raho foil ho' fede' na e' a'ra dai hee, Sa sotur a' ra".

¹⁶ Ei afeng a' lihing homi, pi barpi no' ham tofang luung mdl. ¹⁷ Fede, Taurat o' hukung medho; Musa a' lai, sobo no' ham med na o' a'bulho, Yesus Kristus femi ho'. ¹⁸ Name pinudi e' dun Lahtal a' hol dai, sobo Lahtal O' Ai pirnu a' ra tong a' pot ta horo ubang. YOHANIS NAME A' FOIL E'IHO, SA MATENG LURUNG ¹⁹ Sel numi Yahudi hinung supi imam hinung, med Lewi o' name tong Yerusalem miho, a' how ho' Yohanis a' tan ubang ho, "Ariho ano so?" horo Yohanis supi a' ra mateng ubangho; ²⁰ Yohanis e' kalufe nene, sa ubangho, "Nari hoo e' Kristus ho nene." ²¹ Supi a' tan, "Honi hee ariho ano? Ari horo Elia?" Sa ubangho, "Nari e' Elia nene." "Ari horo sari Nabi ho?" "Sa ubang ho, A'ai" ²² No' hee, supi a' ra mateng, "Ari hoo ano, fede' ni o' a' bor fisam name nihow ho' a' ra nateng feho? Honife ari ano soba ho?" ²³ Yohanis sa Yesaya o' mateng fe puin supi ei a'bor ubang ho, "Nari horo name a' mang pa' ba Nabi Yesaya umateng eh, mong men ham la ham mi lofe id eh, "Se' bur a' no' mulang med Lahtal e' re eng!" ²⁴ Yahudi hinung ba name tahow ho Farisi o' name. ²⁵ No' supi Yohanis a' ramateng ubang, "Mang fede' ari hoo e' Mesias nene, e' Elia nene, med e' Nabi ho nene honi hee, naba eife a name a' foil?" ²⁶ Yohanis o' a'bor ubangho, "Na sei puin name a' foil, sobo Name nu a' ra inai homi tufeh i a' hol nene. ²⁷ Nari hoo no' hee, sari Aiho foil ho'. O' sapatu hei horo a' fetang di, na panen sah. ²⁸ Na hoo barpi mong Betania femi a' ra, mong Yordan molden Yohanis mi name a' foil homi. LAHTAL O' NUB AI ²⁹ Mi dilel Yohanis dun hee, Yesus ho' o'lap horo Yohanis ubang, "E' dun, Lahtal O' Nub Aiba, pali' mate o' doc luh few horo ba ho! ³⁰ Sari Ai horo ba na ubang ho, Nari no' hee, Ainu so mimate nemota foil ho' fede' na a' ra dai hee Sa sotur a' ra am. ³¹ Turmi Aiho na a' pong a' hol nene, sobo honie Sari Aiho a' no' lel med Israel hinung en fe horoba, na ho' sei puin name a' foil. ³² Med, Yohanis umateng ubang ho, Na dun hee Roh tong burang tahel mang fede' u'lo honi, med Roh ho hel Arita somieh. ³³ Naridi a' pong a' hol nene sobo, Aiba nari tahow ho' sei puin name a' foil horo nara mateng ubang ho, Aiba a' e' dun honi hee Roh hel Ari tamih, Sari horofe Roh puin name a' foil. ³⁴ Nari ho' oro dun a' hol med na umateng, Sari horo Lahtal Ai. YESUS O' SAKOLA A'IBAR AATINANG ³⁵ Mi dilel Yohanis so sakola pir alo a' ra tufeh hee, ³⁶ sa dun hee Yesus di homi lame eh. Yohanis ubangho, "Lahtal O' Nub Ai ho e' dun". ³⁷ Yohanis o' sakola pir alo mateng ho ma eh horo hee, supi Yesus a' ta ain. ³⁸ Yesus sadimang samot midun hee, supi a' ta ain eh, horo Sa supi a' ra mateng, I nabafe lap? Supi a' ra mateng ubang, Rabi (o' lel hee Guru), A taro femi mih mitar eh? ³⁹ Sa supi a' ra mateng, I ma honie e' dun. Horo, supi ma E' leme ho e' dun, no' hee supi A'ra ham ham homi, fede' sel ho a' ra ham maa od tow fed hel. ⁴⁰ Sakola pir alo a'nai homi pirnu ba, Yohanis o' mateng pa' ma eh no' fa Yesus a' ta ain sariho, Andreas, Simon Petrus o' di ail. ⁴¹ Dai ehta hee, Andreas sam so di ail Simon a' bung a' ra mateng ubangho, "Ni sam Mesias a' hol am (o' lel hee Kristus)." ⁴² No' hee, Andreas Simon a'ra sam Yesus a' bung. Yesus sa Simon e'dun a' ra mateng ubang ho, "Ari Simon Yohanis o'ai. Ariho olofe Kefas (o' lel hee Petrus eme Foi')." ⁴³ Mi dilel hee, Yesus Om sam Galilea leam uma. Sa sam Filipus a' hol, Sa a' ra mateng, "Ma Nata ain!" ⁴⁴ Filipus ho Betsaida o' name, sariho Andreas med Petrus eleme e'lafeng. ⁴⁵ Filipus sam Natanael a' hol a' ra mateng, Aiba Musa o' Taurat hul, med nabi ernu di hul, sariho Yesus Nazaret O' Name, Yusuf o' ai, ni sam a' hol am. ⁴⁶ Natanael a' ra mateng ubang, "Na o' no'nu maa Nazaret fe lol ho?" Filipus a' ra mateng ubang, "Ma honie, e' dun." ⁴⁷ Yesus dun hee Natanael ma O' lap ma no' sei sara ham umateng, "E' dun, Israel o' name a' bul, upapain e' a' ra a'fah mi nene!" ⁴⁸ Natanael A' tan, Taro' nife A nahol? Yesus a' ra mateng, "Filipus e' olofe dai hee, a mong a' ong far Na dun ahol am." ⁴⁹ Natanael ubang, Guru, Ari horo Lahtal Ai. Ari horo Israel hinung O' Afen. ⁵⁰ Yesus a' ra mateng, Fede' Na ara mateng ubang ho, a mon a' ong e'far Na dun ahol am, honife a o' a' tino' bit eme a' ai? Na ernu somi mate hoo e' mota a uil dun a' hol. ⁵¹ No' Yesus foil hamow, Na so a' tino' a' ra mateng, a maa dun hee burang sari during, Lahtal O' malaikat ernu mid e' hel e', Nameno Aiho ubaleta eh.

Chapter 2SEI A' NO' ANGGUR

¹ Hair o' mitow mi hee, Kana ba mong Galilea pali' mi ho, name sari med ta diang puin, honie Yesus o'fo di a' ra hemo mi. ² Yesus med O' sakola aibar di, name supi e' maring sam diang ho leam. ³ Seh seh hee anggur oh am, Yesus o' fo a' ra mateng, supi o' anggur oh am. ⁴ Yesus ubang, Ai ob, Nei nara hamow ho naba? No sel e' an dai. ⁵ Yesus o' fo name baleta nun a' ramateng ubang, "Nabafe Sa ubang hee, horo i panen." ⁶ Foi kumba pa' talang a' ra homi, s ariho tano' bolang o' hair mate honi hee, Yahudi hinung sei hung mi med sari hair mate ho e' reeng ei. Sari kumba ho, pa' nu hee sei tanib mate ho alo a' ai hee tow leam. ⁷ Yesus name baleta a' ra mateng, "Kumba nun ho sei med mi." Horo supi sei med kumba nun homi sam afeng. ⁸ No' hee, Yesus supi a'ra mateng, No' amba, pite' med fisam diang aneng en. No'horu supi fisam diang aneng en. ⁹ Diang aneng seiba sano' anggur amho na, sobo sari anggur taro femi ho' sa a' hol nene (sobo name baleta eiba sei ho med horo a' hol), horo diang aneng name sari med ho, ai lote sa o' lofe, ¹⁰ no' sa a' ra mateng, nameno' nunho, anggur o' no' horo sotur supi en na sam apano' am fe, anggur ba e' no' nene ho foil supi en na. Sobu anggur no' ho ataro' sam fed hoo mimeng. ¹¹ Na utahoir a'ai nang hoo, Yesus mong Kana ba Galilea pali' mi, Sa homi panen puin So lel So madal utub honie, sakola aibar o' a' tino' ubang. ¹² No' horo hee, Yesus med O' fo, O' di ail bar, med O' sakola ai bar supi sara ham ham hel Kapernaum lehel. Supi homi tareng nu alo om mi. YESUS YERUSALEM BANG OM MI ¹³ Yahudi hinung o' hair mate Paskah fanang am, horo Yesus di mid Yerusalem lemid. ¹⁴ Yerusalem bang om mi Sa dun hee, name tofang nub, a' bib med u'lo fail eh, no' hee name seng tiling nun hodi a' ra homi. ¹⁵ Yesus heifi' panen a' no lepir horo hee, Sa nameno' nun barpi a' tetel luling lehel a' no' oh, med supi o' nub a' bib nun hodi. Name seng tiling Sa o' seng nun abuil bahite, supi o' meja nun hodi Sa bakung meng barpi. ¹⁶ Name ba u' lo fail nun Yesus supi a' ra mateng, na ernu hoo barpi fit luling lehel a' no' oh! Haai Nimang O' bang hoo a' no' don bang! ¹⁷ O' sakola aibar mi uma, sariho a' ra hul ol meng: " O bang e' sah honi hee Nano' fail oh." ¹⁸ Horo, Yahudi hinung A' ra mateng, Na utahoir taro'ni horo A nietub am fe, A na hooni nun ho panen? ¹⁹ Yesus supi a' ra mateng ubangho, Yerusalem bang hoo a' butung, sobo tareng tow om mi hee Na a' ten pir. ²⁰

Supi ubang ho, Yerusalem bang hoo, a' ten tun erut faling talang om mi, sobo A a' ten tareng tow om mi hee pir no'? ²¹ Sobo Yerusalem bang Yesus bit eh hoo, Sa sobo' med Safah Sahir horo Sa ubang eh so. ²² Horofe, Yesus name min a' nai homi Sofetang honi hee, O' sakola aibar mateng pa' hoo mi uma; horo supi Sura' Bolang med Yesus O' mateng pa' ho o' a' tino' bit. ²³ Paskah o' hair mate a' raham Yesus a' ra Yerusalem miho, name tofang A'ni mi o' a' tino' bit fede' na utahoir tofang Yesus panen ho supi dun a' hol. ²⁴ Honi sobo Yesus e' Sobo' ho supi a' how o' a' tino' bit nene, fede' nameno' Sa barpi a' hol, ²⁵ med Sa e' name den udume honie nameno' ei a' raham umateng nene, fede' naba honi horo nameno' om homi Sa a' hol.

Chapter 3FOIL A' FAIN HO O' LEL

¹ Name Farisi nu a'ni Nikodemus. Sari ho, Yahudi hinung ho o' name tur. ² Dil paka om numi, sa ho' Yesus a' bung a' ra mateng, Guru, ni ahol Ariho Guru Lahtal mi ho' fede' name pirnu di, na utahoir ernu ba A panen eh hoo supi panen sah, sobo Lahtal a' ra tohuil hee supi panen no'. ³ Yesus a' ra mateng ubang ho, Na a' bul a' bul a' ra mateng, mang fede' namenu foil a' fain nene honi hee, sa e' dun Lahtal O' bang mate a' hol nene. ⁴ Nikodemus A'tan, Maa taro' nife namenu sa tumo' am foil a' fain no'? Sa maa foil savor mid sofo om lemid ai lafeng mie, o' fo foil a' fain no'? ⁵ Yesus a' ra mateng, "Na a' ra mateng a' bul, mang fede' namenu sei med Roh mi a' fain nene honi hee, sa Lahtal O' Bang Bolang om lemid sah. ⁶ Nabafe hir mi a' fain honi hee hir ei, sobo nabafe Roh mi a' fain honi hee, sariho Roh ei. ⁷ Haai ahoir e' fede' Na ara mateng, "Ariho a foil afain fe. ⁸ Hamoi toh tarofe lol ei i' nung a' ta ain, honie o' da' udfe i ma eh, sobo sa tarofe lol ho' med sa taro leam i a' hol nene. Nameba Roh mi a' fain hodi o' rupa honi. ⁹ Nikodemus A' tan, Naba eife maa no hoo barpi a' ra no'? ¹⁰ Yesus ei a' bor, Taro' ni sofe, ariho Israel hinung o' guru sobo, na ernu hoo a barpi o' lel a' hol nene? ¹¹ Na a' bul a' bul ara mateng, sariho nabafe ni a' hol horo ni bit, med nabafe ni dun a' hol, horo ni umateng, sobo ni mateng pa' ho i med nene. ¹² Mang fede' na ernu pali' mate ei horo Na u ira mateng sobo, i o' a' tino' bit nene, naba eife na ernu sorga ei Na u ira mateng, maa i o' a' tino' bit eme aai? ¹³ Name pirnu di e' mid sorga lemid dai, sei lal ho Ai nuba tong sorga mihel am horo, sariho Nameno' Ai. ¹⁴ Mang fede' Musa mong la ham mi mon a' tel a' no'lafining, ho hee Nameno' Ai hodi a' no' lafining o' rupa honi, ¹⁵ honie sa nameba O' a' tino' bit ho, fetang so em ho med. ¹⁶ Fede Lahtal pali' mate hoo ukarang empir, Sa So Ai pirnu ho tahow hel, honie anoso O' a' tino' ubang hee, min tabang a' hol nene, sobo fetang so em ho med. ¹⁷ Fede' Lahtal So Ai tahow pali' mate tahel ho, e' pali' mate o' a' hal lap nene, sobo honie sa pali' mate ho a' no' il a' no' luling O' Aife a' lai. ¹⁸ Nameba O' a' tino' bitho, e' hukung med nene, sobo nameba e' O' a' tino' bit neneho, a' ra hukung om mi am, fede' Lahtal O' Ai lote pirnu ho, sa e' O' a' tino' bit nene. ¹⁹ Hukung ba hoo: Lel ho' pali' mate mi am sobo, nameno' paka horo apano' fede' nabafe supi panen ho a' ri ing fail sah karang. ²⁰ Fede nameba na o' sah panen, ho hee sa lel ho e' riing, med lel hodi sa e' leho' nene, honie o' panen a' ten ernuho, haai fara ain lap nene. ²¹ Honi sobo, nameba na o' a'bul panen ho, sa ma lel ho lema, honie sa o' panen a' ten ernu ho lel, fede' o' panen a' ten ernuho Lahtal Om femi panen. YESUS EI A' RA HAM HO, YOHANIS UMATENG ²² No' hee, Yesus med O' sakola aibar sam Yudea pali' leam. Sa hemomi supi a' ra ham ham So sel a' no' an med name a' foil. ²³ Yohanis di Ainon ba Salim a' bung homi name a' foil, fede' homi sei tofang. Name tofang ho' homi sa a' foil. ²⁴ Sariho a' ra ham Yohanis name e' med sapiri mi dai. ²⁵ Homi, Yohanis o' sakola aibar med name Yahudi pirnu, supi bolang manep ei a' ra ham ho u sara tetang. ²⁶ Supi ho' Yohanis a' hol a' ra mateng, "Guru, Aiba ara ham ham mong Yordan mol denmi, sari Aiho ei a' ra ham a umateng eh ho, e' dun, Saridi name a' foil, no' hee name tofang o' lap ho' am." ²⁷ Yohanis o'a'bor, Nameno' mang naba horodi med sah, sobo sari naho name tong sorga mi med en honi hee sa med no'. ²⁸ Iridi umateng no' sariho na ira mateng am, Nari hoo e' Mesias nene, sobo nari hoo name nahow notur ho' honi amfe Sari Aiho foil ho'. ²⁹ Nameba ob med ho, lote bar; sobo ai lote ho o' tenang el, sa toh alepang, med sa so lote amader ho ualepang apano' empir. Honife, napano' hoo a' no' afeng am. ³⁰ Sari Aiho mate mang ta, sobo nari hoo ka ai hel mang ta. ³¹ Aiba tong lafining mihel ho, ernu tulo Sa barpi e' mota, Aiba pali' mate taho, na ernu pali' mate taho sa umateng. Aiba sorga mihel ho ernu turlo Sa barpi e' mota. ³² Nabafe Sa a'hol ma eh sa umateng, sobo name tofang o' mateng pa' ho med som mimeng nene. ³³ Nameba o' mateng pa' med ho, o' a' titino bit ubangho, Lahtal ho a' bul.

³⁴ Fede, nameba Lahtal tahowho, sa Lahtal O' mateng pa' umateng, fede' Lahtal Roh med en o' alomang o' tapor a' ai. ³⁵ O'mang So Ai ukarang an tofang Sa med a' tang mi meng am. ³⁶ Nameba O' A'tino' bitho, fetang em med usei a' no', sobo nameba Aiho a' lol a' ta ain nene ho fetang a' hol nene, sobo Lahtal O' a' ri ing fail so a' ra sari name hota.

Chapter 4YESUS SAMARIA OBNU A' RA MATENG - MATENG.

¹ Yesus a' hol, sariho Farisi hinung ma eh hee, Sa sakola tofang a' foil Yohanis mi e' mota, ² (masiki Yesus e' name a' foil nene sobo, o' sakola aibar so), ³ Sa Yudea mi hel, Sa foil savor sam Galilea leam. ⁴ Sobo, Sa u'il Samaria pali' a' lai. ⁵ Yesus sam Samaria mi pali' mura rame nu a' ni Sikhar homi, sari pali' hoo fa ai bo' nu turmi Yakub med so ai Yusuf en ho a' bung. ⁶ Yakub o'sei lafo a' ra homi. No' Yesus di sorac ma eham horo, Sa hel sei lafo a'di ho mimih. Ho a' ra ham maa od ernu faling alo fed sah. ⁷ Samaria obnu ho' sei hung e' ho'. Yesus a' ra mateng, "Sei nen honie Na nafe." ⁸ Fede, O' sakola aibar sam don leam namej fel e' samam.) ⁹ Samaria ob hoo, sa Yesus a' ra mateng, "Taro' nife, Ariho Yahudi o' name, nari hoo Samaria ob sobo, A nabang seina?" (Fede, Yahudi hinung med Samaria hinung ho, e' sara a' mang eh nene). ¹⁰ Yesus a' ra mateng ubangho, Mang fede' Lahtal Ei no' ham a' a' hol, med anoso a' ra mateng eh hoo a' a' hol honie sei Nen na, i a' bang hee Sa sei fetang med en. ¹¹ Ai obho A' ra mateng, Tuang, O' tanib aai, sei lafo hoo u'lbi', A maa taromi sei fetang ho

med? ¹² Ni bap Yakub so sei lafo hoo med nien, sari, o' aibar med o' binangta barpi sei hoo na, honife Ariso so mimate ni bap Yakub ho e' mota? ¹³ Yesus a' ra mateng ubang, Nameba sei hoo naho, doro foil taat, ¹⁴ sobo nameba sei Na med enho supi na honi hee, supi o' doro foil taat nene; no' hee seiba Na med supi enho sano' sei eng tapir supi o' bo' mate homi, sari seiho tafoil sei masing sam mong fetang so em ho lefa. ¹⁵ Sari ai obho sa foil Yesus a' ra mateng, Tuang, seiho med nen, honie na haai doro taat e', no' hee na haai foil ho' ho omi sei hung e'. ¹⁶ Yesus a' ra mateng, sam olote o'lofe honie abor ho' ho omi. ¹⁷ Ai ob ubang ho, Nari hoo lote a' ai. Yesus a' ra mateng, A ubang, ari lote a' ai honiho a' bul. ¹⁸ Fede' ariho lote pir ifihing am, med lote pirnu ba fed a' ra ara eh hoo, e' olote nene. Ho hee, omateng ho a' bul. ¹⁹ Ai ob ho sa Yesus a' ra mateng, Tuang, fed na a' hol honi hee, ari hoo Nabi nuso. ²⁰ Ni bap ni bale doi hooro ta ada mahen panen, honi sobo O' bang O' lelang ubang ho, Yerusalem horofe, ada mahen panen eleme. ²¹ Yesus ai ob ho a' ra mateng, No a' tino' bit, hoi ai ob! O' selmi hee, Nimang uada a' hol ho, e' doi hoo dita nene, e' mong Yerusalem hodi mi nene. ²² I o' a'pong a' hol nene horo uada a' hol, sobo niri ho, a' pong a' hol horo ni uada a' hol fede, il luling ho Yahudi hinung fe lol ho'. ²³ Sobo, o' selmi sariho fed, nameba na o' bulfe uada a' holho, roh med na a' bul femi O' mang uada a' hol; fede' Omang na honi horo ubang honie, puin A'ri uada a' hol. ²⁴ Lahtal horo Roh, med supiba A'ri uada a' holho, uil uil roh med na o' a' bul femi, honi amfe A' ri uada a' hol. ²⁵ Ai ob ho A' ra mateng, Na a' hol sariho Mesias ho' eham (Sari horoba Kristus). Sa ho' honi hee, ernu turlo Sa u nira mateng am. ²⁶ Yesus a' ra mateng, Nariba a' ra mateng eh hoo roba Sari Aiho. ²⁷ Seh seh hee, Yesus O' sakola aibar ho' supi omupir, fede' supi dun hee, Yesus ai obnu a' ra hu' tang eh. Sobo name nudi e' A' tan ubang, A naba lap? soeme Naba eife A a' ra hu' tang eh? ²⁸ No' hee, ai ob ho so sei eleme med a' mihing, sa sam bangmi name a' ra mateng, ²⁹ Ma, e' dun, ainuho, sa no panen a' ten ernuho sa u nara mateng. Ai horo maa Mesias? ³⁰ Horo hee, supi hel sam Yesus a' hol. ³¹ Horo O' sakola aibar a' ra mateng, "Guru, na'de." ³² Sobo, Yesus supi a' ra mateng, Nei namej a' ra sobo i e' a' hol nene. ³³ Horo sakola aibar satan, "Maa name den namej fit ho' en Sa a' de am so? ³⁴ Yesus ubangho, Nei namejho, Aiba Nari tahow Ei i' nung horo panen, med O' karesang ho a' no' an. ³⁵ I e' ubang ul ut ta honi hee, hor lap o' sel honi nene? E' dun, Na ira mateng, ie' failho a' lel honie e' dun, dil but tofang ba' oir taat oham, honie hor lap o' sel am. ³⁶ Fed horo, ai na hor lapho sei fali med, no' hee sa o' pir ta' unung med fetang so em e' re eng honie, name nahor lap med name na te' muding sara ham ham bad herang. ³⁷ Na hoo ei a' ra ham ho, mateng pa' hoo a' bul, sariho Namenu te' muding name beng hor lap. ³⁸ Na iri tahow honie, i e' nanu ukaresang nene, name beng so ukaresang sobo i hor lap honi hee, iridi a' ra supi o' karesang om homi am. ³⁹ Samaria o' name tofang bang pali' homi Yesus O' a' tino' bit fede, ai ob ho sa ubang, na ernuba na panen amho, Sa unara mateng. ⁴⁰ Horofe, Samaria o' name tofang sam Yesus a' hol, supi a' bang honie Yesus supi a' ra ham ham homi, horofe Yesus supi a' ra homi tareng alo. ⁴¹ Med, Nameno' o' a' tino' bit foil mi tofang, fede' Yesus O' mateng pa'. ⁴² Supi ai ob ho a' ra mateng, Haai o' mateng pa' horofe ni o' a' tino' bit nene, sobo ni nibobom ma eh, med ni a' hol honi hee, Sari Ai horofe, so a' titino' pali' mate o' il luling ho Sa o' uling puin. NAME AFEN O' BANG MI KARESANG HO, O' AI BIRANG MED ⁴³ Tareng alo a' lai hee, Yesus sari e' leme homi hel, Sa sam Galilea leam. ⁴⁴ (Dai ehta hee, Yesus ubangho, nabinu sobo, o' bang o' pali' mi hee, name e' uada a' hol nene.) ⁴⁵ Yesus mang sam Galilea mi honi hee, Galilea o' name tofang satang E' pep A' ri med, fede' na ernu ba Paskah o' hair mate om mi Yesus panen ho supi dun a' hol, asel supidi sam hair mate ho leam. ⁴⁶ Horofe, Yesus foil ho' Kana ba Galilea pali' mi ho leho', sari eleme horo Sa mi sei panen a' no' anggur. Kapernaum homi ho, name afen o' bang mi karesang nuho, o' ai lote mode eh. ⁴⁷ Sari aiba afeng o' bang mi karesang eh ho, ma eh hee Yesus mong Yudea mi ho' Galilea mi am horo, sa sam a' hol sa Yesus a' bang honie, Sa ho' o' ai ho a' no' birang fede' o' ai min eham ⁴⁸ Horo Yesus a' ra mateng ubangho, "Mang fede i e' dun utub ernu med nau tahoir ernu a' hol nene honi hee, i o' a' tino' bit nene. ⁴⁹ Ai afen o' bang mi karesang ubang, Tuang, no ai e' min dai hee A ho' am. ⁵⁰ Yesus a' ram mateng, Abor sam, o ai fetang am! Sari aiho Yesus O' mateng pa'ho o' a' tino' bit horohee sabor sam ⁵¹ Aiba afen o' bang mi karesang eh ho dai seham hee, nameba o' karesang eh nun ho ho' a' hol a' ra mateng ubang, O ai lote sofetang am. ⁵² Aiho supi a' tan, sariho od den hee o' aiho pac pac birang med. Supi ubang, u' fang mi maa od itito honi hee o' taso' mate ho suhuin. ⁵³ Aika ho o' mang a' hol, sari sel horo a' ra ham honi hee, Yesus a' ra mateng ubang, O ai fetang am. Mang homi, aiba afen o' bang mi karesang med o' ob o' ai barpi Yesus O' a' tino' bit. ⁵⁴ Sari hoo ro na utahoir o' mialo mi Yesus panen, Sa mong Yudea mi Sabor Galilea leho' a' ra ham.

Chapter 5AI LOTE NU MONG BETESDA O' SEI BARI MI A' NO' BIRANG

¹ Barpi hoo no' hee, Yahudi hinung o' hair mate a' ra horo, Yesus mid Yerusalem lemid. ² Yerusalem mi, sari ho Nub o' se ar mate a' bung ho, sei bari nu a' ra homi, Ibrani o' mateng mi ubang hee Betesda, o' om ha' pa' ifihing. ³ Om ha' a' ri an ho, name mode tar pir: name eng sah, name e'fa sah a' tang sah, med name tu' ung(supi sei bari ho o' farufing od a' danang. ⁴ Fede, sel nunumi hee, Lahtal O' malaikat hel bariho lehel o' sei a' no' farufing. Nameba sotur hel sei farufing am ho lehel honi hee, mang naba mode horo a' ra a' fah midi, sa birang). ⁵ Sari homi ainu mode tun ertow faling turlo am. ⁶ Yesus dun hee, sari ai homi tar eh, med Sa a' hol aiho mode lufang am horo, Yesus a' tan, A birang u i' nung eme a' ai? ⁷ Ai modeho ubang, sei farufing a' ra ham hee, name den e' nara hel sei ho lehel nene, honie na dai nara babat eh hee, name beng mi sotur hel am. ⁸ Yesus a' ra mateng, Ahirtohl! o buh ho tefang honie lame. ⁹ Sel horo mi hee, aiho birang med, sa sobuh ho tefang horo hee, sa lame. Sobo sari sel ho, hair sah o' selmi. ¹⁰ Horofe, Yahudi hinung ai birang am ho a' ra mateng, Fed hoo hair sah o' sel, a haai obuh ho tefang nene. ¹¹ Honi sobo sa ubangho, "Aiba nano' birang horo nara mateng ubang, O buh ho tefang honie lame". ¹² Supi ai birang amho a' tan, "Ai taro soba a' ra mateng ubang, O buh ho tefang honie lame ho? ¹³ Sobo, aiba birang am ho, sa Ai taro so honi ho sa a' hol nene am fede, Yesus name tofang ho a' telang samam. ¹⁴ No' honi

hee, sari aiho, Yesus foil Yerusalem bang om mi a' hol, Sa a' ra ateng ubang, Alepang, a birang am. Haai foil doc panen nene honie, na o' sah mimate foil ara ham e!

¹⁵ Sari aiho sam Yahudi hinung a' ra mateng ubang, Yesus so a' no' birang am. ¹⁶ Horofe, Yahudi hinung supi Yesus e' ri ing a' no' sah sah, fede' na ernu ba Sa panen ho hair sah fe a' ra ham. ¹⁷ Honi sobo Yesus supi a' ra mateng ubang, Nimang dai karesang eh sam fed hoo mimeng, horofe Naridi dai karesang eh. ¹⁸ Mateng pa' horo puin Yahudi hinung se' bur lap mang kufa' ta honie, supi Yesus ho a'minefe, haai Yesus hair sah lafang horo solo nene, sobo Lahtal ho Sa a' no' Somang hodi, sari ho o' lel hee, Sa Safah sahir med a' no' Lahtal a' ra ham. LAHTAL O' TUTUNG KUFA' ARA YESUS OM MI ¹⁹ No' hee Yesus supi a' ra mateng ubang, Na a' titino' ira mateng, Ai so bobom sobo' homi nanu panen sah, mang fede' O' mang panen Sa a' hol nene, fede' nabafe O' mang panen hee, horo O' Ai di panen. ²⁰ Fede, O' mang So Ai ukarang, no' hee ernu turlo ba Sa penen ho med So Ai e' tub, med karesang mimate tofang di Sa med E' tub honie, i u ihoir. ²¹ Mang fede' O' mang name min a' no' fetang no' fetang med supi en, ho hee Ai hodi Sa anofe fetang med en uma honi hee, Sa med en. ²² O' mang e' namenu o' a' hal lap nene, sobo a' bul a' hal lap ho, Sa barpi a' lorang med Ai en am, ²³ honie nameno' barpi Ai uada a' hol mang fede' supi O' mang uada a' hol eh honi. Nameba Ai uada a' hol nene honi hee, O' mang ba So Ai tahow hodi supi uada a' hol nene. ²⁴ Na a' bul ira mateng, nameba No mateng pa' ma eh alepang, no'hee Aiba Nari tahow ho o' a' tino' bit honi hee, fetang so emho med usei a' no', no' honi hee, supi e' a' ra a' bul a' hal lap o' om homi nene fede', supi min homi savor fetang lema am. ²⁵ Na a' tino' ira mateng, maa o' sel mi eham, med o' sel miam, name min ernu Lahtal Ai amang der ma eh, med supiba ma eh ho so fetang. ²⁶ Mang fede' fetang a' ra O' mang A' fah a' hir mi, honi hee, Ai hodi Sa fetang med en A' fah a' hir homi, ²⁷ no' hee O' mang kufa' med Ai en honie, a' bul a' hal lap ho a' no' lame, fede' Sariho Nameno' o' Ai. ²⁸ Haai na hoo u ihoir e' fede' o' sel mi hee, name min ernu lafo paka miho, barpi amang ma eh, ²⁹ med supi hel, sariho supi ba nano' panen ho sofetang fa fetang lefa. Sobo supiba a' ri ing fail med nasah fe panen ho, fetang a' bul a' hal lap ho lefa. ³⁰ Na nobo' mate hoo mi nanu panen sah. Na a' bul a' hal lap sobo Na ma eham horo a' ta ain, no' hee Na a' bul a' hal lapho a' bul a' bul, fede' Na Nei nom fe a' ta ain nene sobo, Aiba Nahow ho' horo Ei Om a' ta ain. YESUS HO O' MANG LAHTAL FEMI HO' HO UMATENG ³¹ Mang fede' Na nobo' ei a' raham horo umateng hee no mateng ho a' bul nene. ³² Sobo name bengnu so Nei nara ham ho umateng, honi hee Na a' hol sariho Nei nara ham ba umateng eh ho a' bul. ³³ I tahow Yohanis enam honie, na a' bul ei a' ra ham ho sa umateng am. ³⁴ Sobo, mateng pa' ba Na med hoo e' nameno' mi ho' nene. Na sarina hoo bit honie, i il luling med. ³⁵ Yohanisho, lampu kaai fail eh med lel eh, honie o' lel ho imi bad herang o' kurang. ³⁶ Honi sobo, mateng pa' ba a' ra Nabung ho, so mimate Yohanis ei mateng pa' e' mota. Fede, karesang baleta ba Nimang a' lorang Nen Nahow a' no' an, sari horoba, karesang baleta fed Na panen eh hoo, Nei Nara ham fe bit, sariho Nimang so Nahow ho'. ³⁷ Med, Nimang Nari tahow hodi, Nei Nara ham ho Sa umateng am. Honi sobo, i Amader di ma eh nene, soeme A' fah A' hir hodi idun a' hol dai. ³⁸ Med O' Fom pa' e' a' ra iom mi seh nene, fede' Aiba Sa tahow ho' ho, i o' a' tino' bit nene. ³⁹ I Sura' Bolang om ho usakola, fede' iei tanut honi hee, Sura' Bolang om horomi ifetang so em med; no' hee Sura' Bolang hodi, Nei Nara ham ho umateng, ⁴⁰ sobo, i ma Nolak mae fetang med feho, iom e' uma nene. ⁴¹ Nameno' ei lel madal Na e' med nene. ⁴² Sobo, Na ihol sariho, Lahtal O' ukarang e' a' ra iafah mi nene. ⁴³ Na Nimang A'ni puin ho', sobo i e' itang Nepep Nari med nene. Mang fede' name beng sani puin ho' honi hee, i itang e' pep a' ri med. ⁴⁴ Mang fede' namenu o' tarain pa' fa beng a' ra ham horo i u i' nung, no' hee tarain pa' ba Lahtal tow sano' nu miho' i e' lap nene, taro' nife i o' a' tino' ubang no'? ⁴⁵ I haai tanut ubangho, Na Nimang a' pon a' dang homi ira para kara honi nene, nameba ira para kara feho Musa, ai horofe i udume eh. ⁴⁶ Mang fede' i Musa o' a' tino' bit, o' a' bulta hee, i Narife No a' ti no' bit fede, Nei nara ham horoba Musa hul. ⁴⁷ Honi sobo mang fede' nabafe Musa hul i o' a' tino' bit nene, honi hee maa taro' nife No mateng pa' ho i o' a' tino' ubang?

Chapter 6NAMENO' RIB IFIHING A'LIHING O' NAMEJ

¹ Homi no' hee, Yesus Tiberias tang lol mong Galilea leam. ² Name tofang a'taain, fede natahoir tofang, Sa panen med name mode ernu a'raham ho, supi ahol. ³ No' Yesus sakola aibar ara doi tamid, supi barpi heto mimieh. ⁴ Selhomi, Yahudi hinung o'hair mate paska. ⁵ Yesus dun lame honi hee, name tofang Ari lap ho', Yesus Sa Filipus ara mateng, "Pi maa taromi roti fel honie, sa name hoo ade?" ⁶ Yesus matengho bit, puin Filipus apate, fede Sa ahol, naba honi horo maa Sa panen. ⁷ Filipus ubangho, "Roti o'fali senghir rat alo ei e' supi araham nene, masiki kabingnunu supi a'ri andi e' araham nene." ⁸ O' sakola ainu, sariho Andreas, Simon Petrus o'dial, sa Yesus ara mateng, ⁹ "Hoomi aikanu o'roti pa' ifihing, med ab pa' alo ara, sobo o'naba no' med name tofang meng hoo e'reeng?" ¹⁰ Yesus ubang, "Supi a'how barpi mih." Sari eleme homi, banang bala lafoh, horo name tofangho mih so oh, o'tofang maa lotebar pir rib ifihing. ¹¹ Horo he'e, Yesus rotiho med, o' mahen bit no', Sa dalam name mih pir en; ab hodi Sa panen honi. ¹² Name sobarpi na' de a'to' in, Yesus So sakola aibar ara mateng, "O' ameh i taunung honie sa haai den few." ¹³ Horo sakola aibar ta unung honi hee, roti pa' ifihing med ab pa' alo name ade ato' in ho, o' ameh laatang ernu falang alo. ¹⁴ Nameno' tofangba dun na utahoir Yesus panenho a'hol, supi ubang, "Ai hoo, name natafuning ahol o' nameba upaha' ho' pali' mate taho' horoso." ¹⁵ Sa ahol name tofang sara gahain, honie ho' Abang ahowta supi o'afen, horo hee, Sa hole solo sam doi ta am. YESUS SEI TALAME ¹⁶ Dil dele paka, sakola aibar sam tang ta am, ¹⁷ supi med eita, supi sam Kapernaum leam. Dil paka am sobo, Yesus e' ho' supi o;ap ho' dai. ¹⁸ Seh seh bob mate, fede hamoi mate toh. ¹⁹ No', supi eita sam tang ham, o'let maa da rib tow, supi dun hee, Yesus sei talame supi o'lap maeh horo, supi baroc. ²⁰ Sobo, Yesus supi a'ra mateng, "Nari soba, baroc e'!" ²¹ Supi Yesus ara mid eita falang hee, seh seh eisam aloi mi dotong am. NAME TOFANG YESUS LAP ²² Midilel hee, name tofang tut taho, dun ei beng ara

homi, seilal ei nu' le sakola aibar ta samam. Sobo, Yesus e' ara eiba o' sakola fisamam ho ta nene.²³ Ei beng Tiberias mi ho' elemeba, Yesus mi roti o' mahen few no', med name tofang en ade homi.²⁴ Name tofang dun lame hee, Yesus med O'sakola aibar e' ara homi nene, horo supi mid ei beng nun ta horo hee, supi Kapernaum leam Yesus lap. YESUS HOROFE ROTI FETANG²⁵ Name tofang sam mong tangden mi Yesus a'hol, supi A'tan, "Guru, o'tareng den mi A ho' hoomi?"²⁶ Yesus supi ara mateng, "Na iramateng, i Nari lap hoo, na tahoif tofangba, idun ahol horo nene, honi sobo, asel i roti ade sam ito' in horoso."²⁷ Haai karesang namej suhuin no' ho lap e', honi sobo, namej ba, tahang sam fetang so em lefa, horo lap, sariho Nameno' Ai med ien, fede' Nameno' Aiho, Omang, Sariho Lahtal, Sa u inung med Enam."²⁸ Horo, name tofang Yesus atan, "Maa nabafe nipanen, honife ni karesangho Lahtal om tamuj?"²⁹ Yesus supi aramateng, "Karesang hooro Lahtal uinung i panen, sariho: Aiba Lahtal tahow ho' ho, i o' atino' ubang."³⁰ Supi Yesus atan, "Honi hee, na utahoir taro' ni horo A panen, honie ni edun, no' hee, ni O' a'tino' bit? Karesang nabafe maa A panen?"³¹ Ni bap ni bale mong labo' mi namej sorga mihel ade, mang fede hul meng honi, 'Sa roti sorga mi med supi en ade.'³² Yesus supi aramateng, "Na iramateng abul, Musa so roti sorga mi hel ho med ien nene, honi sobo Nimang so roti so em sorga mi ho med ien."³³ Fede rotiba Lahtal ei, sari hoo Aiba sorga mi hel, honie fetang med pali' mate en."

³⁴ Supi Yesus aramateng, "Tuhan, sari roti hoo, A med nien sei masing."³⁵ Yesus supi aramateng, "Nari horo roti fetang; ano No lap ma hee, sa e' malihing nene, med ano No a'tino' bit hee, o' doro e' taat nene."³⁶ Honi sobo, Na iramateng, idun Naholam sobo, i e' No a'tino' bit abul dai.³⁷ Barpiba Nimang Nenam ho, No lap ho', no' hee, o' No lap ma hoo, Na atetel nene.³⁸ Fede, Na sorga mihel hoo, e' Nei tanut nene sobo, Aiba Nahow hel horo Ei tanut, Ei inung.³⁹ Med, hooro Aiba Nahow helho Ei om: sariho, na an anba Sa med Nenam ho, den haai suhuin e', honi sobo, zamang o' amuj mi hee, Na ano' fetang.⁴⁰ Fede', Nimang Ei inung, sariho nameba dun Ai ahol, O'a'tino' ubang, o'selmi fetang, so em med, no' honi hee, zamang o' amuj mi hee, Na ano' fetang."⁴¹ Horo hee, Yahudi hinung oinu Emaurung, fede' Sa ubangho, "Nari horo roti fetang sorga mihel."⁴² Supi ubang, "Sari hooro Yesusba Yusup o'aiho? ofo omang pi aholho? Taro' ni sofe Sa ubangho, 'Na tong sorga mihel?'"⁴³ Yesus supi ei abor ubang, "Haai iema urung e'."⁴⁴ Namenui Nalap ma sah, sobo mang fede' Nimang Nahow a'biing med, no' hee, zamang o' amuj mi Na ano' fetang.⁴⁵ Name natafuning ano' lel o' sura' mi hul: 'Supi sobarpi Lahtal ara sakola. Nameba Nimang a'bung ma eh, med usakola amho, Nalap ma.'⁴⁶ Sari na hoo, honie nameden Nimang a'holam honi nene, sei lallo, Aiba sorga miho, Sari horo Omang aholam.⁴⁷ Na iramateng, 'Nameba O' a'tino' bitho, fetang em med usei ano'.'⁴⁸ Nari hooro roti fetang.⁴⁹ Ibab ibale mong labo' mi namej sorga mihel ade, sobo supi min.⁵⁰ Hooro roti sorga mihel, honife, ano roti hoo ade honi hee, e' min nene.⁵¹ Nari hooro roti fetang sorga mihel. Anoso roti hoo ade hee, sa fetang so em; med rotiba Na ien sa pali' mate fetang feho, No bo' Nafah Nahir."⁵² Yahudi hinung sara tetang, supi ubang, "Taro' nife Ai hoo So bo' med name en ade no'?"⁵³ Yesus supi ara mateng, "Na atitino' iramateng, mangfede' Nameno' Ai O'hir ade nene, med o'fui e'na nene, honi hee, fetang e' ara ibo' homi nene,⁵⁴ Nameba No hir ade med No fui na ho, fetang em sa usei ano', med mong zamang o' amuj mi hee, Na ano' fetang."⁵⁵ Fede', No hir ho namej so em, med No fui ho, sei so em.⁵⁶ Anoso No hir ade, No fui na hee, sa ara Nom mi, Na ara om mi.⁵⁷ Mang fede Nimang fetang u Nahow, med Na fetang asel Nimang, honi hee, aiba No hir ade hodi honi, aiho fetang asel Nari.⁵⁸ Hooro roti sorga mihel, e' mang fede ibap ade ba min honi nene, sobo nameba roti hoo ade, sa fetang em so em."⁵⁹ Yesus na hoo barpi umateng mong Kapernaum mi, Sa aome bang mi name ano' na'hol dil ma'eh araham. NAME YESUS ATAAINHO, TOFANG YESUS AD⁶⁰ Sakola aibar tofang na hoo ma'eh, supi ubangho, "Mateng pa' hoo bune. Ano maa tahang toh med no?"⁶¹ Sa ahol hee, name A'taain nun ho, na hoo u ma urung, Yesus supi ara mateng, "No mateng pa' hoo iom alahain?"⁶² Mang fede' honi, Nameno' Ai sabor mid Seleme tur lemid, maa i taro'ni edun?"⁶³ Roh so fetang, sobo hir ho e' no' di aai. Mateng ernu ba Na uira mateng eh hoo, roh med fetang.⁶⁴ Honi sobo, inai homi den e' o'atino' bit nene." Fede', turmi Yesus ahol, anoso e' O'atino' bit nene, med anoso om A'mine A'tubing uma.⁶⁵ Yesus ubang, "Horoba Na iramateng, name nudi No lap ma sah, sobo mang fede' sari naho Nimang med Nen."⁶⁶ Mang homi hee, name o' A'taain ho tofang sari holong, ataain nene am.⁶⁷ Horo hee, Yesus So sakola pir ernu faling alo ara mateng, "Iridi iom sam uma?"⁶⁸ Simon Petrus O' mateng abor, "Tuhan, ni maa sam ano o'lap sam? A'ri horo fetang em o'mateng pa' ara A'bung."⁶⁹ Ni O' atino' bit, ni aholam, A'ri horo bolang Lahtal mi ho'."⁷⁰ Yesus supi ara mateng, "Inang ernu faling alo hoo, Nangso e' iri med nene? Honi sobo, iham homi pirnu sano' setang."⁷¹ Yesus O' tanut miho Yudas, Simon Iskariot o'ai, fede hodi, O'sakola pir ernu faling alo horo, o' pirnu, sobo sari horo sano' om sah med Yesus araham.

Chapter 7YESUS O'DIAILBAR E'O'ATINO' BIT NENE

¹ No' hee, Yesus lame Galilea fading. Sa Yudea milame usaain am, fede Yudea hinung hemo mi supi om Yesus amine uma.² Sariho araham, Yahudi o'hair mate Pondok Daun fanangam.³ Horofe, Yesus O' diailbar ara mateng, "A ho'omi sam Yudea leam, honie sa sakola aibardi O'karesangba A'panen ho a'hol."⁴ Fede', name den e'natafuning panen nene, mang fede sari aiho name tofang aholfe. Mang fede A na'an anho panen, honi hee, A'fah A'hirho med pali' mate e'tub."⁵ Fede', Yesus O'diailbardi, e' O'atino' bit nene.⁶ Yesus supi ara mateng, "Nei sel a'ra dai, sobo iei sel ara sei masing."⁷ Pali' mate om e' iebune nene, sobo pali' mate om Narife nebune, fede', Na pali' mate umateng, sariho, o'panen atenho sah.⁸ Isam hair mateho leam. Na e'sam hair mateho leam nene, fede No sel e' ara dai."⁹ Samateng honi no', Yesus mong Galilea mi somih.¹⁰ Sobo, O'diailbar sam hair mate homi, Yesusdi sam homi, Sa por por sam, Sa e'bit a'lel nene.¹¹ Yahudi hinung hair mate homi Ari lap, supi ubang, "Sa ara taromi?"¹² Name tofang Anai homi, name Ari utama mi ip mi mid. Den ubang, "Sari Aiho no'." Den foi ubang, "A'ai, Aiho name ara se ahal lol."¹³ Honi sobo, name nudi Ei arahamho, ubang a'lel nene, fede

Yahudi hinung elbaroc. YESUS LAHTAL O'BANGMI NAME SAKOLA ¹⁴ Hair mate dai eh, Yesus Lahtal O'bang om lemid, Sa name sakola. ¹⁵ Yahudi hinung sahoir, supi ubang, "Aiho e' sakola nene sohoe, taronife, Sa na'hol dil ma'eh ba honiho?" ¹⁶ Yesus supi ara mateng, "Na'hol dil ma'eh ho, e'ara Narimi nene, honi sobo Aiba Nahow ho' horo femi. ¹⁷ Mang fede namenu Lahtal ei inungho panen, honi hee, No dil ma'eh hoo sa ahol, sariho Lahtal femi ho', eme Nari femi. ¹⁸ Nameba sei sarahamfe umatengho, ada ahol lap sere'eng, sobo nameba ada ahol lap med Aiba name tahow ere'eng, honi hee sa abul, no' hee, na o' ahal den e' ara afah mi nene. ¹⁹ Musa na o' uhap med Sura' Taurat mi med ienam, sobo inai homi name pirnudi e' a'taain nene? Taro' nife i se'bur lap e' Namine ubang?" ²⁰ Name tofangho ubang, "Ari roh sah ari halap! Anoso se'bur lap Amine ubang?" ²¹ Yesus supi ara mateng, "Na karesang nu'le panen, no' ibarpi ihoir. ²² Musa ino' bolang, o'abul honi hee, e' Musa nene, sobo bap bale miho', no' hee i hair Sah araham name ano' bolang. ²³ Mang fede' namenu hair Sah om miano' bolang, honi hee, Musa o' hukung e' lafang nene, naba eife i Ne' ri'ing, asel Na hair Sah mi Na name ano' birang?" ²⁴ Haai abul ahal lap ho, na o'dun ahol horofe ano' asel e', sobo abul ahal lap ho na o'abulfe ano' asel." YESUS HORO MESIAS? ²⁵ O'ataain hee, name oinu Yerusalem mi ubang, "Biteh Ai ho'oro supi amine eam?" ²⁶ Honi sobo, edun, Sa mateng a'lel puin sobo, supi e' naden bit A'raham nene. Maa lafubg ernu ahol abul abulam Sari horo Kristus? ²⁷ Honi sobo, Ai ho'o taro' femi ho' pi aholam. Yesus ho' eham, honi faleng o'sel mi Yesus ho' honi hee', Sa taro' femiho honiho, name nudi ahol nene." ²⁸ Yesus Lahtal O'bang mi name sakola eh hee, Sa lofe ubang, "I Napong ahol, med Na taro miho' i aholho abul. Sobu, Na e' Nobobom ho' nene, sobo Ai abulba Nahow ho', i e' Apong ahol nene, ²⁹ sobo Na apong ahol, fede Na Sari horo miho', no' hee, Sariso Nahow ho'." ³⁰ No', supi se'bur lap Apuin, sobo name nudi A'tor nene, fede' e' O'selmi dai. ³¹ Sobu, name homi tofang Yesus O'atino' bit. Supi ubang, "Den daita Kristus ho' hee, maa Sa natahoir panen mitofang fa Aiba panenam hoo e'mota?" YAHUDI O'KAPAL SE'BUR LAP YESUS APUIN ³² Name tofang Yesus ei arahamho umateng, Farisi hinung ma'eh, horo imam-imam o'kapal, med Yahudi hinung, supi Lahtal O'bang bu'ang o'ame ahow sam Yesus apuin. ³³ Horofe, Yesus ubang, "No sel Na ira ham-ham fetangho to'angam, no' honi hee, Nasam Aiba Nahow ho' ho olapsam. ³⁴ I Nari lap, sobo e' nahol nene. Med, Na ara taromi honiho, i Nolap sam sah." ³⁵ Yahudi hinung sara mateng araip aramid, "Ai hoo taro lol sofe pisam Olap sam sah? Sa maa sam Yahudi hinungba, Yunani hinung ara fetang horo olap sam, honie Sa Yunani hinung ara sakolaso?" ³⁶ Sa ubang, 'i Nari lap sobo e' Nahol nene. Med, Na ara taromidi, i Nolap sam sah, honi ho o'lel taro' niso?" YESUS ROH BOLANG UMATENG ³⁷ Sel o'amujmi, sariho hair mate o'tapormi, Yesus toh lofe Sa ubang, "Mang fede' name den doro taat, ma Nolapma seina. ³⁸ Nameba No atino' bit, mang fede' Sura' Bolangmi ubang eh honi, sei fetang ara a'fah a'hir homi tafoil." ³⁹ Sari na Yesus ubang eh, sariho Roh, nameba Yesus o' atino' bitho, Roh hoo supi med. Roh hoo e' med supi en dai, asel Yesus e'ano' so abul name natafuning ano' lel O'ame." ⁴¹ Name beng ubang, "Sari horo Kristus." Den ubang, "Maa Kristusba Galilea o'ame horo?" ⁴² Sura' Bolang maa e'ubang, Kristus ho Daud o'fol o'heb, mong Betlehem Daud o'bang o'lelang miho' nene?" ⁴³ Horo supi tabite, asel Yesus ho ei. ⁴⁴ Supi anai homi pirnu alo Yesus apuin uma, sobo namenudi A'tor nene. YAHUDI O'KAPAL OINU O'ATINO' BIT NENE ⁴⁵ Horo hee, Lahtal O'bang bu'ang o'ame savor sam imam-imam o'kapal med Farisi hinung abung, supi taany, "Naba eife i Yesus ara ho' nene?" ⁴⁶ Lahtal Bang o' bu'ang ubang, "Name pirnudi e' mateng Ai honi nene!" ⁴⁷ Farisi hinung ubang, "Iridi sa ira se ahal lolam?" ⁴⁸ Lafung ernu med Farisi hinung o'anai homi den O'atino' bitam? ⁴⁹ Honi sobo, name tofangba Hukung Taurat om mi ahol neneho, sah karang med!" NIKODEMUDI A'TELANG TOH ⁵⁰ Honin sobo, Nikodemus, saridi nameho o'ame, turmi sa sam Yesus aholam, sa sobengbar ara mateng, ⁵¹ "Maa Hukungba pi Taurat om miho, puin name o' abul ahal lap. Sobu nabafe sa bit pi ma'eh dai, med naba sa panen pi ahol dai, honi maa pi hukung hoo puin o'abul ahal lap no' eme aai?" ⁵² Supi ubang, "Aridi Galilea o'ame? Lap edun, nabi den e'mong Galilea miho' dai." AI OBNU AHAL PANEN NAME APUIN ⁵³ Horo hee, supi savor sobang a'ri an.

Chapter 8

¹ Honin sobo, Yesus Zaitun doi taam. ² Mang lalami, Sa ho' Lahtal O'bangmi, name tofang olapho'. Samih nameho ara sakola. ³ Horo Taurat o' name omhul, med Farisi hinung, supi ai ob nu ara ho'. Ai ob ho ahal panen eh supi ahol, supi med ham mi atuhuin, ⁴ Supi Yesus ara mateng, "Guru, ai ob hoo, nasah panen ehfe, ni ahol apuin. ⁵ Hukungba Musa o'sura' Taurat miho, uniri parenta, nihow foi puin ob bar o' ho'oniho od. Ei tanut taro' ni?" ⁶ Supi bit honi puin Yesus apate, honie ano' supi o'kufa, supi puin Yesus ano' ahal. Honin sobo, Yesus li' hel Satang pa' puin faai hul. ⁷ Sobu supi A'tan sei masing horo, Yesus satel toh supi ara mateng, "Nameba inai homi doc panen neneho, sa sotur foi med puin ai ob ho'o od." ⁸ No' Yesus foil li' hel faai hul. ⁹ Supi mang na hoo ma'eh horo hee, supi nusam nusam, o'sotur savorho, tumo'bar, honie Yesus med ai ob fede ham mi tufeh horo solo dai. ¹⁰ Yesus sahir toh, ai ob ho ara mateng, "Hoi ai ob, supi taro' lol sam oham?" Nameden e' ari hukung nene?" ¹¹ Ai ob ubang, "Aai, Tuhan." Yesus ubang, "Naridi e' ari hukung nene. Abor sam, honie fed ho'omi, haai doc panen e'." YESUS PALI' MATE O' LEL ¹² Horo, Yesus name tofangho ara mateng, "Nari horofe pali' mate o'lel. Nameba Nataainho, sa e' pakami lame nene, sobo aihoe ei lel fetang ara." ¹³ Horo, Farisi hinung Yesus ara mateng, "Ei araham horofe Aubang, honife O'matengho e'abul nene." ¹⁴ Yesus supi o'mateng abor ubang, "Na Nei Nafah Nahir horo Na ubang sariho abul, fede' Na ahol Na taromi ho' med Na taro leam, sobo Na taro miho, med Nataro leam, i e' ahol nene. ¹⁵ I bo' mate puin a'bul ahal lap, sobo Nari hoo, e' name o'abul ahal lap nene. ¹⁶ Sobu, mang fede' Naridi so abul ahal lap feso, honi hee Na abul ahal lapho atino' fede' Na e' nolo abul ahal lap nene, sobo Nimangba Nahow hodi ham-ham ara Nara. ¹⁷ Omitata, o' Sura' Taurat hul ubang, Name alo ta a'hol ta ma'eh ho abul. ¹⁸ Na Nafah Nahir hoo umateng,

asel Nimang u Nahow." ¹⁹ Horo, supi Atan, "Imang ara taromi?" Yesus ubang, "I naridi nahol nene Nimangdi i ahol nene, mang fede' i Nahol, Nimangdi i ahol." ²⁰ Yesus na taro' eleme abung femi mateng pa' hoo bit, sobo nameden Apuin nene, fede' e' O' selmi dai. YESUS SOMANG EI ARAHAM UMATENG ²¹ No', Yesus foil supi ara mateng, "Na maa iad meng, i maa Nari lap, sobo i maa idoc omho mimin. Na taro lol sam, i Nataain sam sah." ²² Horo, Yahudi hinung ubang, "Aiho om samine umaso afah? Fede' Sa ubang, 'Na taro lol sam, i Nataain sam sah?'" ²³ Honi sobo, Yesus supi ara mateng, "Ipong lamangmi madong, sobo Nari tong lafining mihel. Iri pali' mate ei, sobo Nari e' pali' mate ei nene." ²⁴ Honife Na iramateng, i doc om mimin, fede i No atino' bit nene, honi hee i doc ernu omho mimin." ²⁵ Horo, supi Yesus Atan, "Ariho anoso?" Yesus supi ara mateng, "Miturmi Na uira matengam." ²⁶ Natofang iei iraham Na uil iramateng med uhu' utimba, sobo Aiba Nahow ho abul med nabafe Na Abung ma'eh, horo Na ubang med pali' mate en ma'eh." ²⁷ Yesus Somangfe usupi ara mateng eh sobo, supi o'lel ahol nene, ²⁸ Horo Yesus ubang, "O'selmi i Nameno' Ai ano' lafining, sel homi horofe i ahol Nari horo sari, mang naba horodi, Na Nobobom panen sah, sobo nabafe Nimang u Netub, horo Na ubang. ²⁹ Med, Ai Nari tahow ara ham-ham Nara, Sa e' nolo nad nene, fede naernuba Napanen sei masingho om araham." ³⁰ Yesus naernu barpi umateng eh om mi, name tofang O'atino' bit. ABRAHAM O'AIBAR MED SETANG O'AIBAR ³¹ No', Yesus sa Yahudi hinungba o' Atino' bitam ho ara mateng, "Mang fede' iso ara No fomp'a om mi, iri abul-abul No sakola aibar, ³² na o'abul i ahol, med na abulho, ino il, ino' luling." ³³ Supi ubang, "Niri hoo Abraham o'fol o'heb, nifoil namebeng ubaleta nene. Sobo taro'nife A ubang, 'I il luling?'" ³⁴ Yesus supi ei abor ubang, "Na iramateng, name doc panen, honi hee sa doc ubaleta. ³⁵ Name baleta ei, honi hee, sa e' bang om homi so em nene, sobo bang om ho o'ai, sa ara bang om homi so em. ³⁶ Honi, mang fede' Ai ino il, i atino' il med. ³⁷ Na ahol iriho Abraham o'fol o'heb, sobo iom Namine uma, fede' Na iri sakolaho e' ara iom mi nene. ³⁸ Na ernuba Nabit eh hoo, Na Nimang ara ham-ham ahol, iridi horo'ni, nabafe imang abung ma'eh, horo panen." ³⁹ Supi A'ra mateng ubang, "Abrahamho niei nimang." Yesus ubang, "Iri Abraham o' aiso, honi hee, nabafe Abraham panen, iridi horo panen. ⁴⁰ Honi sobo, i se'bur lap Namine bit, nameba na abul bit iemaring, horo Na Lahtal abung ma'eh. Abraham e' naho panen nene. ⁴¹ Honife, nabafe imang panen, horo solo ipanen." Supi A'ra mateng, "Niri hoo e bul taufe mi nifain nene. Niei Nimang nu'le, sariho Lahtal." ⁴² Yesus supi ara mateng, "Mang fede' Lahtal horo Imang, honi hee, i Nari ukarang, fede' Nari hoo Lahtal miho'. Med, Na ho' hoo, e' Nei nom nene, sobo Aiba Nari tahow horo ei om. ⁴³ Naba eisofe, No mateng pa' hoo, i e' pahang nene? Sariho fede' i No fom pa' e' alepang nene. ⁴⁴ Iriho imang miho', sariho setang med imang om naba uma iridi horo panen iom uma. Sariho mong turmi name a' mine a'tubing, no' hee, na o' abul e' ahol nene, fede na o' abul e' ara a'fah mi nene. Mang fede' sa nakalufe ubang, sa sei asala ei a'lol bit fede sariho kalufe aba o' name, med kalufe aba omang. ⁴⁵ Honi sobo, Na na abul bit ira mateng, sobo i e' No atino' bit nene. ⁴⁶ Ano honi horo, maa inai homi ubang Nari hoo doc honi? Na na abulfe ubang, sobo naba eife No atino' bit nene? ⁴⁷ Ano horo Lahtal miho', sa Lahtal o'fomp'a' alepang; horo eiba i e' ma'eh nene, fede iriho e' Lahtal miho' nene." YESUS SOBOBOM SAFAH SAHIR MED ABRAHAM UMATENG ⁴⁸ Yahudi hinung supi Yesus ei abor ubang, "Abul em aai, mang fede' ni ubang Ari Samaria o' name, no' hee setang Ari tamang?" ⁴⁹ Yesus ubang, "Roh sah e' Nari tamang nene, sobo Na Nimang uada ahol, sobo i e' Nari uada ahol nene. ⁵⁰ Honi sobo, Na e' mate lafining lap Nere'eng nene; Ainu solo naho lap, sari horo hu' botang dasing ap puin. ⁵¹ Na iramateng, Nameba No fom pa' alol ataainho, sa e'dun min ahol nene." ⁵² Yahudi hinung Yesus ara mateng, "Fed ni ahol, Ariho so abul setang Ari tamang! Fede', Abraham med nabi tofang min oham. Sobo, A ubang, 'Nameba No fomp'a' a'lol a'taain, ho e' min nene." ⁵³ Ariso mimate nimang Abraham minam ho e'mota? Nabi ernudi min oham; honife Afah Ahir maa Amed ano eife araham?" ⁵⁴ Yesus ubangho, "Mang fede' Na Nobobom Nafoh Natel, honi hee o'hir aai; Nimang so nafoh natel, horo iubang sari horoba ni Lahtal honi eh." ⁵⁵ Sobo, i e' Apong ahol nene, honibo Na apong ahol; mang fede' Na ubang Na e' apong ahol nene, honi hee Na kalufe, mang fede' iri honi, sobo Na apong ahol o'fomp'a' Na alol ataain. ⁵⁶ Imang, Abraham, apano' o'sah fede sa Nosel ahol. Sadun ahol apano'." ⁵⁷ No', Yahudi hinung ara mateng, "Ourdi e' tun erifihing dai hoe, sobo Adun Abraham ahol?" ⁵⁸ Yesus supi ara mateng, "Na iramateng abul, Abraham ara dai honi hee, Na araam." ⁵⁹ Horo, supi foi med Yesus od faleng, sobo Yesus supi eltafuning Lahtal o'bang sa mihel sam.

Chapter 9AIBA AFAINTA ENGSAAH HO BIRANG MED

¹ Yesus lame eh om mi, Sadun aiba afainta engsah ho ahol. ² Yesus o'sakola aibar Atan, "Guru, anoso doc, ai hoo eme ofo omang sofe, aihoo afain hee engsah?" ³ Yesus ubang, "Ai hoodi aai ofo omangdi doc nene, sobo honie sa Lahtal o' karesang ara pali' mate hoota. ⁴ Pi uil-uil Aiba Nahow ho' hoo, o'karesang ernuho, dil dai lel ehta panen; sobo dilpakaam hee, name nudi karesang saham. ⁵ Na dai pali' mate hoo taeh honi hee, Nari horo pali' mate o'lel." ⁶ Sa mateng honi no', Sa sat malei faai tapuj Sa ano' parot, Sa med aihoo e'fail abir, ⁷ sa ara mateng, "Sam, Siloam mi foil." Siloam o'lel ho hee Tahow." Horo, ai sam spong harang, aihoo sabor ho' hee, sadun na'holam ⁸ Name a'bung nunba, turmi ahol sariho engsah, supi ubang, "Ai horoba sel a'rian mih nabang eh hoe?" ⁹ Den ubang, "A'bul, sari horo nabang o' name." Den ubang, "E'sari nene, ai ho o'araham so." Sobo, aiba fede engsah ho ubang, "Abul nari horo name nabang eh ho." ¹⁰ Horo, name atan, "Taro' nife e'fail dun na aholam?" ¹¹ Aiho ubang, "Ainu ani Yesus Sa sat malei puin faai ano' har Samed ne' fail abir. Sa nahow, 'Sam Siloam mi foil', horo nasam foil hee, nadun na'hol." ¹² Supi atan, "Aiho taromi?" Sa ubang, "Na ahol nene." ¹³ Horo, supi aiba turmi engsaho ara sam Farisi hinung abung. ¹⁴ Sari sel Yesus mi ai engsah ano' dun na'hol ho, hair Sah. ¹⁵ Horo, Farisi hinung foil aihoo atan taro' nife sadun na'hol. Sa supi ara mateng, "Aiho sat malei puin faai ano' har med ne'fail abir, Sa nahow sam foil, nasam foil horo nadun na'hol." ¹⁶ Horo, Farisi oinu ubang, "Aiho e' Lahtal miho' nene, fede sa hair Sah e' ataain nene, Sa lafang." Name beng ubang, "Honi sobo, name doc honi hee, naba eife natahoir hooni sapanen no'?" Horo hee, sel teeng

sari few supi anai homi latel. ¹⁷ Horo, supi foil ai engsah ho atan, "Ei tanut mi Sari Aiho taro'ni, fede Sa e'fail ano' lelam?" Sa ubang, "Aiho nabi nuso." ¹⁸ Ai engsah ba dun na'holamho, Yahudi hinung o'atino' bit nene. fede aiho engsah sobo fed sadun na'holam, sam supi foi ai engsah ofo omangdi foi olofe, ¹⁹ Supi foil aiho ofo omang atan, "Ho'oro i aiba i ubang afainta engsah ho? honie mitaro'ni fed sadun na'holam?" ²⁰ Ai engsah ofo omang supi ara mateng, "Ni ahol ho'oro ni aiba afainta engsah, ²¹ Sobo taro' nife fed sadun na'hol, niri ahol nene; eme anoso e'fail during, ni ahol nene. Sarife atan, saridi mateam, sa maa sobobom sari bitam." ²² Aiho ofo omang bit honi, asel supi Yahudi hinung ubaroc. Fede, Yahudi hinung somnu, honie anoso Yesus o'atino' bit ubang sari horo Kristus, honi hee supi aome bangmi ebit eng el. ²³ Horoba ofo omang ubang, "Saridi om ara amba, sarife atan." ²⁴ Horo hee, Yahudi hinung ai engsah foil olofe omi alomi, supi ara mateng, "Lahtal a'foh a'tel, ni ahol Ai hoo name doc." ²⁵ Sa o'abor, "Aiho doc soem aai, na ahol nene; nanu' le na ahol, sariho turmi ne'fail sah, sobo fed nadun na'hol." ²⁶ Supi aiho atan, "Nabafe Sa panen araham? Taro' nife Sa e'fail ano' lel?" ²⁷ Sa nameho ara mateng, "Na iramatengam, sobo i e' alepang nene; taro' nife iom foil alepang uma? Iridi ino' O'sakola aibar uma?" ²⁸ Horo, supi aiho e'bit ubang, "Ariso Aiho o'sakola, Niriho Musa o'sakola. ²⁹ Ni ahol Lahtal Musa ara matengam, sobo sari Aiho, Sa taromi ho' so hee ni ahol nene!" ²⁸ horo he'e supi ano' sah-sah, "iri horo name ho o sakola aibar ho, sobo niri ho Musa o sakola aybar. ²⁹ Ni ahol he'e Lahtal Musa ara hu'tang am, sobo sari aiy ho, taromi ho' ni e ahol nene ³⁰ Ai engsah fede' supi ara mateng, "So empir atino' Aiho taromi ho' i ahol nene, faleng Sa ne'fail ano' lelam. ³¹ Pi ahol Lahtal name doc ei ma'eh nene, honi sobo mang ano horo Lahtal el baroc med Ei om sa alol panen, Lahtal ei alepang. ³² Mong turmi sam fed ho' mimeng, namenu sa name afainta engsah ano' lel ho pi ma'eh dai. ³³ Mang fede' Sari Aiho e' Lahtal miho' nene, honi hee Sa nanudi panen sah." ³⁴ Yahudi hinung aiho ara mateng, "Ariho doc tofang mi afain hoe, a'nira sakola?" Horo, supi aiho atetel. ³⁵ Yesus ma'eh hee Yahudi hinung ai engsah ho atetelam, horo hee seh-seh Yesus sam ahol, Yesus ara mateng, "A Nameno' Ai o'atino' bitem aai?" ³⁶ Aiho ubang, "Aiho ano, Tuhan, honie na O'atino' bit?" ³⁷ Yesus ara mateng, "Adun Aiho a'holam. Sari Ai horo ara mateng eh hoo." ³⁸ Aiho ubang, "Tuhan, na O'atino' bit!" No', sa E'fa selmi fa ur muding. ³⁹ Yesus ara mateng, "Abul lap ahal lap fe horoba, Na pali' mate taho' honie supi dun na'hol nene dun na'hol, med supi dun na'hol, ho e'fail sah." ⁴⁰ Farisi o' name oinu a'bung homi sari naho ma'eh, supi A'ramateng, "Honife Niridi nie'fail sah?" ⁴¹ Yesus supi ara mateng, "Mang fede' ieng sah, honi hee idoc aai; sobo iubang, 'Nidun na'hol', honidi idoc so ara eh."

Chapter 10YESUS HORO BU ANG NO

¹ Yesus ubangho, Na ira mateng a'bul, nameba fo om lemadong ho sa e'fo sear lol nene, sa fofe lol madong fo om lehel, honi hee'sariho ta'u dur tot kalaping o'ame. ² . Sobo nameba fo se'ar lol fo om lemadong honi hee'sari ai horo nub o'bu'ang. ³ Name se'ar bu'ang se'ar during ere'eng, nub tofang amader ma'eh, no he'e, Sa sonub ani ulofe a'ri'an, Sa e'puin atang puin luling lehel. ⁴ Sa sonub barpi ara hel, no'hee' Salame sotur o'nub ata ain, fede' nub ernu amader ma eh. ⁵ Name empir supi e'a'taain nene, supi el te eng, fede' name empir nunho, supi amader ahol ma eh nene. ⁶ Upapain hooro Yesus usupi a'ra mateng, sobo nabafe Yesus usupi a'ra matengho, supi o'lel a'hol nene. ⁷ Horofe, Yesus foil supi a'ramateng; Naatitino' iramateng, Nari horo nub tofangho o'se'ar. ⁸ Nameba Na e' ho' dai honi hee sotur ho', sari nameho ta'u dur tot kalaping o'ame, sobo nub ernu e'supi ei ma'eh nene. ⁹ Nari horo se'ar. Mang fede' namenu fo om lemid sa Nalai, honi hee, sari aiho il luling med, bno'hee sa mid e' hel e' ho, sa labala ahol. ¹⁰ Ta'u dur o'ame ho'ho, ta'u dur amine a'tubing uho'. Na ho' honie, supi fetang med sei ano' somi alihing aban. ¹¹ Nari horo bu'ang no'; bu'ang no' so a'eng a'lorang med sonub tofang e're eng. ¹² Name seng lap, e'nubho o' bu'ang nene, med e'nubho o'aneng nene, supi dunfe binangta a'riing maeh honi hee, supi nub nunho med admeng, supi te eng horo hee, binangta ariing nub nunho mimuj, nub nun tabite te eng oh. ¹³ Sa te eng fede' sa sengfe lap, sobo nub nunho sa e' edun nene. ¹⁴ Nari horo bu ang no. Na nonub ernu nona ahol, nonub ernudi Nahol, ¹⁵ o'a'raham mang fede' Nimang Nahol, Na Nimang a'hol, no'honi hee, Na no aeng a'lorang med Nonub nunho e're eng. ¹⁶ Nonub bengdi a'ra, sobo supi e'fo om hoo mi nene, hodi Nasam lap ara ho' honi supi Namang ma eh, honi supi nub beng a'ra tohuil med supi o'bu angho nu'le. ¹⁷ Hooro eiba, Nimang Nari ukarang, asel Na no aeng a'lorang, honie Na foil nona med no'. ¹⁸ Nameden Naputang med sah, honi sobo Nariso a'lorang Notanutho a'ta ain. No aeng Na a'lorang, no'Na foil nona med, barpi a'ra natang om mi. Hooro Nimang o'parenta Na a'bung med. ¹⁹ Tari' tabite foil a'ra Yahudi hinung o'a'nai mi latel, asel Yesus o'mateng pa'hoo ei a'raham. ²⁰ Yahudi tofang ubangho, roh sah Ari tamange sa taburam so. Nabau i ei alepang? ²¹ Name beng ubangho; Nameba roh sah tamang o'mateng e' honi nene. Roh sahdi name e'fail sah ano' dun na'hol no? YESUS MED OMANG NU'LE ²² Sari selho a'raham Lahtal o'dor ano' bolang o'hair mate, Yerusalem mi panen. Selhomi noi her, ²³ Yesus a'ra Yerusalem bang om mi, sariho bang om hataden Salomo eihomi. ²⁴ No' Yahudi hinung ta'unung Ari fading, supi ara mateng; A ni laman a'no' lafefa' maa o'lufang den ta? Mang fede' Ariho Kristus so honi hee, A bit a'no' lel ni ma eh. ²⁵ Yesus supi a'ramateng; Na bit ira mateng am sobo, i e'o'a'tino' bit nene. Karesang ernuba Na Nimang animi panen, sari horofe Nei narahamho umateng eh. ²⁶ Honi sobo i o'a'tino' bit nene, bfede' iriho, e'Nei nub aibar a'ra ta an nene. ²⁷ Nei nub aibarho supi Namang ma eh, Na supi a'hol, no' supi Nata ain. ²⁸ Na fetang so em med supi en, suhuin aai supi a'hol nene, med name nudi Natangmii utot med sah. ²⁹ Nimang supi med nen somi mate beng e'mota, no'hee ano horodi Nimang a'tangmi supi utot med sah. ³⁰ Nimang ninanglo ho, namenu. ³¹ Yahudi hinung foil foi med Yesus od minuta. ³² Sobo Yesus supi a'ra mateng; Na Nimang o' karesang no'tofang Na ietubam, karesang taroso anai homi iom a'lahainba, ifoi med nod eham? ³³ Yahudi hinung a'ramateng; E'karesang no'nu ei a'rahamfe, ni od nene sobo, sah mareh bit, med Ariho nameno' nu sobo, afah ahir A'ano' Lahtal. ³⁴ Yesus supi a'ra mateng;

A'ra isura' Taurat mihul ubang,Na fompami ubangam,iri horo lahtal honi eme aai? ³⁵ Mang fede' Lahtal ubang,supi fompami medamho lahtal,honi faleng, sura' bolangmi a'no' suhuin sah, ³⁶ maa Aiba Omang a'no' bolange, tahow pali' mate en horo iubang Lahtal e'bit, asel Na iramaten ubang, Nari hooro Lahtal o'ai honi horo? ³⁷ Mang fede' Nimang o'karesang Na panen nene,honi hee ihaai No a'tino' bit. ³⁸ Honi sobo mang fede' karesangba Napanen,i e'No a'tino' bit nene,honi hee'karesang ernu horo i o' a'tino' bit,honie i a'hol, Na a'ra Nimang om mi,med Nimang a'ra Nom mi. ³⁹ Supi foil Yesus a'puin usapate sobo,supu a'puin sah, Yesus il. ⁴⁰ Horo Yesus foil sam Yarden mol denle leam,sari hoo, tur Yohanis eleme sami name a'foil o'aainang,sahomi seleme med. ⁴¹ Name tofang o'lap ho' supi ubangho ; Masiki Yohanis natahoir den panen nene sobo,Ai hoo ei a'rahamba, Yohanis ubang eh ho barpi a'bul. ⁴² Horo name tofang hemomiho,o'a'tino'bit.

Chapter 11

LAZARUS MIN ¹ Betania o'name lotenu a'ni Lazarusho, mode eh, Betaniaho,Maria med o'di'ail Martaho o'bang o'pali'. ² Maria horo sei manem med Yesus e'fa ta u'huin no'hee, selafung a'ri'nemang puin luh, sari horo o' u'ding lote Lazarusho mode. ³ Horofe,o'u'ding ob piralo hoo,samang tahow sam Yesus a'ramateng ubang; Tuhan, onameba, Aona ukarang bi'ho mode eh. ⁴ Sobo Yesus matengho ma'eh Sa ubangho; Modeho sa e' umin nene,sobo honi puin Lahtal o'mate o'lafining a'no'lel,honie sanahoo sano' se'bur,puin Lahtal ai a'no' mate lafining. ⁵ Yesusho, Sa Marta med o'diail ob, med Lazarusho,Sa ukarang empir. ⁶ Horo Yesus ma'eh hee Lazarus mode eh horo hee,Sa kakalufe dai seleme homi tareng alo om mi. ⁷ Noamfe,Yesus sosakola aibar aramateng; Ma pifoil sam Yudea leam. ⁸ Sakola aibar a'ramateng; Guru,Yahudi hinung foi puin od e'lufang dai A foil holeam? ⁹ Yesus ubang, od ernu faling alo e'a'ra hairnu om mi nene? Mang fede' namenu dil lel puin lame sa u'fit nene, fede' sa pali' mate o'lel a'hol. ¹⁰ Sobo namenu dil paka puin lame, honi hee sa u'fit fede'lel e'a'ra tohuil nene. ¹¹ Yesus mateng honi no', Sa supi a'ra mateng; Pi tenang el Lazarus taram,sobo Na sam a'how toh. ¹² O' Sakola aibar ara mateng; Tuhan, sa taram hee, sa birangso. ¹³ O'a'bultaho, Yesus sa Lazarus o'min bit,sobo sakola aibar ei om hee', Lazarus tar nopso honi. ¹⁴ Horo Yesus supi a'ra mateng lel ubangho; Lazarus minam. ¹⁵ med Napano' fede' sari na hoo, iere eng. Na haai ara hemomi nene,honie i No a'tino'bit. Honife ma, pi o'lap sam. ¹⁶ Tomasba o'ubang Didimusho,sakola aibar beng sa a'ra mateng, Ma, piridi sam, honie pi ara ham ham min. ¹⁷ Yesus sam bangmi hee,Lazarus name a'pot tareng utam. ¹⁸ Pi Yerusalem mi lamw Betania leamho,o'let kilo kilo ernu faling ifihing. ¹⁹ Yahudi hinung tofang ho' Maria med Marta om ano' no',fede' supi o'u'ding loteho ei a'raham. ²⁰ Ma'eh hee Yeaua ho'am horo hee, Marta sam A'ri med,sobo Maria so mong bangmi. ²¹ Marta sa Yesus a'ra mateng, Tuhan,mang fede'selho a'raham A a'ra hoomi honi hee,no u'ding lote e' min nene. ²² Honi sobo fed Na a'hol, A nabafe u Lahtal a'bang honi hee, Lahtal med En. ²³ Yesus a'ra maten ubangho ; O u'ding u'il sofetang. ²⁴ Marta a'ra maten,Na a'hol saiho,mong zamang o'a'mujmi,name min sofetang hee,saridi sofetang. ²⁵ Yesus a'ra mateng ; Nari horo fetang asel,ano so No a'tino' bit honi hee, sa minamdi sa uil sofetang. ²⁶ med anoso fetangta No a'tino'bit,sa minho e'a'hol nene. I sari na hoo o'a'tino' bit eme aai? ²⁷ Marta A'ra mateng ; iya, Tuhan,na o a'tino'bit,Ari horo Kristus. YESUS A'HAIN ²⁸ Sa naho ubang no' Marta sam Maria o'lofe ubang, Guru a'ra hoomi,Sa olofe. ²⁹ Mang ma'eh horo hee,Maria sahir toh sam Yesus ahol. ³⁰ Ho a'raham, Yesus dai seham,Sa dai mong elemeba Marta sam a'hol homi. ³¹ Yahudi hinungba mong bangmi Maria om a'no no' eh ho dun hee,Maria tabubul toh sam luling lehelam horo supi a'ta ain. Supi ei om hee, Maria maa sam dere leam a'hainso honi. ³² Maria sam Yesus e'leme homi, sadun Yesus a'hol horo hee,sa hel Yesus e'fa selmi fa'ur muding,sa ubangho; Tuhan, mang fede' selho a'raham A a'ra hoomi honi hee,no u'ding lote e'min nene. ³³ Yesus dun hee,Maria a'hain med Yahudi hinungdi barpi a'ra a'hain am horo hee, Yesusdi Roh mi a'hain a'fe' sobo malang mate ara' tafah ualoil. ³⁴ Yesus ta'ain; Lazarus itaromi a'pot? Supi ubang; Tuhan,ma nita ain honie,e'dun. ³⁵ Yesusdi a'hain. ³⁶ . Horo Yahudi hinung ubang ; Idai e'dun ! Sa Lazarus hoo,sona ukarang empir. ³⁷ . Sobo supi a'nai homi name pirnu alo ubangho ; Ai hooroba,name engsah a'no' lelam, honie Sa Lazarus hoo a'no' fetang sah? LAZARUS MINAM SOBO SOFETANG. ³⁸ Yesus a'hain a'fe' puin sam dere leam. Dereho,leng omnu,name foi puin utel. ³⁹ . Yesus ubang ; Foiho agolong a'hal sam! Ai minho o'u'ding ob ani Marta ubangho ; Tuhan,fed hoo,sa bone maningam so,fede'samin tareng utam. ⁴⁰ . Yesus a'ramaten ubang ; Mangfde' a o'a'tino' bit honi hee,a dun Lahtal o'tutung kufa' a'hol.mateng hoo Na e'uaa mateng dai? ⁴¹ . Horo supi foiho med. No' Yesus sapongfa' bakung burang en,Sa ubangho ; Nimang,Na mahen no' bit ArHm fede'A,Nei alepang,. ⁴² . Na a'hol A Nei ma'eh sei masing,sobo name tofang Nari fading toh pir,honife Na na hoo ubang,honie supi O A'tino' bit,sariho Ariso Nahow ho'. ⁴³ . Matengho ubang honi no'horo hee,Yesus lofe beat ubangho ; Lazarus! hel!. ⁴⁴ . Horo hee,ai minho,leng om homi hel sobo,e'fa med a'tangho dai apec meng,a'pongfa'di napah dai baloil pir. Yesus supi a'ramateng ; napahba a'ri baloil mengho balel few Sa sam. YESUS A'MINE UGAHAIN. ⁴⁵ Yahudi hinug ho' Maria e'dunho'nabafe Yesus panen supi a'hol horo hee,supi Yesus o'a'tino' bit. ⁴⁶ Honi sobo supi a'nai homi pirnu alo nabafe Yesus panenho,bit Farisi hinung e'maring. ⁴⁷ . Horo hee,imam hinung o'kapal med Farisi hinung sari ta'unung gahain ubang ; Nabafe maa pi panen? Fede' Ai hoo,na utahoir tofang Sa panen. ⁴⁸ . mang fede' pi mang e'dun eh honi hee,name tofang o'a'tino'bit,no'honi hee,Roma hinung ho'teleme,med pi bang pi pali' utot med oh. ⁴⁹ . Honi sobo,supi o'a'nai homi ainu a'ni Kayafas,tun om homi sariho imam mate,sa supi a'ra mateng ; i barpi e'na'hol nene, ⁵⁰ . eme,i e'utanut ubangho ; name pirnu min med bang ernu e're eng somino' eme, bang ernu barpi min tabang a'hol. ⁵¹ . Sa e'so bo' mate ei a'lol mateng hoo bit nene,sobo tun homi sari imam mate sa mateng tafuninf bit,fede'sel ma eh hee, Yesus min med bang ernu ere eng. ⁵² . E'med Yahudi hinung solo e're eng nene sobo,puin Lahtal o'aibar tofangba tabite pali'mateho abuil ta'unung ano'nu. ⁵³ . Horo sel homi supi somnu honie Yesus a'mine. ⁵⁴ . Horo sel homi Yesus sa Yahudi hinung a'nai homi petang lame nene sobo,Sa hole mong pali'nu lamate lalai abung homi ani Efraimho

leam,sa hemomi Sosakola aibar a'ra mih a'ra tar.⁵⁵ . Selho a'raham,Yahudi hinung o' hair mate Paskah fanang,honife pali'ho o' name tofang sam Yerusalem leam honie,hair mateho e'lefa dai honi hee,supi safah sahir ano' bolang.⁵⁶ Horo supi Yesus lap,supi Yerusalem bang om homi toh satan,nufa nu a'tan,numa nu a'tan ; ei omho taro'ni? Sa maa e hair mate hoo leho'neneso?⁵⁷ Imam hinung o'kapal,med Farisi hinung parenta a'ra hel ubangho,sari Aiho a'ra taromi eh ano a'hol honi hee,sari nameho ho'ubang honie supi a'puin.

Chapter 12 MARIA MONG BETANIAMI SEI MANEM MED YESUS E'FA TA U' HUIN

¹ Paskah o'hair mate talang dai hee,Jesus sam Betaniaba, Sa mi Lazarus a'no' fetang ho lam.² . Hemomi name dil paka o' na'de utaro'no' Marta baleta,sobo Lazarus supi o'u'ding loteho,Jesus a'ra ham ham meja ta mieh.³ . Horo hee Maria sei manem o'fali mate butiling nu med Yesus e'fa ta u'huin no'sa selafung ari'nemang puin luh a'no'la' irang. Mang horo bang om ho manem mipir.⁴ . Sobo Yudas Iskariot,O'sakola aiba den daita Ari failho ubang ;⁵ . naba eife sei manem ho fail rib rat tow med honie,o' sengho med name sah lahal e'dalam nene?⁶ . Sa ubang honiho,haai sa name sah lahal ukarang nene. Sa ubang honi fede' sariho seng o'pati'ai puin, honie seng med pati'ho miam hee sa med no'.⁷ . Horo Yesus ubangho ; Ai ob hoe'hap nene. Sa naho panen sano'taro' alap med Napot ei e're eng.⁸ . Fede' name sah lahalho ara ira sei masing,sobo Nari hoo,e' ira sei masing nene. IMAM O' KAPAL NUN OM LAZARUS A'MINE UMA.⁹ Yahudi lubung mate ma'eh hee,Jesus a'ra Betania mieh,horo supi sam hemo leam,supi e'Jesus solo usam nene sobo,supi sam ho Lazarusba Yesus a'no' fetangam hodi e'dun usam.¹⁰ . No' imam hinung o' kapal nun supi gahain honie,Lazarus hodi a'minefe.¹¹ . Fede' Lazarus ei a'raham horoba,Yahudi tofang supi el teeng,supi fa Yesusfe o'a'tino' bit. YESUS SAM YERUSALEM MIHO,MANG FEDE AFEN HONI.¹² Midilel name tofangba hair mate leho'ho me'eh hee,Jesus ho' Yerusalem leho'eh,¹³ . horo supi ti beh med,supi sam o'se mitoh a'danang, Yesus mang ho'horo hee,supi a'ra bad a'ra herang,supi lofe id ubangho ; Aiba Lahtal ani puin ho'maho,tofang luung Arita,sari horo Israel o'afen.¹⁴ . Keledei bownu supi medam horo hee,Jesus mid tamih,mang fede'hul olmeng ba ubangho ;¹⁵ . Yerusalem o'nameno' ernu,haai baroc e! E'dun,Iafen sa keledei bownu tamih ho'eh ma eh.¹⁶ . Mi aainang hee,o'sakola aibar sari na hoo o'lel barpi a'hol nene sobo,Jesus name mang a'fah a'tel hee supi a'hol,na ernu hoo,barpi a'ra hul ol meng,no' hee barpi supi panen med e're eng am. YESUS EI A'RAHAM HO,NAME TOFANG UMATENG.¹⁷ Horofe,name tofangba sel homi Yesus sa Lazarus o'lofe lafo om mihel sa a'no'fetang hee supidi a'raho, supi Yesus o'panenho umateng med name tofang en ma eh.¹⁸ . Horo name tofang apano'fa Yesus a'raham fede' supi ma eh hee,Sariso na utahoirho panen.¹⁹ . Horo Farisi hinung sara mateng a'ra ip a'ra mid ubangho ; Idai e'dun, nabafe pi ugahainho, e'mimeng nene. E'dun,pali'mate barpi a'taain oham. YESUS MIN MED FETANGHO SA UMATENG.²⁰ Selho a'raham,Yunani hinungdi,a'ra supi a'nai homi,supidi sam hair mateho o'aome leam.²¹ . Supi sam Filipus a'hol,sari ai hoo,Betsaida ba mong Galilea pali'miho o' name,supi a'ra mateng ; Tuang,niom sam Yesus a'hol uma.²² . Filipus sam Andreas a'ra mateng horo hee,Andreas med Filipus sam Yesus a'ra mateng.²³ . Yesus supi a'ra mateng,Nameno'ai a'fah a'tel o'sel miam.²⁴ . Na ira mateng, mang fede' ala a'failnu e'muj faai om lehel min nene,honi hee so a'fail nu'le eh,sobo mang fede ala a'failho min honi hee,sa a'fail beng med uta tofang o'sah.²⁵ . Nameba so aeng e'sah ho o'aeng suhuin,sobo nameba pali'mate hoota so aeng e'sah nene honi hee,sa so aeng ugariang med fetang so em e're eng.²⁶ . Mang fede namenu nari ubaleta honi hee,sa uil Nata'ain,Na a'ra taromi honi hee,Noname baleta hodi ara homi,mang fede'namenu Nari ubaleta,sari aiho Nimang uada a'hol. YESUS SO MIN UMATENG.²⁷ Fed hoo,No laman o'tanut sari buir. Nabafe maa Na ubang? Nimang,fed hoomi A Nano' il honi eme? Sobo sari horo ei a'rahamba,Na ho'.²⁸ . Nimang, Aniho a'no' mate a'no' lafining. Horo hee name a'mang pa'Sorga mihel ubangho, Na naniho a'no' mate a'no' lafining am,Na foil a'no' mate a'no' lafining ta.²⁹ . Name tofang homi tufeh ho ma eh,supi ubangho, aribso da'ud,sobo beng ubangho, malaikat nuso a'ra matengam.³⁰ . Yesus ubangho, name a'mang pa'ba i ma eh hoo,e'Nere eng nene sobo,irife iere eng.³¹ . Fed hooro,pali'mate o'a'bul o'a'hal lap,fed hooro pali'mate o'aneng o'afen a'tetel aralil.³² . Mang fede'pali'mate hoota Nano' lafining honi hee,nameno'Na barpi a'biing Nalapma.³³ . Yesus mateng hoo bitho,Sa minho mang fede'naba honi o'utub.³⁴ Name tofang a'ra mateng,Taurat sura'mi ni maeh am sariho, Kristus a'ra em so em, taro'nife A ubang Nameno'aiho a'no' lafining? Nameno' aiho anoso?³⁵ Yesus supi ara mateng, Lelho ara ira e'lufang nene am.Lel sodai ara eho, ilel om homi lame honie, paka haai iri med ano'sei e', fede'nameba paka lol lameho,sa tarofe lol sa e'a'hol nene.³⁶ . Lelho imed iei a'no'am hee, lelho o'a'tino'bit honie,ino'lel ai bar. Sa mateng honi no'Jesus sam supi el tafuning. YAHUDI HINUNG OINU E'YESUS O'A'TINO'BIT NENE.³⁷ Masiki Yesus na utahoir tofang supi a'pong a'dang homi panen am sobo,supi e'Jesus o'a'tino' bit nene.³⁸ . sobo honie,sa nabi Yesaya o'mateng pa' ano' an; sariho ubang ; Tuhan,ni mateng lame pali'mate mipir hoo,maa ano ualepang? Med Lahtal,atangho anofe e'tub am?³⁹ . Horoba supi e'o'a'tino'bit nene fede' Yesaya ubangho ;⁴⁰ . Sa supi e'fail a'no'sah am,med supi om sa a'no'adobe am,honie supi haai se'fail puin dun na'hol nene,med supi omupir,no'supi sabor honie Na supi a'no' birang.⁴¹ . Yesaya na hoo barpi ubang fede'Jesus o'mate o'lafining sa a'hol,med Ei a'raham horo sa ubang.⁴² . Naba honi sobo,bu ang aneng tofang Yesus o'a'tino'bit,sobo supi Farisi hinung el baroc horofe,supi e'bit a'lel nene,fede' supi barocho,maa mong aome bangmi honi hee,name supi e'bit a'no' sah sah.⁴³ . Fede'supi nameno' ei no'ham horo supi i'nung med,sobo Lahtal eiho,supi saain. NAMENO'O'ABUL O'AHAL LAP YESUS UMATENG.⁴⁴ No' Yesus lofe ubangho ; Nameba No a'tino'bitho,supi e'No a'tino' bit nene sobo,Aiba Nahow ho' horofe supi o'a'tino' bit.⁴⁵ . Med nameba dun Naholho,Aiba Nahow ho'horofe supi dun a'hol.⁴⁶ . Na ho'am hoo,Na lel fitho'pali'mate hoo ta, honie ano No a'tino' bit,honi hee,sa e' paka om mi nene.⁴⁷ . Mang fede'namenu sa No matengpa' alepang sobo,sa a'lol a'taain nene,Na e' o'a'bul a'hal lap nene fede',Na ho' hoo,Na e' pali'mate hoo o'a'bul o'ahal lap nene sobo,Na ho'hoo,pali'mate a'no' il a'no' luling.⁴⁸ .

Anoso Nari bahut no'hee No matengpa' e'med nene honi hee,mong zamang o'a'mujmi hee,fompa' Na ubang eh horofe,o'a'bul o'a'halho lap e'dun. ⁴⁹ . Fede' Na e'nom a'lol mateng nene sobo,Nimangba Nahow ho'horo parenta Nen Nahow nabafe ubang,honi hee Na horo ubang. ⁵⁰ . Med,O'parentahof fetang so em,Na a'hol. honife,nabafe Na ubang eh hoo,Na umateng mang fede'Nimang u Nara mateng eh honi.

Chapter 13YESUS SO SAKOLA AIBAR E'FA HAFO'

¹ Hair mate Paskah ho lefa dai he'e, Yesus ahol bite, Sa ma' pali' mate ad atain Sa sam somang olap, Sa mang so pali'mate ta u karang no', Sa supi ukarang sam so amuj. ² Dilpana o na'de om homi eh honi he'e, setang Yudas Iskariot, Simon o aiy ho om halup, honie Yesus asahain lap. ³ Yesus, ho araham Sa ahol, Omang na ernu alorang atang om mi am, med Sari ho Lahtal mi ho', musti savor Lahtal olap sam, ⁴ na'de om homi sa sahir toh So kod mate hing, Sa napah afel bala puin Saheng apec. ⁵ Horo he'e, Sa seiy abor med baskom mi no', sa so sakola aibar e'fa hafo', no' napah afel bala Aheng mi apec eh ho puin luh ano' lairang. ⁶ Horo, sam Simon Petrus mi, Simon Petrus Yesus atan, "Tuhan A ne'fa hafo' so?" ⁷ Yesus mateng abor aramateng ubang ho, "Naba fe Na akala eh, fed ho'o i e pahang nene, sobo selnu mi i ma' pahang am." ⁸ Petrus ubang ho, "A e ne'fa hafo' eiy nene!" Yesus mateng abor, "Mang fede' na e'fa hafo' nene, a' e nanu di nafah om mi med nene." ⁹ Simon Petrus Aramateng ubang ho, "Honin so he'e Tuhan, ha' aiy ne'fa solo e, sobo natang med nelafung pir di!" ¹⁰ Yesus ara mateng bite, "Name ba so foiy am ho, sa mang se'fa fe hafo' sobo bolang oham. ari ho bolang am, sobo i e so barpi bolang daiy. ¹¹ Asel Yesus ahol anoso ma' om asahain, horo eiy fe Sa ubang ho, "I e so barpi belang nene." ¹² Horo, Yesus so sakola aibar nun ho mang e'fa hafo' no', Sa foiy so kod mate ho mang, savor seleme mi mih, Sa supi ara mateng, "Naba fe Na panen ho'o i o lel ahol em ha'ai?" ¹³ I bite nariho Guru med Tuhan. Ho abul bite Nari ho Guru med Tuhan. ¹⁴ Mang fede', Nari horo fe Tuhan med i Guru, e' fa hafoam so, iri di musti iri tulang ie'fa hafo'. ¹⁵ Asel, na o utub med ien am, honie iri di akala orupa Na akala iraham honi. ¹⁶ na nom abul-abul puin ira hu'tang, name baleta o name e mi mate so tuang emota nene, eme tangfal o name, e mi mate name ba name ahow tangfal ho emota nene. ¹⁷ Mangfede' na nun ho'o i barpi aholam, i panen honi he'e hal tafoiy irita. ¹⁸ Irahom so barpi Na e u hu'tang nene. Na ahol ano ma-mang fe na ale' tara' am, sobo Sura' bolang o pa' ho'o uil ano' an fe, 'Name ba No roti ade ho se'uda atel ma naraham.' ¹⁹ Naho e ara daiy fed na ara mateng, honie ho araham naho ara am he'e, i o' atino' bit bite Nari ho'oro Sari. ²⁰ Abul-abul, Na u aramateng, anoso name ba Na ahow tangfal ho med ano' seiy, he'e sa Nano' seiy; med name ba Nari med ano' seiy, he'e nameba na ahow tangfal ho sa med ano' seiy." YESUS AIY BA ARI FAIY FE HO U MARING ²¹ Yesus mang mateng honi no', Roh O tanut omi hu'tang, "Abul-abul na u ira hu'tang, namenu ara ira sa musti Nari faiy." ²² Sakola aiybar sedun araip-aramid horo supi om upir fa anofe Sa u hu'tang eh so ho araham. ²³ Sakola aiy nu Yesus adel uab mih. Sari horo Sakola aiy nu ba Yesus sona ukarang bi'. ²⁴ Horo he'e, Simon Petrus farufing nu akala araham hunie sa Yesus atan anofe sa bit eh so. ²⁵ Horo sakola aiy ba yesus adel uab mieh ho Yesus atan, "Tuhan, sari aiy ho ano so?" ²⁶ yesus Mateng abor ubang ho, "Sari aiy ho, aiy ba Na roti habuden ho'o bal no' med en." Horo, samang roti habuden ho bal no, Yesus med Yudas ba, Simon Iskariot o aiy ho en. ²⁷ Yudas mang roti habuden ho med no', Setang om lemid. Horo fe, Yesus ara hu'tang, "Naba fe amau panen so honin he'e, hanoang panen!" ²⁸ Supi ba sara mih na'ade eh ho Namenu di e pahang nene, mitaro'ni eiy fe Yesus nahoni bit Yudas araham. ²⁹ supi pirnu alo otanut he'e, Yudas so ma' seng pati' puin horo fe Yesus aramateng bite "Na an-an o pi perlo eiy ho fel hair mate ere'eng," eme ahow naden med name sah lahal en. ³⁰ Fe, mang roti habuden med horo he'e, so horomi Yudas luling lehel sam; sel ho araham ho dil di paka am. YESUS SO MIN U HU'TANG ³¹ Yudas mang lame he'e, Yesus ubang ho, "Fed ho' oro Nameno' Aiy ano' mate lafining osel med Yesus a'lai Lahtal Ano' mate lafining. ³² Mang fede' Om fe mi Lahtal Ano' mate lafining, he'e hanoang ano' mate lafining. ³³ Noaiy bar nun, Na ira ham-ham eh, mi pane'le ta he'e. I ma' Nari lap, mangfede' Na u Yahudi hinung ara hu'tang am honi, fed na u iri di ira hu'tang, 'Na tarofe leam am he'e, i ho' ma sah. ³⁴ Na parenta habar nu ien, hunie i iri u karang, mang fede' Na iri u karang am honi, hunin e iri di iri u karang. ³⁵ ano' honi e, name tofang ahol bite iri ho no sakola aiybar, fede' iri di iri u karang." YESUS PETRUS ANO' NA UMA ³⁶ Simon Petrus Yesus atan, "Tuhan, A ma' taro fe leam?" Yesus o mateng abor, "Taro fe na leam, i fed na ta'ain sah, sobo minumi i ma' nata'ain am." ³⁷ Petrus Atan, "Tuhan, mitaro'ni eiy fe fed ho'o mi na Ata'ain sah? Na no laman med a'eng alorang med Ere'eng!" ³⁸ Yesus mateng abor, "A o laman med a'eng alorang med Nere'eng? Na nom abul-bul puin ara hu'tang, hiuw e u'le nene, mang fede' a' e nara kalufe mitow daiy."

Chapter 14YESUS SO SAKOLA AIYBAR ANO' BAD HERANG

¹ "Ha' aiy iom baroc banibung e; Lahtal O atino' fe bit, Naridi No atino' bit. ² Nimang O bang mi mih tar eleme tofang, mang fede' e honi nene, na ma' u aramateng am asel nasam hunie eleme nu utaro' iere'eng. ³ Mangfede' Na sam e eleme nu utaro' ere'eng, Na foi Nabor ho' irasam Nolak sam honie Na ara taromi he'e, iridi ara homi. ⁴ Med, iri di ahol se'bur ba Na lol sam eiy ho." ⁵ Horo, Tomas Aramateng, "Tuhan, A taro lol sam ni e' ahol nene, taro'ni fe sari se'bur ho ni ahol?" ⁶ Yesus aramateng, "Nari ho'oro fe se'bur o abul, med o fetang eiy. Ano horo di sam Nimang olap sam sah, mang fede' sa e Nalaiy nene. ⁷ Mangfede' i Naholam, honi he'e Nimang di i' ahol; Fed ho'omi ho, i Nimang ahol am med i' Edun ahol am." ⁸ Filipus Aramateng, "Tuhan, Imang ho u nietub, horo di rupa sanang ma niraham am." ⁹ Yesus o mateng abor, "Filipus Na ira lufang mengam ho'o i e Nahol daiy? Anoso dun Nahol am, sa dun Nimang di ahol am, taro'ni fe i ubang bite, 'Imang ho u nietub? ¹⁰ Ahal i e o atino' bit daiy bite Na Nimang om mi med Nimang ara Nom mi? Matengpa' nun ba Na u arahu'tang am, Na e no bo-bom nom alol bit nene, sobo Nimang ba ara Nom mi horo So karesang ho akala. ¹¹ O atino' bit Naraham,

bite Na ara Nimang om mi med Nimang ara Nom mi; ha'aiy so faleng he'e, o atino' bit asel karesang nun horo eiyy ere'eng.

¹² Na Nom abul puin, ara mateng, name ba no atino' bit, karesang ernu ba Na panen, sari di ma' panen; med karesang o mi mate ho'o araham barpi sa panen, asel Na sam Nimang olap. ¹³ Naba fe i Nani puin bang, ho Na musti panen honie Omang ano' mate lafining Aiy om mi. ¹⁴ Mang fede' i Nani puin naba fe bang Naraham, na musti alol panen. ROH BOLANG U PAHA' ¹⁵ "Mang fede' i Nari ukarang, i No parenta ho barpi ata'ain. ¹⁶ Na ma' Nimang abang e, Sa o iri muling beng med ien, honie Sa ira tohuil so em, ¹⁷ Sariho Roh abul ba pali' mate u sa'ain, asel pali' mate e dun ahol nene med e' Ahol nene; sobo i Ahol asel Sa ira tohuil, med Sa ara i afah mi. ¹⁸ Na e i'ad mangfede' name alama'u honi nene, Na musti iolap ho so. ¹⁹ E lufang nene, Pali' mate e dun nahol nene am, sobi iri ma' dun Nahol; asel Na fetang, iri di musti fetang. ²⁰ Sel ho mi he'e, i ma' ahol bite Na Nimang om mi, i ara Nom mi, med Na ara iom mi. ²¹ Anoso No parenta ho apuin med alol panen, sa Nari ukarang; med name ba Nari ukarang musti Nimang ukarang, med Na ukarang araham, honie Na Nari med etub." ²² Yudas, ba e Iskariot nene ho, Aramateng, "Tuhan, mitaro'ni eiyy fe A Ari med nietub e pali' mate etub nene?" ²³ Yesus omateng abor med ubang ho, "Mangfede' namenu Nari ukarang, sa musti no fompap' ata'ain; honie Nimang sariho ukarang, med Ni musti ho olap ho' ara mih, ara tar. ²⁴ Honi sobo, name ba e Nari ukarang nene, e no fompap' ata'ain nene. Med, fompap' ba i maeh e Nari mi ho' nene, sobo Nimang ba u nahow ho mi ho'. ²⁵ Ho araham Na daiy ira eh ta ho, afang rat nun na u ira mateng oham. ²⁶ Honi sobo, o iri muling eiyy ho, sariho Roh Bolang, sari horo Nimang nani mi tahow, Sa na afang rat u ari gur pel, med sa ano' uma fa afang rat ba Na u ara hu'tang am ho araham. ²⁷ Il luling no' ham Na med en ara tuhuil; il luling no' ham Na med en, e mang fede' pali'mate en horo fe Na en nene. ha'aiy om ho ano' baroc banibung eme ano' bibil dada' nene. ²⁸ I maeh ham sariho na uiramateng bite, 'Na musti sam, med na musti foiy ho' iolap ho.' sobo i Nari ukarang, honi he'e i bad herang asel Na sam Nimang olap, fede' Nimang mi mate nemota. ²⁹ Fed naho e ara daiy Na u ara hu'tang am, honie mi se-seh naho ara, i o atino' bit. ³⁰ Na e na o lafoh u ara hu'tang nene am asel Malang pali'mate eiyy ho ho' maeh. O malang apite' di e Nemota nene. ³¹ Honi sobo honie pali'mate ahol bite na Nimang ukarang, na panen orupa mangfede' Nimang u nari parenta honi. toh ema, mae pi ho'o mi sam." ³⁰ Na foiy ara hu'tang lafoh nene am asel pali mate o kufa' ho'o ho' ma eh. Sari o kufa' ho e naraham nene. ³¹ Hunin sobo honie sa pali' mate ahol bite na Nimang esah. Na akala orupa mang fede' Nimang u nahow huni, Toh e' pi ho' omi tabor."

Chapter 15YESUS HORO ANGGUR O ASEL

¹ Yesus ubang ho, "Nari ho'oro anggur asel o atino' med Nimang ho u buang, u karesang eiyy. ² O abale Nabung nun ba o pir, opa' ha'aiy ho, Sa feuw, med abale nun ba o pir, o pa' ara ho, Sa ano' bolang, hunie sa o abale ho o pir, o pa' hil foiy mi lafoh. ³ Iri ho so atino' bolang am asel fompap' ho Na u ira hu'tang am. ⁴ Ma Nom mi ieleme med honie Na iom mi. Orupa abale ho so bo-bom solo hil sah, honi sobo sa anggur asel u toh fe, mangfede' iri di orupa honi hil sah, honi sobo i nom mi ieleme med fe. ⁵ Nari ho'oro anggur o asel med iri ho, o' abale nun. Nameno' nun ba eleme nom mi med Na ara om mi he'e sa hil o pa' lafoh, i nanu di panen sah asel i e nara nu nene. ⁶ Mangfede' namenu e eleme e nom mi nene, name few mangfede' ti abale honi horo he'e ta'at; name ta'unung feuw afaiy om lehel, horo he'e faiy oh. ⁷ sobo, i so nom mi ieleme med eh med No mateng pa' iom mi seleme med, naba horo di iom uma i bang, honi he'e name med ien. ⁸ Na ho'o eiyy araham name Nimang ano' mate lafining, sari ho mangfede' i hil obir lafoh honin he'e, iriho No sakola aibar." YESUS PARENTA HONIE SARI UKARANG ⁹ "Mangfede' Nimang Nari ukarang am honi, honin horo fe Naridi iri ukarang am; so No ukarang om horo mi ieleme med. ¹⁰ Mangfede' i No parenta ho alol ata'ain barpi, i No ukarang om mi ieleme med, mangfede' Na Nimang o parenta alol ata'ain med O ukarang om mi neleme med. ¹¹ Na an-an ho'o Na u ara hu'tang honie No bad herang ara om mi sano' afeng ¹² Ho'oro no parenta: I musti iri ukarang, mangfede' Na iri ukarang am honi. ¹³ Ukarak den e mimate fa namenu o ukarak ba solaman med so tenang elbar ere'eng honi nene. ¹⁴ Iri horo No tenang el bar mangfede' i no parenta ba na u ihow ho alol ata'ain. ¹⁵ Na e iolofe baleta o name nene, asel baleta o name ho naba fe o tuang panen sa e ahol nene. Honin sobo, Na iolofe tenang el asel barpi ba Na Nimang abung ma'eh, Na u ara hu'tang am. ¹⁶ I' e nari tara' nene, honin sobo nariso iri tara' med ieleme mi' amihing honie i sam opir ara, opir ho so honi eh, honin e mang naba horo di i Nani puin Nimang abang, Sa musti med en. ¹⁷ Ho'oro no parenta: I musti iri ukarak fe!" YESUS SO SAKOLA AIY BAR ANO' NAUMA ¹⁸ "Mangfede' pali'mate om iye bune, i' ahol bite pali' mate iye bune daey ta ho, pali'mate misutur om Nebune am. ¹⁹ Mang fede' iri pali' mate mi ho', sa musti pali' mate so na ukarak; sobo asel i' e pali' mate miho' nene, honi sobo Na pali' mate mi ari tara' am, asel horo eiyy fe pali' mate iye bune. ²⁰ mateng pa' ba Na u ira mateng am ho uma: ' Name baleta eiyy ho mi mate so tuang emota sah'. Mangfede' supi Nari beh Nari par am honi he'e, supi di ari beh ari par. Sobu supi No fom pa' ho alol ata'ayin honi he'e, supi di o mateng pa' ho alol ata'ayin. ²¹ Honi sobo, barpi ho supi panen araham, aselba Nani horo. fede' supi Aiy ba nahow ho e ahol nene. ²² Mangfede' Na eho' e, naho ubang supi araham nene, honi he'e supi o doc ha'aiy. Honin sobo fed ho'o supi o panen aten fa doc araham ho ha'aiy. ²³ Name ba om nebune, sari di om Nimang e bune. ²⁴ Mangfede' Na e karesang ernu ba name beng panen daiy ho supi anaiy homi panen nene, supi e doc ho med nene. Honin sobo, fed supi dun aholam sobo supi om so Nari e med Nimang ebune eh. ²⁵ Sobu, fompap' ba hul Taurat O sura' om mi ho supi ano' an fe: 'Supi om nebune sobo o asel ha'aiy.' ²⁶ Mangfede' o iri muling eiyy ho', ba Na Nimang abung ahow ho' iyolap ho, sariho Roh abul ba Nimang mi ho', Sa musti Nari u hu'tang. ²⁷ Med iri di ma' u hu'tang asel i' a'aynang mi Nara tohuil am."

Chapter 16DUMR TOH

¹ Barpi ho'o Nau aramatengam honie iyom ha'aiy od e.

³ Na honin ho supi panen asel supi Nimang emed Nari nihol nene. ⁴ Honi sobo, barpi ho Nauira matengam hunie, mangfede' osel ho' ma am, i umang bite Na u ira mateng am. Fe sari na ho'o a'ainyang ta Na e u aramateng nene asel na daiy ara ira eh. ROH BOLANG O KARESANG ⁵ Honi sobo, fed Na sam Aiy ba Nari tahow ho' ho olap sam, inaiy homi namenu di enatan bite, 'A taro fe leam so?' ⁶ Sobo, asel Na na nun ho u ara hu'tang am horo fe, susa lala om afeng. ⁷ Honi sobo, Na na o abul fe u ara hu'tang: Mino' he'e ere'eng ey Na sam, bite Na e sam nene, o iri muling eiy e ho' abung nene; honi sobo mangfede' Na sam, Na u ahow ho olap ho. ⁸ Fe mangfede' omuling eiy ho'am, Sa pali'mate ano' uma fa doc, na o abul, med abul ahal eiy araham ho ahol; ⁹ fa doc araham, asel supi e no atino' bit nene; ¹⁰ fa na oabul eiy araham, asel Na sam Nimang olap honie i ma' e dun Nahol nene am, ¹¹ Med fa abul ahal eiy araham, asel pali' mate o aneng nun o kufa' ho abul ahal medam. ¹² Na o milafoh Nom ara hu'tang uma, sobo fed ho o i med panen sah. ¹³ Sobo, ho'araham Sari, Roh abul ho ho'ma, Sa epuin atang apuin na o abul ernu fe lefa. asel, Sa e som ata'ayin hu'tang nene, honin sobo barpi ba Sa ma'eh ham horo sa u hu'tang; med naernu ba ara eiham horo Sa u aramateng. ¹⁴ Sa Nafoh Natel asel na ba Na medam horo sa foiy med, honie sa u aramateng. ¹⁵ Ernu turlo ba Nimang eiy ho na Nona. Hoife Naubang ho, Roh abulta ho naba fe Sa nabung med horo sa u iramateng." AHAIN AFE' SANO LOIL ASAL ¹⁶ "Mi pane'le ta he'e, i'e' dun Nahol nene am; sobo Mi pane'le ta honi he'e i dun Naholam." ¹⁷ Yesus o sakola aiybar satan, "Eiy om taro'ni fe Sa taramateng bite, 'Mi pane'le ta, he'e i e dun Nahol nene am; foiy minuta, mi pane'le ta, he'e i ma' dun Naholam?' Asel' 'Na musti sam Nimang olap'?" ¹⁸ Horo, supi uta'ain, "Eiy om taro'ni fe bite, 'mi pane'le ta?' Na ba Sa ubang eh ho pi e ahol nene." ¹⁹ Yesus ahol bite O sakola aibar om Atan uma, horo Sa supi atan, "Ahal Neiy Nom madong eh ho'o i ibo-bom u itan eh, asel Na ubang bite, mi pane'ale ta i e dun naho nene am; foiy minuta, mi pane'le ta he'e i dun nahol am?" ²⁰ Na na o abul fe puin ira hu'tang, i ma' ahain afe' med ahain pa' ta'an, sobo pali' mate bad herang; i ahain afe' om mi, sobo o ahain afe' ho sano' bad herang. ²¹ Ho araham name ob nu safain, sa ma'ar mahip med asel safain osel mi am; sobo sa mang aiy ho afain no', sa ma'ar mahip o tarofe ho u sibung oh, asel apano' ho, sa nameno' nu afain pali' mate ta am. ²² Horo eiy fe iridi fed ho'omi ma'ar mahip ahol, sobo Na foiy olap ho' honi sa om ho bad herang med, fe nameno' nu di bad herang ho abung med sah. ²³ Sel ho araham, mang naba horo di i eu Natan nene am. Na na'o abul puin ara hu'tang, mang naba horo di, i Nani puin u Nimang abang, Sa musti med ien. ²⁴ Sam fed ho'o mi, mang naba horo di i e Nani puin nimang abang daiy. Abang ema, i musti med honie o loiy asal ho sa sano' afeng." PALI' MATE ANO' BOL ²⁵ na afangrat nun ho Na o upapain puin u ira mateng am oh ham; osel mi am he'e, Na e o upapain puin ira hu'tang nene am, sobo Nimang eiy araham Na u iramateng ano' lele. ²⁶ Sel ho araham, i Nani puin na bang, sobo Na e u aramateng nene bite Na naho u aome Nimang abang u araham eh. ²⁷ Asel, Nimang uro iri ukarang fede' ba i nari ukarang med No' atino' bit bite na Nimang mi ho'. ²⁸ Nariho Nimang fe mi ho', honie Na ho' pali' mate ta am; fed ho'o Na pali' mate ho'o atayin e nabor Nimang olap." ²⁹ O sakola aiybar ubang ho, "Hepo, fed a mateg a'lelam, e ano' upapain nene am. ³⁰ Fed ho oro, ni ahol bite ernu turlo ho a ahol, namenu di foiy u Atan nene am. Honin fe, Ni O atino' bit bite ariho Imang mi ho." ³¹ Yesus supi o mateng abor, "Fed ho'o, i o atino' bitam? ³² Edun ema! Osel ho' ma eh ham, sobo ho' ibung am, hunie ino' tari' tabite, iri'an ibor ieleme ielafeng arian Nolo nad Natain. Honi sobo, na e Nolo nene asel nimang ara Nara. ³³ Barpi ho'o Na u ira hu'tang honie ma Narimi, i il luling no' ham med. Pali' mate ta i ma'ar mahip arupa', sobo om ho ano' dume! Na pali' mate ano bol am!"

Chapter 17YESUS A'OME SO SAKOLA AIYBAR ARAHAM

¹ Horo Yesus o matengpa' nun, horo he'e Sa sapogfa' bakung burang edun no' ubang ho, "Nimang, osel miam, O'aiy ho afoh atel honie O'aiy di Afoh atel. ² Mangfede' nameno' barpi eiy araham A kufa' med Enam, honie fa barpi barpi ba A med Enam ho, Sa fetang so em med en no'. ³ Ho'oro fetang soem ho, honie sa supi ahol, ari horo fe abul Lahtal nu'le, med ahol bite Kristus yesus horo fe A ahow ho. ⁴ Na afoh Atel pali'mate ho'o ta am, sari horo karasang ba A med Nen ho Na u karasang am. ⁵ Fe fed ho'o, o Nimang, Nafoh Natel Araham ara Pi lel madal ba pali' mate e ara daiy ho ta. ⁶ Na Aniho u hu'tang am, fa nameno' nun ba pali' mate ta a med Nen ho araham. Supi ho Ona bo A supi med nenam, fe supi di O fompas' ho alol ata'ain am. ⁷ Fed ho, supi ahol bite barpi ba A med Nen ho Ari mi ho. ⁸ Asel, fompas' ba A nen ho Na med supi en am, honie supi di medam, horo supi abul-abul ahol bite Nari ho Ari mi ho', fe supi o atino' bit bite Ari so u Nahow. ⁹ Na a'ome fa supi araham, Na e pali' mate u a'ome nene, sobo fa supi ba a med Nenam ho araham; asel, supi ho Ona. ¹⁰ Barpi ba ara Nabung ho na Ona, med barpi ba ara Abung ho na Nona; honife fa Nafoh Natel mi ho, so barpi horo om mi. ¹¹ Na e pali' mate ho'o ta nene am, sobo supi daiy ara pali' mate ho'o ta eh, bo na ho' olap ho'. Nimang Bolang, Anife om mi supi buang, Ani ba A med nenam ho, honie supi sano' nu Piri honi. ¹² Na daiy supi ara eh ho, Na Ani ba a med nenam horo Na puin supi buang am. Na supi buang am honie supi o'anaiy mi namenu di esu huin nene seiylal ho aiy na osah karang panen, honie sura' bolang ho ano' an. ¹³ Sobo fed ho'o, Na uil ho olap ho'; fe barpi ho'o, Na pali' mate ho'o ta u hu'tang honie supi no bad herang med ano' sei, honie supi om mi ano' afeng. ¹⁴ Na o fompas' med supi enam, horo pali' mate om bune supi araham asel supi e pali' mate ho'o mi ho' nene, orupa Na e pali' mate ho' o ta ho' nene huni. ¹⁵ Na e Abang pali' mate ho'o ta supi med nene, sobo supi u alang muling fa ari'ing feil araham. ¹⁶ Supi e pali' mete mi ho' nene, orupa Na e pali' mate mi ho' nene honi. ¹⁷ Na o abul puin supi ano' bolang; O fom pa' horo na bolang. ¹⁸ Mangfede' A u nahow pali' mate ta am honi, horofe Naridi supi ahow pali' mate om ho'o mi. ¹⁹ Fa supi araham, Na Nano' bolang honie supi di na'o abul om femi bolang. ²⁰ Na e mang a'ome horo solo supi araham nene, sobo fa nameno' nun pa No atino' bit fa supi o

maring pa' homi,²¹ Honie supi barpi sano' nu, mang fede' Ari honi, o Nimang, Ari Nom mi med Nari Om mi; honie supi di sano' nu piri mi, honife pali' mate o abul bit bite Ari so u Nahow am.²² Bit kafac ba A med Nenam ho, Na med supi en am honie supi sano' nu, orupa Ari e med nari ho he'e nu.²³ b Na supi om mi med A ara Nom mi, honie supi sano' nu barpi. Honin e sa, pali' mate ahol bite Ariso u nahow, med A supi ukarang, mangfede' A Nari ukarang honi.²⁴ O Nimang, Nom umang ho honie supi, ba A med Nenam ho, so ara Nara eh mang taromi di Na ara, honie supi No Lel Madal be A med Nenam ho dun ahol, asel A Nari ukarang pali' mate oa'ay nang ta daiy homi.²⁵ O Nimang abul o aneng, masiki pali' mate e A'hol nene, sobo Na A hol; med supi di ahol bite Ariso Nahow.²⁶ Na Ani ho puin Supi aramateng am med so u supi ara mateng, u hu'tang seiy masing, honie ukarang ba Na ara supi ara, A Nari ukarang ho ara supi om mi, med Na ara supi om mi

Chapter 18YESUS APUIN

¹ Yesus mang na afang rat ho'o ubang no', Sa So sakola aiybar arasam Kidron mol den leam. Hemang bo' rupa eleme nu homi, horo Yesus So sakola aiybar ara lemid.² Yudas, sakola aiy nu ba om sah Yesus araham ho, sari hemang rupa ho ahol, asel Yesus seiy sakola aiybar nun ara hemomi ta'unung eh.³ Yudas, mang soldaj lubang nu med no' he'e, imam-imam olafung u baleta eiy med Farisi hinung, pan tub, muh teiybar med balep puin ho' hemang rupa ho leho'⁴ Yesus, Sa ahol bite na an-an ma' arupa' araham fe, fa apong tur toh horo supi atan, "Anofe i lap eh so?"⁵ Supi O mateng abor' "Yesus Nazaret mi ho." Yesus supi aramateng, "Nari horo Yesus." Med Yudas ba omsah Araham ho, supi ara toh.⁶ Ho araham Yesus ubang ho, "Nari horo Yesus." name nun ho sol holong ol fa'ay ta hel.⁷ Horo he'e, Yesus foiy supi atan, "Ano fe i lap eh so?" Supi O mateng abor, "Yesus Nazaret mi ho."⁸ Yesus mateng abor, "Na u iramateng am Nari horo Yesus. Fe, mangfede' i Nari lap so, soho nine No sakola aiybar nun ho sabor sam."⁹ Na ho'o arafe honie sa Yesus o mateng pa' ba Sa ubang am ho ano' an: "Ma na barpi ba A med Nenam ho, nu di e nabung suhuin nene."¹⁰ Simon Petrus, ba ney nu puin, so ney baring med Imam Mate o u baleta eiy ho araham adi-din, horo ba baleta oname afel tani lol ho hor; Imam mate o ubaleta eiy ho ani Malkhus.¹¹ Horo, Yesus Petrus aramateng, "Neiy ho med o tep om mi! Cawan ba Nimang med Nenam ho'o, ahal Na musti na feso?" YESUS ARASAM HANAS OLAP¹² Horo he'e, Romawi o soldaj nun med soldaj o mate nun foiy med Yahudi hinun u baleta o name nun, Yesus apuin med apec,¹³ Supi Yesus fitsam Hanas fe sotur abung, kayafas o ob, ba tun om homi Imam mate puin ho.¹⁴ fe kayafas horo fom pahang med yahudi hinung ara mateng bite, na o mina'tino' he'e bite namenu min so serang araham. PETRUS E YESUS U SOFO NENE¹⁵ Simon Petrus med sakola aiy beng di nu ara. Sakola aiy beng ho Imam Mate ahol, fe sa Yesus ara Imam mate eleme elafeng o hemang lemid.¹⁶ honi sobo, Petrus luling mi toh, mong sear abung. horo he'e, sakola aiy beng ho, ba Imam mate ahol ho, sabor luling lehel ob bar se'ar buang eiy ho ara hu'tang, horo he'e Petrus aramid.¹⁷ Horo, ob bar ba se'ar buang eiy ho Petrus atan, "Ahal dari di Aiy ho o sakola aiy nu?" Petrus mateng abor, "E nene!"¹⁸ Mang afa'iy akala no' Baleta o name med Soldaj o mate hemo mi toh asel sel ho' araham olamail ma'ab bi, horo supi sari pauw. Petrus di supi ara toh e sari pauw. IMAM MATE YESUS ATAN¹⁹ Horo he'e, Imam Mate Yesus O sakola aiybar med O gur pel eiy ho uta'ain.²⁰ Yesus o mateng abor, "Na hu'tang lel puin fa pali'mate ho araham am. Na gur pel eh ho, mong a'ome bang nun, med lahtal o Bang, no' yahudi hinung mi ta'unung eleme homi. Na e tafuning-tafuning hu'tang eh nene.²¹ Mi taro'ni eiy fe i Natan? ta'ayin so honi he'e, supi ba maeh alepang na naba fe u supi ara mateng am horo atan; supi ahol nabafe Na u supi ara mateng am."²² Hoaraham Yesus mateng honi eh, aiy na buang nu homi tufeh ho apong fa' mi par horo ubang ho, "O rupa honin so A imam Mate o mateng abor?"²³ Yesus o mateng abor, "Bite Na nanu u hu'tang ahal am so honi he'e, utub ema o'ahal taromi so; sobo bite na u hu'tang eh ho abul, mi taro'ni eiy fe i Nari par?"²⁴ Horo, so Yesus apec meng honi, Hanas tahow Imam Mate Kayafas en. PETRUS FOIY YESUS U SOFO NENE²⁵ Ho araham ho, simon Petrus daiy toh e sari pauw eh. Horo, supi atan, "ahal aridi Name ho o sakola aiy nu so?" Petrus kalufe horo mateng abor bite, "Enene."²⁶ Imam Mate o baleta eiy nu, sari ho name ba Petrus afel hor ho o tenang el, ubang ho, " Na edun he'e ahal aridi Araham-ham mong hemang rupa homi?"²⁷ Petrus foiy ara kalufe minu ta'am, fe so horo he'e huiw u'le. YESUS ARASAM PILATUS OLAP²⁸ Horo he'e, supi Kayafas eleme mi Yesus arasam abul ahal bang leam, ho araham daiy lalami bi, fe supi horo di e abul ahal bang om ho lemid nene, hunie supi ha'ay sepur e, honife Paskah o na'de no.²⁹ horo, pilatus luling lehel supi olap e supi atan, "Naba fe i puin name ho'o ano' ahal?"³⁰ Supi mateng abor ara mateng ubang ho, "Bite Name ho'o e name ari'ing nene, ni ma' e fito' abung nene."³¹ Pilatus supi ara hu'tang, "Sariho fitsam e hi hukung puin o' abul o' ahal lap." Yahudi hinung nun ho mateng abor, "Sariho e ni hukung ho araham te'eng nene, bite namenu hukung amine fe ho."³² Ho'o ara fe hunie sa, Yesus o mateng pa' ho ano' an, ba outub bit bite, Sa mi orupa taro' ni.³³ Horo, Pilatus sabor mid abul ahal bang om lemid Yesus olofe, e' Atan, "Ahal Ari Yahudi hinung o Afen?"³⁴ Yesus mateng abor, "Ahal ta'ayin pa' ho ari fe mi ho' so, eme ahal name beng so Nari ho u aramateng?"³⁵ Pilatus ubang ho, "Ahal nari yahudi hinung? bang pali', med O imam-imam o lafung so alorang med nen. naba fe a panen am?"³⁶ Yesus ubang ho, "Neleme nelafeng e pali' mate ho'o ta nene. sobo bite Neleme Nelafeng pali' mate ho'o ta. No baleta o name musti u te-teng u lafang, hunie Nari ha'ay nalarang Yahudi hinung en e. honi sobo, Neleme Nelafeng e pali' mate ho'o ta nene."³⁷ Pilatus ubang ho, "Honie, Ari ho Afen aiy nu so?" Yesus mateng abor, "Ariso ubang bite Nari ho afen aiy nu. ho'o ro eiy araham horo u nafain, med ho'o ro eiy araham horo Na ho' pali' mate ta, honie na o abul fe u mateng u lurung. Nameno' nun ba na o abul mi ho' ho, namang pa' alepang."³⁸ Pilatus aramateng, "Na o abul faleng ho naba?" fe, hu'tang honi no', pilatus luling lehel Yahudi hinung olap, horo supi aramateng, "Na' o ahal nu di, na e abung ahol nene."³⁹ sobo, i asala nu ho ara, bite hair mate Paskah ho'o, na musti hukung o namenu ano' il fe. honin fe, ahal i inung honie na

'Yahudi hinung o Afen' ho'o ano' il?" ⁴⁰ Supi foiy mateng abor beat bite, "Ha'aiy Name ho ano' ill e, sobo Barabas!" Barabas ho he'e name ta'u sah nu.

Chapter 19

¹ Pilatus Yesus med honie name ahow asahain. ² Soldaj nun banang o mang huding hanang ano' hide horo he'e med Yesus elafung tamang, no' horo he'e foiy kod ungu mate lai med En mang. ³ Supi hod ma Yesus abung horo he'e ubang ho, "boo Yahudi o Afen!" Horo, supi Apongfa' mi ba'. ⁴ Pilatus foiy luling lehel horo he'e supi aramateng ubang ho, "Edun ema! Na Yesus fit luling lehel iyolap hel hunie i ahol bite na e O' ahal nu di ahul nene." ⁵ Horo, Yesus hide mang huding med kod ungu mate lai putang luling lehel. Pilatus supi ara hu'tang ubang ho, "Aiy ho edun!" ⁶ Ho' araham imam-imam olafung med perwira nun Yesus edun, supi beat bite "Aiy ho hel haleng, Aiy ho hel haleng!" Huni sobo, Pilatus supi aramateng ubang ho, "I Aiy ho fit sam e iri so hel haleng fede' panen aten o ahal nu di na e' Abung ahol nene." ⁷ Yahudi hinung Pilatus o mateng abor ubang ho, "Ni hukung di ara, fe hukung eiy araham ho, Sari uil min asel Sa Sano' orupa Lahtal Aiy honi." ⁸ Ho araham Pilatus mang sari matengpa' ho maeh, sa mang baroc ta' ⁹ horo sabor pengadilan bang om lemid, sa Yesus atan, "O usulu asala ho taromi ho?" Honin sobo, Yesus e o mateng abor nene. ¹⁰ Pilatus aramateng ubang ho, "Om e nara hu'tang umang nene? Ahal A e ahol nene bite nari ho'oro Ano' il luling he'e A il luling, Med Ari hel haleng he'e hel haleng?" ¹¹ Yesus ubang ho, "O hak ma naraham ha'aiy, honin sobo hak ho hetoro fe mi fit hel en. Horo eiy fe name ba Nalorang med en ho o doc mi mate." ¹² Mang sari naho ma'eh no', Pilatus Yesus ano' il luling o se'bur lap, sobo Yahudi hinung beat bite, "Mangfede' a Name ho' o ano' il luling, ari ho e Kaisar o tenang el nene." ¹³ Ho araham Pilatus mang hu'tang opa' ho ma'eh, sa Yesus fit luling lehel, horo sa pengadilan o kadere tamih, sari eleme nbu ho ani Litostrotos, sobo Ibrani o mateng mi ubang huni he'e bite Gabata. ¹⁴ Sel ho araham he' e sel sari sadia Paskah lefa eiy, ho'araham ho od talang o pata'. Pilatus Yahudi hinung arahu'tang ubang ho, "Ho'oro i Afen!" ¹⁵ Horo supi beat, "Aiy ho ahin alol! Aiy ho ahin alol! Aiy ho hel haleng!" Pilatus supi aramateng ubang ho, "Na so i Afen ho hel haleng fe?" Imam-imam o lafung ubang ho, "Niri ni afen ha'aiy seiylal Kaisar!" ¹⁶ O amuj mi, Pilatus Yesus alorang supi en hunie hel haleng. YESUS HEL HALENG ¹⁷ Yesus solo salib tefang hel lame mong eleme ba ani "Tengkorak eleme", ba Ibrani o mateng mi he'e bite "Golgota". ¹⁸ Hemomi, supi Name pir alo med Yesus ara hel haleng, hel haleng Yesus atang tani e fi'ing lol, hunie Yesus ham mi. ¹⁹ Pilatus di na nu hul hunie med taqbang bo' ta meng. Nahul ho o p' bite "YESUAS NAZARET HINUNG, YAHUDI HINUNG O AFEN."

²¹ Horo, Yahudi hinung o Imam mate Pilatus ara mateng "H'aiy hul, 'Afen Yahudi,' sobo hul bite, Name ho'omubang ho, 'Nari ho' oro Yahudi hinung o Afen.'" ²² Pilatus ubang ho, "Na ba na hulam ho so honi!" ²³ Soldaj nun, ho'araham mang Yesus hel haleng no' ho, O fen ho med horo he'e dalam o ut, habuden nu ho med soldaj nun arian, med o kod mate lai hodi; kod mate lai ho o kasing ha'aiy, mang diuw lafining mi hel lamang homi meng e harot nene. ²⁴ Soldaj nun ho sara hu'tang ubang ho, "Pi ha'aiy afeh e, sobo mang undi fe adoiy huni pi ahol bite ano so seiye le." Na ho' o ara fe hunie naba hul sura' bolang om mi meng am ho ano' an: "Supi no fen ho so anaiy mi dalam no' no kod mate lai ho supi o undi adoiy." Maz. 22:18 Horoba soldaj nun na ho barpi panen am. ²⁵ Ho' araham ho, Yesus ofo, Yesus ofo o uding ob, Maria Klopas o ob, med Maria magdalena, O tabang bo' ho abung toh. ²⁶ Ho araham Yesus mang sofo med so sakola aiy ba sa ukarang ho edun, Sa sofo ara mateng ubang ho, "Ob bar, edun ema, ho' o, o aiy!" ²⁷ Horo he'e Yesus so Sakola aiy ba Sa ukarang ho ara mateng, "Ho' oro ife!" Ho'araham he'e sakola aiy ho Yesus ofo med arasam sobang mi. YESUS MIN ²⁸ Mang no' he'e Yesus ahol bite barpi ho panen oh an am, hunie sura' bolang ho no' an, Sa ubang ho, "No doro ta'at!" ²⁹ Homi ho bejana nu anggur aruhuin afeng ara tufeh. Horo he'e, supi bunga pe' ta ba med anggur aruhuin mi balam ho med ti'bur mi atuhuin no' med Yesus at mi aferokang. ³⁰ Mang anggur aruhuin ho palating no', Yesus ubang ho, "No' oh ham." Horo he'e, sa selafung arahel no' So a'eng alo rang. ³¹ Asel sel ho araham sel sari taro' om mi, hunie bein nun ho ha' aiy sel sabat ho mi so ti tahl eh e, fede' sel sabat ho he'e sel mate, Yahudi hinung Pilatus abang hunie name ba ti ta hil eh ho e'fa ahid hunie bein ho hel ti ho ta arahel. ³² Horo, soldaj nun ho' name a'ainang ho e'fa ahid med foiy onu ho ara, ba Yesus ara hel ti ta. ³³ Honi sobo, ho araham supi ho' Yesus abung edun he' e Yesus minam, supi e'fa ahid nene. ³⁴ Sobo, soldaj nun ho o name nu bok med Yesus ato' mate mite', so horo he'e, fui med seiye sara tafoiy her. ³⁵ Name ba dun na ho ahol horo sari na ho'o u hu'tang, fe na ba sa u hu'tang ho' na abul, hunie iridi o atino' bit. ³⁶ Asel, na ho'oni ara fe sura' bolang om ho ano' an: "O tarop nu di ahid sah." ³⁷ Med foiy nu, sura' bolang beng om mi di ubang ho, "Supi Aiy ba te'am ho edun ata'ain." YESUS APOT ³⁸ Barpi ho mang no' Yusup Arimatea miho", ba saridi Yesus o sakola aiy sobo tafuning-tafuning asel Yahudi hinung nun elbaroc, sa Pilatus abang huni e Yesus o benj ho med no; horo pilatus o mateng pa' ho u inung. Fe, Yusup ba Arimatea mi ho' ho Yesus o benj ho med. ³⁹ Nikodemus, aiy ba tur panapuin Yesus olap ho, hodi Mur e Gaharu o iping puin sara gau fito', o tarofe ho gram erifihing o pata'. ⁴⁰ Horo, supi Yesus o benj ho med no napah lenan puin baloiy na manem ernu med ta,orupa Yahudi hinung o hada damuhuin eiy alol ata'ain huni. ⁴¹ Yesus hel haleng eleme abung ho, hemang no' rupa nu ara, hemang no' rupa om ho mi ho dere habar nu hemomi oleh benj nu di name e med humi meng daiy. ⁴² fede' sel ho araham ho he'e Yahudi hinung o syel sari sadia, hunie dere eleme ho e let nene, supi Yesus o benj med hemomi meng.

Chapter 20YESUS SO FETANG O MARING PA'

¹ Sel o a'aiy nang mi minggu om ho mi, Maria Magdalena mang lalami sam Yesus o dere leam, ho araham dil daiy pana eh,

dun he'e foiy ba dere atelang eiy ho name a hod dere ho e letam.² Horo, sa te'eng Simon Petrus med sakola aiy ba Yesus ukarang bi' ho ahol supi ara hu'tang, "Supi dere mi Tuhan medam, ni e ahol nene supi med taromi meng."³ Horo, Petrus e med sakola aibar beng ho sam dere leam.⁴ Sonang lo ham-ham te'eng, sobo sakola aibar beng ho te'eng mi ber Petrus emota horo misotur sam dere ho mi.⁵ Sa safa atel na om ho mi dun, dun he'e napah lenan Yesus o benj baloiy eiy hemomi oleh, sobo sa e na om ho lemid nene.⁶ horo he'e. Simon Petrus ho', atain ho', horo dere om ho lemid sa edun napah lenen benj baloiy eiy hemomi oleh.⁷ Napah ba Yesus apongfa' med elafung baloiy eiy ho e mong napah lenen ba puin benj baloiy eiy ho ara oleh nene, sobo laol eleme arian oh ham.⁸ Horo he'e, sakola aibar beng fede' ho, ba mi sotur ho deremi, hodi na om lemid. Sa edun o atino' bit.⁹ Asel, na ho e ara daiy he'e, supi e sura' bolang ho pahang daiy, bite Yesus uil min e sofetang. YESUS SARI MED MARIA MAGDALENA O PETANG, Horo sakola aiy alo ho sabor bang leam.¹¹ Honi sobo, Maria dere abung luling mi toh ahain. Ahain eh bo safa atel dere om ho mi dun eh,¹² Sa edun he'e malaikat alo fen afel teuw Yesus o benj eleme ho mi mieh. Nu ho elafung araham ho mi mieh no' foiy nu ho e'fa abung ho mimieh.¹³ Malaikat alo ho Maria atan "Ob bar, mi taro'ni eiy fe a ahain?" Maria malaikat o mateng abor ubang ho, "Supi no Tuhan o benj medam na e ahol nene supi taromi meng."¹⁴ Mang naho bit no', Maria samot mi dun Yesus homi tufeh, sobo e ahol nene bite sari ho Yesus.¹⁵ Yesus atan, "Ob bar, taro'ni fe ai ahain? Ano fe i lap eh so?" Asel eiy om bite name na ho buang eiy so, Maria ara hu'tang ubang ho, "Tuang, ahal tuang so aluil am so huni he'e, u nara mateng tuang taromi meng, hunie na med."¹⁶ Yesus aramateng ubang ho, "Maria." Maria di sadimang horo Ibrani o mateng mi Ara hu'tang ubang ho, "Rabuni", Olel huni he'e bite "Guru".¹⁷ Yesus ara hu'tang ubang ho, "I ha'aiy napuin e asel na e nabor sam Nimang abung daiy. Honi sobo, sam no uding bar abung supi ara mateng, 'Na uil sam Nimang olap med Imang olap, sam no Lahtal olap med o Lahtal olap.'" ¹⁸ Maria Magdalena sam horo he'e sakola aibar ara hu'tang, "Na Tuhan aholam," Fe bite Yesus so naho u ara mateng. YESUS SARI MED SO SAKOLA AIBAR O PETANG ¹⁹ Ho araham dilpana am, sariho sel a'ainang don ho om mi, hunie sear ba sakola aibar mi taunung eh ho sariutel meng asel supi Yahudi hinung elbaroc, Yesus ho' supi o anaiy ho mitoh ubang ho, "Il luling med ira ham!" ²⁰ Mang hu'tang honi no', Yesus satang e med sato' mate med supi etub. Sakola aiybar nun apano' bad herang empir ho' araham sipi Lahtal edun. ²¹ Horo he'e, Yesus supi foiy ara hu'tang, "Il luling med irita. Mang fede Nimang u nahow am huni, hunin sobo fed Na u ihow." ²² Fe sa mang naho bit no', Yesus supi apu med ubang ho, "Roh bolang ho med!" ²³ Mang fede' i name den o doc u ampo, he'e name ho sa o u ampo med. bo name den odoc i e u ampo nene, he'e supi e o u ampo ho med nene." YESUS SARI MED TOMAS O PETANG ²⁴ Tomas sakola ai pir ernu faling alo ho o nu, ba name ubang ho Didimus, Yesus ho' sa e supi ara ham-ham nene. ²⁵ Horo, sakola aibar beng u arahu'tang "Ni Lahtal ahol am." Sobo Tomas supi ara mateng, "Mang fede' na paku falu Atang mi ho natang pa' med om mi ahod, no' natang med Ato' mate ho mi ahod, na e o atino' bit nene." ²⁶ Mi tareng turlo he'e, sakola aibar nun foiy bang homi ta'unung, fe Tomas di supi ara ham-ham. masiki sear nun sari utel, Yesus ho supi o anaiy homi toh, horo he' e ubang, "Il luling iri ta!" ²⁷ Horo, Sa Tomas ara mateng, "Atang pa' ho ahir ma ho'o mi hunie natang ho'o edun; no' atang ho ahir ma ho'omi e med nato' mate ho'o tameng. Ha'aiy e oatino' bit nene bo o atino' bit!" ²⁸ Tomas Yesus o mateng abor ubang ho. "O, no Tuhan med no Lahtal!" ²⁹ Yesus ara mateng ubang ho, "Ahal fed a o atino' bitam asel a dun Naholam? Hal tafoiy supi ba e dun nahol nene bo o atino' bit ho ta." YOHANES SUR A' BOLANG HUL HO'O O U TOH ³⁰ Afang rat o empir ba Yesus panen So sakola aibar apong adang daiy ara eh, ba e hul sura' bolang om ho'o mi meng nene. ³¹ Honi sobo, barpi ho'o hul hunin e i o atino' bit bite Yesus horo Kristus, Lahtal Aiy, hunin e a' O atino' bit om ho mi, i Ani om fe mi fetang ho med.

Chapter 21

Yesus So Bo'med Sosakola aibar pir itito e'tub. ¹ O'a'taain, Yesus foil pong Tiberias tut ta So bo'mate med So sakola aibar e'tub. Sa So bo' utub ho,hooni: ² Simon Petrus,Tomasba o'ubang Didimusho, Natanael ba Kana mong Galilea miho o'neame, Zebedeus o' aibar, med sakola beng piralo foil ta,supi sara ta'unung. ³ Simon Petrus supi a' ra mateng, Na sam ab lap. Supi a'ra mateng ubangho, niridi ara sam. Supi barpi hel horo hee sam eita, sobo dil paka om homi supi foil nanu med di a'ai. ⁴ Pali' madal no'dai hee, Yesus tong tut ta tufeh, sobo sakola aibar e' a'hol bite sariho Yesus so honi nene. ⁵ Yesus supi a'ra mateng, Aikabar, iab den med em aai? Supi ubangho a'ai. ⁶ Yesus supi a'ra mateng, idalangho med ei tani lol homi a'muj honi hee ina medam. Horo supi dalang ho foil few, sobo supi baring ei om lemid sah fede' ab tofang bi'. ¹² Yesus supi a'ra mateng ima honie na'de. Sakola aibar pirnu ubarani a'tan Ari anoso? honidi a'ai, fede' supi a'hol sari Tuhan. ¹³ Yesus ma horo hee,roti med supi en, ab hodi honi. ¹⁴ Ho'oro Yesus So Bo' med sakola aibar e'tub o'mi towmi,Sa name min a'nai homi so fetang om homi. Yesus Sa Petrus a'bang honie, O' nub aibar ho bu'ang. ¹⁵ Supi na'de no'hee,Yesus sa Simon Petrus a'ra mateng, Simon Yohanis o'ai, a so Nari ukarang mid beng ernu hoo e'mota eh em a'ai? Petrus Ei a'bor ubangho, A'bul Tuhan, A a'hol na so Ari ukarang eh. No'Yesus a' ra mateng ubangho,No nub aibar ho bu'ang. ¹⁶ Yesus foil a'ra mateng o'mi alomi, Simon Yohanis o' ai, a so Nari ukarang eh eme a'ai? Petrus ubangho,A'bul Tuhan, A a'hol na so Ari ukarang eh. Yesus a'ra mateng ubangho, No nub aibar ho bu'ang. ¹⁷ Yesus foil a'ra mateng o'mi tow mi, Simon Yohanis o'ai, A so Nari ukarang eh eme a'ai? Petrus om muj fede' Yesus a'tan o'mi tow mi ubangho, A so Nari ukarang eh eme a'ai? Horo Petrus A'ra mateng ubangho, Tuhan, ernu turlo A a'hol. Nari hoodi A nahol na so Ari ukarang eh. Yesus a'ra mateng ubangho, No nub aibar ho bu'ang. ¹⁸ Na na o' abul u ara mateng, a dai a'for eh honi hee,a o bobom aheng a'pec, om taro lol sam uma hee, a ho lol sam, sobo asam turno' honi hee, a atang a'hir,honie name bengso aheng pec, no' hee name ara sam e'leme ba om e' uma nene horo leam. ¹⁹ Yesus sari na hoo ubangho, min tabangho o'utub,honie Petrus Lahtal utarain ho mang fede' naba honi. Sa na ho ubang no' hee,Sa Petrus a'ra mateng ubangho, Ma Nata ain! Sakola aiba Yesus sona

ukarang bi' ho, maa nabaso a'raham?²⁰ Petrus sadimang dun hee, sakola aiba Yesus sona ukarangbi' ho supi ataain eh. Sari sakola ai horoba, mong paka supi na'de arahamho, sa Yesus a'del abung mih, sa Atan, "Tuhan, anoso maa Ari fail?"²¹ Dun a'hol horo hee, Petrus sa Yesus atan, "Tuhan, sariho maa taro'ni?"²² Yesus ubangho', "Mangfede' Na u inung sa sofetang eh sam Na so ho', a e' utaro' nene. Ariho mae Nataain!"²³ Horo, Yesus o' matengpa' ho tabite diail bar nun homipir, o' ubang honi hee, sari sakola aihoe' min neneam, honi sobo Yesus e' ubang aihoe' min neneam honi nene sobo, Yesus ubangho, "Mangfede' Na u inung hee, sa sofetang eh sam Na so ho', a e' utaro' nene."²⁴ Sari hooro na anan hoo ei arahamho umateng, no' hee hul meng barpi, honie pi ahol ubangho, o' mateng ernuho abul.²⁵ Nabeng tofang Yesus panen sobo, hul barpife honi hee, na u tanut pali' mate hoodi kapuh, Sura' ernuba hulfe honiho, eleme aai.

Acts

Chapter 1YESUS NAME ATEL SORGA LEAM,MED ROH BOLANG U PAHA'

¹ Teofilus, sura'ba dai ehta Nahul o'omho miho, na ernuba Yesus panen a'ten utub udam,² sam name a'tel mid o'selhom, Roh bolang a'lai Sa uparenta med rasul hinungba, Sa sona tara' medho e'nam.³ Sa maar mahip a'lai sam o'a'mujmi, Safah sahir sa med supi e'tub ubang Sa sofetangam. Sa fetangho, o'ta'hol ta maeh tofang a'lai, Safah sahir sa med supi e'tub tareng erut om mi, Lahtal o'parenta bang hodi sa umateng.⁴ Supi dai sara tohuil lame eh homi, Sa supi parenta honie, supihaai Yerusalem ad a'tain nene sobo, Omang o'paha' a'danang ubangho; "i Nei alepang,⁵ fede' Yohanis sei puin name a'foil sobo fed hoomi fa, e'lufang nene honi hee, name Roh Bolang puin ifoilam." YESUS LIL SORGA LEAM⁶ Horofe, supi sara ta'u'nung a'rahan hee, supi A'tan; "Tuhan, a bang pali' a'no' tining med Israel e're'engho o'selba hooroso?"⁷ Sa supi a'ra mateng, "Sel hairba Nimang sokufa' mi ubang a'tining am ho, i e'a'hol ei nene."⁸ Honi sobo, Roh Bolang hel irita honi hee, i o'kufa' med, i ta'hol ta ma'eh, i Nari umateng ulurung, mong Yerusalem mi, Yudea med Samaria pali' mipir, sam pali'mate o'alomang o'tapor mimeng."⁹ Sa na ernu umateng no' supi e'dun eh hee, sa latel mid, tafiing mate A'ri baloil a'ra sam supi e'fail mi suhuin.¹⁰ No'supi Ai samho e'dun burang tamid eh hee, name lote piralo fen afel puin supi a'bung homi tufeh,¹¹ name aloho supi a'ra mateng, "Hoi, Galilea hinug, i naba eife, toh burang udun mid eh? Yesusba inai homi latel Sorga lemid am hoo, Sa foil savor ho'di, o'rupa mang fede' Sa Sorga leamba, i toh e'dun eh honi." RASUL HABARNU MED¹² No' horo hee, supi tong Zaitun doyba Yerusalem abung homi savor Yerusalem leho' o'let kilonu.¹³ Supi ho' bang mi, supi mid seleme mimih mitar eiba tong lafining ho lemid. Supiho; Petrus, med Yohanis, med Yakobus, med Andreas, Filipus, med Tomas, Bertolemeus, med Matius, Yakobusba Alfeus o'a'ihoe, med Simonba Zelot o'nameho, med Yudasba Yakobus o'ai ho.¹⁴ Supi barpi somnu supi a'ome, ob bardi supi ara, sariho, Yesus o'fo Maria, med O'diaillar beng foilta.¹⁵ Sel a'ri'an Petrus sa diaillarba udumenu o'a'nai homi toh (name o'tofang pir ratnu eralo), sa ubangho,¹⁶ "No diaillar, Sura' Bolang om ano'an feho, dai ehta hee, Yudas ei a'rahamho, Roh bolang umaten Daud a'lai ubangho; sari horofe, nameba Yesus a'puinho o' se'bur puin."¹⁷ Fede' sari hodi tara taan, no' hee saridi karesang baleta hoo panen.¹⁸ Fede' ai hoo sa nasah panen, o'faliho sa puin faai bo'nu fel, horo hee e'lafung sotur muj, o'bo' mateho kalung, a'to'om miho barpi hufa'her oh.¹⁹ Na hoo, name mong Yerusalem miho barpi a'hol oh horofe, sari faai bo'nu hoo, supi o'mateng honi hee, ubang, Hakal Dama, sobo o'lel honi hee, 'Faai Fui uher'.²⁰ Fede', Mazmur (Dal orang Sura') mihul ubangho: 'Sei honie sa o'mih o'tar elemeho tining rameng, name nudi e'a'ra homi nene, med, 'Sei honi sa o'karesang o'baleta ho name beng foil med.'²¹ Honife, supiba a'ra tara sei masing, Tuhan Yesus o'karesang mid hel om homi,²² aainang Yohanis name a'foil homi, sam name piham homi name a'tel mid sam homi mengho, pi nu med honie, satara Yesus sofetang honame ta'hol ta maeh."²³ No' hee, supi name piralo ani med, sariho; Yusup name ubang Barsabas, den ubang Yustus, med pirnuho Matias.²⁴ No' supi aome ubangho; Tuhan, Ariso nameno' om ah barpi a'hol. Name piralo hoo taro horo A u i'nung hee, Anietub'²⁵ honie, sa rasul o'karesangba Yudas a'lahain panen e sam seleme leamam hoo sa foil panen."²⁶ No' rasul hinung supi name piralo hoo u a'lol honi hee, Matias fe tamuj, horo Matis supi eita a'no' pir ernu falingalo.

Chapter 2ROH BOLANG HO'

¹ Pentakosta o'selmi, supi barpi hamham ara e'leme numi.² Seh seh supi alepang hee, nanu da'ud mang fede' hamoi mate toh honi, nanu da'ud mateho, ara bang om supi mimi eh ho mipir.³ No' supi dun hee, nalel mang fede' a'fail a'libung honi, hel supi tahel barpi.⁴ Horo hee, Roh Bolang supi afeng, supi mateng ernu ubang sari hoo, Roh Bolang so med supi en honie supi umateng.⁵ Sel homi,Yahudi hinung a'ra Yerusalem homi, sariho, name om a'bul bang ernu burang e'far ho barpi a'ra homi.⁶ Sari na da'ud ho maeh horo hee, name tofang ta'unung, supi ho' supi omupir fede' supi ho' alepang hee, name bang om miho, supi o'matengfe bit eh.⁷ Name ho' dunho, sahoir o'karang, supi ubangho, "Supi mateng eh hoo, barpi Galilea o'name eme aai?

⁸ No'supi foil ubang; Taro' nife, telemeba mi tafain nun horofe, o'mateng pa' supi ubang eh?⁹ Piri hoo Parti o'name, Media med Elam o'name, Mesopotamia o'name, Yudea, Kapadukia, Pontus med Asia o'name,¹⁰ Frigia med Pamfilia o'name, Mesir med Libia pali'ba Kirene a'bungho o'name, Roma o'name ho'nun, Yahudi hinung,¹¹ Kereta med Arab o'name. Pi alepang hee, Lahtal o'karesang mate horofe, supi tei mateng mi ubang eh ho.¹² Supi sahoir med omupir, supi ubang, "Hoo barpi o'lel naba?"¹³ Honi sobo, name beng supi o'asal, no' supi ubang, "Supi anggur na am fe hufang tabur so." PETRUS NAME TOFANGHO A'RA MATENG.¹⁴ Mang homi, Petrus sobeng bar pir ernu falingnuho a'ra sahir toh, sa samang a'tel nameho a'ra mateng ubangho, "Hoi, Yahudi hinung med iri Yerusalem mi sobarpi, no mateng pa' hoo e'dun no'no', honie

a'hol. ¹⁵ Fede', name hoo e' tabur labow mang fede' itanut mieh honi nene, fede' dai lalami od tow, ¹⁶ sobo sari horo e'iba, Nabi Yoel ubang eh: ¹⁷ 'Med, sel o'a'mujmi u'il ara, Lahtal ubangho: Na No Roh med nameno' ernu ta. Honie, i aibar mi ob mi lote natafuning a'no'lel, med o'aibar a'for lafat dun na'hol, med tumo'bar apai niing tofang a'hol. ¹⁸ O'mitata, No name baleta mi ob mi lote, sel homi Na No Roh med supita honie, supi mateng lurung puin na tafuning a'no'lel. ¹⁹ Med, Na utahoir tofang burangta med supi e'tub, med tom upir tofang ara pali' mate ta, fui, afail med tafiing a'bano'. ²⁰ Lahtal o'sel o'hair mimate milafining ho dai eh hee, fed eng paka rumpa' med ul sano' fui. ²¹ Med nameba Tuhan a'ni ulofeho, il luling med.''' ²² 'Hoi, Israel hinung, mateng pa' hoo alepang. Yesus ba, Nazaret o'neame ho, Lahtal med inai homi ad, natahoir med o'utub tofang Lahtal med inai homi utub Sarife a'lai, barpi i a'holam. ²³ Yesus hoo Lahtal o'tanut a'ta ain, Sa utub med Sa a'hol honie, dai ehta Sa a'lorang i med arap ti ta haleng a'mineho, name om sah doro palel a'tang fe a'lai. ²⁴ Honi sobo, Lahtal min o' maar mahip om homi a'no' fetang, Sa ano' il, fede' min minho ei kufa' Ari med uaneng sah. ²⁵ Fede', Yesus ei a'raham Daud ubangho, 'Na a'hol Tuhan a'ra nahoimi seimasing, fede' Sa a'ra no tani lol homi horofe, naba horodi nabob sah. ²⁶ Horofe, nom bad herang, med nalibung dal orang. Nafah nahir hodi udume om mi, ²⁷ fede' no laman A e'med name min o' pali' mi ad nene, soeme Name Bolang a'fah a'hirho A mang e'dun eh honie supi dun min a'hol nene. ²⁸ Se'bur fetang A u nara mateng am. A Apongfa' ho puin nano' bad herang mi a'lihing.' ²⁹ Di'ailbar ernu, na o'atino' bit puin ira mateng, sariho pi diing pi bap Daud ei a'raham sariho sa min a'pot, no hee, o' dere sodai a'ra tara sam fed hoo mimeng. ³⁰ Fede', sari hodi nabi nu, med sa a'hol Lahtal a'pa ha' bel basa tameng honie, Daud o'fol o'hebho, pirnu med o'kadere mateho ta a'mihing. ³¹ Horofe dai ehta Daud na hoo a'hol; Yesus sofetang ei a'raham sa ubangho: 'Name Ai hoo e'med name min o' pali' ta a'no' lafining nene, med o'bo' ho dun min tabang a'hol nene.' ³² Sari Yesus hoo Lahtal a'no' fetang, med niri hoo, barpi sari na hoo ta a'hol ta ma'eh. ³³ Horofe Lahtal satang tani puin a'tel a'no' lafining no' hee, Roh bolang ei a'raham upaha' Sa Somang a'bung med a'ra hel am, o'ba idun a'hol med o'ba i ma'eh am ho sobarpi. ³⁴ Fede', Daud e'mid Sorga mi nene, sobo sa ubang, 'Tuhan sa no Tuang a'ra mateng, 'Natang tani lol ho mimih, ³⁵ sam ofalefang ernuho, Na med E om pilang.''' ³⁶ 'Honife, seilame eh sa Israel bang sobarpi a'hol a'bul, sariho Lahtal a'ho a'no' Tuhan med Kristus, horoba Kristus ba, i med arapti ta haleng.''' ³⁷ Supi na hoo ualepang hee, supi om tuting, horo supi Petrus med rasul bengho a'ramateng, 'Diail bar, maa nabafe ni panen?'' ³⁸ Petrus supi a'ra mateng, 'Iom a'fom honie iri an Yesus Kristus a'nimi sei tuling tow med, honi puin idoc tofangho uampo, no' honi hee Roh bolang o'na' hol dil maeh ho imed. ³⁹ Fede', paha' hoo iereeng med i aibar med nameba dai let, o'tofang den hee, maa pi Lahtal supi o'lofe am.''' ⁴⁰ Med, mateng beng tofang, Petrus sedume toh umateng, sa supi o'lofe sa ubangho, 'Hol palel fangnu hoo el te eng puin i bo' mateho il!'' ⁴¹ Nameba Petrus o'mateng pa' alepang medho, name a'foil, horo sari selhomi supi o'tofang foil ta maa rib tow. NAME O'UDUME HAM SARA TA'UNUNG ⁴² Supi rasul hinung o'fom pa' om homi som tining, supi somnu roti a'hid sedalam. ⁴³ Name tofang baroc banibung, asel na utahoir med utub tofang rasul hinung o'panen homi a'ra lahel. ⁴⁴ Nameba o' a'tino' ubang amho, sara ta'unung barpi, supi o'na ernuho, supi ham ham uaneng. ⁴⁵ No' supi so kafac nunho fail, no' hee supi name e'dalam o'kurang o'bo'ei a'taain. ⁴⁶ Sel a'ri'an supi ta'unung ham ham supi somnu mong Lahtal o'bang om mi, supi roti a'hid bang sel tana ap. Supi som a'bul med bad herang puin na'de. ⁴⁷ supi Lahtal ani utarain, name tofangdi apang supi uno'. Sel a'ri'an Lahtal supi o'tofang uta sei masing, sariho nameba il luling medamho sobarpi.

Chapter 3PETRUS NAME TU'UNG ANO' BIRANG

¹ Selnumi, Petrus med Yohanis sam Gareja bang leam, ho a'ra ham aome o'sel od tow fed hel. ² Horo ai lotenu dai o'fo om mi hee tu'ung amho, name a'sap ho'. Dilel a'ri'an supi a'ra ho' Gareja se'ar ani Tapano' ho mi a'mihing honie, name Gareja bang lemid sa a'bang na bang. ³ Sa dun hee, Petrus med Yohanis dele Gareja om lemid horo hee, sa supi a'bang nabang. ⁴ Horo, Petrus, med Yohanis, a'ra mateng, 'Niedun.''' ⁵ Ai tu'ungho sa Petrus med Yohanis e'dun, sa udume maa name alo naden en. ⁶ Honi sobo, Petrus ubangho, 'Falofang hir med lahung afel den e'a'ra nara nen, sobo nabaso a'ra nabung, horo na med en. Kristus Yesus, Nazaret pali' o' name, horo Ani puin, honife ahir tohe, lame!'' ⁷ No hee, Petrus a'tang tani mipuin a'tel a'tuhuin. Mang homisari a'ho e'fa md e'fel kufa'. ⁸ Mang homi a'ho toh lame do' lahel. No'sa Petrus med Yohanis a'ra ham ham Gareja bang om lemid, sa lame toh do' lahel Lahtal ani utarain. ⁹ Nameno' barpi dun a'hol sa lame toh Lahtal ani utarain eh, ¹⁰ no' supi a'hol sari ai horoba, sel a'ri'an hee, Gareja O'se'ar ani Tapano' homi mih nabang eh. Horo hee sari naba a'ra ai tu'ung a'raham ho supi usahoir, supi o' a'tino' bit. PETRUS NAMENO' TOFANG A'RA MATENG ¹¹ A'ho, Petrus med Yohanis a'puin tufeh hee, name tofang te'eng bang om hataden ani Salomo ei homi afeng, fede' supi sahoir. ¹² Petrus dun supi a'hol sa ubangho; Hoi. Israel hinung, naba eife na hoo uihoir, eme i niedung mang fede' Ni niei kufa' med niom a'bulfe puin ai hoo a'no' lame no' honi?'' ¹³ Lahtal, Abraham, Isak med Yakob o'Lahtal, pi bap pi bale o'Lahtal, Sa so name a'how a'titing ei, sariho Yesus Sa a'foh a'tel, mong Pilatus o'se'ar mi, sa a'no' il ubang. ¹⁴ Honi sobo, Ai bolang med a'bul ho i bahut, honie nameba name a'mine o'neame horofe i bang honie name ad a'tain med iere eng. ¹⁵ med fetang aselho i a'mine, sobo name min a'nai homi Lahtal sona a'no' fetang am. Na hoo ei a'raham, niri hoo dun ta'hol nifel ta maeh. ¹⁶ Med Ei Ani femi udume sano' pilang mate, sariho Yesus ei ani horofe puin aiba i e'dun eh med i a'pong a'hol hoo, a'no' kufa' a'no' ara. Med udumeba A'ho mi horofe, birang bu'uin med ai iraham tufeh hoo en. ¹⁷ No diail bar, fed hoo Na a'hol, sariho i a'hol nene ei a'lol na panen, mang fede' name iri bu'ang tofang panen eh honi. ¹⁸ Honi sobo dai ehta, Lahtal ubang nabi tofang at a'lai, sariho Kristus Sa uil min, maar mahip a'holfe, honiho, Sa a'no' an am. ¹⁹ Honife, iom a'fome ibor, honie idoc tofangho name luh, ²⁰ honie il luling o'sel Tuhan puin ho' honie Kristus ba Sa u i'nung med iere eng amho Sa tahow, sariho Yesus, ²¹ hoo Surga di med sam ernu turlo ano' no' a'no' ham o'sel homi, mang fede' Lahtal zamang turmi

umateng nabi bolang tofang a'lai am honi.²² Musa ubangho, 'I Lahtal ho, Sa uil nabi nu a'no' fetang med iere eng, mang fede' na a'ra inai homi nano'i diail nu honi. Na ernuba sa ubang am ho, i uil uil ma'eh alepang.²³ Med sa uil a'raho, nameba nabi hoo ei ma'eh neneho, name bang ernu o'a'nai homi a'no' suhuin.'²⁴ Med, nabi ernu barpi umateng, o' aainangho Semuel, med o' a'taain nun hodi, supi sel hair hoo umateng.²⁵ Iri horofe, nabi tofang ho o'fol o'heb, med mong Lahtal i diing i bap a'ra sel meng paha' homi, Sa Abraham a'ra mateng ubangho, 'Ofol oheb horomi, fol heb tofang pali' mate taho tofang luung.'²⁶ Lahtal so name baletaho a'no' fetang, Sa sotur tahow ien honie, sa tofang luung ien, no' sa panen puin nameba inai homi nasah ernu panen homi sabor."

Chapter 4RASUL HINUNG MED AGAMA YAHUDI O'MATE

¹ Petrus med Yohanis name tofang a'ra mateng eh honi hee, imam hinung, name Gareja bu'ang o'kapal med Saduki hinung, ² supi a'ri ing empir fede' supi name tofang a'fom a'pahang, med mateng ubangho; Yesus om miho, name min sofetang a'ra. ³ No' supi Petrus med Yohanis a'puin med sapiri mi sam a'ra dil talel, fede' dil paka am. ⁴ Sobo, supiba rasul hinung o'mateng pa' alepangho, o'a'tino' bit, med supi o'a'nai homi lote bar foilta o'tofang rib ifihing. ⁵ Mi dilel honi hee, lafung ernu, tumo' bar med sura' Taurat o'name om hul ernu, supi ta'unung Yerusalem mi, ⁶ Imam Mate Hanas, Kayafas med Aleksander di supi a'ra med Imam Mate o'name bang om mi sobarpi. ⁷ Petrus med Yohanis supi med soham mi no' supi a'tan, "Ano o'kufa' med ano anife, ipuin na hoo panen?" ⁸ No' Petrus Roh Bolang om ah afeng sa ubangho, "Bang pali' o'lafung ernu med tumo'bar ernu, ⁹ sel fed hoo i niri paresaho, mang fede' ni nano' nu panen med ai moleng hoo a'ra ham honi hee, naba honi horofe ni puin a'no' birang?" ¹⁰ Sei honie, i barpi a'hol, med Israel hinung di a'hol, sariho Kristus Yesus Nazaret pali' o'name ba imed arapti ta haleng sobo, Lahtal name min o'a'nai homi a'no' fetang, horo ei aniba, ai hoo birang ieng a'dang homi tufeh. ¹¹ Yesus ho'oroba: 'Foi ba name bang a'ten ei bahut, sobo sano' alang foi am. ¹² Med, il luling e'a'ra name beng den mi nen, fede' burang e'far hoo miho, name beng den anife, med nameno' a'nai homi, honie sari aihoni ani puin pi il luling med nene."¹³ Suoi e'dun honi hee, Petrus med Yohanis baroc nene, no' supi a'holho name piralo hoo sakola nene, nahul na taandi sah, horo supi sahoir, no' supi a'holho, name pir alo hoo Yesus a'ra ham ham lame toham so. ¹⁴ No' supi dun hee, ai birang am ho, Petrus med Yohanis a'tote mitufeh horo hee, supi u tetang sah. ¹⁵ Sobo supi Petrus med Yohanis a'how majilis lafining homi hel sam horo hee, supi sara gahain, ¹⁶ ubangho, "Nabafe maa pi panen med name pir alo hoo a'raham? Fede', na utahoir o'karang nu supi panen, name tofang Yerusalem mi hoo dun a'hol, honie pi ukalufe sah am. ¹⁷ Honi sobo ari na hoo name a'nai homi mate lai e'fe so, honi hee ma pi supi e'riing honie, sari name aniho supi haai foil umateng name en ma'eh nene."¹⁸ No' honi hee, supi Petrus med Yohanis o'lofe, supi parenta name aloho en honie, supi haai Yesus ani puin name a'fom a'pahang nene. ¹⁹ Sobo, Petrus med Yohanis supi a'ra mateng, "I a'tining o'pol a'muj, taroso Lahtal o'dun miho a'bul, iei horo alepang Lahtal eiho e'mota?" ²⁰ Fede', niri hoo sah na an anba ni a'hol ma'eh am horofe ni umateng no'."²¹ Horo supi Petrus med Yohanis e'riing e'fail eh sobo, supi rasul pir alo hoo a'how sam fede' name pir alo hoo supi med sapiri mife honiho, o'se'bur supi lap ahol nene, no' honi hee, naba a'ra am ho, name tofang Lahtal ani utarain. ²² Fede aiba birang medam hoo, o'urho tun erut a'lihing am. PETRUS MED YOHANIS SABOR DIALIL BARBA O'UDUME HAMHO O'LAP SAM ²³ Name supi ad no', Petrus med Yohanis sam so diaillbar a'bung, na ernuba imam hinug o'kapal med tumo'bar panen supi a'rahamho, supi umateng. ²⁴ Med, supi o'tenang el bar mang naho ma'eh horo hee, supi somnu samang a'tel Lahtal a'ra mateng ubang, "O.Tuhan, Ariso burang, faai, sei, tang med o'na ernu taho a'ten, ²⁵ umateng Roh Bolang a'lai, Oname baleta ei Daud, ni bap ni bale atmi afu'mi sa ubangho: 'Taro'ni sofe bang beng loil a'main, med name tofang na o'a'ai e'dun?' ²⁶ Afen ernu pali' mate ta sari taro' med aneng ernu sari ta'unung, supi Lahtal lafang med aiba sa satang ubaring amho lafang.'²⁷ Fede', o'a'bulta honi hee, bang hooro mi ta'unung amfe, o name baleta bolang a atang tabarig Yesus ho lafang, sariho Herodes med Pontius Pilatus, med bang ernu beng, med Israel hinung foilta, ²⁸ honie ernu turlo A'tangmi med O'tanut miba o'sel meng am ho, panen dai hee, o'utub sotur a'ra. ²⁹ No' fed hoo, Tuhan, supi o'a'riing fail bune halaho e'dun, no' hee, niriba O'baleta ei hoo, kufa' nien honie, ni O'fompa' umateng ni haai baroc, ³⁰ Atang niri ta a'hir, sariho birang buuin, utub ernu, med na utahoir ernu, oname baleta Bolang Yesus ani mi ni panen honi hee, sa a'ra."³¹ Med, supi aome no honi hee, supi e'lemeba supi mimieho ladinin, horo Roh Bolang supi tahel, supi fompap' umateng sobo baroc nene. NAME UDUME ARAHO O'FETANG ³² Supiba o'udume a'raho sari ta'unung somnu, med lamannu. Namenudi e'ubang, nei na ernuho na nona honi nene sobo, na ernuba supi a'ri'an ho, supi barpi uaneng, barpi supi o'na. ³³ No' hee, rasul hinung barpi tutung kufa' med, supi Tuhan Yesus sofetang ho umateng, fede' na'hol dil ma eh mate a'ra supita. ³⁴ Supi a'nai homi name den e'kurang bo' nene, fede' name o'faai a'ra, o'bang a'ra nunho, supi fail, o'seng fit ho' ³⁵ rasul hinung e'fa selmi meng, no; honi hee, supi sedalam sari'an, supi o'kurang bo'ho a'ta ain, ³⁶ Yusuf, Lewi o'name, Siprus o'fol o'heb, saridi rasul hinung o'lofe, med Barnabas, o'lel hee, 'loil asal ai,' ³⁷ supidi faai fail, o' seng fit ho' rasul hinung e'fa sel mimeng.

Chapter 5ANANIAS MED SAFIRA LAHTAL O'ROH A'PATE

¹ Honi sobo, name lotenu a'ni Ananias, med o'ob ani Safira, sanang alo sei na ernu fail. ² No' hee, Ananias sa na fail o'seng sa habuden tahang meng med sere eng, o'obdi a'hol, no' habuden horo sa fisam rasul nun e'fa sel mimeng. ³ Sobo, Petrus ubangho, "Ananias, naba e'ife setang om afeng honie, i Lahtal o'Roh bolang a'ra kalufe, honie i faai fail o'seng habuden tahang?" ⁴ Faai i fail dai honi hee, dai i faai eh? Med faai i fail no'am honi hee, faaiho dai ina eh? Naba e'ife, panen hoo i utanut med iom mimeng? I e' nameno' a'ra kalufe nene sobo, i Lahtal fe a'ra kalufe."⁵ Mang mateng hoo ma'eh horo hee,

Ananias ol seh, aeng a'muj. Horonameba sari na hoo a'holma'eh ho, baroc empir. ⁶ No'a'for bar oinu ma fen en puin, tefang luling lehel, no' a'ra sam a'pot. ⁷ No' a'lai maa od tow honi hee, Ananias o'ob foil ho' sobo, nabaso a'ra am honiho, sa e'a'hol nene. ⁸ No' Petrus a'ra mateng ubangho, "A nara mateng, i faai failho, o'sengba tofang meng horo solo?" Med, Safira ubangho, "Ya, horo solo so." ⁹ No' Petrus a'ra mateng ubangho, "Naba e'ife, olote inanglo iomnu honie, Lahtal o'Roh a'pate? E'dun, nameba olote a'ra sam a'potho, e'pating dai se armi o'leh, supi aridi tefang hel so." ¹⁰ Seh seh hee, Safiradi ol Petrus e'fa selmi o'leh horo hee, aeng a'muj. Afor bar oinu mid dun hee Safira minam horo hee, supi tefang hel a'ra sam o'lote a'bung homi a'pot. ¹¹ Horo barochanibung mate a'ra jumaat o'ham mi latel, med nameba sari na hoo a'hol ma'ehho, barpi baroc oh. Na UTAHOIR TOFANG LAHTAL MI HO' ¹² Na utahoir tofang a'ra latel rasul nun a'tang lol ho' name tofang a'nai homi, supi barpi a'ra Salomo ei hataden homi. ¹³ Name den e'supi umatolang supi a'ra ta'unung nene sobo, name tofang supi a'fah a'tel. ¹⁴ No' hee, nameba Lahtal o'a'tino' bitho, mang tofangta mi ob mi lote. ¹⁵ Horofe supi name mode nunho med de'ta a'tarang, supi tefang se'bur a'ri'an meng honie, Petrus ho'honi hee, o'lalaman horo supi tamuj di no'. ¹⁶ Med nameba mong Yerusalem bang fading mih nunho ham ham ho' supi name mode med nameba roh sah tamang nunho, supi a'ra ho'horo hee barpi birang med oh. RASUL HINUNG NAME A'PUIN ¹⁷ Sobo, imam mate med Saduki hinung sahir toh,* med a'riing fail bune hala supi om afeng tahut. ¹⁸ Supi rasul aibar a'puin a'ra sam sapiri mate om mi. ¹⁹ Honi sobo, dil paka hee, Tuhan o'malaikatnu ho' sapiri se'ar during, supi a'ra hel luling lehel no' supi a'ra mateng, ²⁰ "Sam, toh dume honie, fomp'a' fetangho mong Gareja om mi umateng, sa name tofang ma'eh." ²¹ Med, supi ma'eh no' dil milel supi sam Gareja bang om lemid, supi name a'fom a'pahang. Imam Mate med name o'a'ta ain nun sam selememi, supi majilis lafining med Israel o'tumo'bar ta'unung, supi name a'how sam sapiri leam, honie rasul aibarho a'ra ho' supi o;lup ho'. ²² Sobo, nameho sam hee, rasul pir ernu faling aloho, e'a'ra sapiri om mi nene. No' nameho saborho'mate nun a'ra mateng, ²³ ubangho, "Nisam hee, sapiri se'ar utel dume, name bu'ang se'ar mi toh pir, sobo ni se'ar during hee, name den e'a'ra sapiri om mi nene." ²⁴ Gareja bu'ang o'kapal med imam hinung o'kapal na ho ma'eh, supi omupir fa rasul aibarho a'raham, supi utain; taro' nife, sari na hoo a'ra no'? ²⁵ No' hee, namenu te'eng ho'supi a'ra mateng, "E'dun! Nameba imed sapiri miho, mong Gareja om mi name a'fom a'pahang eh." ²⁶ No' name Gareja bu'ang o'kapal, med o'e'bu'ang a'ra, supi sam rasul aibarho a'ra ho'sobo, supi e'a'riing nene fede' supi baroc a'hal name tofang supi o'd. ²⁷ Supi Petrus med Yohanis a'ra ho' no' supi a'ra sam majilis lafining a'pong a'dangmi. Horo imam mate supi a'tan; ²⁸ ubangho, "Ni a'titino' iehap, ihaai sari aihho, ani puin fom pahangnene, sobo ifom ipahang hoo, Yerusalem bang hoo mipiram, iomho sari aihho o'foi med nien tefang uma." ²⁹ Sobo, Petrus med o'bengbar a'ra supi ubangho, "Ni Lahtal ei horofe a'lol a'ta ain somi mid nameno' ei e'mota. ³⁰ Pi bap pi bale o'Lahtal, Sa Yesusba imed arapti ta haleng a'mineho, Sa a'no' fetang am. ³¹ Lahtal a'no' lafining med satang tani lol, Sa a'no' name tur med il lulingho o'uling puin honie, som a'fom med Israel en, med doc tofangho uampo. ³² Na ernu hoo sobarpi, niri hoo dun ta'hol, med Roh bolang hodi honi, Lahtal med nameba a'lol a'ta ainho enam." ³³ Supi mang na hoo ma'eh horo hee, supi om bune hala, supi rasul aibarho a'mine omuma. ³⁴ Honi sobo, Farisi o'namenu a'ni Gamaliel, sari aihho sura' Taurat o'guru, name tofang uada a'hol, sa majilis lafining a'raham homi sahir toh, sa name a'how rasul aibarho a'ra luling lehel a'pite'. ³⁵ Horo, sa nameho a'ra mateng, "Hoi Israel hinung, i e'dun no'no' maa i nabafe panen name hoo a'raham. ³⁶ Fede, sel oinu talai am om homi, Teudas sahir toh ubangho; sari name a'tino' med name o'a'taain a'ra ta'unungho, pir rat ut. Honi sobo, name a'mine med o'a'taain nunho tabite sam bolang. ³⁷ Teudas ho no'hee, Yudasba Galilea o'nameho foil sahir toh, sariho a'raham name sani hul o'sel, horo sa name tofang baring ma sata ain, sobo sari hodi name a'mine, o'nameba a'ta ain nunho barpi tabite laher. ³⁸ Honife, loil a'main hoo, na ira mateng, name hoo e'let, supi admeng. Honi sobo tanut med anen a'ten hoo nameno eiso honi hee, sari na hoo, o'hir o'pa aai. ³⁹ Honi sobo, tanut med panen a'ten hoo Lahtal eiso, honi hee sari na hoo itahang sah. Omi tata, i Lahtal lafang." ⁴⁰ Supi Gamaliel o'fom ho a'taain. Supi rasul pir aloho o'lofe beh no' supi rasul pir aloho e'hap honie, supi haai Yesus a'niho foil ubang nene, honi no'supi name pir aloho ad. ⁴¹ Horofe, rasul aibar supi majilis lafining a'hoi homi bad herang puin sabor, fede' supi utamut ho, Yesus ei anife, supi maar mahip a'hol so mino'. ⁴² Med sel a'ri an supi Gareja bang mi, no'hee bang sel a'ri an supi sura' habar om ho umateng sapang sah a'hol nene, supi ubangho; Yesus horo Kristus.

Chapter 60 BAANG KAAI NU SAM ITITO MIMENG NAME PIR ITITO UTARA' MED KARESANG NU'LE U AD

¹ Sel tana ap, sakola aibar mang tofang ta, sahoir sabob pa'nu ara Helenis hinung anai latel fa Ibrani hinung ba pali mi a'boco ho a'raham, fede' sipi o'a'lofe bar nun ukarang sel a'rian ho sipi e panen neneam. ² Horo he'e sakola pir ernu faling alo so beng bar o'lofe ho' ubang ho, "Niraham homi e abul nene, mang fede' Lahtal o fom pa'ho e a'no'lame nene, fa omeja a'raham. ³ Honife, inai homi i ile' iri utara' pir itito med, o'ahol mi, no'ham, Roh Bolang, na ahol dil ma eh ara sipi afeng, ni afoh med karesang baleta ho' u ad. ⁴ Ma niriho, ni dume toh aome, med Fom pa' mateng pa' ho ni ano' lame." ⁵ Mateng pa' ho'o, name tofang om sanang apang no' sipi name tara sari ho, Stefanus ai ba o udume kufa' Roh bolang ara, foil o'ata'ain honi he'e, Filipus, Prokhorus, Nikanor, Timon, Parmenas med Nikolaus Antiokia o'name. ⁶ Name sipi a'ra ho' sakola aibar abung, sipi aome sonang itito ho sakola aibar satang ta a'hir. ⁷ Lahtal o fom pa' u mateng pali' arian, sakola aibar Yerusalem mi mang tofang ta, Yahudi hinung o lafung sariho Imam barmate nudi ma udume ho a'lol a'taain. BAANG KAAI TURLO SAM ERNU FALING IFING MIMENG STEFANUS NAME A'PUIN ⁸ Stefanus ho, tutung kufa' afah ahir mi, na u tahoir ernu sa panen tofang anai mi. ⁹ Sobo, name pirden ara lubang ta unung, name ho Libertini hinung, med Kirene o'name, Kilikia med Asia o name sahirtoh Stefanus ara mateng sari lafang. ¹⁰ Honi sobo sipi Stefanus lafang sah, fede' Stefanus mateng lurung eh sobo Roh Bolang at ta afu' ta. ¹¹ Sipi por-por name om hoc ahow mateng, "Ni ma'eh! ai ho'o

mateng sah bit Musa a'raham, med Lahtal di a'raham!"¹² Sipi name tofang om hoc, tumo' bar med salang sura' o mate, sipi a'how Stefanus o lap ho' apuin arasam mate a'bung.¹³ Sipi ladimang labor o' name tofang a'ra ho' sipi ubang ho, ai ho'o, mateng pa' sah mamang ubang ma emele bolang med salang sura' a'raham hi' nene a lorang nene.¹⁴ Fede' ni abung ma eh sa ubang ho, Yesus Nazaret hinung ho, sa eleme ho' a'utung, no' he'e hada damuhuinba Musa med ten ho sa tiling.¹⁵ No' Stefanus apongfa' edun, name tofang ba lubung homi ho, sipi apongfa' edun he'e mang fede' malaikat apongfa' honi.

Chapter 70 BAANG KAAI NU SAM ERIFING FALING TOW MIMENG STEFANUS SARI TOLA SARI EBANG

¹ Dor buang mimate sariho Imam sa mateng, "Honife naho abul?"² Horo, Stefanus mateng, "Diail bar med omang nun, nari alepang; Lahtal mate lafining sari med pi bap pi bale Abraham o'petang, ho a'raham sa dai mong Mesopotamia ho mi, sa e Haran mi dai,³ no' sa aramateng, helsam, o'bang o' pali; o foi o faai, o di, o matu, o uding o hun, a mihel sam mong bang pali nu ma a na etub ho leam.⁴ Horo he, Abraham Kasdim hinung o foi faai ho med meng, sa mong Haran leam mih, Hemomi omang min, Lahtal foil a'how saluil ho' faai ba i tamieh ho' leho.⁵ Sobo, Lahtal faai ho' tehalal emele di sa e en nene sobo, u paha' med Abraham en ano' sei, med o diing o bap e'meng, masiki Abraham ai ara dai.⁶ Sobo Lahtal aramateng ho'ni, o diing o bap ho, sano' name seho' ong foi faai empir mi, name sipi a'how atining ano' sah-sah o' lufang tun ratut om mi.⁷ 'Sobo name ba sipi ahow atining ano' sah-sah ho, na hukung en, Lahtal bit honi. No' sipi hemomi hel lame dal orang med naraham ong pali' ho' mi.'⁸ No he'e Lahtal paha' med Abraham en a'how sao' bolang, no' Abraham sano' Ishak omang, no' he'e sa ano' bolang, ho araham Ishak o ur tareng turlo, med Ishak sano' Yakub omang, no' he'e Yakub ho sano' pi bap pir ernu faling alo.⁹ Sipi om Yusup a'taain, horo pibap ari fail Mesir leam. Sobo Lahtal Yusup a'ra to huil,¹⁰ Sah karang om mi sa ano il, na a'hol dil ma eh sa med Mesir o afen Firaun apong a'dang mi, sa sano name tur Mesir pali' homi, sano' buang aneng ma afen o bang om lelang mate om ho mi.¹¹ E seh-seh nene malihing mate Mesir pali med Kanaan lehel, kurang bo' karang lapec mate ara atel, med pi bap pi bale na'ade ei lap sah.¹² Honi sobo Yakub ma' eh he'e, mong Mesir miho ala ara, sa bap bale a'how sam hemo leam o'a'ainang.¹³ Sam o'mialomi Yusup safah sahir med so di ailbar etub, horo he'e Yusup o'diailbar Firaun di a'hol.¹⁴ Mang horo he'e, Yusup samang tahow somang en, so di'ailbar med so lelang sobar en sipi a'how ho' sariho sonang eritito faling ifing.¹⁵ Horo he'e, Yakub hel Mesir lehel, sa hemo mi min, sari med pi diing pi bap so bar pi.¹⁶ Mong hemomi, name sipi ara Sikkhem leho'apot, sari dere lafo ho Abraham seng puin fel tining med Hemor aibar Sikkhem mi ho enam.¹⁷ Honi sobo, paha' ba Lahtal u Abraham aramateng o'selho fanang, sipi ei lelang ba mong Mesir mi ho mang tofang mang lu'ung sota-sota,¹⁸ Sam afen beng Mesir pali' foil puin, sari afen ho Yusup sa e a'hol nene.¹⁹ Afen ho kalufe aba med pi lelang barho a'raham, sipi ano' sah-sah, sam sipi ahow so ai a'fain teten nun ho fisam few, honife sipi homi fetang ho, sipi tahang sah.²⁰ Sel ho a'raham Musa a'fain, Lahtal eng adang mi sa no'bi', no'he'e Musa mong omang o'bang mi gariang ultow.²¹ No, Musa name fisam few, sobo Firaun o'ai ob med gariang mang fede' o'ai honi sam somate.²² Honi am fe, Musa name natofang puin gur pel, mong Mesir hinung o'na' ahol dil ma'eh fe mi, honife tutung kufa' araho, mang o'mateng o'lurung mi, sobo tutung kufa'ho ara o panen o atandi mi.²³ Sobo, Musa o'ur tun erut honi he'e, om toh e'fa a'dail, omho sasam so diailbar mong Israel mi sa sam edun.²⁴ Sa edun he'e, Israel o' namenu, Mesir hinung a'ra babat a'dimang a'bor eh, Musa ma ai ho eita ari ukarang horo he'e Mesir o name sa amine.²⁵ Musa tanut ma' o' diail bar ma' pahang sariho, Lahtal sipi a'no il luling fe ho, sarife a' lai, sobo sipi ahol nene.²⁶ Midilel, Musa ho' Israel piralo saribeh eh a'hol, sa panen taroni pain name aloho sara no'somnufe, sa ubangho, Hoi, inang alo ho'o diailso, nabau iri taburang ino' maar?'²⁷ Honi sobo, naho sa Musa a'dodo satote lol, sa ubangho; 'anoso ari utub ano' name mate med ano' name ham mi ma ni raham?'²⁸ Om ho a foil namine mangfede' a Mesir na ufangmi a' amine honife?'²⁹ Mang mateng ho ma'eh horo he'e Musa te'eng sam Midian mi sano' name seho' hemomi sa ai lote piralo afain.³⁰ Homi tun erut an, Malaikat nu sari med Musa o'petang, mong sinai doita labo'mi, sariho, afaal a'libung mong banang mang om mi.³¹ Musa edun u sahoir. No' sa hod sam fanang toh naho edun eh he'e Lahtal, amang ho' a'ramateng.³² Nari ho'arofe o di'ing o bap o' Lahtal, Abraham o' Lahtal, Isak o' Lahtal. Musa baroc bibil, sa foil naho edun nene am.³³ Lahtal foil a'ra mateng ubangho, sendal e'fa mi ho hing, fede emeleba ami tufeh ho, fa'ai bolang.³⁴ No name no' no mansia mong Mesir mi ho, o susa o malo na dun a'holam a'fe 'na ma'eh alepang am. Nahel sipi a'no' il luling, fed ho' mi a ma! Na ahow Mesir leam.³⁵ Musa sipi darut arafa arama foil ubang, anoso ari utub ano' nametur med name ham mi ma niraham? sari horo Lahtal utub ano' name tur, il luling o' name, Malaikat a tang a'lai, ba mong banang mang om mi sari med e'tub ho.³⁶ Ai horofe sano' nametur, sipi ara hel, na u tahoir ernu mong Mesir mi panen, mong tang ten mi, mong la' om berang laimi o lufang tun erut.³⁷ Musa horo Israel hinung a'ra mateng; Lahtal ma' nabinu a'no' fetang i ereng, mang fede' nari i diail i naimi honi.'³⁸ Sari horo sipi a'ra mong la mat lalaimi, med Malaikat ba mong Sinai doita a'ra mateng ho, med pi bap pi bale, sariho Lahtal o mateng fetang med no' he'e sa med ten.³⁹ Pi bap pi bale Musa a'taian apangsah, bahut alil sipi om sabor Mesir leam.⁴⁰ Sipi Harun a'ra mateng, 'ni ti ah foi ah a panen sipi sotur ni a'taain, fede Musa ba nira lame nira toh mong Mesir mi ho naba ano' am ni e a'hol nene.⁴¹ Homi sipi nub ai aten, sipi ah afoil u ada a'hol, sipi satangbaho u'dal u'orang.⁴² Honi sobo, Lahtal som adimang sapong ebang, sei honi sipi burang o soldaj u ada a'hol, mang fede' hul nabi hinung o'sura mi honi, 'Hoi Israel hinung, mong men ham la ham mi o lufang tun erut, i binanta amine, med seng i fit ho fitma nere eng a'ra eme dai?'⁴³ Molokh o dup arah, ifit ho' med i binanta ti ah foi ah Refan, tibeh ba i panen ho, Na a'hel few mong Babel eden lehel.'⁴⁴ Pi bap pi bale ho, dup arah bolang so a'ra mong men ham la ham mi, mang fede Lahtal u parenta med Musa a'ramateng honi, no he'e a'lol panen lalaman ho a'raham, mang fede sa dun a'holam honi.⁴⁵ Dup arah bolang med no' he'e, pi bap bale med Yosua sipi ham-ham fit mid, sel ba sipi bang

pali beng a'ra sofoi so fa'ai utot om homi, sari name ho, Lahtal beh bahut med pi bap bale e're'eng, sam Daud o samang ho mi meng.⁴⁶ Daud tofang lu ungho Lahtal mi med, no' foil bang honie, Yakub o' Lahtal ei mih toh eleme hodi med.⁴⁷ Honi sobo, Salomo so bang nu aten E're eng.⁴⁸ Sobo, Mate Lafining bangba nameno satang puin aten ho emi nene, mang fede' nabi ernu ubang eh honi,⁴⁹ Burang ho Nomih Notoh eleme med pali mate ho Ne'fa alo eleme. Bang naba i aten Nere eng?' Lahtal o mateng pa, 'eme, No airlah eleme so?'⁵⁰ Atino' barpi nangso panen em a'ai?'⁵¹ Hoi, iriba lafungpir kombai, med iom ifel ba e bolang dai, Roh bolang i a'ra tetang mang fede' i diing i bap panen honi.⁵² Nabi-nabi taroso i diing i bap e asara nene? nameba dai eh ta ai om abul u mateng sipi amine, fed ho' mi iriso ino' om sah, name amine.⁵³ Iri sura bolang i medam mang fede' Malaikat u ira mateng sobo i e buang nene!" O BAANG KAAI ERIFIHING FALING UT SAM ERTALANG MIMENG STEFANUS AMINE⁵⁴ Sipi naho alepang horo he'e sipi om mite' sipi safihing ir fa Stefanus a'raham.⁵⁵ Honi sobo, Stefanus Roh Bolang ari afeng, sa seng atel burang edun, sa dun Lahtal o'lel o'madal a'hol, med Yesus ara Lahtal a'tang tani mi tufeh.⁵⁶ Stefanus u'bangho, "Alepa! Na edun burang sari during, Nameno Ai Lahtal a'tang tani mi tufeh."⁵⁷ Honi sobo, sipi a'titino orangbat, no' he'e sipi safel utel, somnu Stefanus fading.⁵⁸ No he'e, sipi fo om mibaring luling lehel sipi foi med od o'tale. No honi he'e, name se'fail puin dun a'holho, so kod mate hing ai ani Saulus e'fasel mi meng.⁵⁹ Med, sipi Stefanus od atitino panen, Stefanus lofe atitino ubangho, "Tuhan Yesus, No Roh ho med."⁶⁰ O'ataain, sa faur muding, sa lofe atitino, "Tuhan, doc ahal ho'o, A ha'ai med sipi tameng e!" Med, mang ubang honi no' he'e, sa min.

Chapter 8BAANGKAI NU SAM TOW MIMENG

¹ Stefanus amineho, Saulus di u inung. SAULUS REALA YERUSALEM MIHO AMINE Sari selho a'raham, beh par, bamed foihal mate a'ra Reala Yerusalem miho arupa' aholdang. ² Name om a'bul pirnu alo Stefanus u a'hain u' a'fe' no' sipi apot. ³ Honi sobo, Saulus ho se'bur lap Reala ho amine atubing fe ho, salame bang el arian, name no mi ob mi lote sa baring sam sapiri mi. BAANG KAAI UT SAM ERALO FALING IFING MIMENG FILIPUS SAMARIA MI FOMPA BOLANG U MATENG ⁴ No, sipi sari dalamho, pali fading sura' pa' bolang u'mateng. ⁵ Filipus hel Samaria pali' lehel Yesus ani u'mateng u'lurung. ⁶ Name tofang somnu Filipus nabafe ubang eh edun ualepang, fede na u tahoir ernu Filipus panen sipi a'holam. ⁷ Fede, roh sah name tofang om tamang ho, so morang so aheh hel te'eng, name tu'ung doh, e'sah a'tangsa mi ob mi lote sa a'no' birang. ⁸ Horo, loil asal, bad herang mate ara bang homi. ⁹ Sobo, ai nu ani Simon dai eh ta sa i'sara dafang puin natofang panen pali homi, name tofang Samaria mi u sahoir, sa ubangho, nari name mate. ¹⁰ Nameno' mi kaai mi mate sam name mate puin di, edun o' atino' bit ubangho, "ai ho'o Lahtal o' kufa mate so." ¹¹ Sipi edul efal fede' sa so i'sara dafangho puin sipi ano' sahoir lufangam. ¹² Sobo, name tofang foil Filipus a'lol a'taain, fede sa Lahtal o' mateng pa' med Lahtal o' bang bolang fe sa umateng, Yesus Kristus anife sa umateng, nameno mi ob mi lote sei tuling tow med. ¹³ O'mitata, Simon hodi o' atino' ubang, sei tuling tow med, sa Filipus a'bung a'lolang sei masing fede' na u tahoir ernu a'ra latel sangdi dun a'hol sa u sahoir. ¹⁴ Selho a'raham, Sakola ernu Yerusalem miho ma'eh bite, Samaria hinung di Lahtal o'fompa' medam horo he'e. sipi Petrus med Yohanis a'how name ho o'lap sam, ¹⁵ som a'tel honie sipi di Roh Bolang ho med. ¹⁶ Fede, Roh Bolang ho, e hel sipi pirnu di e tahel dai, seilal ho, sipi Yesus animi sei tuling tow horo med. ¹⁷ Horo he'e, Petrus med Yohanis satang sipi ta a'hir, sipi Roh Bolang ho med. ¹⁸ Simon edun he'e Roh Bolang med ho, sakola aibar satang a'hir horo om mi, Simon sakola aibar a'ra tafara honie sa seng sipi en, ¹⁹ sa ubangho, "kufaho med naridi nen, honie anofe na natang ta ahabu honi he'e Roh Bolang ho sa med." ²⁰ Sobo, Petrus ubang ho Simon, "A osengho a'ra min tabang med, otanut ho, kufa a'ra Lahtal ei ho a seng puin fel no!" ²¹ Ei umung ba'ang pite'di e a'ra na ho' om mi nene, fede om abul Lahtal a'raham ho a'ai. ²² Honife, o sah karang ernuho, u om a'fom, om atel Lahtal a'bang, mang fede' o'tanut Lahtal u i'nung he'e sa ari u ampo. ²³ Fede, na edun he'e, ariho ma'ai ma'ar om mi, med behang sah om mi. ²⁴ Simon o' a'bor ubangho, naridi nari u aome Lahtal a'ramateng, "Honie nabafe u bang am ho, ha'ai narupa' naholdang e." ²⁵ Petrus med Yohanis Lahtal o'fom pa' a'titino umateng no' horo he'e sipi sabor Yerusalem leam, fompa' matengpa' umateng Samaria pali' mi a'lol sam bang lelang Samaria miho so barpi. BAANG KAAI ERALO FALING TALANG SAM ERUT MIMENG FILIPUS ETIOPIA O'NAME SEI TULING TOW EN ²⁶ O' ataain, Lahtal o' Malaikat Filipus a'ramateng ubangho, "Hahirtah fi'ing a'raham, hel se'bur Yerusalem mihel pong Gaza lehel ho a'lol hel. Sari se'bur ho se'bur so oh." ²⁷ Filipus toh horo he'e sa lame, sadun Etiopia o' namenu a'hol, sari ai ho parakara u' mateng o' name ani Sri Kandake ho, o' name udumenu, Etiopia pali' ho o'afen ob afen mate o'ob ei kafac bung sangso buang sa Yerusalem leho' som atel, ²⁸ no' sa sabor seham, sa so kereta om'mi mih Yesaya o' sura' ho sa ta'an eh. ²⁹ Mang horo, Roh Filipus a'ramateng, "a sam a'ra kereta om ho mi'mih." ³⁰ Filipus te'eng sam kereta ho abung, sa alepang he'e, ai ho Yesaya o' sura' fe ta'an eh. Filipus a'tan tuang, "naba a'ta'an, oh ho a'pahang em e' nene?" ³¹ Med, ai ho ei a'bor ubangho, "Taroni fe na a'hol, mang fede' name den e nau natang ta nene? No' sa Filipus ahow mid a'ra ham-ham kereta om mi mih. ³² Ho a'raham, Sura'ba sa taan eh ho ho'oni, "Ara sam dang ta'an emele mi mangfede' nub ai nu honi, mang fede' nub ai nu o'beng ta'ain dai a'mang sah horofe sa e sat abe' nene. ³³ Sa sah lahal, ladimang labor om mi name o'tot o'kalaping. Anoso ma'a o'utoh u hamow ho u mateng no'? fede', o'fetang ho pali' mate utot medam." ³⁴ Mang homi, afen ob ho Filipus a'ramateng ubangho, "Na abang, ano soba nabi ubang eh, sariso eme name bengso?" ³⁵ Horo he'e, Filipus sat abe', sa alomang lol Sura' Bolang u mateng, o'om miho, sa Yesus fe u mateng med afen ob ho en ma'eh. ³⁶ Med, sipi selai-lai lol sam, emele nu mi sei a'ra, afen ob ubang ho, "adaai dun, sei a'ra eh! sei tuling tow na med naba honi horo no se tel?" ³⁷ [Filipus ubangho, "mang fede' a om abul abul puin o'atino' ubang, honi he'e no." sa o'abor ubangho, "Na o'atino' ubang Kristus Yesus ho Lahtal ai." ³⁸ Horo he'e, afen ob kereta a'how air. sanang alo hel sei lehel, Filipus sei tuling tow en. ³⁹ Sanang alo sei mi hel, Lahtal o'Roh Filipus med a'rasam, afen ob e a'hol nene am, sa solame u hamow om

sanang apangno' o'sah. ⁴⁰ Honi sobo, Filipus sam Asdod mi a'hol, sa bang pali'ho a'lai, sa sura' bolang umateng bang a'rian sam mong Kaisarea mi.

Chapter 9BAANG KAAI NU SAM ERNU FALING TURLO MIMENG SAULUS MA YESUS A'TAAIN

¹ Sobo, Saulus, ho Tuhan Yesus o'sakola aibar ho, sa beh par, amine atubing horo sei masing, sam Imam mate abung, ² sura' bang, tahow mong a'ome bang Damsyik mi en sobarpi, honie sa taromi name Lahtal o'atino bit o'se'burho lol eh sa ahol, ob em lote, sa sipi ara sam Yerusalem mi tahang. ³ O' lame om homi, sam Damsyik abung, seh-seh he' lel mate tong burangta hel ari fading. ⁴ Mang horo, sa ol faai ta hel, name a'mang pa' ho' ara mateng, "Saulus, Saulus, naba ei sofe a' nano' sah-sah?" ⁵ Saulus a'tan, "ari anoso, tuang?" sa ara mateng, "Nariso Yesus, ba a' beh par eh. ⁶ Honi sobo, toh mid bang pali' lamid, hemomi amfe nabafe a panen ho u aramateng." ⁷ Nameba Saulus ara ham-ham samho, matengpa' ho maeh horo he'e mateng sah toh adobe, honi sobo sipi e name den ahol nene. ⁸ Saulus vaai ta sahir toh, e'fail sari during meng sobo, sa e dun na ahol nene am. Nameba araho, e puin a'tang puin ara sam Damsyik mi. ⁹ Tareng tow om mi, Saulus e dun na ahol nene, na'de seina di a'ai. ¹⁰ Sel ho a'raham, sakola ainu ani Ananias a'ra Damsyik mi. o' ahol mi Lahtal ara mateng, "Ananias!" Ananias ubang ho, "Nariba ho, Tuhan." ¹¹ No' Tuhan ara mateng, "Toh, sam se'mulang ho lol sam Yudas o bang mi, Tarsus o' name ani Saulus ho lap, fede ai ho a'ome eh, ¹² No' sa ahol mi, ainu ani Ananias ho' satang tapuin he'e, sa dun na aholam." ¹³ Sobo, Ananias ubangho, "Tuhan, aihon na name tofang abung ma eham, nasah tofang sa panen name bolang ernu Yerusalem mi ho a'raham, ¹⁴ ho'omi ho, sa Imam tofang o'parenta puin, honie nameba Ani u'lofe eh ho, sa apuin tahang." ¹⁵ Honi sobo, Tuhan aramateng, "A'sam, fede' ai ho'o Nariso ale' tara' med, a'how Nani fitlame bang ernu arian, afen ernu aramateng med Israel hinung di aramateng. ¹⁶ Fede', Na ma' u etub, sa karang lapec tofang a'laife, fede' Nani eile." ¹⁷ No, Ananias sam bang ho lemid, satang Saulus tapuin no' he'e sa ubang, "no diail Saulus, a mong sehamba ho'o leho' bit ho, Tuhan Yesus so Sari med etub, Sa nahow olap ho' honie a dun na'hol med Roh Bolangdi ara a'rimi afeng." ¹⁸ Mang horo, he'e nanu mang fede' ab ining honi ho, e'fail miher, sadun na ahol no, sa toh sei tuling tow med. BAANG KAAI ERNU FALING TIEINU SAM ERALO FALING ALO SAULUS SA YESUS ANI UMATENG LAME O'AAINANG ¹⁹ Na'de no' he'e, Saulus kufa' med. Sa sakola aibar mong Damsyik miho, sa ara tareng den-den om mi. ²⁰ No' horo, sa hano ang Yesus anihon u'mateng ta'unung a'ome eleme a'rian, sa ubang, "Yesus horo Lahtal ai." ²¹ Name tofangba o'mateng ma'eh ho, sahoir ubangho, "E sari nene, ai horoba Yerusalem mi aiba sa ani bit eh ho amine eh ho, sa foil ho'o leho' o'tanutho sipi apec ara imam-imam hinung olap sam?" ²² Honi sobo, Saulus mang o'kufa'ta, horo Yahudi hinung Damsyik miho om'upir fede' sa atel puin ubangho Yesus horofe Kristus. BAANG KAAI ERALO FALING TOW SAM ERALO FALING IFING SAULUS YAHUDI O NAME PIRDEN ANAI IL MIMUJ ²³ Tareng den ho an, Yahudi hinung sara som nu ham honie Saulus amine, ²⁴ sobo, sipi sara gahain som nu ho Saulus ahol. Sip se ar nun ho u bu'ang dilel dilpaka honie sa sipi Saulus amine no'. ²⁵ Honi sobo, Saulus o'sakola aibar dilpaka puin a'rasam, samengfo lafining ta sipi med keranjang numi, hei puin nod no' sipi alorang pong hel. BAANG KAAI ERALO FALING TALANG SAM ERTOW FALING NU SAULUS YERUSALEM MI ²⁶ Saulus sam Yerusalem mi no' horo he'e, saridi om sakola aibar ara ta'unung uma. Honibo, sipi barpi elbaroc, fede' saridi sakola ai nuamso honihon sipi e o'atino a'hol dai. ²⁷ Sobo, Barnabas Saulus atang puin a'rasam sakola aibar a'bung, sipi aramateng, taro'nife sa سهام mi dun Tuhan a'hol, Tuhan aramateng taro'ni, no' he'e taro'nife sa Damsyik mi Yesus ani umatengho sa e baroc nene. ²⁸ No' he'e, Saulus sipi a'ra ham-ham Yerusalem lemid lehel Yesus ani umateng, baroc banibung e ara sipi afah mi nene. ²⁹ Sa mateng Helenis hinung ara tetang, horo Helenis hinung se'bur lap amine bit. ³⁰ O' diail bar ba ara u'dume nuho sarinaho' ahol, sipi Saulus ara Kaisarea lehel, sipi a'how Tarsus leam. ³¹ Horofe, name o'atino' bit ba ara Yudea mi, Galilea mi, med mong Samaria mi tining talaj med a'bow. No' e'e fetang Lahtal u baroc, Roh Bolang om mi bad herang, sipi tofang lu ung mangta. BAANG KAAI ERTOW FALING ALO SAM ERUT FALING TOW PETRUS MONG LIDA BANG MED YOPE BANG MI ³² Selnu mi, Petrus lame pali'ho fading, sa sam name Yesus o'atino' bit ara Lida pali' mi ho edun o'malil sobarpi. ³³ Hemo mi, ainu ani Eneas ho, so de' tatar o'lufang tun turloam, fede' sa tu'ung. ³⁴ Horo, Petrus aramateng, "Eneas, Yesus Kristus ano' birang. Toh e, o'de' ho utaro!" Mang horo he'e Eneas toh. ³⁵ Horo, name no' nunba Lida pali' med Saron pali' miho ahol horo he'e sipi sadimang Lahtal a'taain. ³⁶ Selnu a'raham, mong Yope mi, sakola ob ainu ani Tabita, ano' lel he'e Dorkas. Sariho panen aten no' so ara afah mi, ukarang esah so ara o panen mi. ³⁷ Sel hair om homi, sa mode horo he'e min. No' he'e, name tofang a'foil, sipi aramid bang om lafining lemid a'tarang. ³⁸ Fede' Lida pali' ho Yope abung, sakola aibar, ma eh Petrus ara hemo mi, sipi name alo ahow sam Petrus abung no' aramateng, "sel a'lulil e ba, nira mong ni emele leam!" ³⁹ Mang horo, Petrus toh sipi ara ham-ham sam. Mang sam mong, sipi Petrus ara bang om lafining lemid. Alofe nun Petrus atote mitoh a hain, fen duming tew ei ho u'tub, med fen beng ba Dorkas dai fetang he'e sipi ara ham-ham panen ho. ⁴⁰ Sobo, Petrus sipi ahow hel barpi, no' Petrus fa'ur muding Lahtal a'bang. No' sa Tabita o benc ho edun aramateng, "Tabita, ahirtoh!" Horo he'e ai'ob ho seng alal dun Petrus ahol sa toh mih. ⁴¹ Petrus satang arafa apuin atuhuin No' horo he'e, sa name Lahtal udume med alofebarnun sa o lofe, sa med sipi etub ubangho, Tabita fetang am. ⁴² Sari na ho'o o mateng te'eng Yope pali' ho mipir, name tofang Lahtal o'atino' ubang. ⁴³ Petrus Yope homi so lufang, o mih o tar ho sa Simon ba tifah u karesang horofe sa ara.

Chapter 10PETRUS MED KORNELIUS

¹ Ho' araham, mong Kaisaria mi, namenu ani Kornelius, Italia o Soldaj lubang nu o mate nu, ² sari Lahtal u ada'ahol, sari med supi bang om nu ho Lahtal el baroc, o na an-mi lafah sa med name kurang bo' eyta. sa a'ome Lahtal abang seyiy

masing. ³ fed hel nu mi, ma' od tieiny sel ho araham, sa nanu edun ahol lel, Lahtal o malaikat nu ho e aramateng ubang ho, "Kornelius!" ⁴ Horo, sa malaikat ho edun sa baroc, no' sa ubang ho, "Naba soba ho' o Tuang?" horo malaikat ho aramateng, "O a'ome pa' med o na an-an ba a puin name kurang bo eiya ho, sano' tanut nu Lahtal apong adang. ⁵ Fed ho'o, name ahow mong Yope leam, honie namenu ba ani Simon ba name ubang bite petrus ho olove, ⁶ sa aiy ani Simon ba binangta o uiyl u karesang eh ho ara bang nu, obang pong tang adi ta." ⁷ Ho' araham malaikat ba ara hu'tang eh ho mang sabor he'e, Kornelius so name baleta pir alo olove med soldaj ada'ahol nu ba supi o'anaiy mi baleta eh hodi, ⁸ mang na afangrat nun ho u supi ara hu'tang no, sa supi ahow Yope leam. ⁹ Ho araham Mi dil lel, supi lame se'ham dele pali' ho ohir, ma'od talang ani Petrus mid bang ado ta a'ome. ¹⁰ Horo, sa malihing om na'ade umang, sobo name daiy namej ho amihing eh honi he'e, petrus nanu ahol, ¹¹ sa edun burang sari during sa dun nanu orupa napah habu mete honi ho'hel, saba'ang ting ut mi hel sam fa'aiy ator. ¹² Binangta afang rat e'fa ut ara om mi, no' binangta hod lame nun pali mate ta, med hiuw lelang ernu lulig ham mi di ara. ¹³ Horo he'e, amang pa' ho' ara mateng bite, "Toh ema, Petrus, ta'oin amine e' ade!" ¹⁴ Honi sobo, Petrus ubang ho, "Ha'aiy, Tuhan. asel, na e na o sah med na o, u nepur-nehap am ho ade ahol daiy." ¹⁵ Horo, mateng pa' ho foiy ho' abung o mialo mi, "Naba lahtal u sofo am ho, ha'aiy bit bite u epuram e." ¹⁶ Na ho'o ara o mitow mi, horo mi se-seh barpi ho latel burang lemid. ¹⁷ Ho' araham, petrus om upir e, daiy mih na ba sa edun am ho o lel orupa taro'ni u tanut eh honi he'e, name nun ba Kornelius ahow simon obang lap eh ho' ma, fo o sear mate araham tufeh, ¹⁸ horo supi love, supi u ta'ain ahal simon ba name ubang Petrus ho hemomi aer eh. ¹⁹ Petrus daiy na ba sa edunam ho ukuru eh he'e, Roh ara hu'tang ubang ho, "Edun ema, name lote pirtow ari lap eh. ²⁰ Toh e hel ema, supi ara sam ha'aiy om atan e, asel Na supi ahow am." ²¹ Hooe, Petrus hel name nun ho abung e ubang ho, "edun, nari ho'oro name ba i lap eh ho. I om naba so fe i ho' ma?" ²² Supi ubang ho, "Kornelius, soldaj o mate nu, name abul e lahtal el baroc, mong Yahudi o bang pali' mi, mang taromi name ahol, malaikat bolang awu am, honie ahow ho' obang leho' e, o hu'tang sa alepang." ²³ Horo Petrus supi olove mid daiy homi aer. Mi dil lel am fe, sa toh horo supi ara sam, diay bar pirden Yope mi ba, o udume ham ho supi ara tenang el sam. ²⁴ Sel o ata'ain mi he'e, supi Kaiseria lemid. Kornelius so aiy, so uding bar med tenang el bar o abung nun ho sa taunung no', supi adanang eh. ²⁵ Ho'araham Petrus mid, Kornelius olap ma, horo he'e, e'fa sel mi parih mudig e u ada'ahol. ²⁶ Honi sobo, Petrus ahow toh ubang ho, "Toh ema! Nari ho'o di nameno' nu so." ²⁷ Petrus daiy Kornelius ara hu'tang eh he'e, Petrus bang om lemid name lafoh ta'unung eh ho arupa'. ²⁸ Horo, petrus supi ara hu'tang, "I ahol bite Yahudi hinung ar'ing bi, mang fede' name ba e Yahudi hinung nene ho sara pec naba fe foiy solelang lol, sobo Lahtal u netub am, nari ho ha'aiy ubang bite anoso sah eme u nepur nehap am honi. ²⁹ Honin horo eiy fe, ho araham i nahow ho' ho, nom e terofe nene. Sari horo fe na u ta'ain bite i naba eiy araham ho nolove?" ³⁰ Horo, Kornelius ubang ho, "o tareng ut mi sam od ho'o ni, od o ti'eiy nu mi, na nobang mi a'ome eh, edun ema, namenu ara naraham tufeh fen lel madal mang. ³¹ Horo, ubang ho, 'Kornelius, o a'ome pa' ho ma'eh ham, o kurang bo' ho, Lahtal apong adang atel am. ³² horo eiy fe, Yope leam Simon ba bite Petrus ho ahow ho'. Sa simon obang mi ayer eh, namenu ba uiy u karasang eh ho, tang adi ta.' ³³ honin horo fe, na er name ahow sam abung, om no' horo ba a ho'am. fed, pi barpi ho' omi, Lahtal apong adang, hunie afang rat ba tuhan u ahow am ho u alepang." PETRUS KORNELIUS O BANG MI INJIL U MARING ³⁴ Horo, Petrus sat abe' e hu'tang ubang ho, "Fed, na abul-abul pahang bite Lahtal e nu solo eiy ta nene. ³⁵ Sobu, bang pali' arian, name ba El baroc med na o no' akala, apang u no'. ³⁶ Fom pa' ba Lahtal Israel bang pali' mi u hu'tang ho, maring pa' ono' il luling ma Kristus Yesus lol eiy, Sari horo piri barpi o Tuhan. ³⁷ Hamoiy nu ba ara Yudea bang pali' mi pir, a'aiy nang galilea mi, Yohanes mang name afoiy eiy ho u maring no' iridi aholam, ³⁸ I yesus ahol, Nazaret hinung, taro'ni fe Lahtal Roh Bolang med kufa' ho med En. Sa sam na no' panen bang pali' ho mipir med name ba roh ari'ing fail om tamang ho ano' birang asel Lahtal so ata'ain eh. ³⁹ Niri ho'o he'e, na afang rat nun ba Yesus panenam, mong yahudi hinung o pali' mi em'e Yerusalem mi ho ta' ahol, ta maeh barpi. supi Yesus med tabang' bo' ta haleng amine. ⁴⁰ Sobu, mi tareng taow om mi Lahtal ano' fetang no', u'ahow Sari med name o petang, ⁴¹ fa nameno' nun barpi araham nene, sobo ma niri ba daiy eh ta Lahtal u ale' tara', nihow ta' ahol ta ma' eh eiy, niri ba Sa mang name min o' anai ho mi fetang sahirtah he'e Ara ham-ham na'ade seiy na ho. ⁴² Sa u niri parenta honie name no' nun ho emaring, honie abul-abul u hu'tang bite Sari horo Lahtal utub atining, ano' na o abul ahal u hu'tang eiy, fa o min mi, ma o fetang mi. ⁴³ Fa Eiy Araham, nabi nun barpi u hu'tang bite, nameno' nun ba o atino' bit ho, o om mi he'e, Ani alaiy o u ampo med." LAHTAL UTUB BITE NAMENO' NUN HO MANG EIY MAMANG ⁴⁴ Paulus daiy mih mateng pa' nun ho u hu'tang eh he'e, Roh Bolang hel nameno' nun ba fom pa' alepang eh ho ta hel. ⁴⁵ Horo name oatino' bit nun ba sunat am, ba petrus ara ham-ham ho' ho, sahoir asel Lahtal O ukarang Roh Bolang lol ho helam, honie med pali' mate beng di araham. ⁴⁶ Asel, supi neme nun ho alepang honi he'e, mateng afang rat mang u hu'tang no' mamang med Lahtal ani utarain. Horo Petrus ubang ho, ⁴⁷ "Ahal name nu di e seiy ho u hap nene, hoinie puin name ba roh Bolang medam ho afoiy mang fede' piri honi?" ⁴⁸ Horo, Petrus supi parenta honie, Yesus kristus ani puin supi afoiy. horo he'e name nun ho Petrus abang honie daiy supi ara tareng alo tow om mi.

Chapter 11PETRUS SABOR YERUSALEM MI

¹ Ho araham ho, rasul nun med o diail bar nun Yodea mi ba o udume ham ho, maeh bite name ba e Yahudi hinung nene di fomp'a medam. ² Horo eiy fe, ho araham Petrus mid Yerusalem mi, name ba sunat am ho otanut ara salahain. ³ o ubang ho, "I sam name ba e sunat nene ho abung am fe supi ara na'ade." ⁴ honi sobo, Petrus na ho nu-nu u supi ara hu'tang ubang ho, ⁵ "Na mong Yope bang pali' mi a'ome eh, mi ta'ahol nene, na dun na nu ahol, nanu ho mang fede' napah habu nu laiy hel, laiy ting ut burang mi hel, asari na ho ho' fanang nabung. ⁶ Na mang edun no' he'e, na tining-tining edun, he'e

binangta e'fa ut pali' mate ta, binangta falefang, binangta hod lame nun, med hiuw lelang ernu luling ham mi. ⁷ Nari di maeh amang pa' nu ho' nabung ubang ho, 'Toh, petrus, doro ta'oin amine e ade ema!' ⁸ sobo, na ubang ho, 'a'aiy Tuhan. Asel, na osah em o u nehapam e nat om di lemid daiy. ⁹ honi sobo, amang pa' ho foiy o mialo mi burang mi mateng abor hel ubang ho, 'Naba fe Lahtal u sofo am ho, ha'aiy o sah bit e'! ¹⁰ na ho' o ara mi tow, horo barpi ho sabor burang lemid. ¹¹ Edun ema, sel ho araham horo, name pir tow name ahow ho' bang ba na mieh homi, mong Kaisarea mi. ¹² Horo he'e, roh nara hu'tang hunie ha'aiy foiy u no atan e, supi ara ham-ham sam. no diaiy udume ham ho, sonang talang hodi nara sam, horo ni sam aiy ho o banh lemid. ¹³ horo, sa nira mateng ubang ho malaikat obang mi toh hu'tang bite, 'Name ahow Yope leam Simon ba name ani bit Petrus ho ahow ho', ¹⁴ honie sa maring pa' ho u ara hu'tang, sari maring pa' ho ari med name ba ara bang nu ho ano' il luling. ¹⁵ Na daiy hu'tang eh honi he'e, Roh Bolang hel supi ta, mang fede' o a'ainyang mi tarupa' honi. ¹⁶ Horo, na Tuhan o mateng pa' ho u tanut ahol, ho araham Sa ubang ho, 'Yohanes seiy puin name afoy, sobo iri ma' Roh Bolang puin i foiy. ¹⁷ Honin fe, Lahtal so ukarang med supi en ho ham orupa pi mang Tuhan Yesus kristus o atino' bit no' Sa med ten honi, nari ho'o ano so fe na Lahtal ho o se bo' no'? ¹⁸ Ho' araham, supi mang na an-an ho ma'eh, Supi tining oh, no' Lahtal ani utarain ubang ho, "Honin so he'e, Lahtal di o ukarang ara am, fa name nun ba e Yahudi nene, bo safom am ho araham, fa mong fetang ho lefa." INJIL SAM ANTIOKHIA MI ¹⁹ Horo he'e, nameno' nun ba tari' taberang laher, asel beh par fa Stefanus arupa' ho, tabite mong Fenisia, Siprus, med Antiokhia, honie e Tuhan o fom pa u namenu di emaring nene seiy lal fa Yahudi hinung araham. ²⁰ Sobo, name pirden ba supi ara ho, Siprus med kirene hinung, ho' Antiokhia le ho' supi di Helenis hinung ara hu'tang, honi sobo Tuhan Yesus di u maring eh. ²¹ Tuhan atang so supi ara eh, name lafoh sabor Tuhan o atino' bit. ²² supi o maring pa lil sam jumaat Yerusalem afel mi, horo supi Barnabas ahow Antiokhia leam. ²³ Ho' araham Barnabas sam mog horo, sa Lahtal o ukarang ho edun, sa bad herang no' fom pahang med supi en barpi, honie supi som ano' dume Tuhan horo ata'ain. ²⁴ Asel Barnabas ho name om no', Roh Bolang om afeng med o udume horo fe, name lafoh ara ma Tuhan olap. ²⁵ Horo he'e, Barnabas Tarsus leam Saulus lap. ²⁶ Sa mang sam ahol he'e, sa fito' Antiokhia leho'. Tun nu om mi, supi jumaat ahol med name lafoh gur pel. Mong Antiokhia mi, sakola aiybar a'aiy nang, o bit huni he'e "Sarani hinung". ²⁷ Sari sel ho araham, nabi oin'nu Yerusalem mi hel ho' Antiokhia mi. ²⁸ Supi o name ho nu ani Agabus, toh horo he'e, sa Roh abang seiy ta e panep bite, malihing mate musti ara pali' mate ho mi pir. Fe malihing ho ara mong Klaudius mid parenta puin osel fe mi. ²⁹ Horo, Sakola aiy bar nun mateng amuj honi e, sarian so kufa' ata'ain satang taunung e tahow, uding bar nun ba sara udume nu eleme mong Yudea mi ho en. ³⁰ Naba o taunung am ho, supi tahow med penatua nun di en, mong Barnabas med Saulus fe lol.

Chapter 12NAME YAKOBUS AMINE MED HERODES PETRUS APUIN

¹ Sel ho araham, afen Herodes satang atel fa namde pirden ba Jumaat mi ho baeh par. ² Neiy pun Yakobus ba Yohanes o uding ho amine. ³ Ho araham Herodes edun he'e o panen ho Yahudi hinung om tamuj, sa foiy sadimang Petrus di apuin. Na ho ara o em Haer mate Roti o ragi ha'aiy om mi. ⁴ Sa mang Petrus apuin no', sa aramid hukung bang mi alorang soldaj lubung ut en hunie buang, otanut ho, mang Paskah no, fitsam name lafoh apong'dang. ⁵ Horo, Pertrus supi tahang hukung bang mi, sobo a'ome fa Petrus araham, jumaat aome Lahtal abang o hi' o alorang ha'aiy. TUHAN O MALAIKAT HUKUNG BANG MI PETRUS ANO' IL ⁶ Dil pana nu mi, ho araham Herodes musti Petrus ara luling lehel, Petrus soldaj pir alo o'anaiy mi tar eh, rante hey alo puin apec, med name o buang eh ho, se'ar muka mi alol dun lame eh. ⁷ Mi se-seh, Tuhan o malaikat Petrus abung toh horo o lel hukung bang om ho mi lel pir, horo malaikat ho Petrus atote nemang mi beh ahow toh, ubang ho, "er toh!", horo rante heiy nun ho atang mi tup muj. ⁸ Horo, malaikat ho ara mateng, "A heng ho apec o sendal ho tamang." horo sa akala o rupa honi. Horo he'e, sa ara hu'tang, "O kod laiyo ho mang e na ta'ain!" ⁹ Horo, Petrus hel malaikat ho ata'ain. sa e ahol nene bite na ba malaikat panen eh ho na atino' so, eiy om bite sa dun nanu ahol eh so. ¹⁰ Ho araham supi o buang eiy a'aiy nang med o mialo mi eiy ho a'laiy, supi sam se'ar naol mate mong bang pali' mate leam eiy ho mi. sear mate ho solo sari during supi araham, horo supi hel lame sam se ka'aiy nu mi, horo mi se-seh malaikat ho Petrus atayin. ¹¹ Ho'araham Petrus daiy sahol naba so arupa' araham eh, sa ubang ho, "Fed ho'o, na abul-abul ahol bite Tuhan so malaikat ahow honie Herodes atang om mi nano' il med na an-an ba Yahudi hinung ukuru eh." ¹² Petrus mang na ho ahol no', sa sam Maria obang mi, Yohanes ba name ubang Markus ho ofo, name lafoh o bang mi ta'unung a'ome eh. ¹³ Ho araham Petrus sear mate ho afauw, name baleta ob nu ani Rode ho' sear ho during. ¹⁴ Sa mang Petrus amang der ho ahol, asel apang no' bi' sa e sear ho during nene, sobo te'eng bang om lemid horo ubang bite petrus mukami sear mate araham tufeh. ¹⁵ Supi rode ara mateng, "O tanut e abul nene!" Honi sobo, Rode ubang bite ma'honi ho, supi so aramateng eh bite, "Ho o malaikat so." ¹⁶ Honi sobo, Petrus so sear afauw eh, supi mang se'ar ho during, supi edun he'e Petrus so horo supi siud. ¹⁷ Sobo, Petrus mang satang puin o utub nu akala no' he'e supi tining, horo he'e sa Tuhan ara hukung bang mi hel ho u supi ara hu'tang. Sa ubang ho, "Na ho' o fit sam, Yakobus med diay bar o udume ham nun ho ara hu'tang." Horo, sa foiy sam eleme beng leam. ¹⁸ Ho araham di lel ma eh, soldaj nun sara loiy mate, fa na ba Petrus arupa' am ho araham. HERODES O MIN MI ¹⁹ Ho araham Herodes Petrus lap bo e ahol nene, sa name o bu'ang eiy ho parasa, parenta e supi amine. Horo, Herodes Yodea mi hel Kaisarea lema hemomi seleme med. ²⁰ Sel ho ara ham, Herodes ari'ing bi fa Tirus med Sidon hinung araham, horo supi som nu, supi ho' Herodes olap, Blastus ba Afen o bang om u baleta eiy ho, mang om bang no', supi abang honie mang sara no', asel supi o bang pali' o ade na eiy ho, mong Herodes o bang pali' fe mi tahow ho'. ²¹ mong sel ba supi u sofo am ho, Herodes seleme selafeng o fen mang, Kadere o abul ahal eiy ho tamih, horo he'e pe' lurung supi ara ham. ²² Serang beat bite, "Ho'o ho lahtal amang pa', e nameno' nene!" ²³ So horo he'e, Tuhan o malaikat nu afel ba'

asel sa e Lahtal afoh atel nene, horo kadile bung afah ahir ade sam so min. ²⁴ Honi sobo, Tuhan o fom pa' mang abow lafoh latel ta. ²⁵ Horo, Barnabas med Saulus mang so karesang baleta ho ano' an no', supi sabor Yerusalem mi, Supi Yohanes ba name olove Markus hodi adaiy.

Chapter 13KARESANG BALETA SEIY AFALING MED BARNABAS E SAULUS ARAHAM

¹ Sel nu araham, mong jemaat Antiokhia o anaiy mi, nabi nun med om hul nun sariho Barnabas, Simeon ba name ani bit Niger, Lukius Kirene mi ho', Menahem ba ham-ham Herodes ara mate, bang pali' o Afen, med Saulus. ² Name ho'o ni nun ho daiy Lahtal afoh, atel med atep eh he'e, Roh Bolang ubang ho, "Barnabas med Saulus ho ano' sei afaling med Naraham karesang baleta fede' ho araham Na u supi olove am." ³ Horo he'e, supi mang atep med a'ome no', supi satang med Barnabas e Saulus tameng, supi sonang lo ahow sam. BARNABAS MED PAULUS MONG NUH SIPRUS MI ⁴ Horo, Roh Bolang mang supi ahow sam no', Barnabas med Saulus hel Seleukia mi, hemomi supi ted fa Siprus mi. ⁵ Ho araham supi sam Salamis mi, supi Yahudi hinung a'ome bang arian, Lahtal o fom pa' u maring, horo supi di yohanes ara ho' supi u baleta. ⁶ Ho' araham supi lame nuh arian ho' Pafos mi, supi ho' name halimang lapair nu ahol, Yahudi hinung o nabi abul nene nu, ani ho Baryesus. ⁷ Sari e med Prokonsul Sergius Paulus, name tanut lel nu, horo barnabas med Saulus abang e ho' olap ho bit, fede' om Lahtal o fom pa' ho alepang umang am. ⁸ honi sobo, Elimas, halimang karang nu ho, asel honi horo ani ho name o araham bit, Barnabas med Saulus lafang, sa u labi'ing e ladimang gubernur o udume adimang ata'ain. ⁹ Sobo, Saulus, ba name di ahol bite Paulus, Roh Bolang afeng, Elimas edun mi ti-tining, ¹⁰ horo ubang ho, "Hoiy iri ba ladimang labor med ari'ing fai iri afeng ho, iri ho setang o'aiy, iri ho he'e na abulta nun o falefang, Tuhan o se' bur mulang ba i ano' palel ho, i om sono' umang em ha'aiy ¹¹ fed, edun ema, Lahtal atang ho' arita honie, sa e' faiy ho maru med a' e dun fed ahol nene tareng den-den om mi.' mang horo, tafi'ing med paka hel ta hel, horo sa lame na fading name lap name ahow atang apuin. ¹² Horo, gubernur ho'ra ham na ho edun sa o atino' bit, asel sa Tuhan o gur pel ho u tarain. PAULUS MED BARABAS SAM ANTIOKHIA LEAM MONG PIDISIA O PALI' MI ¹³ Selnu mi, Paulus name ba ara ted Pafos mi sam Perga, Pamfilia mi, Sobo Yohanes supi ata'iy nabor Yerusalem mi. ¹⁴ Sobo, Saulus med Barnabas so lame ho u hamow mong Perga mi med sam Antiokhia, Pisidia mi. Fe, sel sabat araham, supi sam a'ome bang mi, hemo mi mih. ¹⁵ Taurat o Hukung med nabi nun o sura' ho mang ta'an no, a'ome bang o lafung nun name ahouw rasul alo ho aramateng ubang, "Diaybar nun, mang fede' mateng pa' o no' rupa eiy ara so honi he'e, hu'tang name nun ho' o araham ema." ¹⁶ Horo, Paulus toh satang puin o utub nu akala no' hu'tang ubang ho, "Hoiy Israel hinung med iri ba Lahtal el baroc, Alepang! ¹⁷ Israel o Lahtal ho'o pi bap bale tara' am, med pi bang pali' ano' lafining, ho araham supi Mesir o fa'aiy mi seleme med, Sa so tor atel supi epuin atang puin homi hel. ¹⁸ Tun erut om mi ho, Sa Som tahang fa supi o panen aten tong padang belantara mi ho araham. ¹⁹ Sa mang Kanaan ofa' aiy mi bang pali' itito ano' ki' butung no', Sa fa'aiy ho med supi en. ²⁰ Na nun ba ara am ho'o o em honi he'e tun (450 rat ut er ifihing). Mang no' he'e, Lahtal hakim-hakim alorang supi en sam Nabi Samuel o sel-o tapeng mi. ²¹ Horo he'e, supi afen nu bang, Lahtal Saul med supi en, Kish o aiy lote, name mong Benyamin o lelang mi, o lufang tun er ut om mi. ²² Lahtal Saul amuj no', Lahtal Daud afoh atel ano' supi o afen, fa eiy araham Lahtal ho ahol med ubang bite, 'Na Daud aholam Isai o aiy lote bar, aiy horo Nom tamuj, horo o ba na u'inung ho panen no'.' ²³ Ma name ho'o o aiy o bap mi, Lahtal, O paha' eiy araham, il luling o name nu fito', horo ba Yesus. ²⁴ Yesus e ho' ma daiy he'e, Yohanes foiy no' e safom eiy u Israel hinung barpi emaring am. ²⁵ Yohanes daiy so karesang baleta ano' an eh he'e, sa ubang ho, 'iom bite nari ho ano so? Nari ho'o, e Sari nene. Sobo edun ema, Na mang nabor he'e namenu ho' ma, sandal e'fa mi di na during med sah." ²⁶ Uding bar nun, abraham o di'ing bap med name nun inaiy mi ba Lahtal el baroc, ma taraham maring pa' il luling ho' o, u tara mateng am. ²⁷ Asel, Supi ba eleme Yerusalem mi med supi o kapal nun, ba e' Ahol nene med e nabi nun o hu'tang pa', ba sel sabat arian name ta'an ho pahang nene, Yesus hukung ho mi he'e, nabi nun o hu'tang pa' ho ano' an am. ²⁸ Masiki, supi ahal asel nu di ahol nene bo hukung amine fe, supi Pilatus abang honie amine. ²⁹ Fe, supi na ba hul fa araham am ho ano' an eh honi he'e, supi tabang bo' ho ta' ara hel med dere om mi atarang ³⁰ Honin sobo, Lahtal name min o' anaiy mi ano' fetang, ³¹ tareng den-den om mi, Yesus Sari med name nun ba ara ham-ham Galilea sam Yerusalem mi, ba fed sano' O ta' ahol-ta ma'eh bang pali' ho'o mi ho o petang. ³² Med, ni maring pa' no fito' abung Lahtal o paha' fa pi bap bale araham, ³³ bite Lahtal So paha' ho alol at'ain med tenam, supi o aibar, ma Yesus ano' fetang homi, urupa sura' Mazmur o asel alo mi hul olmeng honi: 'Ari ho he'e noaiy. Fed he'e, Nariho Imang am.' Mazmur 2:7 (mazmur o ba'ang asel mate alo, o ba'ang ka'aiy itito ³⁴ Lahtal name min o anaiy mi Yesus ano' fetang eiy araham, e sabor osah karang lehel nene am, Lahtal ubang am, 'Na musti hal tafoiy o bolang ba name o atino' bit no', ba Daut en ho med en.' Yesaya 55:3 (Yesaya o sura' asel mate er ifihing faling ifing, o bang ka'aiy tow) ³⁵ Honin horo eiy fe, Sa mong Mazmur beng di mi hu'tang eh, ' O name bolang ho na o sah karang edun A u a'ain.' Mazmur 16:10 (Mazmur o ba'ang asel mate ernu faling talang o asel ka'aiy ernu ³⁶ Horo, Daud, so aiy so bab nun mang u baleta no', fede' Lahtal eiy inung, horo sa min name med o bap bale o anaiy mi atarang, hunie sah karang edun, ³⁷ sobo Yesus ba Lahtal name min o' anaiy mi ano' fetang ho, e sah karang ho edun nene. ³⁸ Honin fe, sohani e aridi ahol, med uding bar nun, bite ma Sari Alaiy fe, doc ahal u ampo eiy ho panen ara ham, ³⁹ fe fa Alaiy honi fe sa, name ba o atino' bit il luling med so afang rat homi, ba pi Musa o hukung Taurat mi med sah. ⁴⁰ Fe, na uma-mang honie na an-an ba nabi nun o sura' mi bitam ho ha'aiy a rupa' e: ⁴¹ 'Edun ema, hoy name-name ebit karang! si'ud med min tabang ema, asel Na eiy sel mi No karesang ano' lame, karesang nu ba i e o' atino' bit nene, masiki name den u hu'tang ano' lel iraham.'" Habakuk 1:5 (Habakuk o sura' asel mate nu o bang ka'aiy ifihing ⁴² Paulus med Barnabas

hel eh he'e, supi foiy abang honie sel Sabat ma eh honi he'e, sari fom pa' u hu'tang.⁴³ Lubung a'ome bang mi ho mang tafal honi he'e, Yahudi hinung lafoh med name Yahudi hinung o agama ata'ain ba Tuhan el baroc ho Paulus med Barnabas ata'ain, ba supi ara mateng med supi a do-do hunie ha' aiy Lahtal o ukarang ho elet e.⁴⁴ Foiy Sabat o ata'ayin he'e, edaiy bang pali' mate ho o nameno' taunung e Tuhan o fom pa' alepang.⁴⁵ Honi sobo, ho araham Yahudi hinung lubung la'ol ho edun, supi om ari'ing horo supi naba Paulus u hu'tang am ho lafang med ebit eng il.⁴⁶ Horo, bo Paulus med Barnabas e baroc nene, supi mateng abor ubang ho, "Na ho'o na' atino', fe Lahtal o fom pa' o'abulta mi sotur u ara hu'tang. Asel i i'ain bite ipainsah fetang soem ho med, edun ema, ni nidimang bang pali' beng en.⁴⁷ Asel, Ho'oro Lahtal niri u parenta: 'Na ino' nalel fa bang pali' beng araham hunie il luling fisam pali' mate o tapor mi no.'" Yesaya 49:6 (Yesaya o sura' asel mate er ut faling tieinyu o bang ka'aiy talang)⁴⁸ Ho araham name ba e Yahudi hinung nene na ho'o ma'eh, supi bad herang bi horo sipi Tuhan o fom pa' u tarain. Fe milafoh ba fetang so em u ere'eng am ho, o atino' bit.⁴⁹ Horo, Tuhan o fom pa' tafoiy bang pali' ho mipir.⁵⁰ Honi sobo, Yahudi hinung supi ob bar ba parenta ernu u ada ahol ho, om duke med no' name o atino' bang pali' mate mi ho, ahow toh Paulus med Barnabas ho beh par, honie supi atetel ahow fa'aiy ba bang pali' o tapor ho mi hel.⁵¹ Horo, maru butung supi e'fa mi ho supi mi par-par fa Yahudi hinung araham no', Paulus med Barnabas sam Ikonium leam.⁵² Sakola aiybar ho bad herang med Roh Bolang supi om afeng.

Chapter 14PAULUS MED BARNABAS BANG PALI' MATE IKONIUM MI

¹ Fe, ara mong Ikonium mi, Paulus med Barnabas ham-ham mid Yahudi hinung a'ome bang mi, hu'tang taro'ni honi e name lafoh, Yahudi hinung em Yunani hinung, o atino' bit.² Sobo, Yahudi hinung ba e o atino' bit nene, name Yahudi hinung nene ho om duke, supi o tanut ho osah med mi fa name ba o atino' bit ho lafang.³ Horo, supi hemomi seleme med so em supi baroc nene hu'tang fa Lahtal araham, supi O ukarang ba ta' ahol ta ma'eh ham ho u mateng, fa O ukarang ma utub maring o atino' med na empir nun ba supi atang alaiy.⁴ Honi sobo, Name nun bang pali' o mate mi ho saba'ang, den mong Yahudi hinung eiy ta med den foiy mong rasul nun eiy ta.⁵ Ho araham name Yahudi hinung nene med name Yahudi hinung, foiy med supi o kapal nun sara gahin, honie rasul nun ho beh par med supi od,⁶ Paulus med Barnabas mang naho ahol supi sari fit te'eng sam Listra med Derbe mi, bang pali' mate nun mong Likaonia mi, fa pali' ba o abung hodi mi.⁷ Hemomi, supi Injil ho u maring seiy masing. PAULUS MONG BANG MATE LISTRA MED BANG MATE DERBE MI⁸ Mong Listra mi, name e'fa moleng nu homi mi eh, e'fa ho moleng mong ofo daiy e' fo'oiy eh ta.⁹ Name ho Paulus hu'tang e sa u alepang eh, Paulus edun mi ti'tining fe sa edun name ho' o o udume ara ma' ano' birang no,¹⁰ Paulus ara hu'tang abang der mate, "Toh ema e'fa ho ano' mulang." Horo, name ho do' horo he'e lame.¹¹ Ho araham name tofang mang na ba Paulus akala ho edun, supi samang atel horo Likonia o mateng mi hu'tang, "Dewa nun hel pi ham mi sano' mang fede' nameno' honi!"¹² Namenun ho ubang bite Barnabas ho Zeus med Paulus ho Hermes asel sari so hu'tang mi tutung.¹³ Imam dewa Zeus, eleme mi na ah eiy ho mong bang pali' mate elet, sa sapi lote nun med krans bunga fito' bang pali' mate o sear mate mi. sari med name lafoh ho supi om naho alorang ano' kurban fa Paulus e med Barnabas araham.¹⁴ Honi sobo, ho araham rasul Barnabas med rasul Paulus na ho maeh, supi so fen apeh no' te'eng name lafoh o ham lefa, horo beat,¹⁵ ubang ho, "Diall bar nun, taro'ni fe i na an-an nun ho' o panen? Niridi nameno orupa iri honi so, maring pa' ono' fito' ien honie ibor ma na o ha'aiy ho'o elet, ma Lahtal fetang, ba burang fa'aiy, med tang med na afang rat ba ara om mi Sa aten ho, olap ma.¹⁶ Mong aiy bap tur mi, bang pali' sarian so se'bur ata'ayin bo Sa e u hap nene.¹⁷ Sobo, Sa e mang honi nene sobo o ta' ahol ta ma'eh eiy ara. Asel, Sa na o no' panen med en, noy burang mi her med sel sari tiling na o' ade eiy om lal med bad herang."¹⁸ Masiki na an-an ho barpi bit oham bo, supi name lafoh ba kurban alorang med supi araham ho e hap sah.¹⁹ honi sobo, Yahudi hinung Antiokhia med Ikonium mi ho', mang name lafoh ho om lehel no', supi foy puin Paulus od no' a do-do baring bang pali' mate ho elet asel supi eiy om bite Paulus minam so.²⁰ Sobo, ho araham sakola aiy bar nun Paulus fading, sa toh no' savor bang pali' mate ho lefa. mi dil lel, sari e med Barnabas sam Derbr leam. SABOR ANTIOKHIA O BANG PALI' MATE, SIRIA O DOR KOC LE HO'²¹ Supi mang bang pali' mate homi Injil u maring med supi o sakola aiy bar di lafoh, supi savor Listra mi, med fa Ikonium, no' he'e fa Antiokhia mi,²² sakola aiy bar nun o laman ano' kufa', supi adado hunie udume om mi ata'ain horo bit, nao foiy ubang bite pi Lahtal Eleme Elafeng lemid ho musti ma'ar ma hip lafoh alaiy fe.²³ Ho araham Paulus med Barnabas a'ome med atep no', supi jumaat arian penatua nun u tub fa saraham, supi penatua nun ho alorang Tuhan en, ba fa Araham supi o atino' bit am.²⁴ Horo he'e, Supi Pisidia alaiy sam Pamifilia mi.²⁵ Ho araham supi Perga mi fom pa' ho bit no' horo he'e, supi hel Italia mi.²⁶ Hemomi, supi ted mong Antiokhia mi, eleme ba Lahtal supi alorang So ukarang mi karesang baleta, fe karesang baleta horo supi panen noam.²⁷ Ho araham supi ho' horo he'e jumaat ara taunung, supi na ba Lahtal supi ara ham-ham panen, med mi taro' ni eiy fe sa bang pali' beng o udume sear during am ho bit.²⁸ Horo, supi sakola aiy bar nun ara homi seleme med soem.

Chapter 15YERUSALEM O BANG PALI' MATE MI TA'UNUNG

¹ Horo, name den Yudea mi hel di'ayil bar ba sara o udume nu gurpel, "Mang fede e iri sunat orupa Musa o hada damuhuin honi nene, ino' il lulig sah."² Horo, ho araham supi om salahain ara, Paulus med Barnabas name nun ho ara sara tutul mate, horo he'e supi samang amuj bite Paulus med Barnabas med supi obeng ta, uil-uil mid Yerusalem lemid Rasul med penatua nun olap e supi om salahin ho u hu'tang.³ Horo, jumaat mang arasam seham mi, supi Fenisia med Samaria alaiy eleme homi supi bang pali' beng o safom ho u hu'tang petang, sari naho bad herang mate fito' diall bar o udume nu barpi araham.⁴ Ho araham supi sam Yerusalem mi, jumaat, rasul e med penatua nun, supi apong'dang med,

Horo supi afang rat ba Lahtal panen fa supi alaiy ho u hu'tang.⁵ Sobo, name pir den Farisi ara der ba o atino' bitam ho toh horo ubang bite, "Mang taro'ni di supi ho' uil-uil sunat, fe supi parenta honie Musa o Hukung ata'ain!"⁶ Horo Rasul med penatua nun u sahol honie na ho u hu'tang.⁷ Mang hemomi sara tutul mate no, Petrus toh supi ara hu'tang ubang ho, "Diail bar nun, i ahol bite mong zamang tur ho mi, Lahtal Sa i anai homi iri u tara' am bite ma nat alaiy, pali'mate beng uil-uil Injil o maring pa' u alepang honie o atino' bit."⁸ Fe Lahtal ba nameno' om ahol ho, sa o ta' ahol ta ma'eh ho bitam fa supi araham Roh Bolang med supi en, mang fede' Sa panen ma taraham am honi,⁹ Fe Sa e ale' bite piri so em supi so honi nene, Sa mang o udume fe alol supi om ano' bolang.¹⁰ Honi fe fed ho'o, mitaro'ni eiy fe i lahtal pate kuk tarofe med sakola aibar nun o doro ta haleng, pi bap bale med piri u ampo sah?¹¹ Sobo, pi o atino' bit bite pi il luling med ho Tuhan Yesus O hal tafoiy fe alaiy, o rupa mang fede' supi di huni."¹² Horo, name lafoh ba ta' unung nun ho por so'oh, supi Barnabas med Paulus fe ualepang, horo he'e Rasul alo ho tub maring med na o empir ba Lahtal panen supi alaiy ma bang pali' beng o'anaiy mi ho u hu'tang o lel bit¹³ Supi mang hu'tang no' he'e, Yakobus mateng abor ubang ho, "Diail bar, nari u alepang."¹⁴ Simon mong a'ainang mi ba taro'ni fe Lahtal dun bang pali' beng ata'ain ho, u hu' tang o lel bitam, mong bang pali' ho o anaiy mi So serang med fa ani mi.¹⁵ Nabi nun o mateng pa' na ho'o u sofo, mang fede' hul olmeng,¹⁶ 'Ho'o mang no' Na uil nabor. ho' Daud o bang hemang ba tari' laher am ho foiy bakung ano-no'. Na o tarutung am ho foiy bakung ano-no', med Na foiy ano' mi rupa bi' ta,¹⁷ Honie nameno' nun ba daiy ara eh ho Tuhan lap no', med bang pali' beng barpi olove Nani fe alaiy, o ba na ho'o barpi panen am ho, Lahtal o fom pa', o ba na ho'o barpi panen am ho, Amos 9:11-12 (Amos o sura' asel tieinu o bang ka'aiy ernu faling nu sam ernu faling alo)¹⁸ O ahol mi mong zamang o a ainang mi ara ham. Yesaya 45:21 (Yesaya o sura' asel er ut faling ifihing o bang ka'aiy er alo faling nu)¹⁹ Fe, na neiy tanut ho piri uil-uil ha'aiy name bang pali' beng nun ba sadimang Lahtal Araham am ho ano' malo e.²⁰ Sobo, piri mino' ho nahul supi en honie, supi sari med na an-an ba orupa, dil ah bang ah nun ho puin sa sahin e, med doc labuiy laete, no' na ba o doro apap am, med mong fuiy mi.²¹ Asel, mong aiy bap o mi tur mi, Musa eiy mi di ara am, mong bang pali' mate arian, name no' nun u semaring asel aome bang nun mi sel Sabat arian ta'an." SURA' FA NAME BA E YAHUDI HINUNG NENE HO EN²² Horo, rasul nun edun he'e no', penatua, med jumaat barpi, name nun ba supi ara ho tara', hunie supi ahow Paulus med Barnabas ara Antiokhia leam, Supi Yudas ba name ani bit Barsabas, med Silas, kapal nun ba di ail bar o udume ham ho o anani mi,²³ Supi satang puin sura' hul orupa ho' oni: "Mong rasul med penatua nun, diail bar nun ba i udume ham, fa diail bar nun e Yahudi nene mong Antiokhia mi, Siria med Kilikia, ho salam!"²⁴ asel ni ma'eh bite name pir den ni' anaiy mi, ba fa supi araham ni e supi parenta nene ho, supi mateng pa' ho ano' taro' ni e, ilaman ano' bol fe ho, puin iri silong am,²⁵ na ho' o ma nira ham ni edun he'e no', mang u sofo no', horo he'e, ni name tara' e supi ahow sam, ari e med ni diail bar nun ba ni esah, Barnabas med Paulus,²⁶ ba pi Tuhan, Kristus Yesus eiy araham supi so fetang fewu meng.²⁷ Honi horo eiy fe, ni Yudas e med Silas ahow, honi supi solo na an-an ba o saraham ho puin u ira mateng.²⁸ Sobo, mino' bi' so honi he'e, fa Roh Bolang med ma niri mi, honie na o tarofe ho med abare tameng bo e mi tarofe na ho' o emota nene.²⁹ Fe na oba ebang foiy ti faram ho i elet, ma fuiy ho mi, med na ba o doro' apap amine, med ma doc labuiy laete homi. Mang fede' na an-an ho' oni ho i u iri buang, i na o no' fe panen. sam ho'o mi meng, honiam fe pi foiy tahol."³⁰ supi mang supi mang sara meang sabor no', supi hel Antiokhia lehel, supi mang jumaat taunung no' supi sura' ho alorang.³¹ Ho araham, name ba o atino' bit, sari sura' opa' ho ta'an, supi bad herang asel aluling ho eiy ara ham.³² Yudas med Silas, ba supi hodiba nabi, mateng tofang puin supi ano' dume med ano' kufa'.³³ Supi hemo mi seleme med sel tareng den ho om mi. Name ba o atino' bit nun ho, no' ham fe puin supi ad atain sabor sam name ba supi ahow am ho olap sam.³⁴ [Honi sobo, silas bite mi no' so honi he'e, hemoro mi seleme med.]³⁵ Sobo, Paulus med Barnabas Antiokhia mi seleme med, homi gur pel med name lafoh beng ara, Tuhan o fom pa' u maring. PAULUS MED BARNABAS SELET³⁶ Mi tareng den ani he'e, Paulus Barnabas ara hu'tang, "Mae pi foiy tabor bang pali' o mate mi, diail bar nun ba o udume teiy ham ho, o lelang lol, eleme ba pi mi Tuhan o fom pa' u maring, honie pi supi omid ohel ho edun."³⁷ Barnabas om ho, Yohanes ba name olove bite Markus ho adaiy bit.³⁸ Honi sobo, Paulus eiy om umang ho, name ba Pafilia mi supi elet, e supi ara ham-ham sam karesang baleta nene ho adaiy e.³⁹ Supi om salahin empir horo he'e supi selet barpi. Barnabas Markus ara ted Siprus o bang pali lefa,⁴⁰ Sobo diail bar o udume ham nun mang Tuhan o hal tafoiy puin supi alorang no', Paulus Silas adaiy supi sabor.⁴¹ fe Sa Siria med Kilikia alaiy, homi jumaat nun ho ano' dume.

Chapter 16TIMOTIUS SA PAULUS MED SILAS ARA TENANG EL

¹ Paulus sa ho' Derbe med Listra mi. Sa edun he'e, sakola ainu ani Timotius ho, ara ho mi, o'fo ho Yahudi ob sobo Lahtal o' a'tino' bitam, honin sobo o'mang ho, Yunani hinung.² Diail bar o' udume ham ba ara mong Listra med Ikonium mi ho, sipi Timotius o no' a'hol.³ Paulus om ho sa Timotius a'ra sam, horo he'e, sa Timotius a'dail, no' he'e, sa a'no' bolang a'no' manep, fede' name ba ara bang pali' ho mi ho, barpi Yahudi hinung mamang. fede' name homi barpi a'hol Timotius omang ho Yunani hinung.⁴ Sipi o lame om homi, sipi bang tofang lelang tofang a'lai, o om homi panen aten, mateng lurung o no' ba name Lahtal at hamow ei ba ara Yerusalem mi u lubang u ta'unung, u inung ham oh, sipi bit med name tofang ba o' a'tino' bit am ho a'ra mateng honin e, supi a'lol ata'ain.⁵ Horo he'e, rei ala ernu ho, u dume om mi kufa med ara med lubang taunung no' ho u teeng ho mang tofang ta ho sel tana ap. LAHTAL PAULUS O' LOFE MAKEDONIA LEAM⁶ No' horo he'e, sipi foil lame sobo, sipi Frigia med Galatia ho a'lai, fede' Asia mi Lahtal o'fom pa' mateng pa' hemo mi u' mateng u' lurung fe ho, Roh Bolang sipi o' se tel.⁷ Sam Misia mi he'e, sipi se'bur lap sam Bitinia leam, sobo Yesus o' Roh e' u inung neno.⁸ Horo he'e, supi lame Misia ho alai hel mong Troas le hel.⁹ Dil pana om ho mi, Paulus nanu a'ho. Sari ho,

Makedonia o name nu a'bung tufeh, no' honi he'e, a bang u'bang ho, "A' ho' Makedonia leho niri u'karang fe." ¹⁰ Paulus mang na ho a'hol no' horo he'e, ni se'bur lap hano'ang mong Makedonia leam, ni u tanut he'e, Lahtal so ni olofe sam honi e fom pa' mateng pa' Sura' Bolang om mi ho, u sipi a'ra mateng. LIDIA SOM A'FOM ¹¹ Ni tang mate a'peh sam mong Troas mi horo he'e, ni a'bul puin tang mate ho a'peh mong Samotrake mi, tar dilel horo he'e ni Neapolis leam, ¹² homi ni foil mong Filipi leam. Filipi ho'o, Makedonia ho o'bang asel, Roma o' parenta e'far. Ni pali' ho mi tareng alo tou. ¹³ Sel palol a'raham, ni hel sam mong se'ar mate ba mol adi ta am ei ho mi, ni tanut he'e a'ome e'mele ara homi lubung eh horo, ni sipi ara mateng-mateng. ¹⁴ O' a'nai homi, Tiatira ob nu ani Lidia. sari ho'o naph duil ou ho fail o' name, sari di Lahtal ho o'ati no' ubang u ada a'hol. Lahtal om during ah during, sa mih Paulus o' mateng pa' ho e'dun u a le pang. ¹⁵ Mang no' horo he'e, Lidia med name ba Lidia o' bang om mi ho Paulus a'foil, Lidia nibang ubang ho, "A nedun mang fede' nari ho'o Lahtal o'a'tino bit, u a'b toh dume so he'e, a ho' no bang leho', honi e, hemo mi mih tar." Sa a'ti tino' u nibang. PAULUS MED SILAS SAPIRI OM MI ¹⁶ Ni sam niom atel Lahtal a'ra mateng e'mele leam bit, sobo ni sam seham he'e, ai ob nu ho pali' mate o' kufa' fe puin ho sam niri ta toh. Sari ai ob ho'o, pali' mate o' kufa' o' ara, pali' mate o' ladimang o' labor puin so name mate nun ba sa o' karesang o' baleta eh ho a'no' untu mi taat. ¹⁷ Sari ai ob ho, sa Paulus med niri ho sa nita ain, sa lofe id sanang ahel ubang ho, "Name ho'o Lahtal mate lafining at hamou a'fu' hamou ei, sipi se'bur ba lol sam il luling med ho fitho' fit ma u ira mateng!" ¹⁸ Sa sari na ho' panen tareng den den om mi. Paulus a'ri ing horo he'e, sadimang setang darah ba ai ob ho tamang ho ara mateng, "Na Kristus Yesus ani puin ahin alol! a ai ob om ho mi hel!" Mang horo he'e, sari setang darah ho hel te'eng. ¹⁹ Honin sobo, ai ob o name mate nun ho midun he'e, sipi o' udume fa ai ob ho mi e, untu senang kafac mi ta'at ho med fe ho suhuin am, sipi Paulus med Silas a'puin baring lubung ta' u'nung mate e'mele leam, mong bu'ang aneng airno eng adang apong adang ho mi. ²⁰ Sipi Paulus med Silasa ara sam mong name ba hu' botang dasing ap puin abung, sipi ubang ho, "Name ho' Yahudi hinung, sipi ara pi bang pi pli' ho'omi loil a'main horo solo panen eh. ²¹ Sipi hada damuhuin a'hal fe u tara mateng, u tau tatang ta, honin e, piri Roma hinung ho med puin panen aten." ²² Name tofang sahir toh, Paulus med Silas eng ba' afel ba' hu' botang dasing ap o' name Paulus med Silas o'fen a'peh ala'ang, no' horo he'e, sipi name a'hou dob bo' puin Paulus med Silas ho beh. ²³ Sipi Paulus med Silas ho beh par, eng ba' afel ba', sipi ahel feu mong sapiri om lefa no' horo he'e, sipi sapiri o' kapal a'hou name alo ho bu'ang. ²⁴ Mang horo he'e, sapiri o' kapal Paulus med Silas ara mong sapiri om lefa no' horo he'e sipi e'fa name a'pec nod mong sapiri om mi a'mihing. ²⁵ Tun ham lala ham he'e Paulus med Silas toh som a'tel med dal orang Lahtal ani u tarain, sobo name sapiri om mi nun ho sipi u safel meng. ²⁶ Seh-seh honin he'e, ta fufui mate toh, sapiri bang od sel mi dor mi, sapiri se'ar sari during, name no' ba name nod hei to fi' to lein ho sobobom tafetang. ²⁷ Sapiri o' kapal sahir toh dun he'e, sapiri o se'ar airnu sari during am, sa so nei baring e'dai sari hor samine fede' sa tanut he'e name sapiri om mi ho, te'eng, oh am. ²⁸ Sobo, Paulus a'titino' beat ubang ho, "ha'ai o bobom ano' bamed fui hal nene, amine nene a tubing nene, fede' ni barpi a'ra ho'o mi!" ²⁹ Mang horo he'e, sapiri o kapal lampu med te'eng bang om lamid, bibil dada' sam Paulus med Silas apong a'dang ho mi, hel fa'ur muding name alo ho uli' aming fa'ai leam. ³⁰ Mang no' horo he'e, sa name alo ara pong luling lehel, sa name alo ho ara mateng, "No mate nun, naba fe na panen honin e, na il luling ho med?" ³¹ Paulus med Silas ubang ho, "A Tuhan Yesus om mi Lahtal ho o' a'tino' ubang honin he'e il luling ho, ari med name no' ba o' bang mi barpi med. ³² No he'e, Paulus med Silas Lahtal o'fom pa' mateng pa' ho ubang med sapiri o' kapal med name ba o' bang om mi ho ara mateng. ³³ Mang no' horo he'e, so dilpana ho puin sa Paulus med Silas sa arasam o' ba'med a'no' bolang, mang horo he' sari med ob ai o bang om mi ho, Paulus med Silas sipi a'foil a'no' name sarani. ³⁴ No' he'e, sapiri o kapal sa Paulus med Silasa sa ara sobang leam, na dou na pu sipi ara ade na. Om sanang apa no' o'sah, loil asal bad herang ara a'fah a'hir mi, fede' sari med name no' ba o'bang om mi ho, Lahtal a'hol o' a'tino bit am. ³⁵ Honin sobo, fed sah he'e, a'bul lang a'hal lang o' name so bel lamuil a'hou ubang ho, "Name alo ho ad a'tain!" ³⁶ Sapiri o' kapal Paulus a'ra mateng u'bang ho, "Name ba iri hu' a'bul lap a'hal lap eh ho, so name a'hou ubang ho, iri ho e sapiri mi nene am, sari ho i holong am. Honin fe, fed ho' mi i no' ham, bad herang om mi hel sam!" ³⁷ Sobo, Paulus sipi a'ra mateng, "Sipi nun ho, name tofang eng adang ho mi e ni a'bul a'hal a'hol dai he'e, sipi niri beh niri par tofang eng adang ho mi. niri ho'o, Roma hinung, no' he'e sipi niri med sapiri mi. Sam ho'o mi sipi por-por ni hou hel? A'ai! sei hairta, honin e, sa sipi so ho' nihou hel." ³⁸ Bel lamuil a'irnu mateng ho fisam mate nun a'ra mateng, Paulus med Silas o' mateng ho ma eh ho. Mate airnu baroc empir fede' ma eh he'e, Paulus med Silas ho Roma hinung. ³⁹ Mang horo he', sipi ho' Paulus med Silas a'bung so a'hal bit sipi e'fa fan. Sipi Paulus med Silas ahou holong no', foil sipi a'bung honin e, Paulus med Silas foil hel beng leam. ⁴⁰ Mang sapiri mi holong no' he'e, sipi a'bul Lidia o'bang leam, hemo mi ho sipi dun so diail bar ba udume nu ho a'hol, he'e, sipi so beng bar ho a'ra mateng om a'no' dume, no' he'e foil lame honi.

Chapter 17PAULUS MED SILAS MONG TESALONIKA MI

¹ Sel nu mi, Paulus med Silas lame Amfipolis med Apolonia ho a'lai, sam Tesalonika mi he'e, Yahudi o lubung eleme nudi ara ho mi eh. ² Mang horo he'e, Paulus sipi o' a'nai lemid, sura' bolang ho u sipi a'ra mateng don tow om mi, ³ sura' bolang sa u a'fetang o'hir o'pa' sa bit ho'oni, "Yesus ho sa u'il-u'il ma'ar mahip ahol, no' honin he'e, sa name min tofang o' a'nai ho mi so fetang, no' honin he'e, sa u'bang ho, Yesus ba Na u ira mateng eh ho', Kristus." ⁴ Horo he'e, name no' habuden ba o' a'tino' bit ho, sadimang ma Paulus med Silas ara ta' u'nung, foil med Yunani hinung habuden mateba Lahtal u baroc am ho, med ob bar anita nun ho pi ta'an sah. ⁵ Honin sobo, Yahudi hinung om bune apang sah, sipi name a'ri ing pali' homi ho, a'dail, sipi name ta' u'nung lafoh bi', horo he'e sipi pali' homi dil a'sahain bang a'sahain, no' horo he'e sipi sam Yason o'

bang fading om lemid Paulus med Silas lap, sipi om ho, baring hel name tofang ho lehel. ⁶ Paulus med Silas lap e' a'hol nene, horo he'e, sipi Yason med tenang bar pirden ara sipi baring mong parenta aneng abung, sipi u'bang ho, "Name ho'o, pali' ho'mi loil a'main rusa fa' eh ho, foil ara ho'mi am. ⁷ Yason sapano' puin sipi med, sipi barpi amang mid, mate pali' ta o'hap maring lafang, sipi u'bang ho, afen beng ara sari ho Yesus." ⁸ Mang mateng ho ma' eh horo he'e, name tofang med mate airnu bang homi ho, om lahun apang sah. ⁹ No' horo he'e, Yason med o beng bar udume nu med name ho en mang no' he'e name sipi ad. PAULUS MED SILAS MONG BEREIA MI ¹⁰ Di a'il bar udume nu ho, hanono ang Paulus med Silas a'how paka ho puin mong Berea leam, sonang alo sam pali' ho mi horo he'e sipi sam Yahudi hinung o lubang ta'unung e'mele leam. ¹¹ Yahudi hinung homi ho, om no' bi' e mang fede' mong Tesalonika mi honi nene, fede' name sipi u'bad, name bad herang puin fom pa' mateng pa' ho med, an tofang bit eh ho a'bulem a'ai honin ho, sipi ulap uta'ain sel tana ap. ¹² Horo he'e, sipi mi tofang o' a'tino' bit, o' a'nai ho mi ho, Yunani hinung mi ob mi lote ba ani ta nun ho somi tofang. ¹³ Honin sobo, Yahudi hinung mong Tesalonika mi ho, a'hol ma'eh bite, Paulus mong Berea mi Lahtal o' fom pa' mateng pa' ubang eh, sipi ho Berea mi na sah panen puin name tofang ho a'bite. ¹⁴ Mang horo he'e, diail bar o'udume nu ho, hanono ang Paulus a'how sam tut ta, sobo Silas med Timotius so mih. ¹⁵ Name Paulus ho e'bu'ang sam mong Atena mi, Paulus name a'ra mateng ubang ho, sam Silas med Timotius ara mateng sipi hano ang nolap ho', honin no' he'e name lame. PAULUS MONG ATENA MI ¹⁶ Paulus mong Atena mi sipi a'dang eh he'e, sa u alepang he'e o'Roh ba a'fah a'hir mi om muj empir fede' Paulus e'dun he'e, name tibeh foi od ano' name no', med a'mihing a'tuhuin, sipi horo o'atino' bit a'no' so lahtal horofe pali' ho afeng. ¹⁷ Horo he'e sa mong Yahudi hinung o lubang ta'unung emele leam, bang beng pali' beng o'nama ba Lahtal u baroc am ho, med name ba a'ra homi fetang eh ho a'ra tanut totiling sel tan ap. ¹⁸ Name tanut huding ba a'ra lubang ta'unung a'ni Epikuros med Stoa om mi hodi sa a'ra u'tatang. Anai homi, piralo tow sara mateng, "Ai o'tanut luling ham fed lame eh ho' om naba ubang sobe?" Beng u'bangho, "Ai ho'o mang fede' name ti ah foi ah empir u'mateng lame honi," fede' sa Yesus o fomp fe u'bang eh. ¹⁹ Horo he'e sipi a'dail a'ra sam mong pali' ho o'bu ang o'aneng a'bung sipi a'tan ubang ho, "Niridi niom a'hol uma, na ahol dil ma'eh habar taro' ni horofe a bit lame eh? ²⁰ Fede', naba u tahoir ei horo a fit ho' nifel mi. Airnu turlo ba a'bit eh ho niri a'hol fe niom uma." ²¹ (Sari sel ho a'raham ho, Atena pali' o'nama med name se ho' nun ba a'ra homi ho, sipi sel hair oh fe a'danang, sipi e'naden panen nene, sei lal ho na habar nu a'ra sipi u'mateng u'lurung a'ai he'e sipi u'ma eh u'alepang.) ²² Horo he'e, Paulus pali' aneng airnu a'nai homi sahir toh sa u'bang ho'oni, "Oo.... Atena hinung, airnu turlo na midun honi he'e, iom' u'te'eng na a'tino'. ²³ Fede', na lame pali' ho' fading an-an tofang ba i' u'ada a'hol eh ho na edun lame sam eleme mi lubang mi ta'unung ei nudi sam ahol, o na hul ubang ho, 'MED LAHTAL BA AHOL NENE HO A'RAHAM.' Honife, naba i' e a'hol nene sobo i' u'ada a'hol eh horo na u ira mateng eh. ²⁴ Lahtal pali' mate med lelang airnu ba a'ra om mi ho a'ten a'home, fede' Sari horo burang med pali' mate o'afen, Sa e mong leng ba'un ba name no' Satang puin aten, honi mi nasah gur pel eleme ho sa e homi nene, ²⁵ Sari di name tofang e u'karang nene mang fede' Sa nanu u'dume eh honi, fede' a'eng, fetang farufing med airnu turlo ho Sari med name no' sariho mang ano' Sa med en. ²⁶ Name nu om mi, Sa aten a'home med name tofang bang airnu mi pali' mate ho' ta ho' en, sel tapeng, o ha' o' manang Sa ano' dume ano' emele elafeng sipi mi fetang, ²⁷ honin e, sipi Lahtal lap, mang fede' sam ahol a'rupa' masiki Sa e telet te lihing nene tari an. ²⁸ Fede', Sari fe om mi pi fetang farufing so dai a'ra. Mang fede' bow rapo' airnu u'bang ho, 'Niri ho'odi O bap O bale.' ²⁹ Fede' piri ho'o Lahtal o'toh o'po', pi o' abul ha'ai tanut bite, huring madal ho falofang hir so eme, lahang afel so eme foi so, naba dun a'hol ho, name no'so u tanut, no' honi he'e satang molang ho puin a'ten a'home. ³⁰ Honife, bodo kamuke o'sel tapeng med meng, fed ho'o, Lahtal name no' airnu taro-taro miho a'ra mateng honin e, som a'fom, ³¹ fede' Sa sel nu u'bang am, sel homi hu' botang dasing ap Sa puin pali' mate tahel, abul lang puin name ba Sa u tub am ho a'lai, Sa o'pilang o'tanaj me name no' en so barpi, sari ho, name min o'a'nai homi Sa ai nu ho a'no' fetang." ³² Ma' eh he'e, name min a'nai ho mi fetang di so horo he'e, name pir nu alo e'bit eng el, honi sobo o'beng ho u'bang ho, "naba a u'bang eh ho niom foil alepang uma." ³³ Mang honi, sipi o' a'nai mi Paulus sahir toh sam. ³⁴ Honi sobo, name pir deden ma a'ra ta' unung o' atino' bit, o' a'nai mi ho Dionisius di a'ra, sari hodi bengfal airnu ho op'nama, med obnu ani Damaris med o'beng bar ba sipi a'ra ham-ham homi eh ho foil ta.

Chapter 18PAULUS MONG KORINTUS MI

¹ No' horo he'e, Paulus Atena pali' homi hel, foil sam mong Korintus bang leam. ² Paulus sam he'e name Yahudi nu ani Akwila, sari ho, Pontus o'toh o'hamow, so ob ani Priskila ho a'ra dai mong Italia mi ho', fede' Klaudius name Yahudi tofang ba a'ra Roma mi ho, ahow sapor. Paulus ho' sipi a'bung. ³ Fede' sipi o' karesang ham, horo Paulus sipi a'ra ham-ham kaesang fede' sipi o' karesang ho, tenda fe panen. ⁴ Paulus labung ta'unung e'mele homi, tanut to tiling don ari an, sa se'bur lap taroni sa Yahudi med Yunani hinung o'atino' bit. ⁵ Honi sobo, Silas med Timotius, tong Makedonia mi hel, Paulus foil sadimang fom pa' mateng pa' horo ubang atitino' med Yahudi hinung a'ra mateng ubang ho, Yesus horofe Kristus. ⁶ Honi sobo, sipi Paulus lafang arahain tameng taputang, horo he'e Paulus so fen taro' no' he'e sipi a'ra mateng, "O foi ho ara elafung dor ta! Nari ho'o bolang. Fed ho'o mi so samfa, na foil sam bang beng pali' beng leam." ⁷ Mang horo he'e, sa emele homi hel, sa sam mong ai nu ani Titus Yustus o'bang mi, sari aih, e Yahudi hinung nene sobo sa Lahtal u ada a'hol, o bang ho Yahudi o lubang ta'unung emele edenle mi. ⁸ Yahudi o' lubang la'ol o' Kapal ani Kristus med name ba o bang om mi ho, sadimang Lahtal o'atino' u'bang, foil med Korintus hinung tofang ba Paulus ei ma'eh ho, Lahtal o'atino' bit horo he'e sipi a'foil. ⁹ Pana nu puin Paulus o' a'hol mi Lahtal a'ra mateng, "Ha'ai baroc eh, a mateng sei masing, ha'ai por nene, ¹⁰ fede' Na a'ra ara, mang ano horodi, e ari lafang nene, e ari beh ari par nene, fede' Nei name no' udume tofang ara

pali' ho'o mi." ¹¹ Horo he'e, Paulus ho mi mih mitar Lahtal amang pa' u mateng med sipi a'ra mateng o' lufang tun nu ul talang om mi. PAULUS MONG GALIO O'SE AR MI ¹² Honi sobo, sel ho a'raham ho, Galio sano' Akhaya bang ho o' ham nome, Yahudi hinung som nu sahir toh Paulus lafang, sipi ara sam name a'bul lap a'hal lap o sear mi, ¹³ sipi ubang ho, "Ai ho'o name tofang om hoc fa Lahtal u'ada a'hol sobo, Yahudi o' Sura' Bolang om ho a'lahain." ¹⁴ Hoi sobo, Paulus e'dai sat a'be' mateng honi he'e, Galio Yahudi tofang a'ra mateng, "Yahudi hinung mang fede' sari nu ho'o ta do' pi la' eme panen sah a'ten sah so honi he'e, Na i para kara u mateng." ¹⁵ Honi sobo mang fede' na ho' mateng lurung, name ani, med i hap maring so ho'e ina umateng. Na nano' name ham mi ina ho' ubang na naain." ¹⁶ No horo he'e, Galio name ho a'lol ahow luling lehel. ¹⁷ Mang homi, sipi lubung ta'unung o' kapal Sostenes ho a'puin med parenta bang se'ar homi beh. Honi sobo Galio foil midun mi alepang di a'ai. PAULUS SABOR MONG ANTIOKHIA LEAM ¹⁸ Paulus homi tareng den den no he'e, sa so di ail bar udume na homi sa a'ra mateng no' he'e, sa Priskila med Akwila a'ra ham-ham kapala ta mong Siria leam. Mong Kengkrea mi he'e, Paulus selafung ta'oin no' am, fede' sa pa ha' na panen no' am. ¹⁹ Sam mong Efesus mi he'e, Priskila med Akwila ho Paulus med homi ad, sobo Paulus solo sam Yahudi hinung a bung tanut to tiling. ²⁰ Sipi Paulus a'bang honi e sa Paulus homi lufang, soba Paulus sa'ain, ²¹ sipi a'ra mateng ubang ho, "Lahtal inung he'e Na foil nabor iolap ho'am." Mang honi sa Efesus mi kapala hil. ²² Kaisarea mi sa hel, sa mid ada mahen bit Lahtal o' name homi ho a'raham no he'e sa hel Antiokia lehel. ²³ Sa homi tareng den den om mi, sa hel mong e'leme nun ba Galatia med Frigia pali' mi ho, sa e'dun o' malil, sakola ai bar nun ho, a'no' kufa' a'no' ara, om a'no' dume. APOLOS MONG EFESUS MED KORINTUS BANG MI ²⁴ Sel nu mi ho, name Yahudi nu ani Apolos, sariho Aleksandria o sel u po' tupe u haluh, sa ho' Efesus mi. Sariho name ompo' name at petang, Sura' Bolang om ho sa a'hol milil. ²⁵ Lahtal o'se' burfe ho, name sari ai ho'o ou atang ta sa aholam, Roh om mi sari ho do' tabi. Yesus o' karesang o'baleta sa ubang umateng sobo sa u a'le' u tara' rupa, sobo sei tuling tow ho, Yohanis ei fe sa a'hol. ²⁶ Sa lubung ta'unung mi mateng lurung ho, sa e baroc nene, sobo Priskila med Akwila ma eh horo he'e, sipi baring satote mi a'tuhuin se'bur Lahtal ei o a'bul a'bul ho sipi u a'ra mateng. ²⁷ Sel homi, Apolos di om ho kapala hil mong Akhaya bang leam, diail bar ba udume nu ho, a'no' kufa' no' he'e sura' hul med sakola ai bar hemo mi en sipi a'how a'danang ari med. Sa mang sam horo he'e, name tofang ba untu ada ahol o'atino' bitam ho sa ukarang sobarpi, ²⁸ fede' sa tofang apong adang mi Yahudi hinung sa a'titino' lafang, Sura' Bolang sipi e'tub ubang ho, Kristus horofe Yesus.

Chapter 19PAULUS MONG EFESUS BANG MI

¹ Na ho ara honi he'e Apolos dai mong Korintus bang mi, Paulus ho bair lol sam mong Efesus i am. Hemo mi sa sakola ai bar pirnu alo a'hol. ² Paulus sipi a'ra mateng, "i o' a'tino' bit om homiho, Roh Bolang i medam em dai?" Sipu ubang ho, "A'ai, Roh Bolang ho a'ra so honiho, a'titino' ni ma eh dai." ³ Paulus foil ubangho, "Naba fe om mi i sei tuling tow med?" Sipu ubang, "Yohanis o sei tuling tow om mi." ⁴ Paulus ubangho, "Yohanis o sei tuling tow ho, tom a'om ei sei tuling tow, no' horo he'e, sa name tofang a'ra mateng honi e, Yohanis ho no'am he'e ainu ho'eh ma rh horofe o' a'tino' bit Sariho Yesus." ⁵ Sipu na ho ma'eh no horo he'e, sipi Yesus ani puin sei tuling tow ho med. ⁶ Paulus satang sipi ta puin meng he'e, Roh sipi tahel horo he'e, mateng a'fang-a'fang ho sipi ubang, na faning tapai di sipi u mateng. ⁷ Sipu o' tofang ho, lotebar pir airnu faling alo. ⁸ No' horo he'e, Paulus mid lubung la'ol eleme lamid, baroc banibung e a'ra a'fah mi nene sa mateng lurung atino' panen, ul tow om mi, tanut to tiling sipi om a'no' dume ma Lahtal o'bang bolang manep huring madal ho a'raham. ⁹ Honi sobo, name pir nu alo som a'no' adobe, o'atino' ubang ho bahut alil, name tofang a'pong adang homi, na o'sah mareh, a'ri ing ta fail ta fe bit med se'bur no' ho a'raham, Paulus sipi ad a'tain, sadimang sakola aibar a'dail sam mong Tiranus o'sakola mi tanut to tiling sel a'rian. ¹⁰ Sari na ho'o, lame tun alo om mi, horo he'e Yahudi hinung med Yunani hinung mong Asia mi ho, Lahtal o' fom pa' o' mateng pa' ho u alepang. SKEWA O' AI BAR ¹¹ Lahtal na u tahoir o'karang tofang panen Paulus a'tang a'lai, ¹² tatang luh o'napah puin ho' name mode o'lap ho', sipi mode suhuin, nop' honi he'e, setang darah ba sipi tamang ho hel te eng. ¹³ Sobo, Yahudi o' setang a'lol o'nae pirden ho lame pali' fading se'bur lap afen Yesus ani puin fa name setang halap ho a'raham ubang ho, "Yesus ba Paulus umateng eh ho, na ani puin i ki i a'ro oinmin bit!" ¹⁴ Skewa o'ai lote bar pir itito ho, pir nuba Yahudi dor bu'ang o'mate horofe naho panen. ¹⁵ Sobo, setang darah nun sipi ei a'bor ubangho, "Yesus ho na a'hol, Paulus di na a'hol, ari ho ano?" ¹⁶ Horo he'e name setang om tamang ho, sipi o' do o' lahel med so kufa om mi, sipi a'no' moleng malaj horo he'e, sipi bang ho el te'eng sobo, a'boi tang oh, baed foihal puin te'eng. ¹⁷ Sarina ho'o, name tofang efesus bang miho barpi a'hol, sariho Yahudi hinung med Yunani hinung. Sipu barpi baroc oh, afen Yesus sipi afoh atel sel tana ap. ¹⁸ Tofang sipi o' a'nai homi ba o' atino' bitam ho, ho' ma sei masing, sipi so panen so aten ho umateng ulurung o' atino' bit. ¹⁹ No' he'e sipi halimang lapar panenam ho, so sura' nun ho a buil ta unung med tofang eng adang apong adang homi apew. Sipu sura'-sura' o fali ho t'an sa he'e seng hir rib eir ifing ho o'hir. ²⁰ Honife, Lahtal o' fom pa' mateng pa' ho' a'bow med nimate milafining. PAULUS SOLAME SOTOH U TARO' U ALAP ²¹ An tofang ho no' oh horo he'e, Roh om mi, Paulus o' tanut ho, sa Makedonia med Akhaya lol sam Yerusalem leam, sa ubang ho, "mang fede' Na sam hemo miam honi he'e, na u'il-u'il Roma e'dun." ²² Na name piralo utub mong Makedonia leam karesang baleta, sariho, Timotius med Erastus, sa solo Asia mi tareng den-den. DEMETRIUS MONG EFESUS BANG MI LOIL A'MAIN ²³ Ma' sel ho a'raham, loil mate a'ra hemomi ma se'bur ho a'raham. ²⁴ Fede' ainu ani Demetrius, lahung huring mera' panen ho ei karesang, lahung ho sa puin aung ob sah ani Artimes o bang aten a'home ip a'tuhuin mid a'tuhuin, name molang sa o'fali ka'ai nene. ²⁵ Atang molang airnu sa ta unung sa a'ra mateng, "Di ail bar nun, iri di ahol ho, tofang lu'ung so ara pi fetang mi, asel pi karesang pibaleta mate om horo mi. ²⁶ No' he'e, iridi ahol ma' eh sariho e' Efesus solo mi nene, sobo e'dai Asia so mipir, Paulus name tofang om a'dimang o' atino' ubang, sa ubang ho, Lahtal ba name no' satang

puin atenho, e Lahtal nene.²⁷ Sari ho' sano' om sah, puin tamuj fa sah lahal lefa, e horo solo nene sobo puin apung Artimes mate lafining hodi e utaan apite' di a'ai, no' honi he'e, sari ba pi uada ahol Asia ho'mo med pali' mate ho'ta, o' mate o' lafining selnu mi he'e suhuin."²⁸ Sipi mang ma eh horo he'e sipi ari'ing empir, sipi lofe beat ara ip a'ra mid ubang ho, "Efesus hinung, o' apung Artemis somi mate!"²⁹ Pali ho loil amain mate afeng, horo he'e sipi barpi hanonoang mong dal orang suku saba bang leam, sipi Makedonia o' name piralo, sariho Paulus o'dial senulol ai Gayus med Aristarkhus ho sipi beh baring.³⁰ Sobo Paulus omho, name tofang omho lemid bo, sakola aibar mang sa'ain.³¹ O' mitata Asia o' mate airnuba Paulus ara tenang el ho samang tahow talamelol a'ra mateng honie, sa ha'ai safah sahir ho fisam mong suku saba bang homi a'lorang nene.³² Horo habuden nanu u beat fa habun a'raham, fede' loil a'main om mi, no' he'e sipi habuden mate e'ahol nene naba ei sofe, sipi ho' ta unung.³³ Tofang a'nai homi den u tanut, Aleksander Yahudi hinung a' dodo fa name apong a'dang a' tuhuin am, Aleksander satang a'kala, om ho name tofang a'pong a'dang homi sari utola fe.³⁴ Sobo, sipi a'hol he'e, Aleksander ho Yahudi hinung, o' lufang od alo om mi, sipi barpi beat amang nu hel ubang ho, "Efesus o' apung Artemis somimate!"³⁵ Abul ahal lang o'nahul ei ho, sa name tofang ho e'hap sipi ano' por sa ubang ho, "Iri Efesus hinung, Efesus ho, apung Artemis tong burang tahel ho o'bang buang ano' honi horo e a'hol dai.³⁶ Fede' sari na ho' pi u'ariing sah honife, i tining talaj, mang tanai name o' ahal lap nene.³⁷ Fede' name nun ba i ara ho'am ho'o, pi apung o' bang ho utot u kalaping nene.³⁸ Honife, mang fede' Demetrius med o' name a'tang moleng nun horofe om tarofe fa namenu a'raham, name hukung puin med ham name o' se'ar sari during. Sei honi sipi so tanut fa nu a'raham ma nu a'raham ho ubang.³⁹ Honi sobo, mang fede' i nanu'le u inung, sarinaho, mong serang buhuin o' lubang ta'unung mi umateng hukung ata ain.⁴⁰ Fede', pi karak omi, name pi a'hal lap ma loil amain sel fed ho' a'raham fede' loil amain ho'o pi umateng a'lelfe sobo pilang ahap a'ai."⁴¹ Sa na an tofang ho'o sa umateng no' he'e, sa name barmate ho a how tabite.

Chapter 20PAULUS MONG BANG PALI' MAKEDONIA MED YUNANI LEAM

¹ Loil amain mate mang tafal he'e, Paulus sakola aibar o'lofe ta'unung, sipi om ano' dume, sipi a'ra mateng no' sasam Makedonia leam. ² Pali' tofang sami lame, fom pahang tofang sa sipi a'ra mateng, sam mong Yunani lehel. ³ Sa hemomi mih tar ultow om mi. Fede' sa kapala ta Siria leam bit he'e, Yahudi hinung gahain somnu ari lafang, sasom mi a'hi' sabor Makedonia lol. ⁴ Name ba ara tenang el sam ho, Sopater Berea o' name, Pirus o'ai, Aristarkhus med Sekundus Tesalonika o' name, Gayus Derbe o' name, Timotius, Tikhikus med Trofimius Asia o' name. ⁵ Sipi sotur sam Troas mi nidanang, ⁶ Sobo Roti Bolang o'hair mate a'raham ni Filipi mi kapalata lame tareng ifihing ho' Troas mi sipi ahol, ni hemomi tar mih tareng itito. PAULUS O' LAME O' TOH O' AMUJ MI MONG TROAS MI ⁷ Hair o' aainang don om homi, ni ta unung ham-ham roti ahid eh, Paulus sipi a'ra mateng honie, dil lel he'e salame honi sobo, somateng pa' ho sauta sam tun ham. ⁸ Lampu tofang ara bang om lafining nimi taunung eh homi. ⁹ Ai a'for nu a'ra sanele mi mieh sobo nop suhuin. Horo he'e Paulus mateng a'hi' nene so em, ai aforho sonop eh horo he'e tong bang om lafining omi towmi ho mimuj, name tefang he' minam. ¹⁰ Honin sobo Paulus hel tatar afa' ubang ho, "loil e, fede' o'aeng dai a'ra eh." ¹¹ Paulus sabor mid roti ahid ade, sa name a'ra mateng lufang o'sah sam lalami e' meng. No' he'e sa lame. ¹² Sipi ai afor ho sofetangam fe a'ra sabor, aihho apang no' empir. MONG TROAS MI SAM MILETUS LEAM ¹³ Honi sobo, mitur sam kapala ta mong Asos leam, niom Paulus hemomi ho sam med fede' sa bit honiam, om solo hemo leam sobo se'fa puin. ¹⁴ No, seh-seh sa ho' Asos mi nihol, ni a'ri med no' he'e nimong Metilene leam. ¹⁵ Ni hemomi lame mi dilel nisam Khios mi. Hair o' ata'ain nisam Samos abung, mi dilel nisam Miletus mi. ¹⁶ Paulus om Efesus lol honie sa haai mong Asia mi sel ano' oh e fede' sa hanoang sam Yerusalem mi, no'so honi he'e Roh hel o'sel a'raham. PAULUS SA EFESUS O' PENATUA BAR A'RA MATENG ¹⁷ Miletus mi, Paulus name a'how mong Efesus leam penatua nunho a'how olap ho'. ¹⁸ Sipi mang ho', sa sipi a'ra mateng, "Iridi a'hol, nari ho taro'ni fetang inai homi sel tana ap, hair o' a'ainang na ne'fa few Asia ho' mitoh, ¹⁹ na Lahtal ubaleta nom lamang puin, neng mari puin, med goda pate airnu naholdang narupa' sariho Yahudi hinung o' ladimang labor, ²⁰ taro' nife, na e nol holong nene med ong nano' airnuba na ubang eh, med fom pahang ba na mong tofang a'pong a'dang mi bit eh ho, med bangsel tana ap ho na u nol holong nene, ²¹ dume toh o' a'tino' ubang fa Yahudi hinung di a'ra mateng, sobo Yunani hiungdi a'ra mateng, sariho som afom fa Lahtal a'raham med afen Yesus Kristus ho udule. ²² Fed ho' mi, edun, Roh napec, na seham mi lame sam Yerusalem leam, sobo na e a'hol dai na sam hemo mi naba so ma'a a'ra naraham, ²³ seilal Roh Bolang a'titino' u nara mateng bang a'rian ubang ho, sapiri bang med ma ar mahip adanang eh. ²⁴ Honibo, na e'tanut bite fetang ho'o, e nafah nahir ofali nene, horoba, karesang baleta bolang na Afen Yesus abung med ho, na ulame na utoh sam o' amujmi, sariho, Lahtal o'fom pa' Sura' Bolang mi na a'tino toh umateng ulurung. ²⁵ Fed ho'mi e'dun, na ahol sariho, inai mi e ara nene, iri horoba na lame pali' fading bang mate pali' no' umateng, selnumi naponngfa' foil edun. ²⁶ Honife, fed ho'mi na iramateng, ifoi sobarpi na e' u ahal nene. ²⁷ Fede', an tofang ba maa Lahtal panen fe ho niho na u iramateng ho na e u nol holong nene. ²⁸ Afah ahir med Lahtal o nub tofang ho u bu'ang, o'om mi Roh Bolang ari utub ano' bu ang no' honie Lahtal o serang buhuin ho u'bu'ang, fede' Saso foi bolang puin atiling. ²⁹ Na ahol, sariho nalame samam honi he'e, falefang tofang ho'ma inai mi, nub aibar ho sa e ukarang nene. ³⁰ Med inai hodimi den sahirtoh, an tofang sesah lol umateng puin sakola aibarho iputang med. ³¹ Honife, bu'ang rupa, uma seimasing dilel dilpana, o'lufang tun tow, na ino' nauma seimasing, na neng noife puin. ³² Fed homi, na ilorang ibole med Lahtal en, med o'mateng pa' bolang no' ham puin ifoh itel, med name bolang tofang o'a'nai homi, kafac so em sa med i en. ³³ Lahung afel, falofang hir med fen lelang ho mang ano' horo eidi, nom e uma nene. ³⁴ Iridi ahol sariho, natang horo napuin no kurang no bo' airnu u baleta med name nara fetang ho, barpi niraham. ³⁵ Airnu turlo om mi, na ietub oham sariho, a'titino' karesang mang fede' ho' oni, pi u'il-u'il o'moleng ukarang,

med Afen Yesus o' mateng pa' uma, Sa ubang ho, 'Name en ho o'fali mate, sobo name ten ho, o'fali a'ai.'" ³⁶ Sa na airnu u' mateng no' horo he'e sa fa'ur muding sipi a'ra a'ome barpi. ³⁷ Mang no' horo he'e, sipi barpi morang so oh, sipi Paulus a'fa hil a'muning, ³⁸ sipi om muj empir, mitata o' mateng pa' ba sa ubang ho, sipi foil a'pongfa' ho a'hola neneam. No horo he'e, sipi Paulus o'lubung lubung a'rasam kapala ta ad.

Chapter 210' BAANG KAAI NU SAM ERNU FALING TALANG PAULUS MONG YERUSALEM LEAM

¹ Ni mang sipi ad horo he'e lame, ni so a'bul tang lol mong Kos leam, foil mi dilel nimong Rodos leam, hemomi ni sam Patara leam, ² hemomi ni kapala mong Fenisia leam ho ahol, ni mid ta horo he'e ni lame. ³ Seh-seh he'e, Siprus ni udun, nifiing lol lame a'lai, ni a'bul puin mong Siria mi, no' he'e ni sam Tirus mihel, fede' na an an ba kapala om mi ho, homi a'rahel. ⁴ Sakola aibar homi ni a'hol, ni homi tareng itito. Roh om mi, sipi Paulus a'fom sa ha ai Yerusalem lemid e. ⁵ Ni hemomi sam sel oh horo he'e, ni nilame ho u hamow. Sipi sobarpi ob ai ara nirasam pong luling lehel. Mang sam tut ta, homi faur uding a'ome, ⁶ ni ada mahen ubang fa nu a'raham ma nu a'raham. No' horo he'e ni kapala hil, sipi sabor bang leam. ⁷ Lame o' a'muj mi, nimong Tirus mi sam mong Ptolemais mi, diailbar o'udume ara ho, ni ada mahen ubang a'raham, ni sipi ara homi fednu om mi. ⁸ Mi dilel, ni mong Kaisarea leam, nisam ai sura' bolang u mateng ei ani Filipus, ni o' bag om lemid, sariho, sanang itito homi ho o'nu, ni a'ra homi mih homi tar. ⁹ Sariho, o'ai lafat pirut, na tel tafuningdi sipi o'lel ubang no'. ¹⁰ Nihomi tareng de-den om mi, name om hul nu ani Agabus tong Yudea mihel. ¹¹ Sa ho' nihol, sa Paulus o' sapi uil med, so bobom se apec satang apec, no' he'e sa ubang ho, "Ho'oro Roh Bolang umateng, 'Na ho'oro Yahudi hinung Yerusalem mi ho maa panen puin naba o' sapi uil araho a'pec, med bang airnu atang mi." ¹² Ni mang naho ma eh horo he'e, niri med name tofang ba a'ra homi ho, Paulus a'bang honie, sa ha'ai Yerusalem lemid nene. ¹³ Horo, Paulus ubang ho, "nabafe i panen, na a'hain nom hei hi?" Fede' na a'dang toh, ha'ai bite name napec, mindi na inung tong Yerusalem mi, fede' Afen Yesus ani eile." ¹⁴ Fede', Paulus ho o'a'tino' a'holfe u sa'ain, horo nimang poram, ni ubangho, "Sei hairta honie sa Lahtal ei inung so a'ra." ¹⁵ Sari sel om ho, mang no' ni niri taping Yerusalem leam. ¹⁶ Sakola pirden mong Kaisarea mi ho' hodi nira ham-ham sam, nisam Siprus o'namenu ani Menason o'bang mi, sari hodi sakola ainu ni ara so lufang. O BAANG KAAI ERNU FALING ITITO SAM ERALO FALING IFING PAULUS SAM YAKOBUS E'DUN ¹⁷ Nimang sam Yerusalem mi he'e di ailbar Lahtal om mifetang nun ho, niri med, apano' empir. ¹⁸ Sel o' a'taain, ni Paulus ara ham-ham sam Yakobus e'dun, med Penatua barpi ho'. ¹⁹ Ada mahen bit sipi a'raham, no' he'e, Paulus sa alomang lol nunu umateng, naba Lahtal panen med bang tofang a'nai meng o'karesang o'baleta om mi ho, sa ubang. ²⁰ Sipi mang ma'eh horo he'e, sipi Lahtal u'tarain. No' horo, sipi Paulus a'ramateng, "Edun nodi ail name no' rib den Yahudi tofang a'nai, hemomi sipi o'atino' bit, sipi barpi hap mateng sara' ubaleta, ²¹ med ariho sipi en ma' eham, sariho, a Yahudi tofang a'no' na' hol dil ma'eh bang pali' beng anai homi, honie sipi Musa o hap maring ho el uling, sipi a'ramateng, honie, so aibar ho, o'hor o'tato' nene, med lame toh pi hada damuhuin a'ta ain e. ²² No he'e, nabafe pi panen? Sipi uil-uil ma'eh bite a ho'am. ²³ Honife, nabafe ni u'aramatengam, horo a panen. Name pirut ninai homi, sipi ara ham-ham paha' efar. ²⁴ Sipi a'ra sam, ino' bolang no' he'e sipi o seng med en, honie sipi selafung ta oin. Honie name tofang a'hol, sariho, ladimang labor tofang sipi a'ramateng ma araham, sobo, aridiba hap maring ho a'tain fetang. ²⁵ Sobo, bang tofang bengba o'atino' ubangam ho, ni o'sura'hul, inung ham sariho sipi uil-uil, 'hir med foiba fisam mong ti ah foi ahamho el uling, med nabafe adu amatang, foil med a'hal panen fa ob bar a'raham ho e'let.' " O' BAANG KAAI ERALO FALING TALANG SAM ERUT MIMENG PAULUS NAME APUIN ²⁶ O' a'taain, Paulus namenun ho arasam, midilel sa name ho ara ham-ham sipi sano' bolang, Paulus Lahtal o bang om lemid, bolang manep o'sel a'lai eham ho umateng selho a'raham lelang ernuba puin Lahtal o' no' ubang ho med sipi e'dalam. ²⁷ E'dai tareng itito ho an, Yahudi hinung Asia miho dun he'e, Paulus Lahtal o'bang om mieh, sipi name tofang om lehel Paulus a'puin, ²⁸ sipi lofe id ubang ho, "O.... Israel hinung, nieita! Ai ho'orofe nameno' taro taromi ho, au a'tangta honie pibang pipali' ho'o lafang, med hap maring Yahudi o'sura' mi ong eleme ho' mi. Med o' mitata ho, sa Yunani hinung ara Lahtal o' bang om lemid, bang om bolang ho a'no' komeam!" ²⁹ Fede' dai ehta sipi a'hol he'e, Trofimus ba Efesus o' name ho, a'ra ham-ham bang pali' homi, sipi tanat he'e, Paulus ai hodi a'ra Lahtal o' bang om lemidam. ³⁰ Horo he'e pali' ho mitanobah mate, name no' ernu ho' pali' ho afeng. Sipi Paulus a'puin Lahtal o' bang om homi baring luling lehel, no' he'e se ar ernu sipi utel. ³¹ Paulus aminefe ho, sipi dai o' tanut lap eh he'e, samoi te'eng mong bel lamuil Roma miho, o' kapal abung ubang ho, Yerusalem pali' ho, ara loil amain mate om mi. ³² Mang homi, sa so sefar nun ara te'eng hel name ho olap hel. Sipi mang dun bel lamuil ernu med o' kapal ho a'hol horo he'e, sipi Paulus beh par ho sono. ³³ Mang no' he'e bel lamuil o kapal fa Paulus apuin, sa so sefar nun a'how rante hei alo puin Paulus nod. No' sa Paulus a'tan, Paulus ho ano, nabafe sa panenam. ³⁴ Honi sobo, name tofang nanu u lofe u id med o' beng foil ta... Sobo, naba ei a'raham sofe, loil a'main a'ra ho, sa e a'hol nene, sa name a how Paulus a'ra sam bel lamuil ernu o' lubung ta' unung emele leam. ³⁵ Mang sam afe ta he'e, Paulus ho bel lamuil bung ho e'puin a'tang puin fede' name tofang se'de satang de, ³⁶ name a'taain solame lofe id ubangho, "Mang amine!" ³⁷ Paulus name a'ra bu'ang bang om lemid bit he'e, Paulus lamuil o' kapal aramateng ubang ho' ni, "Na nanu u aramateng noem e'nene?" Horo lamuil o' kapal a'tan, "A Yunani o mateng a' hol? ³⁸ Mang fede' honiso, ari e Mesir hinung ba sel talaian om mi dil a'sahain bang a'sahain med name ba name amine rib ut ho o' kapal nene?" ³⁹ Sobo Paulus ubang ho, "Nari ho'o Yahudi hinung mong Tarsus mi ho' bang asel o' name. Na abang a inung, na name tofamg ho a'ra mateng." ⁴⁰ Lamuil o' kapal inung, Paulus afe tatoh satang a'fefa'. Pali' tining rameng, horo he'e, sa Ibrani o' mateng o lurung puin sipi a'ra mateng

Chapter 220' BAANG KAAI NU SAM ERALO FALING TIEINU MIMENG PAULUS SAFOM HO, SONA U MATENG

¹ "Diail bar med omang ernu, alepang na nohei tareng fedho'omi uiramateng." ² Sipi lapang honi he'e Paulus sipi o lofe ho, Ibrani o' mateng fe puin, sipi por tining empir no' Paulus mateng, ³ Nari ho'o Yahudi hinung, Tarsis, Kilikia mi nafain, sobo na bang pali' ho'oro mimate, gupel Gamaliel e'far atang far homi so a'tino' ma pi bap bale o' sura' om a'taain, ano' karesang mate med Lahtal a'raham, mang fede' iri sobarpi sel fed om mi honi. ⁴ Name Lahtal o' selol ho na aropa' beh par, sam somin, sipi a'pec mi ob milote arasam sapiri mi, ⁵ mang fede' Lahtal o' dor aneng, name ba Lahtal o' dil om ubaleta u naramateng. Diail bar mong Damsik mi o' sura-sura' na sipi abung med, no' he'e na sam hemomi sipi a'pec ara Yerusalem leam sipi tahang no' he'e med sapiri om mi. ⁶ Mimeng mi ap napanen, no lame om ho mi, e'dai sam Damsyik mi, fed buirmi, seh-seh lel matenu tong burangtahel nari fading. ⁷ Na ol fa'ai tahel, na alepang name amang pa' nu nara mateng ubang ho, 'Saulus, Saulus, naba ey sofe a Nari horo Yesus, Nazaret o' name ba a a'no' sah-sah eh ho?' ⁸ No' na ey abor, 'Ari anoso Tuhan?' No' sa nara mateng, 'Nari horo Yesus Nazaret, o' name ba a a'no' sah-sah eh ho.' ⁹ Name naraho, lel ho a'hol, sobo name amang pa' nara mateng eh sipi e ahol nene, e pahang nene. ¹⁰ No' na ubangho, 'naba honi horo ma' napanen Tuhan?' No' Sa nei abor, 'Toh! sam Damsyik leam, hemo miam fe an tofang u ara mateng a panen.' ¹¹ Sam hemomi he'e na dun na a'hol nene am, fede' lel mate ho eyle, name naraho, mang natang puin ni Damsyik bang lemid." ¹² O' a'taain, ainu ani Ananias, name om a'bul salang sura' mi fetang, Yahudi tofang o' no' a'hol, sa ara hemomi, ¹³ sa ho' nabung natote mitoh, sa nara mateng, No diail Saulus, dun na ahol!' Mang horo he'e, nadun na ahol, dun saridi a'hol. ¹⁴ Sa nara mateng, 'Pi diing pi bap o Lahtal ari utub ale' med honie, O' inungho a a'hol med o' abul-abul hodi a a'hol, foil nuta, a'mang pa' at mihel hodi a alepang, fede' ¹⁵ sa ahow o' otabi ho u mateng lame med name tofang en ma eh med nabafe a' a'hol ma eham ho a'raham. ¹⁶ Fed ho', naba eyfe sel uta? Ahirtoh! obo' alorang, sei tuling tow ho med, o' doc o a'hal ho a'no' bolang, no' he'e Ani u lofe." ¹⁷ "Na nabor Yerusalem le ho' na Lahtal o bang om mi a'ome eh he'e, Roh Bolang nari baloil, ¹⁸ nadun aiba naramateng eh ho a'hol, Sa ubang ho, 'A hanoang Yerusalem ho' mi hel sam fede' Nani ho a umateng sobo sipi saking.' ¹⁹ Na ara mateng, 'Tuhan, sipi a'hol fede' sipiba O'atino' bitho, na med sapiri om mi, na sipi apec emele arian. ²⁰ No' honi he'e, at afu' hamow o' name Stefanus, o' foi her o' ain tafoil nariso a'ra hemo mitoh u inung med name Stefanus amineho, na o'fen bu'ang. ²¹ Mang no' he'e Yesus nara mateng, 'Alame! fede' Na ahow lame let mong bang beng pali' beng leam." ²² Name tofang Paulus u alepang, med o mateng pa' hodi u alepang. Mang horo, sipi barpi amang mid ubang ho, "Name honi ho a'how pali' ho'o e' let, fede' sa fetang di ara no' nene!" ²³ Sipi o' loil o' beat, sipi sokod laan mate hing few, maru a buil lulingham mi bahite, ²⁴ berhade o kapal sipi ara mateng honie, Paulus ho a'ra sam bu'ang bang leam, sa ubang ho, Paulus ho beh paresafe honife pi olel a' hol minaba eysofe sipi beat aihho lafang honiho panen ²⁵ Sobo sipi hei alalung om homi, Paulus sadimang bel lamuil o' matenu abung tufeh a'ra mateng, "Abulem a'ai, mang fede' Roma o' nameno'nu o'abul o'ahal e a'hol dai honi he'e i beh?" ²⁶ Mang mateng ho ma eh aihho sam so kapal a'ra mateng ubang ho, "Nabafe ma' ni panen? Fede', ai ho'o Roma pali' o' serang?" ²⁷ Horo he'e, berhade o kapal ma Paulus a'ramateng ubang ho, "Nara mateng, ari ho'o Roma pali' o' serang?" Paulus ubang ho, "a'tino." ²⁸ Kapal ho ubang ho, "Nari ho' nano' pali' ho'o o' serangfe honiho, na seng tofang seng mate puin fel." Paulus ubangho, "Nariho pali' mol ho' o' serang asel ho'omi nafain." ²⁹ Horo he'e, nameba Paulus paresafeho tabite, bel lamuil o kapal hodi baroc empir, fede' sa aholam, Paulus ho Roma pali'ho o serang sobo, sa apecam. PAULUS SA YAHUDI O PARENTA ANENG A'RA MATENG ³⁰ Honi sobo, midilel he'e, lamuil o kapal om a'holfe, naba ei sofe, Yahudi hinung Paulus o' selap honin, sa Paulus ad no' he'e, sa dor bu'ang o mate ernu med bengfal ernu sa ta unung, sa Paulus a'ra hel sipi o ham lehel.

Chapter 23BAANG KAAI NU SAM ERNU FALINGNU MIMENG

¹ Paulus bengfal ernu edun no' a'ra mateng, "Fetang om na milame eh ho'o, nom nah o'no' puin Lahtal a'raham, sam fed ho' mimeng." ² Imam mate Ananias, name Paulus a'bung tuh tufeh ho parenta sipi a'how Paulus at mi ba'. ³ No he'e, Paulus a'ra mateng, "Lahtal so ma' iri par, iriba sameng afel nun ho! Abul em a'hal i mih, no a'bul lap no a'hal lap salang Sura' a' ta'ain, honi sobo sura' om i lafang name a'how nari beh par?" ⁴ Name tofang a'bung tufeh a'ra mateng, "Honife a' Lahtal o dor buang mimate ho a ebit efaleng?" ⁵ Paulus ubangho, "Na e a'hol nene, diailbar ubang sari dor buang dor aneng. Fede' ara hulmeng, 'i ha'ai mateng o sah bit fa i bang i pali' o' buang o' aneng a'raham e.'" ⁶ Honin sobo Paulus a'hol, sariho sipi habuden Saduki hinung, o'beng ho, Farisi hinung, Paulus sa bengfal hinung o'ham mi lofe, "Diailbar nun, nari ho' Farisi hinung, name Farisi o'ai. Name no a'bul no a'hal lap eh fede' udume med name min sofetang ei a'raham!" ⁷ Paulus sari na ho' ubang eh he'e, dumingta utot ara latel Farisi med Saduki tofang anai homi, name ta u'nung om mi sabang o'den-den. ⁸ Fede' Saduki ubangho, name min sofetang e a'ra nene, malaikat di a'ai, med roh di a'ai, sobo Farisi hinung barpi o'atino' ubang. ⁹ Horo he'e, loil a'main mate latel med bengfal pirden ara Farisi hinung o lubang ta ho sahir toh u tetang atino' panen, "Niri ho' ai ho o' a'hal nudi e a'hol nene. Taro'ni, mang fede' roh em malaikat u a'ra matengam?" ¹⁰ Salahain a'biing ho mang mate ta horo, bel lamuil o kapal baroc ahal mi name tofang ho Paulus apeh ala'ang bahite, name efar nun sa parenta hel sipi o ham homi Paulus med ara buang bang leam. ¹¹ Dilpaka omnumi, Lahtal ara Paulus atote mitoh a'ra mateng, "Om a'no' dume, fede' a Nariho u'mateng u'lurung a'titino' tong Yerusalem mi, honife, a foil sam Roma mi u'mateng u'lurung." BAANG KAAI ERNU FALING ALO SAM ERALO FALING ALO MIMENG PAULUS AMINE U GAHAIN U TAFOIR ¹² Fed sah nu puin, Yahudi hinung ladimang labor som nu sato' nu, sara pec soki so a'rooin min na ade nene sei nabadi nanene sam sipi Paulus ho so amine. ¹³ Name pir erut a'lihing som nu ho panen. ¹⁴ Sipi ho' dor bu'ang o'name med tumo' bar a bung, sipi ubang ho, "Ni nira pecnu am, niniki, ni a'rooin min, mang naba horodi niat ator nene sam ni

Paulus ho niso a'mine. ¹⁵ Fed homi, ari med bengfal ernu, lamuil o kapal a'ra mateng a'ra hel i bung, mang fede' a o'parakara upol amuj bit honie, sa e ho' ho'omi dai he'e ni amine am." ¹⁶ Honi sobo, Paulus o' uding ob o'ai lote gahain ho' ma eh horo he'e, sa sam buang bang lemid Paulus a'ra mateng. ¹⁷ Paulus lamuil fen puin ho a'ra mateng, "Ai a'for ho' arasam o kapal abung, fede' nanu o' tanut mi ho, sa u a'ra mateng fe." ¹⁸ Horo he'e, sari lamuil ho, ara sam so kapal abung ubang ho, "Paulus ba tahang om mi ho, nolofe no' nabang nahow ai a'for ho' ara olap ho' fede' omsa nanu u a'ra mateng." ¹⁹ Lamuil kapalho, ai a'for atang mipuin baring satote lol, sa a'tan, "nabafe om nabung bit uma?" ²⁰ Ai a'for ubangho, "Yahudi hinung somnu sipi abang honie dilel he'e a Paulus a'rahel bengfal o'laphel honie sipi aba-aba a'tan a'bul-a'bulfe. ²¹ Honife ha ai sipi ei alepang e, fede' name pir erut a'lihing Paulus o'se'bur lap soki so a'rooin min, naade seina nene sam sipi Paulus so a'minefe. Fed ho' sipi u taro' no'am sipi dai o i nungfe a'danang eh." ²² No' horo he'e, lamuil o kapal ai afor ho a'how sam sobo, sa a'ra mateng, "Sarina ho'o, aha ai namenudi a'ra mateng nene, fede' a' unara matengam." BAANG KAAI ERALO FALING TOW MI SAM ERTOW FALING IFING MIMENG PAULUS NAME TAHOW KAISAREA BANG LEAM ²³ O' a'taain, lamuil o' kapal sosefar piralo o' lofe a'ra mateng, "Mali o' nameho apir rat alo med, name kuda puin pir eritito, name balep puin pir rat alo, i barpi mong Kaisarea leam pane' od tow dilapaka. ²⁴ Binanta Paulus tamihfe hodi ilap Paulus en, i buang rupa sanang, tining rameng om mi a'ra sam mong Gubernur Feliks abung." ²⁵ No' sa sura' nu hul, o' pa' ho'oni: ²⁶ Klaudius Lisias misam. Med Gubernur Feliks mate lafining e tahow. Ada mahen, ²⁷ Ai ho'o Yahudi hinung a'puin e'dai amine, o'om homi na no nefar tofang na a'ra ho' ni ano' il mi ad, fede' ni a'hol he, sariho Roma o' serang. ²⁸ Naridi nom a'hol uma, sipi o'tanut taro'nife sipi ai ho o'a'hal lap, horofe na a'rahel sipi o bengfal en. ²⁹ Na lap sam a'hol, naba eilefe name o' ahal lap, sari ho'o seilal sipi o'salang sura' om, sobo naden e sano' sipi o' kufa'nu, sano' pilang matenu, puin ai ho a'minefe honiho a'ai. ³⁰ Name nara matengho, ladimang labor nu ma' ara, puin ai ho' lafang, na hano ang nameba ai ho o'se'bur lap eho parenta, honie sipi a'taain fe engho arife abung. ³¹ Horo name nefarho parenta a'taain, sipi Paulus med ara dilpaka puin ho' Antipatris a'bung. ³² Hair o' a'taain, sipi name kuda puin horo ahow a'ra sam, sobo sipi sabor bu'ang bang leam. ³³ Sipi sam Kaisarea mi, sura' med Gubernur en, Paulus di med en. ³⁴ Gubernur sura'ho mang ta'an no, sa ta'ain Paulusho bang pali' taro mi ho. Sa a'hol he'e Paulus Kilikia mi ho', ³⁵ sa ubangho, "Name o'se'bur lapnun a'ra oham he'e, a mateng na ma'eh a'hol." No he'e, sa ubang Paulus ara bu'ang bang mate Herodes leam.

Chapter 24YAHUDI O' NAME PAULUS O' A'HAL LAP

¹ Mi tareng ifing, Imam mate Ananias, tumo'bar med name mateng ei pirnu ani Tertulus sipi hel. Sipi Gubernur a'bung Paulus a'taain te'eng. ² Paulus o'lofe, Tertulus mateng Paulus o'ahal lap ubang ho, "Mate, ni no'ham tining talaj fe a'hol, mad saten sahame ernu ma bang pali' a'raham fede' o'ukuru akala femi Mate, ³ ni med puin panen tofang mi, mong emele a'rian sariho mahen tofang om mi, Somimate somilafining Feliks. ⁴ Honi sobo o'sel ano' oh e feho, na om no' bang, a niamang u alepang, e lufang nene. ⁵ Fede' ni sam a'hol he'e, sari ai ho'o nasah panen, loil a'maain a'ra latel Yahudi tofang ong pali' mate taho o'a'nai homi. No' he'e, sari ai ho'o, name sarani oname tur. ⁶ Sa atino' panen puin Lahtal o' Bang Bolang omho, a'sahain horoba ni apuin. [Niom ho, ni hap maring ho a'taainfe, abullem ahal. ⁷ Sobo Lisias, bel lamuil o kapal ho', sa a'ri ing fail pun nitangmi barahi' med, ⁸ no' he'e name tofangba o' a'hal lapeh ho ahow olap ho'] A, a'tan honife, naba honi horo ni puin o' ahal lap eh ho, a a'holam." ⁹ Yahudi hinungdi sara pec a'ra naho' om mi, no' he'e, a'titino' an tofang ho, sipi o' a'bul bit. O BAANG KAAI ERNU MI SAM ERALO FALING TOW MIMENG PAULUS MONG FELIKS A'PONG A'DANG SARI U TOLA SOHEI TARENG ¹⁰ Mang homi, afen seng aol satang tub Paulus a'how mateng, Paulus ubangho, "Nei aholmi sariho tun tana ap ariho hu' botang dasing ap o name bang pali' ho'mi, na napano' puin nariutola nohei tareng. ¹¹ Aridi a'hol, o'tareng ernu falang alomi namid Yerusalem mi nom afoh namang a'tel. ¹² Sipi e nahol a'pipite' di a'ai, mang anodi na e a'ra taburang nene, na e' name tofang om hoc nene, Lahtal o Bang Bolang om femi soeme, mong sipi o lubang ta' u'nung emele a'rian soeme mong nura rame emelefe miso. ¹³ Fed sipi no a'hal lap sobo, sano' pilangfe ho, sipi med etub eme ara mateng sah. ¹⁴ Honi sobo na o'a'tino' bit a'ra mateng sariho, se'bur ho arahamba sipi ubangho alol a'taain, nari ho'o pi bap pi bale o' Lahtal fe na nom afoh namang atel, udume tofang ma hap maring name bengfal turmi ei ba hul meng ho o'selol, ¹⁵ udume Lahtal mi ba sipidi a'danang eh, no' he'e fetangdi u'il ara, med name a'bul eme name a'hal ho a'raham sobarpi. ¹⁶ Na ho' a'raham, na ubaleta puin om ah gariang ma Lahtal a'raham med name tofang di a'raham. ¹⁷ Fed ho, tun den-den om mi na pite' habuden puin ho' nobang no pali' ere'eng, mahen sah di nafit ho. ¹⁸ Na sariho'o panen eh sipi ho' nahol, no' honi he'e na Lahtal o Bang om mi nano' bolang, name den e nari fading nene, loil a'maaindi a'ai, sobo o'anai mi Yahudi piralo tow Asia mi ho' di ara. ¹⁹ O' a'bultaho, sipiso a'ra apong a'dangmi no a'hal ho ubang, mang fede' sipi ei nanu ara sipi puin nari lafang. ²⁰ A'ai he' seihoni sa sipi ubang, naba a'halfe na panen ho sipi a'hol ho a'rahamba na mong om hul a'raham tufeh homi, ²¹ sel ho a'raham sipi o'ham mi tufeho, namang pa' sah nu na ulofe he' no' fede' name min sofetang horoba, fed ho'mi i nara abul ahal lang eh." ²² Honi sobo, Feliks ei na'hol ma se'bur ho a'raham somi a'bul, para kara sa o'sel a'luil sa ubang, "Lisias bel lamuil o kapal helfe, na i para kara ho o mateng bit, o pol amuj." ²³ O' a'taain, Feliks so satang tanilol a'how Paulus ho dai sei tahang a'mihing, sobo filung om mi, Paulus e'dun e'fal hodi sa e u hap nene. O BAANG KAAI ERALO FALING UT SAM ERALO FALING ITITO PAULUS SO UDUME FA KRISTUS OM MI SONA U'MATENG ²⁴ Mi tareng den, Feliks ob alopi, o'ob ani Drusila ho Yahudi ob, sipi ho' Paulus ahow sam sobangmi, Paulus so udume fa Kristus om mi ho umateng sipi alepang, ²⁵ Paulus ara tanut totiling fa na abul ei a'raham, tom tahang, selnu mi ei hu' botang dasing ap ho biteh he', Feliks baroc empir, sa ubang, "Fedho' a sam. Sel il a'rafe, na foil olofe." ²⁶ Selho a'raham, Feliks udumeho, Paulus uil seng en. Honife Feliks o'lofe sei masing, Paulus ho' a'ra mateng sei masing. ²⁷ Honi

sobo, mitun alo he'e, Perkius Festus foil Feliks tiling. No' honi he'e, om umaho, Yahudi hinung om gariangfe horo he'e, Feliks sa Paulus ho so med sapiri mi a'mihing meng.

Chapter 250 BAANG KAAI NU SAM ERNU FALING ALO MIMENG PAULUS BANG HONI E SA MATE AHOLFE

¹ Alai mi tareng tow, Festus sam pali' homi, sa Kaisarea misam Yerusalem leam. ² Dor bu'ang o'kapal ernu med Yahudi o' parenta aneng taany ernu arafa puin Paulus o' a'hal lap, sipi Paulus a'bang a'titino', ³ honie sa om bala ara, honi name a'how Paulus a'ra Yerusalem leam, sipi u gahain tining, sipi Paulus a'rasam seham he'e sipi amine. ⁴ Festus ubangho, Paulus sei Kaisarea mi tahang mieh, solo sobo sa uil hanoang hemo leam. ⁵ "Sa ubangho, "Sei hairta sa i aneng ernuso nara hel hemomi, honie mang fede' sari ai ho a'hal den araso, honi he'e sipi ham-ham sona u mateng." ⁶ Festus sipi a'ra homi tareng ernu, sa savor Kaisarea leam. Midilel sa abur lang a'lang o' kadera ho tamih, sa parenta Paulus ara apong adang mi. ⁷ Paulus mang a'ra horo he'e, Yahudi hinung tong Yerusalem mihel toh a'ri fading, taany tofang fa Paulus a'raham sobo, o pilang dume a'ai. ⁸ Mang horo Paulus mateng sari ebang, "Nasah den na e panen dai, fa Yahudi o'salang sura' so em, fa Lahtal o' Bang Bolang soem fa Mate a'ra ham so." ⁹ Honi sobo, Yahudi tofang om a'no sanangfe horoba, Festus Paulus a'ramateng, "A' inung Yerusalem lemid sa name o'abul ahal ho u'hu' u timba nadang mi?" ¹⁰ Sobo Paulus ubangho, "Eleme mi no a'hal no a'bul a'holfe ho, mong parenta areng abung. Na nasah den panen Yahudi hinung a'raham dai, sariho iridi a'hol. ¹¹ Honife, mang fede' na a'hal sariho na nasah panen o' om mi na umin utabangfesa, hodi na e' te'eng nene. Honi sobo, sipi no a'hal lap ho, e a'bul nene, honi he'e mang ano horodi, nari med sipi en sah. Honi he'e, na foil sipi abor kala' tong mate mi lafining o' de' o' kadere ta." ¹² No' he'e, Festus sa bengfal a'ra tanut to tiling, sa ubangho, "A' kala' tong mate nemota abungfe a heto leam." BAANG KAAI ERNU FALING TOW SAM ERALO FALING ITITO MIMENG FESTUS AFEN MATE AGRIPA ATAN PAULUS UTAAIN ¹³ Alai tareng den-den he, Afen Agripa med Bernike ho' Kaisareami, ada mahen med Festus a'raham. ¹⁴ Sipi hemomi tareng den-den om mi, Festus Paulus o' parakara u' afen a'ramateng ubangho, "Ainu ho Feliks med tahang bang mi so a'mihing meng. ¹⁵ Ho araham na Yerusalem mi he'e, Yahudi o' tumo'bar med dor buang o' name o' se'bur lap ara parakara, sipi bang honie aihho med sapirimi. ¹⁶ Na sipi a'ramateng ubang, e sano' Roma hinung o' asalanu honie, puin name a'halnu a'lorang med nameba aihho lafang eh ho ara sahol sapong to ade, sel luling med en honie parakara ho sa u sari ebang panenfe. ¹⁷ Sipi ho' ta'unung ho' mi ho, parakara na e a'lulil nene, midilel na parakara umateng o' kadera tamih, na name parenta honie, aihho ara nolap ho. ¹⁸ Nameba o' a'hal lapeh sahirtoho, sipi mateng ernu ubang sobo ari'ing fail puin nene, mang fede' no tanut mi honi nene. ¹⁹ Honi sobo, seilalho, nabaang den sipi e u inung nene fa ai ho a'raham, sariho, sipi ei lubang o' a'tino' ubang ei araham, med aini ani Yesusho minam, sobo Paulus o' atino' bit ubangho Sa sofetang. ²⁰ Osel nom upir naho'o paresa, na'itan, sa inung sam mong Yerusalem hemo mi eh name a'fom a'pahang. ²¹ Sobo, Paulus mid utah med tahang Kaiser sama pa' amuj u'alepang, na parenta puin na so tahang sam na so tahow med Kaiser en." ²² No' horo, Agripa sa Festus a'ra mateng, "Nandi nom aihho u alepang uma." Festus ubangho, "Dilel fe a ma eh alepang." ²³ Midilel, Festus med Bernike, sofen karang puin honiamfe ho' bang om mi parakara ei ho lemadong, mali fen puin ernu med pali' ho o lafung ernu barpi ara. No' horo he'e, Festus parenta Paulus ara bang om lamadong. ²⁴ Festus mateng, "Afen mate Agripa med piriba ara ho' mi ho so barpi. Aihho' edun, Yahudi hinung u nabang, oba mong Yerusalem mi, oba ara ho'mi sobarpi, sipi taba' tale ang ubangho, ai ho'o ha'ai ho'mi fetang lufang e. ²⁵ Honi sobo, na a'hol ho, ai ho, e naden panen o hukung ba minfe ho a'ai. Med sa foil parakara tong ari mi mate abung ho na o pol amuj, tahow mong Kaiser en. ²⁶ Sobo, na o atino' e a'ra nabung nene honife na e hul med en nene, nomate. Honife, aihho'o na a'ra ho' ibung mitata ari Afen Agripa. Honie, i paresa no'am he'e, o lel nu a'ra nahul. ²⁷ E no tanut araham nene, sariho, name tahang om mi tahow sobo, se'bur lap ernu fa a'raham ho e lel nene."

Chapter 26PAULUS AFEN AGRIPA APONG ADANG

¹ Horo, Agripa Paulus ara hu'tang, "Iri ho ihow hu'tang iri u alang." Horo he'e, Paulus satang aha bu hu'tang sari u alang ² "Ma afang rat nun ba Yahudi hinung u nano' ahal eh ho, na ukuru he'e na untu, Afen agripa, asel fed ho' o na uil araham hu'tang nari u alang, ³ mi ta-ta fede' ari horo Yahudi hinung o anaiy mi asala med na o ahal nun ho ahol. Honin fe na u abang, om tahang e neiy u alepang. ⁴ Yahudi hinung no fetang daiy afor ta ho ahol, ba mong o a'ai nang mi no fetang horo mi oh, ma no bang pali' o anai ho mi med Yerusalem mi. ⁵ Asel nari ho'o supi nahol em am, mang fede' supi inung, supi no fetang, mong lubang la'ol mi, o sah karang ernu fe u tu-tung gur pel, ma teiy agama ala hain horo fe na ata'ain eh ho bit, nari ho'o Farisi hinung o fetang fe mi. ⁶ Fe fed ho'o, na ho'o mi toh honie no' abul no' ahal lap, asel no udume ho paha' ba Lahtal panen ara med pi bap bale mi. ⁷ Paha' ho' oro sano' o udume ma pi bang pali' lelang ernu faling alo sa mimeng em ha'aiy, horo eiy fe supi som abul-abul puin dal orang, afoh atel Lahtal araham dil lel, dil pana om ho mi eh. Fe sari ong udume ho' oro Yahudi hinung o' ahal med nari tameng eh ho, o Afen. ⁸ Mitaro'ni eiy fe Lahtal name min ano' fetang bite iom upir? ⁹ Horo eiy fe, neiy nom bite na uil na lafoh ahal panen ma Yesus Nazaret mi ho' ani lafang. ¹⁰ Fe horo na Yerusalem mi panen. Na e name bolang nun mang med sapiri solo mi nene, sobo na mang imam-imam o lafung abung o u nahow eiy ho med, ho araham name supi hukung amine bit, na u sofo. ¹¹ Horo, na seiy a'ome bang arian di mi supi hukung masing, med na o se' bur lap taro'ni e, supi ahow ebit eng el. med nom ari' ing fail bi fa supi araham, na supi beh par, mita - ta sam mong bang pali' beng di mi." PAULUS YESUS ARA SAHOL HO U FALENG ¹² " Fa sari na ho eiy araham hodi, ho araham na lame sam Damsyik leam om homi, na ba imam-imam o lafung u nahow med u baleta eiy ho u lame. ¹³ Fed buir mi araham, kaey o Afen, na seham lame eh he'e, na lel nu burang mi hel ho edun, mi lele fed eiy emota, horo o

lel hel nari e med name nun ba nara lame eh ho fading.¹⁴ Horo, ho' araham ni barpi ol hel fa' aiy ta dod oh, na alepang he'e amang der nu Ibrani o mateng mi nara hu'tang ubang ho, 'Saulus, Saulus, mi taro'ni eiy fe i Nari asara? Ganasing bi fa ara ham mang fede' a Lahtal lafang.'¹⁵ Horo na u ta'ain, 'Ari ho ano, Tuhan?' Horo he'e, Tuhan no mateng abor, 'Nari Yesus, ba i asara eh ho.'¹⁶ Sobo, ari bakung toh e'fa ho puin toh. Asel, Na nari med etub am, ma tanut nu ho'o eiy ara ham, honie Na a how karesang baleta med na o ahol ma'eh eiy ho u hu'tang, e fa na o ba a edun am horo solo mi nene, sobo na o ba ma' Na med etub hodi.¹⁷ Na uil o bang pali' ho' o mi ano' il med bang bali' beng di mi, ba fa supi araham Na u ahow,¹⁸ honie supi e'fa'iy during e sa supi savor pana mi ma lel lema med setang o malang homi ma Lahtal olap, honie sa supi doc ahal o u ampo ho med, no' ma name ba udume ma Nari mi o bolang med am ho, o anai mi seiy med.'" PAULUS SO KARESANG BALETA U AFETANG¹⁹ "Honin fe, Afen agripa, ha'ai bite sorga o tub maring ho na e ata' ain eh honi nene,²⁰ sobo, o a'aiy na-nag mi, supi mong Damsyik mi ho na u emaring, no' Yerusalem mi med Yudea o bang pali' mi' alol barpi, ma bang pali' beng di mi, hunie supi musti safom savor ma Lahtal ata'ain, e panen aten o no' fe akala mang fede' supi safom am honi.²¹ Honi horo eiy fe, Yahudi hinung Lahtal o Bang mi napuin med supi namine bit u latitil.²² Sam fed ho o mi, na Lahtal o u alang med am honie na ho o mi toh hu'tang, fa name o ka'aiy em name o mate nun araham bo na e nabeng u hu'tang nene, sobo naba nabi nun med Musa u hu'tang am ma na ba ma' uil ara fe ho ara ham,²³ bite ma'ar ma hip uil Kristus aru pa' med bite, o mi asel he'e, a ainang name min o anai mi fetang sahir toh, Sa lel no' u maring fa Yahudi hinung eme bang pali' beng di araham." PAULUS SATI TING AGRIPA OM ANO' DUME²⁴ Paulus daiy na ho u hu'tang sari u alang eh he'e, Festus hu'tang amang der lafining, "Paulus, a tabur am! a mi na' ahol lafoh bi'am horo eiy fe o tanut e' abul nene am."²⁵ Sobo, Paulus mateng abor, "Mate Lafining Festus, na e tabur nene, sobo na na o abul med mateng pa' o tanut lefa eiy fe na u hu'tang so."²⁶ Asel, Afen na an-an ho'o ahol horo eiy fe nari di hu'tang fa araham ho u tutung. Asel, no udume ho bite na an-an ho'o nu di sa dun ata' ain apong adang suhuin nene fede' na an-an ho' o e mong bang pali' kapuh fe mi ara nene.²⁷ Afen Agripa, ahal a nabi nun udume so? Na ahol a udume."²⁸ Afen Agripa Paulus ara hu'tang, "Sel to'ang om ho'o mi ho, a nom ano' dume nano' name sarani am."²⁹ Horo, Paulus mateng abor, "Na Lahtal abang honie ber em pac, e ari solo nene, sobo name barpi ba fed ho'o no hu'tang ma'eh ho, mang fede' nari honi no', seiy lal na'ol o heiy ho oro."³⁰ Horo he'e, Afen toh. sobo Gubernur Bernike med name barpi ba supi ara mieh hodi.³¹ Horo, supi bang om ho elet eh he'e, supi sara hu'tang ubang ho, "Name ho'o e nanu di panen nene ba pi ara meng fa hukung amine eme med sapiri mi."³² Horo he'e, Agripa Festus ara mateng, "Name ho'o pi ad no' am mang fede' sa e mid Kaisar o de' ta para kara nene.'

Chapter 27PAULUS TED SAM ROMA LEAM

¹ Mang mateng amuj bite ni uil ted Italia leam, supi Paulus med sapiri o name oin nu alorang fa soldaj lubang nu ani Agustan, ho o mate ba ani Yulius faleng ho en. ni mid pelang mate nu ta mong Adramitium mi ho', horo dele lame mong loiy ari'an Asia o tut pa' laiyo ho ata'ain. Aristarkhus, Makedonia hinung Tesalonika mi ho' di nira ham-ham ted.³ Sel o ata'ain honi he'e ni ho' Sidon mi. Yulius som abul puin dun Paulus ata' ain, sa Paulus ahow so tenang el bar o leleng lol honie Paulus o na an-an u lame toh.⁴ Hemomi, ni foiy ted lame Siprus arian asel hamoiy niri lafang.⁵ Ni mang ted Kilikia med Pamfilia o tut pa' laiyo ho a laiyo no', Mira ba Likia ho mi.⁶ Hemomi, Soldaj o mate ho kapala mate nu Aleksandria mi ho' ho ahol, supi ted Italia leam bit, horo sa nira fa kapala ho ta.⁷ Ni pa-pac ted tareng nu alo om mi, ni nira ba-bat so sam Kindus mi. fede' hamoiy e rupa nene horo eiy fe ni e lame let nene, ni ted Kreta o tut pa' lol mong Salmone o tang tapor araham sam.⁸ Ni ted tang tapor ho alaiyo di malo bi' fe sam eleme nu ani aloiy rupa bi', ba mong bang mate Lasea abung ho mi.⁹ Fede' niri di ahol, sel o mi lafoh ho mang nilaiyo am, honie sel ho'o araham tang lol lame ho o sah ara, asel Yahudi hinung o sel atep ho alaiyo am, horo Paulus supi afom,¹⁰ supi ara hu'tang ubang ho, "Diaill bar, na edun he'e pi ted ho'o, o sah e med kurang bo', malo mate uil taru pa', ha' aiy bite na an-an kapala ta solo nene sobo pi bo'-pi laman di."¹¹ Sobo, soldaj o mate ho, Paulus o mateng pa' sa e udume nene, sa kapala o aneng med aiy ba kapala puin eh horo fe sa mi u dume bi'.¹² Fede' sel ma'ab om mi he'e, loiy homi teleme med e no' nene, name lafoh eiy inung ho, o mino' bi' so he'e sari loiy homi ted sam Feniks o hir, loiy nu mong Kreta mi, ba o seh he'e mong barat daya med barat laut ara ham, fe hemoro mi seleme med sel ma'ab om homi. Hamoiy mate Paulus o kapala ho arupa'.¹³ Ho' araham hamoiy bala-bala selatan mi suppi apu ho', supi tanut bite ahal supi ho', eleme ba supi u tanut eh ho mi am so. Fe, supi jangkar abi'ing horo he'e ted Kreta o tut pa' laiyo ho lol so lame.¹⁴ 14 Honi sobo, e em nene honi he'e, hamoiy orupa bung oiy mate, ba o ubang ho Euroklidon, mong nuh ho mi toh ma.¹⁵ Ho araham hamoy ho ni kapala lafang honie niri di lafang fa sah, ni mang nitang atel sohonie, ni kapala ho solo ladimang labor.¹⁶ Ni farufing pali' ka'aiyo ba ani Kauda ho ata'ain sam, ni malo mate puin so ni kapala o skoci ho ano' il.¹⁷ Kapala o name mang skoci ho atel kapala ta no, supi hey nun ba puin sari tolang eiy ho med puin kapala ho apec ano' kufa'. asel supi baroc Sirtis mi dotong, supi Kapala o na an-an ho ara hel honie sohaic ta sa supi o kapala ho bob adimang abor.¹⁸ Sel o ata'ain honi he'e, fede' bung oiy mate ni dimang nibor okarang, horo he'e name nun na an-an kapala ta ho ebang feuw.¹⁹ Sel o mitow mi, supi satang fe puin kapala o na an-an nun ho few.²⁰ asel fed em ibing nun e ara nene tareng den om homi fede, bung oiy e ka'aiyo nene ho nira ham ho', ni udume taro' ni e il lulung med fe ho ha'aiyo oh.²¹ Asel name lafoh ba sam em mam ho e namej puin nene, Paulus supi o ham-ham ho mitoh hu' tang ubang ho, "Diaill bar, o abulta i no fom pa' ho ata' ain honie ha' aiy Kreta mi ted sam e, honie sa ha'aiyo o sah tari' med kurang bo' ho oni ho ta rupa' e."²² Sobo fed ho' o, na ido-do honie i so iom tahang eh asel i naiyo mi ho, i laman di e suhuin nene, sobo bite kapala so suhuin fe.²³ Asel, dil pana, Lahtal O malaikat, ba nano' eiy med na nona seiy ani u tarain eh ho, ara napong fa' Araham tufeh,²⁴ ubang ho, 'Ha' aiy baroc, Paulus. A musti Kaisar araham toh. Edun ema, Lahtal om no' bi'

fa ari e med name lafoh ba ara ted eh ho ara ham.²⁵ Honin fe, diail bar, iom ho tahang asel na Lahtal om mi udume bite barpi ho uil ara mangfede' u nara hu'tang am honi.²⁶ Sobo, pi musti nuh nu ta dotong.²⁷ Honin sobo, pana o ernu faling ut mi, ni daiy Adria o tang laiy homi ladimang labor eh, sa ma' tun ham o pata' ofah, Kapala o name nun eiy om bite supi hoh ta'at abung am so.²⁸ Supi foey ara hel edun o ul he'e dap er alo. ho araham supi foi lado do fa apite'ta, supi foiy foey ho few horo supi ahol bite seiy ho o ul dap ernu faling ifihing.²⁹ asel ni baroc ahal pe' foey mi atang, horo supi jangkar ut buritan mi ara hel no' ni a'ome hunie sa hanoang dil lel.³⁰ Honin sobo, kapala o name pirden ho satiting hunie kapala el te'eng, fe supi sekoci ho arahel tang mi e mi aba-aba jangkar nun ho arahel kapala eden barpi,³¹ Paulus soldaj omate med o soldaj nun ara hu'tang ubang ho, "Mangfede' name nun ho e kapala ho'o ta nene i e il luling med sah."³² No' horo he'e, soldaj nun sekoci o hey ho tareng honie sohaicta sa ted sam.³³ Ho araham dele fed po' madong bit, Paulus supi abang barpi hunie namej den med, ubang ho, "Sel fed ho'o tareng o ernu faling ut, i mang labi'ing bi honie i malihing di tahang e i e nanu di ade nene."³⁴ Honin fe, na ibang hunie namej den med ma il luling i fetang ho araham. Asel, ari' nemang i elafung mi di e i anaiy homi suhuin nene."³⁵ Mang naho bit no', Paulus roti med supi barpi apong fa' araham homi o mahen tahow Lahtal araham, roti ho ahi'abutung, horo he'e ade.³⁶ Horo, supi barpi di om dume no' supi di na'ade.³⁷ Niri ba kapala om mi o lafoh rat alo er itito faling talang.³⁸ Mang na'ade nito' in no', supi gandum feu tang lehel hunie kapala ano' filung. kapala tama'ain bo name ba kapala ta ho barpi il luling med.³⁹ Ho araham dele fed sah, supi e ahol nene bite ta'at ara, sobo supi om mate nu o tut pa' ara horo alol dun, mang fede' supi edun no' he'e, supi u sofo honi e hemomi kapala dotong.⁴⁰ Horo, mang jangkar nun ho amuj no', supi med tang om ho mi feu meng so oleh, e supi elet, so sel ho araham horo, kemudi o hey ho supi alorang honie, layar kapala apong araham ho aramid e hamoiy supi fit sam tut pa' ho ta.⁴¹ Honin sobo, kapala tang alo mi sahol eiy ho mi pe' foiy tapang horo he'e kapala homi dotong. kapala o habuden nami atang e od farufing sah, o anaiy mi kapala o amot tama'ain asel bob mate tapang.⁴² Soldaj nun ho supi o gahain nu ara, taro'ni e name nun ba tahang om mi ho amine, hunie namenu di ha'aiy arong sari fit te'eng e.⁴³ Sobo, soldaj o mate ho, eiy tanut huni he'e, Paulus ho ano' il luling ha'aiy amine e, horo sa supi o gahain ho u hap. Sa parenta honie name nun ba arong no' ho ahow sotur do' arong ta'at leam.⁴⁴ den he' e tong papang ta, den honi he'e na an-an beng ba kapala mi ho ta. Honin horo fe, name no' barpi il luling med sam ta'at ta

Chapter 28PAULUS MONG NUH MALTA MI

¹ Ni mang il luling med na ho alai no', ni ahol bite nuh ho ani Malta. ² Sari pali' oname ho om no' ma niraham empir. supi afaiy tub nipong adang niri med barpi asel ho araham noiy di her med olamail di ma'ab. ³ Ho araham Paulus di ti da'arang ta'unung afaiy tameng eh, asel afaiy o bune mon ari'ing nu na om mi hel horo Paulus atang mi la' iling. ⁴ Ho araham pali' ho o name edun binangta ari'ing ho Paulus atang ta hil eh, supi u sara hu'tang ubang ho, "E u panep ne-neam, name ho'o, name-name amine nu so. Masiki sa tang mi il luling med am, sobo abul ahal eiy araham ho, sa e fetang nene."⁵ Sobo, Paulus binangta ho bakek afaiy om lehel, sa e o bah em ma'ar di med nene. ⁶ Name nun ho supi eiy om bite, Paulus ho araham horo ma' a'obe ha'aiy he'e, ol min so honin. Sobo, supi ada nang em no', supi e nanu o ahal di edun fa araham nene, supi o tanut foiy sabor bite Paulus ho dewa so. ⁷ Sel nu ara ham, eleme ho mi ho, fa'aiy aneng kapal ba nuh ho ta eiy, sari kapal ho ani Pubilius, horo ni pong adang niri med, bala lamang puin niah tareng tow om ho mi. ⁸ Ho araham, Pubilius omang ho de' ta tar eh asel bune taso'. Paulus ho' edun ara a'ome, satang med aiy ho tameng horo he'e ano' birang. ⁹ Sari na ho mang ara no', name beng nun ba nuh ho ta mode eh hodi ho' Paulus abung sano' birang. ¹⁰ Supi di foiy niri u ada' ahol bi', fe ho araham ni mang ted bit, supi na an-an ba ni arahuil fe ho sadia nie re'eng. PAULUS BANG MATE ROMA ARAHAM SAM ¹¹ Mang ul tow ho alaiy no', ni kapala nu Aleksandria mi ho' ho ta ted, ba nuh ho mi dotong syel ma'ab om homi Dioskuri fe puin ano' so utub. ¹² Mang sam Sirakusa mi, ni hemomi nieleme med tareng tow om mi. ¹³ Mong hemomi, ni ted tut ho ata'ain sam Regium mi. mi dil lel hamoiy selatan mi ho toh no', sel o ata'ain, ni sam Putioli mi. ¹⁴ Hemomi, ni diail bar ba o udume niy ara ham ho ahol, horo supi nida'y homi nieleme med tareng itito om mi. No' horo he'e, ni sam Roma leam. ¹⁵ Diail bar ba ni udume ham hemo mi ho, ho araham ni hamoiy ma'eh, supi hemomi ho' Forum Apius med Tres Taberne mi honie nihol. ho araham Paulus mang dun supi ahol, sa mahen tahow Lahtal araham horo he'e om hele dume med. PAULUS BANG MATE ROMA MI ¹⁶ Ho araham ni mang sam Roma mi, barpi u inung Paulus solo seiy seleme nu mi med soldaj nu ba Paulus buang eh ho ara. ¹⁷ Mi tareng tow honin he'e, Paulus Yahudi hinung homi ho, o kapal nun taunung, horo supi mang ta'unung no, sa supi ara hu'tang, "Diaiy bar nun, masiki na e naden panen bang pali' eme pi bap bale o hada damuhuin ho lafang nene, sobo supi nalarang orupa Yerusalem o name tahang om mi nu honi, fa Roma hinung atang om mi. ¹⁸ Ho araham supi nari parasa no', supi om ho nano' il, asel na o ahal nu puin nari hukung namine eiy fe ho ha'aiy. ¹⁹ Honi sobo, asel Yahudi hinung nun om tarofe, na so mi Kaisar o de' ta parakara, ha'aiy honie bite ma no bang pali' lafang eiy ho no' ahal ara. ²⁰ Fe, horo eiy fe, na pe' bang e ho' edun med ara hu' tang, asel name na'ol heiy ho'o puin napec ma Israel o udume eiy araham." ²¹ Horo, Supi paulus aramateng, "Ni e sura' ba eiy araham Yudea mi ho' ho med nene, honie diaiy bar nun ba i udume ham ba ho' homi ho, e hamoiy em o sah ba a panen ho bit daiy. ²² Sobo, ni om eiy maeh umang, eiy om taro' ni ma ong sekte ho' o eiy araham, ni ahol bite mang taromi name na ho' o lafang." ²³ Ho araham supi mang sel nu ale' Paulus en no', supi ho' Paulus eleme mi olap ho', name bar mate ho ara. Mang lalami ta sam dil pana, Paulus o lel ho bit supi araham foiy Lahtal emele e lafeng ho u hu'tang ano' taro' ni e Yesus ho supi o atino' bit, mong Musa o Hukung Taurat eiy ho araham ho' ma nabi nun o sura' homi meng. ²⁴ Name pir den ho o atino' bit ma na ba Paulus bitam ho araham, sobo o beng ho apain sah e o atino' bit nene. ²⁵ Ho araham supi e u sara sofo nene, Paulus

mang na ho'o ubang no' supi sabor, "So abul so na ba Roh Bolang u i bap bale ara hu'tang Nabi Yesaya lol,²⁶ 'Sam bang pali' ho'o mi e ubang ho: I ma' maeh ham, sobo i e pahang nene, med i ma' edun fe so, sobo iom so upir.²⁷ Asel, bang pali' om ho' tapah am med afel na alepang eiy hodi tarofe. Supi se'faiy utel am. Honie, supi ha'aiy se'faiy puin dun e, safel puin na ma'eh e, som puin na pahang hunie sadimang. Horo he'e, Na supi ano' birang.' Yesaya o sura' 6:9-10 (asel talang o bang ka'aiy tieinyu sam ernu)²⁸ Honin fe, sohoni e naho' o, i ahol bite il luling ba Lahtal mi ho' am ho' o, u bang pali' beng nun di ara hu' tang am, hunie sa supi so u alepang."²⁹ [Paulus mang mateng pa' nun ho bit no', Yahudi hinung nun sana iy homi tanut pa' o salahain lafoh puin sabor.]³⁰ Paulus bang ba sa sona mana ho mi seleme med tun alo om mi, med name ba ho' abung nun ho, sa apong adang med barpi,³¹ Bo Lahtal eleme elafeng di u maring eh, med som abul puin sati-ting gur pel Tuhan Yesus Kristus eiy araham ho ubang sobo o u alang eiy fe ho ha'aiy.

Romans

Chapter 1

¹ Paulus Yesus Kristus o' name baleta, sa lofe pa' med solo sei a'par med Lahtal o' sura' habar e' re eng,² dai eh ta Lahtal upaha' nabi tofang a' lai, a' ra sura' bolangmi,³ O' Ai ei a' raham sariho, bo' mate ei a' lol hee' a' fain a' hel sano' Daud o' fol o' heb,⁴ sari horo Lahtal Ai tutung kufa' Roh bolang ei a' lol Sa name min a' nai homi sofetang, sari horo Yesus Kristus tei Tuhan.⁵ Sari horomi, ni na' hol dil ma' eh med rasul o' karesang nimed, honie puin udume ho a' lol a' taain, fitma bang ernuba e' Yahudi neneho a' nai homi asel Ei Ani,⁶ med iriba lofepa' med ino' Kristus Yesus ona am hodi sobarpi.⁷ Iriba barpi a' ra Roma miho, Lahtal iolofe honie ino' name om bolang,; Pimang Lahtal med Yesus Kristus o' no' ham med tofang lu' ung a' ra iri ta. PAULUS OM SAM JUMAAT ROMA E' DUN UMA.⁸ O' aa' inang na Kristus Yesus om mi, no Lahtal o' no' ubang med irita sobarpi, fede' iudumeho pali' mate a' hol o' ham.⁹ Fede' Lahtal O' Ai a' ra sura' habar om mi na no roh puin ubaleta eh ho, sanahol, sariho na iri uma sei masing,¹⁰ na aome om mi nabang sei masing honie, fed hoo Lahtal u i' nung na ho' ihol am.¹¹ Nomho, na so ho' ihol honie, na bolang ei na no' nu na med ien puin ino' kufa',¹² honi puin pi udume a'no' kufa' ham ham, sariho iei udume med nei udume sobarpi.¹³ Di ail bar, nomho iridi a' hol sariho, na iolap sam nom uma sei masing sobo, na tofang mi hi' sam fed hoo mimeng honie, na inai homi o' hir o' pa' med, mang fede' bang ernuba e' Yahudi nene a'nai mi honi.¹⁴ Na utmate fan sariho, Yunani hinung, Bar bar hinung, name om' ra, med name bodo barpi na o' ut fan.¹⁵ Horo ei soba, sura' habarho nom fisam iriba Roma miho, uira mateng uma empir.¹⁶ Sura' habarho, na e' umala maniang nene fede' sari sura' habarho Lahtal o' kufa' puin nameba o' atino' bitamho a' no' il a' no' luling.¹⁷ Fede' o' om homi Lahtal o' a' bulso a' ra, udume mi fa udume mi, mang fede' a'ra hul ol meng ubangho; Name a' bulho fetang med asel udume. LAHTAL A' RIING FAIL MED NAME DOC PANEN A'RAHAM¹⁸ Fede' Lahtal so a' riing failho tong Sorgami a' ra hel med nameno' ba se a' hal lol med nasah panen, puin na o' a' bul bal pikuho e' re' eng.¹⁹ Honife, Lahtal ei a' rahamho nabafe a' hol honi hee, lel supi e' re eng am fede' Lahtal usupi e' tub am.²⁰ So a' bul pali' mate mang a' ten honi hee, Lahtal o' panen a' tenba dun a' hol nene sariho, o' tutung kufa' so em, med o' bolang manepho a' hol lel sari hoo o' panen a' ten tofang a' lai honife, supi usari ebang sah.²¹ Supi Lahtalho a' hol am sobo, supi uada a' hol a' no' Lahtal nene med supi no' mahen bit a' ra ham di a' ai, fede' supi o' tanut e' no' nene, med supi omho paka a' muj.²² Supi utanut hee supi mi na' hol sobo bodo,²³ supi Lahtal o' lel madalba na kome di abir neneho, supi nameno doc a' hal o' lalaman, hiw lelang ernu, binangta e' fa ut, med binangta sato' puin hod o'lalaman fe puin tiling.²⁴ Horofe Lahtal supi a' lorang men supi o' tanutba sah panen ei horo mi ad honie, supi o' a' nai homi supi na o' sah horo panen med so bo' mateho a'ra ham.²⁵ Fede' Lahtal ei na a' bulho supi kalufe aba puin tiling, no' he' e' na fetang ernu Lahtal a' ten horofe supi uada a' hol, sobo Aiba na lelang ernu a' tenho, supi e' uada a' hol nene. Amin!²⁶ Horofe Lahtal supi med tanut sah tofang o' a' lorang fede' supi o' ob bar nun ho, mih tar a' bulho puin mih tar a' bul nene tiling.²⁷ Lotebardi honi, supi so ob bar a' ra mih tar a' bulho med meng, sobo tanut sah panen med beng a' ra ham haro huring talol, lote bar sara na mala maniang panen, honife supi a' fah a' hir a' ri an hukung med fede' supi doc tofang panen.²⁸ Fede' supi ei na' holmi supi Lahtal o' a' tino' bit nene horofe, Lahtal suoi med tanut sah ernu horo en, horo hee na ernuba panen ei nene horofe supi panen.²⁹ Supiho na o' a' bul nene horo supi om afeng; bune hala, maro' makakang, a' ri ing fail, som puin name a' ta ain, name a' mine, taburang ta' i', kalufe aba, alel dol,³⁰ name o' sah mareh bit, supi om Lahtal e' bune, atarung, safoh satel, sah panenfe lap, tumo' bar a' lol a' ta ain nene,³¹ bodo kamuke, tetang hasu, tanut no' a' ai, a'ri ing karang.³² Masiki Lahtal na o' uhapho supi a' hol sariho; Anoso na honiho panen hee min med, supi solo sari naho panen sei masing nene sobo, nameba naho panen hodi supi e' ita.

Chapter 2SEI HONI SA LAHTAL SO O' A' BUL O' A'HAL LAP

¹ Honife i iri ebang sah am, hoi nameno' anoso name beng o' a' hal lap fede' i o' ahal lap eh honi hee, iridi iri hukung fede' iriba supi o' a' hal lap hodi sari nanun ho panen.² Pi a' holho, Lahtal Sa a' bul lapho, so atitino a' bul med nameba nahoni ho panen horo a' ra ham.³ Honi sobo, itanut ho maa i Lahtal, ei a' bul a' hal lap om homi e' iri tamuj nene hoi nameno, sariho iriba supi o' a' bul a' hal lap eh horofe na o' honiho panen, sobo na horo i panen?⁴ Eme, Lahtal O' kafac, O' buj no' med Om bala amone ho i a' no' na mangtanai, sobo Lahtal o' pa' bala horo iepuin itang puin honie iom a' fom i e' a' hol nene?⁵ Honi sobo, ielafung adobe med iom a' fom ipang sah honife, i Lahtal o' a' riing failho itaro' med ibo' mate e' reeng meng, sam Lahtal O' a' riing fail med Lahtal a' bul a' bul puin ho' a' bul a' hal lap o' selho mimeng.⁶ Nameno' o' panen a'

tenho, Sa o' a' bor o' den med en sobarpi, ⁷ sariho nameba som tining nano' fe panen, Lahtal utarain med uada a' holfe lapho, fetang so em med, ⁸ sobo nameba so bo' matefe ukarang, na o' a' bul utetang, fa na o'a' bul nenefe a' taain, sari nameho Lahtal o' a' riing o' fail supi med. ⁹ Selnu mi hee, nameba nasahfe panenho maar mahip karak a' raham, o' aainang hee Yahudi hinung, med Yunani hinung. ¹⁰ Sobo, nameba na o' no' panen ho, supi no' ham loil asal bad herang med, o' a' ainangho Yahudi hinung, no' honi hee Yunani hinung. ¹¹ Fede' Lahtal e' name a' le' nene. ¹² Nameba Taurat o' Hukung a' hol nene e doc panenho e' reeng honi hee, supi e' Taurat o' Hukungho umin nene. Sobo nameba Taurat o' Hukung e' farho doc panen honi hee, Taurat o' Hukungho puin sari aih o' a' bul o' a' hal lap. ¹³ Fede, haai Taurat o' hukung ualepang horo Lahtal a' raham homi a' bul med nene sobo, nameba Hukungho panen horo a' bul med. ¹⁴ Fede, name Yahudi neneho ei Taurat o' Hukung a' ai, sobo nabafe Hukungba Taurat om miho supi panen honi hee, supiba Taurat o' Hukungho e' supi ei neneho, sano' hukung med sei bo' fe e' reeng. ¹⁵ Na hoo sa utub sariho Hukung Taurat om miho o' panen o' a' ten a' ra hul supi om mo o' leh, supi om md o' tanut sari lafang puin so a' bul so a' hal lap, ¹⁶ selnu mi hee, Lahtal nameno' o' tanut tafunig ernuho o' a' bul lap Yesus Kristus a' lai no Sura' habar om a' raham. YAHUDI HINUNG MED TAURAT EI HUKUNG ¹⁷ Honi sobo, mangfede' iubang niri hoo Yahudi hinung, Taurat o' Hukung a' no' iei no' hee Lahtal mi bad herang, ¹⁸ Ei omho a' hol, na o' no' u i' nung, Taurat o' Hukungho usakola am, ¹⁹ med o' a' tino' bit ubangho, iri horo name engsah o' dopang tefang, name paka om mi o' na lel, ²⁰ name bodo a' fom a' pahang o' name, name mate bar gur pel o' name, na o' a' bul a' ara Taurat o' Hukung miho a' hol no' hee a' no' lame ei name, ²¹ honife hoi iriba name a' ra sakola o' name, naba ei sofe ibobom ira sakola nene? Iriba name a' ra sakola ubang haai na ta'u e' honiho iriso e' na ta'u nene? ²² Ob bar beng a' ra a' hal panenho iriso uhap, sobo iriso e' ob bar beng a' ra a' hal panen nene? Ti ah foi ah ifah aloil, sobo ti ah foi ah o' bangho iriso utot ukalaping? ²³ Iriso Taurat o' Hukungho a' foh a' tel, sobo iriso O' hukungho lafang puin Lahtal a' no' mala! ²⁴ Mangfede a' ra hul ol meng ubangho; Bang ernu o' a' nai homi name Lahtal e' bit asel iri. ²⁵ O' a' tino' bitho o' fali a' ra mang fede' Taurat o' Hukungho i a' lol a' taain, sobo iriho namenu lafang, honi hee i o' a' tino' bitho sano' o' a' tino' bit nene am. ²⁶ Honife, mang fede' o' ba e' o' a' tino' bit dai sobo, parenta tofang Taurat o' Hukung om miho sa panen honi hee, o' a' tino' bit dai sobo, hodi med o' a' tino' bit amho a' ra ta' an em aai? ²⁷ Med maa nameba bo' mate ei a' lol o' a' tino' bit, mang fede Hukungho panan i a' bul lap, honie nameba Hukungho sei a' no' o' a' tino' bit sa hukungho lafang eme aai? ²⁸ Fede, o' ubang Yahudi a' bulho, e' o' luling lol femi dun nene, med o' a' tino' bitho, bo' mate femi o' a' tino' bit horo nene. ²⁹ Name Yahudi a' bul nu honi hee, sari aih o' om ah a' bul a' bul Yahudi, med o' a' tino' bit a' bulho om ahmi, Roh a' no' lame, sobo Hukung hul ol meng horo nene. Tarain pa' med name hooni ho a' ra ham ho, e' nameno' mi ho' nene sobo Lahtal femi ho'

Chapter 3

¹ Mang fede' honiso, ho hee Yahudi ei nabaso so mimid? Eme o' a' tino' bitho o' untu naba? ² Na tofang a' ra om mi; mitata supi horofe name Lahtal O' fomp a' supi en. ³ No' mang fede' name den e' o' a' tino' bit nene hee, supi o' a' tino' bit neneho puin Lahtal O' ukarangho a' suhuin no? ⁴ So a' ai bolang! Lahtalho a' bul masiki name tofang ho aba kalufe o' name. Mang fede' a' ra hul ol meng honi; Ariho Omaten pa' mi so a' bul, med Ariso somi mid mang fede' nameno so O a' bul O a' hal lap. Dal orang pa' asel mate er ifing faling nu, o' ba' ang ka' ai talang ⁵ Honi sobo, mang fede' pi a' bul nene horofe puin Lahtal O' a' bulho utub honi hee, nabafe maa pi ubang? Lahtal tari hukung ho e' a' bul nene honi? (Namen o' ei a' lol Na maten hoo ubang) ⁶ So a' ai! Mang fede' honi, Lahtal pali' mate hoo o' a' bul o' a' hal lap maa taro'ni? ⁷ Honi sobo, mang fede' nei kalufe a' ta ain, Lahtal o' a' bulho puin A' ri u a' foh a' tel mangta, naba eife no a' bul no a' hal lap nano' name doc panen honi? ⁸ Med, (mang fede' name oinu niebit nieng el med niraham honi) naba eife ubangho, Mae pi nasah panen honie, na o' no' sari sah om homi latel. Supiba mateng honi ho bit, honi hee hukung medfe sa a' bul. NAMENO' BARPI DOC UANENG ⁹ No' hee naba? Maa piri horo so mino' name beng e' mota? A'ai bolang! Fede' dai ehta ni bit am, sariho, Yahudi hinung eme, e' Yahudi hinung nene di, doc e' far. ¹⁰ Mang fede' a' ra hul ol meng honi, Name pirnu di na o' a' bul panen nene, name pirnu di a' ai. ¹¹ Name pirnu di o' tanut no' a' ai. Name pirnudi e' Lahtal lap nene. ¹² Namen o' barpi Lahtal el te eng am, supi ham ham o' no' nu a' ai. Name pirnudi na o' no' panen nene, name pirnudi a' ai. Mazmur o' asel mate ernu faling ut, ba ang ka ai nu sam tow mimeng ¹³ Supi o' doro om mang fede' lafo sat a' be' meng honi, supi a' libung a' hen a' mone, mon o' dafang sah a' ra supi a' libung e' far homi. ¹⁴ Supi at om ho futung pa' uj med maar mahip so afeng. ¹⁵ Supi e' fa hano ang fui a' her. ¹⁶ A' hain a' fe' po' butung a' ra supi o' semi. ¹⁷ Med, tining talaj bad herang om mi fetang ho taro'ni supi a' hol nene. ¹⁸ Lahtal ubaroc fe ho, e' a' ra supi e' fail a' ra ham homi nene. ¹⁹ Fed pi a' hol sariho, nabafe Taurat o' Hukung bit eh ho, med supiba Hukungho e' far horo e' re eng horofe, at tofang sari utel, med pali' mate ho a' ra Lahtal O' hu' timba e' far. Nameba Taurat o' Hukung a' lol panen neneho, den Lahtal a' ra ham homi a' bul med nene fede' Taurat o' Hukung horofe doc a' hal a' hol ho a' ra lol ho'. NAMENO' BA YESUS KRISTUS UDUMEHO LAHTAL A' NO' A' BUL ²¹ Honi sobo fed hoo, e Taurat o' Hukung nene, sobo Lahtal ei na a' bul horofe lel am, Taurat o' Hukung med nabi ernu ta a' hol ta ma' eh. ²² O' mitata, Lahtal O' a' bulho Yesus Kristus udume femi, med nameba o' a' tino' bit amho e' re eng, fede' o' salahain a' ai; ²³ fede' nameno' barpi doc mimuj, med Lahtal ei tarain pa' suhuin am, ²⁴ sobo Lahtal So ukarang puin ano' a' bul o' fali a'ai sariho Yesus Kristus so hafoh med. ²⁵ horo Lahtal during a' lel a' no' se' bur tining talaj O' fui om mi udume fe lol. Sari na hoo puin Lahtal o' a' bul a' bulho utub, fede' Lahtal So pa' bala puin doc tofang turmi eiho o' a' ai bit am. ²⁶ Na hoodi honie puin O' a' bul a' bulho utub sel fed hoo mi honie, a' hol honi hee Sa a' bul, no' hee nameba Yesus udumeho, Sa a' no' a' bul. ²⁷ Honife, pi bo' mateho ei rupa rac a' ra taromi? Ebang few am! Naba hukung puin? Tei panen ei

hukung puin? A'ai, sobo udume ei hukung puin. ²⁸ Honife, hooro pi o' a' tino' bit sariho, Lahtal eng a' dang homi nameno' a' bul medho, e' panen a' tenba Taurat o' Hukung om mi horo fe sano' pilang nene. ²⁹ Eme Lahtalho Yahudi hinung solo o' Lahtal? Sari hodi bang pali' ba e' Yahudi nene hodi o' Lahtal eme a' ai? Iya, bang pali' ba Yahudi nene hodi o' Lahtal, ³⁰ fede' Lahtalho pirnu, med nameba udume mi o' a' tino' bit am med nameba o' a' tino' bit dai sobo udume a' ra ho Sa a' no' a' bul. ³¹ Honife, udume lol ni Taurat o' Hukung a' no' suhuin no? A' ai, foil minuta a' ai! A' dimang meng honi hee, horo eita ni Taurat o' Hukungho foil a' no' kufa' ta.

Chapter 4ABRAHAM O' PANEN NO'

¹ Honife, Abraham ei a' raham ho, maa pi naba fe ubang, pi bap pi bale sa bo' mate ei a' ta ain? ² Mang fede' Abraham o' panen homi Lahtal a' no' a' bul, honi hee ei pilang a' ra sa puin bad herang no' sobo, e' Lahtal eng a' dang homi nene. ³ Fede, Sura' Bolang sa naba fe ubang? Abraham sa Lahtal o' a' tino' bit horofe, sariho Lahtal uta' an a' no' na a' bul med en. ⁴ Name karesang ei faliba supi medho, e' supi a' pang a' no' nene sobo, sariho supi supi ei na a' bul fe supi med. ⁵ Med name karesang nen sobo, supi Lahtalba name doro paleldi a' no' a' bulho o' a' tino' bit honi hee, supi o' udumeho name ta' an a' no' na' bulnu med supi en. ⁶ O' mitata Daud di ubangho, namenu sa tofang lu' ung med mi a' lihing, sobo o' panen a' ten tofangho, Lahtal e' dun a' ta ain nene. ⁷ Nameba o' tetang hasu tofang name uampo med o' doc tofang uampoho, loil asal bad herang med. ⁸ Nameba Lahtal o' doc ernu e' ta' an neneho, loil asal bad herang med! ⁹ Tofang lu' ungho nameba o' a' tino' bit horo solo e' re eng? Eme nameba o' a' tino' bit dai hodi e' re eng? Fede ni ubang am sariho, Abraham ei udumeho uta an a' no' na a' bul. ¹⁰ No' hee, taro' nife sari ho uta' an med en? Sa o' a' tino' bit am eme, dai ehta? Sa o' a' tino' bit am horo mi nene sobo, sa e' o' a' tino' bit daita uta an am. ¹¹ Abraham sa o' a' tino' bit ei utub med, puin udume a' bul ho ta hid ta pec, sari hoo sa e' o' a' tino' bit daita med, honie sa sano' nameba o' a' tino' bit dai ho o' mang, honie name a' bul ho uta an md supi en, ¹² sa sano' name o' a' tino' bit am ho o' mang, nameba o' a' tino' bit horo solo nene sobo, udume o' se' bur ba pimang Abraham e' o' a' tino' bit dai hee sa lol horo fe supi di lolho so barpi. ABRAHAM O' UDUME EI A' TA AIN, SA LAHTAL O' PAHA' MED ¹³ Abraham med o' bap o' bale barpi a' ra paha' ubangho; pali' mate hoo supi uaneng sobo, Taurat ei Hukung puin a' no' an nene, honi sobo udume a' bul horo puin a' no' an. ¹⁴ Sobo, mang fede' Taurat o' Hukung ei name horo uaneng to hamow honi hee, udume ho sano' na mang tanai, med paha' hodi bal meng; ¹⁵ fede' Taurat o' Hukung a' ri ing fail fit ho' sobo mang fede' Taurat o' Hukung a' ai honi hee, tetang hasu di e' a' ra homi nen. ¹⁶ Horoba naba eife paha' hoo udume fe lol, honie sa, ukarang e' sah puin paha' hoo pilang honie sa paha' hoo sam mong Abraham o' bap bale di tahel; e' Taurat o' Hukung solo mi nene, sobo Abraham ei udume di mi, sari horo pimang sobarpi, ¹⁷ (mang fede hul ol meng honi, Na ano' bang ernu ho o' mang am) Lahtal a' ra ham homi sa udume, sariho Lahtalba fetang med name min en, med nanu e' a' ra dai Sa ubang honi hee a' ra. ¹⁸ Udume sari ta om homi sa o' a' tino' bit, honie Sa sano' bang ernu o' mang mateng pa' ho a' ta ain, O fol o' heb hodi sel numi hee mang fede honi. ¹⁹ Med udume om homi moleng nene, masiki sa so bo' mate ho a' hol min eh am, fede' o' ur ho e' dai tun ratnu eh am, med Sara o' ai lafeng ho min am; ²⁰ o' a' tino' bit nene horofe, Lahtal o' paha' ho eu e' puin a' tang puin nene. Sobo, o' udume ho a' no' kufa' sa ta rain pa' bit Lahtal a' ra ham, ²¹ med sa utanut a' tino' sariho Lahtal mi tutung mi kufa' nabafe Sa upaha' am honi hee Sa panen. ²² Horo ei soba, o' udume ho u ta an ano' na o' a' bul. ²³ Honi sobo, e' hul med Abraham solo e' re eng nene, ²⁴ sobo piri di tere eng. Aiba pi Tuhan Yesus name min a' nai homi Sa a' no' fetang ho supi o' a' tino' bit honi hee, sari na hoo u ta an med supi en. ²⁵ Sariho, Yesusba a' lorang min tabang en asel pi doc, sobo Sa so fetang honie Sa tano' a' bul.

Chapter 5YESUS MIN HO LAHTAL PUIN NAME NO' A' NO' A' BUL

¹ Honife, pi udume homi a' bul med am honi hee, pi Tuhan Yesus om mi Lahtal a' ra no' am; ² Sari horo a' lai fe, udume o' se' bur pi lol Lahtal o' ukarang lap fa, honie fed hoo pi a' no' pilang pi tatoh, no' hee pi Lahtal O' udume homi loil asal bad herang. ³ E' horo solo nen sobo, maar mahip om midi pi loil asal bad herang fede' pi a' hol sari ho, maar mahip a' holfe sa tom dume, ⁴ tom dume fe pi goda pate tahang no' pi goda pate tahang fe, pi naba udume eh ho a' da nang, ⁵ med naba pi a' da nang eh ho e' tano' bol nene, fede' Lahtal O' ukarang ho Roh Bolang a' lai Sa tahow tom mi am. ⁶ Pi dai moleng om mi honi hee, Kristus min name doro palel e' re eng o' selho tamuj. ⁷ Fede, namenu i' nung min med name a' bul e' re eng ho a' ra dai, masiki name den i' nung min med name om no' e' re eng ho a' ra. ⁸ Honi sobo, Lahtal So ukarang med tetub, sariho pi dai doc panen eh honi hee, Kristus min tere eng am. ⁹ Foil e' mota honi hee, O' fui her puin tano' a' bul, no' hee Sari horo a' lai pi Lahtal apong fa' a' ra ham homi il luling med. ¹⁰ Fede, pi dai tano' Lahtal o' falefang eh honi hee, O' Ai minho puin piri med Lahtal sara no' o' mi tata, fed hoo pi A' ra no' am. Med lel am sari ho, fed hoo pi Lahtal a' ra no' am, honife, O' fetang ho a' lai piri di il luling ho med a' bul. ¹¹ Horo solo nene, pi Tuhan Yesus Kristus a' lai Lahtal om mi bad herang, fede' Sari horo a' laiba, pi Lahtal a' ra no' ho med. MIN HO ADAM LOL HO' FETANG HO KRISTUS LOL HO' ¹² Fede, Musa ei Hukung ba Taurat om mi ho a' ra dai honi hee, doc a' ra pali' mate hoo ta am, sobo Hukungba Taurat om mi a' ra dai hee, Lahtal doc e' ta an nene. ¹³ Honi sobo, min so mi kufa' Adam o' zamang homi sam Musa ho mi meng, o' mimid hee nameba Adam doc panen honi ho supi panen nene sobo supi di tamuj, sari hoo sano' Aiba ho' eh am o' lala man. ¹⁴ Honi sobo, Lahtal O' ukarang ho, doc ho e' a' ra ham nene. Mang fede' name nu doc panen name tofang min am, honi hee, Lahtal O' ukarang Sa med ten name nu a' lai, sari ho Yesus Kristus. ¹⁵ Med ukarang hoo, ainu doc panen horo sano' asel nene. Fede' tetang hasu nu o' abul o' a' hal lap honi hee, hukung salang a' ra om mi, sobo ukarang med tetang hasu tofang e' re eng ho a' bul a' ra om mi. ¹⁶ Mang fede' name nu o' doc, honi hee sari ai ho min uaneng, sobo name ba

ukarang med mi tofang, ukarang ho puin a' no' a' bul ho, supi fetang mi parenta puin name nu a' lai sari ho Yesus Kristus!
¹⁸ Honi fe, mang fede a' hal nu ei a' ra ham name tofang hukung med, honi hee name nu no' panen hodi puin name tofang barpi fetang med, no' hee a' bul hodi med. ¹⁹ Fede name nu ei tetang hasu, name tofang a' no' doc. Honi sobo, name nu ei a' lol a' ta ain ho puin name tofang a' no' a' bul. ²⁰ Taurat o' Hukung med uta honie sa doc ho mang tofang ta. Honi sobo, e' leme nu mi doc mi tofang, honi hee sari homi hodi Lahtal O' ukarang a' lihing her. ²¹ honie mang fede' doc ho sa min uaneng, honi hee, ukarang hodi a' bul om mi sano' aneng Yesus Kristus om mi, te puin tatang puin sam fetang so em ho lefa.

Chapter 6DOC A' RA HAM MIN KRISTUS MI FETANG MED

¹ Honife maa pi naba fe ubang? Pi maa doc horo panen sei masing honie sa ukarang mang tofang ta? ² E' honi nene! Taro' ni sofe pi doc ho umin am hoe pi dai om mi fetang eh? ³ Eme piriho barpi tafoil med Yesus Kristus om mi am ho, piridi name tafoil med O' min om homi am sobo i e' a' hol nene? ⁴ Honife, piridi name med A' ra ham ham a' pot am selba name mi tafoil ho a' ra ham med O' min om homi; honie Yesusba Somang O' tutng kufa' puin name min a' nai homi sofetang am ho hee, piridi a' ra fetang habar om mi lame no. ⁵ Mang fede' piridi A' ra ham ham tano' nu fa O' min om homi am, ho hee piridi u' il u' il A' ra tano' nu fa O' so fetang om homi. ⁶ Pi a' hol sariho, nameno' pah honi hee, pi A' ra ham ham arapti ta hil am med pi bo' mate doc ho e' a' no' suhuin nene honie, pi bo' mate ho pi foil puin doc ubaleta e. ⁷ Fede' name o' min am ho, supi doc ho u il am. ⁸ Fed hoo, mang fede' pi Kristus a' ra ham ham min am, pi o' a' tino' bit sariho piridi A' ra fetang med. ⁹ Pi a' hol, sariho Kristusba name min a' nai mi Sofetang am ho, foil min nene am; min e A' ri uaneng nene am. ¹⁰ Fede, Sa minho, Sa min minu med doc e' re engho em a' meng, sobo Sa fetangho, Sa fetang Lahtal e' re eng. ¹¹ I bo' mate hodi honi, iridi iholf, sariho ibo' mate min doc e' re eng am, med fetangho, Kristus Yesus mi fetang med Lahtal e' re eng. ¹² Honife, haai doc ho mang e' dun eh sa ibo' moleng ho uaneng honie i ei i' nung horo a' ta ain e. ¹³ No' hee, bo' mate o' utoh nunho iha ai a' lorang doc en honie sa a' no' so lepir bardong e. Honi sobo, ibo' mate ho min o' a' nai homi a' lorang Lahtal en a' no' na fetang, med ie itang bo' mate utoh nunho, ano' Lahtal O' abulho o' nei balep. ¹⁴ Fede' doc e' iri uaneng nene am fede i e' Taurat o' Hukung e' far fetang nene am, sobo ukarang fe e' far fetang. NA A' BUL U BALETA
¹⁶ I u' il a' hol sariho, mang fede' bo' mateho i a' lorang a' no' baleta ei nam med nanu e' re eng soeme namenu en, ho hee ino' name baleta am honife i sari ai horo a' lol a' ta ain; sariho doc horo iepuin itang puin fa min lefa, eme a' lol a' ta ain horo ie puin itang puin fa a' bul lefa. ¹⁷ Honi sobo ada mahen ubang Lahtal a' ra ham fede' turmi i doc u baleta sobo, fed hoo iom pirnu pa' nu puin na' hol o' asel mate ba u ira sakola am a' lol a' ta ain, ¹⁸ no'hee i doc ho mi il am honi fe ino' na a' bul fe u baleta o' name. ¹⁹ Na nameno' ei mateng fe puin ira mateng fede' ibo' moleng. Mang fede' turmi ibo' o' utoh nunho i a' lorang a' no' na doro pir med a' ri ing fail ubaleta o' na ernu, honi puin mong a' ri ing fail o' let lefaho, fed hoo ibo' utoh nunho a' lorang a' no' na a' bul u baleta ei, honie o' alomang mi hee bolang manep. ²⁰ Fede, i dai doc ubaleta eh honi hee, na o' a' bul ho i u il. ²¹ Honi sobo, na ernu ba fed ino' mala maniang ho, o' untu naba honi horo i med? Fede' na ernu hoo sam o' a' muj mi ho min. ²² Honi sobo fed hoo, i doc om homi il luling med am, no' hee i Lahtal fe ubaleta am, bolang manep mi o' pir imed am, o' a' muj miho fetang so em i med. ²³ Fede' doc o' fali ho min, sobo Lahtal O' ukarang ho, pi Tuhan Yesus Kristus om mi fetang so em med.

Chapter 7TAURAT O' HUKUNG U IL HO KRISTUS O' BO' FE LOL

¹ Maa i a' hol nene, hoi no di ail bar (fede' supi Taurat o' Hukung a' hol horo na supi a' ra mateng), sariho Taurat o' Hukung ho name nu dai fetang eh hee sa ai ho a' pec? ² Horo eiba, ai obnu sa nika am, sa dai fetang eh honi hee, hukung ho sanalo a' pec; sobo mang fede' o' lote min am honi hee, nika o' hukung e' a' pec nene am. ³ Honife, mang fede' ai ob ho o' lote dai fetang eh sa foil lote beng med honi hee, name ubang sa nasah panen, sobo mang fede' lote min am honi hee, sa hukung ho u il, honie name e' ubang sa nasah panen honi nene am, mang fede' sa foil lote beng a' ra nika. ⁴ Honife, no di ail bar, Kristus O' bo'lol iridi min med Taurat o' Hukung e' re eng am honie name beng iri uaneng, sariho Ainu ba min om mi sofetang am horo honie, piridi o' pir ta med Lahtal e' re eng. ⁵ Sobo mang fede' pi dai bo' mate mi fetang eh hee, doc ei tanut sah nun ho Taurat o' Hukung udile med pibo' mate utoh nun homi honie, sa o' pi ta med min e' re eng. ⁶ Honi sobo, fed hoo Taurat o' Hukung e' tapec nene am, min med naba honi horo turmi tapec meng ho e' re eng am, honife fed hoo pi fetang habar om femi baleta Rohfe a' ta ain sobo hukung tur ei hul ol meng ho e' a' ta ain nene am. DOC MED TAURAT O' HUKUNG ⁷ Mang fede' honi, naba fe maa pi ubang? Taurat o' Hukung ho maa doc eme aai? A' ai! Na doc ho a' pon a' hol nene, sobo mang fede' Taurat o' Hukung fe lol, fede name beng o' na ernu nom tameng ho, na o' lel a' hol nene mang fede' Taurat o' Hukung e' ubang haai name o' na ernu om tameng honi. ⁸ Honi sobo, doc sari parenta ho lol seleme med honie, tanut med name o' na ernu tameng ba nafah nahir miho a' no' a' ra; fede' Taurat o' Hukung ho a' ai honi hee, doc hodi min. ⁹ Turmi ho na e' Taurat o' Hukung mi fetang nene, sobo sari hukung ho a' ra honi hee, doc sofetang nari hoo min; ¹⁰ med parenta hoo, o' a' bulta nepuin natang puin fetang lefa honi faleng, nara min fe lefa. ¹¹ Fede, doc sari hukun homi seleme med puin nara kalufe med namine. ¹² Honife Taurat o' Hukung ho bolang, a' bul, med no'. ¹³ Mang fede' honi, na no' ho min fit ho' ne re eng? A' ai e' honi nene! Doc horofe min a' no' a' ra med nafah nahir homi na o' no' a' lai, honie sa lel, sariho doc foil so doc, med hukung ho a' lai honie, doc ho pi dun a' hol mang ta. SALAHAIN A' RA TAFAH NI ¹⁴ Fede' pi a' hol sariho, Taurat o' Hukung ho panen mi hee laman ei, sobo nari hoo, no panen mi ho bo' mate ei, med doc e' fail. ¹⁵ Fede, nabafe na panen na a' hol nene am fede, naba o' nom uma eh ho na e' panen nene, sobo naba fe nom e' bune horofe na

panen.¹⁶ Honi sobo, mang fede' nanu nom e' una nene horo na panen, honi hee Taurat o' Hukung ho na u i' nung sari ho no'.¹⁷ Honife fed hoo, nangso panen nene sobo, doc ba narimi horo panen.¹⁸ Fede, na a' hol hee, na o' no' den e' a' ra nari mi fetang eh nene, sariho no bo' mate mi, fede' nabafe nom penen uma a' ra nafah mi, honi sobo nano' panen fe honi ho a' ai.¹⁹ Fede, panen a' ten no' ba nom uma eh ho na e' panen nene, sobo na o' sah ba nom panen uma nene horofe na panen.²⁰ Honife, mang fede' nabafe nom panen uma nene horo na panen honi hee, sariho nangso panen nene sobo, doc ba nari mi fetang eh horo fe na ho panen.²¹ Honife, hukung hoo na lap a' hol, sariho; Mang fede' nom na o' no' nu panen uma honi hee, na o' sah di a' ra nara tohuil eh.²² Fede' Lahtal ei hukung horo a' ra nom mi na u i' nung,²³ sobo hukung beng na dun a' hol a' ra ne natang no bo' utoh nun homi horofe hukung ba no tanut med nafah nahir miho o' se' bur lap lafang, honie nari ta' u med doc ba a' ra ne natang med no bo' o' utoh nun mi ho lefa.²⁴ Nari hoo nameno' min tabang ei! Ano so maa bo' min ei hoo mi nano' il? ²⁵ Pi Tuhan Yesus Kristus lolfa ada mahen ubang Lahtal a' ra ham! ²⁶ Honife, no tanut med no panen no a' ten, na puin Lahtal O' hukung ubaleta, sobo no bo' mate ho na puin doc ei hukung ubaleta.

Chapter 8FETANG ASEL HO, LAHTAL EI ROH

¹ Honi fe, fed hoo, nameba Yesus om mi ho e' hukung med nene am. ² Fede' Roh fetang Yesus Kristus om mi ho, puin doc e med min ei hukung ho u ino' il am. ³ Fede, naba fe Taurat o' Hukung panen sah asel bo' mate a' no' moleng ho, Lahtal panen am sariho, Sa So Ai tahow a' no' nameno' doc ho a' ra ham honie, doc bo' mate miho Sa hukung, ⁴ honie piri ba bo' fe mi fetang nene sobo Roh fe mi fetang ho, Taurat o' Hukung naba fe ubang honi hee, pi a' no' an. ⁵ Fede, supi ba bo' mate ei a' ta ain fetang ho bo' mate ei panen a' ten fe utanut, sobo supi ba Roh ei a' ta ain fetang ho, Roh ei panen a' ten utanut. ⁶ Fede tanut ho te' eng bo' mate fe lol hee min, sobo tanut ba te' eng Roh eife lol ho fetang med bad herang. ⁷ Fede tanut ba te' eng bo' mate fe lol ho Lahtal lafang; fede' sa Lahtal ei hukung ho e' a' ta ain nene, o' mtata sa e' panen nene. ⁸ Med supi ba bo' mate fe mi fetang ho, e' Lahtal a' no' sanang nene. ⁹ Honi sobo, i e' bo' mate mi fetang nene am sobo, i Roh femi fetang am, mang fede' Lahtal O' Roh so a' tino' a' ra iom homi. Mang fede' name nu Kristus ei Roh ho med a' no' sei nene honi hee, sari ai ho, Kristus e' med a' no' Sei nene. ¹⁰ Honi sobo, mang fede' Kristus a' ra iom mi honi hee, doc ei a' ra ham ibo' mate ho min, sobo roh so fetang asel na o' a' bul a' ra. ¹¹ Sobo, mang fede' Sari Ai ba Yesus min am sobo Sa a' no' fetang ho Ei Roh a' ra iom mi honi hee, sari Ai ba Yesus Kristus a' no' fetang ho, Sa So Roh ba a' ra iom miho lol, fetang med ibo' mate doc a' hal hodi en. ¹² Honi fe, no di ail bar, piri hoo name o' na tuping, sobo e' bo' mate o' na tuping nene honie fetang bo' mate a' ta ain nene. ¹³ Fede' i bo' mate a' ta ain fetang hee i min, sobo mang fede' iei Roh sa ibo' mate ei panen a' ten ho a' mine honi hee i fetang. ¹⁴ Fede, name ba Lahtal O' Roh e' puin a' tang puin ho, Lahtal o' ai bar. ¹⁵ Fede, roh ino' sah lahal ino' baroc ho, i e' med nene am, sobo Roh ba ifoh itel ino' Lahtal O' ai bar horo imed am, honie sari Roh horo om mi i lofe id ubang ho; Nimang, Nimang honi! ¹⁶ Sari Roh ho med tei roh ho sara am fe supi ubang piri hoo Lahtal O' ai bar, ¹⁷ mang fede' piri hoo ai am honi hee, piri di aneng afen, med Kristus a' ra ham ham Lahtal uaneng; mang fede' piri di A' ra ham ham ma' ar mahip med honi hee, piri di A' ra ham ham name tafoh tatel. LAHTAL O' AI BAR HO TARAIN PA' MED ¹⁸ Fede, na utanut hee, ma' ar mahip sel fed hoo miho, no' ham ba pi med feho e' a' ra ham nene. ¹⁹ Fede, a' ten a' home ernuho, supi Lahtal O' ai bar a' tel med o' sel ho om uma empir a' danang eh. ²⁰ Fede, a' ten a' home ernu ho a' dim but med na suhuin a' ai en am sobo, e' ei om a' ata ain nene, honi sobo Ai ba na ernu a' dim but horo ei om, med udume sano' pilang, ²¹ honie a' ten a' home ernu hodi po' butung om homi il luling med, honie puin fa Lahtal O' ai bar ei no' ham afeng ho om lefa. ²² Fede' pi a' hol sariho, a' ten a' home ernu barpi ham ham ahew morang, safain sahel o' na ma' ar med sam fed hoo mi meng. ²³ E' horo solo nene, sobo piri ba Roh matu med am hodi, a' hain a' fe' a' ra pi bo' mate mi, honie tafoh tatel tano' ai fe ho a' danang eh, sariho pi bo' mate a' tiling med. ²⁴ Fede, pi il luling med ho, udume om mi. Honi sobo, udume pi dun a' hol ho e' udume nene am, fede' maa ano so nanu sa dun a' hol am hee sa foil udume? ²⁵ Honi sobo, mang fede' nanu pi e' dun a' hol dai e pi a' danang, honi hee pi tom tining tapa no' puin a' danang. ²⁶ Hoodi honi, pi moleng om mi hee Roh tei ta; fede' pi a' o' me abul ho taro' ni horo pi a' hol nene, sobo Roh so a' o' me med pi a' hain a' fe' ernu ba pi bit sah ho e' re eng. ²⁷ Fede' Sari horo tom lap, Roh ei tanut Sa ahol, fede' Sari so Lahtal ei om a' ta ain a' o' me med name om bolang ernu e' re eng. ²⁸ Med, pi a' hol sari ho ernu turlo ham ham karesang med name ba Lahtal ukarang ho e' re eng, sariho Lahtal ei om med o' tanut a' ta ain lofe pa' med ho e' re eng. ²⁹ Fede, supi ba turmi Sa a' pong a' hol am hodi, turmi utub med O' Ai ei lalaman a' ra ham meng honie, Sa sano' matu di ail bar tofang a' nai homi. ³⁰ Supi ba turmi Sa utub am hodi, Sa o' lofe, med supi ba Sa o' lofe am hodi Sa a' no' a' bul; md supi ba Sa a' no' a' bul am hodi Sa uta rain. LAHTAL O' UKARANG HO, YESUS KRISTUS OM FE MI ³¹ Honife, barpi hoo ei a' ra ham ho maa pi naba fe ubang? Mang fede' Lahtal a' ra teita honi hee, ano so maa tari lafang? ³² Aiho, Sa e' So Ai ho ukarang nene, sobo Sa So Ai ho alorang med piri barpi tere eng, taro' ni sofe Sa e' So Ai a' ra ham ham na ernu ho a' bole med ten nene? ³³ Ano so maa name ba Lahtal utara' med ho o' a' hal lap? Lahtal so supi a' no' a' bul. ³⁴ Ano ma' a supi hukung? Yesus Kristus min am, sobo So fetang am, Lahtal a' tang tani lol ho mimih honie Sa ao' me med tere eng. ³⁵ Ano so maa Kristus O' ukarang om homi taba ang? A' ri ing fail so eme, sah karak so eme, ma ar mahip so eme, hil malihing so eme, a' boi tang oh so eme, bamed fui hal so eme, nei a' rab so? ³⁶ Mang fede' hul ol men honi, Ei ara ham horo ba, ni a' ra min tabang om mi sel a' ri an; niri hoo name nino' mang fede' nub ai bar dang a' pew ei honi. ³⁷ Honi sobo, pi so mimid name so mimid beng nun ho e' mota, fede' Ai horo tari ukarang. ³⁸ Fede' na o' a' tino' bit sari ho, min eme fetang hodi a' ai, malaikat ernu so eme parenta puin ernu hodi a' ai, na ernu fed ei so eme mong ma eh ei, aneng afen, ³⁹ tong lafining mi so eme pon lamang mi hodi a' ai, eme a' ten a' home beng di, Lahtal O' ukarang ba pi Tuhan Yesus Kristus a' bung ho supi so kufa' puin homi taba ang sah.

Chapter 9LAHTAL SO NAME TARA'

¹ Na Kristus om mi na o' a' bul umateng, na e' kalufe nene, med nom nah ei a' mang pa' Roh Bolang a' ra ham ham a' ta ain umateng, ² sari ho, no a' hain no a' fe' mate o' sah, med neng noi nom miher sei masing. ³ Fede, na udume honie, no bo' mate hoo futung pa uj med no di ail bar e' re eng, nameno' nara bangnu pali' nu bo' mate a' ta ain, ⁴ sari ho, Israel hinung; a' tel med a' no' Lahtal O' aibar ho uaneng, a' foh a' tel, paha' tofang supi med, Taurat ei hukunh supi puin, ao'me panen, no' hee paha' sel meng tofang supi med. ⁵ Supi horofe bap bale nun o' fol o' heb, med supi o' a' nai homi horo fe Kristus ho a' fain bo' ei a' ta ain, Sari horoba ernu turlo ho o' Tuhan, Sari horo utarain em sam so em ho a' meng. A'tino. ⁶ Honi sobo, Lahtal O' fom pa' e' suhuin nene. Fede, nameno ernu e' Israel nene sobo, hodi Israel o' nameno' ⁷ med e' barpi Abraham o' fol o' heb nene sobo, hodi o' ai bar, sobo o' bit ofol oheb honiho, Isak om mo tar, Isah femi ho'. ⁸ Sari na hoo o' lel honi hee, aikabar ba bo' mate ei horofe ta an Lahtal Ei Ai bar nene, sobo paha' ei aibar horo solo ta an a' no' fol heb. ⁹ Fede, hoooro paha' ho o' pa' ubangho: "Sel fed horo Na ho' honie, Sara sa ai lote nu a' ra. ¹⁰ E' horo solo nene sobo, Ribka di sari name nu horo o' aibar u sari puin, sari ho Isak, pi bap pi bale. ¹¹ Fede, aikabarho a' fain dai med na no' eme na sah nu panen dai, honie Lahtal ei tanutba Sa utara' ei a' ra ham ho a' no' dume, sari a' no' dume hoo, e' panen a' ten mi nene sobo asel Sa o' lofe, ¹² u Ribka a' ra mateng, "Ai matu ho,sa so di' ubaleta." ¹³ Mang fede a' ra hul ol meng honi, "Na Yakub ukarang, sobo Esau Na a' ra sah,nom e' ma ar." ¹⁴ Honife, maa pi naba fe ubang? Lahtal maa e' a' bul nene? A' ai. E' nene! ¹⁵ Fede Sa Musa a' ra mateng ubangho, "Nom anofe ukarang uma honi hee Na horo ukarang, Nom anofe a' ra bala uma honi hee, Na horo a' ra pa' bala. ¹⁶ Honife, naho e' nameno' ei om eme o' karesang o' baleta ei nene sobo, Lahtal so So pa' bala utub. ¹⁷ Fede, Sura' Bolang Firaun a' ra mateng ubangho: "Fede asel na hoooro eife Na afoh atel, Na No kufa' med etub honie, Nani ho umateng pali' mate ho mipir. ¹⁸ Honife, Lahtal Sa anofe ukarang hee Sa ukarang, Sa anofe om ano' adobe hee, Sa a' no' adobe. ¹⁹ Honife, i maa nara mateng ubangho: "Naba eife,Sa dai a' no' a' hal eh? Fede, anoso maa O' tanut ho utetang no?" ²⁰ Honife, maa iriho ano, hoi nameno, honife i Lahtal a' ra tetang? Ai nu sa nanu a' ten, honi hee sari naba sa a' tenho maa a' ra mateng ubangho, Naba eife a naten o' rupa hooni?" ²¹ Maa name paner faw ei nu sobo, o' fa' ai e' nene, honie sa fa' ai doil ham horo sa faw a' no' paner, honife paner hoo pa' nu med na o' no' e' re eng, med paner bengho med na o' sah e' re eng no' eme a'ai? ²² Maa taro' ni mang fede' Lahtal, Sa i' nung So a' ri ing fail med So kufa' Sa utub, pa' bala so mimate Sa fit fan med O' a' riing fail paner tofangba, utaro' med po' butung e' reeng am ho Sa med e' re eng a' raham no' eme a' ai? ²³ Sa na hoo panen, puin So kafac mimate ho utub med paner tofang O' ukarang om miba Sa utaro' med no' ham e' reeng, ²⁴ sariho piriba, Sa tolofe, sariho e' Yahudi hinung o' a' nai horo solo mi nene sobo, bang beng pali' beng hodi o' a' nai mi. ²⁵ Mang fede' Sa sofom pa' umateng med Hosea o' sura' mi honi: "Supi No serang nene sobo, Na ubang No serang. Med Na e' ukarang nene sobo, Na ubang No ukarang om mi. ²⁶ Med, mong eleme turba Lahtal mi ubangho: " Iri ho e' No serang nene honi hee, sari e' leme horo mi, supi name ubang' Lahtal O' Ai bar fetang". ²⁷ Med Yesaya Israel u a' hain : "Masiki Israel o' aihho fec tang tapor mi honi sobo, sei lal supi o' ameh horo il luling med, ²⁸ Fede' Lahtal Sa so fom pa' med pali' mate hoo ta a' no' lameho, so mi an med hano ang. ²⁹ Mang fede' Yesaya u a' pail meng honi: "Mang fede' pali' mate sobarpi hoo o' Lahtal, Sa pi fol pi heb e' med te ad nene honi hee, piri hoo Sodom med Gomora fe a' raham. ³⁰ Honife, maa pi nabafe ubang? Sariho bang bang ernuba e' Yahudi neneho, supi na abuh o' ta ain nene sobo, na o' a' bulho supi medam, sariho a'bulba udume om mi horo supi med; ³¹ honi sobo, Israel hinungba se'bur lap honie, na o' a' bul Taurat o' Hukung om miho a' ta ainfe sobo, e' sam hukungho lefa nene? ³² Mi naba ei? Fede' supi udume puin lap te eng nene sobo, panen a' tenfe puin lap te eng. Supi foi u u' fit ei u u' fit. ³³ Mang fede' hul ol meng honi: "E' dun, tong E' leme Bolang homi, foi u' fit ei med pe' foi matenu Na med meng, Med ano honi horo O' a' tino' bit honi hee, name e' a' no' mala mani ang nene.

Chapter 10IL LULINGHO, SEI LAL YESUS KRISTUS UDUME OM HORO MI

¹ Di ail bar, nei nom uma med no ao' me pa supi e' re eng, na u Lahtal a' ra mateng honie, supi il luling med. ² Fede, supi ei a' raham ho, na umateng no' sari ho, supi Lahtalho u kufa' toh med a' no' sei, sobo a' hol no' amfe a' no' asel nene. ³ Fede' supi Lahtal ei a' bulho supi a' hol nene, med supi se' bur lap puin supi ei na a' bul horo a' no' kufa', supi Lahtal ei na a' bulho a' lol a' ta ain nene. ⁴ Fede, Kristus horofe Taurat o'Hukung ho a' no' an, Sari horo Na o' a' bul med nameba O' a' tino' bitam ho e' re eng. ⁵ Musa na a' bulba, Taurat sura' mi ei a' ra hamho Sa hul ubangho, ano namenu na o' no' panen hukung omho a' ta ain honi hee, sari hukung horo ano' fetang. ⁶ Honi sobo, na o' a' bul udume om miho sa umateng hooni, "Haai iom mi mateng ubangho, Anoso maa mid Sorga lemid? O' lel honi hee, mid Yesus med a' ra hel. ⁷ Eme, Anoso maa hel lafo paka lehel? O' lel honi hee, hel name min a' nai homi Yesus med a' ra madong. ⁸ Honi sobo, nabafe sa ubang? "Fom pa' a' ra abung, sariho a' ra atmi med a'ra om mi." Hoooro udume ei mateng pa' ni umateng eh. ⁹ Mang fede iat puin o' a' tino' bit ubangho Yesus horo Tuhan, med iom mi o' a' tino' bit ubangho Lahtal name min a' nai homi a' no' fetang honi hee, i il luling med.

¹¹ Fede' Sura' Bolang ubangho, "Ano hor O' a' tino' bit honi hee, name a' no' mala maniang nene. ¹² Fede, Yahudi hinung med Yunani hinung a' nai homi o' salahain a' ai; Lahtal nu horofe barpi o' Lahtal, kafac somi a' lihing med nameno' ba O' lofe O' id eh ho e' re eng. ¹³ Fede, name tofang ba Tuhan ani puin lofe ho, Sa il luling med en ¹⁴ Honi fe, supi e' O' a' tino' bit dai, supi maa Taro' ni O' lofe? Med, supi Ai ho e' ma eh dai, taro' nife maa supi O' a' tino' bit? Med, taro' nife supi ma eh, mang fede' name den e' supi a' ra mateng nene? ¹⁵ Mede, tero' nife supi umateng no' mang fede' name den e' supi a' how nene? Mang fede' a' ra hul ol meng honi: "Supi e' fa nun ba hamoi no' fit ho hoo, no' mahen empir". ¹⁶ Sob o, nameno' e'

barpi hamoi no' hoo a' ta ain nene, fede nabi Yesaya ubangho, "Tuhan, anoso maa hamoi ba nibung ma eh hoo o' a' ti no' bit am?"¹⁷ Honife, udume ho ma eh alepang fe mi a' ra, med ma eh alepang ho, Kristus O' fom pa'.¹⁸ Sobo na itan, "Namenonun ho supi e' ma eh dai?" Supi ma eh am fede, "Supi amader sam pali' mate hoo mipir, med supi o' mateng o' lurung sam pali' mate o' alomang o' tapor mimeng".¹⁹ Sobo, na ubang, "Israel hinung maa e' a' hol nene?" Aainang Musa ubangho, "Na iom buneho a' no' fetang med supiba e' bangnu lelang nu neneho a' ra ham, med i a' ri ing fail ho Na a' no' fetang med bang pali' bodo ho a' ra ham."²⁰ Med na baroc nene, Yesaya ubangho: "Supiba e' Nari lap nene sobo ho' nahol; Supi ba nei nara ham ho e' uta ain nene sobo na nari med supi o' petang."²¹ Honi sobo, Israel hinung ei a' ra ham Sa ubangho, Sel lai lai om mi, bang pali' ba alepang ma eh nene, tetang hasu ho, Na Natang ta a' hir sei masing.

Chapter 11LAHTAL SO SERANG E' U SIBUNG NENE

¹ Horo na uta ain, "Maa Lahtal So serang ho bahut am? A' ai! Fede, ar hoodi Israel o' name, Abraham o' ai o' bap, Benyamin o' lelang om mi." ² Lahtal Sa so serang mong turmi Sa sona tara' amho, Sa e' bahut nene. Nabafe Sura' Bolang umateng, sariho Elia ei a' rahamba, sel numi Sa Israel o' a' hal lap u Lahtal a' ra mateng i a' hol nene? ³ "Tuhan, supi O nabi ernu a' minr oham, O dor O koc di supi a' berang oh, med na nolo dai fetang eh sobo, supi namine ubang eh." ⁴ Honi sobo, Lahtal o' a' bor med supi enho naba? "Nameba e' Baal u fa' ur muding uada a' hol neneho, pir rib itito na dai ad med nere eng meng." ⁵ Sel fed hoodi honi, o' utara'ho ameh sodai ara, asel O' ukarang. ⁶ Honi sobo, mang fede' ukarang sano' asel, honi hee, panen a' tendi sano' asel nene am, fede' ukarang e' sano' ukarang nene am. ⁷ Honi maa taro' ni? Israel hinug nabafe lap med ubang eh ho, lap sah, sobo supiba utara' am horo med, sobo o' bengho som a' no' adobe am, ⁸ mang fede' a' ra hul ol meng honi: "Lahtal ro nop ei med supi en, eng maru a' fel pala' sam sel fed hoo mimeng." ⁹ Med Daud ubangho: "Sei honie sa supi o' meja ta na' de sei na eiho, sano' behang med sano' dodod, sano' foi u' fit, med sano' a' bor den med supi e' re eng." ¹⁰ Sei honie sa supi e' fail a' no' paka honie supi dun na' hol e, med supi a' mot sel a' no' turung sei masing. ¹¹ Honife, na uta ain, maa supi u' fit honie supi ol eme a' ai? A' ai! Honi sobo, supi ei tetang hasu horoba, il luling ho' bang ernuba Yahudi nene ho o' lap ho honie, supi om a' no' bune. ¹² Mang fede, supi ei tetang hasu horo sano' kafac med pali' mate e' re eng, med supi o' panen mi an neneho sano kafac med bang ernuba e' Yahudi neneho e' re eng, honi so hee, foil o' mitale ho, supi o' panen buir haloil. ¹³ Fed hoo na ira mateng, hoi iri bang ernuba e' Yahudi nene, fede' nari hoo bang ernuba e' Yahudi neneho o' rasul honife, no karesang no baleta ho na utarain, ¹⁴ honie na no diail bar nara bangnu ho om a' no' bune, med supi ho pirnu alo il luling med. ¹⁵ Mang fede' supi bahut, honi hee pali' mate a' ra no', honi hee name supi u' i' nung satang e' pepho o' lel naba, no' hee name min a' nai homi sofetang ho o' lel maa naba? ¹⁶ Mang fede' roti a' ainang ho bolang honi hee, o' a' bal mi hodi barpi bolang. Mang fede' ti alimang ho bolang honi hee, o' a' bale nun hodi bolang. ¹⁷ Honi sobo, mang fede' nu alo name a' hid am honi hee, bo' mate lol iri horo ti hali falefang fe, nam med sui o' a' nai homi abir honie, iridi zaitun ti o' alimang med o' paro homi iei o' a' ba ang ho med, ¹⁸ iriho haai ino' lafining med a' bale nun ho a' ra ham nene. Sobo mang fede' ino' lafining honi hee, iuma sariho, iriso alimang ho tu'ei nene sobo, alimang so iri tu' ei. ¹⁹ Maa iubang ho, "A' bale nun ho a' hid honie naridi fa abir no'." ²⁰ Ho a' bul! Supi name a' hid fede' supi o' a' tino' bit nene, sobo iriho dume toh fede' udume. Ha' ai ino' lafining e' ba ubaroc, ²¹ fede Lahtal ho mang fede' a' bale a' bul nunho Sa e' ukarang nene honi hee, irihodi Sa e' iri ukarang nene. ²² Honife, Lahtal O' om bala med Lahtal O' om adobe ho e' dun; Om adobe Sa med supiba muj ol am ho en, sobo Om bala ho Sa med ien, mang fede iso a' ra Om bala homi eh. Sobo a' ai honi hee, iridi name ibo' oi few. ²³ Med supi hodi, mang fede' supi sei o' a' tino' bit nene horo om mi sei masing honi hee' supidi name med abir no' fede' foil supi med abirfe ho, Lahtal fe a' tang om mi. ²⁴ Mang fede, a' tino' iriho a' bul zaitun ti falefang horo name a' bo oi amfe, med zaitun ti name muding ho abir, honie i panen aten ho a' lahain honi hee, supiba zaitun a' bale a' bul horo name med abirho so mi lafining eme a' ai? ²⁵ Fede, di' ailbar, na tafuning hoo i a' hol nene na na' ain honie, i haai tanut ubang ibo' mate mi na' hol honi e' sariho panen a' ten lafung adobe ho, Israel hinung habuden a' rupa' a' holdang sam mong bang ernu a' no an ho mimeng. ²⁶ Honie sa Israel hinung so barpi il luling med. Mang fede' a' ra hul ol meng honi, "Tiling mana O' name tong Bang Bolang mi ho' Sa Yakob o' kome bunggho luh few." ²⁷ Ho' oro Na u supi a' ra paha, selnumi supi o' doc tofang Na a' hel med. ²⁸ Sura' habar a' ta ain honi hee, supi sano' i falefang, sobo utara' ho a' ta ain honi hee, supiho nameno' ba name ukarang med supi o' bap bale e' re eng. ²⁹ Fede' Lahtal O' hal tafoil med O' lofe pa' ho bal meng sah. ³⁰ Mang fede, iriba turmi Lahtal a' lol a' ta ain nene, sobo fed hoo Om ukarang e' sah med fede' supi ei a' lol a' ta ain nene ho ei; ³¹ fed ho' odi honi, supi a' lol a' ta ain nene honie, Lahtal Om ukarang e' sahba imed am ho supidi med. ³² Fede, Lahtal supiho barpi med a' lol a' ta ain nene om mi ad honie, Sa som ukarang e' sah ho med nameno' sobarpi en no'. DAL ORANG LAHTAL A' RAHAM ³³ Oh, Lahtal ei kafac, ei om no' med ei na' hol dil ma' ehho lew la' an empir! Ei a' mang muj ernu lap a' hol nene, Ei se' bur ernu utanut med sah! ³⁴ fede, anoso Lahtal O' tanut a' hol? Eme, anoso maa Lahtal a' fom a' pahang no?" Yesaya 40:13 ³⁵ Eme, anoso dai ehta hee nanu med En am, no' honi hee Sa uil uil manafe? Ayub 41:11 ³⁶ Fede' ernu turlo ho Sari fe miho' Sariso panen, med Sari fe en. Dal orang med Sari horo a' ra ham em sam so emho a' meng! A' tino'

Chapter 12

¹ Honife, Lahtal ei Om no' lol, na u ihow di ail bar, honie ibo' ho med Lahtal en a' no' na so fetang, na bolang med Lahtal u i' nung; sari horofe sano' iei karesang med iei ao' me a' bul. ² I ha' ai i' no' pali' mate hooni nene sobo, itanut med ipanen ho, foil faw a' no' habar honie, i o' no' med o' sah a' hol sariho, naba horo Lahtal Om tamuj; naba horo no' naba horo Sa u

i'nung med naba honi horo fe no' ham. ³ Fede, Lahtal o' ukarang ba Sa med nen am ho lol, nameba inai homi na a' ra mateng honie, haai na ernu mi lafining utanut e' sobo nabafe supi utanut hee horo utanut honie, tanut lel udume ba Lahtal med supi en a' ri an am horofe a' ta ain. ⁴ Mang fede' pi bo' mate ho nu' le sobo o' utoh tofang, a' ri an o'karesang e' ham nene. ⁵ Piri hodi honi, masiki pi tofang, sobo Kristus Om mi piriho bo'mate nu' le. Med piri hoo tari' an bo' utoh med beng e' re eng. ROH EI NA' HOL DIL MA EH ⁶ Na'hol dil ma eh ho a'ra tari an sobo salahain, sarihho e' sah ukarang Sa med ten horo a' ta ain. Mang fede' a' pail tep, honi hee, no' soba pi panen tei udume a' ta ain. ⁷ Mang fede' baleta ei so honi hee, sei honi sa baleta, eme name sakola so hee, sei honi sa name sakola. ⁸ Eme name a' no' loil asal so hee, sei honi sa name a' no' loil asal, mang fede' na med name en so hee, sei honi sa som ukarang puin med en, eme name e' ouin a' tang puin ei so hee, sei honi sa atino' e'puin a' tang puin, mang fede' ukarang e' sah ei so hee, sei honi sa sapano' puin panen. UKARANG OM FEMI FETANG EI FOM ⁹ Ukarang ho ha' ai kakalufe e'. Na sah ho e' ri'ing e' fail, no' hee na o' no' ham fe a' puin dume. ¹⁰ Iri ukarang mang fede' name di' ail sari ukarang eh honi, med iri u ada' hol ho, i u tetew. ¹¹ I farekang ha'ai latuku e' sobo iei roh homi huring talol puin Lahtal ubaleta. ¹² A' danang om mi hee loil asal, karak om mi hee dume toh, iom tining e' ao'me! ¹³ Name om bolang o'kurang bo' a' no' an hee, iridi a' ra homi, panen a' ten mi hee, buj no' pa' bala fe utub. ¹⁴ Nameba ino' ma' ar mahipho a'ome a' raham, sobo haai puj aome a'ra ham e! ¹⁵ Name loil asal hee, i a' ra loil asal, name a' hain a' fe' hee i a' ra a' hain a' fe'. ¹⁶ Na o' ham fe utanut med iere' eng. Haai na lafining utanut nene sobo, name sah lahal horofe iom en. I haai tanut ubang ho, ingso na' hol dil ma' eh honi nene. ¹⁷ Haai namenu nasah panen hee, i foil nasah panen a' raham e'. Nano' fe panen name tofang a' ra ham. ¹⁸ Mang fede' so a' tino' sari na hoo iri femi honi hee' loil asal bad herang om femi fetang name tofang a' ra ham. ¹⁹ No di ail bar ukarang om mi, ha' ai iriso o' a' bor e, honi sobo, med Lahtal Ei a' ri' ing fail e' leme fe mimeng. Fede' a' ra hul ol meng ubangho, "O' a' bor a' ra Natang om mi, Nariso o' a'bor panen, Lahtal o' fom pa'. ²⁰ Honi sobo mang fede' i falefang malihing hee, namej en sa ade, mang fede' i falefang doro ta at hee, sei med en sa na. I na hoo panen honi hee, i afail bale hur supi e' lafung ta u' huin am. ²¹ Haai nasah ino' moleng nene, honi sobo i na no' puin nasah ho a' no' moleng.

Chapter 13PARENTA O' MATENG PA' HODI ALOL A' TA AIN

² Honife, ano horo parenta aneng lafang, ho hee aihho sa Lahtal O' mateng pa' di lafang, no' hee supi hukung salang fit ho' so bo' mate e' re eng. ³ Fede, name nano' panenho, parenta aneng e' a' no' baroc nene, sobo name nasah panen horo. Honife, ifetang homi maa i e' parenta ubaroc nene? Na o' no'fe panen honie, supi iri utarain, ⁴ fede' supi hodi Lahtal ubaleta puin inono'. Honi sobo mang fede' inasah panen hee, ubaroc fede' parenta nei fanho, o' udume, eme o' pilang a' ra. Supi hodi Lahtal ubaleta, sariho Lahtal o' a' ri' ing fail supi a'no' lame med name nasah panen e' re eng. ⁵ Honife, i a' lol a' ta ain, sariho e' Lahtal ei a' ri' ing fail horo nene sobo, fede' iom kaka' ai hodi. ⁶ Horoba iridi lafung fali mana, fede' supi hodi Lahtal ubaleta sobo, sari na horo fe supi ukaresang. ⁷ Barpi i med name taro en so hee med en; lafung fali so hee med o' aneng en, don lang ei so hee med o' aneng en, ubaroc ei so hee ubaroc, uada ahol ei so hee ada a' hol med a' ra ham NAME BENG UKARANG HOROFE HUKUNG O' ASEL MATE ⁸ Haai ano horodi o' na ernu tuping nene, honi sobo, nu ukarang am hee, beng hodi ukarang, fede' nameba so name beng ukarangho, Taurat o' Hukung a' no' an am. ⁹ Fede' haai ob bar beng a' ra nasah panen, haai name a' mine, haai na ta'u, haai name o' na ernu iom tameng, med parenta beng sodai a' ra eh honi hee, sobarpi a' ra mateng pa' hoo mi am, "Name beng tofang ukarang mang fede' ibo' mate ukarang eh honi. ¹⁰ Ukarang ho e' nasah panen med so nameno' beng a' raham nene. Honife, ukarang ho, Taurat o' Hukung a' no' an. ¹¹ Hoodi honi, i o' sel ho a' hol honife, fed hoo i tar eh so hee ihir toh, asel fed hoo, il luling o' sel mang fanang bi' med tere eng, sobo e' mang fede' aai nang pi O' a'tino' bit honi nene am. ¹² Dil paka talai am, med dil lel fanang am, honife ma honie, paka ei panen a' ten ernu ho pi med few, sobo lel ei nei balep horofe pi med puin. ¹³ Ma honie pi fetang tari u ada a'hol mang fede' dil lel mi honi, e' diang tang hufang tabur nene, e' ob bar o' ta'u dur a'ri' ing fail nene, e' tebarobe tetaba' tom puin tata ain nene. ¹⁴ Honi sobo, Tuhan Yesus Kristus med ei a' no' sobo haai obo' mate ho a' lelang a' bubung puin ei i' nung ho a' ta ain e'.

Chapter 14HAAI EI BO' MATE A' NO' SO MINO' O DI AIL EI E' MOTA

¹ Name o' udume e' kufa' dai ho atang e' pep, sobo ei tanut hodi haai u tetang e'. ² Name den a' hol honi hee, namej nun ho barpi a' de no', sobo nameba o' udume e' kufa' dai honi hee falei solo a' de. ³ Name ba na'de ho, ha ai name na' de nene ho e' bit, med name na' de nene ho, ha ai name na' de ho o' a' hal lap, fede' sari hodi Lahtal u i' nung Satang e' pep am. ⁴ Iri ho ano sofe, i name baleta beng o' a' hal lap? Tufeh so eme, ol o' leh sodi o' tuang so utaro'. Med sa sahir toh di, Lahtal so So kufa' puin a' no' sahir toh. ⁵ Name den sel nu a' no' mi a' tino' sel beng e' mota, sobo name beng ubang ho, sel hair ho barpi ham. Nameno' sari' an a' bul a' bul som mi o' a' tino' bit. ⁶ Supi ba sel nu a' no' mi na a' tino' ho, supi a' no' mi a' tino' med Lahtal e' re eng. Med supi na' de ho, na' de Lahtal e' re eng fede' supi no' mahen bit Lahtal a' raham. Supi na' de nene di honi, supi na' de nene med Lahtal e' re eng, sobo supi mahen no' bit Lahtal a' raham. ⁷ Fede, piri hoo namenu fetang med so bo' solo e' re eng nene, med namenu min med so bo' solo e' re eng nene. ⁸ Mang fede' pi fetang honi hee, pi fetang Lahtal e' re eng, eme pi min honi hee, min Lahtal e' re eng. Honife, pi fetang eme pi min di, piri hoo Lahtal O' na. ⁹ Horo ei soba, Kristus min no' hee So fetang honie, name min eme name fetang ho, Sa sano O' Tuhan. ¹⁰ Honi sobo, mi naba eife i di ail o' a' hal lap? Eme mi naba eife i di ail ho i a' no' ka ai lama no' hee, i e' bit eng el? Fede, sel numi hee, pi so barpi Lahtal O' kadere mate a' hoi homi toh. ¹¹ Fede' a' ra hul ol meng, "Asel fetang, Lahtal O' fom pa' fa' ur ernu Nari u ada ahol, med a'

libung ernu Lahtal o' a' tino' ubang.¹² Honife, pi tari an pi bo' mate hoo pi bobom umateng Lahtal eng a' dang homi. HAAI NAME BENG A' NO' DOC E'¹³ Honife, pi haai pi a' hal lap e' sobo o' mino' hee, pi tanut nu honie, pi haai pi di ail bar a' telang e', honi so eme, pi haai tano' foi u' fit med supi e' meng nene.¹⁴ Na a' hol med Tuhan Yesus om mi na O' a' tino' bit ubang ho, sari naho o' om miho, naden sah nene, sobo nameba na ernu ho o' sah bit honi hee, sari na hoo sah med sari ai horo e' re eng.¹⁵ Fede, i nanu a' de puin i di ail om a' no' bah honi hee, ifetang ho ukarang o' se lol nene am. Haai i namej ho puin i diail ho a' mine nene, fede' Kristus min ho med saridi e' re eng.¹⁶ Naba honi horo no' imed iei a' no' am hee, haai mang e' dun eh a' no' nasah nene.¹⁷ Fede Sorga bang ho e' sei namej ei nene, sobo na o' a' bul, no' ham, med bad herang Roh Bolang om mi horo ei e' re eng.¹⁸ Fede mang ano horo sari na hoo puin Kristus ubaleta honi hee, Lahtal om tamuj med nameno' tofang ai ho u' ada a' hol.¹⁹ Honife, ma honie naba honi horo loil asal bad herang fit ho' hee, pi horo ukaresang puin tafoh tatel so barpi.²⁰ Haai Lahtal O' karesang urusa asel na'de! Ne ernu barpi no' sobo aiba sari naho a' de puin name beng a' no' doc, ho hee sari ai horo sah mareh.²¹ Mino' so hee, haai binangta o' hir a' de nene, so eme haai anggur na nene, so eme panen a' ten bang ba puin di ail bar a' no' u' fit ho haai panen.²² Udume ba i med iei a' no' am ho, Lahtal a' pong a' dang homi ona a' puin dume. Name ba nanu o' no' bit, honie puin so bo' mate o' a' hal lap nene ho, bad herang.²³ Honi sobo, mang fede' namenu na' de sa hukung ubaroc, fede' sa udume puin na' de nene; fede' na ernu ba udume lol nene sari ho doc.

Chapter 150 DI AIL HO EI TA SA UDUME OM MI MANG KUFA' TA

¹ Honife, piri ba kufa' am ho, name o' kufa' dai ho eita, sobo haai pi bo' mate horo solo ano' no' nene.² Tanai homi name sari' an so beng bar a' no' loil asal med no' ham e' re eng, honi puin laman ei ho a' foh a' tel.³ Fede, Kristus e' So bo' solo a' no' sanang nene sobo, mang fede' hul ol meng honi, "Supi o' mateng pa' Ebit Eng el ho, nara ham nahol dang am.⁴ Fede, nabafe turmi hul am, hooro hul puin tano' na' hol honie, dume toh med loil asal ba Sura' Bolang med ten am homi, piridi udume mate med utei a' no'.⁵ Pi udume, Lahtal buj no' pa' bala, loil asal bad herang o' asel, Sa tofang lu ung med ien, honie i puin fetang iom a' no' nu, fa nu a' ra ham ma nu a' ra ham, Yesus Kristus Ei honi,⁶ honie sa iom nu imang der sara ham puin Pimang Lahtal med pi Tuhan Yesus Kristus A'ni utarain a' foh a' tel.⁷ Honife, itang iepep fa nu a' ra han ma nu a' ra ham, mang fede' Kristus Satang te pep meng honi, puin Lahtal a'ni utarain.⁸ Na ira mateng, sariho Kristus Sa Yahudi hinung ba o' a' tino' bit am ho Sa ubaleta, asel Lahtal ei a' bul sari hoo puin Lahtal O' paha' ba med pi bap bale en am ho a' no' dume,⁹ med bang ernu ba e' Yahudi nene hodi, honie supi Lahtal utarain, asel Lahtal O' ukarang fa supi a' ra ham. Mang fede' hul ol meng honi, "Honife, bang pali' ba e' Yahudi nene o' a' nai homi na Ani u tarain; med na dal orang o' pa' puin dal orang med Ani ho e' re eng. Mazmur 18 : 50¹⁰ No' sa foil ubang, "Hoi, bang ernu pali' ernu, i Lahtal O' serang tofang a' ra honie bad herang!¹¹ Hoi, bang ernu, i Lahtal A'ni u tarain! Sei honie, sa Lahtal O' serang so barpi A'ni u tarain.¹² Med Yesaya foil ubang, "Sel numi Isai o' fol o' heb femi ho' med Sa sahir toh bang ernu parenta, med Sari femi, bang ernu pali' ernu udume.¹³ Lahtal pi tom puin udume, Sari horofe udume o' asel mate, Sa iudume homi loil asal bad herang ien so mi an honie, Roh Bolang o' kufa' puin i a' danang eh ho med somi a' lihing. PAULUS NAME YAHUDI NENE U BALETA¹⁴ No di ail bar, iei ira ham ho na o' a' tino' a' hol sariho, na o' no' so a' ra irimi, na' hol dil ma eh a' ra irimi afeng, no' hee ibobom ifom ipahang no'.¹⁵ Honi sobo, na ba ang den ei a' raham na e' baroc nene puin sura' hul med ien am honie, ihow foil uma, fede' Lahtal karesang med nen,¹⁶ nano' Yesus Kristus o' name baleta, med bang ernu Yahudi nene ho e' re eng, nano' imam med Lahtal O' Sura' Habar e' re eng honie, bang ernu Yahudi nene ho, sano' nano' med Lahtal a' raham, sariho Roh Bolang a' no' bolang honi sa Lahtal om a' ra ham.¹⁷ Horo ei soba, Yesus Kristus om mi napano' med nabafe na panen Lahtal a' ra ham ho e' re eng.¹⁸ Fede, nabeng nu ei a' ra ham na umateng hono hee na baroc, sei lal ho Kristus u nahow am horo, puin bang ernu Yahudi nene ho a' how a' lol a' ta ain, sariho mateng a' mi med panen a' ten mi,¹⁹ na u tahoir ernu o' kufa', med Roh ei kufa' fe lol horofe, Yerusalem bang med efading homi sam mong Ilirikum ho mimeng ho, na Kristus O' Sura' Habar ho umateng sam a' her am.²⁰ Na ukufa' toh, honie Sura' habar ho taro femi Kristus name a' pong a' hol dai honi hee, na homi umateng honie, pilang ba name beng med meng am ho, na haai foil med pilang horo ta a' tuhuin e'.²¹ Mang fede' a' ra hul ol meng "Supi ba sari Ai ho o' mateng pa' med dai ho dun a' hol, med supi ba e' ma eh dai ho o' lel a' hol. PAULUS OM SAM ROMA PALI' E' DUN UMA²² Horo ei soba, na sam iedun faleng hee' na ernu nari mi hi' sei masing.²³ Honi sobo fed hoo, pali' hoo miho, eleme a' ai am fede' na ho' iedun feho, o' tun sari tiling lufang am,²⁴ horo na sam Spanyol leam a' ra ham ho, nom homi eir med na iholve, honie i neita sam hemo leam, sobo o' a' ai nang ho, na ira ham ham loil asal pite'.²⁵ Honi sobo fed hoo, na sam Yerusalem pali' leam, honie name om bolang tofang na ubaleta fe,²⁶ fede' Makedonia med Akhaya sapano' puin name sah lahal ukarang name om bolang ernu ba a' ra Yerusalem mieh o' a' nai homi.²⁷ Supi som sanang sapano' puin naho panen fede, sari naho supi ei karesang asel. Honife mang fede bang ernu ba Yahudi nene ho, supi na ernu ba laman ei, a' ra Yahudi hinung a' bung ho med am honi hee, supidi u'il u'il Yahudi hinung ei oh a' ai fa bo' mate a' ra ham ho, supi ubaleta.²⁸ Honife, na no karesang hoo panen no', med o' hir o' pa' ho a' no' dume med supi en no' am honi hee, na ipali' lol sam Spanyol leam.²⁹ Na a' hol, sariho na sam iedun honi hee, na Kristus o' tofang luung afeng afeng fit ho'.³⁰ Fed hoo, na ibang di ail bar, pi Tuhan Yesus Kristus med Roh o' ukarang om mi honie, i nara ham ham a'ome Lahtal en med ne re eng,³¹ honie name a' lol a' ta ain nene ba a' ra Yudea mi o' a' nai homi, name nad natain honie no karesang med Yerusalem e' re eng ho, name bolang ernu om tamuj.³² Honie, sa Lahtal ei i'nung fe a' ta ain, na loil asal puin iolap ho' no' honie, na inai homi foil na o' habar med.³³ Pi udume honie, sa Lahtal O' tining talaj med O' no' O' ham ira tohuil so barpi. A' titino'.

Chapter 16PAULUS O' ADA MAHEN MED O' SAMANG TAHOW

¹ Pi u' ding ob Febe, na a' lorang ien, fede' sari hodi jumaat ubaleta ei name nu tong Kengkrea mi. ² Lahtal om mi itang e' pep a' ri med mang fede' name om bolang ernu honi, med na ernu ba maa sa ibung med fe ho, i eita amotmi, fede' sa name tofang ukarang na ernu md en am, med nari hoo di sa na ernu nen am. ³ No ada mahen hoo, fisam u Priskila med Akwila a' ra mateng, fede' supi hodi tenang el bar Kristus Yesus Om mi nara karesang nu panen, ⁴ supi so a' eng hodi a' lorang med no fetang ho e' re eng am. Supi ei a' ra ham ho, na e' nolo mahen no' bit nene sobo, jumaat ba Yahudi nene hodi sobarpi. ⁵ No ada mahen hoodi, i fisam jumaat o' bang mi u supi a' ra mateng. Ada mahen fisam Epenetus ba na nona ukarang hodi u a' ra mateng, sari horo name a' ai nang mong Asia mi Kristus med u sei a' no' ho. ⁶ Ada mahen hoo fisam u Maria di a' mateng, sari hodi a' titino' karesang med ie re eng. ⁷ Andronikus med Yunias hadi ada mahen fisam u supi a' ra mateng, supiho no di ail bar nara bangnu, no' hee no nameba nara tahang om mi hodi sobarpi, supi hodi rasul hinung a' nai homi name supi a' hol, supi ho na dai eh honi hee, supi mi sotur a' ra Kristus Om mi. ⁸ Ampliatas ba na Tuhan Om mi nona ukarang hodi, ada mahen fisam u a' ra mateng. ⁹ Urbanus hodi ada mahen fisam u a' ra mateng, saridi pi tenang el tara karesang nu Kristus Om mi, med Stakhis ba na ukarang hodi. ¹⁰ Ada mahen fisam u Apeles di a' ra mateng, fede' pi ta ahol, sa Kristus Om mi ernu turlo ba ma a' ra ham ho, sa utahang toh. No ada mahen hoo, fisam Aristobulus med o' bang om sobarpi a' ra mateng. ¹¹ No ada mahen hoo fisam Herodion di ail nara bang nu hodi u a' ra mateng. Ada mahen fisam Narkisus a' ra Lahtal Om mi hodi u a' ra mateng. ¹² No ada mahen hoo fisam u Trifena med Trifosa hodi a' ra mateng, fede' supi hodi Lahtal Om mi somin sofetang. Med Persis ba na ukarang hodi a' ra mateng, fede' sari di Lahtal Om mi karesang a' titino'. ¹³ Rufus hodi ada mahen fisam u a' ra mateng, fede' sari ho Lahtal Om mi utara, me o'fo hodi fede' o'fo ho nari di nife. ¹⁴ Ada mahe fisam Asinkritus, Flegon, Hermens, Patrobas, Hermas med di ail bar ba ham ham supi a' ra ho, u supi a' ra mateng. ¹⁵ Ada mahen fisam Filogus, med Yulia, Nereus, med o' di ail ob ho, Olimp as med name bolang ernu ba supi a' ra ho, u supi a' ra mateng. ¹⁶ A' muning bolang puin ada mahen ho a' r fa nu en a' ra ma nu en. Kristus O' jumaat barpi ada mahen tahoe ien. ¹⁷ Fed hoo na idodo di ail bar, Supi ba a' bit a' lil o' name, se a' hal lol o' name ho, i u bu' ang, no' hee name ba na'hol i med am ho supi a' la hain toh ho, i e' let e' lihing. ¹⁸ Fede, name o' honi ho, pi Tuhan Yesus Kristus ho supi e' ubaleta nene, honi sobo, supi sei som uma horo ubaleta, supi mateng bala amone mad mateng a' foh a' tel horo puin name ba nameno' om tep sah a' ra kalufe. ¹⁹ Fede, i a' lol a' ta ain ho, nameno' barpi a' hol am, horofe na bad herang fede' iri. Honi sobo, nei nom ho i taro' panen med na o' no', med nasah ernu ubolang ho a' ra ham. ²⁰ Lahtal tining talaj no' ham o' asel ho, hano' ang setang ho a' butung med e' fa sel mimeng. Pi Tuhan Yesus o' tofang lu ung a' ra ira tohuil sei masing. ²¹ Timotius, no tenang el nara karesang nu om mi ho, ada mahen tahow ien, med Lukius, Yason, me Sosipater, di ail bar nara bang nu hodi ada mahen tahow ien. ²² Nari Tertius, nari so sura' hoo hul, Lahtal Om mi na ada mahen tahow med ien. ²³ Gayus, sari horo nari ukarang, med jumaat sobarpi ada mahen tahow med ien. Erastus, sari ho bang mate o' na taro' ei, med Kwartus pi di ail, supi ada mahen tahow med ien. ²⁴ (Pi Tuhan Yesus Kristus O' tofang lu ung ira tohuil sobarpi! A' titino') ²⁵ Sari horo ino' kufa' no' Sura' Habar habar Yesus Kristus ei a' raham, na fit ho' umateng med na tafuning a' no' lel ho a' ta ain sari hoo tafuning tapai o' lufang zamang rat mi rat am ho e' re eng, ²⁶ sobo fed hoo, nabi tofang o' sura' mi ho a' no' lel am, sari ho Lahtal O' parenta so em ba umateng med bang ernu emaring, honie e' puin a' tang puin, fa udume med a' lol a' ta ain lefa horo a' ta ain. ²⁷ med Lahtal pir nu ba na'hol dil ma eh, om po' at petang afeng Kristus Yesus a' lai horo fe, lel madal em sam so em ho a' meng! A' titino'

1 Corinthians

Chapter 1BAANG KAAI NU SAM TOW MIMENG. PAULUS ADA MAHEN TAHOW

¹ Paulus lofe pa'med sano' Yesus Kristus o'sakola, sariho Lahtal ei inung, med pi di ail Sostenes. ² Lahtal o' jumaat mong korintus miho ei araham, supi ba Yesus kristus om mi bolangam ho, lofe pa'med sano' name om a'bul, med nameno'ernu mong eleme arian ba pi Tuhan yesus ani ulofe he ho so barpi, sariho supi seleme a'rian ho med piri. ³ untu ada, no'ham pimang Lahtal med Tuhan Yesus Kristus, supi a'lorang med ien. Paulus Lahtal o'no'bit BAANG KAAI UT SAM TI EINU MIMENG ⁴ Na no'ham bit no' Lahtal araham sei masing mmed i e re'eng' fede' Lahtalo'no' ham Yesus kristus med i en' ⁵ honie, na tofang om mi i a'rimi kafac, mateng lurung mi, na a'hol dil ma eh mi, ⁶ mang fede' Kristus umateng u lurung eh ho a'ra iri mi dume am honi. ⁷ Honie, Tuhan Yesus Kristus a'danang eh om homiho, nanudi e i kurang i bo' nene, ⁸ sariho puin ino' dume sam o' a'muj mi, honie, i haai pi Tuhan Yesus Kristus o' hair om homi kome karo' nene. ⁹ Lahtal om no' horoba, sa io lofe ma o' ai o' lubang ta' unung om ho lema. Jumaat Tabite ¹⁰ Fed ho'o, na ifom no di ailbar, pi Tuhan Yesus Kristus a'ni puin, honi i na o'ha, fe ubang honie sa, tari' tabite ara inai homi e' sobo, iri utaro' alapho tanut ham med inung ham fe mi. ¹¹ Fede', Kloe u name mateng ubangho, i ie' riing ie fail eh, no diailbar. ¹² No tanut fed ho, i iri an mateng ubangho, "Nari ho' Paulus mi," med, "Nari ho' Apolos mi," med "Nari ho' Kefas mi," med "Nari ho' Kristus mi." ¹³ Kristus Sa saba'ang? Paulus helti tahl ie re'eng? Eme, i sei tuling tow medho Paulus ani puin? ¹⁴ Na mahen bit Lahtal a'raham fede', inai homi na e' namenudi a'foil nene, seialho Krispus med Gayus, ¹⁵ honie sa, namenudi ha'ai ubangho, i sei tuling tow med ho nei nanife mi med honi e'. ¹⁶ Na Stefanus med o'bang om horo na a'foil; sobo o' a'taain ho name beng dina a'foil soem a'aiho na a'hol nene am. ¹⁷ Fede', Krsitus e' nahow name a'foil nene, sobo nahow fom pa'fe umateng, e' na ahol dil ma'eh mateng lurungmi nene, honisa Kristus o' heltiho a'no' na mang tanai e'. LAHTAL O' TUTUNG KUFA' MED NA AHOL DIL MA'EH ¹⁸ Fede', helti ho umatengho, sano' na bodo kamuke med nameba suhuin a'ai o' se utufeh ho e're'eng, sobo

piriba il luling med feho, sari ho' sano' Lahtal o' kufa' med tere'eng.¹⁹ Fede' a'ra hul olmeng, "Name na ahol dil ma'eh Na a'butung a'sele, med name tanut huding om hulho, Na a'dodo a'lil." ²⁰ Name omhul a'ra taromi? Taurat o' name omhul a'ra taromi? Zamang u sara mid sara hel o' name omhul a'ra taromi? Lahtal Sa pali' mate o' dil ma'eh ho a'no' bodoam eme a'ai? ²¹ Fede' Lahtal o' na ahol dil ma'eh, pali' mate di sona ahol puin honie Lahtal supi e' a'hol nene am, sobo Lahtal u inung honie, bodo kamuke om mi sura' bolangho umateng, puin nameba o' a'tino' bitam ho a'no' il ano' luling. ²² Fede' Yahudi hinung o' utub udam bang, med Yunani hinung na ahol dil ma'eh lap. ²³ Sobo ni Kristus ba name helti ta haleng horo ni umateng, sariho Yahudi hinung a'raham he'e sano' foi u u'fit, med nameba e' Yahudi nene honi hee' sano'na bodo kamuke. ²⁴ Sobo, supiba lofe pa' med, sariho name Yahudi eme name Yunani, Kristus horofe Lahtal o' kufa', Lahtal o'dil ma'eh. ²⁵ Fede' bodo Lahtal miho' horofe na a'hol nameno' ei nemota, moleng malaj Lahtal miho' horofe mi kufa' nameno' ei e'mota. ²⁶ Mang lofe pa' medho i iedun Di'ailbar, bo' mate lol tofang e' na ahol nene, tofang e' aneng nene, tofang e' ada a'hol nene, ²⁷ sobo Lahtal pali' mate ta o' bodoho u tara' puin o' om araho a'no' mala, Lahtal pali' mate ta o' moleng u tara' puin o' kufa'ho a'no' mala maniang. ²⁸ Med, Lahtal nabafe u ada ahol nene, pali' mate taho nabaso sah lamang med na an anba no' ham nene horo sa u tara' honi puin nano' naham pali' mate eiho ano' suhuin, ²⁹ honie sa nameno' ernu haai Lahtal a'raham homi sadel ba' nene. ³⁰ Fede' Sari mi, i ara Yesus Kristus om mi, Sa tano' dil ma'eh, na'abul, ombul, med Lahtal piri u ampo, ³¹ Honiesa ara hul honi, "Name sarida, Tuhan om mi bad."

Chapter 2UDUME MED LAHTAL TA A'TUHUIN

¹ Diailbar, na iolap ho' a'raham ho, na e' mateng lurung, na a'hol dil ma'eh nariho na a'tino' honiho puin ho' Lahtal o'na tafuning u ira mateng nene. ² Fede', na nom mi a'hi' ho, nabaso a'ra inai homi na e' a'hol nene, seilal ho, Yesus Kristus, Aiba name helti ta haleng horo solo. ³ Na ira ham-ham moleng om mi, baroc om mi, med na bibil o'karang. ⁴ No mateng pa' med fom pa' na umateng ulurung eh ho, e' na ahol dil ma'eh o' mateng pa' puin o' a'tino' bit nene sobo, o' mi a'tino'ho, Roh bolang med tutung kufa' ⁵ honisa i udumeho med dil ma'eh nameno' ei ho ta a'tuhuin nene sobo, med Lahtal o' tutung kufa' horo ta a'tuhuin. LAHTAL SO NA A'HOL DIL MA'EH HO UTUB MED ROH BOLANG A'LAI ⁶ Ni na a'hol dil ma'eh ho umateng med supi matebar anaihom, sobo e' zamang hoo' ei na a'hol dil ma'eh nene, soeme zamang hoo' ei aneng afen ba suhuin a'ai o'semi tufeh horo ei nene, ⁷ honi sobo, ni Lahtal o' na a'hol umateng sano' na tafuning, na a'hol ho tafuning meng, honi sobo zamang turmi a'ra dai he'e, Lahtal sariho a'no' tining med tere'eng am. ⁸ Aneng afen zamang ho' mid e' a'hol nene. Mang fede' supi a'hol, honi hee' supi Tuhan Yesus ho e' med helti ta haleng nene. ⁹ Honi sobo mang fede' hul olmeng honi, "Nabafe te'fail e'dun dai, med tafel e'ma'eh dai, med e' a'ra nameno' o'tanut mi dai, barpi Lahtal u taro' med nameba A'ri ukarangho e're'eng am." ¹⁰ Honi sobo, na ernuba Lahtal Roh bolang mi u tara matengam, fede Roh bolang ho sa na ernuho e'dun o'malil, sam Lahtal di om mi. ¹¹ Fede' nameno' anai miho, anoso an tofang nameno' eiho sa a'hol ho, Roh nameno' afah mi horo eme, roh beng? Ho' he'e, namenudi an tofang Lahtal eiho sa a'hol nene, mang fede' Lahtal o' Roh bolangho e'a' afah mi nene. ¹² Fed ho'mi pi medam, sariho e' pali' mate ei roh nene sobo, Lahtal o' Roh bolang pi med, honie sa an tofang Lahtal med tenamho, pi a'hol. ¹³ Ernu turloba ni ubang eh hoo', ni e' nameno' na a'hol o' mateng pa' mi umateng nene, honi sobo, Roh bolang u nira mateng am horo, honi puin an tofang Roh eiho sa meng sara u ale'. ¹⁴ Sobo, nameno'ba Roh bolang mi fetang neneho, ernu turloba Lahtal o'Roh bolang miho sa e'med nene, fede' sari an tofang hoo' sano' na bodo na kamuke med e're'eng. Sa e pahang nene fede sari na hoo' Roh bolang fe om mi u a'le' no'. ¹⁵ Name Roh mifetangho na tofang sa a'le' no', sobo sari aiho, ano horodi aiho u a'le' sah. ¹⁶ Fede', "Anoso Lahtal o' tanut a'hole puin a'fom no'?" Sobo, niriho Kristus o' tanut a'ra nibung, a'ra niom mi.

Chapter 3JUMAAT OM MIHO E' MATE DAI

¹ Sobo, Diail bar, na ira mateng mang fede' name roh mi fetangam honi sah, sobo mangfede' name pali' mate ei honi, sariho mangfede' ai teten Yesus om mi honi, ² Na to ien na, e' nemej nene, fede i e' no' dai, o' mitata sam fede ho' mid i e' no' dai, ³ fede' i dai pali' mate ei eh. Fede' a'riing fail, taburang ta'i dai a'ra inaiho mi eh, honi he'e idai nameno' fetang pali' mate ei eme a'ai? ⁴ Fede', namenu sa ubangho, "Nari Paulus a'ra toh," beng ubangho, "Nari Apolos a'ra toh," honi hee' iriho dai nameno' eh eme a'ai? ⁵ Honife, Apolosho ano? Med, Paulusho ano? Supiho Lahtal o' name baleta ei, horoba i o' atino' bit mangfede' Tuhan med ien iri an am honi. ⁶ Nariho te' muding, Apolos ulam, sobo Lahtal so a'no' a'bow. ⁷ Honife, e' name te' mudingho nene, e' nameba lamho nene, sobo Lahtalso a'no' a'bow. ⁸ Nameba te' muding, med nameba lam ho pirnu, no' hee supi sari an o'abor o'den med, supi o'karesang baletaho ei a'taain. ⁹ Fede, niriho tenang e'l Lahtal u baleta; iriho Lahtal o'dil o'but, med Lahtal o' esel o'bang pa' an. ¹⁰ Untu ada Lahtal med nenho ei a'lol, mang fede' name a'tang molang honi, na fanderen meng, beng ta bang bakung. Sobo, nameno' sari an e'dun, bang med tabakung ho taro' ni. ¹¹ Fede', ano horodi sa fanderen beng med meng sah, seilal o'ba a'ra seham horo sariho Yesus Kristus. ¹² Mang fede' name den fanderen hoo'ta bang bakung ho, falofang hir puin, lahung afel puin, foi o'fali mate puin, ti puin, banang puin, na taat puin, honi hee, ¹³ karesangba nameno' sari an panenho uil lel, fede selho afail a'ra tohuil, med afail horo karesang tofangba nameno' sari an ukaresangho sa sara meng sara a'le'. ¹⁴ Mang fede' karesangba ainu panenho dume, honi hee' sa o' a'bor med. ¹⁵ Mang fede' ainu ei karesangho fail o'h, sari aiho kurang bo' susa lala a'hol, masiki honidi, sa solo il mi muj, sobo o'fetang o'farufing ho mang fede' afail tado' ta biran honi. ¹⁶ I e' a'hol ubang iriho Lahtal O'bang manep med O'Roh ara i'om mi nene? ¹⁷ Mang fede' name den bang manepho a'butung, honi hee, Lahtalso sari aiho a'butung, fede' Lahtal O'bang Manep, horoba iri. ¹⁸ Ha'ai name den sobobom so bo' a'ra kalufe e're'eng. Mang fede' inai miho den tanut ubangho,

Chapter 4KRISTUS NAME TAHOW HO O' KARESANG

zamang ho'omi sa na ahol, sei honie sa sano' name bodo, honie sa na a'hol dil ma'eh. ¹⁹ Fede', pali' mate o'na a'hol dil ma'eh ho, bodo kamuke Lahtal adang homi. Fede', ara hul olmeng, "Sariso name na a'hol a'puin supi o' ladimang labor mi," ²⁰ med, Tuhanso name om ara o'tanut a'hol, barpi mang a'ai horo mamang." ²¹ Honife, haai name den bo' matemati sano' a'tino' e'. Fede', an tofangho barpi ei mamang, ²² sariho Paulus, Apolos, eme Kefas, pali' mate, min eme fetang, an tofangba fed ho' mi em mong ma eh; barpiho na ona. ²³ Med, iriho Kristus o'na, med Kristusho Lahtal o'na.

Chapter 4KRISTUS NAME TAHOW HO O' KARESANG

¹ Name ta' an niriho Kristus o' name baleta, med Lahtal o' il lulingho u taro' ualap o' name. ² Honife, nameba na o'fali ara sariho il luling utaro' ualap o' nameho, sa u'il-u'il taro' alap panen o' fetang om homi, honie sa name o' atino' ubang. ³ Sobo nei naraham e'na a'tino nene, mangfede' iriso no a'bul no a'hal lap, eme name pali' mate ei nuso no a'bul no a'hal lap. O' mita na no bobom no bo' mate ho o' a'bul o' a'hal lap sah. ⁴ Fede' no bo' ho naba honiso hee, na e' a'hol nene. Honi sobo ha'ai ubang naho ei a'raham horo na a'bulam honi nene, seilalho Lahtalso no a'bul no a'hal ho e'dun. ⁵ Honife, e o'selmi dai, sariho Tuhan Yesus ho' dai honi hee, haai a'bul a'hal lap nene. Sariso na tafuning mong paka om mi sa a'no' lel, med tanut ernu tom mi sa a'hol. No he e' nameno' ernu Lahtal o' tarain pa' med. ⁶ Sarina ho'o, nari med Apolos ni panen ni fetang om ho'o mi med i ere'eng am, i nibung u sakola honie nabafe hul ol mengho, i haai a'lai nene, honisa inai miho, namenu sano' a'titino fa nu a'raham ma nu a'raham nene. ⁷ Fede', anoso iba'ang? Nabaso a'ra ibung sobo i e' med nene? mang fede' imedamso honi hee, naba eife i ino' a'titino mang fede' ie' med dai honi? ⁸ Hil malihing e' ara ira nene am, i kafacam! E' niri nene honi hee, i afen puinam! Na udumeho, i atino afen puin am, honie niridi ira ham-ham parenta puin. ⁹ Fede', nei a'holmi, Niriba o'sakola aibarho, Lahtal niri med e'leme o' a'muj miho mi adam, mangfede' nameba hukung min med honi, fede' pali' mate e'fail tofang niedun, sariho malaikat tofang med nameno'. ¹⁰ Kristus ei a'raham mi niriho bodo, sobo, iriho Kristus mi na ahol dil ma eh. Ni moleng sobo i kufa'. Name iri u ada a'hol, sobo niriho sah lahal. ¹¹ Sam fed ho'o mi, ni malihing doro ta at, nifen peh-peh, name niri beh niri par, ni fetang mangtanai o' lame eh. ¹² Ni rac ma eh, fede' ni nitang fe puin karesang. Name nifutung nirahain hee' ni no'fe puin a'bor. Name niri asara hee, ni niri tahang. ¹³ Name niebit ni eng el, ni bala amone puin a'bor. Sam fed ho'omi, niri mangfede pali' mate o' lapang bung honi. ¹⁴ Na ernu turlo ho'o hul e' puin ino' mala nene, honi sobo sano' fompam med iereeng, fede iriho lel aibar, na iri ukarang. ¹⁵ Fede' Kristus miho i guru pir ribnu sobo imang a'ai. Fede' Kristus om mi, nariso imang sura' bolang a'taain. ¹⁶ Honife, Na idodo honie, nei panen horo a'taain! ¹⁷ Horoba, Na Timotius a'how iolap sam. No ai Na ukarang empir, sariho Lahtal om mifetang u hod nene. No lame No toh Kristus om miho, Sa u iramateng sei masing honie i haai sibung e' mang fede' Na u mateng eleme ernumi honi. ¹⁸ Inai miho pirnu ale sadel ba' mang fede' Na e' ho' ibung dai honi. ¹⁹ Honi sobo Na hano'ang iolap ho' mangfede' Lahtal u i'nung, med Na ho' om miho, name sadel ba' eh ho na supi o' mateng a'hol, horo solo nene, honi sobo supi o' tutung kufa' di Na e'dun. ²⁰ Fede' Lahtal o' ho' o' maho e' pateng pa' pain nene sobo, tutung kufa' om mi. ²¹ Nabafe iom uma? Na iolap ho' ho tibo' bardong puin eme, Na iolap ho' ho ukarang e'sah bala amone puin ho'?

Chapter 5DOCBA OB BAR O' A'HALHO ARA JUMAAT MI

¹ A'bul Na a'hol ma eham, sariho ob bar o' a'hal ara inai homi, no' he'e, a'hal panen ho'oniho, mong bang ernumi e' a'ra dai, sariho nameno' den foil somang o' ob med. ² Med, i ino' mi kakarang eh! I a'hain a'fe' honie nameba na ho'oniho panen inai miho supi te'eng i'elet sah? ³ Abul, bo' mate mi na i'elet, sobo Roh bolang mi na a'ra. Med, na hukung salang med nameba naho panenaho enam mang fede' na a'ra honi. ⁴ Tuhan Yesus Ani mi, i lubung ta'unung arahamho, roh om mi med pi Tuhan Yesus o' tutung kufa' mi na a'ra ham-ham ira, ⁵ na nom mi a'hi'ho, name ho'onihi na med setang en, honie sa bo' min, honie Tuhan ho' honi hee' o'roh il luling med. ⁶ Idel ba' ino' a'titino'ho sah. Na doro pir a'pipite' sobo puin na ade no' tofangho a'sahain i e' a'hol nene? ⁷ Na doro pir emho a'no' bolang, honie ino' na ade no' habar, mang fede' so a'bul iriho e' na doro pir honi nene. Fede', Kristus pi Nub Loteho name doro ta oin am. ⁸ Honife, ma' pi ulubung u ta'unung, sobo doro pir puin nene, sah karang puin nene, a'riing fail puin nene, honi sobo ade no' na no' o' a'bul-a'bul horo mi. ⁹ Na sura' hul med ien, No sura' om miho: I haai nameba name o'ob lap karangho a'ra tenang el nene. ¹⁰ No tanut miho, nameba pali' mate ho'o ta name o' ob lap, name maro makakang, nameba name a'dimang a'bor karang, so eme name ti ah foi ah. mang fede' honi, ho he'e, i pali' mate ho'omi hel a'hal sam. ¹¹ Sobo, fed ho'o na hul ien, nameho pi di'ail, sobo sa nasah panen, maro' makakang, ti ah foi ah, name ebit eng el, seina hufang tabur, soeme name ara kalufe, i haai ara tenang e'l nene. O' mitata honi hee, name honiho, a'ra na'de seina nene. ¹² Fede', name luling miho, o' a'bul o' a'hal lap feho e nei karesang nene? Supiba jumaat om miho i o' a'bul o' a'hal lap em e'nene? ¹³ Honi sobo, supiba jumaat om miho, Lahtalso o' a'hal e'dun. Honife, name nasah panen inai miho, a'tetel aralil sa a'hal sam.

Chapter 6NAMEBA O' ATINO' UBANGAMHO EI PARAKARA MED EI HUKUNG

¹ Selnumi inai miho pirnu bengbar a'ra salahain, sa sam name abul nenefe a'bung a'bul lap sobo e' mong name om a'bul a'bung nene? ² Name om a'bul ho supi pali' mate o' a'bul a'hal lap i e' a'hol nene? mang fede' pali' mate o' a'bul eme o' a'hal iriso lap, honi he'e naba eife parakara kari-kari i umateng sah? ³ Piriso malaikat o' a'bul o' a'hal umateng i e' a'hol nene? Naba ei fe parakara biasa sel a'rian! ⁴ Honife, mangfede' parakara o'honiho i hadomang, naba ei sofe i foil fisam nameba e' jumaat a'ra ta'an neneho o'lap sam? ⁵ Na ho'o ubang honie i mala. Inai homiho, name om a'raba ma'a so di'ailbar

o'salahain umateng no'ho a'ai? ⁶ O' a'naihomni ho, di'ail pir alo sara a'bul langho lap sam mong nameba o' a'tino' bit neneфе a'bungho ona no'! ⁷ O' a'bulho, sano' na a'halsam med i'ere'eng fede' iridi iei parakara eme hukung ho a'ra inaihomni. Taro'nife name ino' a'halfeho, i e' u'ining nene? Naba e'isofe i rugiho i e' u'inung nene? ⁸ O' a'bultaho, iriso a'hal, iriso rugi. Mitataho, i panen med idiaillbar a'raham. ⁹ Name a'halho Lahtal o'bang bolang e' usei a'no' neneho, i e' a'hol nene? Ha'ai sesah lol e'! Name sah panen, name ti ah foi ah, name ob bar o' a'hal, om name a'taain, ob barfe om a'lai, ¹⁰ name ta'u dur, name maro' makakang, name seina hufang tabur, name e'bit eng el, med name ladimang labor puin untulap, supiho barpi Lahtal o'bang bolang ho e' med u sei a'no' nene. ¹¹ Iridi pirnu alo mang fede' honi. Honi sobo, iriho bolangam, iom bolang manepam, i Tuhan Yesus Kristus med Lahtal o' Roh bolang mi a'bul lang om mi toham. OB BAR A'RA A'HAL PANENHO E'LET ¹² An tofang na how panen no', sobo e barpi untu nene. A'bul, an tofang u'nahow, sobo mang naba horo u'nahow tita foita na na ain. ¹³ Namejho nato' ei, nato'ho namej ei, honi sobo so alo Lahtal a'mine a'tubing. Bo' mateho e'ob bar a'ra a'hal panen ei nene sobo, Tuhan ei, med Tuhan ho bo' mate ei. ¹⁴ Lahtal sa Tuhan Yesus a'no' fetang med piridi selnumi honi he'e o' tutung o' kufa' tano' fetang. ¹⁵ I bo' mateho Kristus a'bale a'tang i e' a'hol nene? A'hal Na Kristus a'bale a'tangho med ano' ob barba sa panenfe lap te'engho o' abale atang honi? So a'ai bolang! ¹⁶ Nameba ob bar sah fe panen eiho a'ra pecho, supi sara pirnu am i e' a'hol nene? Fede', Sa ubangho, "Sanang aloho sano' hirnu am." ¹⁷ Honi sobo, nameba Tuhan a'ra fu'ungnu pecnu, honi he'e a'ho Rohno Lahtal om mi. ¹⁸ Ob bar o' a'halho e'let! Namenu sa doc bengnu panen, honi he'e e' o' bo' mate homi nene, sobo nameba ob bar o' a'hal, honi he'e, sa so bo' mateho a'no' doc. ¹⁹ I bo' mateho Roh bolang o'bang om, Lahtalso med ien, no' he'e, bo' mateho e' ina neneho i a'hol em a'ai? ²⁰ Fede' Name iri fel minam. Honife, i bo' iafah iahirho puin Lahtal u taraain, a'no' mate, a'no' lafining!

Chapter 7NIKA O' FOM PAHANG

¹ Fed ho'o, na an-anba i hul nenho: no' fa lotebarba, ob bar a'tor neneho a'raham. ² Sobo, ob bar a'ra a'hal panenho a'rafe, mino' honi he'e, lotebarho ob a'ra, med ob bardi lote a'ra. ³ Lote sei karesang baleta a'no' a'n med so ob e're'eng, obdi panen honi med solote e're'eng. ⁴ Ob e' sobobom sari ualang nene sobo, loteso ob ualang. Lotedi e' sobobom sari ualang nene sobo, obso lote ualang. ⁵ Ha'ai ielet nene, sobo mang fede' i u'inungam puin sel utaro' a'pite' med a'o'me e're'eng. No' honi he'e i foil ira fetang ham-ham honie, setang iri pate e' fede, iom tahangfe ho, i e' kufa' dai. ⁶ Sobo Na iramateng ho'o, sano' sel il a'pite', e iri parenta nene. ⁷ Nei udumeho, nameno' sobarpi mangfede' nari honife. Honi sobo, nameno' sari an Lahtal o'dil ma'eh med, sariho nu ei honi he'e na ho' ei, beng ei honi he'e na heto ei. ⁸ O'ba e' nika nene med ob a'lofeho, na ubangho, mino' sohe'e, supi mangfede' nari honi. ⁹ Honi sobo, mangfede' supi som tahangsah, honi he'e supi nika. Fede', supi nika somino' puin tanut a'ataloh uhair honie ha'ai fail oh e'. ¹⁰ O' nika amho, na parenta en (e' nari nene, sobo Tuhan) sariho ob ha'ai so lote ad, ¹¹ (sobo mangfede' sa soloteho so adamso, honi he'e sa ha'ai foil lote med e', soeme foil savor soloteho a'ra tohuil e'), med lotedi so obho ad nene. ¹² Mi e'mota Na ubang, (nariso, e' Tuhan nene) sariho mangfede' di'ailnu o' ob ho e' o' a'tino' bit dai, sobo sari ob ho inung ara fetang honi he'e, sa ha'ai so ob ho ad e'. ¹³ Foil ba angnu mangfede' ai ob nu o'loteho e' Lahtal o'a'tino' bit dai sobo loteho inung a'ra fetang, honi he'e sa ha'ai soloteho ad e'. ¹⁴ Fede' loteba e' o' a'tino' bit daiho, ob om a'no' bolang, med ob ba e' o' a'tino' bit daiho, lote om a'no' bolang. Mang fede' e' honi nene, honi he'e, i aibarho kome karo', honi sobo fedho supi bolang manep. ¹⁵ Sobo, mangfede' o'ba e' o' a'tino' bit neneho om ad uma, sei honie sa ad. Na ho'o om mi, u'ding lote eme u'ding ob e' sara pirnu nene am. Honi sobo, Lahtal tolofe, honie bad herang omfe mifetang. ¹⁶ Fede' ob bar, taro' nife i a'hol, mangfede' iriso ilote a'no' il? Eme, taro' nife i a'hol lotebar, mangfede' iriso i ob a'no' il? LAHTAL O' LOFE PA' HO OM MI SEI MASING ¹⁷ Sobo, mangfede' Tuhan utub med nameno' a'rian, sariho Lahtal supi o'lofe a'ri anam, horo om mi fetang sei masing. Honife, ho'odi na uparenta med jumaat en sobarpi. ¹⁸ Name den sohor sotato' om mi Lahtal o'lofe am eme dai? Sa ha'ai sohor sotato' o' utubho a'no' suhuin e'. Naba lofe pa' medam sobo e' sohor sotato' daiho a'ra am em dai? Sa ha'ai sohor sotato' e'. ¹⁹ Fede', sohor sotato' am eme dai eh di, sariho e' a'tino' bi' nene. Sobo, mi a'tino' ho, Lahtal o' parenta ernu a'ta ain ²⁰ Nameno' sari an fetangho, mangfede' selba sami lofe pa' med honi. ²¹ Lofe pa' med a'rahamho, iriho karesang rac ma'eh o'name? I ha'ai naho u tanut iom upir e'. Sobo, mangfede' iridi il omhomi, mino' honi he'e il omhomi panen a'ten. ²² Fede, a'iba Tuhan o'lofe med om miho karesang rac ma'eh o'name, honi he'e a'ho name il luling Tuhan ei. Nu honi he'e, nameba il luling mi lofe pa' med, sariho Kristus o'name, karesang sorac hodi o'rupa honi. ²³ Iriho name itiling med, ifali hi' am, honife ha'ai nameno'fe ukarang rac ma'eh e'. ²⁴ Di'ailbar, nameno' sari an Lahtal a'ra fetang, mangfede' selba mi lofe pa' med honi. NAME NIKAI DAIHO O' FOM ²⁵ Fed ho, name nika daiho ei a'raham, niriho' Tuhan o' parenta e' a'ra nene. Honi sobo, na tanut med ien, nano' nameba Tuhan o' ukarang med, nameba Tuhan udume. ²⁶ Na utanut honi he'e, karak om mi, sarina ho'o no'. Sariho nino' honi he'e, namenu ei fetangho taro'ni he'e, sa horo mi. ²⁷ I obnu a'ra pec eme a'ai? Ha'ai se'bur lape ad nene. I e' obnu a'ra tohuil dai? I ha'ai ob lap e'. ²⁸ Sobo, mangfede' i nika, honi he'e i e' doc nene. Med, mangfede' ai lafatnu nika, sa e' doc nene. Honi sobo, supiba nika am, honie pali' mate o' karak supi a'raham, nei nomho, supi nahoni elet. ²⁹ Di'ailbar, nei tanutho, sel to'angam. Honife fed ho' miho, supiba ob medamho, fetang mangfede' ob med dai honi, ³⁰ supiba ahain eh ho mangfede' e' ahain nene honi, supiba bad herang eh ho mangfede' e' bad herang nene honi, supi nafelho mangfede' e' ara supi a'bung nene honi, ³¹ med supiba pali' mate ei puin panenho, mangfede' e' puin panen nene honi. Fede', pali' mate ei asalaho suhuin eh. ³² Nei nom umaho, i baroc banibungho u il. Name nika neneho, na an anba Lahtal ei horo sa utanut taro'ni sa Lahtal apang no'. ³³ Honi sobo, name nika amho, sa pali' mate ei a'fang-a'fangfe u tanut, taro'nie sa o' ob apangno', ³⁴ med o'dun fal miho sabang. Ob barba e' nika nene med lafatbarho, na an-an Lahtal eiho u baroc honie sa sano' om il, sariho

bo' dimi sobo laman dimi. Sobo, ob barba nika amho, pali' mate ei na an-anfe ubaroc, taro'nie sa o' lote apangno'.³⁵ Na naho'o ubang puin ano' untu, e sano' behang honi med emeng nene, honie sa o'karesang fa Tuhan a'rahamho sari tahang e'.³⁶ Mangfede' nameden tanut ubangho sa e' na o'no' panen so ob a'raham nene fede' obho o'ur mi tofang, honie horo a'bulso, ho he'e sei honie nabafe om uma eh he'e sa sona panen, sa e' doc nene; sei honi sa supi nika.³⁷ Sobo, aiba som mi a'tining, nameden e' a'ri paksa nene, sei tanut kufa' puin, no' sa som mi a'hi' ubangho na e' no obho a'ra nika nene honi he'e, sa na o'no'fe panen.³⁸ Honife, mangfede' sa obho a'ra nika, honi he'e o' panenho a'bul, sobo obho sa e' a'ra nika nenedi, o' panenho no'.³⁹ Obho lote dai fetang eh honi he'e a'ra fu ungu pecnu. Sobo, mangfede' o'loteho minam, sa il, mang ano horo om uma, sa a'ra nika no' asala sari aiho Tuhan mi fetang.⁴⁰ Sobo, nei tanut a'ta ain, sa no' ham med so mimate mangfede' sa so fetang tur horo sona a'puin, med nei naraham honi he'e, naridi Lahtal o' Roh bolang a'ra nara.

Chapter 8FOI AH TI AH O' NAMEJ

¹ Fed ho'o, binangta o'hir fisam foi ah ti ah ei a'raham. Pi a'hol, sariho piri barpi na a'hol dil ma'eh mamang. Na a'hol dil ma'ehho se a'dikung sadel ba', sobo ukarang e'sah ho, puin sah ano' no', karang ano' petang, puin a'ten sobo puin a'home.² Mangfede' name den tanut ubang sa nanu a'hol, sobo o' a'bul taba sa a'holfeho sa e' a'hol dai.³ Sobo, mangfede' a'inu sa Lahtal ukarang, honi he'e sari a'ho Lahtal a'hol.⁴ Honife, binangta o'hir puin foi ah ti ah ei a'raham, pi a'holho pali' mate ho'o miho, foi ah ti ah a'ai, med Lahtal bengdi a'ai, seilalho Sari pirnu horo solo.⁵ Sobo, masiki den name anibit lahtal, sorga bang bolang dimi, med pali' matedi ta, (mangfede' "lahtal" di tofang, "tuhan" di tofang),⁶ sobo piriho Lahtal nu'le, sariho O'mang. Sari Horomi lelang ernu a'ra, no' he'e piridi a'ra med E're'eng. Med Tuhan hodi nu'le, sariho Kristus Yesus, Sari soba ernu turlo a'ra, med Sari horomi piridi a'ra.⁷ Honi sobo, nameno' e' barpi na ho' a'hol nene. Sobo, name pirnu aloho, foi ah ti ahho a'rader sam fed ho'mimengam, sari namejho supi a'de a'no' foi ah ti ah o'amej. Honife, supi om ahba dai moleng ehho sano' kome karo'.⁸ Namej e'tarasam Lahtal a'bung nene. Piridi e' sah bi' nene mangfede' pi e' na'de nene, piridi e' no' bi' nene mangfede' pi na'de.⁹ Sobo uma, sariho ei apangno'ho sano' foi u'fit med o' moleng e're'eng e'.¹⁰ Honife, mangfede' nameden dun ihol, nameho om a'ra, foi ah ti ah elememi na'de, honife om ah mangfede' sa moleng, maa binangta hirba foi ah ti ah eiho puin a'no' kufa' no'?¹¹ Honife, iei a'holmiho, name molengho, o'di'ail, ei a'raham horoba Kristus umin utabang.¹² Honife, docfa idi'ailbarba ira udumenuho a'raham, supi om molengho a'no' bamed honi he'e, i doc panen fa Kristus a'raham.¹³ Honife, mangfede' na'deho puin no di'ailbarba nara udumenuho u'fit, honi he'e, na binangta o' hirho foil a'de nene sam so em, honie na haai no di'ailbar ano' u'fit e'.

Chapter 9RASULNU EI UMUNG BA'ANG

¹ Nari ho'o e' name il nene? Nari ho'o e' rasul nene? Nari ho'o Yesus ba pi Tuhan ho na e' dun a'hol dai? Iriho na Tuhan om mi baleta e' o' hir o' pa' nene?² Mangfede' name beng ubang nariho e' rasul nene, honi he'e nariho i rasul. Fede', iriho Tuhan a'no' dume ma no baleta miho a'raham.³ Ho'oro puin no hei tareng fa name nari paresa a'raham.⁴ Iriho iei umung ba'angba na'de seinaho a'ai?⁵ Niriho umung ba'ang ob ba nira udume nuho a'ra lame a'ra toh ho a'ai, mangfede' rasul beng honi, Tuhan o' di'ailbar, med Kefas hodi a'ai?⁶ Eme, Barnabas solo, med nariba umung ba'ang karesang nene horo?⁷ Anoso karesang sano' soldaj sobo sobobom sari mana? Anoso anggur dil ukaresang sobo e' o' pir a'de nene? Eme, anoso binangta gariang sobo e' o' to nana nene?⁸ Na na ernu umateng eh ho'o nameno' ei a'lol? Taurat Sura' di e' na o' ham umateng nene?⁹ Fede, Musa o' Taurat Sura'mi hul olmeng, "I ha'ai binangtaba ala tatoh eh ho at utel e'!" Honife sari binangta horo Lahtal e'dun?¹⁰ Eme, tere'eng ei a'raham fe Sa ubang? Ya, tere'eng soba, naho ara hul olmeng fede' bingku puindi o' udume a'ra, o' atuirid udume a'ra, fede supi barpi sari an umung ba'ang med.¹¹ Mangfede' ni na a'fail bolang med inai homi te', ma' a'lihiing eme a'ai mangfede' ni ibung naden med?¹² Mangfede' name beng ei umung ba'ang ho'oni a'ra irita, niei umung ba'ang foil mi mate eme a'ai? Sobo sariho ni e' panen nene. Na ernu niriso tanggo, honie Kristus o' Sura' Bolangho ni ha'ai tel dafail e'.¹³ Nameba karesang bolang panen ho, Lahtal o' Bang ei namej a'de i a'hol nene? Med, nameba hemang bolang ukaresangho.¹⁴ Nameba Sura' Bolang ubaletaho, Tuhan uparenta honie, supi Sura' Bolang homi fetang.¹⁵ Honi sobo, umung ba'ang nunho, na e' den med a'no' nei nene. Med, na e' nanun ho'o hul nene, honie panen honi med naraham. Fede', na min mino', sobo namenu no tarain pa'ho a'no' suhuin napangsah.¹⁶ Mangfede', na Sura' Bolang umateng, na dikung tohfeho o' pilang a'ai fede ho'o no karesang asel a'ra narita o'leh. Na sah karang mimuj, mangfede' Sura' Bolangho na e' umateng nene.¹⁷ Mangfede' Sura' Bolangho nei nom a'lol honi he'e, o' a'bor na med. Sobo, ho'o e' nei nom a'lol nene, honi he'e sari ho'o karesang baleta sa a'lorang med nen.¹⁸ Mangfede' honiso, honi he'e nei umung ba'angho naba? Nei umung ba'angho na Sura' Bolang umateng eh a'raham, na Sura' Bolang umateng o' umung ba'ang a'ai, med umung ba'angho na puin panen sobo, e' Sura' Bolangho a'lahain nene.¹⁹ Masiki, nariho tofang a'naimi il, med nano' bo' ho aho' tofang ubaleta o'ame honie sa o'no' foil mi tofang.²⁰ Name Yahudi honi he'e, na nano' mangfede' name Yahudi honi, honisa name yahudiso sano' nametur so mitofang. Nameba Sura' Taurat e'far fetang, na nano' mangfede' nameba Sura' Taurat e'far fetang honi (masiki na nolo Sura' Tauratho e'far nene) honie supiba Sura' Taurat e'far fetangho, na a'no' name tur somi fetang.²¹ Supiba Hukung Taurat a'ai, naridi na no' mangfede' Hukung Taurat a'ai honi, (e' mangfede' Lahtal o' hukung a'ai nene, sobo Kristus o' hukung e'far) honie sa supiba Hukung Taurat a'aiho, na a'no' nametur somi tofang.²² Nameba moleng honi he'e, naridi moleng honie sa, supi molengho naridi moleng. Na ernu na panen tofang e're'eng honie no' panen ernuho puin pirnu alo a'no' il.²³ Ho'o na barpi panenho Sura' Bolang ei e're'eng honie ei umung ba'ang neiba a'ra ommiho na nona med.²⁴ Name tofang sara te'eng bi'ingbol lap sobo, pirnu le na med i e'

a'hol nene? Honife, iridi te'eng honiho panen iridi named! ²⁵ Nameba tofang eng a'dangmi biing bol utot feho, sa an tofang u sakola med so bo' mate e're'eng. Supi panen puin hide pali' mate eife lap, sobo piriho panen puin hide so em med. ²⁶ Honife, mangtanai o' te'eng eh, na e'ho panen nene. Na mateng a uning dil oh mifew e' mangfede' nameba satang a uning e, hamoi mi few honi nene. ²⁷ Sobo, na no' bo' mateho u taro' a'titino' honie na Sura' Bolangho u name beng a'ra mateng honi he'e, name ha'ai no sah bit e'.

Chapter 10 ISRAEL O' A'HALHO TANO' NA A'HOL

¹ Fede', i e' a'hol neneho na u naain Di'ailbar, fede' pi bap baleho barpi lafining e'far, med barpi tang a'lai. ² Supi barpi Musa om mi a'foil, tafiing om mi med tang om mi. ³ Supi namej bolang ham a'de, ⁴ med supi barpi sei bolang ham na. Fede', seiba supi naho, Foi bolangba supi a'ra tohuil horo lol ho' sariho Kristus. ⁵ Honi sobo, supi habuden mate Lahtal apang sah, Lahtal u sa'ain. Horoba, mong laham mi supi min a'hol. ⁶ Fed ho'o, na honiho sano' ukung med tere'eng, honie pi haai tano' name om sah, mangfede' supi ei om uma honi e'. ⁷ Pi haai tano' name ti ah foi ah mangfede' supi pirnu alo honi e', mangfede' hul olmeng honi, "Supiho mih na'de seina, no' he'e toh e ha' or." ⁸ Pi haai obbar a'ra a'hal panen mangfede' supi pirnu alo panen honi e', fede' supi ho panen horoba, supi pir rib eralo faling tow fednu puin min. ⁹ Piridi hai Tuhan a'pate, mangfede' supi pirnu alo hodi a'pateba mon supi a'mine oh honi e'. ¹⁰ Iridi haai ma urung manac mangfede' supi ma urung manacba malaikat min ei supi a'mine honi e'. ¹¹ An tofangba supi araham ho sano' ukung, hulmeng tano' uma, zamang o' a'muj mi honi he'e med ano en. ¹² Honife, anoso tanut sa toh dume, honi he'e sari bu'ang no' no' honie sa haai ol! ¹³ Goda pate den e' ihol dang nene, seilalba goda pateba nameno' ei araham. Med, Lahtalho pa' bala, Lahtal e' iad itain honie, goda pate iraham iholdang sam i kufa'ho a'lihing nene. Honi sobo, goda pateho ei araham Sa se'bur during honie ifit no' fan no'. ¹⁴ Honife, No di'ailbar Lahtal o' ukarang om mi, i bo' mate, iafah iahirho, fit te'eng ti ah foi ah ho e'let. ¹⁵ Na mateng ho'o mangfede' na name om arafe ara mateng eh ba, nabafe na ubang eh ho, u tanut no' no'. ¹⁶ Anggurba pina, o' mahen fewho e' Kristus o' fui ara sano' nu nene? Med, rotiba pi a'deho e' Kristus o'hir ara pirnu nene? ¹⁷ Fede' roti pa'nu, horoba piri tofangho bo'nu utoh; fede' piriho barpi roti pa'nu horo o' beng. ¹⁸ Israel hinungho e dun, supiba ukarang o' na'deho a'ra mong Lahtal o' hemangbo' mi? ¹⁹ Honife, nei tanutho naba? Namejba puin ti ah foi ah ho sano' naden? Eme, ti ah foi ahho sano' sanu? ²⁰ A'ai. Na iramateng, an tofang bang ernu fit ho' fit ma ho, supi med roh sah ernufe e're'eng, e' med Lahtal e're'eng nene. Med, i roh sah a'ra tenang el na u naain. ²¹ I haai Tuhan o' tu ai med setang o' tu ai sara mi seina e'. Ino' Tuhan ei namej med setang ei namejho i barpi ino' o'beng sah. ²² Eme, pi Tuhan o' a'riing utafing? Pi mi kufa' E'mota? FETANGHO PUIN LAHTAL UTARAIN ²³ "An tofangho mang no' horo mamang," honi sobo e' barpi untu nene. "An tofangho no' horo mamang," honi sobo e' barpi a'ten a'home nene. ²⁴ Namenu haai no' lap solo sere'eng nene, sobo no' med name bengdi a'raham. ²⁵ Nabafe mong binangta dang fail eleme homi a'de sobo mi e'dun nene, sariho om ah ei a'lol. ²⁶ Fede', pali' mate med lelang ernu pali' mate taho Tuhan o'na. ²⁷ Mangfede' nameba o' a'tino' bit daiho nu o'lofe a sam, nabafe sa med a'raham a'mihing a a'de mi e'dun nene, fede' om ah ei. ²⁸ Sobo, mangfede' name ara mateng ubangho, "Namej ho'o puin ti ah foi ah amso," honi he'e haai a'de e', fede' name ara matengho, med om ah ei a'lol. ²⁹ Nei tanutho, e' ei om nene, sobo name beng ei om. Naba eife, nei il lulingho name beng ei om ah so ubang? ³⁰ Mangfede' na neife med o'mahen few, naba eife namejba na o'mahen bitho u nano' ahal? ³¹ Honife, nabafe i a'de na, nabafe i panen, barpi panen puin Lahtal a'ni u tarain. ³² Ha'ai name ano' u'fit nene, Yahudi eme Yunani, so eme Lahtal o'jumaat, ³³ mangfede' nari honi, a'fang ernu panen name tofang apang anono', e' untu lap nere'eng nene, sobo untu med tofang e're'eng honie supi il luling med.

Chapter 11

¹ Ino' nameba no' panen no' a'tenho a'taain, mangfede' na panen Kristus ara ham honi. BU'ANG ANENG O' UTUB ² Fed ho'o, na iri utarain fede' na tofang om mi i nano' na uma, med nei asalaba na u ira matengho i a'puin. ³ Sobo, nei nom umaho i a'holfe, sariho lotebar ei lafungho Kristus, obbar ei lafungho lotebar, med Kristus ei lafung ho Lahtal. ⁴ Lotebarho a'o'me om mi med mateng lurung om mi selafung utel, honi he'e sa selafung e' u ada a'hol nene. ⁵ Sobo, obbar nunho a'o'me med mateng lurung om mi e' selafung utel nene, honi he'e sa selafung e'bit, sariho mangfede' sa selafungho pa'er bolang honi. ⁶ Sariho, mangfede' name obnu sa e' selafung utel nene, sei honi sa selafungho ta oin a'no' pol. Sobo, mangfede' name obnu sa selafung ta oin eme gar polho sa mala, honi he'e sei honie sa selafungho utel. ⁷ Lotebar ha'ai selafung utel e' fede' sariho Lahtal o' lalaman, med Lahtal o' lel o' madal. Sobo, obbarho lotebar o'lel o' madal. ⁸ Lotebarho e' obbar lol ho' nene, sobo obbarho lotebar lol ho'. ⁹ Med, lotebar a'ten a'homeho e' obbar e're'eng nene, sobo obbarho lotebar e're'eng. ¹⁰ Horoba, obbarho sa u'il-u'il bu'ang gariang o' utubho med selafung ta, fede' malaikat tofang. ¹¹ Honi sobo, Tuhan om miho, ob barho lote a'ai nene, eme lotebarho ob a'ai nene. ¹² Fede', obbarho lotebarfe miho', no' honi he'e lotebarho obbarso a'fain. Med, airnu turlaho Lahtalfemi ho'. ¹³ Idai utanut, name obnu sa a'o'me Lahtal aramateng, sa e' selafung utel neneho a'bul eme a'ai? ¹⁴ Pali' matedi aramateng ubangho, mangfede' lotebar lafung laiho, e' sano' e'bit eng el nene? ¹⁵ Sobo, mangfede' obbar lafung lai, honi he'e sariho tarain pa' med a'raham: Fede', ari' anemang laiho puin lafungpir utel. ¹⁶ Mangfede' name den usa ain honi he'e, niei asalaho e' honi nene, Tuhan o' jumaatdi e' honi nene. AHALBA A'RA NA'DE SEINA BOLANG OM MI ¹⁷ Parenta ien om miho, na e' iri utarain nene fede' i lubungho e' na no' ulubung nene, sobo na sah fe ulubung. ¹⁸ Aainang, i lubung ta unung ino' jumaatho, na ma'eh he'e tari' tabite a'ra inai mi. Med, na o' a'tino' bit. ¹⁹ Fede', tari' taberangho sei a'ra inai homi honie, supi dumetoh ho ara lel inaihomi. ²⁰ Selnumi i

Chapter 12ROH BOLANG EI NA' HOL EI DIL MA'EH

ta'unung eleme numi, sariho e' Tuhan o' na'de seina bolang nene.²¹ Fede' i na'deho, nameno' sari an sotur so namej med, horoba den malihing, den hufang tabur.²² Iriho ibang mi na'de seina ei a'ai? Eme, i Lahtal o' jumaat e'bit, no' he'e supiba o'na an-an a'aiho i ano' mala? Ma' nabafe na u iramateng? Na iri utarainfe? A'ai!²³ Fede', nabafe na Tuhan a'bung med, sari horo na med ien, sariho Tuhan Yesus dilpana puin name o' se lap a'raham, Sa roti med,²⁴ Sa mahen bit, Sa a'hid dalam Sa ubangho, "Ho'oro No bo' mate med iere'eng; panen puin Nari uma sei masing."²⁵ Na' de no' he'e, Sa foil anggur tu ai med Sa ubangho, "Tu'ai ho'o pa ha' habar No fui ara om mi, i na a'rianho puin, Nari uma sei masing."²⁶ Fede', i roti a'deho a'rian med anggur na a'ri anho, i Tuhan o' minho umateng sam Sa so ho' homimeng.²⁷ Honife, anoso roti ade med Tuhan o' sei tu' ai na sobo o' panen mi e' no' nene honi he'e, Tuhan o' bo' mate med o' fui a'raham homi sa a'hal.²⁸ Nameno' sa sobo' mateho sa utanut no' no' amfe, sa roti a'de, Lahtal o' tu' ai mi sei na.²⁹ Fede', nameba na'de seina bolang panen sobo, sa e' Tuhan o' bo' mate o' a'tino' ubang nene, honi he'e, sa hukung salang med sere'eng.³⁰ Horoba, naba ei sofe, inai mi den moleng, den mode, o' mitataho tofang min.³¹ Honi sobo, mangfede' pi pibo'ho utanut a'bul, honi he'e pi e' hukung med nene.³² Sobu, pi hukung med, honi he'e, Tuhan tari sakola honie, pi ka ai pali' mate a'ra ham-ham hukung med e'.³³ Honife, no Di'ailbar, i lubang ta'unung na'deso he'e, idanang.³⁴ Mangfede' den malihing he'e, mino'ho sa sotur sobangmi na'de honie, i lubang ta'unungho, ha'ai med a'bul lap a'hal lap e're'eng e'. Med, beng tofangho, na ho'fe na u taro' u alap.

Chapter 12ROH BOLANG EI NA' HOL EI DIL MA'EH

¹ Fed ho'o, Roh ei na'hol dil ma'eh ho, no Di'ailbar, i e' a'hol neneho, na naain.² Iridi a'hol, sariho a'raham i e' Lahtal a'hol daiho, name iepuin itang puin fa se a'hal lol, med t'i ah foi ah amangsah fe u ad.³ Honife, na ira mateng, pirnudi Roh Lahtal o'mateng bit nene, ubangho, "Yesus min tabang," med pirnudi e' ubangho, "Yesus horofe Tuhan," seilallo Roh Bolang.⁴ Roh ei na' hol ho tofang, sobo o' Roh ho ham.⁵ Med, panen a'tenho tofang, sobo o' Tuhan ho ham.⁶ Karesang baletah tofang, sobo Lahtal pirnu horofe natofang ukaresang med nameno' tofang om mi.⁷ Nameno' ho Roh so na'hol med supi en a'rian, honie o'no' o'hamho supi e're'eng sobarpi.⁸ Namenu Roh mateng no'ham med en, name bengho na'hol dil ma'eh ei mateng, sobo Roh nu horo med en.⁹ Bengho Roh udume med en, bengho name a'no' birang, sobo Rohnu horo med en.¹⁰ Den honi he'e natahoir ukaresang, den honi he'e na tafuning a'no' lel. Den honi he'e Roh tofang u ale' ei, den he'e mateng ernu a'libung farufing ei, med den honi he'e matengba a'libung eiho a'no' lel.¹¹ Barpiho Roh na'le u karesang, sa dalam med nameba sa u inung ho en so a'ri'an. NAMEBA O' A'TINO' BITHO, KRISTUS O' BO' MATE UTOH¹² Mangfede' bo' mateho nu'le, sobo o' utoh ho tofang, med o' utoh ho tofang sobo bo' mateho nu'le, Kristus di honi.¹³ Fede', Rohnu mi, pi sei tuling tow fa bo' mate numi, sariho Yahudi so em Yunani, name baleta lalea ei so eme name mate mihso, med piri sobarpi Roh nu om mi seina.¹⁴ Fede' bo' mate o' utohho e' nu' le nene, sobo tofang.¹⁵ Mangfede' e'fa ubangho, "Narisobaho, e' atang nene, honife nariho e' bo' mate ho o' beng nene," ha'ai honie sariho bo' mateho utoh nene, e' honi nene.¹⁶ Med, mangfede' a'fel ubangho, "Narisoba, e' e'fail nene, nari e' bo' mate utoh nene," honie ha'ai bite sariho bo' mateho utoh nene am, e' honi nene.¹⁷ Mangfede' bo' mateho mang e'fail mamang, honi he'e a'fel taromi? Mangfede' barpiho mang a'fel mamang honi he'e, a'ming taromi?¹⁸ Sobu, fedho Lahtal o' utoh nunho med bo' mateho u a'tuhuin, nameno' a'rian, bo' om mi, Ei inungho a'ta ain.¹⁹ Mangfede' o' utohho nu'le, honi he'e bo' mateho taromi?²⁰ Honife so a'bul, o' utoh tofang sobo bo' mateho nu'le.²¹ Honife, e'fail sa a'tang ara mateng ubangho, "Na e' ari udume nene honi sah!" Eme, lafung e'fa a'ra mateng ubangho, "Na e' ari udume nene, honi sah!"²² Honife o' a'bul ho, bo' mate o' utohba mi moleng horofe udume tofang a'ra homi.²³ Med, bo' mate o' utoh bengba pi utanut u ada ahol bi' neneho, horofe u ada ahol somi mate. Med, bo' mate utoh bengba sano' sotur ei nene horofe ano' sotur,²⁴ fede' utoh beng soturam ho, e' udume bi' neneam. Sobu Lahtal bo' mate u taro' no' he'e ada ahol mimateho med o' utoh ba kurang bo' horo en,²⁵ honie sa ha'ai tari' taberang ara bo' mateho mi nene sobu, honie sa bo' mate o' utoh nun ho sedun sefal, nufa nu e'dun, numa nu e'dun.²⁶ Mangfede' bo' utoh nu ma'ar ma'eh, honi he'e, o'beng nun hodi barpi ara ma'ar ma'eh. Mangfede' bo' utoh name nu utarain, honi he'e o'beng nu hodi a'ra bad herang.²⁷ Fed ho'o iriho Kristus o' bo' mate, med iri sobarpi bo' mateho utoh.²⁸ Lahtal so jumaatho ano' dume tapar am, o' aainangho rasul ernu, o' mialo nabi ernu, o' mitowho gурpel ernu, no' he'e na utahoir ernu, name a'no' birang ei na' hol, ukarang, e'puin a'tang puin, med mateng lurung ernu.²⁹ Barpiho rasul? Barpiho nabi? Barpiho gурpel o' name? Eme barpiho na utahoir panen ei?³⁰ Barpi name ano' birang? Barpiho mateng lurung ernu bit? Barpiho ano' lel no'?³¹ Honi sobu, iom uma a'titino' ho, om po' at petang mi mate horofe iom uma. Med, se'bur o'no' o'hamho na ietub.

Chapter 13UKARANG

¹ Mangfede' nariho nameno' ernu, med malaikat ernu o' mateng o' lurung na a'hol, sobu no ukarang a'ai, honi he'e nariho mangfede' ongba o' a'mang baliang honi.² Mangfede' nariho natafuning tep ei, na tafuning ernu a'hol, na'hol dil ma'ah mitofang, udume mitofang honie na doi matedi a'lul no' honi sobu no ukarang a'ai, honi he'e nariho nanudi a'ai.³ Mangfede' na no namej tofang med name sah lahal en ade, no bo' mateho na a'lorang name a'pew, sobu no ukarang a'ai, honi he'e, untu pite' a'ra nere'engdi so bolang.⁴ Ukarangho a'riing fail nene, med om bala amone, ukarangho tom name a'taain nene, tano' lafining nene, med tano' mi a'tino' nene,⁵ na ahal panen nene, pi bo' mate ei solo ubaleta nene, mang pite' he'e ariing nene, name o' a'hal ta an nene,⁶ na o' a'hal tapang uno' nene, honi sobu na a'bul horofe a'ra bad a'ra herang.⁷ Ukarangho, an tofangho, u dume toh, an tofang o' a'tino' bit, an tofang udume, no' honi he'e an tofangho a dume

toh tabare a'dan.⁸ Ukarangho oh sah. Sobo, mangfede' tafuning a'ra honi he'e ano' a'ai; mangfede' mateng lurungso he'e, tining rameng; med na'hol dil ma'ehso he'e, suhuin a'ai no'.⁹ Fede', pi habuden le a'hol, med pi habudenle tep med.¹⁰ Sobo, mangfede' o' mi anho a'ra, honi he'e, habudendo ano' suhuin.¹¹ Ho araham na dai ka aiho, na mateng mangfede' aikabar honi, no tanut aikabar honi, na na ta'an mangfede' aikabar honi. Na mate lafining honi he'e, an tofangba aikabar eiho, na meng so oh.¹² Fed ho'o pi ukung mi tedun dai maru-maru eh, sobo mi pane'ta honi he'e, tapongfa' sade. Fed ho'mi, na dai habuden a'hol, sobo selnumi he'e na a'hol sobarpi, mangfede' sa na'hol sobarpi honi.¹³ Honife, fed ho'o, na pa' towho so a'ra o'leh, sariho udume, tom a'puin, med ukarang; honi sobo mimate natow a'naimiho; ukarang.

Chapter 14A'FAIL MATENG MED TALIBUNG O' MATENG

¹ Ukarangho aralil med roh ei om po' at petangho iom tameng a'titino', mitataho a'fail tep. ² Fede', anoso salibung o' mateng bit, e' nameno' a'ra mateng nene, sobo Lahtalfe a'ra mateng; fede' nameden e' pahang nene sobo, na tafuning ernu sa roh mi umateng. ³ Sobo, name tafuning tepho, sa nameno'fe a'ramateng honie a'how toh, au atangta, med ano' loil asal. ⁴ Nameba salibung ei matengho, sa so bo' mate a'ten a'home, sobo nameba tafuning tepho sa jumaat a'ten a'home. ⁵ Na udumeho, i barpi ilibung ei mateng ernu ubang, sobo o' mitataho i na tafuning tep. Nameba tafuning tepho somi mate nameba salibung ei mateng bitho e' mota, sobo saridi o'lel a'hal honie sa jumaat o' dume tapar med. ⁶ Di'ailbar, mangfede' na iolap ho' honie na roh o' mateng puin iramateng, he'e o' untu naba med iere'eng? sobo mangfede' na iramatengho, lel te'eng, na'hol dil ma'eh, eme gur pel? ⁷ O' mitaho, na ernuba a'eng a'ai, mangfede' huling eme e'dang a'mang honi, mangfede' o' a'mangho e' salahain nene honi he'e, name e' a'hol nene nabafe name o'dba a'mang eh ho? Huling soeme edangso? ⁸ Soeme, mangfede' tabui mateba o' a'mang e'lel nene, honi he'e anoso ma' sari taro' e sam mali? ⁹ Iridi honi. Mangfede' ilibung farufing i mateng tofang bit sobo hel lape, o' tamuj a'ai, honi he'e taro' nife i mateng pa' ho name a'hol no'? Sariho mangfede' i hamoi lulingam a'ra mateng honi. ¹⁰ Pali' mate ho' taho, ma' mateng a'fang rat a'ra, med sari mateng pa' ratho, o' lel eme o'tamuj pa' nudi sobolang. ¹¹ Sobo, mangfede' mateng pa'ho na o'lel a'hol nene, honi he'e na nana' name empir fa ai nara mateng eh ho a'raham, med aiba nara matengho, sano' name empir ma naraham. ¹² Iridi honi, fede' i a'titino' roh bolang ei na'hol lap empir, honife lap atino' honie i tofang lu ung puin jumaat a'ten a'home. ¹³ Honife, nameba a'libung farufinge mateng pa' helho a'o'me, honie sa o'lel ubang no'. ¹⁴ Mangfede', na a'o'me nalibung farufing mateng pa' hel, honi he'e no rohdi a'o'me sobo, no tanutho e' sari tiling nene. ¹⁵ Honife, ma'a nabafe na panen? Na no roh puin a'o'me, mede, na no tanut puin a'o'me. Na no roh puin dal, mede, na no tanut puin dal. ¹⁶ Mangfede' iei roh solo puin mahen few, honi he'e nameba roh ei na'hol a'aiho ma' taro' ni, imahen few om miho i nabafe ubangsa e' a'hol nene, honife ma'a sa o' "A'tino'," ubang eme a'ai? ¹⁷ Masiki i mahen few ho no', honi sobo name beng a'ten a'home nene. ¹⁸ Na mahen sah bit Lahtal a'raham, sariho na roh ei mateng pa' tofang na umateng iemota barpi. ¹⁹ Sobo, jumaat om mi, mino' he'e, na no tanut puin mateng pa' ifihing ubang honie na namebeng di a u a'tangta no', honie na ha'ai roh ei mateng pa' ho rib ernu ubang e'.

²⁰ Di'ailbar, itanut miho, ino aikabar e'. Ino' ai teten nasah om mi, honi sobo itanutho name mate! ²¹ Mangfede' hul Taurat Sura' mi o'leh honi, "Nameba o' mateng empir horo, mede name empir a't a'fu' horo, Na puin name ho'o a'ra mateng, sobo supi e' Nei ma'eh alepang nene, Tuhan a'mang pa'." ²² Honife, mateng lurung roh eiho sano' utub, e' med nameba o' a'tino' bitamho e're'eng nene, sobo nameba o' a'tino' bit dai horo e're'eng, no' honi he'e, tafuning tepho, e' med nameba o' a'tino' bit dai ho e're'eng nene sobo, med nameba o' a'tino' bitam horofe e're'eng. ²³ Mangfede' jumaat barpi lubung eleme numi, no' he'e barpi roh o' matengfe bit, honie seh seh he'e nameba e'pahang nene eme, o' a'tino' bit dai ho madong honi he'e, supi ubang iriho taburam honie eme a'ai? ²⁴ Sobo, mangfede' barpiho tafuning tep, no' he'e nameba o' a'tino' bit dai eme nameba o' pahang nene den madong honi he'e, barpi puin om a'dimang a'pong a'bor, barpiho sa u a'le' u tara'. ²⁵ Natafuning a'ra om miho a'ra lel pi a'hol, sa Lahtal u li' lamang, sa o' a'tino' bit ubangho, a'titino' Lahtal a'ra inai homi. JUMAAT TA' UNUNG GAHAIN O'HAP MATENG MED O'BIT O'PANEN ²⁶ Honife, o' a'ta ainho taro'ni, no Di'ailbar? I ta unung he'e, naba a'ra irafeho, dal orang, gur pel, a'hol ma'eh, roh ei mateng lurung, eme tep a'pail nu. Barpiho sei panen puin a'ten a'home. ²⁷ Mangfede' roh ei mateng puinho den a'ra, honi he'e sei piralo, tofang bi' pir tow, honie sari tiling, no he'e name beng nu u'il a'ra honie, mateng pa' ho o'lel ubang ei. ²⁸ Sobo, mangfede' name den mateng pa' ho o'lel bit sah honi he'e, sa tining jumaat a'nai homi, sa so bobom so bo' mateho ubang med Lahtal a'ra mateng. ²⁹ Sei honi sa nabi piralo eme pirtow solo mateng, med bengho u hu' u timba. ³⁰ Sobo, mangfede' a'no' lel med name beng homi mieh horo e're'eng, honi he'e name soturho dai por. ³¹ Fede', iriho sobarpi tep a'pail no' iri an honie, ibarpi gur pel med, barpi kufa' ara med. ³² Nabi ernu ei roh ho, nabi ernu u li'. ³³ Fede', Lahtalho e' loil a'main o' Lahtal nene, sobo bad herang, mangfede' jumaat barpi med name om bolang ernu mihoni. ³⁴ Ob bar ho sei tining jumaat a'ra fede supiho name e' a'how mateng nene, honi sobo li' lamang mangfede' Hukung Taurat ubang eh honi. ³⁵ Mangfede' supi nanu usakolafe, honi he'e solote bangmi a'tan, fede' jumaat om mi matengfeho, ob bar a'no' mala maniang. ³⁶ Lahtal o'fompa'ho iri femi ho'? Eme, fom pa'ho iri horo solo ien? ³⁷ Mangfede' nameden tanut ubangho, sariho nabinu so eme name roh mi fetangso, honi he'e, sei honi sa a'holho, an tofangba na hul ienho Tuhan o' parenta. ³⁸ Mangfede' nameden e' naho'o a'hol nene, honi he'e a'ho name e' a'hol nene. ³⁹ Honife, no Di'ailbar, lap a'tino' honie a'pail tep, no' he'e, nameba ei mateng lurung ubangho, i haai u'hap nene. ⁴⁰ Sobo, barpi ho'o panen a'da a'hol puin u'taro' u'alap.

Chapter 15YESUS KRISTUS EI A'RAHAM, UMATENG SURAT HABAR MI

¹ Fed ho'o, Di'ailbar, na iramateng, Sura' habarba na u iramateng, i medam, honife, o' om homi itoh dume. ² Sura' habar om homi i il luling med, asala fom pa' ba na iramateng amho, i a'puin dume, sobo a'hal i o' a'tino' bitho mi mangtanai horo. ³ Na iramatengam, o' a'titino' aainangho, naridi med, sariho Kristus min med pi doc tofang e're'eng, Sura' Bolang a'taain, ⁴ Sura' Bolang umatengho, Sa lafo pana lehel, tareng tow he'e, Sa sofetang, ⁵ Sa Sari med Kefas e'tub, no' he'e sanang ernu falingalo hodi. ⁶ No' he'e, Sa Sari med di'ailbar pir rat ifihing mi alihing e'tub. Supiho den minam, sobo den dai fetang eh sam fed ho'o mimeng. ⁷ No' he'e, Sa Sari med Yakobus e'tub, no' he'e sakola aibar sobarpi. ⁸ O' a'muj mi, mangfede' ai a'ru uin o' sel midai a'fain honi, Sari di sobo' med netub. ⁹ Fede', nariso mi kaai rasul hinung o' a'nai homi, no' honi he'e ubang nari ho'odi rasul honi sah, fede na Lahtal o' jumaat beh par a'mine a'tubing. ¹⁰ Sobo, Lahtal o' ukarang, horoba nariho'o mangfede' nariba fed honi. Med, O' ukarang narahamho, e' mangtanai nene. Na karesang mitutung supi e' mota barpi, e' nari nene sobo Lahtal o' ukarang a'ra nara. ¹¹ Honife, nari med supi sobarpi, ni name a'u a'tangta, name gur pel, horoba iridi o' a'tino' ubang. MIN A'LAI FETANG MED ¹² Mangfede' Kristus u'mateng u'lurungho minam sobo sofetangam, naba eisofe i'naihom den u'bangho minamho fetang a'ai? ¹³ Mangfede' minho fetang a'ai, honi he'e Kristusdi e' sofetang nene. ¹⁴ Med, mangfede' Kristus e' sofetang nene, honi he'e ni u'mateng hodi mi mangtanai, med i u'dume hodi mi mangtanai. ¹⁵ Mitata honi he'e, name nihol niriho Lahtal u'kalufe fede' ni u'bang Lahtal sa Kristus ano' fetangam, honifaleng Sa e' a'no' fetang nene, honi he'e a'bul name min hodi, e' ano' fetang nene. ¹⁶ Honife, mangfede' name minho e' ano' fetang nene, honi he'e Kristus hodi e' ano' fetang nene. ¹⁷ Mangfede' Kristusho e' ano' fetang nene, honi he'e i u'dumeho na mangtanai, no' honi he'e, i dai docrai om mi fetang eh. ¹⁸ No' honi he'e, supiba Kristus om mi fetang hodi suhuin a'aiam. ¹⁹ Mangfede' pi u'dume matefa Kristus miho, pi fetang horo solo e're'eng, honi he'e, piriho so misah bi' nameno' tofang a'nai homi. ²⁰ Sobo fed ho'o, Kristusho name min a'nai homi ano' fetangam, honie name o'atino' bitha minamho, sa sano' o' matu. ²¹ Mangfede', minho a'ra namenu a'lai, honi he'e name min a'nai homi fetang a'raho, sari name pirnu horo a'lai. ²² Fede' Adam mi barpi min med, sobo Kristus miho, barpi fetang med. ²³ Sobo, nameno' sari an sata ain: Kristusho matu, no' honi he'e, supiba Kristus ho' honi he'e Sa med ano' seiho foil a'ta ain. ²⁴ Honiamfe o' a'mujmi, sariho bang mate serang tofang Sa a'lorang med Somang en, Sa parenta aneng, mate ernu med kufa' ernu sobarpi Sa ano' suhuin, ²⁵ Fede', Sa parenta puin sam Lahtal falefang ernu med E' O'm far meng. ²⁶ Falefang o' a'muj miho Sa a'no' suhuin, sariho min tabang. ²⁷ Fede', Lahtal so lelang ratho med E'fa sel mimeng. Sobo, ubangho lelang rat med E'fa sel mi mengam, o'lelho sari ho'o Lahtal e' a'ra om miam lelang ratho med Kristus E'far meng nene. ²⁸ Lelang ratho med Kristus E'far meng no' he'e, Aidi sobobom sano' lamang fa sariiba lelang med Kristus E'far meng horo e'far honie, sa Lahtalso a'ra lelang ratho om mi. ²⁹ Mangfede' honi, ho' he'e, nabafe nameba sei tuling tow medamho, ma'a supi naba panen med name minam e're'eng? mangfede' name min ho' e' sofetang nene, honi he'e naba eisofe nameba sei tuling tow medho, med supi minamho e're'eng? ³⁰ Naba eisofe, ni karang lapec omfemi sel tana ap? ³¹ Di'ailbar, sel a'rianho, namin a'dang tufeh, sano' no tarain pa' ho' a'ra irimi, a'ra naridi nabung, sari ho'o pi Tuhan Yesus Kristus om femi. ³² Nameno' ei a'ta ain honi he'e, na binangta a'ri ing tofang mong Efesusmi a'ra taburang a'titino'ho, o' untu naba med nere'eng? Mangfede' name min e' a'no' fetang nene honi, "Mae pi na'de seina, fede' dilel he'e pi min." ³³ Aba kalufe nene: "Na o' sah a'ra tenang elho, pinano tofangho a'sahain." ³⁴ Uma no' no' honie, ha'ai foil doc panen e'. Fede', ounc nu e' Lahtal ahol no nene. Na ho'o ubang honie i mala. BO' MATE ROH OM MI SOFETANG ³⁵ Sobo, namenunu ma'a uta ain, "Name min ano' fetangho taro' ni? Naba bo' mate honi horofe supi puin sabor ho'?" ³⁶ Hoi name bodo! Nabafe i te' muding, mangno' honi he'e sa a'bow nene, sobo mi aainang sa minamfe. ³⁷ Med, nabafe i te', o' fah horo a'bow nene, sobo o' a'failba fah a'ai horo a'bow, mangfede' bate honi, ala honi, med na a'fail beng. ³⁸ Sobo, a'fah a'hir Lahtal u' i'nung taro'ni, horo Sa med en na a'failho a'ri an. ³⁹ Hir tofang sobo e' ham nene, sobo nameno' ei hirho nu'le, bengho binangta o'hir, bengho hiw lelang ernu o'hir, med bengho ab o'hir. ⁴⁰ Bo' mate sorga bang bolang eidi a'ra, bo' pali' mate eidi a'ra, honi sobo rupa rac bang bolang eidi salahain, med rupa rac pali' mate eidi salahain. ⁴¹ Fed ei rupa racdi salahain, ul ei rupa racdi salahain, ibing ernu ei rupa racdi salahain fede' ibing pa'nu ei rupa racho ibing beng ei a'lahain. ⁴² Name min sofetang di o'rupa honi. Suhuin a'ai mi a'pot, honi sobo fetang so em om mi a'no' fetang. ⁴³ Sah Lahtalmi a'pot, honi sobo rupa rac om mi a'no' fetang. Moleng malaj mi a'pot, honi sobo kufa' arami a'no' fetang. ⁴⁴ Bo' pali' mate ei mi a'pot, sobo bo' mate Roh bolang mi a'no' fetang. Mangfede' bo' pali' mate a'ra, honi he'e bo' mate Roh bolang eidi a'ra. ⁴⁵ Mangfede' hul olmeng honi, "Namenno' aainang, Adam, ho sano' laman fetang." Sobo Adam o' a'muj miho sano' roh, fetang med nameno' en. ⁴⁶ Honi sobo, bo' roh eiho e' sotur nene. O' soturho bo' pali' mate ei amfe, bo' roh bolang ei foil a'ra. ⁴⁷ Nameno' a'ainangho pali' mate miho', sariho fa'ai ki' maru butung miho'. Nameno' o' mi alo miho, sorga bang bolang miho'. ⁴⁸ Mangfede' fa'ai ki' maru butung miho', honi he'e, supiba fa'ai ki' maru butung miho' hodi o'rupa honi. Med, mangfede' sorga bang bolang ei, honi he'e, supi sorga bang bolang hodi, o'rupa honi. ⁴⁹ Taten tahome ano' nameno'ho, fa'ai ki' maru butungfe puin, honi he'e, selnu mi piridi sorga bang bolang o'nameno' a'fah a'hir puin. ⁵⁰ Na ho'o u' i'ramateng, Di'ailbar, sariho hir med fuiho Lahtal O'bang Bolang a'no' sei sah. No' honi he'e, naba suhuin a'ai no' ho, sa naba suhuin sah ho sa u a'neng sah. ⁵¹ Alepang! Na natafuningnu u ira mateng, pi min barpi nene, sobo pi sobarpi name tari tiling, ⁵² mang horo, huling mate a'mang honi he'e, mangfede' pi apai mi na'hol honi: Fede' huling mate a'mang, name min sofetang, min male e' a'ra nene am, med name tatiling am. ⁵³ Fede', o'ba suhuin a'aiho, supi suhuin sah a'ai sah med sei a'no'. Med o'ba min medho, fetang em med sei a'no'. ⁵⁴ Sariho a'raham o'ba suhuin a'ai medho suhuin a'ai neneho med sei a'no' no' honi he'e, o'ba min medho, fetang med sei a'no', honi he'e, fom pa' hul olmengho a'no' a'n ubangho: "Minho fetang so em u'j o'ham." ⁵⁵ "Hoi min tabang, ei mitale a'ra taromi? Hoi lafo paka, ei ma ar mahip a'ra taromi?" ⁵⁶ Ma ar mahip lafo pana eiho doc a'hal, med doc a'hal a'badeho Sura' Taurat. ⁵⁷ Sobo, pi Lahtal

o'no' bit, fede' Sa Yesus Kristus med ten, honi Yesus om homi Sa tano' nametur beng ernu e'mota. ⁵⁸ Honife, no Di'ailbar u'dumenu mi, toh dume, ha'ai od farufing e', Tuhan o' karesang panen somi tofang. Fede' iridi a'hol, sariho i karesang min no'-no'ho. Tuhan a'raham homi e' mangtanai nene.

Chapter 16SENG TA'UNUNG MED NAME OM A'BUL E'RE'ENG

¹ Fed ho'o, seng ta'unung med name om a'bul e're'eng ei a'rahamho, panen he'e, o' utubba na jumaat Galatia e'tubam horo a'ta ain. ² Hair a'ainang don a'rianho, i nanu med taro' alap, nabaso a'ra itang om miho a'ta ain, honie ha'ai na ho'amfe i'na ta'unung e'. ³ Na ho' honi he'e, na supi utub a'how, ano horofe i u'inung honi he'e, o' sura' barpi puin honie, i na ta'unungho fisam Yerusalem leam. ⁴ Med, mangfede' naridi sam no', honi he'e, supi nara ham-ham sam. PAULUS SO LAME SO TOH HO UKURU ⁵ Na ho' iolap ho' sobo, na Makedonia lol, fede' no tanut ho, na Makedonia lol sam. ⁶ Med, na ma'a ira homi mih tar sam pali' ma'ab so a'lai, honie i neita honie nolame tarolol di mang no' mamang. ⁷ Fede', na mangdun ihol a'pite' na na'ain. Nomho na ira so lufang pite', mangfede' Tuhan u i'nung. ⁸ Sobo, na Efesus mi sam Roh hel o'selho mimeng. ⁹ fede' se'ar berangba karesang a'tino' ukaresang eiho sari during nere'eng, masiki tofang nari lafang. ¹⁰ Mangfede', Timotius sa ho' ira ham-ham homi, honi he'e, i e'dun honie sa ha'ai baroc e', fede' saridi Tuhan o' karesangfe panen mangfede' nari honi. ¹¹ Honife, nameden ha'ai e'dun sariho lamang honi nene. O' lame om honi i eita a'motmi, honie sa no'ham omfemi sabor nolap ho'. Na Di'ailbar tofang a'ra ham-ham ho' omi a'danang eh. ¹² Fed ho'o, pi di'ail Apolosho na a'ramateng a'titino', honie sa sam iri med di'ailbar bengnunho o'malil, sobo sa sa'ain e' ho' nene sam fed ho' mimengam. Sel il a'ra honi he'e sa ho'am. ADA MAHEN O' A'MUJ MI ¹³ Iri bu'ang no'-no', udume homi toh dume. Panen a'ten mangfede' lotebar honi, ino' kufa' ino' ara. ¹⁴ Na ernuba i panenho, ukarangfe om mi panen. ¹⁵ Na iramateng a'titino', Di'aibar, (i a'hol sariho, Stefanus med o' bang om sobarpiho, o'pir tofang a'ainang mong Akhaya mi, no' he'e supi safah sahir a'lorang puin name om a'bul ernu u'baleta), ¹⁶ honie iridi ilorang med name ho'oniho med nameba karesang ham, med rac ma'eh ho e're'eng. ¹⁷ Stefanus, Fortunatus med Akhaikus supi ho' napano' o'sah fede', i kurang bo' ho supi ano' anam. ¹⁸ Fede', nei roh med iei roh ho supi ano' lewam. Honife, name honiho u ada a'hol. ¹⁹ Jumaat tofang mong Asia miho, ada mahen tahow i en. Akwila med Priskila ada mahen bune Lahtal mitahow med i en, med jumaat supi o' bangmi hodi sobarpi, ada mahen tahow i en. ²⁰ Di'ailbar ho'omi barpi ada mahen tahow i en. Ada mahen bit fa nu a'raham ma nu a'raham, tamuning bolangfe om mi. ²¹ Nari, Paulus, na nei natangfe puin ada mahen ho'o hul. ²² Mangfede' nameden e' Tuhan ukarang nene, honi he'e, sari a'ho a'ro'oin min bo' malot. O... Tuhan, A ho' ma! ²³ Tuhan Yesus o' bit kafac ara tohuil. ²⁴ Yesus Kristus mi, no ukarang ira tohuil sobarpi. Atino'.

2 Corinthians

Chapter 1PAULUS ADA MAHEN TAHOW

¹ Paulus, Kristus Yeseus O' rasul, med Timotius pi di ail Lahtal u i'nung, med Lahtal O' jumaat ba a' ra Korintus mi, med name om bolang ernu a' ra Akhaya pali' mi sobarpi en. ² Pimang Lahtal med Tuhan Yesus Kristus O' no' O' ham, O' loil O' asal, O' bad O' herang med O' tofang lu ung a' ra iri ta. LAHTAL O' LOIL ASAL HO, O' MAHEN BIT A' RAHAM ³ Pimang Lahtal med pi Yesus Kristus, Omang Om tesah afeng, med Lahtal loil asal bad herang o' asel, ⁴ ni a' ra maar mahip tofang om mi, Sa loil asal bad herang nien, horo ni foil puin supi ba maar mahip tofang om miho ano' loil asal bad herang, fede' Lahtal nino' bad herang am. ⁵ Mang fede' Kristus O' maar mahip a' ra niri mi a' lihing her honi hee, niei bad herang hodi Kristus fe lol a' lihing her. ⁶ Mang fede' ni maar mahip a' hol honi hee, sari ho'o, iei bad herang med iei il luling e' re eng. Eme, meng fede' ni loil asal honi hee, sari na hoo iei bad herang horo karesang iom a' no' dume, puin maar mahip ba iridi a' hol med niridi a' hol ho u tahang. ⁷ Ni udume fa iri miho dume, fede' ni a' hol ho, iridi nira maar mahip ho tefang horo ba, o' loil o' asal, o' bad o' herang niridi med. ⁸ Di ail bar, maar mahip ba ni mong Asia mi a' hol ho, i ha' ai nira a' hol e'. Ni tarofe ernu tefang ni kufa' ho a'lihing horofe, ni min fe u i' nung, sobo fetang ho nipang sah. ⁹ O' mitata, hukung min med ho, a' ra niafah mi, honie ni haai ni bo' mate o' a' tino' bit nene sobo Lahtal ba name min a' no' fetang horo ni O' a' tino' bit. ¹⁰ Min tabang tafah u aloil ho, Sa o' om homi niri med niad nitain am, Sa foil niad nitain. Sari horo ni ududme, Sari horo foil il luling med nien. ¹¹ Iri di niri ukarang, sariho i a'ome om mi honie, tofang niani puin mahen bit, fede' ukarang ni med ho, name tofang o' a'ome fe lol. PAULUS SO TANUT TILING ¹² Ho o'ro niei nipa no' sariho niom kakaai homi ubangho, ni pali' mate hoo ta fetang eh hoo, o' mita med ira ham ho, Lahtal Ei om a'bul med Ei om bolang horo puin, e' pali' mate ei na' hol dil ma eh ei nene, honi sobo Lahtal Ei no' i ham femi. ¹³ Fede, ni e' nabeng hul ien nene, sobo i ta an no' med i a' hol horo. E' beng nene. Na udume ho, i o' lel a' hol sobarpi, ¹⁴ sariho, niei nira ham ho, i habuden a' hol am sari ho, niri hoo sano' i ta rain pa', mang fede' iri hodi sano' niei tarain pa' med Tuhan Yesus O' sel O' hair homi. ¹⁵ Udume om hoo mi, nei nom ho, na notur ho' ieleme homi honie, i Lahtal O' tofang lu ung ho med o' mi alomi. ¹⁶ Na sam Makedonia leam hoo, nom sam iedun uma, honie na sam Makedonia mi no' honi hee na foil nabor ho' ibung honie, na Yudea leho' ho i neita namot mi no'. ¹⁷ Honife, maa nabafe na utanut eh hoo, na u nom a' tan? Eme, maa nabafe na utanut eh hoo, pali' mate ei tanut fe lol horofe nei ho a' ra sara ham ham "ya, hee ya, med a' ai hee a' ai"? ¹⁸ Mang fede' Lahtal ho ma eh alepang o' asel, honi hee, ni ira mateng ho e' "ya" med e' "a ai" nene. ¹⁹ Fede, Lahtal O' Ai, Yesus Kristus ba, ni inai homi umateng eh ho, sari ho nari, Silas med Timotius horo femi "ya" md "a ai" nene sobo, Sari horo femi "ya". ²⁰ Fede, Lahtal O' paha' barpi Kristus om femi "ya". Horo ei soba, Sari fe a' lai ni a' tino' bit med Lahtal O' mate o' lafining a' ra ham. ²¹ Med, Lahtal niri

Chapter 2

med iri ham ham tano' kufa' med Kristus om mi, Sa satang tari tabaring,²² foil tari tel dafail, So Roh med tom mi a' no' udume mate.²³ Sobo na Lahtal o' lofe a' no' no laman ho ta a' hol, puin nari tahang fede' na foil ho' Korintus leho' bit sobo dai eh.²⁴ Haai ubang iei udume ho, ni uparenta honi sobo, niri hoo di ira ham ham karesang puin ino' bad herang fede' i udume om homi itoh dume.

Chapter 2

¹ Honife na nom mi a' hi' am sariho, na e nom susa puin iolap ho' nene am. ² Mang fede' na ino' susa honi hee, ano maa nano' loil asal, ai ba na a' no'susa lala am horo eme a' ai? ³ Na nahul, mang fede' na panen am honi, honie na ho' honi hee, name ba nano' loil asal ei ho, supi haai susa lala om mi e'. Fede' iri barpi na utanut so a' tino' sariho, nei loil asal ho sano' iei loil asal sobarpi. ⁴ Ma ar mahip tofang med nom kurang femi, neng noi tafoil om mi na nahul med ien, sobo e' ino' susa lala nene sobo, honie i a' hol ukarang ba a' ra nabung hoo, sei solo na puin iri ukarang. TEI NAME BA A' HAL PANE HO, SUPI UAMPO ⁵ Sobo, mang fede' name den susa lala panen, sa e' panen puin nano' susa lala nene, honi sobo o' ha o' manang a' ra honie, na haai a' no lafoh latel med ien barpi e'. ⁶ Name honiho, iri horo habuden mate a' fom di no' am. ⁷ Honife, o' mino' hee, i supi uampo med supi a' no' loil asal honie, name o' honiho, supi haai susa lala tofang om mi hol dalim e'. ⁸ Honife, na idodo honie, i ukarang ho a' tino' panen med supi a' ra ham. ⁹ Fede, sari horo ei soba, na hul ien honie na dun o' a' tino' ho ta' hol, maa ernu turlo om homi i a' lol a' ta ain eme a' ai. ¹⁰ Name nu i uampo, honi hee nari di sai ai ho u ampo. Fede, nabafe na uampo am, ho hee naba honi horofe na uampo am, sari ho na Kristus a' pong a' dang homi panen med iere eng. ¹¹ Honie, sa setang haai tari mi untu nene, fede' o' tanut ernu pi a' hol am. PAULUS OM UPIR, MED PAULUS APANO' ¹² Na sam Troas mi Kristus O' Sura' Habar umateng a' ra ham, med Lahtal Om mi se' ar sari during nere' eng, ¹³ no roh om sanang apa no' dai fede' no di ail Titus na e' a' hol nene. Horo na supi a' ra mateng no' na sam Makedonia leam. ¹⁴ Sobo, Lahtal O' no' ubang, fede' Sa niepuin nitang puin fa no'ham med ho Kristus Om femi, med eleme a'ri an Sari horo ni umateng a' no' manem honie sa tofang a' hol. ¹⁵ Fede, niri horo Kristus O' na manem med Lahtal e' re eng supi ba il luling med am o' a' nai homi, med supi ba dele min tabang eham hodi o' a' nai mi. ¹⁶ Nu ei a' ra ham, niri hoo min ei bone med min e' re eng, med beng e' re eng, niri hoo fetang o' bone med fetang e' re eng. Sobo, maa ano so na hooni nun ho panen no'? ¹⁷ Fede, niri hoo, e' mang fede' name beng tofang ba Lahtal O'Fom pa' fail honi nene. Niri hoo, Kristus Om mi ni niom a'bul a' bul puin mateng lurung Lahtal a'ra ham homi, mang fede' Lahtal So name tahow nun honi.

Chapter 3LAHTAL O' SURA' HABAR UBALETA O' NAME

¹ Maa niriso foil ni bo' utarain eh am? Eme, mang fede' name pirnu alo, maa niriso iri utarain o' sura panen eme iriso panen? ² Iri horofe ni sura' ba hul niom mi ol meng, horo name a' hol, med nameno' barpi ta an am. ³ I utub ubang ho, iri horo Kristus O' sura' ba ni ubaleta eh ho, e' tinta puin hul nene sobo, Lahtal O' Roh Fetang fe puin hul, e' foi halal beng ta hul nene sobo, nameno' o' foi halal om mi horo ta hul. ⁴ Niom udume hooni horo a' ra nibung Kristus fe lol, fa Lahtal a' ra ham. ⁵ Honie haai ubang ni bo' mate horo na' hol, nanu a' ra hee, sari naho niriso panen honi nene sobo, niei na' hol dil ma eh ho Lahtal femi ho', ⁶ Sari horo nino' na' hol, nino' Sura' Habar o' name baleta, e' nahul o'pa' a'ta ain nene sobo, Roh femi. Fede, nahul o' pa' ho tamine, sobo Roh ho tano' fetang. ROH O' KARESANG HO, LEL MADAL MATE ⁷ Sobo, mang fede' karesang ho min a' ra om mi, honi hee, a an pa' foi ta hul ho lel madal fit ho, sam Israel hinung Musa a' pong fa' e' dun sah fede' lel madal ho ei, honi faleng o' lel madal ho maru pir am, ⁸ maa Roh ei karesang ho o' lel o' madal so mi mate eme a' ai? ⁹ Sobo, mang fede' karesang ba hukung fit ho' ho lel madal a' ra, o' mi tata honi hee, na o' a' bul ukaresang ho, lel om homi somi tofang a' lihing her. ¹⁰ So a' tino' naba so turmi a' no' lel, sari hoo e' a' no' lel nene am fede' lel madal ba a' lihing her am ho ei. ¹¹ Mang fede' o' maru am ho lel madal fit ho', honi hee, em so em ho lel madal om homi foil mi e' mota. ¹² Fede udume hooni a' ra horo ba, ni e' baroc nene somi mate puin, ¹³ no' e' mang fede' Musa honi nene, Sa sapon fa' utel honie, Israel ai bar haai naba o' a' muj mi hee maru ho, supi dun a' hol e'. ¹⁴ Sobo, supi o' tanut ho sano' adobe am. Sam fed hoo mimeng ho, Sura' Pah ta an om homi, napah sapon baloil ho e' during dai fede, Kristus Om femi sari napah ho during no'. ¹⁵ Mi tata sam fed hoo mi, Musa o' sura' ho ta an eh honi hee, napah nu supi om ah baloil eh. ¹⁶ Sobo, seh ainu sabor Lahtal o' lap ho honi hee, sari napah ho name balel med. ¹⁷ Lahtal ho Roh, med Roh eleme homi Lahtal a'ra, med sari homi ho il luling a' ra homi. ¹⁸ Med, piri ba e'tapong fa' baloil nene ho, pi barpi Lahtal O' lel ho a' no' ukung lel, name tari tiling tano' lalaman lel ho a' ra ham, tara fa lel homi mang fede' Lahtal horo Roh, ho hee, piri di honi.

Chapter 4PAULUS KARESANG BALETA OM MI HO, SA A' TITINO' P A N E N

¹ Horo ei soba, ni karesang hoo med a' ra ham ho, mang fede' ni Lahtal O' ukaarang med- am horofe, niom e' u lahun nene. ² Sobo, na o' tafuning ba mala maniang ho ni bahut, o' ba ladimang labor om mi nene, Lahtal O' Fom Pa' adimang a' bor nene, sobo na o' a' bul fe mitoh milame honi hee, ni Lahtal eng a' dang homi ni bo' med nameno'ernu om ah e' tub. ³ O' mitata, mang fede' ni Surah Habar hodi dai sari utel meng honi hee, sasari utel med supi ba min med feho e' re eng, ⁴ o' a' nai homi supi ba o' a' tino' bit nene ho, pali' mate ei lahtal supi o' tanut tel med horofe, Kristus O' Sura' Habar o' lel madal ba Lahtal O' Lalaman ho supi dun a' hol nene. ⁵ Fede' ni e' ni bo' mate horo umateng nene sobo, Kristus Yesus sano' Tuhan, med niri hoo iri ubaleta asel Yesus. ⁶ Fede' Lahtal O' Fom ubang ho, "Sei honie sa Lel ho a' ra paka om homi lel", tom hodi mi lel am, honie sa na' hol dil ma eh o' lel med ten, sari ho Lahtal O'Lel O' Madal ba a' ra Kristus Yesus a' pong fa'

ta eh ho e' re eng. ⁷ Sobo, kafac hoo ni fa ai dong om femi med, honie tutung kufa' a' lihing her Lahtal femi ho', sobo e' niri femi ho' nene. ⁸ A' di tapor a' ri an name niding but sobo, naden e' niri arap nene. Niom upir sobo ni hod nene. ⁹ Ni m ar mahip a' hol soso, Sa e' niad nitain nene. Name nihel few sobo, ni e' min nene. ¹⁰ Yesus O' min ho ni bo' mate homi ni a' ra huil lame sei masing honie, Yesus O' fetang hodi a' no' lel ni bo' mate homi. ¹¹ Fede' niriho, fetang hoo ni a' lorang min en sei masing fede' Yesusu honie, Yesus O' Fetang hodi a' ra ni bo' doc a' hal hoo mi. ¹² Honie, sa min ni bo' mate hoo mi karesang, sobo fetang ho i bo' mate mi karesang. ¹³ Honi sobo, roh ududme ham a' ra honi hee, hul ol meng ho a' ra ham, "Na o' a'tino' bit horo ba na mateng, niri di o' a' tino' bit horo ba niri di mateng". ¹⁴ Fede, ni a' hol sari Ai ba Tuhan Yesus a' no' fetang am ho, Sa niridi med Yesus a' ra ham ham nino' fetang, no' hee niri med iri Sa tara ham ham sam O' lap sam. ¹⁵ Fede, na hoo barpi a' ra med iere eng honie, ukarang ho mang tofang sota med name no' tofang e' re eng, honi puin mahen no' tofang bit Lah tal O' lel O' madal ho a' ra ham. UDUME FEMI FETANG ¹⁶ Horo ei soba, niom ka ai nene niom lahun nene. Masiki ni bo' mate moleng hel e' sobo, nameno' om ah hee' name nino' habar di lel a' ri an. ¹⁷ Fede, maar mahip mi filung fed hoo, sa tofang luung lel madal so em nu ukaresang med niere eng, sari hoo ernu turlo sa mi e' mota. ¹⁸ Na an an dun a' hol ho, ni e' midun eh nene, seilal na o' dun a' hol. Fede' na an an dun a' hol ho e' so em nene, sobo na an an dun a' hol nene horo fe so em.

Chapter 5

¹ Ni a' hol sariho mang fede' teleme pali' mate ta hoo name a' berang few honi hee, pi bang elnu sodai a' ra, sariho Lahtal femi ho', name e' satang puin a' ten nene sobo, em soem a' ra Sorga mi. ² Pi dai a' ra bang hoo mi eh ho, tom lahun tapang sah, fede pi mih pi tar e' leme Sorga mi horo pi foil mimih mitar tom uma. ³ Fede, sari hoo pi med hee, name tedun pi a' boi nene am. ⁴ Pi dai a' ra bang hoo mi eh hee, tom lahun tapang sah med pi tarofe tefang, fede' tom e' a' boi uma nene sobo pi fen puin honie, o' so em nene ho o' ao em uj. ⁵ Fed hoo, Ai ba tari utaro' med na hoo e' re eng sarihoLahtal, Sari so Roh med ten a' no' pi udume. ⁶ Horoba, ni niom tahang sei msing med ni a' hol hee, ni dai a'ra bo' mate ei bang hoo mi eh honi hee, ni e' a' ra Lahtal Om mi dai. ⁷ Fede, ni fetang hoo, asel udume, e' dun a' hol mi nene. ⁸ Honi sobo, ni niom tahang, med nipa uno' ho, ni bo' mate ei ho e' elet honie, Lahtal fe a' ra ham ham mih tar. ⁹ Horo ei soba, ni se' bur lap honie, ni bang hoo ro femi so eme, ni a' ra luling femi sodi, Ei Om ho tamuj. ¹⁰ Fede, pi barpi uil uil Kristus O' kadere hu' timba a'ra ham mitoh honie, nameno' sari an panen a' ten bo' mate ei, sari ho no' so eme sah so honi ho, o' abor o' den med. LAHTAL EI OM NO' U' BALETA ¹¹ Fede' ni a' hol o'lel hee Lahtal ubaroc, horofe ni panen puin name bang di o' a' tino' bit. Sobo, niri hoo lel Lahtal e' re eng am, na udume ho lel med iom hodi e' re eng. ¹² Ni nibo' mate hoo e' utarain med iemaring nene am, sobo ni sel ien honie, ifoh itel niraham homi. Honie, sa iridi a' bor pa' a'ra honi ipuin name ba bo' mate eife usafoh satel, sobo naba so supi om mi ho usafoh satel nene ho o' a'bor ¹³ Sobo ni e' nibo' ubu'ang nene, honi hee sari naho Lahtal Ei. Mang fede' ni nibo' ubu' ang nene, sari ho iere' eng. ¹⁴ Fede' Kristus O' ukarang ho niri uaneng, honi fe ni utanut hee, mang fede' name pirnu min med name tofang e' re eng, honi hee supi barpi min. ¹⁵ Med, Sa min tofang e' re eng honie, supi fetang eh ho, haai fetang sobo' e' re eng nene sobo, supi fetang med Ai ba min no' hee sofetang supi e're eng horofe a' ra ham. ¹⁶ Honife, fed hoomi, name ba fetang farufing bo' mate fe lol ho, pirnudi ni e' a' pong a' hol nene am. Masiki Kristus ho bo' mate ei lol ni a' hol am sobo, fed hoo ni e' ta an honi nene am. ¹⁷ Honife, anoso a' ra Kristus Om mi, sari ai ho a' ten a' home habar. Na o' em nun ho samam, e'dun, na habar ernuho' am. ¹⁸ Na ernu hoo barpi Lahtal femi ho', Sariso piri hoo med So bo' ho a' ra no' Kristus a' lai, no' hee tara no' ho, o' karesang med ten, ¹⁹ sariho Kristus femi Lahtal So bo' med pali' mate hoo a' ra no', supi o' tetang hasu ernu Sa e'ta an nene, Sa tara no' am ho o' umateng ulurung sa med ten tahow umateng. ²⁰ Honife, niri hoo Kristus So name tahow o' a' ti no'. Lahtal So lofe pa' utub nirife nilai. Ni ira mateng ho asel Kristus, honife ibo' a' lorang puin Lahtal a' ra no'. ²¹ Sari ho doc a' hol nene sobo, panen a' ten a' no' doc asel piri, honie Kristus Om mi Lahtal tano' a' bul.

Chapter 6

¹ Med, A' ra ham ham karesang, niri di idodo honie, Lahtal O' ukarang haai med a' sahain e'. ² Fede, Sa ufom, O'fom pa' ubang: " Sel taromi Na i' nung hee, Na ei alepang, med il luling o' sel mi hee, Na ari ukarang". E' dun, fed hoo ro ba sel i' nung ho. E' dun, fed hoo ro ba il luling o' sel ho. ³ Ni e' name den a'no' u' fit nene honie, ni karesang hoo name haai e' bit e'. ⁴ sobo panen a' ten ernu mi, ni niri utub niri hoo Lahtal O' name baleta, maar mahip ernu mi ni niom tahang, sah karang om mi ni tahang, ⁵ niri beh niri par, sapiri om mi, rac ma eh, tar sah, malihing,ni utahang barpi, ⁶ niom a' bul puin, na' hol dil ma' eh, niom tahang, niom bala, Roh Bolang, ukarang o' a'bul fe ni puin, ⁷ mateng pa' a' bul, Lahtal O' kufa',horo na a' bul o' nei o' balep a' ra nitang tani med nitang fi ing mi, ⁸ mate lafining sah lahal, e' bit eng' el med tarain pa' ni utanut hee kalufe horo mamang, honi faleng niri hoo a' bul. ⁹ Niri hoo name nihol nene sobo niani lil, mang fede' min eham honi sobo e' dun, ni fetang; mang fede' niri beh par honi sobo name e' nimine nene; ¹⁰ mang fede' a' hain a' fe' honi sobo loil asal sei masing, ni lahal sobo name beng a' no' kafac, naden e' a' ra nibung nene sobo ernu turlo a' ra nibung. ¹¹ Ni niat during med ien am hoi Korintus hinung, niom sari during so habu. ¹² Iri ho ni e' i ha' meng nene sobo, iom horo iri ha'. ¹³ Fed hoo, o' a' bor ham fe honi hee, mang fede' na no aikabar a' ramateng -- iom ho during so habu mate TADEN SOBO E' HAM NENE ¹⁴ Haai ino' taden ham nene med name o' a'tino' bit dai ho a' ra meng. Fede' na o' a' bul med na o' sah ho, naba so ham na alo o' a' nai homi? Eme, naba so ham lel med paka o' a' nai homi? ¹⁵ Naba so Kristus med Belial u sara som nu' no' hee a' ra Kristus a' bung? Eme, naba nu a' ra name ba o' a' tino' bit med name ba o' a' tino' bit dai o' a' nai

homi? ¹⁶ Med, i' nung ham naba so a' ra Lahtal ei bang med ti ah foi ah ei e' leme o' a' nai homi? Fede, piri horo Lahtal O' bang fetang, mang fede Lahtal O' Fom Pa' honi, "Na a' ra supi om mimih mitar, med Na supi o' a' nai homi lame med med Na Nano' supi O' Lahtal, med supi sano' No serang" Imamat 26:11-12 ¹⁷ "Honife, i supi o' ham ham homi hel, honie supi e' let" Lahtal ubang honi. Med, na o' sah itang a' tor nene, honie, Na Natang ie pep iri med" ¹⁸ "Honie Na Nano' O'mang med ie re eng, med iri ho ino' No Aibar mi ob mi lote", Lahtal tutung kufa' O' Fom Pa' ubang honi.

Chapter 7

¹ Fede' paha' ernu hoo pi puin meng, hoi iri ba no ukarang om mi, ma honie pi bo' mate med bo' mate ei roh o' kome karo' ernu ho, pi u tano' bolang honie pi tano' no' tano' ham, Lahtal fe ubaroc fa Lahtal O' bolang manep lefa. PAULUS BAD HERANG ² Iom homi nieleme u ad. Ni e' a' hal den panen name nudi a' ra ham nene, ni e' name den a' sa hain nene, ni e' name den mi untu med nene. ³ Na e' na hoo ubang puin ino' a' hal nene, fede' dai ehta na u ira mateng am sariho, i' a' ra niom mi, honie nira ham ham mim, nira ham ham fetang. ⁴ No udume fa iraham ho so mimate, No tarain pa' fa iraham di mate, loil asal so a' ra nari mi, na susa karang om mi sobo bad herang so a' ra niri mi a' lihing her. ⁵ O' mi tata ni sam Makedonia mi honi hee, ni bo' tining talaj a' hol nene sobo, maar mahip tofang nio tarutung, sariho taba' tale' ang luling mi ho' baroc banibung a' ra bang om mi. ⁶ Honi sobo, Lahtal so name om muj apang sah ho a' no' sanang, ni mi bad asel Titus niolap ho'. ⁷ Sa ho' horo solo nene sobo, bad herang horo puin saridi om sanang a' ra iri mi, mang fede' sa u nira mateng honi, sari ho iom nari uma, ieng noi nari umuj, ikufa' toh med nara ham horo puin na bad herang mang ta. ⁸ Honife, masiki na ino' susa am asel no sura' ho ei, sobo na unahoir di a' ai. Masiki na unahoir am sari ho na e' dun hee, sura' ho iom a' no' muj o' sah masiki e' lufang nene. ⁹ Fed hoo napa no', haai iom susa horo nene, sobo iom susa honie iom a' fom, fede' iom susa ho Lahtal Ei Om a' ta ain honie mang naba horodi, ni haai ino' kurang bo' e'. ¹⁰ Fede, teng noi muj Lahtal Ei Om a' ta ain o' pa' ho tom a' fom, utahoir di a' ai, med sa tepuin tatang puin fa il luling lefa. Sobo, teng noi muj asel pali' mate ei a' ra ham, sari o' pa' honi hee min tabang. ¹¹ Fede, e' dun, susa lala Lahtal Ei Om a' ta ain so mitofang, sariho karesang iere' eng meng ho a' tino' so mi mate, o' lel honi hee, i e' a' hal nene, a' ri ing fail a' ai, baroc banibung a' ai, iom so umama eh, ukufa' toh med o' a' bor o' den. Ernu turlo o' om hoo mi i utub a' no' lele am sariho, na hoo om mi i a' hal a' ai. ¹² Honife, masiki na sura' hul ien am sobo, na hoo e' med name a' hal panen e' re eng nene, no' hee, e' med name ba a' no' a' hal hodi e' re eng nene, sobo honie iom a' titino' med niraham ho, a' no' lel Lahtal a' pong a' dang homi. ¹³ Horo ei soba, nipano'. Nipano' om homi, ni foil bad herang Titus ei bad herang e' mota fede' Ei roh ho iri so barpi o' roh ho a' no' bow rapo' am. ¹⁴ Mang fede' na ifoh itel med Titus en am honi hee, na umala di a' ai. Sobo, mang fede' ernu turlo ho ni na o' a' bul om mi uira mateng am, honi hee ni Titus a' ra ham homi ifoh itel ho so a' tino' a' bul. ¹⁵ Med, o' ukarang e' sah fa ira ham ho mang mate ta, mang fede' i a' lol a' ta' ain sa barpi uma so oh, mang fede' naba honi sa ho' ma ho i a' danang itang e' pep ho baroc banibung fe puin. ¹⁶ Napano' empir fede', ernu tulo om homi nei udume a' ra iri femi.

Chapter 8 UKARANG E'SAH O' SATANG TA' UNUNG MED NAME OM BOLANG TOFANG E' RE ENG

¹ Fed hoo, di'ail bar, niom ho iridi Lahtal O' ukarang ba med Jumaat ernu mong Makedonia mi en am ho, iri di a' hol fe, ² sari ho maar mahip tofang supi a' lai, loil asal mi tofang, med sah lahal mi mate, sobo supi sei som a' bul a' bul ho ukafac mi a' lihing. ³ Na umateng, sariho nabafe supi om med name en honi hee, supi sona a' ra a' ta ain, den hee supi med ta' unung mi a' lihing sei som a' bul a' ta ain. ⁴ Supi ni ukarang bang a' titino' honie, name om bolang tofang ubaleta hoo, niridi a' ra om mi. ⁵ Med, ho' oro supi panen, e' mang fede' ni udume eh honi nene, a' ai nanang honi hee, supi so bo' a' lorang med Lahtal en, no' hee Lahtal u i' nung supi foil so bo' a' lorang med nien. ⁶ Horofe, ni Titus a' how hano' ang, mang fede' a' ai nang sa panen am honi horo sa foil panen, honi puin ukarang o' panen ho a' no' an inai homi. ⁷ Sobo, mang fede' iriho na tofang om mi tofang lu ung, udume mi, mateng lurung mi, na'hol dil ma'eh mi, karesang baleta mi, med iei ukarang e'sah ma niraham hodi mi, honi fe, iri hodi ukarang om hoo mi so mi tofang a' lihing her. ⁸ Na sari na hoo ubang ho, e' a' no' parenta honi nene sobo, puin ei om a' bul puin name ukarang ho o' a' tino' lap ho, name beng fe a' lai. ⁹ Fede, i a' hol pi Tuhan Yesus Kristus O' ukarang sariho, Sa kafac sobo Sa – i' nung Sano' Name lahal asel iri honie O' sah O' lahal ho a' lai honi hee, i ino' name kafac. ¹⁰ Med, na hoo om mi na nei tanut med ien, sari na hoo iei untu o' tun numi ei, i e' panen solo nene sobo, iom panen uma empir. ¹¹ Honife, fed hoo, karesang hodi a' no' an honie sa ipano' ho a' raham te eng, puin naba so ara ira eh ho a' no' an. ¹² Mang fede, na o' med name en ei ho a' ra am, honi hee sari na horofe name med, sariho namenu o' nabaso a' ra horo sano' asel, sobo na a' ai ho e' sano' asel nene. ¹³ Sari na hoo, e' name beng a' no' filung med ino' tarofe nene, sobo honie sa filung ham tarofe ham. ¹⁴ Sei honi sa iei o' a' lihing fed hoo, puin supi ei kurang bo' a' no' an, no' honi hee, supi ei o' a' lihing ho, foil puin iei kurang bo' ho a' no' an. Honie sa filung ham tarofe ham a' ra. ¹⁵ Mang fede' Sura' Bolang mi hul ol meng honi, "Name ba na ta' unung tofang sobo o' a' lihing a' ai med name ba na ta' unung tofang nene sobo, o' kurang bo' a' ai". TITUS NAME TAHOW ¹⁶ Sobo, mahen no' ubang Lahtal a' ra ham fede' a' tino' toh ba nei a' ra ham ho Sa med Titus om mi meng med iere' eng. ¹⁷ Fede, Sa niei mateng horo solo med nene, sobo sa sei a' tino' toh mate horo puin iolap ho' sei som fe a' ta ain. ¹⁸ Titus a' ra, ni di' ail ba jumaat tofang a' nai homi utarain, sariho Sura' Habar umateng ei a' raham homi ni tahow. ¹⁹ E' horo solo nene, sari hodi jumaat tofang utub honie nira ham ham ukarang o' karesang ba ni panen ho'o panen, honi puin Lahtal A'ni utarain, med niei niom no' ho utub. ²⁰ Ni ubu'ang o'karang honie, name den ha'ai niebit e', sariho ukarang mate ba, ni utaro' om hoo mi. ²¹ Ni se' bur lap naba horo a' bul, ni horo panen, e' Lahtal Ei dun solo mi nene sobo, nameno' ei dun dimi. ²² Med, ni supi a' ra ham ham, ni ni di'ail ba o' mid o'

hel ni e' dun am hoo, sari aiho na tofang om mi sa farekang, o' mitata fed hoo sa farekang mangta, fede' udume mate fa ira ham ho a' ra om mi. ²³ Fed hoo Titus ei a' ra ham honi hee, sari hoo no taden med no tenang el nara karesang, o' hir o' pa' ho med iere eng. Pi tenang el bar beng ei a' ra ham honi hee, jumaat tofang supi utub, a' no tarain pa' nu, med Kristus a' ra ham. ²⁴ Honife, jumaat tofang a' ra ham homi iei ukarang med niei u a' foh a' tel o' hir o' pa' ho, med supi e' tub.

Chapter 9TAPANO' PUIN MED NAME EN

¹ Nei nara ham homi, karesang med name om a' bul tofang a' raham ba, na hul ien hoo, a' lihing bi' am. ² Fede, iom sanang ipano' na a' hol, na u ifoh itel med Makedonia hinung en sariho, Akhaya di o' tun numi utaro' sari hoo, iei farekang horo, puin supi habuden mate a' no' farufing am. ³ Honi sobo, na di' ail bar hoo tahow honie, na hoo om mi ni ifoh itel ho, haai a' no' na mangtanai e'. Honie, iridi iri utaro' alap mang fede' na bit am honi. ⁴ Mang fede' Makedonia hinung o' name den nara ham ham ho'e supi a' hol i e' iri utaro' dai honi hee, ni (e' ira mateng nene am) maa ino' mala, fede' ni utanut eh hoo a' bul. ⁵ Honife, Na utanut honi hee, mino' ho, di' ail bar hoo supi a' how hano' ang sotur sam iolap sam honie, name en o' na ba dai eh ta i u paha' am ho, utaro' med meng. Honie sa name en ei na ho, utaro' ano' tom sanang tapano' ei na, sobo haai sano' tom lahun tapang sah ei na nene, soeme utari paksa ei na nene. ⁶ Na sari na hoo ubang: anoso te' muding a' pite' hee, hor lap di a' pite' le, sobo anoso te' muding tofang hee, hor lap di tofang. ⁷ Nameno' sari' an uil named name en, honi hee sa som mi a' no' tining am, e' som kurang sapang sah puin nene, soeme e' usari paksa nene, fede' name ba som sanang sapano' puin name ukarang ho, Lahtal sari ai ho ukarang. ⁸ Med, Lahtal ho, Sa tofang luung med ien no' honie, sa ernu turlo om homi tofang luung so a' ra ira, med o' mi a' lihing ho, a' ra panen a' ten no' om homi. ⁹ Mang fede' hul ol meng honi: "Sa dalam a' ba ang am, Sa med name sah lahal en am, O' a' bul a' bul ho so a' ra eh, em sam so em ho a' meng" ¹⁰ Fed hoo, Sa na' fail utaro' med name nate' na muding en, roti sano' namej, ei na' fail utaro' a' no' tofang honie te' muding, puin ei na o' a' bul panen o' hir o' pa' a' no' tofang. ¹¹ Iom bala amone horo puin, ina tofang om mi kafac med, ma nilai ni puin ada mahen bit Lahtal a' ra ham ho a' no' fetang. ¹² Fede, itang ta'unung puin name ukarang hoo, e' med name om bolang tofang horo o' kurang bo' e' re eng nene sobo, hodi puin mahen no' bit Lahtal a' ra ham somi a' lihing name no' tofang a' lai. ¹³ Karesang hoo o' hir o' pa' ho a' lai honi hee, supi Lahtal Ani utarain fede' iei a' lol a' ta ain fa Kristus O' Sura' Habar ho imang umuj, no' hee supi med nameno' tofang ho i na ernu supi e' dalam horo ba, supi Lahtal Ani utarain. ¹⁴ No hee supi o' a'ome om mi med iere eng ho, supi om iri uma o' sah, fede' Lahtal O' ukarang e' sah a' ra iri ta somi tofang. ¹⁵ Mahen no' bit Lahtal a' ra ham, asel Sa med ten pi umateng sah!

Chapter 10PAULUS O' PANEN A' TEN LAHTAL FEMI HO'

¹ Nari hoo Paulus, no bo' hoo sa Kristus Ei Om bala amone puin ibang, na ipong fa' a' ra ham toh na baroc, sobo na ielet na e' baroc nene! ² Na ibang honie, na ho' honi hee na haai no udume puin nano' kufa e', sari ho na ta an puin nano' baroc nene, honie name pirnu alo ba nino' mang fede' niriho name bo' mate femi fetang eh honiho lafang. ³ So a' bul, ni dai bo' mate femi fetang eh, sobo ni e' bo' mate femi a' titino' karesang baleta eh nene. ⁴ Fede' ni nei balep puin mali ei ho, e' bo' mate miho' nene sobo, name pir tow sano' nu horo Ei kufa' fe ni puin falefang ernu o' dor o' koc ari' bahite. ⁵ Tanut ernu med na o' lafining ba nameno' sei sadel ba' puin a'ten, honi puinn Lahtal a' pong a' hol lafang ho ni a' butung a' sele. Ni supi o'tanut ernu ho a' puin no' hee, ni supi a' no' moleng med Kristus en, ⁶ med, ni u niri taro' alap honie, tetang hasu barpi ni hukung, sam iei tetang hasu ho so a' no' an. ⁷ Nabaso a' ra ihoi mi, horo e' dun. Mang fede' name den sobo' ho o' a' tino' bit ubang sari ho Kristus ei so honi hee, sei honie sari na hoo sa foil utanut, mang fede' aiho Kristus eiso honi hee, niri hodi sar ai honi. ⁸ Mi e'mota mang fede' panen aten ba Lahtal med nien, honi puin iten ihome sobo, e' puin ibutung isele nene horo na unadel ba' nomi tale lap honi hee, na e' umala maniang nene. ⁹ No sura' ernu mang fede' puin ino' baroc honi ho, nom edun uma nene. ¹⁰ Fede, supi ubang ho, "O' sura'- sura' nun ho, so a' tino' bune hala, honi sobo bo' mate mi sa ho' honi hee moleng malaj, med o' mateng pa' nun ho e' no' ham di a' ai. ¹¹ Sei honie sa name ba o' honi ho, na ho'oro fe utanut, sariho nabafe ni umateng sura' mi sel homi ni e' a'ra ira nene sobo, mang fede' sel homi ni ham ham a'ra irafe ni panen honi. ¹² Fede, lubang la'ol eme nibo' med name ba sobo' utarain a' foh a' tel ho a'ra meng fe honi ho ni baroc. Sobo, mang fede' sei bo' puin supi ei bo' a'ra hu', no' hee sei bo' puin supi ei bo' a' ra meng honi hee, supi ho a' hol nene. ¹³ Honi sobo, na an an ba niei o'ha manang a' lai ho, ni e' unidel ba' nene sobo, o'ha o' manang ba Lahtal utub udalam nien horo a' ta ain, sari ha manang ho puin te eng sam iri hodi mimeng. ¹⁴ Fede, niei ha manang ni a' lai sah, mang fede' ni e' iri lap sam ihol honi nene. Niri horo mi a'ai nang Kristus O' Sura' Habar fisam ibung. ¹⁵ Niridi e' nifoh nitel niei ha manang a' lai, puin name beng ei min no' ho unidel ba' nene, sobo puin udume mang fede' iei udume a' bow honi hee, ni karesang inai homi mang a' no' lahabu mang ta, ¹⁶ honie Sura' Habar ni foil mong ipali' beng femi umateng, honie nabafe name beng pali' homi a' no' an am honi hee, name beng o' karesang e' leme ho, ni ha ai uniri da' unidel ba' e'. ¹⁷ Ano om safoh satel uma honi hee, sei honi sa Lahtal femi safoh satel. ¹⁸ Fede, Haai name ba sobobom sari utarain horo o' a' hol mi sah karang ernu a'holdang sa tahang kufa' nene sobo, name ba Lahtal utarain horo tahang kufa'.

Chapter 11PAULUS MED RASUL SARI PAIN

¹ Na ibang, honie no bodo a' pite' om hoomi ho, i mi tahang pite' nara ham, med so a' bul i nadanang. ² Fede, na no alepang hee, nom bune iraham, sobo nom bune bolang so, fede' na lotenu lap iere'eng am, sariho na ira sam ino' lafat om il med

Yesus en am. ³ Sobo, na baroc, a' hal a' hal, mang fede' mon honi ba so ladimang puin Hawa a' ra kalufe, a' hal a' hal itanut a' bul med iom bolang ba Kristus Om mi ipuin karesang eh hoo, name a' dimang sesah lol. ⁴ Fede, idai uiri tahang, mang fede' namenu ho' Kristus bengnu umateng sobo, ni umateng eh hoo e' a' ra ham nene, eme mang fede' i roh saraham nene med, sariho i e' med dai a' bul, eme sura' habar beng sobo, i e' med dai a' bul. ⁵ Nei a' taain hee, nari hoo rasul o' a' titino' nun hodi na e' e' far bi' nene. ⁶ Masiki mateng pa' mi na e' na' hol nene sobo, na' hol dil ma' eh fe hee, e' mateng pa' ei honi nene, fede' na tofang o' se' bur ni med ietub am. ⁷ Eme a' hal na doc panen, na nano' lamang honie name ino' lafining, fede' na Lahtal O' Sura' Habar uira mateng o' fali a' ai horo? ⁸ Na jumaat beng tofang mi tot kalaping supi a' bung o' fali med, honi amfe na puin iri ubaleta. ⁹ Med, ho a' ra ham na dai ira eh ho na sah lahal, sobo na e' namenu a' no' tarofe nene fede' di ail bar mong Makedonia mi ho' no kurang bo' a' no' an am. Med, na tofang hoo om mi na nari bu' ang honie, ha' ai ino' tarofe, sari horo na panen sei masing. ¹⁰ Mang fede' Kristus O' a' bul a' bul a' ra nafah mi honi hee, na nafoh natel hoo, mong Akhaya o' pali' ernu mi name den e' natelang toh nene. ¹¹ Naba ei? Maa na e' iri ukarang nene? Lahtal so ho a' hol. ¹² Honi sobo, nabafe na panen, sari horo na panen sei masing honie, supi ei sel il na med no', sariho supi ba ei om honi hee, sari sel il homi name supi a' hol hee, na tofang ba supi a' foh a' tel eh ho supi di a' ra om mi mang fede' niri honi. ¹³ Fede, name o' honi nun ho, rasul sari pain, name karesang a' bul nene, supi sara lelang mang fede' Kristus Ei rasul honi sobo, e' Kristus Ei Rasul a' bul nene. ¹⁴ Sari na hoo usi' ud e', fede' Setang di sari pain sano' mang fede' malaikat lel honi. ¹⁵ Honife, haai si'ud nene mang fede' supi ei name baleta hodi sari faw sano' mang fede' name na a' bul ubaleta ei name honi fede' supi ei sel o' a' mujmi ho, supi o' panen a' ten ho a' ra ham. KRISTUS EI E'RE ENG HOROBA, PAULUS MAAR MAHIP A' HOL ¹⁶ Na foil ubang minuta, haai name nudi o' tanut mi ubang nari name bodo. Mang fede' honidi, itang nepep nari med mang fede' name bodo honi, honie sa naridi napano'. ¹⁷ Nabafe na ubang, sari ho a' foh a' tel hoo, o' a' tino' bit ei a' ra ham, na e' ubang mang fede' Lahtal Ei tanut honi nene sobo, mang fede' bodo femi ubang eh honi. ¹⁸ Name tofang bo' mate ei lol safoh satel. Horofe naridi nafoh natel. ¹⁹ Fede, iom no' empir horoba, iom sanang ipano' puin iom tahang fa name bodo hoo a' ra ham. ²⁰ Mang fede' name den ino' name baleta, supi iri u'j iri mi untu med, safoh satel, eme ipongfa' mi ba'. ²¹ Mala maniang pui na ubang ho, naho ei a' raham ni moleng empir! Sobo, naba horo name beng baroc nene no' safoh satel, honi hee naridi mateng mang fede' name bodo honi na e' baroc nene. ²² Supiho maa Ibrani hinung so? Naridi. Supiho maa Israel hinung so? Naridi. Supiho maa Abraham o' fol o' heb so? Naridi. ²³ Supi maa Kristus ubaleta o' name so? Na foil mi e' mota -- Na mateng mang fede' name tabur honi. No susa no malo somi tofang, na sapiri mi papane', name nari beh nari par taan sah, na a' ra min o' se'bur mitoh sei masing. ²⁴ Yahudi hinung miho' honi hee, o' tofang mi ifihing, name nari par ho mi erut a' bole nu. ²⁵ Name lepir puin nari par mitow, foi puin nod minu, kapala nara na tapang mitow, ole nari baring dil paka nu dil lel nu. ²⁶ Na lame toh om mi sei mol mate o' sah karang a' hol mi tofang, name no na ernu utot med, Yahudi hinung med name Yahudi nene nun nano' karang. Na sam bang mate serang tofang mi, name e' dai namine, na mong men ham mi la ham mi, tang mi, med di ail bar sari pain nun hodi barpi nano' sah sah. ²⁷ Na karesang tarofe, susa a' hol latutung her, sobo na sodai a' ra eh, na malihing doro taat, namej a' ai sei masing, na maab tar fede' fen a' ai. ²⁸ Med, na an an hoo foil o' beng honi hee, dil lel a' ri an loil a' main a' ra sano' no karesang, puin jumaat tofang ugariang. ²⁹ Anoso moleng, honie nari e' moleng nene? Anoso ol muj, na e' a' hain a' fe' nene? ³⁰ Mang fede' na nafoh natelfe honi hee, na nafoh natel puin nei kurang bo' tofang ho utub. ³¹ Pimang Lahtal med Tuhan Yesus ba, pi utarain em sam so em a' meng horofe, no kalufe nene ho a' hol. ³² Mong Damaskus mi honi hee, gubernur afen Aretas efar ba, Damaskus bang mate serang tofang ubu' ang ho napuin. ³³ Sobo, na la'a tang mate om mi amfe, name nari med fo sameng mate o' sanele nu lol nalarang hel horofe, na a' tang om homi il.

Chapter 12NAMANG A' RA PAULUS O' HIR MI

¹ Na uil nafoh natel, masiki sariho e' untu nene. Apai ni ing mi na tofang ahol, med o' lel ernu ba Lahtal unetub hoo, na a' no' lame. ² Kristus om mi na namenu a' hol, o' tun ernu faling utmi, name a' ra tong Sorga fang o' mi tow mi ho lemid am, sariho bo' mate femi soem, na e' a' hol nene, eme e' bo' mate mi nene so hee, hodi na e' a' hol nene, Lahtal so a' hol. ³ Med, ai hoo naba honi so na a' hol, -- o' bo' mate femi so eme, e' o' bo' mate mi nene so hee, na e' a' hol nene, Lahtal so a' hol -- ⁴ name a' tel Firdaus lemid honie, mateng pa' ernu ba umateng sah ho ualepang, sari mateng pa' hoo, nameno umateng sah. ⁵ Ai hoo ei a' raham na a' foh a' tel, sobo nei bo' a' ra ham, na nafoh natel sah, sei lal nei kurang bo' tofang ei a' ra ham hee no'. ⁶ Honi sobo, mang fede' na nafoh natelfe, honi hee, na e' nano' bodo nene fede, na na o' a' bu fe bit. Sobo, na dai sari ho tahang honie, name den haai nedun honi hee, nei nara ham ba nabafe supi dun a' hol, med nabafe supi ma eh ho, haai na mi e' mota e'. ⁷ Ubu' ang honie, dun ta a' hol tofang pi utahoir hoo na unafoh natel e' fe horo - ba, name namang nu med nohir homi te', sari ho Setang so name tahow puin nano' susa honie, na haai nano' lafining e'. ⁸ Sari na hoo ei a' raham ho, na Lahtal a' bang mitow honie, sari na hoo nad natain. ⁹ Sobo, Sa nara mateng ubangho, "Nei tofang lu ung no' ham Na med en ho an, med ere eng am, fede' No tutung kufa' ei kurang bo' ho a' no' an am". Horofe, nei kurang bo' ei a' raham ho napano' empir na nafoh natel honie, Kristus Ei kufa a' ra nom homi seleme med. ¹⁰ Horo ei soba, na no alepang honi hee napano', sariho fasah masah om mi di napano' name nari asara om midi napano', med Kristus a' ra O' sah karang om midi napano'. Fede' na moleng malaj om mi sobo na kufa'. PAULUS HO, JUMAAT MONG KORINTUS MI E' RE ENG ¹¹ Na nano' name bodo am fede i nari paksa naho e' re eng, honi faleng, o' a' bulta honi hee, i nari utarain. Fede' nari med rasul o' atitino' nun ho a' ra meng hee, naden e' no kurang bo' nene, masiki nari no nanudi a' ai. ¹² Aiho rasul nu, sariho o' utub ernuho, inai homi u ietub am, sariho tom tahang om mi, utub tofang mi, natahoir ernu mi, med na tom upir tofang mi. ¹³

Fede, naba ei a'raham fe, jumaat beng tofang ino' hel lama, honie na iei tarofe tefang nene? Na na a'bul panen nene hoo nari uampo! ¹⁴ Fed hoo, nanari utaro' na sam iolap sam iedun o'mi tow honie na haai ino' tarofe e' fede', na a'ra ibung horo na lap sam nene sobo iri horofe na usam. Fede, aikabar e' na ta'unung med sofo somang e're eng nene, sobo o'fo o'mang so na ta'unung med aikabar e'reeng. ¹⁵ Na napano' puin ho' honie, nei na ernu med nafah nahir na a' lorang med ien. Mang fede' na iri ukarang somi mid honi hee, maa i nari ukarang eme a'ai? ¹⁶ Masiki na e' ino' tarife nenedi, iubang na kalufe ladimang labor puin ibehang. ¹⁷ Naba eife, na iri mi untu med ho, nameba na tahow ien horo mi nene? ¹⁸ Na Titus a'how hano' ang sam, honie ni di ail ho utub a'ra ham ham sam. Titus ibung untu med em a'ai? Naba ei sofe ni e' rohnu mi lame nene, med niepating ham mitoh nene? ¹⁹ No' hee, taro'ni fe i utanut lufang am, sari ubangho ni nibo' fe o' hei tareng med iere om? Ni Kristus om mi, Lahtal a'ra ham homi mateng, sobo na an an hoo, hoi na ukarang nun, na hoo puin ifoh itel iten ihome. ²⁰ Fede' na baroc, a'hal a' hal na ho a' ra ham na ihol sobo mang fede' no tanut mi eh honi nene, no' hee i e sam nahol nene sobo, mang fede' itanut mi eh honi. A'hal a' hal taburang a' ra, iom bune, a' ri ing fail, ibo' solo ubaleta, tama siko sako, iebit ieng el, ino' lafining, loil a' main. ²¹ Na foil ho' fe sobo, na dai utanut eh, no Lahtal ira ham homi nano lamang, med neng noi her, sariho nameba dai eh honi hee mitur doc panen am sobo som afom nene, tanut sah fe a' ta ain nasah panen, ob bar o' a' hal horo supi panen.

Chapter 13PAULUS KORINTUS LEAM O' MI TOW

¹ Sari hoo, na iolap sam o' mi tow mi. Name sano' ta'hol ta ma eh ho, pir alo eme pir tow ei mateng a' ra honi hee, para kara nu o' tining am ubang. ² Dai eh ta hee, supi doc mimuj ho, na supi ahow na uma am, med o' beng nun hodi barpi. Fed hoo, na e' a'ra ira tohuil nene sobo, na supi a' how na uma, mang fede' na ho' o' mi alomi ba na panen honi, sariho na foil ho' honi hee, na e' supi ukarang nene am. ³ fede' Kristus Ei a' ra ham sano' pilang ho, i u nata ain te eng, med e' moleng ira ham homi nene, sobo Sa iom ho uaneng. ⁴ O' a'bulta honi hee, Kristus arap ti ta hil ho, bo' moleng femi sobo, Lahtal Ei kufa' Sa sofetang. Fede, niri hoo di Ai horo om mi moleng sobo, ni a' ra ham ham nifetang, fede' Lahtal Ei kufa' med ira ham. ⁵ Ibo' ho uhu' utimba honie e' dun, maa i so a' ra i udume om homi eme a'ai. Ibo' ho paresa! Eme, ibo' ho maa i a'hol eme a' ai, sariho Kristus Yesus a' ra iafah mi, sei lallo ihu' timba om miho, ino' med nene. ⁶ Na udume i a'hol, iriho e' toh dume ei name nene. ⁷ Sobo, ni aome Lahtal a' ra mateng honie, ihaai panen a' hal nene, haai honie idun hee niri toh dume am, sobo honie, na o' a'bul horo ipanen, masiki o' a' hol mi honi hee, toh dume ni e' med nene am. ⁸ Na ernu ba na o' a' bul a' la hain ho, ni panen sah, sobo na o' a' bul horofe ni panen. ⁹ Nipano' taromi ni moleng honi hee i kufa'. Ni ao'me honie ino' ham. ¹⁰ Horo ei soba, na na ernu hoo hul honie mang fede' na ielet sobo na ho' honi hee, na a' ri ing fail puin nene sobo, kufa' Lahtal nen horo na puin iten ihome, sobo e' puin ibutung isele nene. ¹¹ O' a'mujmi di ail bar, loil asal bad herang. Se' bur lap puin inono', Nu eng noi her eh so hee iri beng luh, iom nu tanut nu, no' hee tining talaj loil asal om femi fetang. Lahtal Sari horo ukarang med no' ham tining talaj o' asel, ira tohuil sei masing. ¹² Ada mahen ubang fa nu en med beng di en, iming dor sari ta a'tuhuin, honie imuning bolang panen. ¹³ Name om bolang ernu ada mahen tahow ien. Tuhan Yesus Kristus O' tofang O' lu ung, Lahtal O' ukarang O' e'sah, Roh Bolang ta fu ung ta pec, ta lil ta ted, ira tohui so barpi.

Galatians

Chapter 1PAULUS O ADA MAHEN

¹ Rasul Paulus ho name nok den emed nene, name nok ai e alai nene, honin sobo Yesus Kristus alai ba pimang Lahtal sona anok fetang nene min tofang ho anai. ² Horo ri lefeai ail tenang el bar tofang bar iman ho barpi naraham ham med Jemaat-jemaat mong Galatia mi. ³ Esah u karang luil asal bad herang ho sa med. ⁴ Pimang Lahtal Yesus Kristus so sobok ho alorang med pi doc pi ahal ho araham honine e illuling nok ham ho ong sel sah karang om hok mi fe'de pimang Lahtal ei inung ataain. ⁵ Sari horofe mate lafining ho sam em so em. Atinok. INJIL HO NUALEK ⁶ Nana hoir fe'de ih noang lelet honin sobo Kristus so buj nok pak balah horo eile pita bor Injil o atinok ubang. ⁷ Injil beng ho a ai honin sobo name pirnu alo so i nok kasafung fe'de supi ei inung ho Injil Kristus ho adi mang beng lol. ⁸ Haai ubang ho niri, malaikat horo tong sorga mihel mateng surak bolang om mi ho alahing ai tur mi nau bang am. Honife kutuk ho samed. ⁹ Dai eh honin he e na u bang am samfed hokdi naso ubang ano name nu sofoil hok surak bolang ho u ira mateng honin sobo oba mi med i e nam ho alahim nene aai he e kutuk samed. ¹⁰ Fed hok mi ho ma name nok ei inung nalap nene na Lahtal ei inung fe nalap? E me dai panen puin name nok fe anok senang? E honi sobo na panen puin name nok senang, ho he e nari ho e hamba Kristus nene. PAULUS RASUL HO O MATENG UBANG ¹¹ Di ailbar nom ho i ahol fe'de surak bolang ba nau bang eh ho e name nok e name nok ei panen nene. ¹² Na e name nok abung med nene na e name nok abung lap nene, sei lal Yesus Kristus so med nen. ¹³ No panen nok aten mong tur mi ho i ahol ma eh nari ho agama Yahudi Lahtal o jemaat ho na asarah na o sekbur lap amine a nok oh. ¹⁴ Nari ho agama Yahudi ho o name kufak mid ai ail bar beng alai ong bang palik hok mi nari ho bab bale o hada o da muhing ho nau gariang honinfe nari ho mi kufak. ¹⁵ Naba honi sobo Lahtal, nari asak dai mong nife om mi, horo ei lefe sa nolofe fe'de esah u karang ho dai ara eh ho sa u inung honife nao mateng ho nau bang, mong name ba e Yahudi o an ai ho mi ¹⁶ horo ei lefe Ai ho ara nom mi honin fe ma o mateng ho ubang mong name Yahudi nene ho o anai ho mi, honi sobo na name den abung fom pahang med nene. ¹⁷ Nari di e sam mong Yerusalem ho leam nene nari dai fek le ho supi e hok nahol nene honinfe, naso abul mong wilayah Arab mi nafoil nabor sam Damaskus

mi.¹⁸ Dai tun tou alai amfe, namong kota Yerusalem miKefas ahol na ara homi, tereng airnu faling i wihing.¹⁹ Na ho mi sobo rasul-rasul nun hodi nae ahol nene, seilal Yakobus Tuhan o di ail horo na ahol.²⁰ Nari ho na o nok ubang med Lahtal araham, honinfe naba fe nahullam ho na e aba nene.²¹ Honi nak, na foil mong wilayah Siria med Kilikia.²² Jemaat-jemaat Kristus ba mong Yudea mi ho supi e naho dai.²³ Me seh seh supi maeh, ai horofe, "Turmi niri asara honin sobo fed ho, iman ho sa ubang honin sobo tur ho iman ho sa o sek burlap asahim."²⁴ Supi Lahtal ari u tarain fe'de nari.

Chapter 2Lahtal O E'tang Ubang Paulus Atino'

¹ Tun airnu faling ut alai, na foi barnabas emed Titus ora nibor mong Yerusalem leam.² Na sam ho asel o'utub ara, med e fom pa' bolang, ho uil puin sipi ara mateng petang, sipi ba e Yahudi hinung nene ho, sobo n panen ho, name nunu arian, name ba malang ta,honin ne, na ahol, nabafe na akala dai, mede naba fe na akala am ho e mang tanai nene.³ O mita Titus ba ara nara ho sunatnmdid no' otabi sari ho Yunani Hinung⁴ Na hoo ara ho asel e o di' ail bar nene ba por-por ho' madong aratoh tafuning-tafuning il luling ba Yesus Kristus med ten ho edun eh, honim foil tarafa sah karang lefa.⁵ Honin sobo ni e sipi efar pipite'di aai, honi fe fom pahang bolang ho ara so iom mi eh⁶ Sobo name malang ta nun ba eleme no' ututew med nei araham puin faleng hee sah, asel Lahtal e ale' ale' nene, sipi ho e naden med nei ta nene.⁷ O mita sipi nedun hee, nari so sura' bolang ho o'tino bit name oba sunat ho ereeng, mang tede Petrus u'how mede name oba sunat am ho ereeng.⁸ Asewl sari so Petrus om mi baleta ano' e'tang med, name ba sunat am ho ereeng, nari horo sa foil nom mi baleta nano' E'tang med name ba ew Yahudi nene ho ereeng.⁹ No horo hee Yabobus, Petrus, med Yohanes ba name sano' bolang am, ano' so ludung asel am, ho sipi ahol bite haltafoi sa med nen ho ei fe ni niom nu nitang to puin. Barnabas med nari, honin e ni sam o ba sam name ba sunat am ho ara mateng.¹⁰ Sipi mang ni om bang, honin e ni name sah lahal ho uma. Sari na ho ro no baleta hoo ano' farekang. Paulus, Petrus O ahal U tub Honin sobo Kefas mang ho' Antiokhia mi hee, na aratoh so lelel aset e ahal ho lel bi.¹² O sel Yakobus o name nun e ma ne dai, Kefas name ba e Yahudi nene ara mih na ade mimang tanai, sobo sipi mang ho, he e Sa salui hod sipi e let asel sa name ba sunat am ho el baroich.¹³ Name Yahudi beng hosipi ei ataaan aba karang, horo Barnabas di so sipi o aba karang ho atain.

¹⁵ Piri ho Yahudi bang om te mi tafain ho hee piri ho e name doch'al nene mong orupa name Yahudi nene honi.¹⁶ honin sobo pi ahol mang name no' nu asel Torat o hukung salang ho sa sano' abul sah hunin sobo udume ba Yesus Kristus mi horo ano abul. O mita piridi ba Yesus Kristus o'tino bit honin fe pi udume ba Kristus om mi ho tano' abul e'ongo asel torat o hukung salang nene', asel name nu torat o hukung salang ano' abul sah.¹⁷ Honin sobo, fed pi panen taroni sa piri di Kristus om mi'bul fe, no' hee pi mang tahol piri doc'hal, e om bite Kristus ho doch ubaleta? E honin nene!¹⁸ Naba fe na ari' bahite am ho, nan so foil nona aten, hee na no hukung la alai.¹⁹ Asel Torat o hukung salang lol horo na uminam fe, honin fe no fetang ho med Lahtal ereeng.²⁰ Nandi Kristus ara Helti tahlil, fed na fetang eh hoo e nari nene, sobo Kristus so ara nom mi fetang. Fetang fed ba nami fetang hoo ara tamar fe puin, sari hoo fetang asel udume ara Lahtal ai fe mi sa nari ukarang, mitata Ai safah sahir med nereeng.²¹ Lahtal o haltavoil ho asuhuin sah, asel na o'bul ho mang fede' Torat o hukung horo lol ho' hee, Kristus O min tereeng ho mi mang tanai.

Chapter 3NAME BA O' A'TINO' BIT HO, UDUMI PUIN ABUL HO MED

¹ Bah! iri Galatia hinung kamuke. Ano so ino' ba bi am. i dun mi ho, Yesus Kristus name e med name tofang eng a'dang ho mi hel ti ta haleng nene?² Nanu ho'o na u itan, Roh bolang med Yahudi o' sura om a' tau ain eme, udume puin ma'eh alepang horo mi med? irir so kamuke empir.³ I Roh bolang ad tur, sam o' a'mij mi, i tanut ho bo' malengfe puin⁴ Ma ar mahip tofang i a'no' no mang tanai so he'e, a'no' na mang tanai.⁵ Honin fe, Roh balang sa med i en, na u tahoir o nai mi ho i ano' lame Yahudi o'sura a'ta ain eme, ma eh alepang e med ududme fe mi med?⁶ mang fede' Abraham sa Lahtal o' a'tino' bit horo ba sari ho u ta'an med en ano' fang a'bu.⁷ Honin fe, iri di a' hol ho, ano so o' udume ara honin he'e sari horo Abraham o'ai bar.⁸ Sura' bolang dai eh ta a'lel puin sari h, Lahtal name Yahudi nene ho a'no' abul fede' o udume mi sotur Injil ho u abraham a'ra mateng ubang ho, sel nu mi, Abraham ara no' mahen a'hol, fede' ari⁹ Honin fe, name ba udume ho, sel nu mi, Abraham ara no' ham med.¹⁰ name no' tofang ba Yahudi o sura' om ukaresang, sobo tahlil meng ho, futung pa uj efar' ara hul ol menng ubang ho, name taroso sa e na an an ba Yahudi o' sura' om mi e u baroe ano' lame nene sah karang araham.¹¹ Honinfe, a'ra lel am. sari ho, name taro horo di, Lahtal ano' a'bul Yahudi o sura' a'ta ain nene fede' name abul fetang med ho, udume fe mi¹² Honin sobo, Yahudi o sura' oh ho, o pilang ho e udume nene. Adimang meng ke'e, name Yahudi o sura' om u baleta ho, se nu mi he, fetang sura' om ho a'ta ain.¹³ Kristus tari tiling Yahudi o sura' om ho a'ta ain, o se'bur ho, sa san' name a' hal med tere enng, fede' ara hul meng, ubang ho, o min o tabang, ari ai ba tong helti ta hil meng ho.¹⁴ Yesus na ho panen, honin e, Abraham o' no' o ham ho, samong bang airnu lehel, honin e, pi udume om mi, Roh bolang u paha' eh ho pi med. LAHTAL O PAHA' MED YAHUDI O SURA'¹⁵ Tenang el bar, fetang dil lel arian ho, na o lel apite' u iramateng. name pir alo sa pa ha' mu bit med sura' mi hul, sara u i'nung ham-ham masiki dai hul o sel tameng am, mang ano horo di o sono' ubang sah, foil uta sah.¹⁶ Fed ho'o, paha' ba Lahtal med Abraham med o di ing o bap ara mateng ho, Lahtal e ubang ba tofang honin nene, sobo med ei fol ei heb, o lel ho name pirnu,sari ho Kristus.¹⁷ No tanut ho, Yahudi o' sura' ba o tun rat ut air tou mi he'e, ara ho, puin Lahtal med Abraham sara paha' ho o sono' bit sah. Honin fe, paha, ho asuhuin sah¹⁸ Mang fede' mateng o asel ho Yahudi o sura' ara honin he'e mateng pa' ho'o, o asel ho e paha' nene, sobo Lahtal med Abraham en ho paha.¹⁹ baba ei sofe, Yahudi o sura' ho ara? Yahudi o sura' ara ho, fede' tetang hasu tofang sam bab bale mi meng ho mang fede' paha' sel meng honin.²⁰ Name ham mi ho, e name nu tilingsano' name mi

nene faleng, Lahtal ho name pir nu ²¹ Mang fede' honin so, Yahudi o sura' ned Lahtal o' paha' ho, salahain eme, e nene? e salahin nene, Fede' Yahudi suri ho med, fetang med, honin he'e u'il-u'il abuk ara om mi. ²² Honin sobo, airnu turlo, med name no' tofang doe efar ho, sura' bolang med sapiri mi oh, honin e, paha' ba Yesus Kristus o udume om mi ho, sa med name ba o' a'ti'no ubang ho en. ²³ udume ho ara dai he'e, Yahudi o sura' pa' tabehang med sefar satang far ano' name tahang om mi honin sam udume so ara. ²⁴ Honin fe, mateng pa' Yahudi o sura' mi ho, sano' name tari bua'ang honin sam Yesus ho' honin e sa tano' name abul, fede' udume ho ei. ²⁵ Fed ho'o, udume ho ara am. Pi e Yahudi o sura' pa' ho udume ano' name tari buang nene anu, ²⁶ Yesus Kristus om mi, iri ho bar pi Lahtal o aibar ma udume om ho mi. ²⁷ Irir barpi sei tuling tour ho med, honin fe, Kristus ho, i med a'no' i ei am. ²⁸ Name Yahudi, name Yunani, name o ara mih, name il-il, lote eme ob, barpi a'ai am, iri ho barpi sano' name pirnu, fa Yesus Kristus om mi. Mang fede' Yesus iri u aneng am, honin he'e, iri horo Abraham o hap o bale, med aneng afen, paha' ho ei a'ta ain. ²⁹ Honin fe iri ho Kristus med i anok, iri ho Abraham atotoh tohamou upahak sopi ho hak waris puin.

Chapter 4

¹ Paulus saubang ho sa dai kaai honin hee sari ho name sobo sa, uaneng sah ² Sari ho dai parenta efar, bang om kapal efar sam sel nu ho omang o sel utaro med en. ³ Piri hodi honin pidai kaai, honin hee sipi tafoh tari gariang paliho hamoi bolang ho om mi ⁴ Mangfede sel o amuj mi ho ho, Lahtal so ai tahou, name ob nu afain, Hukum Taurat efar ⁵ Honine e piri Lahtal tatel med Hukum Taurat alai honine Lahtal tafel med ano' so ai. ⁶ Fede iri o aikabar Lahtal so roh bolang tahou so ai alai tom toh harian name olofe, "Abba, Omang. ⁷ Fe iri ho e i olofe na ahou atiting e nene sobo olofe ay, honin fe iri ho ay, Lahtal ino' e bang, lelang o aneng honin sobo Kristus alai. ⁸ Ufang ba ie Lahtal ahol day honi hee iri name aramih, osel homi hee i e Lahtal ahol day ⁹ Honin sobo fed, ho mi hee i Lahtal ahol, omi ta Lahtal i hol, mi nabae e sofe, i foil idimang palima' o hamoy sah, homoy moleng med o untung aay? i om hopalite fou iri uaneng fe. ¹⁰ I har mate ui arian don arian, tun ariani a lol panen, sobo na baroit. ¹¹ ahal no latufung med iraham ho, mimangtanai eneeng. ¹² no u ibang No dial bar, i no nari honin, fede naridi utang ho iri honin i e ahal panen nanra ham nene. ¹³ i ahol, Lahtal ofom, mateng ho aay nanang ho na iri fe, ira mateng, fe dena mode om mi ¹⁴ mang fede nafah nahir ho sano e hu nu henin sobo ie nrbit, na lol nene, oe danle honi hee i ne dun nefal mang fedi Lahtal o malaikat honi ame lahtal di so hoam honi ¹⁵ Lahtal o berkat ai u nu i ahol ho taro ni fde, Lahtal ofom fetang ho iri ho na itur ira mateng am i efail horo sah ¹⁶ Mi naba e sote i narasah, nana no' u ietub, horo sah ¹⁷ Wane no nun ho sebar lap taro ni e, a holfe e honi sobo supi otanut ho e honin nene. Supi om ho ahou ahal sam honin e suoi ariap ¹⁸ Hodi no' sobo asala i na ohir ara horo lao honine haay ufangmi na ara ira honi e ¹⁹ o, noai bar iri elefena mode maa ahol mang fede name, safain onamaar honin sam Kristus ono ham ara i ham homi. ²⁰ Na iri udume fed ony hoo ha ara ira honin e namang pa" ho na abor fede no kalufe oh, nafa iraham toh. HAGAR ESARA SANO SE'BUR ²¹ I, nara hufang iri ba mau fetang Hukum Taurat efar, taro anin fe i ema eh Hukum Taurat atain nene. ²² Fede ara hul ol meng, ubang ho, Abraham o, ay lote pir alo, nu ho name name aramih, o ay, nu ho name illuling oay. ²³ Honin sobo, ay ba name aramih o agho, afain no alay, honin sobo ay ba ofom i l mi afain ho e aha alay. ²⁴ Lurung mateng onghoo, sano tub, maring, fede, name ob pir alo, tub dam med name tofang etub, nu honin paha tony sanai soyta mong Arab hinuni o pali' mi, mangfede Yerusalem selfed hoomi fede sari ho nene o mansia med, so aiybar ara ²⁵ Fed ho Hagar sano lambang tong sinai doita Arab hinung o faayta menghede Yerusalem fed honim fede safetang name o ahou atiting honin med o so aibar ara. ²⁶ E honin sobo Yerusalem tong lafining horoba, ob u luling sari horo, pife. ²⁷ Fede ara , sura bolang mihul ol meng, ubang ho, illuling iri ob barba im, eay afain nene, lofe id bad herang, iri oba, ay afain onamaar ho e ahol nene, fede mino Honin hee ay lafon mangfede ob solo, le mang fede ob bar ba o lofe ara . ²⁸ No dial barpiriho paha alai mang fede Ishak honin. ²⁹ Fesel numi honin hee aikabar ba afain bo alay ho sel numi hee ai ba afain ham oy bolang alay ho, sebit seng ei mangfed e ara selfed homi honin ³⁰ E itonin sobo naba sura' bolang ubang am? ob baneme aho'u e med aaiarahao ahousam, hede ayba ofo name baleta oname ito fede selnu mi hee sari ho selna misa nanu uaneng sah, med aikar illuling ho ara. ³¹ O' nodial bar pi riho e aikabar, ofo banama ara mih ho, sobo piriho pife name il.

Chapter 5 KRISTUS NAME PERCAYA HO ANOK MERDEKA

¹ Atino' di merdeka, Kristus so tanok merdeka honin fe toh dume, haai inu tarofe tefang e. ² u a lepan! Nari Paulus ira mateng ahal i sunat ho o nok bit, sobo honin hee i Kristus hoe oatinok bit neneam. ³ Honin fe na foil narabit minuta name ba sunat ono bitho, sari ho Hukum taurat e ata'ain. ⁴ Ukarasang e onok ahol med anok Hukum Taurat o a salah atain, honin hee i fetang ho sabaang, fedek Kristus horo haltafoil lol ho' ho' mi meng. ⁵ Roh bolang alai horo iman udume, pi barpi na onok hok maeh ho adam ⁶ Honin yesus Kristus om mi ho, bersunat em bersunat nene o ara ham aai, honin fe iman udume karasang med ukarang horo o nok ara. ⁷ Iteeng hok faeh ho no'am, ano soi e hap honin fe ie nanok atai nene? ⁸ Aden orupa honin ho, mang fedek sa i olofe honin nene ⁹ Ragi apitek sobo adonan tofang ho latel ¹⁰ Nari ho named udume puin Lahtal om mi honin e haai name otanut beng atain e, honin sobo ano honin horofe i nok taburang honin he'e i hukung. ¹¹ Honin horo diailbar tenangel bar, fedek nadai sunat bit lame eh, mi taro ani fe dai ne bit eh? honin he'e foi ufit med salib arahah saluid am ¹² Na u mateng honin e ano so i hou hee mengebiri so bo'fe araham ¹³ Diail bar tenang elbar, iri ho i olofe honin e merdeka om mi, honin haai kemerdekaan ho puin anok sel no' honin e fetang hir om mi honin sobo sari u karang fa sara ham med name beng diaraham ukarang esah. ¹⁴ Honin am fe Hukum Taurat sobarpi anok mateng fetang om mi, iri ba name no nunho sesah sari ukarang orupa so bo' ukarang eh honi. ¹⁵ Honinfe haai i eh iri uj

honin e naung ha ai i mine. TANUT ROH BOLANG HO HIR TAMAR AR SALAHAIN ¹⁶ Honin de naubang fetang ho Roh bolang om mi, honin e na o sah panen e, hir tamar atain e. ¹⁷ Tanut sah hir tamar salahain to mong tanut Roh bolang araham, tanut Roh bolang salahain toi mong tanut hir tamar araham, ma alo ho sara salahain, homine piha ai tanut sah ho atain e ¹⁸ Honin sobo Roh bolang ara ira, honin hee iri ho e Hukum taurat efar nene. ¹⁹ Karasang med hir tamar soabuk am, doit seksual, name ebit, om ariing. ²⁰ Naah, engpana, nang ebit, taburang, ombune. ari iting fail, sesara hamfeutanut, om salahain, tafal tabite, honin ho panen e. ²¹ Om sataain, araka na tabur, mura rame honin fe naunia, daiehta honin hee na ira mateng am, amo so nahonin panen hee Lahtal obang bolang leam sah. ²² Honon fe Roh bolang opir horo bar name ukarang apanok, illuling, som tahang bala amone, nanok panen. ²³ Alol ata'in, kaai lamang, pinok utanut, honin am hee maden e alahain nene am. ²⁴ Sopiba Yesus Kristus anak se am ho osah ho med Salib tameng am, med tanut sah hodi. ²⁵ Honin fe pi fetang Roh bolang om mi ho hee no' balame Roh bolang atain ²⁶ Haai pitabune e, tom hoit , tanut sahe.

Chapter 6IRI U MULING

¹ o' diail bar, mang fede name den na ahal panen ii u dun, iri ba tanut bolang ho, lamail bala amone fe puin sipi arama na p' no' lol honin bo iri u bu-buang e, i haai na ahal panen e ² doc ahal ho i ta iri u muling hunin e, sa Kristus o.. fom pahang ho araham ³ Mang fede ano so bite sari mi na atino, sa so bobom sara kalute ⁴ ma e irian i, panen aten ho ukuru huninan te, ina u adai puin i panen aten ho edun bo haai med name beng ei ara ale' e ⁵ Ma e irian i panen aten ho ukuru, huninanm fe, ina u adai puin i panen aten ho edun bo haai med name beng ei ara ale' e. NA O NO' HO SO AKALEAH ⁶ Ano so Lahtal o.. tom pa mateng pa ho medam hee, sa musti na o.. no' ho dalam med name ba o sari gur pel ho araham ⁷ Ha ai kalufe e, Lahtal ho pi mi haor sah, tfe' de naba fe name muding horo sa sona hi'. ⁸ Name ba sobo' so hir o sah fe puin na muding, sa o sah fe hi' med so hir bo sohir araham, sobo name ba lamail bolang fe puin na nuding hee, sa lamail bolang tefang so em ho hi' med sarham. ⁹ Na p' no' akala ho ha ai u moleng e, sobo sam osel ho mi he'e, pi o no' med hunin fe pi haai tabole e. ¹⁰ Hunin Fe mang fede' pi sel ill nu med am, ma e, pi p no' fe akala name tofang araham, bo udume om mi ho mi ta-ta med lelang bar ara ham ¹¹ Edun huruf ba mate meng ho na natang pa fe puin hui med en. ¹² Name ba soba' mate o panen aten baha eha' eh ho sa iom med hunin e sunat ¹³ Sipi ba o sunatam hodi, e Lahtal o parenta pa ho atain nene bo ipi om umang ho iri di sunat, hunin e sipi u sana adai asel iri di sunat am. ¹⁴ No' so hee na haai na no adai e, mino so he'e Yesus Kristus o tabang bo' om fe mi adai o tabang bo' om mi ho, pali' mate di tabang bo ta hil med naraham, hunin e nariho pali' mate araham ¹⁵ Sunat em sunat di o no' nu haai, mino so hunin he'e tano nameno habar. ¹⁶ Name barpi ba parenta atain eh ho, so honin e, tining talaj, ono' o ham,med o u karang ho sipu tahel, no med Israel Lahtal ei hodi araham ¹⁷ No am ba, name den foi nano malo e, asel na Yesus o tub o maring fe puin ho', ara no bo' ara nafah nohir mi ¹⁸ Diai bar honin fe Tuhan Yesus Kristus o hal tafoi ara' ara o lamail ma. So atino

Ephesians

Chapter 1PAULUS SURA' TAHOU MONG BANG, LEHEL PAULUS UBANG HO MAHEN NO'

¹ sari Paulus, Yesus Kristus o e o atang, lahtal e inung atain med na me bolang airnu, mong Efesus bangmi ho araham med name Lahtal udeme ho araham ² Illuling, om na atonu arairaham, Lahtal Kristus ara ira sarani ho o hir o pa' Kristus om mi. SARANI OHIR KRISTUS OM MI ³ Lahtal omang pi aneng, dal orang araham sar horo berkat med tarita, Kristus om mi, berkat sarani tong sorgami. ⁴ sang sotari u ale' Kristus o mi pali mate ho e ara dai honin e pi bolang, e sah karang ahol nene, engadang homi ukanang om mi. ⁵ o aag nang sari so tari utub o aag nang o agbar Yesus Kristus e inung f alol. ⁶ sa hopanen e dal orang oni oham no pi u Lahtal ara mateng fe iu illuling basamaten ho mi mangtanai o ag bolang ho alag. ⁷ Lahtal om mi pi no' ham ahol o, foiy bolang alay, pi tetang hasu asuhuin oka fait o illuling om mi ⁸ Lahtal kilang-kilang med ten, o na' ahol dilmaeh om mi. ⁹ sautara mateng, ona tafuning etanut fe alol, e tanut no fe atain , o taro' tapi ho' tapi ho, Kristus om mi. ¹⁰ sari ho ano' lame ho osel afeng ho ara honin arnu turlo ho sataunung Kristus om mi, o ba palimate, o sorgami oba bang soem mi oba pali mate ta. ¹¹ Kristus om mi piri hodi sani na aneng fed piri hodi sa tari utub, o aanang taro alapfe alay, o karesang baleta fe alay e hu' fe alai ¹² Honin ba piri ba pi udume med ari tamengam ho sano dal orang omate olafining ho araham. ¹³ Lahtal om mi pinidi fom mateng fetang ba ara sura bolang pm mi maeta illuling, pi udume fe araham, saktari med, hamoy bolang om mi ¹⁴ Hamoy, bolang ho sano pi udume ano' pi kafait sam no' ham ara, med piri ba, lahtal, ada mehen med araham. PAULUS O AOME ¹⁵

¹⁶ na aome, oahi oalorang med o iraham, na aome na e iri sibung nene. ¹⁷ Na aome honin e Lahtal Yesus Kristus pimang, mate lafning na ahol di maeh olel oadal' Na ahol dilmaeh Lahtal om mi ¹⁸ na iri u aml honie i om e' fail ho ano lel honi e, lahtal oakafair ba Lahtal om mi na bolang manip med name om na bolang manip med name om abul arnu araham. ¹⁹ med omate olafing ba pi hu' sah med piri ari udume ho en. ²⁰ o' mate olafining ho med tug' dam, o mate olafining om mi, ²¹ sari ho mi mate mi lafning asala e mota, okufa' o mate olafining oparinta mi lafning ani arnu mi emota, Eselfed horo mi nene, sobo sel mang maeh hodi mi. ²² kufa' arnu ho med seom far, sano' sano lafung, med na airnu emota, med name om ahel airnu ho araham ²³ Sari bo' ano' sam sel taromi airnu tunloho ano'an. airnu tunlo ho barpi.

Chapter 2FETANG MED FE HO HALTAFOL MI HO'

¹ turmi, i mim fedek sakarang doit panen ho e. ² o taroro sel ho araham ho i lame palik e' si' bar lolatain, penguasa kerajaan tong luling ham ho atain, roh bakarasang aai kakbar anai bo sopi fetang kabesar. ³ Name o anai pibarpi tarho fetang sobo nafsu hir tamar e atain, tanut name nok e kufak puin hir tamarfeuk kuvu akala horo ba oasel honin hee ai kakbar kabesar orupa name bing honu. ⁴ honin sobo Lahtal horo kafait honin e ukarang esah med ukarang somimate so piri ukarasang eh. ⁵ honin sobo pi'min fedek pisah karang horo e, sa tanok fetang ho he' Kristus araham, honin e o ukarang haltafoit ho pi fetang med. ⁶ Honim e sa tanok fetang, tani med tamihing ara ham ham tong surga bang soem Yesus Kristus abung. ⁷ Honie sel mong malh honim hee, sa sobit kafait hal tafoil tetub e oh e kurang nene o no ho Yesus Kristus om mi. ⁸ Honine e, o hal tafoil pi fetang ahol udume alai nahoni ho e piri nene, sobo Lahtal ukarang. ⁹ E te' karasang nene, honin e meme ha ai sabune e. ¹⁰ Piri ho Lahtal so taten, Yesus Kristus mang bit honine karasang baleta o no' panen dai eh honin hee Lahtal anak ara am ho pi fetang o om mi. ¹¹ Honin horo i nauma fedek tarmi ho i ifain orupa name kafir, horo ubang ho name sunat ho seseh, mak honin horo name saribit name name sanat, horo hee sunat name panen fa name o bo' araham sopi satang puin panen, ¹² U mang sil ho araham ho i fetang ho e Kristus atain nene, sa baang kewargaan Israel med name se ho' taunu upahak, foil u pahak, e nam med u mang dume nene honin e Lahtal aai palik ta. ¹³ Honin e fed ho'o Yesus Kristus om mi iri ho tarmi ho let bi fitok fama fui Kristus abang. ¹⁴ Nahoni am fe, sari solo fe tara tom nu horo hee oanen puin name baang alo ho anak nu honin am fe tembo sah ho a ri' bahite. ¹⁵ Nahonin hee om sataain hir tamar e atain ho luh asuhuin, honin e hukum taurat o parenta ona ernu o na ernu u huktang o hir om mi honin hee pi bo' mino name pir alo salahain ho ano' nu, honi esa name no' habar honi e sara no'. ¹⁶ Honie piralo sara no' Lahtal ani puin sopi bo' nu om mi salib alai, honie sara sah ho asahuin. ¹⁷ sa hok ho illuling no' ham tifo med ten, eme med illuling no, ham med piri fana taraham. ¹⁸ Fedek sari alai fe pinang alo tara se'bar nu lol fa mong pinang e roh nu abung. ¹⁹ horo ba iri ho e name beng e' nene se hok nene, honin e piri name tofang bolang ho e' med te tatang ho Lahtal o bang om mi. ²⁰ hono fe naernu panen ho o asel horo rasul tofang med nabi tofang, sobo Yesus Kristus horo solo foi asel ²¹ Kristus om mi, bang tofang ho som mu med sara ham e, abole orupa bang bolang Lahtal mi honi. ²² Sari ho o om mi, iri di ihir toh ham-ham Lahtal emele mimih Roh om mi.

Chapter 3PAULUS O BALITA MED NAME O BA YAHUDI NEN HODI EN

¹ Sari horo w fw nari, paulus sapiri mi fede Yesus Kristus med ira ham med name ba o Lahtal ahol nene ho araham. ² I ahol maeh, nobaleta Lahtall okufa samed nen iri di iraham ³ Fede, oukarang, o ara tara utara mateng honin e fede na sura apite hut u iri mateng o aayuang. ⁴ ura" ho i taan honin hee, o hir ho, i ahol am. O hir Lahtal tel tafuning ol meng ⁵ sari ho name e afor bar beng aramateng nene, sobo fed ho, nin sobo fed ho, name Lahtal aa', afu' hamou afen-afen arnu hamoy, bolang im mi. ⁶ Naba tel tafuning horo ba, sura' bolang ho alay name e Lahtal ahol tai hodi, Lahtal o atino' ahol. Banpi ara tara, bang om nu bo" nu, tara ham-ham Lahtal o paha no" om mi Kristus om mi ⁷ Nari paulus fom mateng bolang ba, sura' bolang om mi ho Lahtal einumg okufa ba" samed nen ho om mi, einung a kufa fepuin. ⁸ Nari ba Lahal name tofang bolang ho anai sa kufa' ho med nen honi puin na me ba o Lahtal ahol doi hodi afom, Lahtal o kafait ba pi e ahol nene om mi. ⁹ Honin amfe lel hopuin med name np" tofang araham med Lahtal okafait, ba, taro" sama emeng Lahtal om mi, fede sari horoairnu turlo ho aten a home. ¹⁰ Honife, name om bolang arnu hu baleta, Lahtal e inung fe alol ¹¹ ong hoo Lahtal o gahain pa fe alay a mateng Kristus lahtal om mi. ¹² sari ho om mi pi manahang ma Lahtal osebur lol ma" Lahtal olap, ma, honin e pi p atino' bit kristus o' bala amone, om mi. ¹³ honife mau ibang haai hom kurang e iom mup e fedi, maar mahaip ba na ahol ho fedi iri ho e, maar mahipho lel madap med iraham. PAULUS AO MED JEMAAT EFESUSMI ARAHAM ¹⁴ saripilang ho e araham horo ba, nafaur muding, Lahtal apong adang ho mi. ¹⁵ Sari hoo o ba, fenang barba, bangsoem mi palimate ani ahol. ¹⁶ na aome honine i okafait o illuling, sa samabul puin med ten, kufa ara tom tahmi okufa' hamou bolang alay. ¹⁷ Honin esa Lahtal o tanut alol sa ara i om mi, udume ho alay hamoy bolang im mi pi udume alay itu ninfe i dume toh Lahtal hono ano asel, ukarang om mi. ¹⁸ Honin ne iri barpi bolang honine i ahol, omate olafini, omate oul oopera Lahtal oukarang alae. ¹⁹ Honine Lahtal oukarang a ho, Lahtal ukarang ba mi mate lafini na ahol dilmaih. Lahtal ukarang un femi. ²⁰ Med sarifi en fifi sari horo fe arnu turloho mi ahol oba pi utanut eh, kufa ba ara tara ho om mi. ²¹ Fede lahtal illuling med name bolang arnu om mi, med Yesus Kristus med afor arnu en em sam soem em atino'. Amin

Chapter 4Kristus Obo'ano 'Nu

¹ Asel horo ei fe, Na ara sapiri mi, olel Lahtal, sa ititing ho nin e pi fetang mede pi lofe pa' ho arameng hee, sara tuhuil. ² Kaai lama, amone fe puin, tom tahang, e sah ukarang fe puin te ta tarofe tan. ³ Ola, atitino' fe puin hamoi bolang ho ano'nu, mongbad herang tapang no'fe puin pech. ⁴ Bo' nu,hamoi nu, mang fede' ho' araham sa i o lofe ma udume lofe pa' ho araham. ⁵ Lahtal ai nule udume nu, afoil nu le. ⁶ Lahtal; nu le, ba sano' omang, made pali' ho ta asel nanun sari mi ho' sari so nanun ho emota, nanun ho sari felolho, naernu ara sari fe om mi. ⁷ Hunin sobo, hal tavoi ba samed ten tarian ho, Kristus o ukarang fe nu' med tereeng. ⁸ Horo, e ba ubang eh, "Ho araham sa tong eleme lafining mi, name salang nun ho sa apuin, horo hee o no'oham mid en." Masmur 68:19 ⁹ Ho araham ubang, "Sa mid" Ho he ma' sari horo hel pong pali mate faai om ho lehelam? ¹⁰ Sari ba hel horo foil mid sam tong mi lafining bi, burang alai pali' mol ho emota. ¹¹ Sari horo nanun ho med Lahtal o at' afu' en, Lahtal o e'tang en, fomp'a' bolang bit o name en, nud o aneng en, om hul at petang en. ¹² Mede name bolang nun ho ara pech arian ongo o karesang baleta mi puin Kristus o bo' ho aten. ¹³ Sam pi barpiudume nu, e

Lahtal nu ahol ho pi uil med honin fe piri name mate o rupa hu' nu puin Kristus tafoi mi abou. ¹⁴ Honin hee, piri ho mateng fede, ai kabar kari' ba bob adoi fa adoima honi mede hanoi sah mede name no' oladimang labor omhul sah okalufe. ¹⁵ Honin sobo, esah ukarang fe puin na o'bul ho ubang, nanun ho mi abou med ereeng sari horo lafung horo ba Kristus. ¹⁶ Mong sari temi bo' nun ho sari taping, fuung nu pech nu ham-ham ano nu, ongo tuey tarop arian lol. Mang fede barpi sarian karesang so selol, ho hee, bo' laman a bow horo hee, mang sobobom saten sahame esah ukarang fe mi. Fetang O'bul ba ara Kristus Om mi ¹⁷ Horo e fe, na i e maring, Lahtal fe mi ira mateng i aai fetang orupa mang fede name ba e o'tino ubang nene honi e, ba tanut daai fe puin fetang. ¹⁸ Sipi o tanut mang pane am mong Lahtal fetang elet asel sipi o kamuke ba ara om mi horo, om 'ah u adobe. ¹⁹ Sipi ho tanut pol mi kufa savah sahir med na o sah mi feu kome karok arnu horo pahen u makakang. ²⁰ Honin sobo sari tanu rupa hoo nin horo puin. Kristus u lalap. ²¹ Mang fede' naaernu i bang maeham, sari fe mi iri gurpel. Orupa ha o bul-bul ba ara Yesus om mi. ²² O fetang em obo sah ho feu, ho i fetang e ho i mede tanut sah fe ara puin ba ongo na o sah o kome asahain eh ho' tara kalufe. ²³ O tanut ho ano' habar hamoi bolang ara tuhuil. ²⁴ Honi e name no' habar fe med ong o Lahtal fe en aten ahome, abul-bul fetang bolang hir-hir fe mi. ²⁵ Honin fe kalufe sah ho fen, ano ma e pi tarian na o' bul ho puin pi beng ho ara mateng asel piri ho bo' nule e' tang bo' nule u toh. ²⁶ Ariing bo haai doch panen e. Haai ariing sam fed so u muij. ²⁷ Haai sel il mede setan en e. ²⁸ Name natau karang, sano' na e o mino' so hee sa satang puin karasang na o no'fe panen honin sa na med, dalam puin name beng di ereeng. ²⁹ At u bung e sa pa' sah at lol hel o pa no' fe puin hu' tang na'ano no' aten ahome pa' no fe puin, honin e sa name o ba alepang mach ho hal tahoi arita asel o mateng pa ho e. ³⁰ Haai Lahtal o hamoi bolang ano' afe' asel sari ho name med om ara haniram i ne am med sel il luling bolang o ereeng. ³¹ Naosah nun hoo feu; orupa, mahip maar, aer fahain, ariing fai, taburang tai' pa' ah, med nasah aernu, ho a mang elet. ³² Pimang a mone fe puin pi beng ahol dang, bala amone ara om mi, puin name u ampo, mang fede' Lahtal Yesus om mi iri u ampo am honi.

Chapter 5

¹ Honin fe, orupa Lahtal eu dudun mang fede' ai ka bar u karang honi. ² Ukarang on mi fetang o' rupa Kristus tari u karang honi, safah alorang med ten o rupa sari fail o' manem Lahtal araham. ³ Honin sobo, haay labuy laek ate em mang naba kome kare em makakang em bit puin haay na ho e raham e so ara anai name bolang homi. ⁴ Haay mateng sah ara, mateng kamulu em na o' ba nehar sah bang ma fede' lapano abor bit noni nene. ⁵ O'o beng rahol bul ho, o rupa name labuy, name ebolang nene,em name makakang ba na sah fe u ada hol ho, e ong bit kafa e ba aten o bang golang Kristus e med Lahtal om ni mateng pa. ⁶ Haay name ira aba lurung e, fe'de na ho e e araham Lahtal na osah ara ho' med ai kabar o' kabesar no ta. ⁷ Honin fe haay sipi ara tenang el e. ⁸ Tur ho iri ho paka om mi bo fed iri ho Lahtal om fe mi lel. fetang ho o' rupa lel ai bar honi, ⁹ Fe'de lel o' pir ho o' rupa o no' o' ham o' rupa, ¹⁰ Med naba ono' ho lap apate ahol e sa Lahtal om tamuj. ¹¹ Haay pana alol panen puin fa o'hil ne e reeng o, honin sobo panen atai ho na a, boy. ¹² Horo fe na an-an ba sipi panen homang por-por puin panen puin tano mala. ¹³ Honin sobo, bar piba u during lel am hopi ahol am. ¹⁴ Fe'de bar pi ara ho sari lel am. Horoba sa bita toh, hoy iri bar ta karang' name min anay fetang sahir toh, honie sah Kristus o'lel arita. ¹⁵ Honi fe e dun no' no' i fetang ho taro mi, hay orupa name kamuke uoni bo orufa beng fal honi. ¹⁶ Panen aten puin sel o' araho ano-no' fe'de haer ho'o haer sah. ¹⁷ Horo ba, haay mang kamuke e, sobo ahol puin Lahtal e fe ataa. ¹⁸ Haay araka mi labaw e, na ho e' no' nene, sobo mino honi he'e hamoi bolang so iri om mi. ¹⁹ Dal bit u name no' tofang ara mateng masmur, kidung pujian, med nyanyian rohani, om ato abul bal puin dal med panen fa Lahtal araham. ²⁰ Apa no' bit puin o' amuj mi, med nun ho arata om a Lahtal ba ani pi Tuhan Kristus Yesus ho en. Fom Pahang Med Ob Lote En ²¹ Name no' tofang efar, Ktistus om mi baroe. ²² Iri o'b bar i lote efar, orupa Lahtal araham honi. ²³ Fe'de o lote bar o rupa elatung honi mang fe'de Kristus ba reala o' lafung honi, fe'de horo obo med sari horo solo o' il lilung o' asel. ²⁴ Horoba, orupa reala Kristus efar honi, mang fe'de orupa ba ob bar uil-uil so lote efar sam an-an tofeng om mi. ²⁵ Iri lote bar ukarang orupa Kristus reala u karang honi safah sahir med reala e reeng. ²⁶ Honi e sa sipi ano' bolang, med ano' bolang mong sey puin o' banek mong fom pa' alai. ²⁷ Horo e lefe, Krtistus reala alorang med se reeng mong so atino' alai e komene em e kafakung ne em orupa naba honin, horo fe reala di bolang med e sah nene. ²⁸ Honife iri aco' bar iuil-uil ob to bar no' u karang orupa a obo e sah e honi, ²⁹ Fe'de name dun e homi, safar sahir o, ho som puin ataa. ³⁰ Honi e lefe, name lote bar ho uil-uil solo soma ho ad, honi e so ob ho ara enu, honin e sah sanang alo ho orupa namenu honi. ³¹ Na tom e faning ho'o mate, horo ba naba naong bit ho'o Kristus e reala oham mi o' hamow ho mong. ³² Honin ba se honi iri an i ob bar u karang orupa i bo honi di iri ob bar, i uil-uil i lote bar u ada ahel.

Chapter 6Fom Pahang Aika' Bar Med Ofo, Omang Araham

¹ Aika' bar ho, sofo so mang ei lolol, ei maehLahtal om mi horo abul. ² Ife imang hou ada ahol fede horo sa, u tahou med sa uta paha ³ "Honin e fetang ho no' med o ur lai pa' lai pali mateta". ⁴ Iri omang nun ho haai pi aika' bar ho e riing e, sobo sipi ah afoil ano' bau mate esa i ei alol Lahtal o fom pa' fe puin sipi ara mateng sipi o fetang homi. Fom Med Name Ahou Med Abaa En ⁵ Iri ba name ihou-ihou ei ho i abaai ba pali' mateta ho ei alol, ei maeh, u ada ahol, i om abul puin mang fe'de Kristus araham eh honin, karesang om araham. ⁶ Haai nang fede' name ba karesang honin e name edun, name om ono' bad, sobo karesang mang fede' Kristus o name a hou karesang eh honin, karesang Lahtal om araham. ⁷ Karang baleta lalea iom abul puin mang fede' lahal ara ham ohonim haai mang fede' name no' araham honin e. ⁸ Fede' i ahol iri

ba name ihou-ihou ei, eme name il karesang aai ; sa karesang nano' fe' panen, ho di ma' Lahtal o' abor oden med en.⁹ Ahaai ai nu i name ba ahou-ahou eh ho, i haai ono' sah-sah e, e ariing faile fede i ahol i ie i abaai eme sipi o abaai ara bar pitong eleme elafeng bang bolang mi, honin sobo sa e name ale' nene. Lahtal O Mali Fen Puin O' amuid mi i Lahtal om fe mi kufa fede sari horo o kufa ara.¹¹ I Lahtal o mah fen puin honin e i kufa toh honin e setang o ladimang babor ho adang tuh.¹² Fede' pi tou sail ho'o nahit eme foi tamar fe ara mali puin nene sobo, name ba parenta puin, abaai lamuil pali' mate o kulfa' hamai sah burang om mi lil lame eh horo ara mael puin.¹³ Honin fe Lahtal e i mali fen fe puin hon e i kufal, na sah ho adang toh sam na ho so lamou di i dai kua tu feh.¹⁴ Honin fe i kufah'toh, i sapi uil ono' hopuin ira peit kod na ol.¹⁵ No' am honin hee o kalom a e'fa tamang med Lahtal o surak bolang il luling fe puin.¹⁶ Noam honin hee hide udume puin honin e setang o mali fen ba huring ho lim amone.¹⁷ A Lahtal o mateng pak o fom pak med hamoi bolang sa no' mi honin med baloko fetang ho a med puin.¹⁸ A aome sei masing hamoi bolang omni med e fa fa buang, om ano' dume honin amfe, a aome name bolang ho araham.¹⁹ A aome na raham honin e na nat abe' sura' bolang o sasala ho na u ira mateng.²⁰ Fede' sura' bolang ho ei le name u napuin, natang aput na farafing sah hon sobo sari u ame honin e na kufa toh mateng mah fede' na nanu u mateng eh honim. Ada Mahen O Amuid Mi²¹ Tikhikus tenang el udume om mi, au karang, sari ho Lahtal, o karesang obaleta sa sam abul puin sa no' fetang ho omi ho ma' sau ira mateng, honin e iri di ahol na maba fe ho omi akala eh.²² Na a hou sam i o lap sam honin e iri no' fetang ho omi ho i ahol i om bad herang.²³ Il luling e sah u karang omang Lahtal med Yesus Kristus iri ta.²⁴ Halta foil name tofang araham med e sah ukarang med Lahtal Yesus Kristus araham sam so em.

Philippians

Chapter 1ILLULING MONG PAULUS TIMOTIUS ARAHAN

¹ Mong paulus e timotius ho Yesus Kristus ho obaleta ukarasang med name bolang araham ba mong filipi mi.² Hal tafoil ukarang esah a noknu med Lahtal pimang med Tuhan Yesus Kristus taritalil. NOM SENANG NAPANG SO MI NO U LOFE UID MED NAME TOFANG BANG PALIK PILIPI HOMI.³ Na nom mi bad med no Lahtal araham tareng tanaap iri umang.⁴ na irri ulofe u id med name tofang araham napa nok.⁵ honi e pi karasang ham ham mateng fetang ubang sil a ainang sam ho' mi.⁶ Na u dume fedik sakarasng baleta no' med i'raham, sang su anok abul sam Yesus Kristus o hair.⁷ Noam honin e na ukuru med iraham nom ho'mi, no' ho ara ham na hukung bang mi em ho araham ho den bel ukufa med mateng fetang no' iri ho orupa mang fedik niraham Lahtal o hal tafoil om mi.⁸ Lahtal ta' ahol honiu e na iri umang Yeus Kristus om ini.⁹ na hokro ulof u aome honin esa ukang esah mang ufa tofang.¹⁰ Honim e i alek taroro mi' no'. Honin e o bok ho kaai lamang med Kristus o hair araham.¹¹ Honin e tipir abul bolang Yesus Kristus mi ho' honin e pi Lahtal ani u tarain. SAH KARANG PAULUS ARAHAM SO BO MATENG NO' MANG UTA TOFANG¹² Diall bar tenagel bar na nom ho i ahol na baso naraham sobo mateng fetang no' mang utatofang.¹³ Honin barpi soldaj bang buang, name so barpi ahol na hukum bang mi Kristus e araham.¹⁴ Honin sobo diallbar tofang u dume u ukufak Lahtal o mateng Fetang ubang haai baroit.¹⁵ Atinok, name tofang Kristus omatengbit omkurang med saraham sobo den otanut no'.¹⁶ name ba o tanut nok napanen ho ukarang fedek sopi ahol ho na hokmi ho utetel, mateng no'.¹⁷ so bo name ba o tanut sah, sopi panen ho tanut lafning mate lap solo tanut, eta nut kalai lamang nene obo sah karang fe panen nara ham ho araham na hukungbangmi.¹⁸ ho min e naba panen? asala mang taroani, tanut no' em aba aba em tanut no' Kristus u huk tang, ho nine napa no; sam so napa no'eh.¹⁹ Homin e na ahol ho niaome pak ho tulung muling Roh Yesus Kristus, naba horo panen naraham honin e na no' illuling.²⁰ Na udume honin e nahaai mala e osabo mi honin hee e na Kristus o kufak puin ani u traain min fetang um mi.²¹ fe'de nari ho fetang asel ho Kristus med min horo no'bi.²² Honin sobo nafetang nobo' honi, na oleh ho na karasang opir ara, honin e na u alek, na e ahol nene.²³ Na naatang me naalo alik honi. No tanut ho fetang Kristus abung, fekdek sari ho mi no'.²⁴ Honin sobo iri ho, mi no' bi' Fetang pibo honi.²⁵ Honin e u dume, na irami sobarpi napang so mi no' udume om mi.²⁶ Honin e na nabor ho' a bungmi, honin fe na Yesus Kristus ani utarain ho manguta. BARPI TOMNU HONIN E U KUFAK²⁷ Honin hoe pi fetang lap ho mateng no' horo ba Injil Kristus honin e na ho abung fe mi, em e ho' nene honin e na maeh i kufak toh roh bolang om ni, tanut nu, ukufak puin injil ubaleta ham ham.²⁸ Name ariing tofang so bo iri ho haai baroit-baroit e, fedek sari ho tafak tabite o asala mng, honin sobo na o no' ho pi med Lahtal so ten.²⁹ fedik Kristus so huk no' karunia med ten pi otino' ubang ara ham, honin so bo pi maar mahip alai sari ho e araham.³⁰ honin horo ba so pi tofang ara ham ho u a ome tofang-tofang so pi ahol na alaiam honi, honin horo so pi mari he e nari ta muj am.

Chapter 2TANUT ORUPA KRISTUS HONIM

¹ Fe, mang jede' Kristus 'om mi, tano kufa arra eiy ho ara, aluling esah, lamail bolang om mi taunung, esah ukarang, tom u'esah,² Apano' bad herang, ho ano rupa senang tanut nu om mi, esah ho pi ham puin, lamail bolang om mi ano nu, medtom nu, ta nu, tanut nu tereeng so banpi.³ Tanut pilo toh, tabune tara bad. o haai nun ho mang naba horo di akale e, sobo tom ho ano amone, lamang, mang ubang bite name beng mi naatino naraham.⁴ Haai tarian pin atino solo edun nene, sobo name beng eiy di edun fe.⁵ Noam ba tanut ho'o med eireng, orupa Yesus kristus med sereeng hunin.⁶ fedek sari masiki orupa Lahtal hunin, Sa e'sano saraham Lahtal hunin nene, Lahtal ho sa mang ano so kufa so u dume ei so.⁷ Om Mite'abir ho, s sano orupa nme nai a'ai hunin no'k e sa foi sane nameno biasa hunine name ahouw atititing eiy.⁸ Sa

sano orupa nameno biasa hunin, sa sano lamang, afang rt nun di sa ataain sam so min, omi ta-ta ho, min tong tabang bo'k tahlil meng.⁹ asel hunin horo, Lahta; hal tafoi ate i araham qami- anita nun ho mi emota.¹⁰ hunin e Yesus ani om mi, barpi parih muding-o'tong burang ta, o pali'i mate ta, med o hele pali'i mate efar.¹¹ Hunin talibung airnu u sovo bite Kristus Yesus Horo Lahtal Ada'h ahal me Lahtal, omang mte eh. LAHTAL TOM MI KARASANG¹² Hunin fe, no diail bar bana esah, mang Fede'e ii' sei alol panen eh- e bite ho araham na ara ira, mita-ta med araham na e ara ira nene- karasang ill luling med araham fe he e, baroc med bibil dada'k diarafe.¹³ asel, Lahtal so tom mi karasang, o nak med tom umang eh homi sobo karasang om'ano med tom umang eh homi sobo karasang am' ano-no'k.¹⁴ barpi ho akl bo, hai u ariing med u tetang e,¹⁵ hunin ee'i haai doc ahal ee, tano Lahtal o ailbar bolang med ai bap o abul nene, o. sebur sah lol o' ham lehel, hunin e iri ho lel med sipi ereng mang fede' Lel pali'i mate tahl hunin.¹⁶ Mateng pa'k fetang ho apuin dume hunin e mong Kristus osel, Na med hokarasang baletaho e mang tanai vewu nene.¹⁷ masiki nariho orupa sei med sengker persembahan mi honin, med orup tong kurban ba karasang baleta u dume ei homi, napano nom, senang empir med iraham barpi.¹⁸ hunin bo iri,ba pi pilang ham ho, iom bad herang med ipano empir ho ma nara pi ham-ham. PAULUS TIMOTIUS E MED EPAFRODITUS AHOW.¹⁹ Lahtul Yesus om mi, ho araham na o'hamoi maeh nom udemu Timotius na er ahouw sam abung hunin e nom hele hodi saluiling.²⁰ asel, name beng ho s kurang bo'o'ho edun ubaleta²¹ sel, name beng ho so kurang bo'o'je utabubul e kristus Yesus eiy ho ukuru nene.²² Mang jede i'ahol eh hunin, Timotius ho naatino bi asel sa akala am, sa nara karasang baleta taroni fom pa'k ho mate lai fe ho, mang fede ekabar panen fa somang araham hunin.²³ Hunin fe, no udume ho haer sari ahouw, asel naba narupa naraham fe ho na ahol am.²⁴ bo noudume ho Lahtal fe mi, na nolo di na err ho abung²⁵ sobo, na utanut no'o hunin he'e Epafroditus na so ahow ho olap. sari ho no diail, tenang el nara baleta, tenangel nra karasang, med na ano, no name maring pa puin eiy, bo'no kurang bo di sa ubaleta.²⁶ aseel ho, sa i'esh empir fa iraham sobarpi, e' omidi susah bi aselba i' meh bite sa made.²⁷ abui so, fur ho sa made bi sam edai min, sobo Lahtal O' esah ukarang ho dai fa araham eh- haai bite faa solo araham, sobo ma naridi naraham-huni e nosusa lala ho mang lafobhi e.²⁸ Hunin fe, nom umang ho au ho so uil-uil na ahouw sabor sam abung hunin e' ipano bad herang ho ara, fede ii' ina dun aholam, hunin e' sari baroc banibung ho misabolefe.²⁹ Noam ba bad herang fe Lahtal om mi Epafroditus ho med ee' uada ahol, name ba orup hunin ho.³⁰ karasang baleta med Kristus araham ee' edaita min, sa sobo' so laman hadi alorang puin name toloang, o' ualang ho ii alol panen med nen sah.

Chapter 3

¹ O a' muj mi no tenang el bar, bad herng Lahtul om mi. airnu turlo n hul i en fe ho,napang sah nene,fe'de horo iri bu' ang.
² Bel a'ri'ing a'ra ba, na uma. Na o sah ba name panen i raham fe ho, el uling, ³ Fe'de piri ho name bolang Lahtal O' Roh om mi A'ni Utarian, Yesus O' no' bit, no' he'e, pali mate o' a'tino' ubang e ⁴ O' a'bul ta pali' mate ei napang u no' fe' de o' pilang ara. Name beng di u tanut he'e pali' mate ei ho napang no' o' mi tata ho nari, fe'de o pilang ara. ⁵ Tareng o turlo mi na nano' bolang, Israel pali'mi sari ho mong Benyamin, ai ba Ibrani hir o'lelang mi, o'mateng o' lurung ho, Ibrani ei. Musa o' sura a' ta ain he'e nari ho Farisi hinung. ⁶ Panen a'ten om mi, nari ho, name Lahtal a'taain ho na u kabesar kairlau, sobo no' ham name bolang. ⁷ Honin sobo airnu turlo ba mong turmi na panen o' untu a'holho, fed na u tanut he'e, untu nene fede' Kristus. ⁸ A'ti no' an tofng na u tanut e untu nene, med Yesus ahol ho ara meng. No afen balol ho o'fali mi mate mi lafining beng airnu e'mota. O'a'ra nabung nalolang ho suhuin oh fe'de Kristus... fe'de barpi na u tanut he'e sari ho kome karo'.. honin e, na Kristus fe med a'no nei. ⁹ O' a'hol mi ho, na a'ra Yesus om mi, sobo no' ham ba ara nafah nahir mi ho, e mong Musa o' sura' mi med nene, honin sobo, udume ba Kristus om mi horo a' lai, sari ho udume Lahtal mi sano' pilang.
¹⁰ Na sari di a' hol, Kufa' ba a' no' fetang di na a'hol, name asara beh pari, o' taporta o a'muj mi sa min tabang hodi na ara om mi, ¹¹ Honin e, mong o' a'muj mi o' taporta he'e, fetang so em na med. HEL LAME FA MONG BANG SOEM SURGA LOVE EH HO LEAM¹² Honim sobo, ha'ai bite na med am so eme na no' ham am honi nene sobo, na ara lil a'te tel na apuin, mang fe'de, Yesus napuin am honin. ¹³ Tenang el bar, no tanut mi ho, na a'puin am. Honim soba, naba na panen fe honin ho, o namot mi na sibung omo' oh, honin e na ba o' napang fa' a' raham harofe na nom en. ¹⁴ Na lame fe eh huo e tahang toh nene sam o a'muj mi honin e na o'hir- o' pa' med, sari ho Lahtal med Yesus Kristus tong sorga emele holang mi ho lofe pa'.
¹⁵ Piri name bolang ho, ma pi tanut honin. Sob o i e' tanut honin nene le'e, Lahtal a'no' lel med i etub. ¹⁶ Honin sobo, ma e, o' no'- o' ham ba pi med am horo mi fetang sei lame eh. ¹⁷ Tenangbar, ne pating-natang ba horo a'ta'ain, no' he'e, name tofang ba o'fetang-o'farufing ma ni epating- ni tang ba a'ta'ain am ho, i e'dun- e'fal no' no'. ¹⁸ Fe'de, Name tofang fetang om miho, sano' helti ho o' falefang sari na ho'o, na ir mateng sei masing, fed ho'o mi na foil u bang sobo, neng noi fe puin ira mateng. ¹⁹ Name honin ho, o fetang mong o'a'muj mi ho, min so em med, fe'de supi ei Lahtal ho supi a'to' med supi ei dal-orang ho, na mala-maniang. Supi o' tanut ho, sei lal an tofang ba pali' mate ei. ²⁰ Honin sobo serang-buhuin fe honin ho, piri ho, sorga bang bolang o' serang- buhuin fe honin ho, di, pi kufa' afeng-afeng puin fetang asel a'danang eh, sari ho, afen balol Yesus Kristus. ²¹ Sa ho' ma he'e pi bo' sah lahal ho'o sa tiling med safah sahir ba lel madal ho a'raham, o'kufa' ho ei a' ta'ain, honin e, sa airnu- turlo ho Ari u ada a'hol.

Chapter 4FOM PAHANG HU' NU TANUTNU

¹ Honinfe no diail bar na i esah na umang na iri utanut, illuling med napang uno sama napano med iri utarain fede i ara kufa' toh Lahtal om mi. ² Na Euodia me Sintikhe na u bang ho iom nu, Lahtal om mi. ³ no' nauibang med diail bar tenangel bar araham ukarang fa obtumokbar tofang araham fedek supi karasang ma naraham injil, e araham, med Klemes e

odialbar ara karasang ham-ham sopi ani di hul sura Fetang om mi. ⁴ Bad herang Lahtal om mi, nafaol ubang, bad herang. ⁵ Hominesa om bolang amone ho name tofang ahul Lahtal ara abung. ⁶ Haai nanun ho utanut bi' e'. Honin fe na oba om upir eh ho, med Lahtal fe ara mateng. a, o me puin, bad herang fe puin. ⁷ Lahtal o' il luling ba nanun hoemofa ho ara, otanut mi ara ari ubuang Lahtal om fe mi Yesus Kristus om mi. ⁸ O amijmi no diail bartofang, na'oba abul, na oba name utarain, na oba mulang, na oba name tofang apa no' barpi ho i, utanut am, fe. ⁹ Nabafe, usakolah am, naba fe, malh naba napanen, dun ahol horoi alol panun honin esa Lahtaql, o ham med. I en Lahtal il luling o asel ara ina sobanpi. ¹⁰ Na bad herang Lahtal om mi, fede o amijini i tanut fed med narita meng, i itanut med nari tameng eh sobo, o sol il day. ¹¹ Na naho u iramaul na e kurang bo' om mi nene, fede na ahol. ¹² Na ba horo kukang bo' honin. naba horo, niliheng naban. Naba ara nofetang mi. Banpi ho Lahtal o berkat, Paulus ubang ho naba horo kurang bo'. Naba horo hil maliling, seng, ara, seng aay. Ina okarasang obaleta ho a no' lamekufa fe puin. Fede i no' panen naraham honine tarofe pahem ho pi utedalam. ¹³ Na na tofang panen sari fe alai fedek kufak ho sa med ten. ¹⁴ Honim fe na no' panen inu u abaang med nari di nara ham. ¹⁵ Fe'de, no' panen naraham ho nine, tarofe pahemho pi utedalam. ¹⁶ Na dai aramong Tesalonika bang mi, i nari ukarang i baleta ohir opa i tahou nen se masing. ¹⁷ Paulus ubang Ho nakaresang baleta na e untu lap nene. Soto na ubaleta ho o hir fena lap. ¹⁸ No' i tanut obung o pir na med am, na oba no' kurang bo' i ano an am i tahou med Epafroditus na o ba a med Lahtal en ho manen orupa horo o, tamuj. ¹⁹ Lahtal horo fe i nang tofang anak an med i kafait tofang ho Yesus Kristus om mi. ²⁰ Ada ahol med pimang Lahtal araham fedhok mi sam so em. soatino'. ²¹ Illuling no' ham bit mong name bolang araham Yesus Kristus om mi, illuling med diail bar tenang el bar o u dume med taraham so barpi. ²² Name no' tofng om bolang ho illuling tahou med en, o mita med name ba karasang o balita panen mong istana Kaisar mi. ²³ Haltafoil mong Lahtal Yesus Kristus Roh bolang mi ho'. soatino'.

Colossians

Chapter 1ILLULING MO PAULUS ARAHAM

¹ Paulus femi, rasul Yesus Kristus med Lahtal om mi. At afuk hamou, Timotius ara baleta ham-ham mong jumaat kolosemi. pi tenang l bar ara. Name bolang med tenang elbar pi ham-ham. ² Med name ombul med nodi ailbar sara somnu satoknu mongkolo semi, mong laudikia mi, o leh, mongved muid lelol oleh honi he kilo PAULUS O' A OME MED O MAHEN SAH BIT ³ Paulus a o' ome med iraham Ni ada mahen atel Lahtal araham pimang Tuhan, Yesus Kristus om mi. ⁴ fedek nima eh honi hee ni om dume Lahtal om mi, i ukarang med name bolang, barpi araham. ⁵ Pi udume ara tara vedek udumeba ok muj mi ho sausadia bang bolangmi. ⁶ Lahtal osurak bolang sam ni bung omi ta, palik mate ho mipir Lahtal o' surak bolang name uhuk tang opik ⁷ i sarina hou sakola ho Epafras aniho, olel nok nok sari ho Paulus otenang el baleta sari ho name sapi ri mi. Fedek Lahtal ani hoeir niriba Lahtal ni ri malek ho, ni Kristus obaleta toh ni ni om abul puin baleta. ⁸ sari horove nira huk tang Lahtal oukarang ho hamoy bolang om mi. ⁹ Honin fe fed hok mi ho, i maeham he a o me, med niraham. Honine Lahtal o' nak a' hol dilmaeh ey inung mong, nak a' hol dilmaeh Lahtal om mi. ¹⁰ Honin e ifetang nok. Lahtal om mi on anak senang afang rat lol. Ohir opak sariho karesang baleta onok fe lol nak a' hol dilmaeh Lahtal om femi. ¹¹ Honin fe, i Lahtal i nok kufak ara, Lahtal akufak ve alaiy honin e, i om dume, i om bala kaay, med, bad herang. ¹² Adak hol hormat aramid Lahtal araham honine o' asala ernu ho i ahol. Lahtal o' name bolang Lahtal o' lel om mi. ¹³ satari med paka ho elet am, satari med mong Lahtal oaiy bar ve arataau, Lahtal om mi pi illuling med, sari ho pidoc pi ahal aay am. ¹⁴ Lahtal om mi pinok ham ahol sari ho pidoc-piahal uampo. KRISTUS MINAK TINOK NARAT HO E MOTA ¹⁵ Sariho Lahtal oupa pai pi ahol nane, matu, oaynang mik a' tinok, aten a home ernuho emota. ¹⁶ Fedek sari horo ernuturlo ba ara sorgami palikma teta, aten, a home, o badun ahol, oba edun aahol nane mate lafining kufak ernu parenta naba bu'ang ernu. Turlo ho sa aten, atang alay medereeng. ¹⁷ Sa sotur araam fe ernu turlo sara ham-ham ari tueiy toh, Lahtal omi. ¹⁸ sari ho na en ho o lafung, sri hojumaat di o lafung o amujmi name min rai hodi o matu name fetang rai o anai, ho mi homi he e sasahirtah so fetang em sam so em. ¹⁹ fenaq o nok ba lahtal om araham ho barpi anak an lahtal om fe mi, lahtal ho alai honi he e barpi lahtal om mi naoba palikta, naoba bang bolang mi barpi sara somnu Yesus. ²⁰ Yesus Kristus tong salib tahlil ho o fui her alaiy. ²¹ Ufangi Lahtal e let, itanut mi. I Lahtal arasah, i naosah mamang panen. ²² Fed ho Lahtal ara i om. Yesus Kristus ho alaiy Yesus min sano ba ti manen bolang, ekome karok alaiynane Lahtal A pong madang homi. ²³ I udume ho med Lahtalle Lahtal om mi toh dume, surak bolang bai ma eh am u hukfang palik mate hota nari paulus no baleta. ²⁴ Na susa mala om mi i ere eng no bok ho na' anak an mangfedek Yesus malok ahul pi bok ereng sari ho jumaat. ²⁵ Na jumaat u baleta, baleta ba Lahtal med nen, honin e Lahtal o fom pak panen Lahtal lame anokan. ²⁶ sari ho Lahtal o na tavuning samang tanaap samang nu mi sam samang numi name israel nane hodi maeh fedek honine name oba. Lahtal onata vuning samang nu mi, sam samang numi sam ved ho nihe name o, ombul hodi maeh. ²⁷ Lahtal om uma ho taroknine Lahtal okarasang bolang ho bang palik ernu ho maeh bang lelang ba Israel nane hodi maeh Lahtal ara i om mi oil oluling ho ara. ²⁹ Ni Tuhan Yessu oil oluling puin ivon, puin iri sakola Lahtal otanut vepuin name arara mong anak tumok Lahtal om mi. ²⁸ Horo nansusa umalo kuvak to okuvak ommi karesang kuvak om mi.

Chapter 2

¹ Ney nom uma ho, no karesang no baleta fa i raham ho tarofe bi' sobo iri si a' hol. Laodikia ho mong kolose a' bung, name no'ba o ati no' bit med name ba e nahol daiba mong kolose mi ho, a'ra sah karang om mi, supi mong hadomang tufek. ²

Nei nom ho, supi a'no' bad herang, som nu sah nu , ma lahtal abung ho, supi med u sei ano', sari ho Kristus ³ kafe tofang, na ahol dil ma eh ara mong sari fe abung. ⁴

⁵ Fe' de no bo' nafah nahir e ara ham-ham ara nene, honin sobo, ro, om mi na ara ham-ham ara, honin e napang no' o sah, fe de' ne e'dun he' e a' lol a'ta'ain, med o o dume fa Kristus a' raham ho so a'ti ti no' kufa. YESUS KRISTUS ATAIN LAME ⁶ Fede'i Yesus Kristus ho med a'no' i ey am ba, om ho mi fetang sei masing, ⁷ bo' u labat, alimang kaleng med om e mi, udume a'no' kufa, na u ara mateng am, ni' he'e, mahen feu sei masing-masing. ⁸ Na uma. ma'a name pali' mate o kalufe ba o hir o pa' a' ai ho puin abehang fa na o sah lol, sari ho pali' mate o usulu-asala fa sah karang lefa. Au a' tang ta pali mate ei ho, e Lahtal ei a'raham nene, e Kristus ei tanut nene. ⁹ Fe'de, Yesus om mi ho, o' no o' ham so a'ra. Lahtal o panen aten ¹⁰ I om mi fetang no' bi' am, sari ho parenta med name na ahol airnu barpi sa o' kapal. ¹¹ Na ba name no' panen ho, i e a'ra om mi nene, sobo na oba Yesus panen horo, i a'ra om mi. Bo' mate pali' mate ei nen, sobo bo' mate bolang sari ho fetang, o' em ho Yesus u baleta sari ho bo' do a'hol ho Yesus ta to' amuj am. ¹² Sei tuling tow om mi ho, iri di Kristus a'ara lafa pana ho lehel, no'he'e, Lahtal so kufa' puin Yesus a' no fetang, me iri so barpi, asel i udume ho ei, name min tofang a'nai ho mi. ¹³ Tur mi i min am, fe'de i doe i a'hal bo' moleng om ho mi, sobo Lahtal iri ukarang, Yesus ara ham-ham i no' fetang, fe'de i doe i a'hal ho sa ano' bolang am. ¹⁴ Ut hai sura' om mi sano' mol ul med piri e' Lahtal o a'nai meng ho, sa luh bolang tong doi Golgotami. ¹⁵ Parenta aneng med name na ahol air nu pali' mate ta, sa at tel afu' tel, sa name ho a'no' name dun alepang, mala maniang, supi ahol, fe'de airnu tur lo ho Yesus med u aneng am. ¹⁶ Honin fe, name den ma'a na' de sei na, med hair mate airnu ho, ma'a supi puin iri hu' iri timba e' re' eng. Hair mate bolong, turmi Yahudi hinung panen horo fe i panen ¹⁷ Bar pi ho mang fe'de lalaman med mong o' ma eh ho e're'eng, sobo o' a'bul fe ho Kristus. ¹⁸ Name ba apang no' om lamang sobo aba kalufe puin ho uqariang e, name tofang o'tanut name ba Lahtal u ada ahol sobo malaikatfe a'lai ho, supi iri hu' iri timba name honin ho ei apa no' ho, pali' mate ei panen aten, pali' mate ei lame toh fe puin panen, e u sari da'. ¹⁹ Name honin ho, Yesus sa e udume nene, e'o a'tino' bit nene, sa e ano' lafung nene. Bo' mate, fa'ur airnu med hir tarop ba Lahtal ei ho, Lafung so tefang. ²⁰ Iri ba Yesus om mi fetang am ho, e pali' mate ei nene am, naba ei sofe i dai pali' mate ei hu' dap ho doi u ada ahol eh, ²¹ Mangfe'de, a'tor e, a'de e, a'puin e. ²² hei dap honin ho pi a'lol a'ta'ain sobo sel nu mi sa suhuin, fe'de sari ho'o name no' so panen . ²³ Hu ' dap honin ho pi e'dun he'e rupa, fe'de a o'me a'no' asel med bo' a'raham honin e sa bala amone ara om mi, faleng kalufe, puin bo' mete asara. Barpi o' fali a'ai fe'de sari ho' bo' mate ei a' pang no' mamang.

Chapter 3FETANG HABAR KRISTUS OM MI

¹ Honin fe i minfetang ho Kristus ara ham-ham na oba ilap eh ho takle homi, emele ho Kristus mi mieh Lahtal atang tani lol emele aainang Lahtal o parenta. ² Naotakle lafini horo utanut, na ernu ba laman ae araham ho sari ho so em. ³ Honin fe, iri ho min em fetang ho sari ho tafuni Kristus araham Lahtal om mi. ⁴ honine Yesus Kristus sobo uhuktang med pi fetang ho araham. ⁵ Nahonin horo ba pi panen aten osah he anine fedik ho palik e ⁶ Nahonin horoba Lahtal ariing ho' eh Lahtal ariing e hok o sel ho sasanok hakim honi ⁷ Turmi iri ho di panen honin fe iri di fetang o om mi. ⁸ Honin horo, naernu osah hofeu, ariing fail sarasah, sebit matengsah amingtafota ⁹ Haai ira kalufe aba fedek name no'o panen sah ho med meng ¹⁰ name no' o panen aten anoh habar Kristus horo name no' ho anak no' honine fetang illuling no' ham slamat om mi, honin horo he e name nok opanen anak habar se masing u edun efal o araham ho orupa olaman panen aten. ¹¹ Honin horo, name mong Yunani mi di aai honin nanfe bang o slahain Yahudi ara ho di aai ammi name ba o sunatan em name ba osunat dai name bar-bar, bang ba oasalah sah kabesar o ada ahol aai em name skit bang palik ture e name a adahol aai mang ariing, name o aramih em name il honine Kristus horo sobarpi om mi. FETANG HABAR DI AILBAR ARAHAM. ¹² Honine Lahtal so name u alak, ho bolang e ho ukarang pakbala, somkai lamang, ho nok pakbala, som tahang ¹³ Somtahang med sobe araham, ho nine sari ua ampo o araham ho mafede Lahtal piri u ampo e honi. ¹⁴ Honin horofe o mi uta ho ukarang esah ho sara fuung sara peit anak abul. ¹⁵ Honine Kristus damai onok orupa tom hoadima abor honin horo sa tolofe bo'mu, Kristus o bok araham ho name tofang jemaat mi ho Lahtal o atinok bit e utarain ubad. ¹⁶ Honine e Kristus o mateng pak ho ara i om mi tarok simi tofang, honim naahol dilmaeh fom pahang med name beng di araham, dal amiutarain utaunu dal utarain mong kitab sabur (kitab Mazmur ho Daud so hol) dal aniutarain dal orang saramie e puin honine senang bad herang tom mi Lahtal araham. ¹⁷ Naba honin horofe i panen mang u huktang em mang panen, pi barpi panen Tuhan Yesus anipu, honine e otanai nok nit med nimang Lahtal aramateng sari fe alai. FETANG HABAR BANG OM MI ¹⁸ Obtumokbar so ai tumok e alolemaeh orupa Lahtal araham honi. ¹⁹ aitumok bar, i obtumokbar ukarang haai kabesar araham e. ²⁰ Aikakbar, ife imang e alol e maehe honi e Lahtal om anak senang ²¹ Omang tofang ha ai kakbar o ariing lap nene honi e sopi im haai muj e. ²² iri ba name o ara mih ho name mate ho e alol e mah ong palikta na tofang om mi, i panen aten ho sae ara i'edun eh fe nene honie om anak senang nene sobo om kai omlamang puin med Lahtal el baroit. ²³ Naba honin horo i panen, i om abul-abul puin panen orupa Lahtal araham e hom e name araham nene. ²⁴ Honin e i ahol Lahtal ho hak warisan med hal tafoil ountu senang nok med sari ho Kristus he Lahtal fe lol hok horo ba okarang i pane eh. ²⁵ Honin e, name ba ahal panen ho sopi ho abor med saraham fedek ahal panen ho e honin e den e aai nene.

Chapter 4

¹ Abaay ernu, i name ba i ahou atiting eh ho, panen puin sipi om ano no' fe'de i ahol ho, i ri di i abaay ara Bang Bolang mi. Naba Fe Pi Akala. ² Om ano' dume, ari u bu'ang Ani u tarain, niri di niri u a ome, honin e Lahtal se'ar during ni e're'eng. ³

Om during, honin e Lahtal Ay o panen o aten ho pi med ano tei. Sano mateng pa bolang pi o tino u bang, horo ei ba na u hukung ho. ⁴ A ome naraham honin e na naba ve hubang ho lel, honin e pi o tino u bang. ⁵ Name luling mi, name o u dume haay ho ubeng val sel il ho med sipi en ara mateng. ⁶ O mateng pa ho esah u karang ve puin ano rupa ano mahen haay ano na mangtanay e, so bo, name u alepang name om during name apano honin e sipi di mang ta'ta'ain. Paulus Mahen Tahou So Tenang E'l bar En. ⁷ Tikhikus Paulus o tenang e'l sipi Paulus o sura puin sam mong name ba Kolose mi med Efesus mi ho aramateng, fede, pi di a'il sam puin baleta ham-ham Lahtal u baleta. ⁸ Lahtal o vom pa' o mateng pa' ano lame sam i bung homi hee o asala alol, honin he sa iom ano dume. ⁹ Ma' sa Onesimus ara ho sari ho name ahow-ahow e sobo Paulus ano i'lam ved ho sa i'ra ham-ham baleta sari ho di i beng naba soh ho mi ma eh he e sipi u i'ra mateng am. ¹⁰ No tenang el Aristarkhus, nara sapiri bang mi di, il'luling ara mahen tahou med Markus ba Barnabas o ay ho di en, asel sari horo ba iri di o u tub med. sa ho lap ho eh am'ba a'ri u bad. ¹¹ Yesus ho name o lofe Yustus, sari ho di pi tenang e'l bang bolang o baleta o name nu so. Sipu horo sunat o lelang bar ho o name. honi ham ve sipu horo bad herang med nen ho. ¹² Epafra, hodi so pi o di a'il, sa Lahtal Ay ataain, o tino u bang sa hada mahen tahou med en sa a ome taraham honin he dume toh Lahtal ataain. ¹³ Na i ramateng sa karasang malou ma' na u tub u maring med i en, taroni ve sa malo mate med i'ri, Laodikia hi'nu med Hierapolis hi'nu araham. ¹⁴ Dokter Lukas med Demas di hada mahen tahou med i en. ¹⁵ Ada mahen tahou med no tenang e'l bar ba mong Laodikia mi, Nimfa med reala o bang om mi. ¹⁶ Honin am fe, sura ho' ta'an sipi ara u'tang, reala Laodikia mi ho di a'ramateng. ¹⁷ Arkhipus di aramateng, "honin e sa so karasang baleta ba sipi Lahtal abung med ho ano lame." ¹⁸ Nari horo Paulus, na natang fe puin ada mahen hul. ney doic di uma. Lahtal o tovang lu'ung ho so i'ri ta.

1 Thessalonians

Chapter 1PAULUS O ADA MAHEN

¹ Paulus, Silwanus, Timotius med jemaat Tesalonika, Lahtal Tuhan Yesus Kristus om mi, o esah ukarang, illuling nik ham med irita. ² Ni mahen nok, afoh mid atel mid mi Lahtal araham med iri ho so barpi iraham ni iri ua o me ong, ni aome om mi, ³ niri ho umaeh ibuj nok ipak bala iola iadimang, esah ukarang iom tahang, iudumeho ara Tuhan Yesus Kristus om mi pimang Lahtal eng adang ho mi oleh. ⁴ Dial tenang el bar pimang Lahtal so iri ukarang, sa ilet med. ⁵ Fe'de ni surak bolang ho u ira mateng, ehoni sobo mateng solo nene, Roh bolang o kufak fe puin, udume afeng-afeng ho i ahol name ba ara inai fetang eh ho araham. ⁶ Tuhan emed niri ho ni o mateng o lurung ho ubang ima eh sa ukarang air nu alai, honin sobo iom senang ipang nok fe'de sari ho Roh bolang mi hok. ⁷ Name om abul tofang mong Makedonia, Akhaya mi ho i panen iaten sipi ahol alol panen. ⁸ Lahtal o fom pak mateng pak ho iu bang, haai mong Makedonia, Akhaya, solo mi nene sobo, mong bang airnu palik airnu mi, honinfe ni ehok ira mateng nene am fe'de iu dume Lahtal araham ho kufaam. ⁹ Minaba eife iri ubang mi naba eife inio lofe, mi naba eife nini bor, palik mate eiho ni med, minot ni meng nini nidimang toh ni Lahtal olap ma, o karesang o panen fe'de Lahtal horofe fetang ho oasel. ¹⁰ Lahtal Ai tong sorga mi hel, min safetang namemin tofang ho o anai ho mi, sari horo Yesus Kristus sa illuling nok ham samed ten ho ong palik ta, tang sorga mi di honi, honinfe mapi ada nang sa hel e ham.

Chapter 2PAULUS OKARESANG MONG TESALONIKA MI

¹ Di ai tenang ilbar nihonima ibung ho emangtanai nene. ² Masiki nesusahkarang ahol name niribe maleiniopahur mong Filipi mi honi, sobo nihei kufa ho Lahtal femi horo eilefe o fom pak o mateang pak ho niubang ong, susa sah karang om homi. ³ Fom pak mateng pak bolang ba niubang eho e mong sesah lol nene, ⁴ horofe Lahtal u inung, surak bolang ho nak atinok, sau nihow haai namenok ei inung nene sobo Lahtal ei inung. Nihok mateng puin i om lap ⁵ nene niri di name nok ahal niladimang labor nene, ni untu lap nene fe'de Lahtal ni saksi. ⁶ Niei panen niei aten ho, niani lap nene niri di honi iri di honi sobo name beng di honi, sobo ni i ahal lap. ⁷ Ni buj nok ni pak bala ho ong inai ho mi ho mang fe'de o fonu so ai som hel gariang honi. ⁸ Ukarang esah buj nok pak bala, mate niom senang niapanok nimed ien honi sobo Lahtal omateng bolang horo solo nene, sobo nifetang hodi nimed ien fe'de ni iri ukarang. ⁹ Diail tenang elbar niri uma, nilame toh karesang baleta dillel dilpana sari sanok foi mahen pale leu honie med iri tameng nene fe'de nidai ara iara ho Lahtal o sorak bolang ho niu ira mateng. ¹⁰ Iri horo fe Lahtal o saksi, bolang manep, abul ahal nene ari name om abul tofang ho ni anaifetang. ¹¹ Honife iri di ahol, Lahtal o fom pahang ho iom, anak senang ni ihou ititing. ¹² Lahtal ei inung alol, sa io lofe fetang mong kerajaan med kemuliaan homi. ¹³ Ada ahol mahen nok ni afok mid atel mid ni Lahtal araham fe'de sari horofe nimed fe'de sari ho ni enamenok mi med nene, honi sobo sari ho Lahtal omateng pak horofe Lahtal omateng pak ho karesang name percaya tofang ho anai mi. ¹⁴ Diail bar iri jemaat Allah Yesus Kristus om mi ara mong Yudea mi fe'de ni iara ham-ham sah karang ahol ibang ipalik mi, fe'de Yahudi hinung ei panen iaraham. ¹⁵ Nabi med Tuhan Yesus bo supi amine med niri di name nihin nilol, supi panen puin Lahtal om gariang nene, med name beng di supi asara. ¹⁶ Name ladimang tarok nie ni hai Yahudi hinung ho aramateng e honie supi selamat, honi sobo murka supi tahel, fe'de supi o panen ho mangta-mangta. PAULUS EIOM UMA HO SABOR SAM MONG JEMAAT TESALONIKA LEAM ¹⁷ Diail bar, bok moleng ei araham pidai telet pitek, honi sobo roh araham, niom senang nipanok ni'ira mih ham-ham somi nok. ¹⁸ Paulus om senang apanok samau hok sipi edun, horofe sa sam sei masing sobo setang o setel. ¹⁹ Niom senang nipanok fe'de iri ho

Chapter 3Timotius Fom No' Med Reala Tesalonika Mi En

niri udume iri ni hide dor niom anak senang Tuhan Yesus araham homi sa ho eh am? sobo iri ho aai, foil ano? ²⁰ Iri horofe ni hide dor niom anak senang,

Chapter 3Timotius Fom No' Med Reala Tesalonika Mi En

¹ Hanin fe ma' ni tahang saham honin hee ma' ni nilo sam Atena leam ² Honin amfe ni Timotius ba ni diail Lahtal obateta ano' lam eh, med Kristus o sura 'bolang o fom pa o mateng pa' ho i om ano dume. ³ Honi e sa ano horo di mode maar, sah karang, adidin afefa sah. Asel i ahol bite piri horo na utub na horo tereeng ⁴ Honin amfe pi dai tara ho ni ira mateng se masing fede mode maar sah karang ma' sa foil ara fi petang ho mi fe ⁵ Honin fe ma' natahang saham ho nim he, na name a hou sam o lap sam fede o udume ho ei. Fede' na baroit ahal ahal goda pate ho opetang om mi honine okaresang ho ano mang tanai ereeng. ⁶ Sobo fed hoo Timotius ni olap ho am' sa na ano' na o no' ham, med o udume esah ukarang fe bit nien. Ari ho na o no' med nie reeng om niri uma ho ni am fe niri di olap sam uma. Om niri uma nio lap ho' ⁷ Honin fe no di ail bar no, no tenang el bar, sahkan mahip maar ba ni ahol ni ubad herang fede' o udume kua' ho ei. ⁸ Fed mi fetang ahol am, fede i Lahtal fe tatoh dume i fetang homi ⁹ Naba fe o mahen ni atel Lahtal araham asel bad herang a a tel med Lahtal araham ho mi. ¹⁰ Ni a ome fed hel lala mi ahi' eh nene, alorang eh' nene ni om lap sam uma honie o udume ho ano' kua'. ¹¹ Fed oo omang Lahtal med Yesus o ai lote sa foil epuin a tang puin olap sam. ¹² Honie Lahtal ira fetang ira tofang luung esah ukarang med nu araham honin sobo na no' sobar pi, panen med aram honi. ¹³ Honi e sa i om ano' dume, i om ano' bolang, omang Lahtal araham sam mong Lahtal Ai ho med name om bolang.

Chapter 4Fetang Lahtal Om Ano' Bad Herang

¹ O amuid mi, no tenang el bar, na ibang i fom i pahang Yesus om mi honie naba fe pi med taro' nie pi tetang ho Lahtal apang uno' se masing. ² Fede' ni ahol ho naba fe ni u ihou ho ano' lame eh ho Yesus fe o kua' fuin. ³ Fede' horo Lahtal u inung honin e ino' om bolang labui la ete ho ie let; ⁴ Honin fe i ahol taro' nie i ibo' ina i bobom ano' bolang honie name uda ahol. ⁵ Hai mang fede, name ba bad hirang, tanut sah ao om mi Lahtal ahol nene honin e. ⁶ Fe i ha ai i tenang el a dimang abor arafa na sah lefa e fede' Lahtal so o' bor med name honi ko en do atiti no' ni ira mateng ino' na ahol. ⁷ Lahtal to lofe eh sa e tarafa na sah lol nene soba tara ma nano' fe lema. ⁸ Honin fe ano' so na no' ho sa med ne ne sa name no' fe apang usah nene sobo Lahtal nene sobo Lahtal fe apang u sah med hamoi bolang fe apang usah. ⁹ Honin sobo esah ukarang med tenang il araham ho ie name ahoul hul med ien nene, fede' i ahol ho Lahtal so esah ukarang ho med iom mi. ¹⁰ I na honim ho i alol panen med di ail bar ba mong makedonia ho araham. Sobo diail tenang el bar ho dai bang eh, honie i foil panen ta sipi araham. ¹¹ I panene taro' nie i fetang ho sa no' kurang bo' ina itang puin aten fede' na ho omi ho ni u ira mateng am. ¹² Honi ei ifetang ho ano'no' med mong name se ho' abung ho mi, honie haai kurang bo' ee. Lahtal O Ho' O Ma ¹³ Diail bar, ni e u i nung nene fede' name ba minam ho i ahol nene. Honin e i haai susa lala e mang fede' name ba o udume aai honin. ¹⁴ Fede' pi o' tino' ubang, Yesus ho sa min foil sa tel toh, honin am fe pi foil o' tino' ubang Lahtal name ba Yesus om mimin ho sa sipi ara ham-ham. ¹⁵ Ni na hoo u ira mateng med Lahtal o mateng pa' di ara piri ba dai fetang eh ho pi dai ara sam Lahtal ho', piri dai tahang honi e name o mi min sotur satel toh. ¹⁶ Lahtal seleme selafeng sorga bang mi sa hel malaikat ama pi maeh, honin am fe Lahtal o tabui mate ama am honin ee, name ba Yesus om mi min so tur satel toh. ¹⁷ Honin am fe piri ba dai fetang eh ho dai mih honin am fe pi latel sam ta fiing bo' ta Lahtal abung, honi e pi Lahtal abung alolang ¹⁸ Honin e pi tom bad herang fe puin fa nu araham ma nu araham, Lahtal o' mateng pa' a tain.

Chapter 5OM SADIA LAHTAL OHO OMA ADANANG

¹ Fed ho di'ail tenang el'bar, sel tapeng ba eh ho, name e hul i'ra mateng nene am. ² Fekde i'ri di barpi O'Tino bit, honi fe Lahtal O' ho O' ma o sel ho mang fekde name na ta'u' dil'pana fe puin ho. ³ Sobo name u taramateng, "no ham ara i'ra," o sah o karang orupa min taru, ara sipi araham, o ma'ar ho mang fekde ob bar ai afain honi, sobo name nu di e ei ta nene. ⁴ Honin fe, di,a'il tenang el bar, i'ri ho ha ai panang ho toh nene am e, fekde hair om tapeng ba Sa ho' tolaf fe honi ho, mang fekde, name ta'u honi. ⁵ Sobo i'ri sobarpi ho lel ai bar, med i'ri ho dil lel o efa panang ho ara tara nene am. sobo ha'ai name beng edun o panen ho ata'ain e ai kabar, honi fe i'ri ho ha'ai panang o name nene. ⁶ Honin fe pi ha'ai tar, mang fekde name beng honi e, sobo ma'e pi tari ubuang med uma'maeh' ⁷ Honin fe name oba tar ho, dil'pana fe puin tar, med name oba hufang ho dil'pana fe puin hufang. ⁸ Honi sobo, piri ho dil lel aibar, honi fe sono' ma' pi tom afom e, pikod adobe mang sari ho, udume, esah e med ukarang horo pikod dume no sari horo ba no'ham. ⁹ Lahtal ho, na osah ho med taraham eh nene, na oba saten fe ho, il'luling no ham horo Sa ten, Sari horo Yesus Kristus, ¹⁰ Fekde Sari horo, min tere'eng, honi sobo, pi bu'ang ma pi tar'mi. honi sobo pi Sari horo aratar ara mih. ¹¹ Honi fe ma pi Sari horo apuin dume ong pi panen pi aten om homi. u'dume barpi mang fekde naba pi panen eh honi. FOM PAHANG ADA MAHEN O AMUID MI ¹² Di ail tenang el nun, na i'ombang honi e pi ada ahor esah med, sipi ba tari u baleta atino panen pi anai homi, fekde sipi horo tara fa Lahtal o lap fa med tano na uma. ¹³ Ati tino ahol med, ukang alai honi e Sa sipi okaresang hodi lame no. honi fe, fedhel lalami, pi panen horo med di ail bar beng di araham. ¹⁴ Na i'do-do di ail tenang el bar, ba i'fetang mara'ain-mara'ain ho. sipi ahoul farekang honi e sipi kufa toh, ha'ai som atan e, honi e som abole med name no tofang araham. ¹⁵ Edu dun fe, ahal name den na osah panen i'raham hee, ha'ai na osah ho u'mama honi e name ona sah panen ho, ha'ai foil osah ho puin o abole sei lalah ba, na ono oham fe panen i'anai homi med name no tofang araham. ¹⁶ Bad herang horo puin! ¹⁷

A'ome horo puin! ¹⁸ Ono bit sel tana ap, fekde horo Lahtal e inung ataa'in fekde piri horo Kristus Yesus om mi fetang. ¹⁹ I ha'ai Hamoi ba i'om mi ho amine e! ²⁰ I ha'ai paha'ain nu ho abole e! ²¹ Na oba no med osah hosa na meng, honiam fe adung ale' ono ho puin e u ale, u tara ono fe puin! ²² Na oba ari'ing fail airnu lol ho ho elet, na osah ho i'ri med elet. ²³ Untu no ham il'luling Lahtal med ien horoba i'bolang sobarpi fekde, Hamoi Bolang i'oo i'laman ho uga'iang. horo ei leba sah karang airnu i'elet fekde Kristus Yesus o'sel o'ho ho fanang am. ²⁴ Sari horo tolofe am he'e tei alol naba fe Sa u'tapaha ho sami panen. ²⁵ Honi sobo di ail tenang el bar ai, a'ome niri di niraham fe! ²⁶ Ada ahol no ham med pidi ail tenang elbar araham mang fekde na namanem nu honi. ²⁷ Naso atino u'abang honi e i Lahtal ani fe puin, sura ho ta'an med name no tofang aramateng med pi di ail tenang el bar ho so barpi emele arian. ²⁸ Tutung kufa hel tarita, fekde Yesus Kristus, te'puin tatang puin.

2 Thessalonians

Chapter 1ADA MAHEN MED REALA TESALONIKA EN

¹ Mahen no Paulus, Silwanus, med Timotius, tahou mong reala Tesalonika o om'mi ho, Nimang Lahtal med Tuhan Yesus Kristus. ² Nimang Lahtal med Tuhan Yesus Kristus il'luling no,ham ho A tahou hel med nien. ³ Ni se mahen no atel mid araham E Lahtal fekde i'ri di'ail tenang el naho se honin fe soba, fekde i'iman ho abou tofang hunin fe i'ukarang ho i'iman ho mang ano kufa ta am' ⁴ Horo he'e ni nilo mateng i'ri ho na tino ong Reala nun o Lahtal araham homi, fekde i'iman ho mate bi ong name tofang o'anai homi. ho name ino sah-sah sam ma'ar mahip hodi iso ahol. SEL NU MI LAHTAL SO HU' PUIN ⁵ Sari ho atino' ho o'bul ho. Lahtal femi e, hunin fe i'ri honi ubang noam Lahtal bang bolang ho i'med fekde i'ri di ma'ar mahip ahol am. ⁶ Hunin fe o bul ho, Lahtal femi, o, bor med i'ri ba name i'ri tatoh ta lame, sam ma'ar mahip ahol, ⁷ Honin fe senang med fe ho, i'ri ba name i'ri tatoh talame ho, med sipi hodi sel nu mi Tuhan Yesus tong Bang bolang mi hel, So Malaikat ara ho Engpir, ⁸ Fekde a fail huring ho om fe mi, honin Sa obor panen med name ba e, Lahtal ahol nene ho araham med name ba e, Sura Bolang alol ata'ain nene Yesus Ho pi Lahtal. ⁹ Supi uil o,sah ahol hukung so em sam so em, Lahtal ho na titino araham homi e o name mate soba elet. ¹⁰ Mises seh Sa ho! name u'ada ahol, o name om bolang tofang-tofang, o, nay homi. honin fe name ba O'Tino bit nun ho barpi U,baroit honin fe ni u i'ra bit ho, O'Tino bit. ¹¹ Honin fe, i'ri ho ni se u, a'ome eh, honin fe pi Lahtal u'bang i'ri ho noam, uil-uil i'ri ho io lofe, honin e, i'panen no nun ho ano'an. honin fe, karesang nun ho udume fa araham ho he'e na tino, ¹² Honin fe Tuhan Yesus ani ho atino bit pi fetang om homi, horo he'e i'ara om'miam, honin fe Lahtal tari u'karang Sariho Tuhan Yesus Kristus.

Chapter 2NAME BA HO' E HAM HO NAME ARIING

² sariho i haai hararain i om upir'e tanut mi eme i muij mi, selho mi ho ma'eh he'e Lahtal osel ho'an maeh he'e bite Hamoi Bolang dimi, name iauem,sura'miem em mang fede' niri mihuni. ³ Seseh name nu horo di,i haai alorang nasaj mi muij nene,eme sesah beng lol nene, fede' sel ho miho ehoday, fe'de name murtad ho e'h hoday hunin fe name ariing ho o'bang he'e sari ho aisah. ⁴ Sa lafang som ano lafining sa name tofang araham femi ubang ho Lahtal eme nameba uadahol eh horo sa Lahtal obangbolang om fe mi, emele ba tameih ho, sa medam fe, ubang ho sari Lahtal ⁵ I euma nene am so, ho raham na day ara irae, sarinaho na uira matengam. ⁶ Fed ho, i ahol naba horo dai ari ta hange sam osel mi fe ano lel. ⁷ Fede' nameladimang labor karesangam honin sobo sariho dai tahangeh tahang sam sari ai ho so ahin alol ⁸ selnumi name ariing ho uil ano lel,huninfe Lahtal sariho amine sa sat hala fe o lil horo he'e o sel ba sa mi ho araham ho oh. ⁹ Name ariing ba ho eham ho e karesang ho setang e araham na o engpir dipanen, na o pitahoir dipanen e bul nene. ¹⁰ Hunin fe name ba aba karang okaresang honin ho, supi ho uil sah ukarang fa name araham nene na ono med ho supi usaain. ¹¹ Mang horo he'e Lahtal na osah tahou ,supi araham horo he'e na o e'bul nene horo supi o atino ubang. ¹² Horo he'e supi ho barpi hikung, fe'de nao abul ho supi e'o atino ubang nene supi na o sah horo u apano. IRI HO UALE HONIE ONO OHAM MED ¹⁴ Hunin fe Lahtal iolofe mateng fetang fe alay horo ni ubang eh ka fait soem medfeho pi Lahtal Yesus Kristus. ¹⁵ Noamba dialbar ku fa toh o fom pahang apuing dumeba uifomam ho,ni mateng pa alay em sura alay ho ¹⁶ Fed ho tapano pi Lahtal Yesus Kristus solo pinang Lahtal tari ukarangam bad herang soem sa med ten pi udume ohir opa ukarang fe alay. ¹⁷ Bad herang fe'de satom ano dumeam pi karesang nun mi med pimateng pa ono feubang

Chapter 3PAULUS UTABANG NOP FE

¹ O amuidmi tenang el bar aome taraham. mateng bolang ho hanoang bahite. med ani utarain ono ho ara pi anai homi. ² Fed piriho name ad tetang ariing nameho bar pi oudume a ai. ³ Fe'de lahtal amone bala satano' kua tari bu ang honi sa ariing ho telet. ⁴ Piri ho,piu dume ho so a titino lahtal omi med iraham fe'de ipanen hamou panen piumateng. ⁵ Atitino lahtal tarama omi oukarang lahtal fe'de pi mateng alepang Jesus omi. TEHO KARASANG ⁶ Tenang el bar fed pitara mateng lahtal Tuhan Yesus Kristus amang iri na ho elet fe'de tenang el bar ho ofetang ho lahun lahun fede' sopi afum ho ema eh nene. ⁷ Iolo ahul fe'de taro ani iuil uil nipanen edun fe'de ni e lahun lahun nene ho ara ham ni daiira. ⁸ Niri hodi ni e name beng honi nene emanang nene nindi panen med karasang kufa dilel dilpana honi esano tarofe med namenu araham nene. ⁹ Mang fe'de eni nene honin sobu sari ho med ano ukung honin ei ata ain. ¹⁰ ho arahamo nadai ibung ho niumateng honi anoso ekaresang nene haai naade'e. ¹¹ Fed pia leping pir alotou pi anai homi fetang lahun lahun ekaresang nene

sobo tabubul naosah panen. ¹² Name ohonin ho pi aramateng piafom lahtal Tuhan Yesus Kristus ani puin ho oni karesang so atiti no honin onameid ho a de ¹³ Honife iha ai imoleng bit nene naono fe' panen. ¹⁴ Honin fe anonameso mateng surami hoalepang nene ha ai ara lame nene honin samala sari ho aratenang el e. ¹⁵ Honin sobo i haai ano name ariing honin sobo aramateng orupa odiail honin MATENG PA' O AMUID MI

¹⁷ Nari Paulus nasurahul senang natang solo puinhul mang fede'o a titino. ¹⁸ Ono oham Jesus Kristus med irita sobar pi.

1 Timothy

Chapter 1ADAHOL MED TIMOTIUS ARAHAM

¹ Mong Paulus, Rasul Yesus Kristus ho Lahtal so ahou, med Yesus Kristus, horo pi u'dume. ² Honin he'e Timotius, ho o ay abul o u'dume. Anugrah, esa u'karang, fed anok ham mong Lahtal, piri fed Yesus Kristus horo pi kufak. SIPI AHOW NAUMA HONIN E FOM PAHANG SAH HO ELET ³ Sobo taroknin, piriho, abang olap ho. mang fekde, piri lame mong Makedonia, sam Efesus mi tining mih honin, Ihol arahuktang beng. ⁴ Em atinok sipi edun. mak osah o karang ho panen bo asala ho ahol naba osah okarang ho elet sariho mak hok he'e ututul. ho aai Lahtal o karesang horo anok lame. ⁵ Honi sobo, eleme mong u'ahow ho mang fekde u'karang ba taromi ho tom abul-abul, panen horo nok med senang. ⁶ Name oinnu naosah panen, onok ho alahain mong sipi omateng ba e abul nene. ⁷ Sipi inung ara sari ho Ahli Hukum Taurat, honin sobo e ahol nene naba so sipi ubang em airnu turlo ba sipi o atinok bit. ⁸ Honin sobo, pi ahol Hukum Taurat ho nok sobo name panen bo onok o ham, ⁹ Sobo ahol Hukum Taurat ha'ai panen honin, he'e name nok, tarokninfe a ahol, name ba apainsah doit ahal med palik mate ta ho, sipi ba solok le ba mang, amine. ¹⁰ Name kabesar ho naba panen aten ba doit ahal panen mang fekde seksual, homoseksual, penculik, name oba aba kalufe, horo ba anok tetang kabesar eba, fom pahang horo anok pimod akal ong pali mate ta. ¹¹ Naba fom pahang ba Surak Bolang miho, horo Lahtal fetang asel ba sa u'ahow hok o lap hok. ¹² Nari mahen nok bit araham fedek kufak ara Yesus Kristus Tuhan piri tarokuin sa tada'i ma o karesang, osel sa tari ukarang. ¹³ Nahoro, tur nari e med namenu ho ariing, name asara, honin fe name naba, ariing bo nari Alepang odenoabor. taroknin, tur nari alol panen sa ha'ai na'ahol fed om eahol nene. ¹⁴ Tuhan med nen med ari, onok oham, naba latoh. Uham-uham sobo Anugrah fed ukarang om mi Yesus Kristus. ¹⁵ Mateng pak horo ahol alolpanen. horo nok ba, med barpi ho nine, Yesus Kristus hek palil mateta honin e, no' ham name doit ahal inai ho mi. Nari horo name doit ahal bik. ¹⁶ Honin he'e, otanut horofe na med am. ukarang esah horofe iom mi, nari name fed, doit ahal horo Yesus Kristus sa utub, som abole, onok oham nari horo e'utub, supi so naba ui udume med honine ara naba fetang so em. ¹⁷ fe'de afen lafining, ba soem, zaman. Naba so em, fed naba ha'ai, e ahol nene, ho sari ho, Lahtal. Adakhol, fedpi oatinokbit, turmi sam fed homi meng so atinok. ¹⁸ Na ahou, horo, na med no ai Timotius en araham sobo, na ahou, naba tur naen, iriba, fed, sobo na ahou, horo fed a anok lame, sobo, onok fe anok lame. ¹⁹ Bo, apuin e om anok dume, fed om nok, name oinnu ho apainsah panen. Horo ba supi om dume nene. ²⁰ oanai mang fedek Hamaneus fed aleksander, naba tur named en ho med ama em satang. honin e supi haai na osah panen.

Chapter 2A OME MED NAME TOFANG ARAHAM

¹ O a'ainang, nari so fom pahang iraham honin e, aome, aramid aome airnu, ho uaome fed mateng pak med name nok tofang araham, ² Name ba aten ho parenta puin, namenok tofang arahuktang honin e pi ahol alol panen he'e pi onok oham fe panen mong airnu turlo ho name om bolang med name adakhol. ³ Na onok panen horo Lahtal uinung, nok ham fe ara pi fetang om hok mi, ⁴ Fetang nok horo fe sa med ten barpi am, honin e onok ham fe sa uinung med araham sam fed pi med sari ho na ahol mong osurak bolang mi. ⁵ Fe, piri name nok pi udume ho nukle sari ho Lahtal, horo ba Yesus Kristus, ⁶ Yesus Kristus horo ofompak mateng o asel honin he'e sa untu senang ho saten sobarpi ho mong Lahtal o fom pak ateng pak ho sa soai ahou tara huktang bo fed sa panen aten med outub ara tanai hoomi. ⁷ Fed nok sakola ay mateng abul nari ekalufe nene fed nari ho name o sotur ba om anok dume fom pak puin name nok tofang araham om anok kufak. LOTE BAR MED OBBAR OPANEN ONG GAREJA BANG OM MI ⁸ Tarok ninfe, nari nainung nene sari ho lotebar mong eleme mi ho aome bo satang di atel sobo ari'ing emed name o muij. ⁹ Honin sobo, nari ne tanut ho obbar ho fen onok tew, mang fekde Mas, Alufetang em fen ofali mate. ¹⁰ Honin ba panen aten ho onokfe panen mang fed med om bolang. ¹¹ Name obbar ho a onok fe bit panen om miho tining pait atain alol panen. ¹² Honin sobo, iri obbar na ihou name lotebar ho arahuktang parenta. honin sobo, iri obbar ho tining talay ¹³ Tarokninfe Adam sotur aten, amfe foy hawa aten, ¹⁴ Sobo Adam h earaba nene, honin sobo naba ob horo name araaba horo ba nasah mi muij. ¹⁵ Honin fe, obbar horo untu senang med mong safain sahel mi sobo sipi ofetang o'om miho sam anok dume, ukarang, med bolang mahip sobo tari u'buang.

Chapter 3Reala Obuang Otub Maring

¹ Mateng pa'hu abul a no so om reala u buang uma hee sa karasang no' fe uma om. ² Fe'de name reala ubuang fehu name ba na o sah na o sah panen nene oob nu'le, tanut lai, sasa holfe, ariu ada ahol, satong name tofang epep, fom no', ³ O raka na nene, ariing ahol nene sobo pa'bala, taburung lap nene, e seng apongfa' nene. ⁴ Sobangom u taro' no' so ai bar ose puin seno' lol, hunine supi name beng u ada ahol. ⁵ Mangfe'de sa so bang om utaro' sah, sa ano' taro'ni raiala Lahtal o serang hu u baleta. ⁶ Ha'ai name ba dai som afome, huni esahaai sano' adai e hunin e sahaai setang o hukung hu ahole. ⁷ Foil nu

na o no' panen reiala anai humi, hunine sa' setang o pate ata aine, o sah ahol'. Reala At Afu' Otub Maring⁸ Honin di samas, sariho name tofang ari u ada ahol, mateng ara do' nene, araka uma ro'nene, name ona utetel nene.⁹ Nato me faning hu a puin dume.¹⁰ Supidi edun u ale' fe supi ena sah den panen nene, hee horo afoh ano' samas, esa reala ubaleta.¹¹ Hunin di samas, o ob bar, name supidi u ada ahol ename ebit lame nene, honi sobo sa holfe, name no' tofang o no'bit.¹² Samas hu o ob nu'le, sa so aibar gariang no', so bang om utaro ugariang no'.¹³ Fe'de supi ba samas e name tofang u baleta fehu, name tofang ari u ada ahol fe'de o udume hu Yesus Kristus fe mi. Tom Abul - Abul Nato Mefaning¹⁴ Nom hu hanoang io lapho', honin sobo hoo na daihul tahow i en¹⁵ Hunin e nata mome di aholam, name Lahtal obang om mi baletahu sari ho garesa fetang otue odom barana abul o asel.¹⁶ Pi o'tino'bit, fe'de naba fe pitome faning hu na abul na atino' sari hu name no' ei alol efain, hamoi bolang so ano' abul Lahtal e afang so edun ahol, name u mateng pali' alol, name o' atino'bit burang om alol, latel tong eme le bolang mi.

Chapter 4Name Ladimang Labor La Uma

¹ Honin sobo hamai bolang bit ano'lelam sari hu sam sel o tapor mi hee name no' tofang so udume no' lu meng. supi sobo' hu alorang med hamoi sah apuin, mate aba kalufe fe ata ain setang fom pa'fe alepang² Name supi om lehel, mateng o aai puin supi om abiing, hunin he sufi de om adobe na ol bo' huni.³ Name sari med nika di supi uhap nameij ba Lahtal mi ho' di supi uhap hu ade e, ehuni sobo sari nameij hu uil-uil name ba na ono' panen, oba Lahtal ahol ho med omahen atel e ade.⁴ Fe'de lelang ernuba Lahtal u bang e ara hu mang no' mamang den osah dai asala med e omahen atel.⁵ Fe'de barpipihu Lahtal udome ano' bolang om fe'de Lahtal amateng pa' alai. Kristus Yesus Ubaleta O Name No'⁶ Hunin e na o no' ernu hupuin tenang el bar ba tara udume nuhu ara mateng u au hu, maa iri hu Kristus Yesus O Baleta hu o name no' mang fe'de name i fom i pahang, ono' oham pe fepuin ira mateng puin i om ano' dume am hu hee i horo ata ain.⁷ Mateng ba uluil faleng mong asala sah bap bale mi bit ubang ehu i elet, honi sobo ma e se' bur o no' fe'lol, na ono' fe panen.⁸ Bo' ugaruiang hu ono' api tole, honi sobo, na ono' o abul penen hu o untu mi mate' fe'de sari hu upaha am, sari hu untu med fetang fedo araham, huni sobo fetang mong ma eh di.⁹ Mateng pa' hoo i o'tino'bit e med i ei ano'.¹⁰ Horo ei le ba pi u'tino' karasang fe'de pi ududme hu Lahtal femi sari horoname tofang o fetang asel, omi tata hu name ba o'atino'bit hu.¹¹ Na ono' o ham hiro i puin name ara mateng.¹² Haai name den i no' kaka ai lama-lamae, fe'de i dai baw rapo' eh, honi sobo i ino' name tur name tofang anai hu mi, i fetang bolang mi.¹³ Sam na soho', sura bolang hu i ham-ham taan puin name a fom, puin om ono' dume, puin name au.¹⁴ Haai halta foil hu ano' naman tanai e halta foil ba name Yesus o at afu u aome satang ta ahirnu.¹⁵ Barpipihu i ukufa'to, i bo'hu kilang-kilang alorang puin na ono' fe ubaleta, hunine sa name beng di ahol.¹⁶ I fetang hu edum ma'sam taro' niam i nabafe u name ara mateng am, i iom abul-abul puin, fe'de i panen huni hu puin name tofang ano' il hunine iri di il. Honin sobo name ba i ara mateng, afom apahang di.

Chapter 5HO PANEN HO TEN MED DI'AIL BAR ARAHAM

¹ Ha ha'ay lote bar o tumo ho ara habi'ing mateng ey, honi sobo ho panen aten med araham mang fekde i'mang honin.² o panen o aten med obar o mitumo araham mang fekde i'fe honi, sobo mang fekde o lafat bar araham o rupa mang fekde o tenang el honi. MED ALOFE BAR ARAHAM³ A'da ahol ati-tino med alofe bar araham.⁴ Sobo, alofe ba ai'bap ara, sipi horo a'ainanang ta sobang om ho u'taro. o om'mi, sipi so va somang o buid o'ada ho ahol, fekde sari horo Lahtal om araham.⁵ Sobo alofe ba solo fetang ho, sa so u'ma dume o' atel med Lahtal araham honi e, a'ome dil'lel dil'pana.⁶ Sobo, alofe ba o fetang om'mi mango tanai, o'om mi ho samina hobo o'bo mate ho day fetang e.⁷ Naba fe i'u reala afom aramateng fe sipi u'ebit i'eng el nene i'sah i'eng te nene.⁸ Honi sobo, a'nok name nu so di'ail bang om'mi em o'bang abung sa e gariang nene, olel ho ni he'e sa e name ho u'karang nene honi fe sa so u'ma dume ho sa panen alolang samam.⁹ Alofe ba name med so sura om'mi fe'ho name ob o tun airtalang, sari horo name ob lote.¹⁰ Fekde ahol o panen nok, sari o so aibar gariang, e puin atang puin, fekde name om abul honi, name obang om kurang bo, u'karang som abul puin karesang baleta ho onok o ham ahol.¹¹ Honi sobo, alofe balol i'a'ai med i'sura mi hul eyba, sari ho i' bahut. fekde sipi o panen o ten Kristus ho elet'am, sipi om foy nika uma'am.¹² Sari panen aten honi ho na osah fe med bang om ho araham.¹³ Oden le honi he'e, lahun panang luh so sipi otanut mi, lelanglol bang ta'an fa nu mi ma nu mi. honiam fe, sipi name obang om ho ebit, na o bit ey nene.¹⁴ Horo, sipi u'sara bit a'ay alofe ho foi nika bit e am, honi e sa foi ai ara, bang om' homi sel hair ho alai he honi e saname o e'bit.¹⁵ Fekde, name den som adimang fa setang ata'ainam.¹⁶ Name ob nu sa otino bit o bang om ho alofe ala araham, gereja he naba-naba med sipi abare tameng nene, honi sobo gereja esah u'karang fe puin med alofe ala med araham. MED PENA TUA ARAHAM SOBO MED NABENG DI ARAHAM¹⁷ Name ba u' ahou reala afom apahang ara fa na onok o ham fe panen, name ba name u hou tafom tapahang tara na onok horo panen sari name ho pi u'ada ahol ho pali mi alo.¹⁸ Fekde, sura bolang u'tara mateng, "he nub at ho i'a'ay apec eh, honi e sa puin na fail ho ade, hano name nu soh sa o karesang om mi homi sa farekang, honi he'e sa o'untu med."¹⁹ i a'ai name ho ebit eng el ey haay hano noag apuin day fekde o asel ho name piralo hem pir tou o atino bit fe.²⁰ Name ba na osah panen uil-uil e hap name tofang o anay homi honi he sabaroic sa ha'ay na sah ho foy panen e.²¹ Lahtal engdang Yesus Kristus med Malaikat u'ale u'tara ho o'om'mi na i'no na uma atitino u'tub u'dam ho u'ale u tara ho araham.²² i'a'ai anonoang itang atel med na, ba o ahal lap eh ho ta eh honi e sa hobo ho sobolang he.²³ Aai sey afel horo solo na eh bo anggur hodi apite fel honi e ato maar ho ereeng med o'bo oraham.²⁴ Name ba doic ahal panen ho name so ta ahol honi fe name arasam name ba na sah ho u utimba na sah abung honi he sa u hu u timba.²⁵ honi fe o'panen no ho name tofang ahol honi e saname o atino ho bit.

Chapter 6UTUB HO MED NAME KOLI HO ARAHAM

¹ Name tofang ho karesang tarofe homed mang fakde oli honi sobo sa sotuang ho uada ahor honie Lahtal med afom omateng ho name haai utebit. ² Honi sobo, name ba taan e uho hou'e o'tuang hodi sipi sona udume, honi sobo i'haai sibung u'ada ahol nene fekde sari hodi pi'barpi ho pi'uma dume ho nu. honi sobo, name u'aho hou e uil-uil sotuang ho edun rupa. onok panen nok ho name o atinok bit honi e sipi esah honi e u sipi afom apahang. FOM PAHANG BENG MED SENG ESAH ³ Mang fekde name ho ifom ho e o sel nene eme Tuhan Yesus Kristus o mateng pa bolang o araham nene, ⁴ Sariho haai ataain e fekde sari ho name e na ahol dil maeh nene. ⁵ Sobo sari aihon na osah fe panen ari'ingfail, name e bit eng el honi med name om ano salahain o tanut, osahain na atinok ho bahut sa utanut he'e sapanen ho abul honi e sa o untu ho sa med. ⁶ Honi sobo, na onok panen horo alihing honi e anok oham ho med somi mate. ⁷ Fekde, pi enaden puin ho pali ho ta nene sobo pi tabor di pinaden puin tabor nene. ⁸ Sobo na o ade med oteu o puin, a'ukuru he'e sari ho alihing am. ⁹ Name ba sa kafait fe ho samuid pate goda ho lehel, sobo tanut sah horo puin ano kamuke honi e sa nasah homi duming'ul osah o karang med name ba nasah panen ho araham. ¹⁰ Sobo, seng esah sari ho nasah panen ho o,aliang. name ba seng atetel ho sadimang so uma dume ho'elet sipi sobobom sari'asara med min otapuil. NABA NABA AIRNU PI U'KURU U'TANUT ¹¹ Honi sobo, i'ri namenok ho Lahtal miho, sobo osah okarang ho elet. sobo naatino fepanen o abul, u'dume, esah, tahang bala, amone. ¹² Utububul ong o'uma dume om,honi puin fetang soem holap honi ui olofe matengpa' anok med na med tofang ho araham. ¹³ Lahtal engadang, fetang airnu turlo med Yesus Kristus araham med opanen aten nok ho araham med Pointus Pilatus, na u'ihou. ¹⁴ Honi fe u'ihou ehho i'anok lame'alol toh sobo u'ebit u'efaleng nene sam Tuhan Yesus Kristus ho. ¹⁵ Sam osel otapeng homi, Sa Sari med name etub fekde Sari horo name onunu okufa, Aven pali mate o aven e mota, sobo tuang pali ta ho emota. ¹⁶ Sari horo solo so'em tong lel madal om'mi, pi'araham ta'sah, honi sobo name nudi E ahol nene. ada mahen kufa ara barpi med En, fekde Sari horo em so em! Soatino. ¹⁷ Mang honi, name kafait lamang ho'oni mang homi u'ahou sam name kafait hamang homiho aramateng, honi e haai sano lafining e med so kafait ba enanu araham nene ho uma udume e, honi sobo med Lahtal fe'en honi esah tofang il'luling homed ien ho e io'nok ho med, ¹⁸ Sipu au'honi e sa sipi nano fe panen, ¹⁹ Honi sobo, kafait ho panen aten ano hota unung med sara ham anoonokham med sel tale maeh ho araham honi e sipi puin fetang o,atino araham. ²⁰ Timotius, abuang naba'fe name o atino bit med arahamam. honi he'e pali mate oladimang labor ho elet, ²¹ abakalufe name o ahallap adimang abor sam, na o'uma dume ho suhuin. uma dume i'rita.

2 Timothy

Chapter 1

¹ Paulus rasul Yesus Kristus sa ale med fede Lahtal eyom fe alol med Yesus Kristus nba sau pehakho fetang ho ara ² na ariudume Timotius, o aiy naukarang med ha ono med Lahtal med Yesus Kristus. Fom honin ne fompam mateng pa ftlame burang omburang amot NASIHAT NASIHAT TERUS MEMBERITAKAN INJIL ³ Na afom ta pano puin Lahtala atino bit, nom abul nom bolang puin ukarang mang fede pibab pibale panen heh honin homihe na iri uma u me iraham fedhel lalami ⁴ Ho araham ho eng ,ari her ho nautanut nom edun umabi honin ne sanapano ⁵ Naano nauma okafe bolang oa aiy nang ha. Fetang ho bap Lois. Femi o med ife Eunike, na otinut bit naira fetung. ⁶ Na ubang ho nene, na ino nauma na ono ba Lahtal med i en ho sari femiho sa satangta. ⁷ Hoeyba, Lahtal e roh med ten nene honin sobo Roh kufa, ukarang sari hoto mi kufa ⁸ Fe Lahtal ani ubang ho malae fede nani hoey mong sapri mi sobo Lahtal somi kufa. ⁹ Sari horo fe tara fe nano lefa sa tolo feheh olo fe paho bolang bolangbi o' asala pipa nen femi, asala leam ukarang sa med ten Yesus Kristus Feom mi Fetang pali ho e ara day ¹⁰ Fed naho abulan Yesus Kristus sariho o fetang soem ho sura balang femi ¹¹ Sura bolang hora ey name nari utub naho ubang sekola med guru. ¹² Horo ey fe nama mang fede honin sobo na mala nene fede na ahol horo bi na oti nobit honin sobo na udume sari horo nari buang no na atino bit araham sa hair homi ¹³ O asel horo i puin he ibit tangngam i nari i naba, i maeh, nari femi fetang kafe ho u buang nono naba , i otino bit heh ho ¹⁴ MedRoh bolang satom fe mi fetang no kafe ho u buang nono na ba fi o tino bit heh ho, barpi asia i maeh hoh ¹⁵ i ahol i otina bit lo naba asia miho ne lettam sipi oanny homi i oti nobit fede. ia hol naba isia mih heletanm i o tino bit sipioang homi med fi geus e her genes ¹⁶ Ukarang e sah ho med one sifogus obang ommi fede sari ho nom ano kufa ey honin saba samala nene fede nari sapiri mi. ¹⁷ Masiki mong Roma eli sasa pono puinarilap sam so nahol ¹⁸ Sariho Tuhan e puin atang puin ara med oukarangmi me iahol satofang ugariang miden ho efesus mi.

Chapter 2TOM TAHANG U SETIA

¹ Honin fe mo ai anok kufa, anugera om mi Yesus Kristus om mi. ² Nabafe maura matengang hominfe i mok kujak mong sakdi tofang anai ho mi, ho mi fe i mam e beng di afom apahang nok. ³ Homife i ataain sah karang ahol mang fekde parajunit Yesus Kristus. ⁴ Parajumid sae so fetang ho sa u tanut nene honin e o karasang ho komen dan apa anonok. ⁵ Mang fekde name olahragawan teteu sa e makota samok e name so, tue fe ho ni ho, sa e med nene, asel sa e teteu o, ataain nene. ⁶ Name med o name ho sa nane sang kufak, sani mangfekde mame a almang so karesang some o bung opir med. ⁷ Nabafe mau mateng an ho a utanut fekde Lahtal dil ahol mama eh ho pamed en ⁸ Yesus Kristus ho daud oton toh mou uma, fudek sari honofe sofetang sahir toh mamemin tofang ho anai. ⁹ Sani hono ei leba fedho na su sa ahol mong

hukung bungmi ho mi sobo Lahtal o fom pak ho e hu kung nene.¹⁰ Honofe ma mom tahang awang auna a laia fekde name ba Lahtal so ma u alk med ho salamat med nemu kian kekal ho samed.¹¹ Mateng ho abul honife piana ham-ham min honi sobo fetang, pi a'na ham-ham fetang.¹² Pi tom tahang ho he e piniai ara ham-ham panen ta puin pi ara aba, ho hee sang tara aba.¹³ pi eu setia nene sari ho setia, fekde e sobo bom sara aba nene. LAHTAL O BAUTA PANEN HO OM SENANG¹⁴ Supi ahou mauma tahan ara hanin ho mi supi haa'i tutul e fekde o ho ni ho o untu aai, mane ba maaeh ale pangam ho sopi sel hik selet.¹⁵ Naomok fe panen bok mateho a lorang med Lahtal em sanak per sem bahan mok homi araham mang fekde mame kane sang ho mala ahol menl honife mateng onokfe puin name afom a pahang¹⁶ Honinfe a bakalafe ho feu, fekde sani ha satanafa ma o o salol. sam mang sah bih.¹⁷ Sopi o mateng ho sanok mode mate sopi anai homi sari ho Himemeus med Filetus.¹⁸ Sopi mame tofang ana abakalufe u bung ho fetang ho araam, puin name tofang o udume ho asa hain.¹⁹ Lahtal o daasar ho kufak o ho no ei toh emmeng ho tano k tanda honin e Lahtal sona ahol ano so anot so mulik, honinfe anomu so Lahtal ani ho o atinok u bang, ho hee e mau sah ho elet.²⁰ Bang el numi ho o nupa, o kafaik ho, mas perak tifaai din puin ma omok panen den puin ma o soh panen.²¹ Amo so safah hir ho sa anak bolang fa mao sak ho ara ham ho hee sani sanok ma onok honi ma o tuan araham honife sani sedia mangfedek mane kere sang mok honi.²² Na o sah ho feu ma o mokfe foil lab udume ho buj mo pak bala med name Tuhan oni puin lofe, sam seng puin.²³ Bodo Kamuke hofen alil aho l mama eh honin e na omok fe panen.²⁴ name ba pela yan Tuhan ho tabung neng nene honi sobo buy mok pak lala tofang ara nok.²⁵ Ba ma o sah panen tara ham ara mateng honin e Tuhan supi anak to bat honin e sopi aomok fe panen

²⁶ Honin esah supi sadar mao sah karang ho supi etet honin e sopi maomok fe foil panen.

Chapter 3NAME NOK OPANEN ATEN ATEN MONG SAMANG OK MAJMI

¹ edunve, vedek seloa mujmi, samang okakak ma eh.² Vedek, name sobak keesah sengve esah, nasah panen aday, Radei, ebolang nane.³ Esah ukarang ahol nane, saranok ahol nane, name ebit ho apano, sombol sah, ariing na onok ho apang sah fay.⁴ Anak sah sah, ee robo, sanok laving -laving, mita tahe ariing vay esah.⁵ Edun he bolang sobo sakuvak mabakalupe, minok he elet.⁶ Fedek, sipi oanay, name den om lehel amohole jumaat mie obbar moleng tahang sipi anak tarove med eloe torang med sipi en sipi abiing med aring vay lol.⁷ Obbar ba honin ho, so sakolaeh sobo, esam ohir eh nane.⁸ Mang vedek Yames, Yabres Musa ara tetang honive name tofang ho o miho sipidi nak bul houte fang tahang sah.⁹ Honin sobo, sipi ewew nane am, vedek-vedek, sipi obodo ho, sel numi honin he, name tofang ahol, mang vedek name piralohonin. PAULUS PAHANG MED TIMOTIUS SEN¹⁰ Sobo iri nomateng novompsk ve alol ataan, novaru vingmi, novetang sam taromi, noudume sam taromi¹¹ Vedek anak sah-sah, med maar mahipalay mong Antiokhia, Ikonium, med, Listra¹² Name oba vetang, soem homed ve, ho he susa maloho alay ve.¹³ Name, oba sahpaneho, name tipu name adimang abor sariho okmujmiho, eyvetang miho sah, ana meom adimang, namedi omadimang.¹⁴ Honine, iriho lame horove nabave i ahol taromi hok vedek. Fedek i u sakolam¹⁵ Piday mong, kaay taho. iahol surak bolang ho surak bolang niri tulang nakhol dil maeh med ien, illuling med ien udume alay Yesus Kristus om mi.¹⁶ Surak bolang, ernuho, o aeng Lahtal ohir opak med name tofang araham puin name sakola osah di ubang name ofetang anak-nok honin amhe name afom apahang na onok ham felol¹⁷ Horo hee, na menoho Lahtal ey nakhol dilmaeh honin amre, Lahtal opanen okten ho alay.

Chapter 4

¹ O'bang bolang lel madal, med o' ho' o' maei a'raham, na a'tino' u ira matengi Lahtal med Yesus Kristus a'pong a'dang homi, selnumi sano' hu' botang dasing ap med name no' o' fetang o'min a'raham.² Mateng bolang ho, umateng sel ho no' em sahdi, utaro' ualap, supi a'fom a'pahang ta bahut, honin sobo, bala amone, a'u a'tang ta fe puin.³ Fe'de, sel mu mi honin he'e, name tofang gur pel no' fe, sel nu mi supi beng fal tofang ba supi om tamuj ho abuil ta' unung a'no sey⁴ Sel nu mi suoi sengtel safel tel med fom pa'mateng pa' bolang a'raham, sobo uil-uil faleng pali' mate ei horo supi som en.⁵ Sobo iri ho, airnu turlo u iri buang, karang lapee iholdang di, iri tahang dume toh, mateng bolang inji om mi ho umateng, karesang bolang a'no' an'.⁶ No bo' ei a'lol he'e, no foi her no ain tafoil, sano' mahen fe'o no min o'sel a'ra fanangam.⁷ Na utot o'no med fe ho, na a'ra sam ahor lang p'a'muj mi na mitoham udume ho, na ugariang am.⁸ Fed ho'o, hide so e'm ara nere'eng. Sel ho a'raham Lahtal, hu' timba o'asel hide ho med nen, sobo e nolo nen nene, sa med name ba' o'ho' o'ma a'danang eh ho en sobarpi. PAULUS SAMANG TAHOW TIMOTIUS EN⁹ Se' bur lap hanoa'ang ho'.¹⁰ Fede' demas nad natain am, sa pali' mate fe esaham, no' he'e sa sam Tesalonika Leamam kreskes Galatia lea,, Titus Dalmatia leam¹¹ Sei lal Lukas so nara.¹² Tikhikus ke Efesus Leamam.¹³ A ho' sobo, no kod mateba na Troasmimed Karpus a'bungmengho, med, ho sura-sura, o'mi taho, nahul nun ba tifah ta homed ara huil jo.¹⁴ Alexander ba na ol faio o' nameho' rugi am. Lahtal so o' panen o' a'ten ho o'abar.¹⁵ iri di na umama araham, fede' mateng pa'pi umateng eh ho, sa lafang empir.¹⁶ Na nariutola o' aainang ho, name pirnu di e neita nene fede' barpi nelteng eng aham.¹⁷ Honin sobo, Lahtal ara nara, kufa' med nen horoba, matemg bolang ho, na barpi bit o'ham, med name Yahudi nene hodi alepang o'ham. Horo eile ba, na singa atmi hel ho.¹⁸ sel numi, na panen aten sah ho, Lahtal sa ula, horo mimate milafining, sam em so em ho a'meng. MAHEN O A'MUJ MI¹⁹ Ada mahen na tahow Priskila, Akwila Onesiforus name bang om nu ho en so barpi.²⁰ Erastus sei mong Korintus mimieh, Trofinus mode om miba namong Miletus ni amihingam.²¹ pali' ma'ab o'selmi daiba, se'bur lap hano'ang ho! Ebulus, Pudes, Linus, Klaudia med teng' el bar nunba, o'udume ham ho, ada mahen tahow med en²² Oroh bolang ho Lahtal ara tohuil Lahtal o' bujno' ara ira.

Titus

Chapter 1SALAM MED TITUS EN

¹ paulus mi ho,Lahtal o hamba med rasul Kristus Yesus o u ahow ei, med name ba Lahtal u ale' tara o udume araham, hunin e na o no' udume fetang apuin na ono' akala ² hunin sipi o udume fetang soem ba lahtal u paha' mong samanng e aradai mi araham, Lahtal fe h sa e tarakalufe eh nene. ³ osel mi, sa so mateng pa ho bit noam, na ba o u hu' tang eiy ba sa udume med nen ho Lahtal pi fetang asel o parenta. ⁴ Med Titus, ai batara pi udume ham ho. Lahtal, omang, med Yesus Kristus pi fetang o ase hal tafoi tining talaj med tarita barpi. TITUS O KARASANG BALETA PANATUA AFOH MONG KTRETA MI ⁵ Asel ba pilang horo na u i' elet mong kreta mi, hunin e iri di na ba o utaping taro' eiy ho panen med penatua-penatua afoh kota arian, mang fede' na ba u iri ira mateng eh hunin ⁶ Sari ho name ba o ahal a aiy, on nu o lote, o ail bar di o udume ara, med panen aten kabesar kairlau ho name e bit araham eh nene ⁷ Asel name ba serang bu uin u alang eiy fe ho, name ba o ahal a aiy, Lahtal om mi baleta, e sarabad nene, e err ariing nene, e araka na tabur nene, e taburang karang nene, med maro makakang o untu lap nene. ⁸ O mi teabor ho, o ba atang afel bala, na o ho' akala ho apang u no', om hul, ham name, som tahang no', med so boam sari u alang no' ⁹ sa mateng pa ba sa udume no' ho apuin gedeng, oruopa ba naba fe name u gur pel araham hunin, hunin e sa fom pa' o no' fe foi puin med name gur pel ¹⁰ Asel lafah ariing fai eh, apano na o haai bit med kalufe karang o honin ho name ba taunung nu sunat om mi soba. ¹¹ Sipi ho o abulta pi sipi at utei no' asel ba sipi so lelang bar ano susa, mong na o haai ba e puin name gur pel eiy nene horo, sipi puin name gur pel, fe horo o mala maniang fito ¹² O anai mi ho, sipi o mate nu di sispi ara, sa ubang ho kreta hinung ho name aba kalufe o asel, mang fede binangta maraain ¹³ Na ba na bit eh ho o abul, hunin fe sipi ehap kufa fe e sa sipi di birang udume om homi ¹⁴ Haai dun Yahudi hinung o aba kalufe ataain e med name ba na o no' elet ho tahouw eh, he'e haai ataain e. ¹⁵ Fe abui so he e, barpi ho abul. sobo sipi o ba om e no' nene med o udume haai ho barpi e abul nene, asel ba sipi o tanut ee med om ah hele ho e no' nene ¹⁶ Oubang ho sipi Lahtal ahol, sobo o panen aten mi sipi ho Lahtal ara kalufe. Sipi ho e no' nene, e matemg pa atain nene, med na omo' panen ho sipi akala sah

Chapter 2

¹ Hunin sobo, iri, na o no' fe puin na gur pel ² Lotebar ba o mi tumo ho sari tahang no fe name u' ada ahol sari u alang no', o udume ho no', esah om mi, med baroc banibung om mi. ³ Med ob bar nun ba mi moleng am ho, so panen aten p no' hudi utub fe, e name ebit eng ill nene, e anggur u baleta nene, sobo na o no' fe puin gur ho om mi. ⁴ Hunin am oh fe, sipi di fom pahang no' med lafat bar en e puin solote esah u karang, so aibar esah araham. ⁵ Sari ulang, na o no' fe ataain, bang p, eiy fe u karasang baleta, bala ka aiy, lii so lote araham, hunin e Lahtal o fom pa' ho haai ano sah e. ⁶ Ee hunin sobo, name ba o afor bar nun hudi fom pahang sipi araham e sa sipi sari u alang no'. ⁷ afang rat om mi ho, ari ho ono' o u papain om mi na o no' fe akala. Gur fpel om mi, o na atino, o malang hodi utub, ⁸ Mateng o no' ba e sah nene horo bit, hunin e o ba ari lafang eh ho mala, asel ba a e nasah deh bit taraham nene. ⁹ Hamba-hamba ho sa musti li' abaai nun araham afang rat om homi, ano' taroni e sipi apang ano no', e med sipi o apang ano no', e med sipi o mateng abor e, ¹⁰ Haai natau, sobu utub e iri udume no', hunin e afang rat om mi ho, sipi Lahtal pi fetang asel ho o fom pa' u tarain. ¹¹ Fede', Lahtal o hal tafoi ba tari fit ill luling lol eiy ho ara am, med name araham so barpi. ¹² Tano kufa' ra hunin e na o sah ho pi ahin alol foi med to, tah pali' mate eiy ho mi, hunin e pi fetang tari u alang, ham name, med na o no' panen samang fed ho'o mi ¹³ Fed go o pi u dume o u afeng fe ho, hal tafoi horo adanang, mang fede' ba o mi mate fe ho Lahtal so mi mate bi, med pi fetang asal Kristus Yesus. ¹⁴ Sa salorang sari puin pi panen aten, ariing fai ho u ampo med puin safah sahir ho ano' bolang fa serang bu uin ba na o no' akala sa sona tara ho, araham ¹⁵ Na, barpi ho u gur pel, fom pahang e med ehap ho ii malang fe puin. Haai name den ino lamang ere'eng

Chapter 3Fetang No' Ho O' Asala

¹ Sipi Ano' uma Tuang O' dis e' far, u ada, sari taro', o' no fe panen med karasang arian. ² Name e bit e,taburang e, ada ahol, bala amone name tofang araham, ho na atino. ³ Fe'de tur piri di kamake, e ada ahol nene, tabiing fail, bune hala,tom puin name atain, fe mi fetang. ⁴ Honi sobo,Lahtal, Oukarang, O pa'bala med il luling mang are, ⁵ Sa ta no' il ho e ong pi panen aten no' ba pi panen fa araham ho nene, sobo asel O u karang e alai horo afoil sa bolang alai Ba sa ar hel tarita, med Yesus Kristus kafac e il luling o assel alai. ⁷ Honin amfe pi abul abul med tofang luung alai pin ho nipa naho uanung puin udume med fetang so em araham. Mateng pa hoo a tino med na ho e araham nenomho sipi di i abul-bul iom ano ume, honi e sipi ba oudu me Lahtal araham am ho, hodi som abul puin na ba fe panen so hee o' no fe panen. Na ho no puin mname tofang araham. ⁹ Honom sobotutul mofa, tut haet,tom salahain,med taburang ta i, ba o' kamuke Ba Taurat o hukung araham no el uling, Fe'de sari ho mang aay mama, eno nene. ¹⁰ Name o'ba Na asahain o' asel ho o' ano na uma minu aloni am he elet. ¹¹ Fe'de i ahol soba ho, name o' rupa honi ho sabiing sah med doe afeng, sang so bo bom, hukung ara ho' sarita. U Tub Med Ada Ahol O Amuj Mi ¹² Honinfe na artenes en tikhikus ho utub med en, panen puin no lap' ho Nikopolis mi. Fe'de na foil hemoro i mib am, asel maab sah asel. ¹³ O kufa ara fe puin senes ho tulun, fe'de sari ho hukung o'aneng, med Apolos di ara lameh honie sa sipi haay kurang bo'e ¹⁴ Panen puin Te name ho, som abul-abul puin na lalap

onofe panen atin honine sipi felung ho uta di lel arian med orupa fetang ba e' hil nene honi. ¹⁵ No name bar ba na raham ho, Ada ahol tahaw sipi en. No ada ahol tahow sipi en. Honin e sipi u dume om fe puin sari u karang tofang luung iri ta so barpi.

Philemon

Chapter 1Ada Mahen Tahow Filemon En

¹ Paulus, ay nu ba asel Yesus Kristus ara mong sapiri bang mi, med Timotius tara di ail u dume nu, ada mahen tahuw med Filemon en, pi bar pi tara tenang el tara baleta ukarang e sah il luling med en. ² Med Apfia, ob nu ba ara tara di ail, med Arkhipus, tenag el ba ara tara ham-ham mali' med jemaat tovang ba o bang mi taunung. ³ Pimang Lahtal med Tuhan Yesus Kristus o esah o ukarang med il luling no' ham ho na med i en. Mahensah Vede' Filemon O Ukarang Med Omdume ⁴ Na mahen sah tahow no Lahtal en vede no aome a rian ho na se iri umaeh. ⁵ Na maeh honi hee udume med ukarang va Tuhan Yesus a raham i ri med name bolang nun ho i barpi medam. ⁶ Na a ome honi e sa i udume ba taunung om mi ho so' tino' abul lame honi e na' hol dil maeh va Kritus araham ho abul teeng. ⁷ Napa no bi med bad herang om mi, vede' i ukarang horo puin he e name bolang med di ailbar nun hodi voil a pano' bi' am. Paulus O Pe' Bang Va Onsimus Araham ⁸ Honi ve, masiki no udume ho mate bi' va Kristus araham ho na puin iri parenata honi e panen abul ho uil panen. ⁹ Honi sobo asel ukarang esah, ho so mi no' na abang. Nari ho, Pulus, ba tumo am ho, ved hee ara monng sapiri bang mi asel ho Kristus Yesus ey. ¹⁰ Na a bang Onsimus no ay ey araham na ahol hee ari horo sey sam sapiri bang mi ne dun eh. ¹¹ Tur hee e, e guna nene honi soboved hee guna am va araham honi, sobo ma e nari di na raham vede'. ¹² Na no ay nom hel a how savor o lapsam. ¹³ Ho o' bul hee na tahang u ma honi e sa ara nara sa ari tiling nari u baleta vede' injil ey araham horo na ara sapiri bang mi. ¹⁴ A e i nung day honi hee nananu panen day sah vede' na ona ho i om habu deden puin panen e, honi sobo i om senang ve puin. ¹⁵ Ma' Onsimus o tanut nu ara honi e sel pite' day ara eh ho sa day sam, sa e i ra nene honi e minumi sasabor ho ira hee em sam so em. ¹⁶ E' sano' mang vede koli babu honi nene am, honi sobo voil mi mid. Sari ho pi tara diail u karang esah, ma bo' mate araham, honin sobo ma Lahtal d araham, e nolo naraham nene huni sobo o mita hee ari ve araham. ¹⁷ Ve i ahol he e nari ho odi pi tara tenag el ham-ham baleta eh so, hee i Onsimus hodi med iri ta mang vede i nari med ira honi. ¹⁸ E sa ahol panen iraham am so em out di ri ta e, barpi ho med nen nang so puin. ¹⁹ Nari ho, Paulus, sura' ho o na natang pa ve puin hul, na uil ahi', na voil o ut ho u ara mateng nene, sari ho o vetang mi. ²⁰ No di ail, Lahtal om mi na om no' ahol: Kristus om mi a nom ano' kua'. ²¹ O varekang ho na o tino bit, na sura' ho hul en. Vede' na ahol honi hee naba ve na a bang he a panen mi alihiing. ²² Mi pane' ta ho, tar emele nu edun nen fe vede' o a ome nun ba naraham horo nana bor sam o lap sam. Ada Mahen O' Amuij Mi ²³ Epafra, no tenag el ba asel Yesus Kristus ara mong sapiri bang mi, ada mahen tahow med en. ²⁴ No' hee med Markus, Aristarkhus, Demas, med Lukas, no tenag el bar ba baleta nu om mi. ²⁵ Tuhan Yesus Kristus il luling no' ham med o Roh no u ta.

Hebrews

Chapter 1LAHTAL SO'AIY LOL HU'TANG AM

¹ Sel o mitur mi mang no', Lahtal ulang kor nabi nun alaiy pi bap bale ara hu'tang, ² Ma sel o amuj mi ho'o, Lahtal so'aiy ba sa tara' hunie na afang rat nun ho u alang ano' Seiy fe ho, Sa lol hu'tang ma taraham, ba ma Saridi lol, Lahtal pali' mate ho'o aten. ³ Sari ho he'e, Lahtal o lel bolang med O la-la man abulta mong O panen aten ho mi, Sari horo fe So mateng pa' o malang puin afang rat ho tu'eiy. Sa mang doc ahal ho ano' bolang no', Sa eleme lafning mi, Mate Lafning atang tani alol mih, ⁴ hunie Sa sano' mi lafning fa malaikat nun emota, asel Sa ani u alang med ho mi lafning supi eiy ani mi emota. ⁵ Asel, Lahtal ma' malaikat ara hu'tang am em ha'aiy, "Ari ho he'e No Aiy. sel fed ho'o, Na nano' Imang am"? Mazmur 2;7 (Mazmur o sura' asel alo o bang ka'aiy itito) Eme, ma' Sa supi ara hu'tang am em ha'aiy, "Na nano' Omang fa araham, med Sa sano' No aiy."? 2 Samuel 7:14 (Alo Samuel o sura' asel itito, o bang ka'aiy ernu faling ut) ⁶ Honi sobo, ho araham Lahtal so aiy matu ho med pali' mate ahow ahol, Sa ubang ho, "So hunie Lahtal o malaikat barpi E'fa fan." Ulangan 32:43 (Ulangan o sura' asel er tow faling alo, o bang ka'aiy er ut faling tow) ⁷ Fa malaikat nun eiy araham ho Lahtal ubang bite, "Sa malaikat nun ho ano' hamoiy, o u baleta Eiy nun ho ano' afaiy." Mazmur 104:4 (Mazmur o sura' asel rat nu ut, o bang ka'aiy ut) ⁸ Huni sobo fa O Aiy eiy araham, Sa ubang ho, "Eleme-ho, o Lahtal, ara em so em. Dopang o abul he'e Eleme E lafeng o dopang. ⁹ Na o no' A u apano' med na o sah Apang u sah. Horo eiy fe, Lahtal, ba O Lahtal ho, iping bad herang mi lafoh ano' hal tafoiy med ari ta fa O tenang el bar eiy mi emota." Mazmur 45:6-7 (Mazmur o sura' asel er ut faling ifihing, o bang ka'aiy talang sam itito mi meng) ¹⁰ No' he'e, "Ari, Tuhan, O a'ai nang mi A pali' mate o pilang meng am, med burang ho he'e A tang pa'. ¹¹ Pali' mate med burang ma' suhuin, sobo ari ho ma' so ara eh. Pali' mate med burang ma' ta ma'ain fen huni. ¹² Orupa kod lai y honi A ma' pali', med o rupa fen honi, supi ma' tiling. Honi sobo, Ari ma' e Ari tiling nene, med O tun nun ho e hi' alorang eh nene." Mazmur 102:25-27 (Mazmur o sura' asel rat nu alo, o bang ka'aiy eralo faling ifihing sam er alo faling itito mi meng) ¹³ Med, fa malaikat taro ro araham, Lahtal ubang ho' oni am, "Natang tani alol ho' o mi mih sam na so no falefang nun med O malang efar meng"? Mazmur 110:1 (Mazmur o sura' asel rat nu nu, o bang ka'aiy nu) ¹⁴ Ahal bite Malaikat ho he'e roh nun so u baleta, ba u ahow honie name ba ma' il luling, fetang so em med fe ho tulang eiy?

Chapter 2IL LULING MATE

¹ Honin fe, pi musti na ba pi alepang am ho edun no'-no' honie, pi ha'aiy ole ata'ain e. ² Asel, bite gur pel ba malaikat nun u hu' tang ho so atino' ano' bengnu sah, med na ba sei y ulafang eh, em e alol ata'ain nene ho hukung o abul med, ³ pi il taro' ni mang fede' pi il luling mate ho e dun ata'aing nene? Sariho, il luling o a' ai y na-nang ba Tuhan u maring, med o abul ba utub ma tara ham fa name nun ba Eiy u alepang homi. ⁴ Foi y o beng ho, Lahtal di tub maring lol, na an-an okarang, mukjizat afang-afang med roh bolang o karunia nun ba Sa Som alol dalam. YESUS SANO' NAMENO' ARAHAM HUNIE NAMENO' ANO' IL LULING ⁵ Lahtal e pali' mate mong ma eh ho ano' karang nene, sari ho pali' mate ba pi u hu'tang eh ho, fa malaikat nun ara ham. ⁶ Sobo, namenu so nas nu mi u hu'tang: "Nameno' ho ano so fe A u tanut? Nameno' ai y ho ano sofe A dun ata' ain bi? ⁷ Mi pane' le, A ano' mi lamag malaikat so foi y mi emota; A hide lel madal med ada' hol en putang. ⁸ A na afang rat ara hel e'fa sel mi." Mazmur 8:5-7 (Mazmur o sura' asel turlo, o bang ka' ai y ifihing sam itito mi meng) Asel, na fang rat med E' fa sel mi meng, huni he'e naba horo di e ma e'fa sel mi nene, Lahtal e u inung nene. Huni sobo, fed ho'o afang rat ba ma E'fa sel mi ho pi e edun dai y. ⁹ Sobo, Yesus ba pi aholam horo, dai y sano' mi lamang malaikat nun efar am, sari horo Yesus ba hide lelel madal med ada' ahol putang, asel min o malo mate medam hunie Lahtal o hal tafoiy mi, Sa min fa nameno' tofang ere'eng ho ahol. ¹⁰ So o abulta ba fa ara ham med ma sari fe lol, na afang rat nun ho ara, sa no' rupa osah mi sotur ma il luling med o ai y bar nun araham, fa o susa malo ho lol, hunie supi arama lel madal lema ¹¹ Asel, Sari ba ano' bolang eme supi ba Sa ano' bolang, barpi ho Omang nu mi ho; horo ei y fe Yesus e mala nene supi olove So diail bar nun. ¹² ubang ho: "Ani ho Na Ma' u no di'al bar ara hu' tang. O serang bu'uin o ham-ham mi ho, Na dal Araham Ani utarain." Mazmur 22:23 (Mazmur o sura' Asel er alo faling alo o bang ka'ai y er alo faling alo) ¹³ Foi y nu: "No udume ho Lahtal fe mi." Yesaya 8:17 (Yesaya o sura' asel turlo, o bang ka'ai y ernu faling itito) Foi y nu he'e, "Ho' oro Nari, med no ai y bar ba Lahtal med nen ho." Yesaya 8:18 (Yesaya o sura' asel turlo, o bang ka'ai y ernu faling turlo) ¹⁴ Asel eka' bar ho he'e nameno' o fui y e med o hir ara, horo ei y fe Yesus di supi o asala om ho mi, huni e ma O min om homi, Sa ai y ba min taru' o malang puin ho min tabang no', sari ho Setang. ¹⁵ No' he'e, supi ba baroc banibung ma min taru' ara ham om mi am ho ano' il luling. ¹⁶ Fe, horo ba Sa e malaikat ho tolang nene, sobo fa Abraham o bap bale fe araham. ¹⁷ Horo ei y fe, afang rat om ho mi Yesus uil sano' mang fede' So diail bar nun huni, huni fe Sa sano' Imam Mate no'* ba esah u karang so afeng med karasang baleta fa Lahtal araham ho e ahi' alorang eh nene. Hunin fe, Sa so nameno' o doc ahal o uampo ei y ho fito' no'. ¹⁸ Asel, Yesus horo di goda pate om mi ho malo mate med, hunin fe Sa supi ba goda pate om mi ho tolang no'.

Chapter 3YESUS MI MATE MUSA EMOTA

¹ Hunin fe, diail bar bolang nun, iri ba io love surga bang o aneng om mi am, dun Yesus ata'ain, horo pi o atino' bit Rasul O atino' med Imam Mate. ² ba Sa u sofo fa Ata'ain sei y masing, mang fede' O bang ba barpi Musa midun sei y masing huni. ³ Asel, Yesus mi rupa bi' hunie lel madal o mi mate Musa ei y emota ho med, mang fede' name ba bang aten ho, name mi u ada' ahol bi fa sari bang ho emota. ⁴ (Asel, nameno' nu so bang nun ho aten, sobo na an-an aten ahome fe ho Lahtal so). ⁵ Musa sano' name baleta, baleta Lahtal o bang ho barpi mi' alol sei y masing, sa na an-an ba den dai y ta u hu'tang fe ho bit. ⁶ Sobo, Kristus Lahtal o bang om mi so sano' ai y eh, o rupa piri, mang fede' pi udume med fa o udume araham ho, pi apuin gadeng u tari da' sam so o amuj mi. LAHTAL ATA'AIN SEI Y MASING ⁷ Hunin fe, o rupa roh Bolang ubang huni, "Fed ho'o mi, meng fede' i Amang alepang am, ⁸ Ha' ai y om ano' adobe o rupa mali ommi huni e Ba sel goda pate om mi a' panen mong Padang Gurun mi, ⁹ o rupa ho araham o bap bale Nari goda pate med no panen aten edun o em tun er ut om mi. ¹⁰ Horo ei y fe Na ari' ing fai y fa bow rapo' ho araham ubang ho, 'Supi om sei y na osah akala eh med supi e No se' bur nun ho pahang nene.' ¹¹ Fe, Na ari'ing fail puin futung pa'uj: 'Supi e No aer eleme ho lemid nene.'" Mazmur 95:7-11 (Mazmur osura' asel er tiei ynu faling ifihing, o ba'ang ka'ai y itito sam ernu faling nu homi meng) ¹² Uma-mang diailbar nun, ha'ai y io' anai y mi ari'ing ara iom mi ere'eng med o ba e o atino' bit nene ho, horo a no' Lahtal fetang ho elet. ¹³ Mino' so he'e, iri fom pahang dil lel ari' an, "Sel ho' o" di dai y bit no' eh, hunie sa i anai y mi ha'ai y den doc om mi ladimang labor ano' kufa' e. ¹⁴ Pi Kristus om mi teme le medam, mang fede' pi-pi udume ho apuin gadeng, o a'ai y nang mi sam so o amuj mi. ¹⁵ Hul o rupa ho' oni, "Sel fed ho'o mi, mang fede' i Amang ma'eh ham, Ha'ai y om ano' adobe orupa mali om mi huni e." Mazmur 95:7b-9 (Mazmur o sura' asel ertiei y nu faling ifihing, o ba'ang ka'ai y itito be, sam tiei y nu mi meng) ¹⁶ Name ba o taro'ni nun horo Lahtal amang pa' ma'eh ham, bo lafang? Ahal supi ba barpi Musa epuin atang puin Mesir mi hel horo? ¹⁷ Med, fa ano araham Lahtal ari'ing o em tun erut om mi? A hal fa supi ba doc panen fe ara ham, horo ei y fe supi o benj tong padang gurun mi ladurung ol meng? ¹⁸ med fa ano' ara ham Lahtal futung pauj bite supi e O ayer eleme ho lemid nene, ha'ai y bite e fa supi ba e som tining ata'ain ho araham nene? ¹⁹ Fe, pi edun he'e supi lemid sah, asel supi e o atino' bit nene.

Chapter 4LAHTAL O AER BANG LEMID O PAHA'

¹ hunin fe, bite paha' ma O aer bang lemid ei y ho dai y ara eh he'e, o mino' ho pi baroc ho ara, ahal pi anai y mi ho den e paha' ho med nene. ² Naho abul so, hamoy no' ho u temaring am, mangfede' u supi emaring am huni, sobo hamoi y ba supi ma'eh ho e supi ano' untu nene, asel supi ba o ma'eh am nun ho, o udume e ano' nu nene ³ Asel piri ba o atino' bit am ho, aer eleme ho lemid, orupa Sa bitam huni, "Na ari'ing fail fe puin futung pa'uj: 'Supi e Neleme aer hudi lemid nene,'" Mazmur 95:11 (Mazmur o sura' asel er tiei ynu faling ifihing, o ba'ang ka'ai y ernu faling nu) Masiki Lahtal o karasang ho

ara ham pali' mate aten ho no'am. ⁴ Asel, sura' pa' nu mi ho, Lahtal hu'tang sel o mi itito ho ara ham, "Sel o mi itito mi, Lahtal So karasang barpi ho mi aer." ⁵ Huni sobo, mangfede' Lahtal bitam huni, "Supi e Neleme aer ho lemid nene," ⁶ Fe, name den ba aer eleme lemid fe ho daiy ara eh, med name den ba daiy eh ta hamoiy no' ma'eh ham, bo e lemid nene asel supi e alol ata'ain nene. ⁷ Fe, Lahtal foiy sel nu ale' min u ta, ba ubang ho "sel fed ho'o", ba sel day eh ta Daud ahow u hu'tang am, "Sel fed ho'o mi, mang fede' i amang ma'eh ham, ha'aiy iom ano' a dobe mang fede' mali om mi huni e." Mazmur 95:7-8 (Mazmur o sura' asel er tieynu faling ifihing, o ba'ang ka'aiy itito sam turlo ho mi meng) ⁸ Asel, bite Yosua eleme aer med supi en am, he'e Lahtal sel beng nu u hu'tang fa sel daiy maeh ho araham nene am. ⁹ Mang fede' huni so he'e, sel aer ho daiy ara eh ma sel Sabat om ho mi fa Lahtal O nameno' araham. ¹⁰ Fe supi ba Lahtal o aer lah lemid am ho, supi di so karasang baleta u aer am, mang fede' ba Lahtal So karasang mi panen am huni. ¹¹ Hunin fe, ma e pi aer lah eleme ho u labi'ing, hunie namenu di ha'aiy muj e, fede' e alol ata'ain nene ho sraham edun ata'ain. ¹² Asel, Lahtal o mateng pa' ho fetang med o malang mate, med mi huding ne e'faiy alo mang naba ne horo di emota. Mateng pa' ho o mi te' te'eng let sam laman e med roh ho ano' selet, fa tarop o anaiy med tarop o hir, no' pi tanut med tom hele ho sa hu' med. ¹³ Fetang ernu ho den e apongfa' araham homi tafuning nene. Mi ta-ta, na-an-an barpi ho a'boy med e tafuning E'faiy ho araham nene. panen aten afang rat ernu ba pi akala am ho pi uil u ampo fa Sari fe ara ham barpi. YESUS KRISTUS HO PI IMAM MATE ¹⁴ Fede' piri ho Imama Mate Agung ba mid surga mi am ho ano' pina am, sariho Yesus, Lahtal aiy, ma e pi piudume ba bitam ho apuin gadeng. ¹⁵ Asel, pi e Imam Mate ba pi bo' bol moleng nun pahang nene ho ano' teiy nene, sobo Imam Mate ba afang rat ernu mi goda pate alaiy am horo, o rupa piri huni, sobo Sari e doc ahal nene. ¹⁶ Huni fe, udume fe puin, ma e pi ho' ma hal tafoiy eleme mi, hunie pi esah ukarang ho med hal tafoiy ba piri tolang eiy fe ho ahol, sel nu mi ma' pi uil abang teiy ta.

Chapter 5

¹ Honin fe, a' o'me o name ho utara name noknun onay homi utub anak name atiling Lahtal engdang, honin e sa humu baang ho alorang doch nun araham. ² Fekde a'ome mate haneng o bo' mate di moleng, honin fe sari di sanok name bala hamone ong name e na'hol dil'maeh nene mi sese seh sah lol. ³ Honin fe, sa uil-uil hom'abaang alorang doch luh, aay reala horo araham honin nene sobo, sobo so bok di araham. ⁴ A'ome o name ho u'ada ahol hormat fa araham o'bor araham fe ho sa e o'bor med nene, sa med fe homi sese Lahtal olofe, orupa mang fekde Harun honin. ⁵ Kristus Sa e Sanipe nene honin sobo Sari ho A'ome O'ame, he honin horo fe Sa u'ramateng, "Ari ho no'ai. Sel fed omi Nari so foil I'mang." ⁶ Mong surak beng om mi honi he'e Sa ubang, "Ari ho o'ubang he'e A'ome aneng soem sam soem, Melkisedek omateng ho panen fe ataain soba ho." ⁷ O om homi ho o fetang om'mi Sari di namenok, Yesus som muij seng hel fe puin omang Lahtal abang, sam sangso nok ham med en omin om homi. Sari ho, pi maeh he'e Sari ho name om abul soba ho. ⁸ Honin sobo Yesus hodi Ai honin, fe maar mahip ho Sa atana sam so o'amuij mi. ⁹ Fekde sarina ho anak'an am, Sari horo fetang so'em o asel name ba ataain he ho araham, ¹⁰ Sari ho Lahtal olofe anak a'ome aneng Melkisedek so u ahou. LAME FAH NA ONOK O HAM HO LEFA ¹¹ Ara tofang na ho honin ba o'ubang he'e. ho honin soba, sa olel ho ubang sah fekde iri ho nama eh fe ho tamome. ¹² Honin sobo, sel fed ho iri ho uil-uil guru am so, he honin sobo pi edun lel iri o mang fekde iri name ubang sari iri gur pel ipano o asel ho Lahtal. o fom pahang ho imed fe, aai he'e iri ho mang fekde dai to na he honi haai namej hadobe ho ade nene. ¹³ Sobo, name ba dai to mifetang heho o'na ahol ho dai apite'bi na onok sa e utanut med dai, sari ho dai ai teten honi. ¹⁴ He honin sobo, namej o adobe ho name habeh hatar fe en, horo he'e sipi ba gur pel amho o tanut lel honi fe sipi na ale taro nok taro sah.

Chapter 6

¹ Honin fe, mae pina ahol oasel med Kristus araham tefa fev ho onok araham felol, honi am fe utom afom honin e opanen o ten mi ho araham honi e uma udume med Lahtal araham; ² Hu i'au heho ho hafo honin e sa satang iri ta atel; hu i'au heho name min ho sofetang hukung so'em. ³ Honin fe, sari ho pi uil-uil panen mang fekde Lahtal uinung honi. ⁴ Honin sobo, e honi nene name anak som fom honin e name sabor mang fekde aainang honin fom pahang med, sa nok ham ahol kafac soem bang bolang mi, o hir o pak o pi med tong Roh Bolang abung homi, ⁵ Na onok fe ade sari ho Lahtal omateng pak, a utanut ho atinok pali mate nu ho hok e ham. ⁶ Mang fekde sipi Kristus o sebur ho elol nene, pi so u'tahoir sabor fetang abar lefa feho sipi ba som fom sipi ba Lahtal Ai med Salib ta haleng min o'mi alo mi honi ano mala lel-lel. ⁷ Fekde, faai ho noi sei tofang ba her tahel o, sa duic nok he'e na fail abou ho onok o ham ho med name ba faai ho ukaresang, sa tofang luung ho sa Lahtal mi med. ⁸ Honin bo, mang fekde faai ho samang huding med banang airnu so taabou, honin he'e faai ho enok nene med sa sah he ham, fe omuij mi he'e apew. ⁹ Honin, diail tenang el nun sotinok mi u'mateng honin am, fekde i'udume naairnu ba mino bi'ba fa araham ho sari ho mode di he araham. ¹⁰ aai bite, haai bita Lahtal ho e bul nene. Sari ho karesang airnu sa e sibung he nene no med o ukarang ba iutub puin Ani nok ho puin name bolang o ukarang orupa mang fekde ipanen he honi. ¹¹ niso iri uma so barpi ipanen iten ho ano sarahamfe, huninfe i'ukarang med i'ulumed ho nok sam o muibmi, ¹² huni'e iri ha'ai mara'ain e, huninfe ipanen atenho panen o rufa name ba Lahtal opaha med arasummiham nok he'e udume. LAHTAL OPAHA HO ETILINGH EH NENE ¹³ Selmu mi Lahtal Abraham apaha, nok he'e safoil sobobom sapaha, oaselho nameden e mimate araham nene. ¹⁴ Lahtal ubangho na atino ari ukarang Na uil-uil o,totoh toh mou ,ano lafoh-lafoh. ¹⁵ Horo he'e Abraham sasom tanhangam Fesad adana sam paha ho, ohir opa ho sa med. ¹⁶ Namenok Sapaha ubang med ainu araham ho oasel aihomimate milafining nok he paksah basa ubang ho sanok happak

honi'e ariing fail ernu sonok. ¹⁷ Honinfe mang pekde Lahtal o, tom maringho puing buanganeng ernu e tub emaring honi'e sipi ha'ai foil tanut beng utanut e sobo samatengpak horo utanut ¹⁸ huninfe mafede Lahtal o tub maringho poin buang aneng ernu e tub emaring honin sobo sipi eutanut nene sang so supi ara pahak. ¹⁹ udume bapi medho sariho sanok lifang med pilaman araham kufak med atino milil sam mong tire'i amotlefa. ²⁰ Mong emele ba Yesus hok miam sanok sehbur medten Sari ho name a,ome mate honi sam soem.

Chapter 7

MELKISEDEK HO, IMAM ¹ Fede, Melkisedek ho, Salem o' afen, med Lahtal o' imam so mi lafining, Abraham afen ernu a' mine savor ho' honi hee, Melkisedek ho' a' hol, satang ta a' habu no' ham med en. ² Na ernu ba Abraham utot med nun ho, Sa a'pite' habuden med Melkisedek en. Aai nanang, a' niba Melkisedek ho, o' lel honi hee a' bul ernu o' afen, o' a'taain hee Salem o' afen, o' lel honi hee, tining talaj o' afen. ³ Sariho o' fo o' mang a' ai, bap taro femi safain sahel ho' Sari ho mimeng hodi a' hol nene, ei fetang ho aainang homi sam o' a' mujmi hodi a' ai. Honi sobo mang fede' Lahtal Ai honi, sel numi Sa sano' imam em sam so em ho a' meng. ⁴ E'dun, ai hoo so a' tino', pi bap Abraham horodi, Sa mali om mi na ernu utot med ho, Sa habuden kaai med en. ⁵ Taurat o' hukung a' taain honi hee, Lewi ai bar ho, pangka imam ho med honie, supi so di ail bar ei karesang baleta o' hir o' pa' ho, habuden kaai ta' unung masiki supi ho, e' Abraham o' diing o' bap nene. ⁶ Sobo, Melkisedek hoo e' Abraham o' diing o' bap nene sobo, Sa Abraham a' bung na habuden kaai med, no' honi hee Aiba Lahtal O' paha' puin ho Sa no' ham med a' rita. ⁷ Fede, ukalufe sah, o' mi lamang honi hee, o' mi lafining no' ham en. ⁸ Baang nu hee, na ernu o' habuden kaai ho, name doc ba min no' horo med. Sobo na hoo om mi hee, aiba fetang med ei name horofe na habuden kaai hoo med. ⁹ Honife, umateng no' sari ho, Lewi hinung ba na ernu o' habuden kaai med o' name, honi sobo supidi sei na ernu o' habuden kaai ho mana Abraham a' lai, ¹⁰ fede, Melkisedek ho' a' hol honi hee, Lewi hinung dai o' bap bale a' fah a' hir om mi eh. ¹¹ Fed hoo, mang fede' Lewi ei udume horo lol fe no' ham ho med no' (sari horo femi Israel hinung Taurat o' hukung med), honi so hee, naba ei a' raham sofe, Melkisedek ei parenta a' taain honi hee, imam beng horofe a' no' fetang no' sobo, imam ba Harun ei fol heb ho sah? ¹² Mang fede' meng taro'ba udume ei ho tiling am so honi hee, Taurat ei hukung hodi tiling. ¹³ Nameba pi umateng eh hoo lelang beng, sobo Ei lelang ho, name pirnudi e' Lahtal O' dor bu' ang nene. ¹⁴ Fede' lel am, sariho pi Tuhan hoo, Yehuda o' lelang femi ho', no' lelang hoo ei a' raham horoba, Musa imam hinung ei a' raham ho foil nanu bit di a' ai ho. YESUS HORO IMAM MANG FEDE' MELKISEDEK HONI ¹⁵ Mang fede' pi dunfe Imam bengnuso a' ra latel mang fede Melkisedek honi, ho hee, ne ernu ho lel madal mang ta eh, ¹⁶ o'ba sano' imam feho, e' safain sahel bo' mate lol horo sano' pilang nene sobo, tutung kufa' ba min a' hol nene horofe sano' pilang. ¹⁷ Fede, Sura' Bolang Sari Aiho umateng: "Melkisedek ei meng ei taro' a' taain, Ari horofe imam em sam so em ho a' meng." ¹⁸ Foil baang nu, taro' alap emho, sam a' mij am, fede' kurang bo' no' ham a' ra om mi nene, ¹⁹ fede' sari hukung ho, nanudi a' no' no' ham nene. Sobo, foil beng numi hee, udume somino' nu a' ra, sari udumeho tara fa Lahtal o' lap fa A' bung A' lolang. ²⁰ Fede' sari udume hoo bel basa nu a' ra fit tolap ma -- imam bengnu so foil sano' imam sobo, o' bel basa a' ai. ²¹ Sobo, Sa sano' imam, bel basa Sariso panen, Sa ubangho, "Tuhan Sa bel basa am, med Sa e' So tanut tiling nene: " Ari horofe Imam sam so em ho a' meng." ²² Sari bel basa horo ei soba, Yesus sano' paha' so mino' ho o' tu ei. ²³ Dai ehta, imam tofang a' ra, honie sa imam den min hee, den a' ri tiling no'. ²⁴ Sobo, Yesus udume ho a' puin dume so em nene, fede' Sa fetang sei msing sam so em ho a' meng. ²⁵ Honie sa supiba Yesus lol ma Lahtal o' lap maho, Yesus il luling no' med supi en, fede' Sa fetang sei masing, honie a' ome supi a' ra ham. ²⁶ Imam Mate o' honi horofe tom uma empir, sariho Imam Mate bolang manep, na kome abir nene, name doc e' let, med a' no' lafining mid sorga o' fang tofang a' lai. ²⁷ Yesus e' mang fede' imam mate beng honi nene. Supiho sel a' ri an na ernu fit ho puin doc hafo', o' aainang supi ei doc, no honi hee jumaat o' doc. Sobo, Yesus e' sari naho panen nene. Sa doc uhafo' minu sam em a' meg, sariho Safah Sahir femi. ²⁸ Musa ei hukungmi ubang ho, name kurang bo' horofe a' no' imam mate. Honi sobo Musa ei hukung no' honi hee, Lahtal Ei bel basa ho' O' Ai Sa utub honie, sa O' Ai a' no' an sam so em ho a' meng

Chapter 8YESUS HOROFE, SUR A' HABAR O' IMAM MATE

¹ Hooro pi mateng o' asel somi mate: piri hoo pi Imam mate a' ra sorgami, Mate Lafining o' kadere mate tani lol ho tamieh. ² Sa bang om ha' bolang med dup arah bolang so em femi baleta, sari hoo Lahtal so a' ten a' home, sobo nameno' e' a' ten a' home nene. ³ Fede' imam mate nun hoo name utub honie, supi mahen few o' na ernu ho ubaleta horofe, Imam Mate hoodi Sa nanu fit ho', a' no' Sei mahen few o' pa'. ⁴ Mang fede' Imam Mate hoodi pali' mate ta fetang honi hee, Sa sano' imam di so a' ai, fede' imam tofang a' ra pali' mate hoo ta am, med supi horofe na ernu o' mahen few Taurat o' hukung a' ta ain, ⁵ sariho supiba a'ome panen sobo, na ernu sorga ei horo sano' lalaman honie supi horo a' ta ain, mang fede' Musa Dup arah Bolang a' ten a' raham ba, Lahtal a' no' nauma honi: "A na ernu panen so honi hee, utanut no' no', Na tong doita No tanut uetub edam horofe a' ta ain." ⁶ Sobo fed hoo, Yesus karesang baleta mi lafining med fede', Sura' Habar ba Sa sano' name ham miho somi lafining, no' hee u i'nung med paha' tofang so mino' ho a' ta ain. ⁷ Mang fede' paha' aai nang ho a' hal nene honi hee, paha' o' mi alo miho, den e' utanut som tameng nene am. ⁸ Fede' Lahtal nameno' o' a' hal a'hol horo Sa ubangho, "E' dun, Lahtal ubangho, sel numi hee, Na Israel hinung med Yehuda hinung a' ra paha' habar nu panen. ⁹ E' mang fede' paha' ba Na supi o' bap bale a' ra panen am honi nene, sariho sel ho a' raham Na natang hooro puin supi epuin a' tang puin mong Mesir pali' homi hel. Fede' paha' ba Na med supi en ho, supi a' lol a' ta ain nene horofe, Na e' supi e' dun nene, Lahtal ubang honi. ¹⁰ Selho no' hee, paha' hooro Na Israel hinung a' ra panen, Lahtal ubangho: No

hukung ernu Na med supi o' tanut mimeng, no' hee Na hul med supi om homi meng. Na Nano' supi o' Lahtal, med supi ho sano' No serang. ¹¹ Supidi e' so bang lelang o' name so eme, so di ail bar a' ra sakola ubang Lahtal a' hol, honi nene am fede', nameno' mi kaai mi mate barpi Nahol. ¹² Fede, supi o' tetang hasu med supi o' doc ernu ho, Nom supi e' sah. Med supi o' a' hal ernu ho, Na usibung, Na e' uma nene am. ¹³ Lahtal paha' habar mang umateng no' hee, Sa paha' em ho a' no' suhuin. Med, naba a' no' suhuin e, pah am ho, hano ang suhuin.

Chapter 9A' OME SURA' PAH OM MI

¹ O' mitata, taro' alap a'ome ei a' raham ho, a' ra sura' pah om dimi, med eleme bolang a' ra pali' mate ta. ² Fede' horo ei ba, Lahtal o' dup ho utaro': luling lol ho, lampu ai, meja, med roti a' de ei a' ra homi, sari hoo o' ubang hee, eleme bolang. ³ Napah habu mate haleng puin bang om ha' o' mi alo a' mot mi ho, dup o' ha taden a'ra homi, o' ubang hee, bang om somi bolang, ⁴ sari eleme homi, dor kaai nu a' ra homi, sari dor hoo name masfe a' ten honie ta na manem a' pew ei, med Paha' taro' o' pati' ho masfe name a' ten hodi a' ra homi. Sari pati' om ho, mako mas nu roti mi eh, Harun o' dopang ba u hali ho, med foi halal pa' alo ba paha' tahul ho, a'ra mi eh. ⁵ E' mota ho, name a' fitang ta lel madal pir alo Tel no' ham ho bu' ang eh, sobo fed hoo, umateng a' no' lel barpi feho, o' sel mi dai. ⁶ Barpi utaro' oh an no' honi hee, imam hinung mid dup om o' aai nang ho lemid honie, a' ome Lahtal a' ra ham ho ubaleta sei masing. ⁷ Honi sobo, sei lal imam mate horo solo mid dup om o' mi alo ho lemid no', sari hodi, tun nu hee minu sobo, foi a' ra huil mid dup om ho lemid, honie a' bole Lahtal en, sariho med so bo' mate e' re eng, sobo med doc tofang ba sibung a' lol serang buhuin panen am hodi e' re eng. ⁸ Roh Bolang utara mateng ubangho, bang om bolang dai a' ra eh honi hee, se' bur bang om somi bolang lemid ei ho, e' sari during dai, ⁹ sari na hoo, zamang fed o' upapain. Na ernu ba a' lorang a' bole nun hodi e' puin name a' ome ernu om ho ano' no' a' no' an nene, ¹⁰ fede' na' de sei na fe a' ra hamow, med bo' mate doc ulam o' panen a' ten sam mong sel habar ho'ma o' sel ho mimeng. A'OME SURA' HABAR OM MI ¹¹ Sobo, Kristus ho' Sano' Imam Mate med nano' ernu ho' eh ho e' re eng honi hee, Sa E' leme Bolang mimate med so mino' ham horo lol mid; sari hoo nameno' a' tang so ukaresang nene, med e' a' ten a' home nu nene. ¹² Sa mid Bang om So mi bolang lemid minu sam so em a' meng, Sa e' nub a' bib o' foi puin mid nene sobo, Sa So foi horo a' ra huil mid, honie puin tiling mana so em ho med. ¹³ Mang fede' sapi lote med a' bib lote o' fui tabi', med sapi ow ai o' maru med name doc a' hal e' re eng ho puin so bo' mate a' no' bolang no', ¹⁴ foil mita honi hee Kristus O' fui, sariho ai ba Roh so em lol So Bo' a' lorang a' no' min tabang bolang med Lahtal en, honi puin panen a' ten o' a' ai ba iom mi ho a' no' bolang honie, i Lahtal ba fetang asel horo ubaleta. ¹⁵ Asel horo ei soba, Kristus Sano' paha' habar ho o' sabanta honie, supi ba Lahtal o' lofe am ho, sei kafac so em ba Sa u paha' am ho med; fede' min ba ang nu a' ra, puin supi o' tetang hasu ba supi paha' a' ai nang homi panen ho mana a' hi' am. ¹⁶ Mang fede' namenu so na ernu abole namenu en o' sura' a' ra, honi hee min uil a' ra ai sura' panen homi. ¹⁷ Fede' na a' lorang o' sura' ho name o' a' tino' bit mang fede' ai sura' panen ho min am; sobo ai sura' panen ho dai fetang eh hee, sari sura' ho o' kufa' a' ai. ¹⁸ Horo soba, taro' nife paha' a'ai nang ho a' no' lame sah, fede' fui e' uher nene. ¹⁹ Fede, parenta ernu ba Taurat o' hukung om mi ho Musa med Israel hinung a' ra mateng no' hee, Sa sapi ai md a' bib ai o' fui med sei a' ra ta' unung. No' hee sa napah ten med ti a' bale to' ang fe puin fui ho med Sura' Taurat u a' lil, med serang buhuin nun sobarpi, ²⁰ sa ubang ho, "Ho'oro paha' ho o' fui ba Lahtal u iri parenta honie, i a' lol a' ta ain. ²¹ Musa di sari na horo panen, Dup Bolang med o' na ernu ba a'ome om mi hee puin ukaresang ei ho, sobarpi Sa fui med u a' lil. ²² Taurat o' hukung a' ta ain hee, na ernu e' dai sobarpi fui puin a' no' bolang, sobo fui uher nene honi hee o' ampo a' ai. YESUS KRISTUS HOROFE, MIN TABANG PUIN DOC LUH ²³ Honife, na ernu ba mang fede' Sorga o' lalaman honi nun ho, u'il u'il sari na hoo puin a' no' bolang, sobo na ernu tong Sorga miho, min tabang so mino' fe puin a' no' bolang. ²⁴ Fede, Kristus e' Bang Om So mi bolang ba nameno' satang puin a' ten ho lemid nene, fede' sari hoo, o' a' bulta horo fe o' upapain, sobo Sa Sorga om fe lemid, honie fed hoo, Sa a' ra tong Lahtal a' pong a' dang homi eh ho med tere eng. ²⁵ Kristus di So Bo' ho a' lorang ta lame lol nene, mang fede' imam mate ba u'il mid Bang om so mi Bolang lemid tun a' ri an, sa fui a' ra huil mid sobo, e' ei fui nene. ²⁶ Mang fede' honi so hee, pali' mate mang a' ten honi hee, Kristus u'il maar mahip a' hol ta lame lol. Honi sobo, Kristus So Bo' mate utub minu'le sam so em zamang o' a' muj hoo mi, Sa So Bo' fe a' lorang puin doc tofang ho luh. ²⁷ Mang fede' nameno' ba utub honie min minu' le no' hee, a' bul a' hal lap a' dang homi toh, ²⁸ Kristus di honi, Sari ho name a' lorang minu' le honie name tofang o' doc ho fan, no' Sa ho o' mi alomi ho, Sa e' doc fan uho' nene sobo, name ba a'da -- nang eh ho, Sa il luling fit ho supi en.

Chapter 10YESUS SO BO' A' LORANG MINU SAM EM SO EM A' MENG

¹ Fede' Taurat o' Hukung ho seilal sano' lalaman med nano' ernu ba ho' eh am ho e' re eng, sobo e' sano' sari na ernu ho o' lalaman a' bul nene horoba, a' lorang tofang ba ham ho, supi puin mahen few tun a' ri an, supi ho' a' bung am sobo, sari hukung hoo, e' supi a' no' a' no' ham nene. ² Mang fede' honi so hee, ma'a' na ernu a' lorang med meng eh ho e' panen nene am, fede' a' no' bolang minu' le, honife nameno' nun ba a' ome panen eh hoo, supi doc ho u sahol nene am? ³ Honi sobo, mahen few o' pa' fit ho' meng o' om homi, supi o' doc tofang tun a' ri an ho, supi a' how sona uma. ⁴ Fede, nub lote med a' bib lote o' fui ho, puin doc luh few sah. ⁵ Honie, Kristus ho' pali' mate hoo ta honi hee, Sa ubangho, "Na ernu a' lorang, med o' hir o' pa' ho, om e' uma nene, sobo bo' mate nu A utaro' med Nere eng am; ⁶ Na ernu a' lorang o' dor ta dang a'pew ei, med na ernu alorang o' dor ta puin doc luh ei ho, om e' uma nene. ⁷ No' Na ubang ho, Ho' oro Nari: Nei nara ham ho, a' ra hul sura' kol meng om homi eh, Na ho' honie, Ei om, med Ei amang pa' ho Na a' no' lame, Lahtal. ⁸ Kristus ubang, " Na ernu ba med Lahtal en, dang a' pew ei, med a' lorang puin doc luh ei nun ho, Om e' uma nene, med Ara ham homi A e'

u i' nung nene"(Taurat o' Hukung a' ta ain med Lahtal en).⁹ Sa foil ubang, "Ho' oro Nari. Na ho' honie, Ei om med Ei i' nung ho Na panen". Horo, Yesus o' aai nang luh few, honi puin o' mialo ho a' no' kufa'.¹⁰ Sa u i' nung horoba, Yesus Kristus min ho lol pi bolang med, Sa min minu'le, sobo Sa fetang sam so em.¹¹ Imam pir nunu so karesang fednu ei panen sel a' ri an, sariho supi na ernu med Lahtal en ei ho panen ham, sariho puin doc luh few sah;¹² sobo Kristus Sa min tabang doc a' hal e' re eng, Sa min minu, Sa fetang so em, Sa Lahtal a' tang tani lol ho mimieh,¹³ no' hee, O' falefang ernu Sa med se om pilang o' sel ho a' da nang.¹⁴ Min minu ho, Kristus puin supi ba Sa a' no' bolang am ho a' no' no' a' no' ham sam em so em ho a' meng.¹⁵ Roh Bolang di sano' tei name ta'hol ta ma eh fa na hoo ei a' ra ham, fede' o' ubang ho,¹⁶ "Ho' oro pahap ba, maa sari sel hoo a' lai honi hee, Na No serang tofang a' ra panen, Lahtal a' mang pa': " Na No hukung ernu med supi om mimeng, no' hee Na hul med supi o' tanut ho mimeng".¹⁷ No' hee, Sa foil uta, "Supi o' doc ernu Na sibung pain, med supi o' a' ri ing fail ernu Na e' uma nene am."¹⁸ Fed hoo, mang fede' ampo med na ernu barpi a' ra ham ho utaro' no'am honi hee, min tabang puin doc luh few ho a' ai am. LAHTAL O' LAP MA¹⁹ Honife, no di ail bar, Yesus min o' fui her ho puin tano' kufa', honie mid Bang om Somi Bolang ho lemid hee pi baroc nene am,²⁰ sari se' bur habar med fetang ba Yesus during ten ho napah habu horo lol, sariho Yesus o' bo,²¹ fede' piri ho'o, pi Imam Matenu a' ra am, med Sari horo Lahtal O' Bang ho uaneng,²² honife ma, pi tom a' bul, udume afeng om mi, pi fa Lahtal O' lap fa, fede' tom tah a' ri ing fail ho a' no' bolang am, med bo' mate hodi sei bolang a' bul ho puin lam bolang am.²³ Ma honie pi udume o' a' tino' bit am ho, pi a' puin dume, fede' Lahtal ba tapaha' ho, Sa tei ma eh tei alepang,²⁴ ma pi se' bur lap, tau tatang ta, tari ukarang med na o' no' tofang fe panen,²⁵ med pi lubang pi ta u' nung, tara ao'me ham ham ho, pi haai u tel hi' telet nene, mang fede' name oinu panen eh honi e'. Honi sobo ma pi tano' kufa' ham ham, o' mi tata i a' hol hee, Lahtal O' sel ho mang fanang ta eh. HA' AI LAHTAL LAFANG²⁶ Sobo, mang fede' pi a' hol nene pain honie pi doc so panen eh, sobo na a' bul ei a' raham pi a' hol med am, ho hee nanu med o' dor ta puin doc ernu luh few ho a' ai am.²⁷ Sodai a' ra eh ho, a'da nang, honi sobo a' bul a' hal lap, med afail mate talol puin Lahtal o' falefang ernu a' mine ei ho ubaroc.²⁸ Name pir alo eme pir tow ba, ta'hol ta ma eh ei mateng pa' a' ta ain, ano horo Musa o' Hukung a' lol a' ta ain nene honi hee, hukung a' mine med, sobo e' sah ukarang a' ai.²⁹ Mang fede' honiso hee, name ba Lahtal Ai tatoh talame, med fui upaha' ba puin a' no' bolang am ho sa a' no' nasah, no' hee Lahtal Roh med en ho sa e' bit eng el honi hee, maa hukung somi tarofe ho sa e' med nene?³⁰ Fede, Sari Aihoh pi a' pong a' hol, Sa ubang ho, "A'bor den a' ra Natang om mi; a' bor den ho Na u a' ta ain te' eng. Sa foil ubang, Lahtal So serang uhu' utimba."³¹ Mang fede' pi muj Lahtal Fetang a' tang om lehel honi hee, tafah aloil empir moi pir. BAROC NENE MED PA' BALA HO UGARIANG³² Honi sobo, sel hair o' talai am ho uma, i kufa ara med no' hee, i karesang baleta om mi ho, maar mahip tarofe itefang sobo, iri tahang.³³ Seh seh honi hee, name iebit, tofang a' pong a' dang homi name iri beh, seh seh hee, name ba maar mahip a' hol asel name beh par o' rupa honiho, iridi a' ra om mi.³⁴ Name sapiri mi hodi, i ukarang, i na ernu name utot ukalaping hee, iom sanang ipano' puin med en, fede' i a' hol sariho, iei kafac so em a' ra.³⁵ Honife, ha'ai iudume ho a' hel few e' fede', iudume ho kafac mate fit ho'.³⁶ Fede' dume tapar imed, honie puin Lahtal nabafe u i' nung ho ubaleta honie, nabafe Sa u ipaha' am ho imed. "³⁷ Fede, "E' lufang nene am, Sari Ai ho' eh hoo, o' selmi Sa ho' ibung, foil a' luil nene.³⁸ Fede, No name a' bul ho fetang, asel udume. Sobo mang fede' sa baroc sol holong honi hee, No laman e' aihoh u i' nung nene.³⁹ Piri hoo name sol holong fa min med ei name nene, honi sobo piri hoo name o' udume a' ra honie puin laman ugariang.

Chapter 11UDUME

¹ Udume horo puin, naernu ho pi panen no' honin e sanok o udume anak sobo pidun ahol alai. ² Fedek pi'udume horo name tofang seltar mi ho name o nok bit u tarain. ³ Sari u'dume horo, pi puin honin he'e Lahtal omateng fetang horo naernu ong burang efal palikta ubang arahoni he'e so ara. Naba honin horo edun fepanen nene sobo naba honin horo edun am. ⁴ Sari udume horo, Habel so nub fitok apeu med Lahtal araham somi no' bi. Kain e ho opanen sah, Habel ho na o nok fe Lahtal med en; Sari name abul, fedek Lahtal o kurban ho onok ahol. Fedek, o u dume e horo Habel min, sobo dai huktang eh. ⁵ Sari udume horo, Henok Lahtal atel med honin e sa emin nene fedek sa emin dai honin he'e, sari ho Lahtal onok ahol. ⁶ Honin e naba pi e'ukuru eh nene Lahtal e om anonok ne, sobo piudume honin anak so Lahtal aratabung, honin he'e Lahtal pi o atinok bit Lahtal ara, honin fe Lahtal pahala med name en fedek sipi Ari lap. ⁷ Sari u dume horo, Lahtal ahou nauma naba honin horo e aholalai e edun dai, Noh ho sabibil sa onok bit honi e Bahtra em kapala aten honi sa illuling bang om araham. Horo he'e, Noh palik hukung honin e sa nanok med fedek o u dume ara. ⁸ Sari u dume horo, Abraham ho Lahtal olofe sa anak bit honi e salame emele na horo sa anak se pusaka kafait. sobo sa e ahol nene sataro fe leam. ⁹ Sari udume horo, sa sam fa'ai babit eh ho leam orupa emele ho mimih fa'ai asing, honin e sa melang nu mi mih Isak e Yakob ara ham-ham mih; sipi hak med emele ho u tub am. ¹⁰ Fedek Abraham ho sa emele nu adana eh ho palik nu koit foh ara an, fedek bang aten fe ho Lahtal so panen. ¹¹ Sari udume horo, Sara okufak ara honin e sa afo oi ai afain, sobo sa mandul fedek sa tumo' am fe sa'fain, honin sobo Sara Sa onok bitam. ¹² Honin horo fe, name nu ba tumok bik am ho, e daita min, sobo safain sahel o tofang ototang ho mang ibing burang tahoni, med feit tang tapor mi honi. ¹³ Sipi sobarpi ho min, udume om mi honin e naden med nene sobo utub u maring am, honin sipi mang e dun adana utub umaring mong let, honin e sipi sahol honin e name se' ho name habar palik mi. ¹⁴ Sipi o mateng o rupa ho honin ho, o utub u maring ara am honin sipi fa'ai e sei lap eh. ¹⁵ Honin he'e, naba sipi u tanut eh ho' palik ba sipi daita eh med meng am, horo fe sipi foil sabor leam no'. ¹⁶ Honi e, sipi o ukuru mi palik nu ho mino', horo fe Sorga Bang So Em, honin horo fe, Lahtal e mala nene saubang ho Lahtal sipi e' fedek sa bang palik nu sipi en. ¹⁷ Sari udume horo, Abraham ho Lahtal ari uji, honin e Isak ho

med dor ta meng ho sa hinu so ai pir nu ho anak korban dorta apeu. ¹⁸ Sari ai kak horo, Lahtal ubang ho, "Ai kak ho ani Isak horo ototoh tohmou." ¹⁹ Abraham o udume ho med Lahtal araham, honin e sa Lahtal o atinok bit, sa name min anak fetang no' ibarat Abraham ho sa Isak ho foil ahol med am. ²⁰ Sari udume horo, Isak berkat med Yakob e Esau en satang e lafung tapuin. ²¹ Sari udume horo, Yakob e min anak dai honin he'e sa Yusuf berkat med en. Sa Lahtal u'ada ahol horo he'e sa olfa elafung dob u ab. ²² Sari udume horo, Yusuf omin anak honin he'e sa ubang ho Israel ho Mesir mi hel lame fe, sobo notarop nun hodi. ²³ Sari udume horo, Musa ho araham afain ho omang ofo afain ultou tafami, Musa ai kak ho manis bik, sobo sipi e baroit Afen oparenta araham nene. ²⁴ Sari udume horo, Musa latel madong mate, honin sobo sa saain sari ho Firaun o ai ob anak so ai kak. ²⁵ Sari ho sa Lahtal o umat fe sa alik honin e name ara sah karang atana, honin e na orupa ominok ba doit sa saain, ²⁶ sari ho sa ubang name tanok sah sobo Kristus somino' ofali ara, e kafait Mesir mi ho nene, fedek Musa ho sa edun mong pahala ho' eh. ²⁷ Sari udume ho, Musa Mesir ho med meng honin e Afen Firaun sa e elbaroit nene, orupa mang fedek sadun sariba edun ahol nene honi. ²⁸ Sari udume horo, Musa Paskah ho anak lame, honi e fui med sear abir horo he'e Malaikat malak ulmout lame Israel bang ho alai. ²⁹ Sari udume horo, Israel lame tang ten alai mang fedek fa'ai taat ta lame homi, sobo Mesir hinu hodi sipi u panen orupa honi he'e sipi mang hol am. ³⁰ Sari udume horo, tembo Yerikho ho muj laher, fedek sipi lame fading tofeu olufang tareng itito. ³¹ Sari udume horo, Rahap pelacur ho, e amine nene beng araham nene, honin e sipi sah panen, honin e sari ho Israel o name o sotur ho sam abung sobo sa tafuni honin dame fe puin. ³² Honin e horo fe nafil u huktang? Nari ho no sel o luling di aai honin e na u huktang iraham, honinfe Gideon, Barak, Simson, Yefta, Daud, Samuel, med nabi tofang, ³³ honin horo udume ho puin, anak lik lamang kerajaan-kerajaan bang palik mi na ono' fe panen pahak am ho mipanen honin e singa-singa ho sat apire, ³⁴ afail fail eh ho amuping, ne, huding ho meng, sipi o moleng ho anak kufak, mali talik o om mi kufa' soldaj bang beng ho atetel. ³⁵ Ob bar nun ho, med sabor name min sipi alai fetang, honin sobo name sipi ano' sah honin e sipi saain e med nene anak il honin e name sipi anak fetang horo he'e fetang om mi horo so mi no'. ³⁶ Dai a ainang name ebit honin e beh, med karpas mi honin e hukung bang mi. ³⁷ Sipu name asara, garagaj puin adioli, honin e name ne puin amine. Name den lame dileng ahal den he'e nub o uil pake, abib o uil pake, sipi name na aai, di tindas, name sipi panen. ³⁸ Palik mate ho o e sipi e nene, sipi feit bung femi lame, doi lafining, doi anai, leng fa'ai efar femi. ³⁹ Honin horo fe mateng pa' o no' fedek sipi o udume ano' se naba, sipi u pahak ho e med nene. ⁴⁰ Honin fe, Lahtal naba fe ten ho mi no', fedek piri ho e' horo he'e piri ho aai, honin he'e sipi ho e no' nene.

Chapter 12YESUS O FARUFING HO EDUN

¹ Honin sobo pi ho, name tahol ho tari fading mang fede' tafi'ing honi, fe mae pi pi sah pi karang med, doit ba tapeit ho, med meng honin e, teeng mong toh dume honin e teeng mong naba ui ere'eng meng ho ahol. ² Honin fe pi teng atel dun Yesus fe edun, fede' Sa so taten tahome, tano' bolang manep pi udume, fede' il luling tapano' med otaro alap om mi, Salib taro ho, di uinung fetang Salib sah karang ho ahol. Sam fed ho'omi, Sa tong Sorga mi, Somang atang tani lol homi mih eh. ³ Fe' Yesus horo uma, fede' Sa som tahang, ari'ing foil ma'ar mahip ba, name doit ahal panen ho e, Honi omdie e susa nene, o tanut di e kurang nene om di e hi' nene. LAHTAL HO MANG FEDE' OMANG NU HONIN ⁴ I doit ho ara, mali puin ho, i foi e,u her day. ⁵ Em, fom mateng ba, na u ira mateng ho i' sibungam so na i'fom i'pahang ba, mang fede' omang nu so aibar afom eh honi? " O no ai, Lahtal o fom ho ano' na mang tanai ei, honin fe haai om kurang e, mang fede' name a'fom. ⁶ Fe name oba, Tuhan esah ho sa sona afom, sobo Sa name beng Sa med ano' So ai." ⁷ E honin fe fom airnu ho, i iom tahang, mang fede' Lahtal sariho sotur panen mang fede' ai kabar honi; em, e ai kabar otaronin horofe omang e afom dai? ⁸ E hononinfe fom pahang ho i' e med day fom pahang o ba uil-uil ai kabar ho so barpi ahol ma'eh', iri aika ba omang a'ay honi nene, soba iri ho aikabar name nu om lol ho omang ara. ⁹ E honin sobo, piri ba pimang ara pali mate ho ta ho, sa tari sakola ho pi efar, u'ada ahol; ehonife, Pimang ba, mimate milafining ho pi u'ada ahol, pi efar pimang ba Hamoi Bolang om mi mi' med fetang soem mi? ¹⁰ Fede', pimang ong pali mate taho sa gur pel med ten ho sel toang mi, med o'asala sipi ahol ho no' Pimang tong bang em mi ho, sa tari gur pel pi no ham fe honi horo e, pi o bolang o o menep ho med, Om fe mi. ¹¹ Fom mateng ba sel homi u'ira matengam ho, so atino' i'om alahain, i'om ano ma'ar. sobo, sel nu mi he'e hir no' pa' no' ho, no' ham il luling ho, med name ba, o sakola alay am ho en. O' FETANG HO ALOL DUN ¹² Honin fe, atang moleng eh ho ano' kufa', parih bol eh ano dume, ¹³ se'bur o mulang fe med e'fa ho emeng. e'fel ba moleng ho e ano' tu'ung nene, sobo ano' birang. ¹⁴ Om nu ato' nu horo u' labi'ing, bolang manep horo lap, fede', name ba e bolang nene ho, sa Lahtal ho ahol sah. ¹⁵ Pi tari u'dume honi e sa a'ai Lahtal o ukarang no ho' suhuin e; u'tari u'dume honi e, a'ai na osah panen puin name tofang om asahain e. ¹⁶ Honin fe, tanut mulang, honin i' a'ai na osa' panen e em e bolang nene, mang fede' Esau so matu ho fail fede' namejing ping nu ho' e'. ¹⁷ Fede' i' ahol sel nu mi honin he'e, mang fede' Esau matu fe honin horo he'e, Esau berkat ho feu horo he'e sel il a'ai am med Esau araham, Esau sengmari fe puin no' ho lap di sa e ahol nene am. ¹⁸ Fede' i' e ho doi ba i' ator no ho abung dai ho' afail fail, em napana, naraga, med bob lafoh. ¹⁹ I' e ho' trompet amang eh ho abung dai, med name ba na ho alepang ho' honin e o' parenta amang ho panen na oba na ho ma'eh'. Sipu u'mateng ho, honin fe mateng pa' ho o u mateng ho a'ai mateng ho foil lame lol e, med sipi ara mateng e. ²⁰ Fede' sipi parenta ho tahang sah am ma'eh' sam si apain sah am, "Mang fede' binanta ka'ai ai nu ho doy ho ator, honin he'e, sari binanta i'to od samin." ²¹ Med, name tofang apong adang homi, name el mala sam Musa di ubang ho, "Na el mala na baroit." ²² Honin he'e, i' ho Doi Sion, Lahtal O' Bang Bolang, Yerusalem sorga med malaikat ba pi ta'an sah, ²³ fe i' ho ta'unung mate jemaat ba Lahtal o' ai matu ba name ani hul tong sorgami, Lahtal hakim puin name barpi araham, med name ba Roh Bolang om mi name ano'

bolang manep am.²⁴ Fe i' ho Yesus o' name ham mi, paha habar, med fui her am ho araham, sari ho o u'bang ho sari ho mi no' Habel ofoi ho araham.²⁵ O atino' ubang honin e' i' a'ai bahut e sari sa ubang ho. Mang fede' sari ho i' alol, horo foil i'ra mateng pali' mate ho'ota sa e' telet nene fe piridi ma e' tari med elet nene fede' sa e' telet nene fe piri di a'ai e' let e fede' sa tong sorga mi o parenta ho tara mateng am.²⁶ Ufang ho, Amang pa' so pali' ho ano' od', sobo fed ho Samang u' paha, "Honin sobo, Na foil u' i'ra mateng mi nu ta, na e pali' mate horo solo ano' od' nene, sobo sorga di." ²⁷ O mateng "foy mi nu ta" ubang eh ho, tub dang med uil tub, ho sel tamain bit eh ho, na oba sa ubang ara ho ano' od' na oba e ano' od nene sohoni eh.²⁸ E honin fe, piri ba emele no' ba e od' nene pi med am honin he'e pi ono' o ham ho u' mateng dai orang ani u'taraain o mate o lafining ho araham.²⁹ Fede' pi Lahtal ho afail, na ani an ho apeu atipung e.

Chapter 13NASIHAT-NASIHAT UNTUK ORANG PERCAYA

¹ Esah ukarang gariang med di' ai'bar ara so sam am. ² Som ma ma'eh honi e atang med name hota fede' naho panen ho name pirden den malaikat ah sobo sipi e' ahol nene. ³ Name mong hukung bang mi di u'ma fe mang fede' i'ri di name ho ara ham-ham mong hukung bang mi honi, honin sobo name ba name ano' sah-sah hodi i'uma fede' i'ri di ba i'bo' ba ham ho. ⁴ A'da' hol hormat afeng-afeng med sari med sari puin afoh atel name barpi araham, inang alo i'de' ho u'bu'ang honi e sa sobolang eh, fede' name no' ba om abul nene name-name asahain Lahtal hukung en o fetang om mi. ⁵ Seng esah ho med elet elihing, med naba so ara abung horo ei o'sel Sari so ubang: "Na e' i'ad nene, med e' i'tain nene." ⁶ Honin fe pinaba fe ubang di pi u'dume omi sanari bu'ang: "Na e' baroic nene, fede' Tuhan horo no'u'dume. Naba fe name panen na'rahama?" ⁷ Name o ba i' lafung ho uma, sipi honin horo i'ri sakolah Firman Tuhan mateng bolang alai med i'en sipi alol dun panen o'aten o'lame o'toh mi o'fetang om mi ho alol dun o'bung o'pir honin e sipi o'u'dume sano' mang fede' u'tub udam med tahou ahol. ⁸ Yesus Kristus so honin eh, ufami fede' sam so em. ⁹ I' a'ai se sah lol e' fom sah afang-afang ba i' e' hol eh nene; fede' naho no' so nom ho otutung o kufa' fe puin, a'ai panen den nene na' ade ei araham nene name id ba e no' neneam ba sipi ba naho ano' lame e ho. ¹⁰ Piri ho altar o bang bolang ara name ba ari mi baleta e ho dup harah bolang mi ho ano' sey ade e. ¹¹ Fede' binanta e nu oba' ho ofoiy imam mate Fit mong Maha Kudus obang om mi, ¹² Yesus di susa mala ahol gerbang o nai ho mi kota abung O'fui her med Soname no' ho araham. ¹³ Honin fe, mae pi perkemahan luling mi Yesus O'lap sam, med A'ra ham-ham osah o karang ho tefang med osah o karang ba Sa sona tefang honin. ¹⁴ Fede', pali' mate ho ta ho piri pi bang mate lelang lai a'ai sobo uil-uil ara em sam so em, sobo pi' bang mate lelang lai ho adanang omi kota ba ho' e ho. ¹⁵ Honin fe, mae pi Kristus fe lol ata'ain sa sam dal orang med Lahtal araham, taming tapo so A'ni' no' mate A'ni' U'tarain. ¹⁶ I' a'ai nano' panen u sibung e, naba so ara i bung honi he dalam, fede' honin horo Lahtal om tamuj. ¹⁷ I' lafung ho alol ema eh li' sipi ata'ain fede' sipi horo i'lanan buang sipi i'lanan ho tanggo e. Honin fe, sipi na'ernun ho panen bad herang om mi om sa malo nene fede' naho esah lalapun nene omta a'ai. A'OME BANG ¹⁸ Niri u' a'ome fede' ni' a'hol honi e tanut no' ham, ono' horo, karesang baleta araham panen ano' ham horo puin. ¹⁹ Na foil i'ramateng a'ome ano' kufa' honin e Na hano'ang Na'bor i'bung. ²⁰ Lahtal il'luling oasel, Sa Yesus Kristus ano' fetang am, pi Tuhan, pi bu'ang o' tino' nub aibar A'raham, fui bolang med em so em ²¹ med a'ri u'taro' ernu turlo ho om mi, honin e, ono' fe panen om mi femi. Honin fe, Sa tari u'baleta Om ano' senang Kristus Yesus alai, fede' Sari horo mi em sam so em Amin. O' AMUJ MI ²² O' nodi a'il bar, na i'do'do' honin e fom mateng ono' ho' i' ma'eh bala a'mone puin no i'fom om homi fede' na sura' hul i'en ho pite' le. ²³ Na foil i'ra hu'tang ho pidi a'il, Timotius, sapiri mi holong am. Honin e sa ho' nolap ho' am fe, ninang alo sam i'o lap sam. ²⁴ No' il' luling med i'bu'ang ernu ara mateng med name om abul. Med pidi a'il bar ba mong Italia mi ho il' luling med sipi ara mateng. ²⁵ Lahtal O' il O' luling ho' pi barpi taraham.

James

Chapter 1

² Di'ail tenang el bar, mang fede nanu utapanok honi, mang fede i'mud mong goda pate ommi. ³ fede i'aholho, panep taan fa i'udume ukalek ho, opaho,i'omtahang. ⁴ Sey honi i'omtahang ho onok ara, fe afeng honihe'e iriho sanok namenok nunhoni. ⁵ honi sobo, mang fedek i'oknai homiho, nameden nakhol dilmaeh nene, sa hara a'in Lahtal abang, fede sa sobbul puin naernu med name enbo'e, maur manyat di a'ai, honinfe mipanekta samad i'en. ⁶ Bo, u' dume fe puin bang, nokhoninhe'e, ha'ai faeh maeh'e, fedek nameba faeh maeh ho, mang fedek bob tangmi honi, hamoi apu hemolol hetolol. ⁷ Name honinhe'e, ha'ai uduame'e, nakaka'ai nudi, Lahtal e'en nene. ⁸ Name ba om mi'alalo ho, ofetangho etining nene. KAFAT HO OKBUL ⁹ Nok'so, di ailbar, sonok lamaho, apanok, fede omihho milafining. ¹⁰ Bo, name kafatho, omiho milamang, fedek sariho mang fedek banang bung honi. ¹¹ mang fedek, fed madong, o buneho bunebik, banang malot, obungher, onok omanem hodi a'ai am. name kafat di suhuin orupa honi, ara ofetang ommi. GODA PATE HO E LAHTAL MI HOK NENE ¹² Nok ham med nameba, panepta'ainho usomtahang nok araham, fe sasomtahang nok, safetang onokba Lahtal upahakho samed, honin sobo, sa'ukarangfe. ¹³ Honinbo, paneptaa'in iraham honin he'e, ha'ai ibang bite, panep ta'ainho, Lahtal mihok honi, e, fedek, Lahtalho, sahkarang e'pate nene, nok honin he'e, Sari di ename pate nene. ¹⁴ sobo nameba, panepta'ain arahamho, oaselho otanutso arakalufe. ¹⁵ Honinfe, tom na umaho mimeng-miap am, honi he'e dot ara, dot ho aram, okmud mi, honi he'e minso ara. ¹⁶ Di a'il tenangel nun, nairamateng, ha ai sesah lol'e. ¹⁷ Naonok Imed, nokhe Ifo'il panenhe, tong lafining femi, pimangba lelmalad o'asel ho mihel, Sariho, esanok otulingem, lalaman honi nene. ¹⁸ Naho, Ei om solomi, sangso tatein oasel fampak mateng pak honie, piri di tong lafining honi, pingso ai matu honi ara natofaba Sa

aten ho oknai homi. MATENGHO MAEHNOKHE MI PANEN ¹⁹ Di a'il tenangel bar nun, nairi ukarang, Sari na'ong ho o ho utanutfe, fedek name nok ho, om saha noang namaeh, honinbo tamome umateng tamome ariing. ²⁰ Fedek namenok ba ari ingho enanokden panen Lahtal engdang apong dang homi nene. ²¹ Honimfe, kome karok med ariing fail ernuho feu, honinokhe, pakbala bung neu fe puin fompak matengpa ho med iommi muding, Sarihoru ilaman anak fetang. ²² Honinfe ihanoang fomfak ho mipanen, ha'ai mangua le pang solo'e, fedek e honi nene, iri ibobom ira kalufe. ²³ Mang fedek ainu honi, fompak ho mang u'ale pang solo, epanen nene, Sari ho okraham mang fedek a'inu ukung mi sapongfa edun honi. ²⁴ Sadai sobok edun nok he sasam, sasapongfak di sibung. ²⁵ Honinfe o'ano honin horo, hukungpak ho edun noknok, fehukungpak ba name anaknok ho, Sari ho samed sommi honife, ha'ai mang uale pang, nok he sibunge, honin sobo som abul-abul puin panen, sa apanok. PANEN ATEN ONOK MED LAHTAL ARAHAM ²⁶ Mang fedek nameden ho saubang bite, Sari ho anaknok panen eh, honinbo sa ariing karang, he sasobobom sara kalufe, honin he'e opanennok ho, ofali a'ai. ²⁷ panen aten nok, med naosah panen nene, fa Lahtal engdang apong dang mi ho, sam ekabarba, ala moang aliman, med name alofe barba ara molengbol ommi, edun omalil, nok honi he'e, taribuang, honi'e na osah ho ara'e.

Chapter 2Name Tofang Esah Ukarang

¹ No' di ail bar nun, pi aay piudume ba, Lahtal abung u'aday, Yesus araham e name ale-ale e. ² Mang fede' name den aomebang leho' il satang mi e, fen afalimate puin, sobo sel saraham ho name sah, lahal fen puin e sari nene di ho'. ³ I name fen no' puin horo i edun ahow mih, sobo name sah-sah, lahal ho' i ahow sam hema hemo mi toh, aay hu hel hoo mi' mih. ⁴ Honife iriso name ho ale'-ale, inay homi iri so hu'puin i tanut sah o atain? ⁵ No diail barnun ba, naukarang, ale pang! i ahol ho' Lahtal name lahal fe u'ale' med pali mate apong adang homi o'udume ano' kafaic Lahtal obang ba, sa upaha ho' uaneng, honin sobo name ba Lahtal esah o'atino' bit. ⁶ Mang fe'de, i name lahal ano' sah-sah, ho hee name kafaic horo, name adimut arasam huk botang dasing ap abung. ⁷ Hunin nfe sipi ba name ebit horo sipi o lofe. ⁸ Mang fe'de, hukung salang o' aaynang ba' sura' bolang mi ho ano lame: ho. hee: name tofang ukarang mang fe'de a'ari ukarang eh' honi ho hee a'na abul fe panen. ⁹ Hunin sobo, i name ale' ale' ho he, i doic so panen eh, ho hee hukung salang ba i lafang ho i so lafang eh. ¹⁰ Ano, honin horo, hukung salang ho sa' barpi atain, sobo sa bang nu, sa e atain nene, ho hee hukung salang ho, sa barpi u' ahal. ¹¹ Horo Lahtal ubang ho, labuy laete e no' fiol ubang ho name i mine e honin fe i e labuy laete ho, panen nene am, sobo, i name amine ho hee hukung salang ho i so lafang eh. ¹² A mateng sobo ahirtah, orupa name ba huk' botang dasing ap puin hukung salang ano' il. ¹³ Fe'de huk' botang dasing ap ho, o'ukarang a'ay med name ba' esp ukarang med name beng araham nene; esah ukarang ho ara huk' botang daasing ap mi hee sa named. Udume Sobo Opanen A'ay Ho' Hee Min ¹⁴ Diail bar nun, ano so ubang ho sari ho udume ara. sobo opanen aay? ho, hee o'udume ho hee iluling untu fetang ho sa med sah. ¹⁵ Mong f'de uding lote em uding ob a'fen nun aay, ho'e ade na dillel arian hodi sipi om uma. ¹⁶ Honie name den i nay homi, aramateng asamam sobo no' ham om femi, abang-abang bo ho kufa' ara dume tapar, sobo aba fe ba umaeh sobo e med en nene e no' nene! ¹⁷ O araham ba udume fe mang fe';de udume ho, e panen aten e araham nene ho, hee o' amuij mi udume ho min. ¹⁸ Sobo, ahal name den ubang ho iudume ara ho nie ne ho o panen so ara, ho hee na uil-uil o'abor o udume ho' utub sobo o panenta, honie na ne udume ho utub sobo o panen ta. ¹⁹ Lahtal ho, o'atino bit. Lahtal ho nu, ho abul ho hee, hamoy-hamoy, ariing fail di o'atino bit honie sipi bibil. ²⁰ Hoy, iri kamuke! ma' iiholno fe, ho udume ho e opanen ta nene, ho hee mimang tanay. ²¹ Abraham ho pima, sa abul lang tatoh, fe'de o panen aten ho araham, sa soay Isak ho med sari uhel, arasam Lahtal o dorta. ²² I edun, udume ho sa panen aten ho ara karesang ham fe, honie panen-panen horo puin udume ho ano' no'. ²³ Ano' an' oh, nabefe sura' bolang ubang eh, Abraham Lahtal o antino' bit sari ho taan abul, honife sari ho pi bit Lahtal O talil. ²⁴ Honinfe, i edun. Pi panen aten horo solo di name u abul no' e udume solo mi nene. ²⁵ Ho' araham ba Rahab sa mang tanai sobo sa abul lang tatoh, fe'de o panen homi hee sa Israel hinung tuling muling ara teeng se'bur beng lol. ²⁶ Honinfe, o'araham ho mang fe'de bo' mate ho hamoy bolang a'ay ho hee min, honin sobo udume hodi opanen aay hodi min.

Chapter 3Mateng Pa' Ba, Pi Bit Ho U Buang

¹ No, diail bar, name den aay name tofang mi, sa'no omhul fe'de i ahol ho niri so iri gur pel, hu' botang puin hu' sobo tarofe. ² Piri barpipi na tofang u ahal, huninfe anohoni horo o mateng pa' miho sa eahal day, ho hee, sari horo name abul, honie sa sobo ho alorang no'. ³ Pirapa kuda atmi tama, honie sipi te alol honie piri di kuda ho o'uling no'. ⁴ Kapala ho mate, sobo ha moy ano' farufing e uling ta parenta, ho hee mang taro lol di mang no mama. ⁵ E, honin sobo, talibung di honi, na kakaay ara pi bo' mi, sari ho' nakakay di sa ano' mate no'. I edun, afail di honi, kakaay sobo sa banang mate di apew no'. ⁶ Talibung ho, mang fe'de afail honi, pali mate o' ariing fail, sari ho ara bo' mate mi. Sa' bo' mate ho barpi sa ano' sah no'. Sa pi fetang di apeu no' honie sari horo afail bang mi hee, failtipung. ⁷ Horofe, binanta dernu, mon em falefang, masiki tang om mi aay e' falefang di name no' ano' mon no'. ⁸ Honinfe, ano horodi, talibung ho' ano' mon sah talibung ho, ariing atmi nene nasah somi. ⁹ Talibung hodi, pi puin pimang Lahtal di ani utarain no'. Hunin sobo sari hodi pi puin name no' ba Lahtal aten ho di afut no'. ¹⁰ Ara tat om mihel, ho dal orang di no' honin sobo afut di no'. Nodiail bar, o' abulta, honin nenefe. ¹¹ Orupa sey'eng tapir nu ho e sey darefang di ara hel nene. Sobo, e sey mahip di ara hel nene. Sel saraham om mi. ¹² Di ail bar nun, aong ho, sahildi opa' ho e Sayton opa' nene, anggor di sahil, ho' opa' e aong pa' nene. Mang fede, sey ator o engtapir di sa e' sey no' ho ano' ara nene. Om Petang Ho, Afang Alo ¹³ Ano honin horo, inay homi ho' om petang, ho hee sari ho o' buy no', o panen di no', bala amone om petang. ¹⁴ Mang fe'de i'iompuin itain e, ino' mikakarang eh ho ara

iom' mi, ho hee, i' aay irida' e, honie aay i kalufe ho puin na'abulk lafang e.¹⁵ Om petang honin ho, na tong hel, sobo e ong pali' no' nene sobo pali' ariing e.¹⁶ Mang fe'de iom i taain, ieng balel, ino mikakarang honi hee, taburang tai' ariing fail barpi ho ara homi.¹⁷ Om petang ba, tong hel a'aynang ho, abul a'atain honi hee tara no' bala amone, tomduring, esah ukarang, e' med, opir o' no-no', sale'-sale' nene e, med ekalufe nene.¹⁸ Bung pir, bahite so hee, no' hamfe om mi.

Chapter 4

O BOK HO MED LAHTAL EN¹ Taro mi ho, "taburang ta'ik ba ara inai ho? Ahala sari ho tanut bune hala ba mong i'bo i'afah i'ahir aramali puin eh horo mih ho?"² I'om nanu u'ma honi bo i e med nene, horo he'e i'ame amine. i'om ataa in he'e so e med nene horo he'e i'taburang ta'ik tutul mo fak i'emed nene fekde i'ebang nene.³ So eme i'bang sobo emed nene fekde i'bang sobo o asel ahal puin bang sari ho mang i'om i'ah anok senang so.⁴ O i'ri ahal panen i'ahol em aai, "pali mate ara tenang el ho he'e Lahtal o falefang honin fe mang ano horo palik mate ara tenang el sari ho Lahtal o falefang."⁵ I'sura bolang u'tanut, pi e tanut o'asel ahal dai he'e pi ubang ho, "Roh Bolang horo Lahtal med tom tah mi ba Sa so U'ma'ma he ho."?⁶ Horo he'e Lahtal So U'karang ten foi mi alihing. horo Surak Bolang ubang ho, "Lahtal name sabune sarabatd ho U saain, honi bo il'luing nok ham med," name kaai lama fe en.⁷ Honin fe obok ho med Lahtal en setang ho lavang, honin e sa el'teeng.⁸ Lahtal fe abung, e sandi a'bu i'tang anok bolang o name doch ahal om anok bolang i'ri ba i'tanut alo ho.⁹ Susah karang ahain afe pe bang honi e sa o senang ho foi sanok susah.¹⁰ Om ho anok kaai lama Lahtal engdang homi honi e Sa anok mate lafining. PIRI HAM-HAM HO HAAI TARI UMATENG HUK PARESA E¹¹ Di'ail tenang el bar, "ha'ai i'ra na o sah bit i'nai homi e, name ba mateng sah med so di'ail araham med huk paresa so di'ail araham ho hukung lafang emed sa hukung ho paresa."¹² Se lal nuk le, "hukung e huk paresa med ten sari ho ai ba il'luling esah u'karang med ten, fekde sari horo il'luling nok ham emed susah karang med ten. honi sobo ari ho ano fe a'ame huk paresa? LAHTAL E TANUT MONG NAME NOK E TANUT ARIAN¹³ Fed alepang, i'ri ba ubang, "ho fed em dil'lel ni ui sam mong kota ho'o em hemomi mih o lufang tun nu ni ola adimang e o'untu med,"¹⁴ Honi faleng e naba so dil'lel ara ho i'e o mi muij ahal nene. o fetang ho naba? ho fetang ho mang fekde bano honi, ho pitek horo he'e sam.¹⁵ Honin, fe uil mateng, "fe mang fekde Lahtal u inung, ni'uul fetang e'na ho panen na hemo panen."¹⁶ honi fe, fed ho'o o'iri i'bune i'fena om'mi; tari dak honi ho na sah.¹⁷ Honi fe, ano so nok panen ahal, honi sobo e akala nene, sa doch.

Chapter 5NAME KAFACH ANOK NA UMA

¹ O name kafach, u'alepang! ahain afe susah karang ho araham e ham.² O kafach ho bone am o fen o ananak ade'am.³ O mas perak ho haliu'am, he haliu ho o hir o pak med anok tarofe med o hir ade orupa afail honi. sel o muij mi ho'o i' i'kafach ta'unung'am.⁴ U alepang, name karesang o latutung pak mong ho but mi ba atahang ho beat amang mi eh med name ba hor lap e hodi o beat ho sam Lahtal afel mi'am.⁵ Pali mate ta ho i'bit kafach anai loi bad, nok ham mong fetang nunu arian mi i' i'om i'ah anok maun mong naamine o sel mi.⁶ I name hukung e name abur amine am, sobo sa e i'ri lafang nene. SAH KARANG MI OM TAHANG⁷ Honi fe, no di'ail tenang el bar tom tahang sam Lahtal. ho o sel oma homi edun name dil beh but beh pir nok adanang ho orupa taroni, som tahang puin adanang sam noi a ainang hok med noi o muij mi hok.⁸ I'ri di uil i'om tahang fe, i'om anok dume fekde Lahtal o ho o ma fanang'am.⁹ No di'ail tenangel bar i' ha'ai tetang hasu i'om ata'ain e honi e sa i'ri hukung e. Edun, ai ba huk paresa puin sear ahoi mi toh am.¹⁰ Di ail tenang el bar teladan susah malou med tom tahang edun supi nabi ho mateng Lahtal Ani puin.¹¹ Ni anggap senang no ham supi ba som tahang ho i' maeh am, Ayub ei alol ei maeh ho o amuij mi Lahtal o tanut ho edun, Lahtal ho buij nok pak bala emed om nok. HAAI PUR HAK E¹² Honi sobo, no di'ail tenang el bar, tong barpi emo ta honi he'e, i' haai pur hak, e med burang araham, pali mate, so eme mang naba horo. i bit u'bang ho "abul" mang fekde abul med "aai" ubang ho aai honi e sa hukung i'ri ta muij e. A OME O KUFACH U DUME OM MI¹³ Ahal a ara inai ho den susah malo eh? Sei honi e sa a'ome. ahala den om senang aponok eh? Sei honi e sa Mazmur puin dal orang.¹⁴ Ahala ara inai ho mi ho den ara mode adik eh? Sei honi sa name reala o tumo bar o lofe sa supi ho a'ome, Lahtal Ani'mi iping puin sipi ahop.¹⁵ A'ome ba pi panen u'dume puin ho uil-uil name mode ho anok birang. Lahtal uil-uil bakung toh ahala sa doch ahal den panen, uil u'ampo.¹⁶ E honi fe, ibarpi ho ima holong a'ome iraham honi e ibirang. name bolang o'ame ba som bul puin ho, okufak so mi mate.¹⁷ Elia so piri honi. Sa a'ome som bul puin horo he'e noi eher nene, horo he'e noi e palik ho mi her nene o lufang tun tou ul talang.¹⁸ Horo he'e, sa foi a'ome, honin fe burang noi anok her emed palik mate opir anok abou. NAME TULUNG SASABOR LAHTAL OLAP MA¹⁹ No di ail'bar, mang fekde ara inai homi ho den se ahal lol'am, honi sobo name arama se'nok lol,²⁰ Ahol he'e name ba name doch ahal arama se'nok lol ho ai ho olaman anok il'luling mong min tabang mi nok he'e odoch tofang u'tel.

1 Peter

Chapter 1ILLULING MONG PETRUS ARAHAM

¹ Ho' Petrus sari ho rasul Yesus Kristus, med name tofang ba ho orupa name se ho' honi mih emele ari an sari ho Pontus, Galatia, Kapadokia, Asia, Betania, horo u alek.² Mitur mi ho omang Lahtal med Roh bolang, honin e fetang med Yesus Kristus o fei tafoil taraham honin e haltafoil dame o senang taritalilo. UMANG DUME E FETANG³ Omang Lahtal aming u

tarain med Yesus Kristus honin ohal tafoil so mimafe honin e tafain mang uta, honin amfe udume med Yesus Kristus sofetang nam min o anai homi ⁴ Honin am horo hee bit kafait tofang, med e asahain nene, e malot nene tarok tong surga bang bolang mi med taraham. ⁵ Horo Lahtal so malang puin tarifading no' hee u dume honin e felang med mong sel o amuj mi ⁶ Om mi honin horofe bad herang, minumi honin hee dai sel mami, em dai eh, iriho malo ahol goola pate alaife. ⁷ Honin fe e udume ho ovali mimate tofang sel fed hokmi e afail puin falom ano' abul hee sosari ho piutaraim, ada ahol hormat med Yesus Kristus araham ⁸ I e edun ahol day, sobo i ukarang sam selho' mi i edun dai sobo i oatinok bit, i om senang i panok no bitsah honin e o'no mang afeng. ⁹ Honi e o amuj miho udume sotamuj, honin fe o bo' ho fetang. ¹⁰ Honin e fetang no' nabi tofang dai hal tafoil u huktang med anak honin e na' ahol puin edun tini. ¹¹ Sopi o sekbar lap fe anak seltaro mi hee Roh Kristus med sopi om mi honin e u tub umarin sah karang Kristus araham sobo o no' e o mate lafining ho malh. ¹² Med Nabi tofang araham u huktang honine pipulo akala, honin e ukarasang u baletamed nabeng ta sel hokmi u huktang med name tofang aramateng Injil e araham, med sorga bang bolang roh bolang mi tahou ho', nahonin horo malaikat tofang u hamou bit eh. LOVE PAK MED FETANG BOLANG ¹³ Honin e iri tarok ukuru akala mie nauma i udume sobarpi dai me illuling tarita sam sel mumi honin hee Yesus Kristus ho. ¹⁴ Iri aibar se alol se maeh honin fe haai tanut sah ataain e, orupa mang fedek i fetang mong kamuke om mi honi ¹⁵ Honin fe i panen, aten ho anak bolang orupa Lahtal i olofe eh ho bolang. ¹⁶ Honin fe i panen i aten ho anak bolang fedek nari ho bolang. ¹⁷ Honin e i olofe ubang Nimang, sari horo fe name tofang opanen ho u itu honin e eatek-atek nene, fetang ho' mih ho u baroit fedek iri ho name se ho. ¹⁸ fedek sopi ahol honin hee iri ho ilam honin e fetang e sah bik nene sobo na oba i med mong di ing bap e meng ho, e maernu palik e ne o araham emas e perak. ¹⁹ Honin sobo Kristus o fui horo milafini nub ai ofeli horo e sah karang nene sobo horo somi no'. ²⁰ Kristus Horo u alek palik e ara dai honin e dai u huktang mong sel o amuj mi fe'dek iri ho e'. ²¹ Sari ho alai fe i Lahtal o atino' inbang, horo hee Lahtala so anak fetang mong name min o anai ho mi, Lahtal so mina atino' med en, honin e udume o atino' bit horo Lahtal om mi. ²² Honin horo i lama ho abul lame honin e o atinok med i om abul horo iesah, apuin elume fa i fetang araham ho kai lamang, honi fe mae pi tesah tari ukarang ho nok nok med tom no' ho mi ²³ Honin horo iri ho foil i fain aboram, honin horo na afail ho min nene, horo hee Lahtal o mateng pak ho so ara eh. ²⁴ Sura' bolang o mateng, ma erna ba fetang ho orupa banang honi, honin e obot o mi rupa ho mang fedek banang o bung honi, banang ho malot sobo banang o bung laher. ²⁵ sobo Lahtal o fompak mateng pak ho sosam o amuj mi, honin e fompak horo injil horo foil bit u ara mateng.

Chapter 2FOI FETANG MED BANG BOLANG

¹ Honi fe, na osah ho barpi fev, name e bid, name ara kalufe, name ara aba, i'om puin name ata'ain, bit faleng airnu ho barpi fev. ² O rupa ai teten ba day fefede avain honi, honi e i'ndi il'luling ommi abou, ³ Honi e i'ndi atitino ahol med i'om mi meng Lahtal O na'atino. ⁴ Kristus horo voi fetang i'olap, namenok so voi ho fev, honi sobo Lahtal sona U'ale U'tara orupa voi na atinok nu honi Lahtal engdang apong dang homi. ⁵ I'ri di mang fekde voi fetang honi, puin laman bang aten a'uw atangta honi e, laman ho alorang abole Lahtal araham honi e piri di bolang Lahtal ommi Yesus Kristus alay. ⁶ Fekde Sura Bolang Sa ubang, "ho i'edun, voi nu Na med Sion tameng am, sari o voi o sotur sa u'tara am sari o voi bolang, anak honi horo Sa o atino bit honi he'e Sa e anak mala nene." ⁷ Honi fe, voi ho bolang name ba o atino bit he ho, honi sobo den he'e e o tino bit nene, "Orupa voi ba name atang molang airnu fev honi horo, sano voi o sotur sano voi o asel," ⁸ med Sano, "voi asel honi name u'ufit, horo name tofang mi muj." He sipi ahol nene fekde e fom pahang alepang maeh nene. Horo ba sebur ho u'tub med sipi emeng. ⁹ Naba honi bo, i'ri o Lahtal o namenok, namenok airnu ho a'uw atangta, honi e anak namenok honi he puin na onok o ham ho u'bang, honi he i'olofe pana mi hel sam mong lel le'am. ¹⁰ "Tur ho, i'ri ho Lahtal o namenok nene, honi sobo fed he'e i'ri Lahtal o namenok manusia. tur ho i'ukarang ha'ay, honi sobo fed Lahtal o esah u'karang Sa med i'en." LAME TOH O NO MED LAHTAL FE O LEL MI ¹¹ Di'ail bar airnu na i'ramateng, i'ri se ho nun ho nasa airnu ong pali ta ho elet honi e il'luling ho laman mi sah mi muid e. ¹² Pi lame pi toh ho u'bang nonok mang fekde Lahtal apong ahol nene o anai honi e name ba na sah panen ho, sipi ahol honi e sa name Lahtal o nok o ham bit, sam Yesus so ho. MATE LAFINING E ALOL ¹³ Lahtal ta dun he, li'lama med name ba pali'ta parenta u'baleta ho araham, no he'e med a'fen parenta o mi mate mi lafining araham, ¹⁴ no e med gubernur ba a'fen ahou name sah panen ho hukung en honi he namenok o sah panen ho u'tarain. ¹⁵ Fekde, horo Lahtal u i'nung: horo puin name nano panen araham, i'e ahol nene o rupa name bodo honi. ¹⁶ Fetang o rupa name il honi honi, sobo ha'ay il luling ho puin e na osah panen eh. honi sobo fetang o rupa Lahtal o namenok honi. ¹⁷ Name tofang, u'ada ahol tenang el bar u'karang, Lahtal el baroic, med Afen u'ada ahol. YESUS O SUSA O MALO SANO SEBUR PI EDUN ¹⁸ Lahtal o namenok manusia, ho tuang ho u'ada. Ahol ha'ay bite med name onok horo araham, nene sobo med name o abul nene di araham. ¹⁹ Fekde o rupa esah u'karang nu honi so ati'tino, Lahtal u'ma-ma name nu i'nung sari tahang sah karang om'mi fekde e abul nene. ²⁰ Fekde, naba fe puin i'o fali beh airnu ho u'iom tahang fekde panen airnu ho ahal? honi sobo, o i'ri ba malo fekde i'panen nok i'om dume puin med panen ten nok, Lahtal engdang apong dang homi. ²¹ Fekde, horo na i'olofe, fekde Petrus di susah malo med tere'eng med panen aten nun med ten honi e pi e pating mi toh. ²² Sipi e panen nene, ahol nene aba kalufe di e at mi nene. ²³ Name enang lolol, di sa e abor nene honi sobo; sa sobo fe med Lahtal fe en, sang so o bul o ahal ho edun. ²⁴ Sari so pi ahal airnu med sabare tameng tong tabang ti'ta min, pi ahal ho'e, fetang med birang bu'uin med pi fetang ho ey araham. ²⁵ Tur, i'ri ho nub se ahal honi, honi sobo, fed he'e i'bor i'aneng olap fekde horo fetang asel bu'ang nok.

Chapter 30'B TO BAR AI CO BAR O PUIN O PANEN

¹ No honin he e o iri ob to bar, li'lamang med o acumo araham. Mang fe'de o'anai homi den e fompap' matengpa' ataa'in nene, sipi ey untu ho puin panen o obto bit nene mang poram, ² fe'de supi e dun o hada, puin panen so mino. ³ Ha ay obo alelang ano'no' nene o rupa lafung bab, mas med o'bo luling ho tama nene, e me fen o vali matemang nene, sono. ⁴ o mi no ho, o no bi oasel ho ara om ah mi, sari ho o no bi'ho sa e malot nene, oasel ho ara roh bala anome, e med tining paic sari horo Lahtal eng'adang o fali ara. ⁵ Fe'de, o amuij mi ob bar bolang samatur u mang dume med Lahtal araham, so boano'no sari ho li lamang med so lote araham. ⁶ o amuij mi o rupa sara so lote Abraham ey alol, ey ma eh, sa sona o lofe 'tuang'. Iri o rupa sara o aybar honi mang fe'de na o no' panen baroic e ba mang panen. ⁷ No, am honi he e iri ba aco' bar, ob to bar ara fetang ho iom ahol fe'de sipi ho name bala amone molengbol so mi engpir. Sipi u hada ahol ara ham-ham fetang o no' ham med, honin o aome ho naden e mi hakang nene. MA'AR MAHIP FE'DE NAONO' PANEN ⁸ O amuij mi, pi barpi tanut nu, esah ukarang di aybar araham, tombala amone e med kaay lamang ho pi ano'tei. ⁹ Sono' ariing puin ariing o abor nene, em arahain e med arahain. Mino ho i na o no ve panen fe'de horo ey fe u i olofe, honine i o untu med. ¹⁰ Fe'de sura' bolang bita, "Ano so fetang esah e med om sel fetang o no ho e dun saui sa libung u buang med na o sah araham e med at be amingtapo farufing aba kalufe e. ¹¹ Sari di ui-ui so bo med na o sah e let e med na o no fe panen mino ho sa o senang fe lap. ¹² Fe'de Tuhan se fai puin name abur e dun e med safel puin name o aome u a lelang, sobo o lel ho sa puin name bana na o sah panen ho lavang. ¹³ A kufatoh na'ono panen anoso ma na o sah panen fa araham? ¹⁴ Honin sobo i ui-ui ma ar mahip fe iono o ham, oil oluling med. "Name maar mahip med iraham bu ha ai baroic banibung e. ¹⁵ Honin sobo i om anobolang o rupa Kristus Tuhan ara i om mi. Ara peic umang dume ba ara bung ho den u talihing eh he e o'abor. ¹⁶ Honin sobo bala amone, kaai lamang, hada ahol om ah bolang fe puin na ho panen, honine mang fe'de name arahain, e bit eng'el ara o fetang no ba Kristus om mi ahol sa mala. ¹⁷ So mino maar mahip fe'de na ono' panen sari horo Lahtal ey inung e me maar mahip fe'de na o sah panen. ¹⁸ Fe'de Kristus horo bo maar mahip atanang asel ba doic mi nu med name tofang araham, name abul samin med name abul nene araham, honine satarasam Lahtal olap. Bo name no' e ho name amine honin sobo Roh om mi sa so fetang sahir toh. ¹⁹ Roh om mi sasam na ono' umateng med roh-roh sapi ri mi ho araham. ²⁰ Sari ho name oba mong turmi e Lahtal ey atain nene, sobo Lahtal som tahang e sipi adanang, sipi ba mong Nuh o sama mi, honine Nuh so pelang atin, pelang ho alai he e o kurang ale' fetang fe'de sei pali lavang. ²¹ Sei ho puin baptisan sam ved tano fetang baptisan ho e ong puin pi bo kome ho ano' bolang nene, honin sobo ano' pe'bang honin med Lahtal araham puin tom tah ano' bolang manep ara Yesus Kristus o fetang sahir toh alai. ²² Sari ho, sari ba ved mid sam tong surga mi, soma Lahtal atang tani alol mi eh. Malaikat, name parenta puin, name ba kuasa puin ho sam ved ho mi gulu e efar.

Chapter 4FETANG O HABAR ROH ALAI

¹ Fe'de bo' moleng ey araham Kristus ma ar mahip atanang honin fe i'ibo ara peic tanut ano' ham mang fe'de ano so bo moleng ey araham e ma ar mahip atana am ho he e so aer edoic panen nene am. ² Honin e fetang ameh day ba ara pali' mate e om mi lame eh ho sa e name no' ey om u mang ataa'in nene sobo Lahtal e om u mang ataa'in. ³ No amba o puin panen tur mi sano' asala name ba e Lahtal ahol nene o fetang mi ho ari ing vai, diangtang, seina, voy, ti o atino bit u ada hol. ⁴ fed sipi edun sipi saher fe'de a e doic ahal panen nene am horo ey le've sipi ebit eng el. ⁵ Honin sobo sipi selnumi honin he e pi barpi eng adang apong adang homi pi panen piaten ho sau hu paresa med name min di araham bo name fetang di araham. ⁶ Horo ey leve injil umateng med name min araham honin e pa'li' mate ta ho o name no' ey alol avom a palang, honin sobo sipi roh ey alol fetang, Lahtal ey ho botang dasing ap ve puin. KARUNIA BA ARA HO OUIN BALETA ⁷ Na ernu o amuij mi o sel ho fanang am honin fe na u mang iri bu ang e aome. ⁸ Barpi ho i esah iri u karang iom abul puin fe'de esah u karang ho doic tofang u tel. ⁹ No ham fe panen fa nu araham ma nu araham honin sobo, iom kurang puin nene. ¹⁰ Fe'de name no barpi karunia med am sari ho a no' lame fa nu araham ma nu araham orupa name baleta o mino ara karunia tofang ba Lahtal mi ho'. ¹¹ A noso hu'tang sey hu'tang, fe'de sari ho, Lahtal o fom pa' u hu'tang ey, a noso, baleta sey baleta fe'de Lahtal ku fa, en am honine mang naba horo di Lahtal ari u ta rain Yesus Kristus alai. Med araham kuasa illuling sam so em. So a tino'. ¹² Di aybar na ie sah, ha'ai si ud baroic e a fai sah ho i pate, orupa mang fe'de na o eng pir holdang iraham. ¹³ Honin fe iri ba Kristus o ma ar mahip omi ho illuling no ham o sel mi loi asal bad herang. ¹⁴ Illuling no ham iri ta mang fe'de name ie bit fe'de Kristus ey' a, fe'de Roh no'hom, Roh Lahtal a fa iom mi. ¹⁵ Honin sobo ha'ai ara ianai honi, ma ar mahip o'asel ho, name amine, na ta u, na o sah panen, o mita, name beng, na o sah panen, sa sari med mi few. ¹⁶ Honin fe mang name sarani taso o maar mahip omi sa ha ai malae mino ho sa Lahtal ami u taraain fe'de ani horo sa tefang. ¹⁷ O sel mi am hu paresa med keluarga ba Lahtal omi ho, araham honin fe Lahtal piri hu paresa eham he e mang taro min, name o ba e Lahtal o injil a taain nene ho? ¹⁸ Mang fe'de name saleh horo bo e selamat med nene, mong ta roni, med name ari ing e med name doic? ¹⁹ Honin fe sey na, name o ba maar mahip atinang fe'de Lahtal ey niung so laman alorang med fetang a neng honine na o no panen.

Chapter 5LAHTAL O'NUB AI HO U BUANG

¹ Honin fe, mang fekde ham penatua Kristus o susah o' malo ho pitefail puin dun ahol, o'iri di araham-ham temeale med lel madal ba umateng eh ho om'mi, na penatua nun ho aramateng, Lahtal O'Nub ho ubuang nub ba ara ibung ho: ² Baleta puin med Lahtal O Nub Ai ba ara ira ho! aai om abuden puin e, sobo om senang fe puin, Lahtal e inung fe puin, aai panen

aten puin untu lap osah-sah, sobo ho inung fe ataa'in.³ Aai ariing fail puin, parenta puin, panen aten med puin sipi araham e, honin sobo inok tub med sipi araham.⁴ Honi e, buang o atino ho honin, i' hide fetang soem ba emalot nene ho i'med.⁵ Honi ba i'ri, o oforbar, ho tumo bar efar o'alepang; hombala kaai fe puin o'alepang, fekde name oba sabune ho: sarabat ho Lahtal apaain, name ombala amone horo fe Lahtal iri med en. Amsal 3:34⁶ Honi fe, ino lama kaai Lahtal efar atang far honin e sel nu Sa ino lafining.⁷ Na o iom hu pir ho med Lahtal fe en fekde Sari horo tari gariang.⁸ Na uma e buang! hufalefang, ba setang ho, lame ie fading ie falofe mang fekde singa ariing honin, sonamej lap ahol sa ade.⁹ Setang ho lafang! kufak toh dume toh med pali mate ho ta, i'dia'il nun di iosusah omalo ho ahol.¹⁰ Med, susah malo ba i' ahol mi pane, ong pali mate ta ho iudume asel ho sari so I olofe ara o il oluling om homi Sari so ilofe ara ho il senang om mi sano ino kufak idume, imed arita atuhuin.¹¹ Sari ho o il o luling ara ira em soem. So Atino!¹² Na surak pite hul Silwanus alay med ien fekde na ahol sari ho ira tenang el baleta mulang, ino farekang, ino kufak, fekde sari ho Lahtal o il otino. honin fe toh dume Lahtal o ukarang om'mi.¹³ Lahtal o name om abul ba mong Babilonia mi sipi ho di Lahtal so So Na u'le il'luling tahou sipi en Markus no ay Kristus om mi hodi bad herang tahou en.¹⁴ Ada ahol hormat med iraham sobarpi Lahtal o amuning manem om mi u luling med iraham so barpi. So Atino.

2 Peter

Chapter 1SIMON PETRUS O' ADA MAHEN

¹ Simon Petrus, sariho, Yesus Kristus a'mang hamow o'name, sa ada mahen tahow med nameba udume medam ho en, sari udumeba sipi med ho, niei udumeho a'raham, sipi Lahtal med Yesus Kristus tano' il luling horo o'lang a'bul om mi udume ho med.² I Lahtal a'hol, med pi Tuhan Yesus a'hol om homi; untu ada, bad horang a'ra a'lihing a'ban iraham. NAMEBA LAHTAL O'LOFE MED U TARO'³ O' tutung kufa' pi tep sah, o' om homi an tofang fa fetang med om bolang ei a'raham Sa med ten, a'hol fa a'raham, u tolofe fa o'lel o'madal, o'no' o'ham om lefa.⁴ Sariho om mi, Sa so paha' mate ernuba o'fali araho med ten, honie o'paha' ei a'taain, iridi o'bolang manepho a'pite' habuden med i ei ano', honie panen a'ten sah pali' mate ei ho, i e'let.⁵ Ho'o ei a'raham ho, lap atino' puin iudume ho uta. Sariho panen a'ten med na a'hol dil ma'eh o'no'fe panen,

⁶ na a'hol dil ma'eh puin bo' ubu'ang, bo ubu'ang puin a'lol a'taain ugariang, a'lol a'taain puin om bolang ho ualang,⁷ om bolang puin dia'il tenang el ukarang, dia'il tenang el ukarangho, tei bo' mate solo e'dun e'fal nene.⁸ Mang fede' sari ho'o barpi a'ra iafah mi, no' he'e uta upot sei masing, honi he'e pi Tuhan Yesus Kristus a'hol om miho i e'oh e' a'ai nene sobo, i bungta pir ta.⁹ Honi sobo, nameba sarina ho'o e' a'ra a'fah mi nene, honi he'e sari nameho eng maru sa dun marupir, fede' o'doc mong turmiho ano' bolangam honiho sa usibung am.¹⁰ Honife no dia'ilbar, lap te'eng a'tino' puin o' otabi ahol ubangho, iriho name iolofe med iri tara'am, fede' i sariho' panen honi he'e i e' o'l nene.¹¹ Honi he'e, se'ar mateba mid Tuhan Yesus Kristus il luling asel o'bang bolang lemid eiho, sari during somate med ie re'eng.¹² No tanut, honie sa an tofang ho i haai sibung e', i uma sei masing masiki i a'holam, no' honi he'e i a'ten dume med udumeba a'ra ibung ho ta a'tuhuin am.¹³ Na dai pali' mate o'dup arah om mi fetang eh ho, na tanutho, na imot mitoh, iramateng iraluring honie i ha'ai sibung e',¹⁴ fede' dup arah pali' mate ei ho'o na ad a'tain eham, mang fede' pi Tuhan Yesus Kristus u netub honi.¹⁵ Med, na se'bur ernu panen honie, na samam di, an tofang ho'o i so uma eh. NAMEBA YESUS O' MATE LAFININGHO DUN TA A'HOL¹⁶ Hul ladimang labor med Tuhan Yesus Kristus o' tutung kufa' med o'ho' o'ma ho a'raham ba ien a'hol ien ma'eh, ni e'ho a'taain nene, sobo niri ho'o, Yesus o'tutung o'kufa' ho, niri ho'o nie'fail puin dun ta a'hol.¹⁷ Fede' sariho a'raham Yesus ada a'hol med mate lafining Somang Lahtal a'bung medho, Omang mi Mate mi Lafining ubang ho, "Ho'oro No Ai lote Na ukarang, Sari ho'oro Na u i'nung,"¹⁸ niridi mateng pa' ho ma'eh, mateng pa'ho tong sorga bang bolang mihel, fede' selho a'raham, niridi a'ra ham-ham doi bolang ho ta.¹⁹ Niridi mateng pa' turmi eiho ni o' a'tino' ubang, honife mino' he'e iridi e'dun no' no', mang fede' lampu ka'ai panami lel eh e'dun honi, sam lalami so a'ra, sam ibing dilel so iomho mi madong.²⁰ Honi sobo, naba i a'hol sotur feho, mateng lurung a ainang, hul sura' bolang mi o'l mengho, e' nameno' ei tanut nene,²¹ fede' mateng lurung turmiho pa' nudi e' nameno' ei tanut nene; sobo, name tofang Lahtal a'mang puin mateng ho, Roh Bolang so sano' asel nameho e'puin a'tang puin.

Chapter 2BAANG KA'AI NU SAM ERALO FALING ALO HUKUNG SALANG MED OM SAH DORO PALEL A'RAHAM

¹ Samang tur, name name Lahtal o' fom pa' umateng sobo, bit fa se sah fe lol Lahtal o serang a'nai homi, mang fede' fed honin, om sah doro palel air nu ba Lahtal o' fom pa' ho bit sobo fa sesah fe lol ho, a'ra inai homi, sa tafuning-tafuning fom pa' ho a'sahain, o' mita Lahtal ba tano' bolang ho, sipi ukalufe, horo he'e tari' tabite sipi o bung mi muj.² Sel nu mi name tofang sipi o' ada ahol nene horo a' taain honin am fe se'bur no' ho sipi o' sah ubang.³ Sipi maro' makakang, ladimang labor puin untu mate ba a'ra ibung ilolang ho med, hukung salangba tur mi utaro' med sipi e'reeng ho, o' sel e' a'lui nene, med tari' tabite ho foil nop nene.⁴ Mang fede' Lahtal e Sari tahang nene honin he'e, malaikat ba doc panen ho Sa a'hel few afail bang leam, pana o' rante hei puin nod, sipi ad nene sam hu' timba a'bul med a'hal med so ara,⁵ Mang fede' Lahtal pali' mate tur-tur e' ukarang nene sei lal ho Noh ba name om abul med o' name pir itito a'ra, sobo sa sei tang puin pali' mate ba Lahtal ahol nene ho lafang;⁶ Mang fede' Lahtal Sodom Gomora hukung abutung asele sam bang alo ho sano' maru butung, ano' utub sipi a'raham med naba so sel maeh hemomi he'e a'ra med name tofang ba sah panen ho a'raham;⁷ Mang fede' Lahtal Lod om abul a'no' il luling, sah karang ahol fede' lame toh o sah ba name hukung a'hol nene panen,⁸

(name se ho' honin, Lod sel tana ap sipi a'ra fetang laman a'bulho asara fede' sah panen airnu sa ma'eh dun a'hol.)⁹ horo he'e Lahtal uil-uil a'hol taro' ni name tofang om a'bul ba goda pate om mi sa ano' il, name tofang sah panen ho, abul lang ahol lang o' selmi he'e Sa tahang abil.¹⁰ O' mita, sipi ba bo' mate ei fe apang no' a'taain nasah panen, med parenta a'no' na mang tanai. Om sah doro palel o' name ho, sipi o' atino' bit samangda' fetang farufing bolang sipi e' bit eng el,¹¹ faleng e malaikat tofang ba o' tutung kufa' sipi ei e'mota, sobo e' Lahtal araham homi puj ame sipi a'raham nene.¹² Om sah doro palel ho'o, mang fede' binangta o' tanut a'ai honin, a'fainam he'e apuin amine, sipi puj a'ome na o' ahol nene di a'raham, selnu mi min tabang fe mi;¹³ ari'ing fail bune hala sipi bal, sano' sipi o'sah airnu panen ho o' hir o' pa'. Fed sah mi hufang tabur horo sipi o' na no'. Sipi ira ham-ham mih na ade he'e, doc ahal ladimang labor ara ommi.¹⁴ Dun sah panen sah fa ob bar a'raham fe sipi dun a'hol, sipi doc horo solo panen sei masing. Name tofang ba laman moleng ho sipi a'pate, maro' makakang fe gur pel, sipi horo ba ai kabar min male!¹⁵ Sipi se'bur no' med meng, se'bur sah fe lol, sari ho Bileam ba Beor o' a'i a'taain, apano' nasah panen o' untu med.¹⁶ Honin sobo, sa tado' pila' ho binangta amangsah nu sariho Keledai amangsah, sobo nameno' o' mateng puin e' riling horo he'e panen aten tabur labow sah ho sa sono'¹⁷ Name o' rupa honin ho, mang fede' sei eng tapir ta'at honin, mang fede' tafi'ing bo' hamoi mitoh honin. Paka empir ho a'ra u taro' name honin ho adanang eh.¹⁸ Mateng samang da' sobo fah oh, nameno' sipi a'behang sobo aputang tafetang, fede' sipi se a'hal lol, bo' mate lol sipi nasah fe panen ob bar a'raham.¹⁹ Om sah doro palel il luling usipi ara paha', faleng, sipi horo taru' malot ho ukaseng.²⁰ Fede' sipi mong pali' mate o'karang lapec mi hel Lahtal med Yesus Kristus fetang asel ho a'holam, sobo, sipi foil savor mong fetang a'riing fail om mi, o' tutung kufa' e'far honin he'e sel nu mi sah so misah mong turmi ho e'mota sipi med.²¹ Foil mi no' ho, mang fede' se'bur no' sipi ahol dai, sobo sipi ahol no' ho usabor ol mong fom bolang ba sipi ma' eham ho panen.²² Sipi ho mateng bolang ho o' lalaman: "Bel savor so uj ade" med Boi savor sopar mi' ol".

Chapter 3BAANG KAAI NU SAM ERNU FALING TURLO YESUS FOIL SABOR HO'

¹ Diaiil bar nunba no ukarang om mi, ho'o no sura' o' mialomi na hul med ien. Sura' ba'ang alo miho, na panen puin i tanut bolang ho ano' fetang, sariho na ino' na uma,² honie, mateng pa' ernuba turmi name om bolang umateng ho, i so uma eh, med parenta ernuba Tuhan Yesus il luling o'asel umateng ulurung sakola aibar a'laiho, i sibung e'.³ O' a ainang honi he'e i a'hol, sariho sel o'amuj mi ma eh ho, ebit eng el tofang ho' honie sipi sotanut sah ba doc a'hal horo a'taain.⁴ Sipi ubangho, "O'ho' o'ma u sel meng paha' eh ba taro? Fede' mong pi di ing pi bap min sam fed ho' mi, barpi dai a'ra lame mang fede' mong pali' mate a'ten a'home ta honi."⁵ Fede' naba o' a'ra dun ta a'holam ho sipi sibung pain, sariho mong turmi burang, pali' mate, sei tangho, Lahtal umateng ulurung a'ten a'home fe a'raho sipi aba-aba u sibung.⁶ Sei horoba, pali' mate turho hol dalim, asel afe mate hel pali' lafang.⁷ Sobo fom pa' ham, burang med pali' mate fed ho'o, taro' sam mong a'bul lap a'hal lap o'selmi he'e, afail puin apew, honie sa name sah panen name a'riing fail ernuho butung tasele.⁸ Diaiil bar ernu no ukarang mi, nanuba dun a'hol atino' amho, haai sibung e': Lahtal a'raham miho, hair nu ho mang fede' tun ribnu honi, tun ribnuho mang fede' hair nu honi.⁹ Lahtal so sel meng paha' ho e' a'no' tamome nene, mang fede' name ubangho sano' sel tamome. Sa iri ukarang, fede' name no' ho nu minfe ho, sa sa ain, sobo honie sa nameno' ernu ho ma, honie som a'fom.¹⁰ Tuhan o'sel sami ho'feho a'ra fanang, mangfede' name ta'u honi, amang der o' karang puin burang a'suhuin. Na an an burang ta fail oh, sel her fede' afail o'bune, pali' mate med an tofangba pali' mate tahodi fail bolang.¹¹ Mang fede' an tofang ho po' butung oh ho'oni, i fetang ho taro'ni? I bolang manep om mi fetang med Lahtal ubaleta,¹² puin Lahtal o' ho' oma o'sel ho ano' filung eme a'ai? Sam Lahtal o' sel mi he'e, burang fail oh, med an tofang burang taho sel her, fede' afail o' bune.¹³ Sobo, Lahtal o' paha' a'taain pi burang habar med pali' habar a'danang, sari ho'o nameno' ernu om a'bul e'leme e'lafeng, sipi mi mih mitar, mitoh milame.¹⁴ Diaiil bar no ukarang om mi, sari ho'o pi a'danang eh honife, pi panen a'ten a'titino' honie, Lahtal ihol iriho doc a'ai, kome nene, med Lahtal a'ra tenang el.¹⁵ Tanut miho, Lahtal o' ukarang sano' sel il med tere'eng, honie pi puin il luling ho med. Mang fede' Paulus, pi diaiil ba Lahtal o' na' hol dil maeh med, honie sa hul med ien honi.¹⁶ Saridi an tofang ho'o, sa umateng med so sura' tofang om mi. Abul, na tofang pi e' pahang nene, honie name bodo med o' udume bol ho, sipi a'dimang a'bor. Sipi sura' bolang o' pa'ho den adimang beng lol, horo puin min tabang a'biing so bo' mate o' meng.¹⁷ Diaiil bar no ukarang om mi, na ho'o i a'holam honife uma no'no', iri bu'ang honie, name hap maring a'hol nene ho'o, irafa se'bur sah lol e'. I udumeba i a'puin dume amho, i ha'ai mi muj mi ol nene.¹⁸ Honi sobo untu ada no' ham, med Tuhan Yesus Kristus, il luling o'asel, i dun a'holam horo i mi fetang. Sari horo mate lafining, ada mahen, ano' mate ano' lafining ubang med a'raham, fed ho'mi sam em so emho a'meng. Atino!

1 John

Chapter 1Fom Pa' Fetang

¹ Naba pi utanut eh ho sotur ara am, fe'de sari ho ni maeh ham, aholam, neefail puin edun am di alol dun ni ator, ni nitang puin fetang sari ho sura' fetang.² Sari fetang ho abulam, fe'de ni udun am. Ni ahol, huni e ni u name aramateng, med fetang soem ho araham, sa ara nira ham ham sari ho imang uira mateng.³ Sari na ba ni ahol ni maeh ho, ni fit sam uiramamateng honi e ing di u lubang taunung ho e pi u ham ham so atino, lubang taunung ho Omang Lahtal ai Kristus Yesus.sari ho barpi tahou med supi en honi e iloil asal ho se so honi eh.⁴ Sari ho barpi hul, med supi en honie bad herang ho se masing. LAME LEL LOL⁵ Ho,oro ni naho, maeh med araham honi he,e ho tahou med u nira mateng, sari ho Lahtal lel madal o asel.⁶ Mang fe,de puriho med ara am honi he,e piri ho e pana ai nene am sobo aba kalufe panen aten na o

atino araham. ⁷ Pi lel lol mang fe,de lel mi lame, honie sara taunung nu med beng ara, o ai Yesus, O fuil bolang med doic ahal ho araham. ⁸ Pi bita piri ho pi e doit nene, ho pi tara aba am na bita nari ho e doit nene ho e na nobobom nara kalufe. ⁹ Sariho amenebala med abul pi doit ahal uampo med pi bo' ho araham. ¹⁰ Sobo pi ubang pi e doit ho panen dai ho he,e pi bobom tara kalufe, O mateng bolang ho araham e piri mi nene.

Chapter 2YESUS SO TATELANG TOH

¹ No aibar, na an an airnu na hul ien hunie i haay doit ahal panen e. Honinbo, name den doit panen am, pi ahol hu Kristus Yesus tatelag toh Lahtal araham humi, fe,de sari horo name Abul abul. ² Sari horo min tereeng puin pi doit uampo. Sobo e pi doit solo nene honi sobo nameno, pali mate tahoo ei doit di. ³ Honife, pi ahol hu Lahtal so atino, huni pi o mateng pa hu ataa'in no'no. ⁴ Nameba ubang sa Lahtal ahol, honi sobo sa omatengpa hu ataa'in nene, sari horo name aba kalufe na ono oham den om mi nene. ⁵ Honi sobo, anoso omatengpa, hu ataa'in, honi hee Lahtal oukarang atitino ara om miam, Hunihee pi ahol hu piri di ara om mi am. ⁶ Name ba ubang sa Lahtal om mi fetang am sa uil uil fetang mang fe'de Yesus huni. NAME TOFANG UKARANG E LAHTAL EI INUNG FE PANEN ⁷ Diailbar, na hul ienhu na o habarfe u ihow nene, huni sobo na otur mi i med am horo na u ihow sariho Lahtal o matengpa'ba i maeh am horo. ⁸ honin bo naridi o habar hul eh sari hu maa natahou ien sarihu abul abul o matengpa med ien, fede' selpana hu talai eham hunie pi lel fe lol lame. ⁹ Ano bita sa lel omiam,honi sobo sa so tenangel ara sah, sarihu dai pana om mi sam fedhomi. ¹⁰ Anoso, so tenangel bar esah ukarang, sari horo lel om mi, sobo na den u ari u fil nene. ¹¹ Honi sobo, ai ba so diailbar ara sah hu pana om mi huniam hee sa lame taro lai di sa e ahol nene, pana eng tapa'iam. ¹² Nahul iri aikabar i en, fe'de i doit ahal hu sa uampo am. ¹³ Nahul iri omangbar hu i en, fe'de turmi o i Lahtal ahol Nahul med iri afor lafat ien, fe'de i na o sah hu e letam. Nahul med iri aikabar i en, fe'de i mong Lahtal aholam. ¹⁴ Nahul med iri omangbar i en, fede i mong turmi Lahtal aholam. Nahul med iri afor lafat i en, fe'de i kufa, i Lahtal omateng pa' hu med i om mi, honisobo na osah hu,i ebang imotmi meng am. ¹⁵ Ihaai pali mate ho hoo esah huni di osah okarak ara mo mi di anoso pali mate hoo esah' huni hee Lahtal o u karang hu sa e ahol nene. ¹⁶ Fe'de na airnu ba ara pali'ta hoo, sarihu bo'mate ei om uma, teng afail ei uam,fetang sano' lafening lafening sano' adai sarihu e omang Lahtal mo ho nene, honi sobo sari hu pali mate ei. ¹⁷ Pali'mate hoo suhuin eham huni di okafait airnu barpi,honi sobo name ba Lahtal ei om fe alol omatengpafe ataa'in sari hu fetang soem. KRISTUS OFALEFANG ATAAIN E ¹⁸ No ai bar, sel fed hoo sel amujmi, iri di maeh am, sarihu kristus ofalefang ma hofe huni bo fed hoo kristus ofalefang tofang ho am, hunin fe piahol hu fed hoo sel o amujmi. ¹⁹ Supi hu ara tanai hoo mi huni sobo supihu e tel beng nene, supi so ara tara ham ham, Honi bo supi tel teeng am hu hee piahol hu e iei beng nene. hunin sobo i ahol am. fede aba kalufe hu na o abul mi ho'nene. ²⁰ Honi sobo, iri hu hamoi bolang i hopemed i barpi ahol am. ²¹ Nahul ien hu na o abulhu i e ahol dai nene, hunin sobo i ahol am. fede aba kalufehu na o abul mi ho'nene. ²² Ano horo aba kalufe o name, sarihu nameba Yesus Kristus u kalufe fe sari horo kristus ofalefang, nameba omang Ai ukalufe. ²³ Ano horo, Ai ukalufe huni hee omang hu sa ano sei nene. hunin sobo anoso Ai hu otinobit, huni hee sa omang med sei ano. ²⁴ Hunin fe nabafe i turmi o ma eh am sari so i om mi meng nabafe iturmi maeh hu so iom mi eh, hu hee iri di Ai e omang omn mi fetang. ²⁵ Horo sa u tapaha' sarihu fetang soem. ²⁶ Na airnu ba na hul enam hoo, nameba o selap sesah lolfe hu ara hamou. ²⁷ Honi sobo, Name iri luh bolang ba i abung med hu so ara ira huni sobo i name beng ahou ifom iau e, horofe o iri hafo, bolanghu afangrat puin iau hu sari hu abul,e aba kalufe nene,hunife iom ano dumi om mi fetang. ²⁸ Fede hoo no aikabar,iom fe ara dume hunie sam oho osel mi pi o'tino puin adanang sam sa so ho. Fed ho no aibar, i sarife om fetang hunin sam sa ho osel hunin hee piridi pi udume ara ham humi toh di pi e mala nene sam osel ho' humi. Huninfe i ahol sari hu abul hu hee iri di ahol sari hu name ba na ona panenhu, omfemi afain.

Chapter 3PIRI HO LAHTAL O AIBAR

¹ Edun tini, fede Nimang o ukarang somi mate, illuling med ten fede piri ho o aibar honin e so abul piri ho Lahtal o aibar honin horo palik ho o e tahol nene, fedek pali ho o sari ho abul nene. ² Di ailbar tenang el bar, horo na ukarang, fed ho mi piri ho Lahtal o aibar, sobo o taroni pi o asalaha ho pi ahol dai, honin bo pi ahol minumi sa ho pi orupa mang fedek sari honi, honin e pi sari ho edun om mi honin he e so abul. ³ Name nunu udume puin Kristus om mi,sa sobo anak bolang, orupa mang fedek Kristus ho bolang. ⁴ Name nunu ba doit panen hodi hukum alahain horo doit honin e ahal panen hukum araham. ⁵ I ahol Kristus ho' ho doit u ampo, Sari ho o omi ho doit aai. ⁶ Name no, tofang ba sari ho om mi ho doit panen nene, Name nunu ba doit panen sopi e dun ahol am. ⁷ No ai kak bar, Name haai inok sesah lol nene, Name ba o nak panen ho name nok, o ara ham ho Kristus No'honi. ⁸ Name ba doit panen ho satang mi ho fedek setang ho doit panen ho mitar mi am,Lahtal ai ho horo e araham, setang o panen ho ahid abutung. ⁹ Name ba ong Lahtal afain ho e doit panen nene fedek Lahtal o mateng ara o bo o om mi, honin hee sa doit panen nene,fedek Lahtal so afain. ¹⁰ Honin horofe, ano honin horo Lahtal o aibar honin e anak honin horo iblis e aibar pi ahol Name nok ba e nanok panen nene ho e Lahtal mi ho nene, orupa mang fedek name ba so aibar ukarang nene. SARI U KARANG ¹¹ Honife, Na horo umateng horo i umah mi aainang honin e piri ho tari ukarang. ¹² Haai mang fedek kain honi e, horo ariing fe lol hok honi e so dik amine, honin e, mitaroni kain so dik amine? Fedek kain o panen ho sah horo ba o adik habel ho o panen no. ¹³ No diailbar tenangeibar haai si ud e fedek palik hoo iebut. ¹⁴ Pi ahol honin hee pi min alaihel fa mong fetang mi fedek piri ho diailbar ukarang name ba sodiailbar ukarang nene ho mih min fe o mo mi. ¹⁵ Name nunu ba sebit med diailbar araham ho name amine honin e i ahol name amine ho fetang soem ho e med sobo araham nene. ¹⁶ Horo fe pi Name ukarang ho ahol, Yesus Kristus

so fetang ho med ten, honin fe piri di fetang ho med pi diail bar di en.¹⁷ Honinfe, name ba kafait palikta lafoh ho, so diailbar ho edun naden en honin sobo som osear tel fea sodiail bar araham mang taro anin fe Lahtal o ukarang ho ara med som mi.¹⁸ No aika'bar nun,lame ma e pi name ukarang hoe umateng talibung bit nene, honin e o parenta med No' abal.¹⁹ Horo hee pi ahol ho piri ho No horo lol ho honin e pi tom anak dume Lahtal araham.²⁰ Honin e mang taro ani fedek tom so tanok ahal Lahtal so mimate tetom ho alai honin, natofang sa mang ahol.²¹ Diailbar tenangelbar horo na ukarang, honin e te tom ho haai tanok ahal e. piri ho piumang dume pi bok araham ta hud Lahtal araham.²² Naba honin horo pi bang, pi Lahtal abung med fedek pi e parenta alol ataain,honin e naba honin horo panen hee so om araham.²³ Honin horo Lahtal o parenta honin e pi o atinok bit Yesus Kristus ho o Ai ani om mi. Honin e pi tesah tari ukarang orupa mang fedek sa tari u parenta honi.²⁴ Name ba o parenta-parenta alol ataain ho Lahtal ara om mi, horo ba Lahtal ara to mi mih horo fe Lahtal so Roh ahou hok med ten.

Chapter 4ROH AHOL HO LAHTAL MI HO

¹ No diailbar notenang el bar horo ukarang haai Roh nun ho atinok bit e honin sobo roh-roh ho uli fe honin e pi ahol ho sari ho Lahtal mi ho, fedek nakai palsu alihok palik ta am.² Honin horo i Lahtal o Roh ho ahol, fedek Roh ba ubangho Yesus Kristus hok orupa u ujat Name no ho hee Lahtal mi hok.³ Roh nun ba e Yesus o atinok ubang nene ho e Lahtal mi hok nene, sari sari ho roh anti Kristus horo ialepang hee hoam sel fed ho ara ham ho, hok palikta am.⁴ No aikabar, iri ho Lahtal mi hok honin e nabi palsu ho i anak kala am, honin ho e Sari ara i bok mi ho so mi mate honin e palik e mang ara.⁵ Nabi-nabi palsu ho palik mi ho horo ba sopi palik e u huktang. palik e ho sopi ama alepang.⁶ Piri ho Lahtal mihok, name Lahtal ahol te alepang, sobo name ba e Lahtal mi hok nene e te maeh nene horo hee pi ahol Roh Nok e Roh sah. MAE PI TARI U KARANG⁷ Nodiailbar tenang el barho naukarang, hok mae pi tari ukarang fedek ukarang ho Lahtal mi hok, honin e name sari ukarang ho safain Lahtal mihok homin e Lahtal ahol.⁸ Name ba e sari ukarang nene ho e lahtal ahol nene. fedek Lahtal ukarang.⁹ Honin horo Lahtal ukarang ho uhuktang taraham Lahtal so ai nu ho utub hok palikta honin e pi fetang sari fe mi.¹⁰ Ukarang ho om mi sobo piri ho e Lahtal ukarang nene, sobo Lahtal so piri ukarang. so ai tahou hel med korban perdamaianpi doit ahal ho e araham.¹¹ Di ailbar tofang ho na ukarang, honinfe Lahtal piri ukarang, piri di tari ukarang.¹² Name den edun Lahtal ahol dai honinfe pi tari ukarang, Lahtal tara mih ukarang ho sominok taraham.¹³ Honin horo fe pi ahol pi Lahtal ara mih e Lahtal ara tara honi e Lahtal so Roh med ten.¹⁴ Na ho, Ni edun honi e ni huktang fedek Nimang Lahtal so ai tahou hu anak Juruselamat Dunia.¹⁵ Name nunu ho sa ubang Yesus ho Lahtal ai, Lahtal sa ara mih honin e sari ho Lahtal om mi.¹⁶ Horofe pi ahol honin e o atinok bit ukarang fa Lahtal araham sa med ten, Lahtal ho ukarang honin e name ba o ukarang om mi mih Lahtal om mi honin e sa foil Lahtal om mi.¹⁷ Nahoro ba ukarang anak so mi rupa med tara ham honin e pi med umang dume pi bo araham fa hair penghakiman orupa sari honi, med piri palik ta di taraham.¹⁸ Ukarang om mi ho barot anak aai honi fe ukarang esah ho barot ho alol ahin fedek baroit ho hukuman ho ara hamou name ba baroit ho ukarang esah ho e om mi dai.¹⁹ pi ukarang ho fedek sa sotur piri ukarang am.²⁰ Honin e Name u mateng, "Na Lahtal ukarang 'sobo sodiail ebit Name ho kalufe fedek name o ukarang aai med so diail edun eh ho ara ham, honin hee sa e Lahtal ba e edun ahol eh nene e ukarang nene.²¹ Horofe, parenta hoknin ho pi Lahtal soten, Name nunu ba Lahtal ukarang ho, sa uil so diail ho ukarang fe.

Chapter 5LAHTAL O AI BAR PALI MATE ANO BOLL

¹ Name ba o udume bite Yesus horo Kristus Lahtal om mi afain, med name ba o u esah fa omang araham, he e orupa sa o aiy ba omang mi afain ho esah eh honin.² Ho oro fe pi ahol bite pi Lahtal o ail bar esah, orupa pi Lahtal esah eh hunin, med o fompa ataain alol panen eh hunin.³ Asel ho,oro Lahtal o esah fede pi Lahtal o fom pa atain alol pane o fom pa ho e tarofe nene.⁴ Sobo naba horo di Lahtal om mi afain, sa pali mate ano bol no fe ho oro pi kufa ba pali mate ano bol ho pi udume.⁵ Ano so pali mate ano, bol e sa e udume nene bite Yesus horo Lahtal ail? FETANG SO EM HO ARA LAHTAL OM FE MI⁶ Sari horo Yesus Kristus o sei med fuil puin ho'ho ha ai bite sei solo, sobo sei e med fuil di.⁷ Lamail so ta ahol, asel lamail horo na abul. Asel, na touw so ta ahol bit Sorga mi.⁸ Lamail, sei med fuil fe na touw horo nu.⁹ Mangfede name no sei ta ahol bit ba pi medam ho, Lahtal eiy ta ahol bit ho, sa ta ahol bit mong soaiy araham.¹⁰ Name ba Lahtal aiy o na atino bit, sa na ta ahol bit eiy ho med ara som mi.¹¹ Fe,ho oro o ta ahol tamaeh ho Lahtal fetang soem ho med tenam, med fetang ho mong o ail om fe mi.¹² Name ba ai mate ho med ano sei, sa fetang ho med name ba Lahtal o ail med ano sei nene ho, e fetang ho med nene. NAME BA LAHTAL FE MI AFAIN E DOC AKALA NENE.¹³ Na na honin nun ho, hul med iri ba Lahtal ail o atino bit ho en am honin e i ahol bite iri di fetang soem ara.¹⁴ Fe ho'oro pi o atino bit med araham, hunin fe naba horo pi bang om ho araham, sa sei alepang.¹⁵ Fe bite pi ahol sa teiy maeh, naba horo pi bang pi ahol pi medam pi efa fan e pi u abang am.¹⁶ Mang fede nameden so diail bar edun doc akala eh ba e sipi arafa min tabang lefa nene, no' so hunin he e name ho nabang, e Lahtal sa fetang med name ba doc akala ho en, asel e ara mong min tabang ho lefa nene.¹⁷ Na o ahal mamang horo ba doc, sobo doc den he e, efa min tabang lefa ei nene.¹⁸ pi ahol bite name ba Lahtal om mi afain ho doc akala nene, so bo sari ba Lahtal om mi afain ho sa u alang e nja o ariing e ator nene.¹⁹ Pi ahol bite pi Lahtal mi ho med pali mate airnu mong na ariing o kufa om fe mi.²⁰ Med pi foil ahol bite Lahtal o ail ho ma, med na o ba pi ahol eiy ho med ten hunin pi ahol sari horo abul, med pi ara sari o abul om homi, o ail om mi, Yesus Kristus sari horo Lahtal ba abul med fetang so em.²¹ No ail bar nun, iri med pali mate o kufa gur ho elet.

2 John

Chapter 1

¹ Ong re ala o aneng mede ofonu, ba utara' am e o aibar en ga na o' bul ahol. ² Asel na o' bul ba pi med ara tommy ho sa so ara eh ho soem, ³ Hal tavoi, esasukarang, mede, balherang ba mong pimang Lahtal, Lahtal ai Yesus Kristus ara tara o'bul, esah ykarang mi. FETANG HO ANO LAHTAL O FOM PA' ARA TUHUIL. ⁴ Napang no' bi asel na ahol hee, o aibar oinu ho na o'bul fe mi fetang mang fede' fomp'a' ba pinang lastal abung med honin ⁵ Fed na unbang ofo, e ong mang fede' na fom'pa hadar hul en honi nne sobo fom pa'ba ara tabung pi ano' tei ufang am, honie pi tesah tariukarang. ⁶ hoo ba esas ukarang bite pi fetang so e p fom pai boro a taain. o fom pa' ba' hoo, orupa utang i maehan honi horo i om mi fetang. ⁷ Asel name aba ho e Yesus o atino hoo tofang am sipi Yesus Horo Kristus sauo' name no' ahow u'ta sipi ho aba kalufe onam ⁸ Umama, honi e e na o'bul ba ara ira ho haai suhuin e, ono' ho panen honin o'bor oden. Ho med sobarpi ⁹ Name oba lame hal eletam eara Kristus o gурpel om mi fetang nene am ho Lahtal ho eano' se nene am sobo ano so so ara Kristus om mi fetang ho he Lahtal, oma emed ai sao sa ano' se. ¹⁰ Mang fede name den olap oh e Kristus fom o pa' gурpel ho puin nene haai med obang mie soeme adamahen med araham e ¹¹ Asel mang horo name sah ho ukarang hee sari ara name ho sas karang miam. TAHID TAPEC O ADAMAKEN. ¹² Na tofang na hul en uma, sobo e ongo tinta. e sura' lol, bo no udume sel nu mi na uil sam olap dun tahol te ara hu' tang honin fe pi bad herang sobarpi. ¹³ O di' ob o' aibar ba pina u'le hodi adamanen tahow en.

3 John

Chapter 1 ADA MAHEN DAL ORANG MED GAYUS ARAHAM

¹ Penatua Gayus aramateng, fekde sa esa ukarang puin med fom mateng bolang araham. ² Diail tenang el, na iri u'aome honi e i birang nok ham'nok barpi, ahol honi e sa obo di birang, mang fekde olaman di onok o'ham ahol. ³ Fekde, na iri ubad herang diail bar i'ho e i' mateng bolang ho oatino bit, sam fed ho'omi iday mateng bolang ho o atino bit eh. ⁴ Diail bar nairi ukarang ina onok tepanen med ikaresang baleta mi diail tenang el araham. ⁵ Med tenang el araham, onok oham karesang araham med diail araham, mang fekde name ho name let. ⁶ Sipu o atino bit fekde esah ukarang reala araham. i'onok fe panen i'fetang om homi onok oham tepanen sipi ukarang olame otoh om homi opanen ho Lahtal om araham. ⁷ Fekde, sipi Ani horo puin lame name nok afom apahang, honi e sana o atino bit. ⁸ Honin fe, mae pi tatang taunung puin am fe pi esah ukarang sipi araham fekde pitara tenang el mateng fetang ho u baleta. DIOTREFES MED DEMETRIUS ⁹ Na sura hul med reala en, sobo med Diotrefes, sobo sasari med na homi feu, fekde sa e sipi med nene. ¹⁰ Mang fekde, naho na inokna uma, honi e i'haai name ebit ho opa sah fe bit e, horo nene sobo, sasain med diail bar ho e sah bit sipi e inung haai reala oma sa hain ereeng. ¹¹ No diail bana ukarang, haai name sah opanen ho med alol ataaen e, sobo onok fe panen. sari ho onok fe bit Lahtal araham, honi sobo name onasah panen ho, edun Lahtal ahol dai. ¹² Namenok barpi na onok horo panen ho u Diotrefes aramateng, honi esa name ahol honi e, mateng fetang horo o atino bit. ADA MAHEN O AMUIJMI ¹³ Name tofang om nahul tahou sam med en, honi sobo na e pena med tinta puin nahul med en nene. ¹⁴ Na ubang asam naho aholam honi ho ubang honi e ni sam nipongta sahol. ¹⁵ Il'luling ara hara'am. tenang el ho omi ada mahen tahou med en. honi sobo ni ada mahen hodi tahou namenok arian med diail bar hemo midi araham.

Jude

Chapter 1 YUDAS O ADA MAHEN

¹ Mong Yudas, Yesus Kristus o baleta Yakobus o di ail, med sipi oba Omang Lahtal sona u'elet esah u'karang, Yesus Kristus Om mi gariang ho' ereeng. ² Esah, u'karang, tomnu tahnno no'ham tovang luung ara iri ta. LAHTAL UIL-UIL NAME AHAL PANEN HO HUKUNG ³ Tenang el bar ba ukarang, na nom dume-dume puin nahul med ien, ongo il'luling ham pi med, na u alepang he'e, na so nahul ien, puin ibang honi e i atitino' udume no uititing utansai'na foil u ira mateng minuta, atino panen piri ba name bolang nun he. ⁴ Asel, name den tafuning-tafuning ma, bo pi e ahol nene sipi ba mong tur tama name hukung o namenun ba udume haai ba ongo Lahtal O hal tafoil. panen puin na omuma ba doch sah horo ereeng, horo ei soba Lahtal Ai Yesus Kristus solo nanun ho u aneng sipi uhut apain sah. ⁵ Nom, i au masiki iri horo nanun ho ahol barpi bite ' Lahtal il'luling med nen, med Mesir bang mi ira ma hel, sobo sa amine, sipi ba E O Tino bit nene ho. ⁶ Med, Malaikat-malaikat ba e ei maeh ataaen nene ong olang aramate ho alai, mamg fekde eleme elafeng ho elet, sa hei naol soem fe puin apec med pong napa ba mi pana bi ho no mi med mong Yesus o sel mate hu e dasing ap emeng. ⁷ Sodom e Gomora di ba orupa honin, med bang lelang oi nu ba eden efalo hodi ba fetang. ba samod saratarfe utanut panen o no'ham lap med tanut osah ba labui laete ba o muij mi he'e hukung afai so em fe ahol. horo opapain. ⁸ Name nu hodi ba orupa honin, sa apail faleng ano' na'tino safah sahir ano' kome, na o'itino, no uhut, med na o lel madal ho u eng el. ⁹ Malaikat o lamuil leabel, Mikhael horo he'e Musa o bein ho setang ara u tasurang, sa epa sah med setang o eng el nene asel sa baroch horo he'e samang ubang ho, "dane'ta hee Lahtal so e'riing!" ¹⁰ Honin sobo, name kalufe karang ho, na osah ba sa se'hol nene horo panen eh, o ba sipi ahol so tanut fe ataaen orupa binangta honi. na airnu ho o oro foil sipi anak sah. ¹¹ Sipu uil tabang

am! asel se sah ba Kain lol horo sipi foil lol, med ahal mate Bileam panen am horo, sipi foil atetel orupa Korah honin.¹² Sipi ho mang fekde kome karo puin o baleta osah ukarang ere'eng, ba o ara oping mi naade maro ho e u baroch nene, sobobom sari u karang. sipi ho orupa laufe bo noi e ara tuhuil nene, ba hamoi apu arafa arama. sipi o orupa tibo bo e hil nene, minso mi alo, med o tarubing nun sari fet.¹³ Sipi ho mang fekde boh hamoi mate honi ba sobobom so kamuke o ateta, sipi hodi orupa ihing burang ta honi, ba mang tanai teeng lame so sel o alam pana arian so em.¹⁴ Name ho oro ei ereeng horo ba Henokh, Adam o totuh o mi itito, u'bang am bite, "Edun, Sa ara So name rib rat ara ham-ham ma eh,¹⁵ Honin hu timba panen dasing ap med namenok; pali mate ho name sah doch hal ho puin hukung, mang fekde naba fe sipi panen, aten ba sah, mateng mi tanut mi med Lahtal araham."¹⁶ Sipi horo ba saher sabob karang, name o ahal lap karang, med fetang panen ei apano fe ata'ain, sipi at mate name doch ba orupa oraen med. FOM PAHANG TANO NA UMA¹⁷ Tenang el bar bana ukarang, naba fe Lahtal Yesus Kristus, at afu ubang am ho uma ma.¹⁸ Sipi iramateng am, "sam samang ho o muij mi, he name ba te bit teng el tahu sahkarang so labui kak fe ata'ain name osah ho mang tofang ta."¹⁹ Sipi horo na asahain aribahite, labui pali mate ei fe ata'ain, med Roh e sipi ara nene.²⁰ Honin sobo, iri, nok tenang elbar na ukarang, o bobom afah ahir ho ahome udume bolang ho atuhuin, a eng bolang ho mi a ome sei masing.²¹ Lahtal o esah ukarang ho puin ari gariang, Yesus Kristus, So fe puin fetang so em ho lap.²² Tom esah tameng med name o ba fom asaang ho anak dume,²³ Il'luling panen med sipi ba ara mong afai om mi. esah ukarang panen name tofang araham, asel tanut nok fe puin. name tanut sah ba sa home sa o sah labuil ereeng ho el teeng. DAL ORANG MED LAHTAL EREENG²⁴ Afoh atel med o aribuang eh ho ereeng, asel sari horo ba i e muij laher nene, emed sa arafa nalel madal ho lap fa he a esah kome nene sobo badherang fe ahol.²⁵ Ada mahen med nu le'le ni Lahtal, esah ukarang o asel mong Yesus Kristus pi Lahtal, Na O nok, oham, olel madal, ona tino, o kufa ara, med tereeng ara tara med hoomi sam soem. So Atino.

Revelation

Chapter 1YOHANIS SURA' HOO OLEL BIT

¹ Yesus Kristus o' tino' olel, sariho Lahtal med en honin e Sa med so man sia en sariho nabafe maa ara latelfe. Yesus Kristus o' atino' olel ho med So malaikat ahow puin Yohanes, So man sia ho a'ramateng.² Yohanes ho Lahtal o' mateng pa' e med Yesus Krstus o' sakola, honin di lelang airnu ba Sa a'hol am ho di.³ Utu fetang med name ba Lahtal amang pa' ba u'paha' am ho ta'an mang u'lofe id u' a'raham honindi untu fetang med nameba nabafe sura' bolang om mi bit eh ho ma'eh' a'lepang a'lol a'taain ho a'raham. YOHANIS ADA MAHEN TAHOW JEMAAT BANG ITITO ASIA A'RAHAM.⁴ Yohanie amang pa', med jemaat bang itito Asia mi ho araham. Untu fetang i'raham sariho Sa A'ra, Sa A'ra am, honin di Sa foil Ho' so; honindi hamoi bolang itito A'pong emele bolang ho mi,⁵ e med Kristus Yesus, som abul puin usaka, horo o a' ainag sofetang name min tofang anai homi honidi afen airnu pali' mate ta ho u meng. Sa'ri horo, piri u'karang honindi pi doc a'hal ho Sa so fui tepuin hafo',⁶ Sa tano' lubang matenu, e Omang Lahtal odor bu'ang, honidi O' amalang ei inung ho sam em so em ho ameng! so atino.*⁷ I'edun, Yesus tafiing bo' taho', honin e name tofang efail ta A'hol, honindi name ba A'ri te' amine di; honindi bang airnu pali' ho'o ta ho A'ri upe' bang. Ya, sari ho'o uil-uil mimeng! So Atino'.⁸ "Nari horo O' A ainang e med o amujmi, Tuhan Lahtal amang pa' Sa Ara, Sa Ara am, sam Sa foil Sabor ho, Horo o Amalang Mate." YOHANIS NAMENO' AI AHOL⁹ Nari, ho'o Yohanes, i'di a'il i'raham mahip ma'ar a'hol, lubang mate mi, honin bo' na mang abul puin Yesus om mi, ara pali' nu ba name ubang Patmos fede' Lahtal amang pa' e Yesus usaka ei.¹⁰ Hamoi bolang nari boloi!* Tuhan o hair mi, honin e Yesus amang pa' lel-lel namot mi amang mang fede' huling mate honin,¹¹ sa ubang, "Nabafe a'hol am ho a'hul med sura' mi honin e tahow med jemaat itito: Efesus, Smirna, pergamus, Tiatura, Sardis, Filadelfia, med Laodikia en."¹² Horo, nana mot mi dun name ba nara mateng eh ho edun. Nana dimang dun he'e, falofang hid ludung sel itito,¹³ ludung sel itito o anai nu ho, nadun he'e namenu ho mang fede' Nameno' Ai honi,* fen lai sam e'fa lahel hupuin honindi falofag hid sanai ho A' del talil.¹⁴ Elafung e lafung ari nemang ho afel nub beng honi, afel tafiing honin; e'fail ho huring mang fede' afail huring eh honin.¹⁵ E'fa ho lel mang fede' lahang afail om mi fail eh honin e A'mang pa' ho mang fede' sei lafoh honi.¹⁶ Atang tani mi ho, Sa ibing itito puin, At om ho ne' ar amu' di hudung ho At om lol hel, A'pong A'dang ne' ho lel mang fede' fed mate dang honi.¹⁷ Ho araham nadun A'hol he'e, na ol E' fa sel lehel mang fede' name min am honin. Honin sobo, Sa satang a'ra nari tameng Sa u'bang ho, "Haai baroic e; Nari horo o A'ainang he o A'muj mi,¹⁸ emed Fetang Asel. Na min amso, honi sobo a edun Na no fetang sam so em ameng, Na min he lafopana o kunci puin.¹⁹ Honinfe, nabafe a' a'hol am ho hul, emed nabaso sel fed ho'o mi ara amed oba mong sel o amuj mi ara.²⁰ Ho natafuning fa ibing itito Na'tang om mi ba a' a'hol emed falofang hid ludung itito ho. Ibing itito ho jemaat itito ho o malaikat; honidi falofang hid ludung itito ho jemaat itito."

Chapter 2SURA' TAHOW JUMAAT MI EN

¹ "Malaikat jumaat Efesus mi na hoo hul: Aiba ibing pa' itito Satang tani mipuin, med lampu epa' mas itito o'anai lame eh horo o'mateng pa':² O karesang tofang o' latutung her om tahang Na a'hol, taro' nife nasah uiri tahang sah, med nameba saridi rasulho i o'atino' lap,* sobo o'abul ho supi e'rasul nene, i a'hol honi he'e supiho e' rasul abul nene.³ Om dume med tahang toh a'ra iafahmi fede' Nani ei araham, med lahun lakome i e' ahol nene.⁴ Sobu, Na iehap fede' i ukarang aainang i med mengam.⁵ Honife, uma itaromi ol, iom afom, nabafe i aainang panenam, horo foil panen. Aai honi he'e, Na ho' olapho', o'lampu epa' ho Na eleme homi med, mang fede' i e' iom afom nene.⁶ Honi sobo, ho'oro imed: Nikolaus o'ataain

med o'panen nunho i o'sah ubang, fede' Naridi o'sah ubang. ⁷ Aiba a'fel ara' sei honie nabafe Roh ubang* med jumaat tofang a'ra matengho saridi alepang. Aiba tahang sam o' amujmiho, Ti Fetang mong Lahtal O'dil om miho, Na homi sei namej med en ade." SURA' TAHOW JUMAAT SMIRNA MI EN ⁸ "Med, malaikat mong Smirna mi na ho' hul: Ho'oro Aiba Aainang ara, sam o' Amuj midi a'ra, minam sobo sofetangam horo o'mateng pa': ⁹ Isusa imalo isah ilahal Na ahol, sobo o'abultaho i kafac! Na ahol, nameba sanibit Yahudi hinung ho iebit ieng el, sobo e' nene, sariho Setang o' airlah so. ¹⁰ Sah karang tofang maa ifetang om mi sobo haai ubaroc. Edun, setang maa inai homi pirnu alo med sapirimi name ipate, imaar mahip ahol tareng ernu om mi. Alol atain sam somin, honie Na fetang o' falofang hideta med ien. ¹¹ Sariba afel araho nabafe Roh bit jumaat tofang ara mateng saridi ma eh. Name tahang toh ho sa min o' mialomi o' susa karang a'hol nene." SURA' TAHOW JUMAAT PERGAMUS MI EN ¹² "Med, malaikat mong Pergamus mi na ho' hul: Ho'oro Aiba nei hudung e'fail alo puin ho o mateng: ¹³ Seleme taromi Na ahol, mong Setang o'lahmatemi; sobo Nani i apuin dume, No udume i e' ukalufe nene, o'mita mong Antipas o' zamangmi, No name ernuba som abul puin Namang pa' ubang eiho, name inai homi amine, mong setang o' lah mi. ¹⁴ Sobo, Na iehap fede' inai miho pirnu alo Bileam o'gurpel atain, Balak hodi sa gurpel honie na u u'fit ei panen med Israel aibar emeng*, sariho namejba fisam ah foi ah eiho supi ahow ade* med ob bar ara doc panen. ¹⁵ Foil nuho, inai homi pirnu alo Nikolaus o'gurpel apuin hodi honi. ¹⁶ Honife, iom afom! sobo aai he'e, Na iolapho' Nei Nat om mi Na puin supi ara mali. ¹⁷ Aiba afel araho, nabafe Roh med jumaat tofang ara mateng ho saridi ma'eh. Aiba tahang toh sam o'amuj mi, Na namej* tafuning med en; foi afel hir med en, med ani habarnu foiho tahul meng, name pirnudi ahol nene seilalho aiba foiho med horo solo ahol." SURA' TAHOW JUMAAT TIATIRA MI EN ¹⁸ "Med, malaikat mong jumaat Tiatira mi na ho' hul: Sari hoo Lahtal Aiba, E'fail huring mang fede' afail honi, E'fa huring talol mang fede' na ol mong afail mi olel honi o'mateng pa': ¹⁹ I panen aten, iukarang med iudume, ibaleta med iom tahang Na ahol, i karesang tofang o'amuj miho, karesang o' aainangho alihing. ²⁰ Sobo, Na ehap fede' Isebel ob ho imed admeng, ubang sariho nabi, sa gurpel, No name baleta ernu sa med sesah ua'd, ob bar ara nasah panen, med ade na eiba fisam ti ah foi aham ho ade. ²¹ Na sel med en ahow som afom, sobo ob bar ara nasah panen ho, sa saain u som afom. ²² Edun, Na ari med de' maar mahip tafew, med supiba ara doc panen* Na med sah karang mate mifew, asala supi ob bar o'panen ernuho usom afom. ²³ Med, Na o'aikabar nun amine; honi jumaat ahol Nari horofe name o'tanut med om ah apate, Na med ien iri an, ipanen iatenho atain. ²⁴ Sobo, iri beng Tiatira miho, o'ba gurpel ho' atain nene, med Setang ei tafuning ahol dai ho, Na iramateng: Na e natarofe den iri tameng nene. ²⁵ Honi sobo, nabafe i medam apuin dume sam Na so ho'. ²⁶ Med, nameba tahang toh med No karesang ernu panen sam o'amuj mi, Na tutung kufa' en bang ernu puin, ²⁷ med supi dob na ol puin bang ernu parenta, beh apo' kari'-kari' mang fede' name dong faw aputang muj honi, fede' Naridi tutung kufa' Nimang abung medam. ²⁸ No, Na ibing fed po' lol med en. ²⁹ Aiba afel ara' nabafe Roh umateng med jumaat en ma'eh saridi ma'eh alepang."

Chapter 3SURA' TAHOW JUMAAT SARDIS MI EN

¹ "Med, malaikat jumaat Sardis mi na ho' hul: Ho'oro Aiba Lahtal o' Roh itito* med ibing pa' itito ara abungho o' mateng: Na ipanen aten ernu Na ahol. Name ubang ifetang, honi sobo o'abul ho imin. ² Iri bu'ang, an tofangba edai minam sobo dai ara eh ho, ano' kufa' fede' ikaresangho, Lahtal araham homi no' hamam, sobo Na e' ahol dai. ³ Honife, nabafe ialepang medam, sariho alol atain med iom afom! Mang fede' ibu'ang nene, Na ho' mang fede' name na ta'u honi, med Na ho' od den i e ahol nene. ⁴ Honi sobo, iei name oinu mong Sardismi supi sofendi e ano' kome dai; supi fen afel puin Nara lame fede' Na uinung. ⁵ Name tahang toh fen afel puin med supi ani Sura' Fetang mi Na e' luh nene. Na Nimang med O'malaikat tofang araham mi aniho o'atino' ubang. ⁶ Aiba afel araho, sei honi sa nabafe Roh ubang jumaat ara matengho, saridi ma'eh alepang." SURA' TAHOW JUMAAT FILADELFIA MI EN ⁷ "Med, malaikat jumaat Filadelfia mi na ho' hul: Sari Ho'oroba Bolang, Abul, Daud o'kunci puin,* sa during name nudi utel sah; sa utel name nudi during sah: ⁸ I panen aten Na ahol. Edun, Na sear during iere'engam, name nudi telsah fede' iei kufa' kaai, sobo No fom pa' i atain, med Nani i e ukalufe nene. ⁹ Edun, Setang o' aome bang Na panen araham, supiba ubang Yahudi hinung, sobo e' abul nene, supi aba, Na supi akala sa supi ma i'e'fa selmi fa'ur muding, panen supi ahol Na iri ukarang. ¹⁰ Fede' No fom pa' dume i ugariang, Na iri gariang mong sel sah karang ba ho' pali' mate ta, puin name pali' mate ta apate om homi. ¹¹ Na hano'ang ho'. Naba a'ra ibungho apuin dume, honie sa name nudi ohid mate med e'. ¹² Aiba tahang toh, Na ano' No Lahtal O'bang om Bolangho o' ludung matu, med sa homi hel lame neneam; Na No Lahtal ani med No Lahtal O' bang bolang sari ho Yerusalem med ari tahul, sariho tong No Lahtal sorgami abung hel, med Nani habar om mi. ¹³ Aiba, afel araho, seihonie, nabaso Roh ubang jumaat ara mateng he'e, saridi ma'eh alepang." SURA' TAHOW JUMAAT LAODIKIA MI HO EN ¹⁴ "Med, malaikat jumaat Laodikia mi na ho' hul: Ho'oro ta ahol ta ma'eh, med mulang ernu turlo Lahtal atenho o'aainang, sariho so atino' o' matengpa': ¹⁵ Ipanen aten Na ahol, sariho imaab nene soeme bune. O' mino'ho imaab aai he'e bune. ¹⁶ Fede', i pan-pan honife, e'bune nene soeme maab, Na iri puin uj Nat om lol hel. ¹⁷ Fede' iubangho, 'Na kafac, tofang lu'ung, nanudi e' kurang bo' nene,' sobo i e' ahol nene sariho o'abulta he'e iriho fasah masah, sah lahal, ieng sah med a'boi tang oh. ¹⁸ Na ifom honi Nabung masfel, masho afail puin ano' mas a'bulam honie ikafac, Nabung fen afel-afel fel honie itew puin, honie ihaai mala maniang ahol e' fede' name e' i a'boi ahol neneam, med ie'fail ho dafang mi, honie idun na ahol. ¹⁹ Supi Na ukarang, Na beh, Na e'hap; honife iom abole, iom afom! ²⁰ Edun! Na se'ar mitoh se'ar a'faw eh. Mang fede' nameden Namang ma'eh so se'ar during, Namid olap mid, honie sari med Nari, ni ham-ham mih na'de. ²¹ Aiba tahang toh ho, Na u

inung sa Nara ham-ham No kadere mate tamih, mang fede' Na tahang toh, no' Na Nimang ara ham-ham o' kadere mate tamih honi. ²² Aiba a'fel araho, nabafe Roh ubang jumaat ernu ara mateng saridi ma'eh alepang."

Chapter 4YOHANIS DUN SORGA A'HOL

¹ No' na dun hee, sorgami se'ar nu sari during, med name amang pa'ba fede na ma'eh o'rupa huling mate honi, sa ubangho, "Madong ho'o lemadong, med ho'o no', honi he'e nabaso foil a'raho na etub." ² Mang selhomi, Roh bolang nari baloil* nadun he'e, kadere matenu ara tong sorgami, namenu tami eh. ³ Med, Aiba kadere tamieh ho, mang fede' foi huring mer honi; med haai bo'nu kadere mateho fading, edun maru bain honi. ⁴ Kadere mate efading homi, kadere pa' eralo falingut a'ra, tumo'bar pir eralo falingut* nadun he'e kadere ho tamieh, kod lai afel mang, hide mas selafung tamang. ⁵ Med, dil mer laai laher kadere mate homi hel. Med, lampu pa itito kadere mate a'hoi mi fail eh, sariso Lahtal o' Roh pa' itito. ⁶ Med, Kadere mate ahoi miho, nanu mang fede' tang hukung lel honi. Kadere o'ham mi med e'fadingho, nafetang pirut ara homi, om med amotho mang e'fail horo mamang. ⁷ Nafetang aainangho Singa honi, med nafetang o'mialo nub lote honi, med nafetang o'mitow ho apongfa' nameno' apongfa', med nafetang o'miut mang fede' elmate lil ehoni. ⁸ Nafetang pirutho, barpi a'fitang pa' talang, e'fail a'feng om mi amotmi; dil lel dil paka supi mateng sei masing ubangho, "Bolang, bolang, bolang Tuhan, Lahtal somi tutung kufa', ara am, so ara eh, med mong maehdi ara." ⁹ Med, nafetang ho lel madal ubang, ada ahol, mahen few med Aiba kadere tamieh ho, med fetang em sam so emho araham, ¹⁰ tumo' pir eralo faling utho, Ai kadere tamieh ahoi mi fa'ur muding med uada ahol, Sariho fetang em sam so em ho araham, supi sohede med kadere ahoi homi few no' he'e, ubangho, ¹¹ "O ni Afen med ni Lahtal, Ariso lel madal, ada'hol med tutung kufa' Amed fede' ernu turlo Ariso aten ahome med Ei inung barpi A aten ahome ara."

Chapter 5SURA' KOL MED NUB AI

¹ No' nadun he'e, Ai kadere tamieho, sura' kolnu satang tani mi puin meng* sari sura' kol ho nahul ara omdimi amot dimi, o'pec dume pa' itito. ² Med, nadun he'e malaikat o'karangnu a'tino' lofe ubangho, "Anoso maa no' ham honie sa sura' hoo med o' pec amine pa' itito ho during no?" ³ Honi sobo, name pirnudi aai, sorgamidi aai, pali' matetadi aai, pali' mate e'far mi, name pirnudi sura'ho during sah, om edundi sah. ⁴ Horo, na morang a'titino' fede' name om no' sa sura'ho during med om edun no'ho o' name pirnudi aai. ⁵ Honi sobo, tumo' barho* nu nara mateng, "Sono' por! Edun, Yahuda o'lelang om, Daud o'fol ei Singa peh ernu ta do' sariso no' ham, sariso sura' kol med o'pec dumeho a'fetang." ⁶ Na foil dun he'e, kadere mate o'ham ham ho, med nafetang pirut fede' ho, med tumo' bar o'anaiho, Nub Ainu tufeh, mang fede' name doro ta oin am honi, a'mu' pa' itito, e'fail pa' itito, sariho Lahtal o' Roh ititoba name a'how pali' mate mipir ho ⁷ Nub Aiho ma Ai kadere mate tamieh ho atang tani mi sura' ho med. ⁸ Nub ai mang sura' ho med he'e, nafetang pirut med tumo' pir eralo falingut ho Nub Ai apong adang mi fa'ur muding, huling kaai sarian, tuai mas ti manem afeng, sariho name bolang ernu o' aome pa'. ⁹ No supi dal habarnu puin dal, ubangho: "Ariso no'ham sura' ho med o'pec amine afetang name O'doro taoanam, O'fui horo, A puin bang ernu lelang ernu o'fali med ano' Lahtal o' lelang o' bar. ¹⁰ Ariso supi ano' bang mate lelang tofang, supi med Lahtal o'dor bu'ang, supi pali' mate taparenta." ¹¹ No' nadun, med alepang he'e, malaikat tofangba kadere fading, nafetang pirut med tumo' bar amang na ma'eh. Supi o'tofangho rib mirib, ¹² supi atitino' lofe id, ubangho, "Nub Aiba doro taoanam horofe no'ham, kufa' med, kafac, na'hol dil ma'eh, lel madal med dal orang med araham." ¹³ No na alepang he'e, nafetang sorgami, pali' mate ta, med pali' efar, tang om mi, sobarpi supi ubangho, "Ai kadere mate ta, med Nub Ai, dal orang, ada'hol, mate lafining med tutung kufa' bit araham em sam so emho a'meng!" ¹⁴ Med, nafetang pirut ubangho, "Atino'!"* med Tumo' bar fa'ur muding uada ahol.

Chapter 6NUB AI PAFO AAINANG MIDURING SAM O' MITALANG MIMENG

¹ O'ataain, na edun he'e Nub Ai sa pafo ititoho nuduring, na alepang he'e, nafetang pirut ho numateng amader arib da'ud ehoni, ubangho, "Ma!" ² Horo, nadun he'e, kuda afelnu ainu tamieh, abamate puin; med hide mate mame med e'lafung tamang, no' he'e sapa malipun beng ernu sa ano' bol so oh sariho menang. ³ No', Nub Ai sa foilfa pafo o'mialo ho during, na alepang he'e, nafetang o'mialo ubangho, "Ma!" ⁴ Horo, kuda ten nu mangfede ahuring honi, med ainu tamieh ho, name kufa' en ahow tining talaj pali' mate taho med honie, nameno' samine satubing, no' name neimatenu med en. ⁵ No', Nub Aiho pafo o' mitowho during, na alepang he'e nafetang o' mitow ubangho, "Ma!" No' Nadun hee, kuda la'an nu, med Ainu tamieh ho dasingnu puin. ⁶ No' na alepang he'e, mangfede' nafetang pirut a'nai homi name amader ubangho, "Ala makonu he'e senghirnu, falei taring tow he'e senghirnu, sobo haai iping med anggurho asahain e'!" ⁷ No' Nub Ai pafo o' miutho during, na alepang he'e nafetang o'miut ubangho, "Ma!" ⁸ Horo, nadun he'e kuda lew nu ainu tamieh ani Min male med Lafo paka ataain. No' pali' mateho, o' habuden mimate o' kufa' supi med, o' nameno' supi mipuin amine, hil malihing med mode maar med araham, med binanta ariing supi mimuj. ⁹ Pafo o' mi ifihing Nub Ai during he'e, nadun honi he'e, Lahtal o' dor e'farho* nameba Lahtal o'fompa' ubang pali' mate mipir med supi utahang toh, supi o' laman barpi dorsel homi lahuring eh. ¹⁰ Supi lofe id ubangho, "O Tuhan bolang med om abul, A Ari tahang o' lufang taro'nife, Aano' hu' botang dasing ap, puin nifui her ho, o' abor med supi pali' mateta en?" ¹¹ No', laman tofangho name kod lai afel dalam supi arian, name supi a'ra mateng, ier apite'ta, sam itenang elbar fompa' umateng ei, med supi o'diall bar name a'mine o'rupa supi honi ho, o'tofang an. ¹² Na foildun he'e Nub Ai foil pafo o' mitalangho during, tafufui mate toh; fed eng laan,

mangfede' karang ari' nemang honi, med ul eng mangfede fui honi. ¹³ Med ibing burangta laher pali' mate tahel mangfede' aong pa' lew hamoi mate mitoh ba laher honi. ¹⁴ No' burang peh mangfede sura' kol honi, doi med pali' seleme mi sa luil a'hal seh. ¹⁵ Horo he'e, afen ernu pali' mateta, mate-mate ernu, bel lamuil ernu,* name kafac ernu, malang mate ernu, name ahow atiting ernu, name karesang aai ernu, barpi teeng mong foi tofang doitaho a'nai tafuning. ¹⁶ Supi doi ernu med foi karangho aramateng, "Tarutung niri tahel honiesa Ai kader mate tamieh med Nub Ai o'ariing failho, haai nihol e'! ¹⁷ Fede', ariing med supi ere'eng o' hair mateho o'selmi am, med anoso maa tahang no'?"

Chapter 7ISRAEL O' NAME RIB RATNU ERUT FALING UT APONGFA' PAFO

¹ Ho no', nadun he'e malaikat pirut pali' mate o' tapor ut mitufeh, supi hamoi afang ut pali' taho tahang honie, supi haai taat di tatoh e, tangdi tatoh e, med ti lelang ernu mitoh e'. ² No, nadun he'e malaikat bengnu fed po' lolho', Lahtal satang o' pafu puin ho'. Sa malaikat pirut kufa' med puin pali' mate med tang asahain eiho sa o'lofe, ³ "Pi Lahtal o' nameno' ernu sa ahow atiting eiho, nipafo dai he'e, pali' mate med tangho asahain dai ten." ⁴ Na ma'eh he'e supiba apongfa' pafu feho, ofotang rib ratnu erut falingut. Supi barpi lelang bar Israel miho o' aibar:* ⁵ "Yahuda" o' lelang miho rib ernu faling alo. "Ruben" o' lelang miho rib ernu faling alo. "Gad" o' lelang miho rib ernu faling alo. ⁶ "Aser" o' lelang miho rib ernu faling alo. "Naftali" o' lelang miho rib ernu faling alo. "Manasye" o' lelang miho rib ernu faling alo. ⁷ "Simeon" o' lelang miho rib ernu faling alo. "Lewi" o' lelang miho rib ernu faling alo. "Isaskar" o' lelang miho rib ernu faling alo. ⁸ "Sebulon" o' lelang miho rib ernu faling alo. "Yusuf" o' lelang miho rib ernu faling alo. Benyamin o' lelang ho apongfa' pafuam. NAMENO' TANG LA OLEH HONI ⁹ No na edun he'e, nameno' tofang empir pi taan sah, sari nameho bang arian, pali' arian, lelang a'rian, o'mateng di a'fang-a'fang, kadere mate med Nub Ai a'dang mitufeh, supi kod mate lai afel ma, ti ani palem o' abale sarian, ¹⁰ supi lofe id ubangho, "Il luling ni Lahtal kadere mate tamieh ho, Nub Ai araham." ¹¹ Med, malaikat nunba kadere mate med tumo' bar fading tufeh,* med nafetang pirut ho, supi fa'ur muding Lahtal uada ahol, ¹² supi ubangho, "Atino'!* dal orang, lel madal, dil maeh, ada mahen, ada hormat, tutung kufa', dume tapor, med Lahtal araham sam em so em a'meng. Atino'!"

¹³ No', tumo' bar o'anai homi nunatan ubangho, "Supiba kod afel lai mangho anoso, med supi taromi ho'?" ¹⁴ Horo, na ara mateng, "No tuang, a a'hol." No', sa naramateng, "Supiho nameba maar mahip mateho om mihelam, Yesus o'atino' ubang, Nub Ai o' fui om mi bolangam. ¹⁵ Honife, supi Lahtal o' kadere mate adang toh, Ari ubaleta dillel dilpaka, mong o'bang om mi; med Aiba kadere mate tamieh ho, supi ara tohuil. ¹⁶ Supi malihing med doro taat ahol nene; fede bune med bune bengdi supi e' ahol neneam. ¹⁷ Fede', Nub Aiba kadere mate o'ham-ham miho, sano' buang no', Sa supi epuin atang puin sam sei engtapir fetang leam; med Lahtal supi eng noiho barpi luh a'no' taat."

Chapter 8NUB AI PEC HEI O ITITO MI AFETANG

¹ Nub Ai pec hei omi itito afetang he'e, sorga om tining rameng od bo' om mi. ² Med, nadun he'e malaikat pir itito Lahtal araham mitufeh, med huling mate itito name supi en ³ No', malaikat bengnu ma dortatoh*, mahen apew eleme masnu sapuin; mahen few o' naernu name med en, honie sa name bolang tofang o' aome pa' ara med dor mas kadere mate araham tufeh ho tameng. ⁴ Horo', mahen few o' bano' med name bolang o' aome pa' barpi malaikat atang homi mid Lahtal apong adang holemid. ⁵ No' he'e, malaikat mahen few elemeho med, sa dorta afail med mi sa few pali' mate tahel; horo he'e alepang he'e burang da'ud dil mer tafufui toh. HULING MATE AAINANG SAM OMIUT NAME APU ⁶ Ho no' he'e, malaikatba huling mate itito puinho sari utaro' huling apu. ⁷ Malaikat aainang sei huling apu he'e, noi es med afail e fui sara talol; name u'huin pali' mate tahol, horo pali' habuden mimate, ti lelang ernu med banang lew fail oh. ⁸ Malaikat o' mialo sei huling apu he'e, nanu mang fede' doi afail honi name few tang lehel; tang habuden mate sano' fui, ⁹ horo he'e nafetang ernu tang om miho min oh, med kapala tanglol tofang po' butung. ¹⁰ Malaikat o' mitow sei huling apu he'e, ibing matenu huring talol afail honi, muj tofang med sei engtapir tofang lehel. ¹¹ Ibing mateho ani Apsintus. Horo, sei mitofang sano' apsintus, name tofang min, fede' seiho maarkio am. ¹² Malaikat o' miut sohuling apu he'e, fed habuden mate, ulhabuden mate, ibing habuden mate hod te'eng, paka oh, dil lel dil paka, dil pakadi honi. ¹³ No' nadun med ma'eh he'e, marubain matenu burang ham homi lil lame eh, samateng amang mulang ubangho, "Sah karang, min male, taru' malot, iri pali' matetaho iraham, fede' huling mate o' mitow malaikat bengnuso foil apu ano' amang."

Chapter 9HULING MATE O' MI IFING NATAFAH ALOIL O' AAINANG PANEN

¹ No', malaikat o' mi ifihing sohuling apu, nadun he'e, ibingnu burang tamuj pali' mate tahel, name lafo paka o' kunci en. ² Sa lafo paka during, horo abano' mangfede' he'foi mate o'abano' honi lafoho lol madong, horo fed med lulingham paka a'muj. ³ No', kafe tofang abano' ho lol madong, supi malang med orupa pail honi, supi madong pali' mate afeng. ⁴ Med, name supi ahow haai banang med tilelang ernuho a'sahain nene, seilalho supi ba Lahtal o' hul o' tanda e a'ra apongfa' taseh nene horo. ⁵ Name amineho e' usupi a'how nene, sobo mang supi asara ul ifihing om mi; med maar mahip mang fede' pail name eh honi. ⁶ Selhomi, name minlap, sobo supi e' ahol nene. Supi om min uma, sobo min supi el te'eng. ⁷ Kafe ribho mang fede' kudaba name alelang sam mali e am honi; nanu supi lafungta mang fede' hide mas honi, apongfa' nameno' apongfa' honi. ⁸ Supi elafung ari nemang obbar ei honi, afihing mangfede' singa ei honi, ⁹ Med supi adel mangfede' kod na ol honi, supi a'fitang mangfede' kudaba kereta baring mali leam honi. ¹⁰ Med, supi olpa' mangfede' pail

ol honi, o' om miho dafang sah med kufa' arami, supi horo puin nameno' ano' maar mahip ul ifihing om mi. ¹¹ Afenba supi parentaho lafo paka o' malaikat, a'niho lbrani o' mateng mi he'e "Abadon", sobo Yunani o' mateng mi he'e "Apolion". ¹² Sah karang aainang alaiam, sobo maar mahip ba'ang alo dai maeh. HULING MATE O' MITALANG AMANG ¹³ No', malaikat o' mitalang sohuling apu, med na alepang he'e, name amang na a'mu' pa' utba* dormas Lahtal apong adang homi hel, ¹⁴ malaikat o' mitalang huling mate puin ho ara mateng ubangho, "Malaikat pirut mong Efrat mol matemai apec mengho afetang ad." ¹⁵ Horo he'e, malaikat pirutba, o'ad, o'hair, o'ul med o'tun utaro'amho name ad honie supi nameno' habuden mate amine. ¹⁶ Supi o' bel lamuil kuda puinho; o' tofang na maeh juta ratalo. ¹⁷ Med, na aholmi o'rupa honi; kuda med name kuda tamieh; ho kod na ol ma, kodho den ten, den lew paka, den ba oil mangfede belerang honi; supi o' kuda elafungho singa lafung, afail, abano' med belerang afail, abano', med belerangba supi at om lol hel horo puin nameno' habuden mate amine. ¹⁹ Fede' kuda nunho, o kufaho olpa' med at om femi. Fede', supi olpa' mangfede mon honi elafung ara, supi horo puin name asara. ²⁰ Sobo, nameno' o' il mimuj, sah karangho eumin neneho, satang ei panen atenho usom afom nene, sariho roh sah uada ahol* foiti ah, lahung med na ol mas uada ahol, fede eng aai afel aai, lame sah, ²¹ med name amine, halimang lapar, obbar o'ahal, med tau dur, supi usom afom nene.

Chapter 10MALAIKAT MED SURA' KAAI KOL

¹ No', nadun he'e malaikat kufa' nu sorga mihel, o'fenho tafiing e'lafung haai bo'ta, apongfa' fed honi, e'fa mangfede ludung afail honi. ² Malaikatho sura' kaai nupuin sobo sari during meng. Sa se'fa tani med tangta atuhuin, se'fa fiing taatta atuhuin, ³ no' sabeat o'amang singa honi, sa amang amuj he'e, burang da'ud mi itito; supi suture da'udho name en maeh. ⁴ Burang da'ud mi itito, no' nahul bit sobo, na alepang he'e name amangpa' sorga mihel ubangho, "Nabafe burang da'ud ubang am ho apec! Haai hul nene!" ⁵ No', malaikatba nadun he'e tang med taat tatufeho satang tani atel burang araham, ⁶ no' sa Aiba fetang em ameng, sariso burang med o'om mi aten, sariso pali' mate med o'om mi aten, sariso tang med o'om mi aten, sa Ani puin soki so arooin min, sa ubangho, sel uta neneam, ⁷ sobo, malaikat o'mi ititoho sohuling apu honi he'e, Lahtal o'natafuning ano' an, mangfede' Sa bit Soname ahow ei sariho nabi ara matengam honi*. ⁸ No' he'e, name amangpa' sorga miho'ba fede' nama eh foil nara mateng ubangho, "Sam sura' kol sari during mengba, malaikat tang med taatta tufeh atang mieh ho med." ⁹ Horo, nasam malaikatho abung, sura' kaai kolba sa puin ehho bang med. Med, malaikatho naramateng ubangho, "Sura' ho' med honie ade, sa ato' ano' maar kio, sobo at miho darefang fain sei honi." ¹⁰ No', na malaikat abung sura' kaai homed na ade, nat om mi darefang fain sei; sobo na ade no' he'e, nato' maar kio. ¹¹ No, sa naramateng, "Bang ernu pali' ernu, mateng lurung tofang, med afen ernu eng adang homi afoil apapail umateng."

Chapter 11TA AHOL TA MA EH PIRALO

¹ No', ulbo' nu mangfede dob na hu' dap ei honi name nen, o'mateng ubangho, "Sam Lahtal O'bang o hemangbo' med nameba o'om mi aome ehho, hu' dap." ² Honi sobo, hemang luling lolho seseh, fede Bang Bolang o' hemang luling lolho, med bang ernu en; honie supi Pali' Bolang manepho tatoh talame ul eralo falang ut om mi. ³ No', Na tutung kufa' med no name ta ahol ta maeh piralo en supi na tafuning ano' lel* o'lufang tareng ribnu rat alo ertalang om mi, supi ahain a'fe' o'fen puin." ⁴ Supi horoba, Zaitun sel alo med lampu o' tu ei alo Lahtal a'hoi mitufeh, horo pali' mate uaneng. ⁵ Med, mangfede' nameden supi ano' maar mahip uma, afail supi at om mihel puin supi o' falefangho apew fail oh. Mangfede' anoso om supi ano' maar mahip uma, sari na ho'oro supi puin aihho amine. ⁶ Sanangalo tutung kufa' ara, puin burang tel honie, sel arian supi natafuning bit eh noi her nene; tutung kufa' supi puin sei abor ano' fui, selnu numi supi sah karang puin pali' mate beh par, mangfede' supi om uma. ⁷ Mangfede' ta ahol ta maeh supi ubang mi anam honi he'e, binanta lafo paka mi madong supi ara mali puin, supi bol horo he'e supi min. ⁸ Supi o' bo' mate mong semate sam bang mate leam eiho mi oleh, mateng ba tafew ubangho, Sodom* med Mesir, sari horo mi name pi Tuhan med arapti ta haleng. ⁹ Med, bang ernu pali' ernu, lelang bar, barpi sanang alo o' bein edun, o' lufang fed tow bo', sanang alo o'beinho e' apot nene, fede o' u inung aai. ¹⁰ Med, o' pali' matetaho bad herang supi a'raham; supi sapano' o' natahow sen, fede' nabi pir alo ho'o supi asara empir pali' mateta. ¹¹ Honi sobo, tareng tow bo' ho no', Lahtal o' Roh fetang name alo o'bo' lemid horo he'e supi se'fa tatoh, nameba sananglo edun baroc. ¹² No supi alepang he'e, name amang pa' sorga mi hel supi aramateng, "Madong ho' lemadong!" Horo, supi lafining omimid sorga lemid, med supi o'falefang nunho dun supi ahol. ¹³ Med, selho araham, tafufui mate toh, bang mate lelang tofang taberang; nameno' rib itito min, no' he'e name o'min neneho baroc empir horo hee, supi Lahtal sorgamiho utarain. ¹⁴ Sah karang o mialo a'laia; dun sah karang o' mitow foil ho' eham. HULING MATE O' MI ITITO AMANG ¹⁵ No', malaikat o' mi itito sohuling apu, alepang he'e name amang atitino' sorga mihel ubangho, "Pali' mate o'parenta sano' pi Tuhan o' parenta Om miam*, med Aiba name Satang ubaringam ho parenta puin sam em so em ho ameng. ¹⁶ No' he'e, tumo'bar pir eralofaling utba* Lahtal apong adang mi sokadere tamieh ho, hel fa'ur muding Lahtal u ada ahol, ¹⁷ supi ubangho, "Ni ada mahen bit Araham, ho Tuhan, Lahtal So Kufa', Tutung kufa' Ara, med Araam, fede' A tutung kufa' mate ona med, honie Aparenta ano' lame eham. ¹⁸ Med, bang ernu a'riingam, sobo O' ari'ing ho'am, sano' dasing ap med name min ernu ere'eng, med nameba odil om mi baleta ho o'abor oden med en, nabi ernu* med name bolang ernu, med name Ari ubaroc, mimate mi kaai, honi puin nameba pali' a'butungho a'butung asele!" ¹⁹ No' he'e, Lahtal O'bang tong sorgami sari during, Lahtal O'hap Maring Bang om miho dun ahol, no' dil mer burang da'ud, tafufui toh med noi es her.

Chapter 12AI OB NU SAFAIN MED NANGGA

¹ O' atainho, utub matenu ara burangta: ai obnu o'fenho fed, e'fa farho ul, hideho ibing pa' ernu faling alo e'lafungta. ² Ai obho a'fooi med ai nama'ar safain eham, sa ahew morang fede ai nama'ar. ³ No he'e, utub bengnu foil ara burangta: nangga mate ten nu, e' lafug mi itito, a'mu' pa' ernu, hide itito e' lafug ta. ⁴ Nangga olpa' ho, ibing burangta habuden mate baring few pali' mate tahel. Sari nangga ho, ai ob safain ehamho a'hoi mitoh, honie ai obho safain he'e, sa o' Aiho uj. ⁵ Ai obho safain Ai lotenu, sari horo dob naol puin bang ernu parenta; sobo Aiho sa aputang med fisam Lahtal abung, kadere mate Adang homi. ⁶ Ofoho te'eng labo' numi, sari eleme hoo, Lahtal utaro' med en, honie hemomi sagariang tafar med o'lufang tareng ribnu ratalo ertalang om mi. ⁷ No he'e, mali tale' ara sorgami, Mikael so malaikat tofang ara nangga mateho a'ra malipuin. Nangga hodi so malaikat ara maliho lefa, ⁸ sobo supi e' kufa nene, horo he'e, tong sorgami supi eleme aaiam. ⁹ Nangga mateho few hel, mon tumo' o' ubangho Setang, sari horo pali' mate sobarpi ara se ahal lol, name few pali' mate tahel, o malaikat nun hodi ara ham-ham few pali' tahel. ¹⁰ Med, na alepang he'e, name amangpa sorga mihel ubangho, "Fed ho'o il luling, tutung kufa' pi Lahtal o'parenta bang, med Kristus* o' kufa' ho'am fede' nameba pi diailbar o' ahal lap, supi Lahtal adangmi o' ahal lap dilel dilpaka ho, name few helam. ¹¹ Supi Nub Ai o'fui puin ano' bol, med supi dun ta ahor afel ta maeh horo puin; fede supi so aeng ubaroc nene, o'ta min tabang supi e' ubaroc nene. ¹² Honife, sorga med antofangba soarpi ara om mi, bad herang loil asal! Honi sobo, pali' mol sei tang, sah karang iraham! fede' setangho ari'ing fail mate om mi, hel iolap helam, fede sa ahol ei selho to'angam." ¹³ Nanggaho sadun he'e name few pali' mate tahelamso, horo he'e ai ob ba safain he'e name few pali' mate tahelamso horo he'e, ai ob ba safain Ai lotenuho, sa ano' maar mahip. ¹⁴ Honi sobo Ai obho name el mate afitang pa'alo en honie sapuin lil mong labo' sami gariang med homi o' lufang selnu sel alo med selbo' om mi honie sa mon ho elet. ¹⁵ Mon ho sei pahur mangfede' mol mate honi med Ai obho araham, honie sa ai obho mihol. ¹⁶ Honi sobo, pali' mate ai obho ukarang; pali' mate sat abe' puin sei mateba nangga pahurho uj oh. ¹⁷ Horo he'e nangga ai obho e'riing afail tafail, horo sasam ai obho o'aibar beng ara mali puin, sariho nameba Lahtal o'parenta ugariang, med nameba Yesus amangpa' umateng apuin dume nunho. ¹⁸ Nangga ho tang adi mitoh.

Chapter 13BINANGTA TANG MI HEL

¹ No', nadun he'e binangta nu tang om mi hel madong, amu' pa' ernu, med e'lafung itito. Amu' ho hida ta ari'an, e'bit e'ng el lafungho tahul ari'an. ² Binangta ari'ingho na edun mangfede' macan tutul honi, e'faho mangfede' beruang e'fa honi, at mangfede' singa at honi. Binangta ari'ingho, nangga kufa' en, kadere mate med malang mate med en. ³ Na edun he'e, e'lafung o'anai homi nu bamed mate, sa umin no', sobo sari bamedho monam. Pali' mate usahoir, honi binangta ari'ingho atain. ⁴ Supi nanggaho u ada ahol, fede' sa so kufa' med binangta ari'ingho en; med supi binangta ari'ingho u ada ahol, supi ubangho, "Anoso binangta ari'ing hooni, med anoso maa mali puin ari lafang no'?" ⁵ Sat puin mateng sari da', e bit eng el name en, sa sano' aneng puin sari na hoo panen o'lufang ul erut faling alo om mi. ⁶ Sa sat a'be' honi hee, Lahtal lafang, o'sah o'marehso ara at om mi sapuin Lahtal ani, o' aome bang, med supi sorgamiho ebit eng el. ⁷ Name uinung honie, sa name bolang tofangho ara mali' puin; supi ano' bol, sa sano' aneng afen honie, lelang bar, o'mateng o'lurung, med o'bang o'pali' sa uaneng. ⁸ O'pali' mate taho, barpi ari uada ahol, sariho nameba pali' mate mang ara honi hee, supi aniho, e' ara hul Nub Ai name amine o'sura' fetang homi nene. ⁹ Nameba a'fel araho, na hoo ualepang: ¹⁰ "Mangfede' ainu name utetel, honi hee, sei honi sa name utetel; mangfede' ainu nei puin name a'mine, sari aihodi name nei puin amine." Sari hooro name bolang ei dume toh, med ei udume. BINANGTA PALI' MI HEL ¹¹ No', nadun hee binangta ari'ing pirnu pali' mate om mi madong hel; sari binangtaho a'mu' pa' alo mangfede' nub ai honi, sa mateng amang mangfede' nangga honi. ¹² Sa binangta ari'ing aainangho o'panenho, sa apong adang mi panen, puin pali' mate med nameno' pali' mate taho, binangta aainangba, bamed sobo monamho uada ahol. ¹³ Na utahoir mate sa panen, med name tofang apong adang homi, sa afail burangta ara hel pali' mate tahel. ¹⁴ Sa natahoir ernu ba name ahow panenho sa panen puin name pali' mate taho ara sesal lol, sa binangta aainang apong adang mi sari na hoo panen. Sa name pali' mateta ahow binangta ari'ing aainangba, nei ubamed sobo dai fetang eh ho, o' patung aten. ¹⁵ Name a'how aeng med binangta aainang o'patungho en honie sa binangta aainang o'patungho, mateng no' honie nameba ari uada ahol neneho sa amine. ¹⁶ Sa nameno' so barpi akala, kaai mate, kafac eme lahal, karesang o' name eme, name mangtanai lame eh, sa utub nu med atang tani med apongfa' tameng. ¹⁷ honie sa name pirnudi nafail nene nafel nene, seilalho, nameba o' utub ara a'bung horo solo, sariho binangta ari'ing aniba mong o'taan pa' mi. ¹⁸ Sari na hoo om'ra dil maehfe lol. Sei honi sa name om hul binangta ari'ing o' taan pa' ho taan. fede sari taan pa' hoo, nameno' nu o' taan pa'; med sari taan pa' ho, rat talang ertalang faling talang.

Chapter 14LAHTAL O' SERANG DAL HABAR PUIN DAL

¹ No nadun he'e, Nub Ai tong Sion Doi ta tufeh, med nameno' pir rib ratnu erut falingut Ara tohuil, nameho Omang-Ei ani ara apongfa' taseh barpi. ² Na alepang hee, name amang sorga mi, mangfede' sei da'ud honi, mangfede' arib da'ud honi, sobo name amangho mangfede' name-name e'dang od eh honi. ³ Supi dal habar nu puin dal kadere mate, nafetang pirut, med tumo'bar apong adang homi*. Name pirnudi sari dal ho puin dal sah, seilal name pir rib ratnu erut falingut ba, pali' mate ta u hafo'am horo solo dalho puin dal no'. ⁴ Supi horoba e'sah panen obbar araham puin safah sahir ano' kome nene, fede' supiho a'for lafat om il. Supiho Nub Ai taro lol honi hee, supi di ara tohuil. Supi ho name tofang anai homi

ulam uhafo', ano' pir aainang med Lahtal e, Nub Ai ere'engam. ⁵ Kalufe aba e'ara supi atmi nene; a'hal e'ara supi afah mi nene. MALAIKAT PIRTOW AMANG PA' ⁶ Nadun hee, malaikat beng burang ham mi ted eh, supi sura' habar so em ho puin* honie supi umateng med name pali' mate ta, bang ernu pali' ernu, lelang bar, med o' matengpa' o'lurung pa', en alepang en maeh, ⁷ supi ulofe uid ubangho, "Lahtal ubaroc, dal orang, afoh a'tel med Araham, fede' sa abul ahal lap o'sel mi am; Aiba burang faai, sei tang aten a'homeho, uada ahol." ⁸ No malaikat o'mialo foil ataa'in sa ubang, "Tarutung, Babel mateho, tarutung mujam, fede' o'panen horoba, o'panen sah karang med obbar a'raham ho, o'sei bang ernu barpi na'am." ⁹ No', malaikat o'mitow foil ataa'in sa ubang, "Mangfede' ano nuso binangta med o'patungho uada ahol, no' o' utubho sa numed ara apongfa' med a'tang ta oleh, ¹⁰ aihho Lahtal o'lulil mud sei sana, Lahtal o'kufa' afeng puin aw med O'ari'ing fail tu ai mi, sari aihho afail o'maar mahip ahol, malaikat tofang med Nub Ai apong adang homi. ¹¹ No' hee, supi o' maar mahip o' bano'ho mid em sam so em. Supi erfe o'sel aai dilel dil paka, sari hoo, supiba binangta med o' patungho uada ahol, med mang anoso ani o'taan pa' med." ¹² Ho'oro name bolang o' dume toh, Lahtal o' parenta ugariang, med udume mate ara Yesus om mi. ¹³ No' name amangpa' sorga na maeh ubangho, "Na ho'o hul: Fed hoo, nameba Tuhan om mi minho, tofang lu'ung med." Roh* ubangho, "Atino', honie supi foi her any tafoil homi soer, fede supi o'karesang baleta, panen aten supi ataa'in." PALI' MATE TA HOR LAP ¹⁴ No', Nadun tafiing afel bo' nu ahol, namenu tamieh mangfede' Nameno' Ai honi*, Sa hide mas selafung tamang* duir hudingu Satang mipuin. ¹⁵ Horo, malaikatnu Lahtal O'bang om mihel, sa Ai tafiing bo' tamieh ho o'lofe aramateng, "Oduirho a'hulfa', honie hor lap, fede' hor lap o'selmi am, na a'fail pali' mate taho ba'oir taatam." ¹⁶ Horo hee, Ai tafiing bo' tamieh ho, Sa a'hulfa' pali' mate tahel, puin pali' mate hor lap. ¹⁷ No', malaikat bengnu foil Lahtal O'bang tong sorga miho sa mihel, saridi duir hudingu puin. ¹⁸ Horo malaikat bengnuba, afail uanengho hemang bo' mihel*. Sa malaikat duir hudingu puinho o'lofe aramateng ubangho, "Oduir hudingu, a'hulfa' puin anggur pali' mate ta lahuring eho o'pir med taunung." ¹⁹ Horo hee, malaikatho so duir hudingu a'hulfa' pali' mate tahel, anggur pir ho taunung no' horo hee, foil few mong Lahtal o' ari'ing fail sano' banehang mateho om lehel. ²⁰ Anggur pirho name fit pong fo amot lehel, name a'pap ding, foi banehang homi tafoil ul lafang ted, o'lafining da alo.

Chapter 15MALAIKAT PIR ITITO KUMBA ITITO PUIN

¹ O' utub matenu burangta nadun ahol, pi utahoir, malaikat pir itito kumba pa' itito sari an, sari hoo kumba o'amujmi, fede' kumba itito om mi horofe, Lahtal o' ari'ing fail o' ohmi. ² No nadun hee, tang hukung lel honi sobo afail ara om mi, med supiba binangta med o'patung, med ani o'taanpa' ano' molengho, tang ukung lel adi homi toh pir, supi Lahtal o' e'dang sari an. ³ Supi Musa Lahtal ubaletaho,* o'dal pa' puin dal, med Nub Ai o'dal pa' di puin dal o'pa'ho: "Lahtal mate lafining, O karesangho barpi somimate pi utahoir, ho Tuhan, Lahtal So kufa'. Bang ernu o'afen, O lame so mulang abul. ⁴ Anoso maa e Elbaroc nene, ho Tuhan med e' Ani utarain nene? Fede, Ari horo mi bolang. Bang ernu ho' Apong adang homi Ari uada ahol, fede' Ei mulang te'engho A ano' lelam." ⁵ Na hoo barpi no', nadun hee Lahtal O'bang sorgamiba, mi o'fompa' umateng eiho sari during. ⁶ Malaikat pir ititoba kumba sari anho, Lahtal O'bang homi hel, fen afel bala, huring madal puin, med nofang ai mas sabaangle. ⁷ Nafetang pirut anai homi, pirnu tu'ai mas pa' itito med malaikat pir ititoho en, sari tuaiho, Lahtal fetang em so em a'mengho, o' a'riing o'fail afeng. ⁸ Lahtal O'bang om bolangho, Lahtal mate lafining tutung kufa O'bano' afeng; honie malaikat pir itito o' kumbaho oh dai honi hee, name pirnudi Lahtal O'bang omho lemid sah.

Chapter 16TU' AI MATE ITITO HO, LAHTAL O'BUNE HALA AFENG

¹ No', Lahtal O'bang om mi, name amang darang burah, na maeh, sa malaikat pir itito ho aramateng, "Sam honie, Lahtal o' tu'ai bune hala itito ho, med pali' mate ta u'huin." ² Malaikat aainang sam sei tu'ai med pali' mate ta u'huin horo hee, nameba binangta med o'patung uada ahol ho, pahine mate pi e'l mala ho, supi o'mih ano' maar. ³ Malaikat o' mialo sam sei tu'ai med tang mi u'huin, horo hee tang mate tang lai sano' fui, mang fede' name min o'fui honi; med nafetang tangmi min oh. ⁴ Malaikat o' mitow sam sei tu'ai med mol ernu med sei eng tapir ernu mi u'huin, horo hee, sei barpi sano' fui so oh. ⁵ No', na maeh hee, malaikat sei uaneng ho ubang, "Angso mulang, Ariso bolang, ara, sobo ara am fede' barpi hoo, Ariso hu' timba. ⁶ Fede', O' name bolang med O' nabi ernu, supi o'fui ano' her*, sobo A fui med supi en na. Supi medho so a'bul." ⁷ Med. na alepang hemang bo' mi* ubang, "Ho Tuhan, Lahtal mate lafining, O'hu' O'timba so mulang abul." ⁸ Malaikat o' mi ut sei tu'ai med fed ta u'huin horo hee, fed kufa' afail ei med, puin nameno' apew fail oh. ⁹ Bune o'karang, name fail balel sobo, Lahtal, sari horo sah karang ernu barpi uanengho, supi e'bit eng el. Supi e' som a'fom nene, med e' Lahtal utarain nene. ¹⁰ Malaikat o' mi ifihing sei tu'ai med binangtaho o' kadere mate ta u'huin horo hee, o' pali' ba sa uparenta puinho, paka a'muj; med supi salibung e'h, fede supi maar ahol, ¹¹ med supi Lahtal sorgami ho e'bit fede supi maar maeh, asel pahine mate supi mih; sobo supi sopanen aten u safom nene. ¹² Malaikat o' mi talang sei tu'ai med Efrat mol mi u'huin, horo hee o'sei taat, sano' se'bur mede afen fed po' e'reeng. ¹³ No' nadun hee, nangga at om, binangtaho at om, med nabi a'bul nene at om ho, roh sah tow mitup hel mangfede' u' papa' honi. ¹⁴ Fede supiho roh sah mamang, supi natahoir panen, supi sam afen pali' mateta o'lap sam, supi ta'unung, honie hair mateba Lahtal Tutung Kufa' o'hair mate homi mali puin. ¹⁵ ("Edun! Na ho' mangfede' name nata'u honi. Name lel eh, med sofen ugariangho, tofang lu'ung med, honie sa haai a'boi lame nene, med name o'mala o' maniang ahol e'.") ¹⁶ No' horo hee, roh sah supi ta'unung elemenuho Ibrani o'mateng hee Harmagedon homi. ¹⁷ Malaikat o' mi itito sei tu'aiho med luling ham homi u'huin, horo hee, name amang darang burah tong Lahtal O'bang om med o'kadere mate homi ubang, "No' oham." ¹⁸ No' honi hee, laai laher mi ip

mi mid, arib mate da'ud, tafufui mate toh, mangfede' nameno' ara pali' hoo tadai sari tafufui ho toh dai honi, tafufuiho so empir na an an sah oh.¹⁹ Bang mate lelang ali kalung o'tow, med bang ernu taberang, med Babel bang hodi Lahtal e' seibung nene. Sa so tu'aiba anggur bune hala afeng her ho sa med en.²⁰ Pali' ernu suhuin oh, doi ernu lap ahol nene.²¹ Noi es mate, o' tarofe maa kilo nu, muj nameno' tahel bal; sobo nameno' Lahtal ebit efaleng, fede' noi es ho eile. Fede sari sah karangho, tafah aloil.

Chapter 17AI OB NU BINANGTA TAMIH

¹ No' malaikat pir ititho, nu ma nabung naramateng, "Ma hoo lema honie, name sah panen ei hukung na etub, supi sei tofang tamih,² horo eiba, afen tofang pali' mate taho ob bar o'ahal, supi sah panen o' anggur na tabur labow."³ Malaikatho roh om mi nara sam lamate, lalai numi, med nadun hee, ai obnu binangtanu tamieh, sari binangtaho ten, ebit eng el aniso binangtaho afeng, binangtaho lafung itito, amu' pa' ernu.⁴ Ai ob ho fen duil ow med fen ten puin, mas, foi kedang med mutiara o'fenho uhil pir. Sa tu'ai masnu puin, sari tu'ai ho, lotebar ara ahal panen horo afeng.⁵ Apongfa' ho na ani tafuning ni tahul meng: "BABEL MATEHO, AHAL PANEN O'FO, MED NASAH ERNU PALI'TA HO ELEME."⁶ Na ai obho edun hee, name bolang ernu med nameba Yesus u mateng med dun ta ahol nunho o'fui ano tabur labow. Nadun mang ahol na nahoir o'karang.⁷ Horo, malaikat nara mateng, "Nabafe u ahair? Na Ai ob med binangta lafung itito med a'mu' pa' ernu sa tamieh ho, o' natafuning Na uara mateng.⁸ Binangtaba A e'dun eho, ara am, sobo fed hoo aai am, no' hee, sa uil hano ang lafo pako mihel, honie sa suhuin aai utalel, lap sam. Med supi pali' mate taba, pali' mate ara dai hota, supi ani e' ara sura' fetang mihul nene ho, supi binangtaho usahoir, sariho ara am sobo, fed aai am, med maa foil ara.⁹ Na hoo, na' hol dil maeh med tanut hudingfe puin lap no'. Lafung ititoho, doe itito horo ai ob tamieh.¹⁰ Lafung itito hodi, afen pir itito horobaho, a'nai homi pir ifihing mujam, pirnu sodai eh.¹¹ Binangtaba aainang ara, sobo fed hoo aai amho, afen o' miturlo, sobo saridi ara afen pir itito ho om mi, med sari hoo min tabang lap fa eh.¹² Amu' pa' ernuba adun aholho, afen pir ernu parenta puin dai sobo supi uaneng med sano' afen binangta ara ham-ham o'lufang adnu om mi.¹³ Supi o' tanut o'lame ham, no' hee, supi so kufa' med karesang hamow eiho med binangtaho en.¹⁴ Supi maa Nub Ai ara mali puin sobo, Nub Ai supi ano' bol, fede sari horoba Tuhan, mid Tuhan beng med afen beng e'mota, med supiba Ara tohuilho, name o'lofe, utara', med a'lol a'taain ei name."¹⁵ No', malaikat aramateng ubangho, "Sei adun ahol, ai ob sah panen o' name tamieh ho, serang buhuin, bang pali' med mateng lurung.¹⁶ Amu' pa' ernu med binangtaba adun ahol sariho, selnumi ob sah panenho sa ara sah.¹⁷ Fede' Lahtal sarina ho med supi om mi, puin ulame faeh homed, no' hee, supi O'kufa' med binangtaho en sa uinung, puin Lahtal o'fom pa' ano' an.¹⁸ Ai ob ba adun ahol sariho, bang mate lelang tofang sa afen ernu pali' mate taho parenta."

Chapter 18BABEL BUTUNG

¹ Barpi no', nadun hee, malaikat beng sorga mihel, malang mate ta, o'lel o'madal pali' mate u lel so barpi.² Sa lofe amang utino', ubangho, "Butung! Babel mateho butungam! Sa sano' setang eleme am sa sano' roh sah tofang o' sapiri am, sano' hiw sah tofangba name om e'bune ho o' ali' barang am.³ Fede', bang ernu seina hufang tabur, ob barfe ara sah panen, afen ernu pali' mate ta hodi ob barfe ara sah panen, name nafail nafel pali' mate ta kafac mate, fede' tanut sah mimate horo supi panen."⁴ No', na alepang name amangpa' bengnu sorgami ubang, "Hoi No serang, i sari bang homi hel honie ihaai o doc om ho mimuj, no' hee, sah karangba supi lap maeh ho, haai iri tamuj e'.⁵ Fede', supi o' docho tul lafining burang a'toram med supi o'tetang hasu ho, Lahtal uma am.⁶ Bangho o'panen mangfede' sa panen honi, o'abor med en mialofe, med o' tu'ai mi sei lahain eiho, lahain med miho mialofe.⁷ Sa safoh satel, safah sahir ano' kafacho taro'ni, honi hee, maar mahip a'hain a'fe' med enhodi o' tofang honi. Fede, sasom mi ubangho, 'Na mih mangfede' afen ob honi, nariho e'a'lofe nene, med a'hain a'fe' na ahol nene.'⁸ Horo eiba, fednu'le om mi honi hee, sah karang ari tamuj, sariho min tabang, a'hain a'fe' med hil malihing. Afail ate A'ri fail, fede' sariho o'abul o'a'hal lap barpi Lahtal a'tang om mi."⁹ Afen ernu pali' mateba ara sah panen, med ara o' kafac mifetangho, supi dun dang faloin o' a'bano' a'hol, supi u a'hain u'afe',¹⁰ supi let let toh u a'hain, fede supi o'maar o' mahipho ubaroc, "Sah karang! Babel bang mate bang kufa'ho sah karang mimuj! Fede' odnu'le om mi, a'bul a'hal lapho, ho'am!"¹¹ Nafail nafel ernu pali' matetaho, bang pali'ho u a'hain fede name pirnudi e' supi o' nafel nene am,¹² sariho, mas, lahang afel, mutiara, fen lelang ernu, a'notang, ti manem,¹³ nadow nadang ei namanem ernu, anggur, iping, bate ala, nub a'bib sapi a'ibo mitata nameno' o'a'eng.¹⁴ Supi ubangho, "Tipirba laman apano'ho suhuin am, hul kaba ernu med teng mino' ernu barpi suhuin oh, lap a'hol nene am."¹⁵ Name nafail nafelba bang pali' homi kafac medho, mong let let toh a'hain fede maar mahip bangho a'raham supi ubaroc.¹⁶ Supi ubang, "Sah karang! Bang mateba fen bala puin, mate fen puin; mas, foi teng mino' med mutiara puin salelang sabubungho, sah karang mimuj am!"¹⁷ Fede', odnu'le om mi hee, kafac ernu a'butung few oh!" Anakod ernu, name kapalata, kapalata karesang o'nme, med name fetang lap, pong tangmi let let toh,¹⁸ supi bang pali' failho o' abano' o'dun supi ubang, "Bang mate taroso mangfede' sari bang honi?"¹⁹ Supi maru selafung ta uhuin, ahain a'fe', supi lofe id ubangho, "Sah karang! Bang mateho sah karangam, fede sari bag horo mi, kapala tangta o'aneng ernu kafac a'lihing a'ban! Fede', odnu'le om mi honi hee, bang pali' ho ano' tining ramengam!"²⁰ Sorga, hoi, name bolang ernu, rasul ernu* med nabi ernu!* bad herang foil asal med bang pali'ho araham, fede Lahtal sari bangho hukung med iere'engam.²¹ Horo malaikat kufa'nu, foi mate banehang honi nu med tang mi few sa ubang, "Babel mateho mangfede' honi, amuj suhuin lap di a'hol nene."²² Name huling apu, name e'dang od, name terompet apu, med na a'mang amang e' rnu arimiho e' maeh nene am. Name atang molang ernu ara

homi eh ho lap ahol neneam. Bate ala o'banehang e' da'ud neneam.²³ Lampu o'lel di homi lel nene am. Nari sari med habar a'mangdi e' homi maeh nene am, fede' mate ernu pali'ta horo sano' name nafail nafel. Fede', bang ernu sa e'halimang e'lapar ara sesah lol.*²⁴ Med, pali' homiho, nabi ernu o'fui, name bolang ernu o'fui, med nameba pali' mateta amine horofe, o'fui ara homi."

Chapter 19NAME TOFANG SORGAMI LAHTAL ANI UTARAIN

¹ No' hee, name amang bolang bolang na maeh, mangfede' name lubang mate sorga mi honi, supi ubangho, "Lahtal utarain! Il luling, lel madal, med aneng afen pi Lahtal o'na, ² fede' Sa a'hal a'bul lap sa panen abul abul; med Sa no' ham med name sah mate panen puin pali' mate a'sahain, med o'name baleta ernu o'fui herho, Sa o'abor o'den med ai sah panenho enam."³ O' mialomi, supi ubangho, "Lahtal utarain! Ai sah panen o' abano' mid sam so em a'meng."⁴ No', tumo' pir ernu faling alo* med nafetang pirutho, fa'ur muding, supi Lahtal kadere mate tamieh uada ahol, ubang, "Atino!* Lahtal utarain!"⁵ No', name amang pa' kadere mate ta maeh, "Pi Lahtal utarain, iriba Ari ubaleta sobarpi, kaai eme mate, A'ri uada ahol!" NUB AI OB MED O'DIANG PUIN ⁶ No', na alepang hee name lubang mate amang, mangfede' afe mate honi, mangfede' arib mate da'ud honi, ubang, "Lahtal utarain! Fede', Lahtal Tutung Kufa' parenta puin. ⁷ Mapi loil asal bad herang, med Ano' mate ano' lafining, fed Nub Ai ob med o'sel miam, med O'ob salelang sabubung a'danang am. ⁸ Name fen afel bala huring mer med en puin am, fede sari fen ho, name bolang ernu o'panen a'bul."⁹ No', malaikatho nara mateng, "Na hoo hul: 'Nameba maring med ho' Nub Ai o'diang mi na'de ho tofang lu'ung med!'" No', safoil nara mateng ubang, "Hoo, mateng pa' abul Lahtal mihel."¹⁰ No', na malaikat e'fa sel mi fa'ur muding uada ahol. Hobo, sa nara mateng, "Ahaai naho panen e', fede naridi name baleta o'rupa ari honi, med odiaibar bengba Yesus o'matengpa' apuin dume honi. Lahtalfe uada ahol, fede Yesus o'mateng pa' ho roh na'hol dil maeh.*" NAME KUDA AFEL TAMIH ¹¹ No', nadun hee sorga sari during, med kuda afelnu hel; Ainu tamieh ani A'lol atain med Abul, med a'bul om mi Sa abul lap ahal lap, med malipuin. ¹² E'fail mangfede' ahuring honi, E'lafung hide tofang tamang, med A'ni ara hul o'lmeng, sobo name pirnudi a'hol nene, sailalho Sa'riso sona ahol. ¹³ Sa kodba foi mibalam ho ma, med A'niho Lahtal O'fompa'. ¹⁴ Soldaj sorga miho barpi A'taain, supi kuda afel ta barpi, med afen afel bolang bala bala sari an puin. ¹⁵ Nei hudingu A't om mihel, sa puin bang ernu beh par. Sa dob na ol puin supi parenta. Sa Lahtal tutung kufa' o'baneha mate a'ri'ing fail om mi anggur ding. ¹⁶ O'kod mate med A'potho ani hoo tahul: AFEN MID AFEN BENG E'MOTA, TUANG MID TUANG BENG E'MOTA. ¹⁷ No', nadun hee malaikat nu fed om mitufeh. Sa hiw lelang ernu luling ham lil eh ho o'lofe, "Ma, tau'nung honie Lahtal o' na'de mate a'taain, ¹⁸ honie i afen ernu o'hir, soldaj o'mate o'hir, name kufa' o'hir, kuda ernu med namih o'hir, nameno' sobarpi o'hir, i a'de, sariho name ilmang, name karesang aai, name kaai med name mate sobarpi i o'hir ade."¹⁹ No' nadun hee, sari binangtaho, afen ernu pali' mate ta, med supi o'soldaj tofang supi ta' unung no', supi Ai kuda afel tamieh ho, med O'soldaj supi ara mali puin. ²⁰ Horo hee, binangtaho name a'puin, o'nabi a'bul neneba, na utahoir panen binangta apong adang homi, puin name tofang a'ra se ahal lol hodi name apuin, med supiba o' utub med, fa binangtaho uada ahol hodi name apuin. Supi sobarpi sofetang fetang name few tang afail huring talol eh ho lehel. ²¹ Med o' ameh ho, neiba Ai kuda afel ta at mihel ho, puin supi amine, horo hee, hiw lelang ernu supi o'hir ade ato' in.

Chapter 20PARENTA PUIN TUN RIBNU

¹ No' nadun hee, malaikat sorga mihel, lafo paa o'kunci, mad rante hei matenu sa puin. ² Sa nanggaho a'pui, sariho on tumo' ba, setang mate sa apec tun ribnu om mi, ³ sa few lafo paka leam, no' sa utel ano' dume, honie sa haai bang ernu ara se ahal lol e', sam tu ribnu so oh. No'amfe name ad, sel o'kurang en. ⁴ No' nadun kadere mate tofang ahol, med nameba a'bul a'hal lap name med enho, kadere mateho tamih pir. Nadun hee, nameba Yesus umateng med Lahtal o'fom pa' umatengba name a'fa hor, med nameba binangta ho eme, o'patung uada ahol nene, med o' utubho e' ara apongfa' soeme atang taseh neneho nadun ahol. Supi foil sofetang, med supi Yesus ara ham ham parenta puin tu ribnu om mi. ⁵ Honi sobo name min bengho, tun ribnu oh dai hee, supi sofetang dai. Hooro name mi sofetang o' aainang. ⁶ Nameba fetang aainang medho, tofang luung* olang anep med. Name hoo ei arahamho, min o'mialomi e' supi u aneng nene, sobo supi sano' Lahtal med Kristus o'imam, med supi ara ham ham parenta puin tun ribnu om mi. SETANG DARA BOL ⁷ Sel tun ribnu oh hee', setangho name sapirimi ad. ⁸ Sa sam pali' mate mipir, bang ernu ara sesah lol, Gog med Magog supi ta'unung honie mali puin. upi o'tofang fec tang tapor mi honi. ⁹ Supi mid pali' mate tamid, name bolang ernu o'hob a'berang few, med supi o'bang supi e'sah bi' hodi aberang few. Sobo afail burang tahel supi apew fail iting. ¹⁰ Horo hee, setang mateba supi ara se ahal lol ho, name few tang afail lehel, hemo miho, binangta med nabi ahalsam hodi barpi few tang afail lehel. Supi hemomi maar a'hol dilel dil paka sam so em. KADERE AFEL A'HOI MI HU' TIMBA ¹¹ No' honi hee, nadun kadere afel mate ahol, med Ainu tamieh, med araham homi pali' mate med burang suhuin, lapdi ahol nene, supi elemedi aai. ¹² Med nadun hee, name min kaai mate, kadere araham homi toh pir. No' sura' tofang name during, med sura' beg nudi, sariho sura' fetang med ei, no' name min ernuho, name hu' timba med naaso sura' nun homi hul olmengho, ara asuj ara meng, sariho supi o'panen aten ernuho ei alol. ¹³ Name tangmi min tang alorang, name min lafo paka leheli, lafo paka a'lorang, honie supi o' panen aten ho, u hu' utimba. ¹⁴ No' honi hee, lafo paka med o'se ar mang few tang afail lehel. Hooro min omi alomi, tang afail. ¹⁵ Mangfede' anoso ani e'ara hul sura' fetang med eihomi nene, sari aihomi name few tang afail leam.

Chapter 21BURANG HABAR PALI' HABAR

¹ O'ataain, nadun burang habar pali' habar a'hol. Fede, burang aainang med pali' aainang butung aai am; tangdi aai am. ² No' nadun he'e, pali' mura rame bolang, Yerusalem Habar, Lahtal abung burang tahel utaro' ualap, mangfede' lafat obnu salelang sabubung solofe e'reeng honi. ³ Na alepang name amangpa' kadere mate ta ubangho, "Edun, Lahtal o'hob ara nameno' o'anai homi. Sa supi anai homi supi ara fetang, supi sano' O'serang. Lahtal solo supi anai homi sano' supi o' Lahtal. ⁴ Sa supi engnoi luh, min male aai am, min o'ta unung, ahain a'fe', soeme maar mahip barpi aai am, fede' na o'em ho suhuin aai am." ⁵ Ai kadere mate ta mieh ubang, "Edun, Na ano' habar sobarpi am!" Sa foil ubang, "Na hoo hul, fede' mateng pa' hoo atino' med abul." ⁶ O'ataain, Sa naramateng, "No' an o'ham! Nari ho'oro o' Aainang med o' Amuj mi. Na sei engtapir fetang ho, med name doro taat en na, o'fali aai. ⁷ Ano so tahang toh honi hee, barpi hoo sa uaneng; Na o'Lahtal med sariho No ai. ⁸ Honi sobo, supiba baroc, o'atino' bit nene, kome, name amine, ob bar ara ahal panen, lote bar ara ahal panen, halimang lapar,* ti ah foi ah,* med kalufe leko o'name, supi barpi sei o'abor o'den med ho, pong tang afail huring talol om mi. Sari hooro min o' mialomi." YERUSALEM HABAR ⁹ No' malaikat pir ititoba sah karang o'amuj mi ei tuai puinho, nu ma nara mateng, "Ma, honie Nub ai o'ob aiba, salelang sabubungam hoo, na med etub." ¹⁰ No' sa roh mi nara sam doi mate lafining nuta, sa mura rame eleme bolang, Yerusalem Lahtal abung burang tahel, ¹¹ Lahtal o'lel o'madal afeng, o'rupa mangfede' foi lel madal o'fali mate honi. ¹² Sari bangho, o'fo mate lafining, o' se ar mate pa' ernu faling alo. Se ar ho arian malaikat pir ernu faling alo, se ar e'mota ho, Israel lelang ernu faling alo tahul meng.* ¹³ Fed po' lol se ar tow, fed muj lol se ar tow, fiing lol se ar tow, med tani lol se ar tow. ¹⁴ Bang ho o'fo foi pa' ernu faling alo sari tamih, foiho ari an Nub ai o'sakola pir ernu faling alo ani tahul. ¹⁵ Malaikat nara mateng eh ho, dopang mas puin na hu' dap ei, sa nu puin, honi puin bang mura rameho hu', o'se ar, med o'fo ho hu' dap. ¹⁶ Sari bang mura rameho tingut, o' lai o' berang ham. Bangho sa dap hee, o'lai da rib ernu faling alo, o'berang med o'lafining hodi ham. ¹⁷ No' Sa o' sameng fo ho dap honi hee, da rat nu erut falingut. Hoo nameno' ei dap sobo, malaikat ei dap di. ¹⁸ Sari samang fo hoo, foi kedang tofangfe sari ta amihing, no' hee bang fo om miho, mas fe puin alelang. ¹⁹ Fo o'fanderen ho, foi kedang o'fali mate horo mamang. Fanderen o'foi aainang ho, foi kedang afang ut, foi o'mialo ho, foi lew, o'mitow foi maru maru, o'mi ut foi lew lel lel, ²⁰ o'mi ifihing foi ten afel, o'mi talang foi ten, o'mi itito foi mas honi, o'mi turlo foi lew, o'mi tieinu foi lew baba oil, o'mi ernu foi kedang, o'mi ernu falingnu foi burang lew honi, o'mi ernu faling alo foi duil ow. ²¹ Se ar ernu faling alo ho, mutiara pa ernu faling alo puin aten se ar nu hee, mutiara pa' nu puin aten. O' se'bur ho mas mangfede' ukung lel honi. ²² Sari mura rame om mi ho, nadun Lahtal O'bang ahol nene* fede Lahtal Tutung Kufa' med Nub Ai horo sano' Lahtal o'bangam. ²³ Sari bangho, ul lel med fed lel e'udume nene am, fede' Lahtal o'lel o'madal so ulel, med Nub ai sano' o'lampu. ²⁴ Bang ernu sari bangho o'lel mi lame, afen ernu so mate so lafining puin om lemid. ²⁵ O'se ar nun e'dil lel puin utel nene, dil paka e' ara homi nene am. ²⁶ Supi bang ernu o'no' o'ham, o'ada hormat fit bang om ho lemid. ²⁷ Sobo nasah e'bang om homi nene, na doro pir ernu e' homi nene, kalufe aba di e' ara homi nene, seilal nabafe hul Nub ai o'sura' fetang om mi horofe ara homi.

Chapter 22

¹ No', sari malaikatho sei fetang mol unetub, bolang ukung lel honi, tong Lahtal med Nub Ai o' kadere mate homi tafoil ² bang o' se'bur ham ham ho lehel tafoil eh. Mol adi alo ho ti fetang mi a'bow denle denle, ul a'rian honi hee, pir afang afang puin hil pir ernu faling alo. Ti o'beh ho puin bang tofang ano' birang. ³ Pur ha' bel basa e'ara neneam, sobo Lahtal med Nub Ai o' kadere mate solo ara bang pali' homi. O' name baleta ei Ari uada ahol. ⁴ Supi dun A'pong fa' ahol, med A'niho supi apongfa' ta hul. ⁵ Dil paka e'ara neneam, lampu lel med fed lel supi udume neneam, fede' Lahtal so supi o'lel, honie supi parenta puin sam so em. YESUS KRISTAL HO ⁶ Malaikatho nara mateng, "Mateng pa' hoo so atino' med abul. Tuhan, Lahtal roh med nabi ernu enho,* So malaikat a'how honie, nabaso hano ang ara honiho, med So name baleta ernu e'tub. ⁷ Alepang, Na hano ang ho'! Nameba fom pa' sura' om mi hoo alol ataain ho tofang lu'ung no' ham araham." ⁸ Nari, Yohanis, horofe na hoo barpi ahol ma'eh. Na ernu hoo na barpi ahol ma'eh ho araham honi hee, na malaikat ba nanun hoo u netubho e'fa selmi fa'ur muding uada ahol. ⁹ Sobo, sa nara mateng ubangho, "Haai naho panen e'! Naridi baleta o'name mangfede' ari honi, med o' dialil bar nabi nun, med supiba mateng pa' sura' om mi hoo alol ataai honi. Lahtal fe Uada Ahol!" ¹⁰ No', malaikatho nara mateng ubang, "Mateng pa' tafuningba sura' om mi hoo, haai utel dume e' fede' o' sel fanang am." ¹¹ Sei honie sa name nasah panen eiho, sei sonasah panen, name bolang nene sei bolang nene, name abul panen sei na abul panen, med name om bolang om sei bolang." ¹² "Alepang, Na hano ang ho'! Med, Na o'abor fitho, puin supi o' panen aten o' abor. ¹³ Nari ho'oro o' Aainang med o' Amujmi, o' Minu med o' Amuj, Somitur sobo o' Sofe'. ¹⁴ Nameba so kod mate lamho, no'ham araham, honie sa supi tifetang ara, honie supi se ar mate lol bang om lemid. ¹⁵ Nameba fo amot miho, bel tofang, halimang lapar o'name, ob lote sara sah panen o' name, name amine o' name, ti'ah foi ah o' name, med kalufe aba o'nme. ¹⁶ Nari, Yesus, Na no malaikat ahow ira mateng honie, na ernu hoo, barpi jumaat tofang e'maring. Nari horo Daud o'fol o'heb*, Daud o'diing o'bap. Ibing fed po' mil. ¹⁷ Roh* med ob lafat ubangho, "Hoo lema!" Sei honi saname na hoo ma'eh ho ubang, "Hoo lema!" Sei honi name doro taat ho; sei honi sa name sei fetang med uma ho, sei fetangho med o'fali aai." O' AMUJ MI O' UTEL DAFAIL ¹⁸ Nameba mateng pa' tafuningba sura' om mi hoo ualepangho Na supi ara mateng ara lurung, ubangho: "Mangfe' mateng pa' nun hoo den uta, honi hee, sah karang tofangba sura' om hoo mi hul meng hoo, Lahtal barpi med supi eita. ¹⁹ Mangfede' mateng pa' tafuningba sura' om mi hoo, name den ano' kurang honi hee, Lahtal ei umang baang ti fetang ta ara bang bolang om mi sura' mi hul ol mengho med." ²⁰ Aiba na'an'an hoo

Chapter 22

umateng sa ubang ho', "Ya, Na ha no ang ho" Atino*! Ho' Ma', Tuhan Yesus! ²¹ Tuhan Yesus o' tofang lu'ung ira tohuil sobarpi. Atino'.